LEDA
CLASIC

Henryk Sienkiewicz

CAVALERII TEUTONI

LEDA
CLASIC

Henryk Sienkiewicz

CAVALERII TEUTONI

Redactor: Ecaterina Radu
Tehnoredactare computerizată: Mihaela Ciufu
Coperta: Walter Riess

Ilustrația copertei reproduce un detaliu
Din *Bătălia de la Grünwald* de Jan Matejko

Henryk Sienkiewicz
KRYŻACY

Toate drepturile asupra acestei ediţii
sunt rezervate Editurii LEDA, parte componentă
a GRUPULUI EDITORIAL CORINT

ISBN 978-973-102-096-9

Timbrul literar se plăteşte Uniunii Scriitorilor din România
Cont: RO65RNCB0082000508720001 B.C.R., Sucursala UNIREA

Pentru comenzi şi informaţii adresaţi-vă la:

Editura LEDA
Difuzare şi Clubul Cărţii
Splaiul Independenţei nr. 202 A, Sector 6, Bucureşti
Tel: 319.88.22, 319.88.55, 319.88.66, 319.88.77
E-mail: vânzări@edituracorint.ro
Magazinul virtual: www.edituracorint.ro
Format: 15/54x84; Coli tipo: 52,5
Tiparul executat la S.C. UNIVERSUL S.A.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
SIENKIEWICZ, HENRYK
Cavalerii teutoni /HENRYK SIENKIEWICZ; trad., pref., note: Stan Velea Ed. A 2-a - Bucureşti: Leda, 2008
ISBN 978-973-102-096-9

I. Velea, Stan (trad.; pref.)
821.162.1-31 = 135.1

Henryk Sienkiewicz

CAVALERII TEUTONI

Ediţia a 2-a

Traducere, prefaţă şi note de STAN VELEA

LEDA

CUPRINS

PREFAŢĂ 4
CARTEA ÎNTÂI 17
Capitolul I 18
Capitolul II 29
Capitolul III 44
Capitolul IV 53
Capitolul V 72
Capitolul VI 101
Capitolul VII 122
Capitolul VIII 130
Capitolul IX 136
Capitolul X 141
Capitolul XI 155
Capitolul XII 166
Capitolul XIII 173
Capitolul XIV 178
Capitolul XV 185
Capitolul XVI 191
Capitolul XVII 199
Capitolul XVIII 206
Capitolul XIX 210
Capitolul XX 250
Capitolul XXI 257
Capitolul XXII 267
Capitolul XXIII 276
Capitolul XXIV 281
Capitolul XXV 297
Capitolul XXVI 308
Capitolul XXVII 316
Capitolul XXVIII 323
Capitolul XXIX 325
Capitolul XXX 340
Capitolul XXXI 342

CARTEA A DOUA 353
Capitolul I 354

Capitolul II *364*
Capitolul III *371*
Capitolul IV *378*
Capitolul V *381*
Capitolul VI *391*
Capitolul VII *399*
Capitolul VIII *412*
Capitolul IX *425*
Capitolul X *436*
Capitolul XI *444*
Capitolul XII *473*
Capitolul XIII *476*
Capitolul XIV *480*
Capitolul XV *489*
Capitolul XVI *492*
Capitolul XVII *497*
Capitolul XVIII *505*
Capitolul XIX *510*
Capitolul XX *517*
Capitolul XXI *522*
Capitolul XXII *529*
Capitolul XXIII *537*
Capitolul XXIV *547*
Capitolul XXV *557*
Capitolul XXVI *565*
Capitolul XXVII *571*
Capitolul XXVIII *577*
Capitolul XXIX *579*
Capitolul XXX *585*
Capitolul XXXI *595*
Capitolul XXXII *604*
Capitolul XXXIII *611*
Capitolul XXXIV *619*
Capitolul XXXV *628*
Capitolul XXXVI *631*
Capitolul XXXVII *634*
Capitolul XXXVIII *636*
Capitolul XXXIX *639*
Capitolul XL *642*
Capitolul XLI *647*
Capitolul XLII *651*
Capitolul XLIII *657*
Capitolul XLIV *661*
Capitolul XLV *665*

Capitolul XLVI *668*
Capitolul XLVII *671*
Capitolul XLVIII *676*
Capitolul XLIX *684*
Capitolul L *695*
Capitolul LI *698*
Capitolul LII *723*

PREFAŢĂ

Istoria Poloniei a constituit pentru Sienkiewicz un nesecat izvor tematic. Selectarea evenimentelor a avut totdeauna o determinare imediată în romanele istorice – chiar şi în *Pe câmp de glorie (Na polu chwały,* 1903–1905) şi *Legiunile (Legiony)* pe care n-a apucat să le sfârşească –, autorul străduindu-se să dea răspunsuri, direct ori metaforic, la problemele stringente ale vremii lui. Căci adevăratul creator de opere istorice nu se va mulţumi niciodată numai cu latura anecdotică ori exotică *stricto sensu* a fabulaţiei, ci va tinde întotdeauna să releve învăţăminte şi îndemnuri reconfortante pentru generaţiile prezente şi viitoare.

Cauzele care motivează apariţia *Cavalerilor teutoni* sunt mai complexe, „îmbărbătării inimilor", care precumpănise în definitivarea trilogiei, adăugându-i-se chestiunea prusiană. În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, acţiunile de germanizare represivă se intensifică în partea Poloniei ocupate de nemţi. Măsuri care mai de care mai brutale şi mai nedrepte ţintesc la izgonirea polonezilor din locurile de baştină – Wielkopolska. În această intenţie, se organizează Asociaţia Hakatiştilor după iniţialele întemeietorilor: Hansemann, Kennemann şi Thiedemann[1], şi se hotărăşte ca polonezii care nu posedă cetăţenia prusiană să părăsească ţara. Se înfiinţează chiar o comisie care dispune de un fond special pentru „cumpărarea" pământurilor în folosul coloniştilor nemţi. În şcoală, se introduce cu forţa limba germană, polonezii sunt îndepărtaţi din funcţiile pedagogice şi administrative etc.,

1 A. Lewicki, *Schiţă a istoriei polone până în timpurile cele mai noi (Zarys historii polskiej do najnowszych czasów),* ed. a IV-a, Varşovia, 1907, p. 206.

orice împotrivire fiind pedepsită cu asprime[1].

Indignarea stârnită de aceste iniţiative odioase s-a manifestat în numeroase proteste ale scriitorilor din Regat[2], unde curatorul ţarist al învăţământului, Apuhtin, se lăuda că va face ca până şi mamele să-şi legene copiii cu cântece în limba rusă. Şi, pe această orbită, se plasează şi unele intervenţii publicistice ale lui Sienkiewicz. În scrisoarea *Despre Bismarck (O Bismarcku),* adresată săptămânalului „Gegenwart" în anul 1895, apreciază meritele uriaşe ale „cancelarului de fier" pentru Germania, dar crede că edificiul „forţei" ridicat de el nu va dăinui, fiind lipsit de fundamente moral-umanitare. Politicianul Bismarck este mare, dar l-a înăbuşit pe Bismarck omul. În alt articol, *Despre violenţele prusiene (O gwałtach pruskich),* va conchide din nou că un stat întemeiat pe asuprirea altor popoare este efemer. Cu unele răsfrângeri în nuvele, precum *Bartek învingătorul (Bartek zwycięzca)* sau *Din jurnalul unui învăţător din Poznań (Z Pamiętnika nauczyciela z Poznania),* demonstraţia artistică a acestui adevăr verificat de istorie o va cuprinde scriitorul în romanul *Cavalerii teutoni* care, fireşte, vizează şi represiunea ţaristă, dar nu-i dă expresie din pricina cenzurii.

Elaborarea operei a fost mult îngreuiată de puţinătatea documentelor istorice. Poate tocmai de aceea, vrând să cunoască nemijlocit toate sursele la care avea acces, autorul a verificat cele mai mici amănunte; a studiat documentele şi lucrările existente, a făcut cercetări de

---

1 A. Nofer, *Henryk Sienkiewicz,* ed. a III-a, Varşovia, 1963, p. 275.

2 Începând din secolul al XV-lea, forma de stat specifică Poloniei feudale este Republica (Rzeczypospolita; în limba latină *Res publica)* întemeiată pe stăpânirea şlahtei. În frunte se afla regele care însă nu putea să ia nici un fel de hotărâre fără aprobarea Seimului (un fel de senat). La sfârşitul secolului al XVI-lea, democraţia şlahtei este înlocuită practic de oligarhia aristocraţiei nobiliare, dar şlahticii îşi păstrează juridic drepturile prin existenţa privilegiului de *liberum veto.* Aşadar, termenul *Republică* defineşte mai mult principiul exercitării puterii, decât forma de stat.

teren, s-a consultat cu cei mai buni specialişti, acordând, în fine, atenţia cuvenită chiar şi reacţiei previzibile a cenzurii[1]. Fireşte, această pregătire minuţioasă i-a luat destul de mult timp, repercutându-se în durata mare a scrierii şi a publicării. Pentru prima dată, ideea romanului este consemnată în 1892, într-o scrisoare către J. Janczewska, în care o informa că ar vrea să-l publice în periodicele „Przegląd Polski" şi „Kraj". Între timp, însă, concepe mai multe nuvele: *Să-L urmăm (Pójdżmy za Nim), Lotus, Fii binecuvântată, (Bądź blogoslawiona), Organistul din Ponikła (Organism z Ponikły), Visul (Sen)* etc. şi dilogia *Familia Połaniecki (Rodzina Połanieckich)* apucându-se să adune materialele necesare abia în 1894. Cu toate că se hotărăşte să înceapă redactarea în 1895, îşi realizează intenţia în primele luni ale anului următor, 1896. Cartea este aşternută pe hârtie în diferite localităţi: Zakopane, Kaltenleutgeben, Varşovia, Ragaz, Nisa, Ploumanach şi Parc St. Maur, unde va fi şi încheiată la 10 martie 1900. Pentru a apărea în tot acest răstimp, cu întreruperi foarte mari – câteodată câte un trimestru întreg – în „Tygodnik Ilustrowany"[2] şi în 1900 în volum.

Cavalerii teutoni a constituit o surpriză de proporţii în epocă, atât pentru tradiţionaliştii pozitivişti, cât şi pentru modernişti. Şi pentru unii, şi pentru ceilalţi, neaşteptată nu era tematica abordată, localizabilă în ansamblul relaţiilor polono-germane în Evul Mediu, ci îndeosebi modalitatea de cuprindere a ei. De astă dată, mai limpede chiar decât în *Trilogie*, se vede convingerea lui Sienkiewicz că, în viaţa unui popor, capacitatea de luptă armată la vreme de ananghie întrupează principala forţă – în fond, singura care poate asigura victoria; fără ea, totul se închirceşte şi se prăbuşeşte. Aşadar, constituie principalul mijloc de

---

1 M. Kosman, Biserica şi motivele escatologice în *„Cavalerii teutoni"* de H. Sienkiewicz *(Kościól i motywy eschatologiczne w „Krzyżahach" H. Sienkiewicza)*, în vol. *Romanul polonez în secolele XIX şi XX (Polska powieść XIX i XX wieku)*, Lublin, 1933, p. 139.

2 J. Krzyżanowski, H.S. – *Calendarul vieţii şi al operei,* p. 308.

apărare, în stare să hotărască viaţa sau moartea Poloniei. Este vorba de acel instinct biologic de autoconservare, instinctul primar al vieţii şi sănătăţii unei colectivităţi, care se manifestă în ciuda oricăror obstacole. Apoteoza faptei cavalereşti din *Trilogie* contrazice sugestiile pozitiviste care respingeau atitudinea cavalerească faţă de viaţă, specifică medievalităţii feudale, improprii, chipurile, contemporaneităţii. Romanul potenţează totuşi această concepţie, îndreptată acum contra moderniştilor, a generaţiei care promova sloganurile neurasteniei programate, ideologia „decadentistă". Sienkiewicz opunea aproape brutal sufletului pervertit, ceţos şi gol, *mal du siècle*-ist, forţa fizică. Nicăieri, în literatura europeană a secolului al XIX-lea, nu mai există ceva asemănător, afară poate de epopeile homerice[1]. Afirmaţiile mai vechi ale unor istorici literari polonezi cum că H. Sienkiewicz şi-ar fi datorat opera preluărilor de tot felul de la înaintaşul său J.I. Kraszewski, care a scris şi el *Cavalerii teutoni 1410 (Krzyżacy 1410),* tipărindu-i în 1882, apar în lumina cercetărilor ulterioare ca nişte insinuări exagerate şi lipsite cu totul de suporturi convingătoare. Un denigrator se întreba cândva de-a dreptul bizar dacă nu cumva opera magistrului (J.I. Kraszewski) o întrece valoric pe cea a emulului său (H. Sienkiewicz). Distanţa este într-adevăr enormă între ele, dar în favoarea celui de-al doilea termen al comparaţiei, pe toate palierele realizării artistice, astfel că eforturile demonstraţiei nu merită osteneala, întrucât s-ar bate la uşi deschise.

Sienkiewicz avea la îndemână pentru îngemănarea secolelor XIV şi XV, când se consumă acţiunea, în primul rând *Istoria Polonei (Dzieje Polski)* a lui Jan Dlugosz, care se întinde până în timpul domniei lui Kazimierz Jagiełłończyk. Cronica lui Janko din Czarnków, cuprinzând perioada 1333–1384, este un pamflet la adresa dinastiei de

1 Z. Szwejkowski, *Câteva observaţii despre „Cavalerii teutoni"* de Sienkiewicz *(Kilka uwag o „Krzyżakach" Sienkiewicza)*, în vol. *Despre „Cavalerii teutoni" de H. Sienkiewicz,* Varşovia, 1958, p. 230–247.

Anjou, care a domnit în Polonia între 1370–1384; referirile la reprezentanţii acestei case domnitoare nu puteau fi folosite la alcătuirea ca personaj a reginei Jadwiga (de Anjou), idealizată întrucâtva în carte. Totuşi, cu toată sărăcia izvoarelor, intuiţia creatorului a închegat puţinele date existente într-un tablou al epocii, al cărui realism depăşeşte pe cel al trilogiei. Bătălia de la Grünwald, spre care se îndreaptă toate firele naraţiunii, este pregătită cu răbdare şi conştiinciozitate, relaţiile dintre polonezi şi lituanieni, pe de o parte, şi cavalerii ordinului teuton, pe de alta, evoluând inexorabil spre această soluţie extremă. Pretextul declarării războiului îl oferă provincia Samogiţia, conflictul are, însă, rădăcini mai profunde în tendinţa călugărilor teutoni de a-şi mări teritoriile ocupate prin încălcarea vecinilor. Maeştrii ordinului, Konrad şi Ulrych von Jungingen, se străduiesc zadarnic să păstreze aparenţele dreptăţii în care cred sincer, pentru aceste incursiuni făcute, pasămite, în scopul răspândirii şi menţinerii creştinismului catolic. Mai ales în regiunile de la graniţă, jafurile, care se ţin lanţ, dovedesc caracterul hrăpăreţ al politicii teutone, hrănind dorul de răzbunare al multor năpăstuiţi. Ramificaţiile conflictului sunt, aşadar, numeroase, fiind explicate prin diferendul dintre Hugo Danveld, ajutat de Zygfryd von Löwe ş.a., şi cavalerul Jurand de Spychów, care implică prin Danusia pe Zbyszko şi Maćko de Bogdaniec. Urmărirea ciocnirilor dintre cele două grupuri permite autorului definirea caracterelor, solicitând atitudinea cititorului. Înfăţişaţi, conform tradiţiei orale şi scrise, în culori întunecate, demonice, majoritatea teutonilor sunt dominaţi de infatuare şi lăcomie, care îi împing la tot felul de nelegiuiri şi la sfidarea celor mai sfinte îndatoriri cavalereşti. Cruzimea şi josnicia care îl caracterizează pe Hugo Danveld ori pe Zygfryd von Löwe provoacă dispreţul cavalerilor veniţi din alte ţări să slujească sub flamurile Ordinului cu gând curat, ca Fulques de Lorche, care îi părăseşte, sau de Fourcy care, vrând să le dea în vileag mârşăvia, este ucis mişeleşte.

Crucea, a cărei stăpânire, clamau cu ipocrizie, voiau s-o extindă spre Răsărit, este numai o faţadă prestigioasă de care se slujeau fariseic pentru a cuceri noi ţinuturi vecine şi bogăţii spre slava efemeră a Ordinului. Pe primul plan, se statornicise puterea fierului, toate diferendele rezolvându-se, în realitate, prin lovituri de paloş. Pioasa morală creştină şi menirea mesianică a catolicismului fuseseră de mult date uitării, mai marii cruciaţilor preferând intrigile joase şi acţiunile brutale, distructive. Până când paharul nelegiuirilor s-a umplut şi autohtonii asupriţi s-au unit şi le-au aplicat pedeapsa cuvenită. Emblema crucii, luată în derâdere, le-a refuzat ajutorul, lăsându-i pradă vieţii deşănţate care i-a măcinat din interior. Înfrângerea, în urma căreia nu şi-au mai revenit niciodată la strălucirea de odinioară, împlineşte în roman sensul mai larg, metaforic, al unui avertisment administrat de istorie. Tot ce-i clădit pe minciună şi fărădelege, pe jaf şi crimă, pe suferinţa semenilor, se prăbuşeşte repede în pulberea deşertăciunii, rămânând doar în amintirea oamenilor, ca *memento mori.*

Polonezii, în schimb, au şi ei slăbiciunile lor, dar se impun prin însuşiri morale şi fizice superioare. Powała de Taczew îndoaie în mână fierul unei securi, Zawisza Czarny, a cărui onoare neîntinată a devenit proverbială, n-a fost învins de nimeni, iar Zbyszko, eroul central, se poartă şi el ca un cavaler viteaz. Sare în ajutorul prinţesei ameninţate la vânătoare de un bour, provoacă la luptă alţi cavaleri pentru gloria iubitei etc. E, uneori, prea impulsiv. O nevinovată înflăcărare tinerească, având unele puncte de plecare şi în bravada comportamentului cavaleresc, îl pune adesea în situaţii din care i s-ar putea trage moartea, dacă fantezia autorului nu s-ar îngriji să-l scape la timp. Atacă odată un trimis al Ordinului şi e condamnat la moarte. Îl salvează Danusia care se declară logodnica lui şi, după un obicei al pământului, vinovatul e iertat. Unele trăsături tipologice, ale regelui Władysław Jagiełło, de exemplu: mohorât, plângăcios, cucernic, mânios, au fost puse de

interpreţii lui Sienkiewicz în relaţie de descendenţă şi înrudire cu eposul homeric sau *Apocalipsa* biblică[1]. Aparent forţată întrucâtva şi mai greu de argumentat, apropierea rămâne interesantă, oferind posibilităţi de lărgire substanţială a spaţiului de referinţă, de situare în perimetrul universalităţii valorilor literare.

Valoarea istorică se conjugă cu un progres înregistrat de tehnica artistică; înlănţuirea mai riguros cauzală a momentelor intrigii are ca rezultat regizarea mai strânsă a acţiunilor şi susţinerea mai temeinică a psihologiilor. Motivele patriotice, de ordin mai larg, se întrepătrund cu cele personale ale eroilor, şi unele, şi celelalte rezolvându-se prin lupta finală. De aci impresia că individualităţile umane, eliberate parcă de stânjenitoarea responsabilitate a faptului istoric, se mişcă şi cu mai multă libertate, acţionează prin impulsuri proprii, fiind mai veridice şi mai complexe, pe când în *Prin foc şi sabie, Potopul* şi *Pan Wołodyjowski*, evenimentul istoric domină personajele, dirijându-le într-o direcţie sau alta în raport de cutare împrejurare, ceea ce le ştirbeşte cumva ponderea intrinsecă. Tot aşa, Sienkiewicz nu-şi arată eroii numai în larma încăierărilor.

În *Cavalerii teutoni,* mai mult decât în *Potopul,* insistă şi asupra vieţii de zi cu zi a şlahtei, care nu-şi uită nicicând propriile interese. Prin Maćko de Bogdaniec, Jagienka şi Zych de Zgorzelice, Cztan de Rogow ş.a., se cunosc ocupaţiile gospodăreşti, interioarele locuinţelor, zavistiile şi procesele pentru împlinirea moşiilor, în scurt, cadrul natural de viaţă. Autenticitatea faptelor şi a personajelor se interferează, întărindu-se una pe alta, cu aceea a limbii expunerii. Studii recente au demonstrat că întreaga recuzită folosită pentru redarea limbajului epocii vizează arhaisme autentice cu o coloratură specifică graiului din

---

1 Cf. J. Maciszewska, *Wladyslaw Jagiełło pentru tineret? (Władysław Jagiełło dla wlodzieży?)*, în vol. *Romanul istoric polonez din sec. XX,* p. 84.

Podlasie, colocvială. Această „substandardizare” hotărăşte dominanta stilistică a *Cavalerilor teutoni,* care asigură unitatea limbii postulate de autor într-un roman istoric din timpuri „după care n-a mai rămas nici o urmă lingvistică”[1]. Înfrângerea cavalerilor crucii în lupta de la Grünwald în 1410, una dintre cele mai mari bătălii ale Evului Mediu, întruneşte, în sfera finalităţii imediate, lecţia unui simbol plin de învăţăminte care prevesteşte insuccesul oricărei politici de deznaţionalizare a poporului polonez, indiferent de argumentele şi mijloacele întrebuinţate.

STAN VELEA

---

1 B. Walczak, *Despre limba „Cavalerilor teutoni” de H. Sienkiewicz (O języku „Krzyżaków” H. Sienkiewicza),* în vol. *Romanul istoric polonez din sec. XX,* p. 86–103.

Notă asupra ediţiei

Menit să marcheze o dată jubiliară: două decenii de intensă activitate literară, încununate de şapte dintre prozele majore cu care marele clasic a îmbogăţit creaţia polonă şi universală, după ce a apărut mai întâi în foileton în câteva periodice de prestigiu, începând cu „Tygodnik Ilustrowany” (2 feb. 1897 – 20 iul. 1900), romanul *Cavalerii teutoni,* care încheie cea mai fertilă perioadă din viaţa scriitorului, a văzut lumina tiparului şi în volum în anul din urmă, 1900, fiind valoric punctul de vârf al prozelor istorice nu numai din Polonia. Întâmpinată cu aprecieri superlative de critica de specialitate, capodopera a înregistrat fără întârziere un succes răsunător şi în străinătate, după Al Doilea Război Mondial, între 1945–1970, spre exemplu, traducându-se pe mai multe continente, în 19 limbi, din care nu lipsesc cele de răspândire universală (engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă etc.)[1].

Cu deosebiri relativ minore, o evoluţie similară a avut-o şi destinul operei în România. Tălmăcită pentru prima dată de George B. Rareş, pseudonim al lui G.E. Botez, va apărea de trei ori: 1923, 1928 şi o dată fără an, cu titlul *Cavalerii crucei.* După o versiune străină, şi în acest caz alta decât cea originală, o va tipări cu acelaşi titlu şi Al. Iacobescu în 1945. În sfârşit, ultimele două ediţii, cea din 1957 şi cea din 1962, cea dintâi însoţită şi de o prefaţă semnată de o bună polonistă, Maria Vârcioroveanu, le-au publicat Telemac Dan şi Petru Vintilă cu titlul modificat: *Cavalerii teutoni,* pentru a se evita o eventuală confuzie dintre cruciaţi în general (cavaleri ai Crucii) şi teutoni despre care se vorbeşte în cartea lui Sienkiewicz. Se cuvine remarcat că din cele trei versiuni apărute până acum de

1 A. Ryll, J. Wilgat, *Literatura polonă în traduceri (Polska literatura u przekładach),* Varşovia, 1972, p. 166–168.

şase ori, numai ultima reprezintă o transpunere din limba polonă, o confruntare a textelor învederând cu uşurinţă afirmaţia. Aşa cum multitudinea şi diversitatea erorilor, pe de o parte, care abundă în primele două traduceri, şi natura şi sursa lor, pe de altă parte, întăresc aceeaşi concluzie. În schimb, cele mai multe inadvertenţe semantice sau stilistice provin din diferenţele de percepţie dintre traducător (mai direct, liniar şi mai exact) şi stilizator (mai cursiv, mai voit cizelat, dar cu abateri mai mici). Şi, spre acelaşi rezultat conduc şi plusurile ediţiei din urmă (echivalarea timpurilor cu aspectul verbal, grafia numelor proprii etc.), scăderile primelor traduceri preluând, în realitate, şi pe cele ale textului intermediar, plasat între originalul polon şi redarea la mâna a doua în româneşte. Sunt motive, acestea şi altele, care întemeiază necesitatea tălmăcirii de faţă care să realizeze o redare unitară a prozelor sienkiewiczene.

Ca punct de plecare al traducerii de acum, am folosit reeditarea din 1948: *Krzyżacy (Cavalerii teutoni),* pregătită la Institutul Editorial din Varşovia (RI.W.) în cadrul ediţiei de opere complete *Dzieła (Opere)* de renumitul sienkiewiczolog J. Krzyżanowski între anii 1948 şi 1955. În echivalarea romanului în limba română, am avut în vedere în primul rând respectarea caracterelor distinctive ale celui dintâi noblat polonez în 1905. Unul dintre ele, care se impune de la prima vedere, este oralitatea expunerii. Acţiunea alertă, evenimentele istorice şi personajele reale sau fictive în proporţii diferenţiate sunt înfăţişate într-un stil necăutat, cu o simplitate cuceritoare şi la obiect, care interferează echilibrat şi nesiluit vocabularul şi sintaxa cu unele sonorităţi din străvechime cu formele mai noi, în aşa fel încât să nu bruscheze câtuşi de puţin sensibilitatea lectorului, căruia nimic artificios nu-i distrage atenţia de la sforul subiectului. Această însuşire, specifică povestirii în jurul focului, se leagă prin fir direct cu un simţ acut al epicului care prezintă întâmplările gesticular romantice cu ecouri sărbătoreşti sau la ordinea zilei la modul

necomplicat, scurt şi cuprinzător, economică prin excelenţă şi cu limpezimi de-a dreptul clasicizante. Sesizabile mai degrabă la nivelul transpunerii *stricto sensu* în frecvenţa legăturilor formale sau de fond, vocabulele conjunctive: *cu aceste cuvinte, la acestea, după care, apoi, după aceea* şi numeroase altele îşi subţiază până la dispariţie rolul şi influenţa de comunicare semantică sub asaltul dramatismului şi al densităţii într-adevăr copleşitoare ale faptelor. O primejdie reală se preschimbă astfel în acel indicibil farmec al romanelor lui Sienkiewicz, în explicitarea căruia, convingătoare, şi-au rupt pana nu puţini critici şi istorici literari, eşuând câteodată în aberaţii lamentabile, dacă nu şi denigratoare, contradictorii. De aceea unele repetiţii care susţin practic curgerea fără poticniri şi unitar închegată a „spunerii”, nu sunt percepute ca neglijenţe, fie şi minore, de transpunere, evidenţiind în fapt derularea reliefurilor naraţiunii în mişcare continuă.

Procesul de echivalare a cărţii dintr-o limbă în alta, urmând în prezent reguli încetăţenite de-a lungul timpului, presupune şi unele situaţii a căror rezolvare angajează într-o măsură diferenţiată inter-textual particularităţile celor două limbi, emiţătoare (polona) şi receptoare (română), precum şi ale personalităţilor ce participă nemijlocit sau indirect la actul creaţiei – autorul şi traducătorul. În împrejurări cultural-istorice de care nu se poate face abstracţie, colaborarea celor doi factori activi, mai exact rezultatele ei, se menţin deliberat şi precumpănitor în limitele unei relativităţi constructive. Excluzând şi conceptual soluţia de ultima instanţă, aşadar univocul absolutizant, se lasă astfel porţi deschise pe treptele ulterioare. De aceea, nu o dată se vădesc necesare unele explicaţii de atelier, care să răspundă la eventualele nedumeriri ce reprezintă opţiuni exagerat personale sau, de ce nu, câteodată pur şi simplu exagerate. Câteva ilustrări se impun de la sine.

Având drept călăuză, subliniem, textul stabilit în 1948

de J. Krzyżanowski, l-am redat în întregime, străduindu-ne ca variaţiile cantitative să nu realizeze nici măcar volumul omisiunilor ori al adăugirilor datorate intervenţiilor de ordin formal ale unui stilizator, de care în acest caz n-a fost nevoie. De asemenea, am încercat să transferăm, în varianta românească, şi însuşirile distinctive ale stilului sienkiewiczan, atât de dificil în simplitatea lui aparentă. Cât despre abaterile mai mici sau mai mari ale cutăror valori naţionale anume, acestea, deloc puţine, au urmărit fluenţa expunerii, claritatea şi parcimonia comunicării, fără a spori în vreun fel greutăţile lecturii şi ştergerea specificităţii fizionomiei scriitorului.

O dificultate în adevăratul sens al cuvântului în transpunerea aspectului verbal (perfectiv–imperfectiv şi variantele lor), caracteristic oricărei limbi slave, deci şi celei polone, cu ajutorul categoriei temporale, specifică şi limbilor romanice precum româna. Păstrarea cu stricteţe a acelei *consecutio temporum* care să localizeze componentele epicului în tiparele adecvate săvârşirii ei în spaţiul timpului, a constituit unul dintre criteriile de bază, ce trebuia stabilit de la început pentru o justă perspectivare a întâmplărilor: palier pe care o neglijenţă oricât de mică poate produce întotdeauna o adevărată degringoladă în înţelegerea şi asimilarea operei. Prin urmare, şi aici, ca şi în celelalte romane istorice, am optat de regulă pentru perechea perfect simplu–imperfect, secondată la nevoie de celelalte. În acest fel, subiectul se aduce din Evul Mediu timpuriu mai aproape de cititor, al cărui interes sporeşte şi emoţional laolaltă cu credibilitatea celor petrecute. Contrar altor traducători, care aleg perfectul compus şi imperfectul, ajutate subiacent de altele, sau le amestecă şi, odată cu ele, deformează până la monstruos relaţia cauză-efect în *mimesis*-ul aristotelic.

În aria lexicală, se întâlnesc câteva împrejurări care se cuvin întemeiate şi explicativ, altminteri riscând să se dezvolte în nedumeriri–opacităţi de înţelegere. Printre

altele, folosirea dual㠠a unui rang social: *prinţ-cneaz.* Întrucât l-a folosit fără sfială şi romancierul, l-am păstrat şi noi, deoarece este susţinut de motivaţii istorice. Fiindcă, pe la sfârşitul secolului al XIV-lea, pe lângă alte denumiri din ierarhia nobiliară, şi cea de *książe* = *prinţ,* termen cunoscut din Apusul Europei, a fost redat mai demult în limba autohtonă prin slavul cneaz. O vreme, cele două forme au coexistat, în cele din urmă, cel dintâi înlocuindu-l cu totul pe cele mai vechi. Un drum asemănător l-a parcurs nemţescul *comtur* (din *komptur)* = comandant într-un ordin religios medieval. El a fost preluat şi în limba polonă nu doar în ţinuturile stăpânite de teutoni şi astfel l-a folosit şi traducătorul, travestindu-l adesea şi în *căpetenie,* care are un sens comun. Nu peste mult timp, prima formă s-a pierdut odată cu realitatea ce l-a generat. Deşi cu direcţie evolutivă schimbată, la fel s-a întâmplat şi cu *maestru* sau *mare maestru* – comandantul ordinului teuton. Asemenea urme ale specificului local au fost păstrate, chiar dacă intensitatea lor a fost întrucâtva temperată.

O atenţie deosebită s-a acordat, de asemenea, numelor proprii de localităţi sau de personaje. În principiu, am păstrat întotdeauna grafia originală. Excepţie de la această regulă au oferit doar foarte puţine nume de localităţi *(Varşovia, Cracovia)* sau de persoane *(Sf. Petru)* care au intrat mai de mult în română şi s-au înstăpânit în forme autohtonizate. În rest, ele şi-au prelungit grafia polonă, fiind traduse numai în situaţii speciale: Timur cel *Şchiop* = Timur *Kulawy,* sau rar de tot doar în trimiterile de la subsol: *Głowacz* = *Căposul; Obuch* = *Baltagul,* de pildă. Chiar dacă nu de puţine ori dau naştere la forme mai greoaie; *Zbyszko care...,* de pildă.

Atracţiilor realităţilor poloneze ale culorii locale asupra lectorului român li se alătură, potenţându-le, şi unele elemente care exprimă locul de origine şi apartenenţa aristocratică a personajelor. În împrejurările de această natură, translatorul a tins să restrângă drastic aproape

fără excepţie particulele *de, din, von* la una singură: *de.* Maćko *de* Bogdaniec, Dobko *de* Oleśnika, de exemplu. Dacă la acestea se mai adaugă şi înlocuirea cuvântului *şleahtă* prin *şlahtă,* renunţându-se astfel la pejoraţia cuprinsă în forma mai veche, denaturată semantic în româneşte şi lămurită în josul paginii, se sugerează câteva dintre mijloacele prin care proza sienkiewiczană impresionează sensibilitatea cititorului de la noi; fireşte, toate ţinând de sursele creaţiei de atelier, deci în afara naraţiunii propriu-zise. În acest sens, ar mai fi utile, poate, şi câteva reguli privind receptarea unor grupuri de litere cu valori sonore şi scriere specifice: *ą* = a^n (o nazal); *ę* = e^n (e nazal); *c* = *j* = *ĭ* (i scurt, care nu face singur silabă); *ł* şi *á* = u; *cz, ci, ć* = č (ci); *sz, si, ś* = ş (şi); *rz, ż, ź* = j.

Stan Velea

Tabel cronologic

1846: La 5 mai, se naşte Henryk Sienkiewicz, într-o localitate din Podlasie, Wola Okrzejska, în Polonia.

1855: Părinţii scriitorului se mută la Wężyczyn, un sat din Mazowsze.

1858: Henryk Sienkiewicz este înscris la un liceu real din Varşovia, pe care-l va termina cu mare greutate din pricina lipsurilor băneşti.

1861: Familia Sienkiewicz îşi vinde pământul şi se mută la Varşovia.

1866: H. Sienkiewicz se înscrie la Universitatea din Varşovia, unde iniţial, la insistenţa părinţilor, studiază dreptul şi medicina.

1867: Studentul Sienkiewicz se transferă la secţia de ştiinţe umanistice.

1869: Sienkiewicz începe să publice recenzii, cronici şi foiletoane, în periodicele vremii, cu pseudonimul Litwos, în care se vădeşte adeptul ideologiei pozitiviste.

1872: Apare primul roman al lui Sienkiewicz, *În zadar*, în periodicul *Wieniec*, o încercare juvenilă de a descrie mediul studenţesc.

1876: Sienkiewicz pleacă în America de Nord, cu un grup de prieteni; călătoria îi va inspira volumul *Scrisori din călătoria în America* şi numeroase nuvele. Aici, se va contura ruptura de pozitivism.

1877: Publică nuvela *Schiţe în cărbune* – un tablou critic impresionant al satului de după împroprietărire.

1879: Se întoarce la Varşovia, după o zăbovire de doi ani prin Franţa, Italia şi Galiţia.

1882-1883: Sienkiewicz redactează periodicul *Slowo*, al cărui program era centrat pe aspiraţiile

burgheziei orăşeneşti.

1884: Tipăreşte *Prin foc şi sabie,* partea întâi din trilogia istorică, gândită cu scopul expres de „îmbărbătare a inimilor”.

1886: Apare a doua parte a trilogiei: *Potopul.*

1887–1888: H. Sienkiewicz publică ultima parte a trilogiei: *Pan Wołodyjowski.*

1889: Din cele 15.000 de ruble, dăruite de un necunoscut după terminarea trilogiei istorice, Sienkiewicz instituie o bursă pentru creatorii bolnavi de ftizie.

1891: Sienkiewicz scrie romanul *Fără ideal,* în care critică aristocraţia pentru absenţa unor idealuri ferme.

1892: Apar *Scrisorile din Africa,* sugerate de o călătorie pe continentul negru.

1896: *Quo vadis?* – operă inspirată de persecuţiile creştinilor în timpul împăratului Nero, pentru care, alături de alte romane, i se conferă lui Sienkiewicz, în 1905, premiul Nobel.

1900: Apare *Cavalerii teutoni* – evocare a împrejurărilor care au premers şi au pregătit bătălia de la Grünwald dintre polonezi, aliaţi cu lituanienii, şi cavalerii Ordinului teuton.

1910: În romanul *Convulsii,* Sienkiewicz întreprinde critica forţelor şi obiectivelor sociale ale revoluţiei din 1905–1907.

1911: Apare romanul Prin pustiu şi junglă.

1914: Publică o parte din romanul, neterminat, *Legiunile,* pe care intenţiona să-l dedice legiunilor poloneze conduse de Dąbrowski.

1916: La 15 noiembrie, moare, la Vevey, în Elveţia, Henryk Sienkiewicz. A fost adus în ţară abia în 1924 şi înmormântat cu fast şi preţuire la catedrala Sf. Ioan din Varşovia.

Cartea întâi

Capitolul I

La Tyniec, în hanul „La Bourul Sălbatic”, ce aparţinea abaţiei[1], şedeau câţiva oameni şi ascultau vorbele unui oştean umblat prin lume, care venind din locuri îndepărtate, le povestea despre întâmplările de care avusese parte în război şi în timpul călătoriei.

Era un om bărbos, în puterea vârstei, lat în umeri, aproape un uriaş, dar arăta slăbit; purta părul strâns într-o plasă împodobită cu mărgele şi era îmbrăcat într-o scurtă din piele cu dungi adâncite de platoşă, încinsă într-un brâu cu multe catarame de aramă; la cingătoare, un cuţit într-o teacă de corn, iar la şold, un paloş scurt de călătorie.

La masă, alături de el, şedea un flăcăiandru cu părul lung şi privirea veselă, tovarăşul sau poate scutierul lui, se vede, îmbrăcat şi el ca un călător într-o scurtă de piele cu urmele armurii. Ceilalţi comeseni erau doi boiernaşi din împrejurimile Cracoviei şi trei orăşeni cu căciuli roşii îndoite, ale căror moţuri subţiri atârnau peste umăr până la coate.

Hangiul neamţ, într-o glugă cu gulerul tăiat în colţuri, le turna bere dintr-o oală în ulcelele de argilă şi asculta cu interes întâmplările din război.

Şi mai interesaţi se arătau totuşi orăşenii. În acele vremuri, ura care despărţea oraşul în timpul domniei lui Łokietek[2] de boiernaşii cavaleri, se stinsese în mare măsură, dar târgoveţii îşi ţineau capul mai sus decât în veacurile de mai târziu. Erau încă preţuiţi pentru dărnicia lor *ad concessionem pecuniarum*[3]; de aceea se întâmpla nu o dată să vezi prin hanuri negustori bând laolaltă cu

1 Mănăstire catolică, împreună cu averea ei, condusă de un abate şi aflată sub conducerea unui episcop sau a papei.

2 Władysław Łokietek (cca 1260–1333) – uneşte mai multe principate şi se încoronează la Cracovia în 1320 ca rege al Poloniei. Aluzie la răscoala orăşenilor nemţi din 1311.

3 Aici, când era vorba să dea bani (lb. lat.).

şlahticii[4]. Erau priviţi chiar cu îngăduinţă, deoarece, ca nişte oameni care dispuneau întotdeauna de bani, plăteau de obicei şi datoriile celor cu blazon.

Aşadar, şedeau acum şi tăifăsuiau, făcându-i semn din ochi din când în când hangiului să umple ulcelele.

—D-apăi, nobile cavaler, Domnia Ta ai colindat o bună parte din lume, rosti unul dintre negustori.

—Nu prea mulţi dintre cei care se îndreaptă acum din toate părţile spre Cracovia au văzut atâta, răspunse nou-sositul.

—Şi nu sunt puţini cei care se vor aduna aici, continuă negustorul. E sărbătoare însemnată şi un mare noroc pentru Regat! Se vorbeşte, şi asta-i sigur, că regele a poruncit să-i trimită reginei un pat de brocart cusut cu perle şi un baldachin la fel. O să fie serbări şi alergări în arene cum nu s-au mai pomenit.

—Cumetre Gamroth, nu-l mai întrerupe pe cavaler, îl dojeni al doilea negustor.

—Nu-l întrerup eu, cumetre Eyertreter, dar socotesc că şi el s-ar bucura să ştie ce vorbeşte lumea, pentru că sunt sigur că şi el se duce la Cracovia. Şi aşa, astăzi tot n-o să ne întoarcem în oraş, fiindcă vom găsi porţile închise, iar gângăniile care se înmulţesc prin zdrenţe n-o să ne lase să dormim, aşa că avem timp pentru toate.

—Păi dacă Domnia Ta la o vorbă răspunzi cu douăzeci, îmbătrâneşti, cumetre Gamroth!

—Da, dar tot mai pot să car un balot de pânză umedă sub braţ.

—Cum de nu, unul prin care se vede ca prin sită.

Gâlceava le fu întreruptă de războinicul călător care îşi urmă vorba:

—Sigur că o să mă opresc la Cracovia, fiindcă am auzit

4 *Szlachta* în lb. polonă = nobilime.

despre întreceri şi voi fi bucuros să-mi încerc puterile în arenă. Şi nepotul meu de asemenea; deşi e tânăr şi nu i-a crescut mustaţa, a doborât nu puţine platoşe.

Ascultătorii îşi întorseseră privirile spre flăcăiandrul care zâmbi vesel şi aranjându-şi cu amândouă mâinile părul după urechi, duse ulcica cu bere la gură.

Iar cavalerul vârstnic adăugă:

—În sfârşit, chiar dacă am vrea să ne întoarcem, nu mai avem unde.

—Cum aşa? întrebă unul dintre şlahtici. De unde sunteţi şi care vă sunt numele?

—Numele meu este Maćko de Bogdaniec, iar pe băieţandrul acesta, feciorul fratelui meu, îl cheamă Zbyszko. Blazonul nostru este Potcoava Tocită, iar deviza Grindină.

—Şi unde se află aşezarea Domniilor Voastre?

—Ei, Domnia Ta, întreabă-mă mai bine unde a fost, fiindcă acum nu mai este. Ehei, aşezarea noastră a fost făcută scrum încă de pe vreme gâlcevii dintre familiile Grzymała şi Nałęcz, aşa că a mai rămas doar casa veche; ne-au luat tot, iar slujitorii au fugit. Pământul s-a pustiit, fiindcă şi ţăranii din vecinătate au fugit în adâncul pădurii. Împreună cu fratele meu, tatăl băiatului ăstuia, ne-am refăcut, dar în anul următor ne-a pedepsit furia apelor. După aceea, fratele meu a murit şi atunci am rămas singur cu orfanul ăsta. Mi-am făcut socoteala şi mi-am zis: n-am să rămân aici! Şi tocmai în timpul acela, am auzit vorbindu-se de război şi că Jaśko de Oleśnica, pe care regele Władysław îl trimisese la Wilno după Mikołaj de Moskorzów, caută degrabă oşteni în Polonia. Cunoscându-l, prin urmare, pe vrednicul abate, Janek de Tulcza, ruda noastră, i-am lăsat pământul în grijă, şi cu banii am cumpărat o armură, cai, pregătindu-mă pentru a

pleca în război. Pe băiat, care împlinise doisprezece ani, l-am urcat pe un cal şi hai! la Jasiek de Oleśnica.

—Cu băiatul?

—Pe atunci, nu era nici măcar un băiat, dar avea foarte multă putere. La doisprezece ani, rezema arbaleta de pământ, o fixa cu trupul şi învârtea mânerul mai abitir ca englezii pe care i-am văzut lângă Wilno.

—Atât de puternic era?

—Îmi ducea coiful, iar când a împlinit treisprezece ani, şi pavăza.

—Se vede că duceaţi lipsă de lupte pe acolo.

—Din cauza lui Witold[1]. Prinţul stătea la cavalerii teutoni şi organiza în fiecare an expediţii asupra Wilnei. Veneau cu el diferite neamuri: nemţi, francezi, englezi, cei mai buni arcaşi, cehi, elveţieni şi burgunzi. Tăiau pădurile, construiau castele pe drum, trecând Lituania prin foc şi sabie, astfel că toţi locuitorii din acele părţi voiau să se bejenească şi să-şi caute alt loc, fie şi la marginea lumii, printre copiii lui Belial, numai să fie cât mai departe de nemţi.

—S-a auzit şi pe aici că lituanienii voiau să plece cu copiii şi soţiile în altă parte, dar noi n-am crezut.

—Eu, însă, am văzut cu ochii mei. Ehei! Dacă nu erau Mikołaj de Moskorzów, Jaśko de Oleśnica şi fără să mă laud, dacă n-am fi fost nici noi, Wilno n-ar mai fi existat.

—Cunoaştem. N-aţi predat fortăreaţa.

—Păi n-am predat-o. Ascultaţi cu luare-aminte ce vă

---

1 Witold (1350–1430) – mare prinţ de Lituania între 1401 şi 1430, fiul lui Kiejstut. Luptând cu Jagiełło, cere protecţia cavalerilor teutoni, dar alături de cel dintâi, luptă împotriva teutonilor în 1410 în fruntea oştirii lituaniene. În 1390, conduce opoziţia antipolonezã. Vrea să ajungă rege al Cehiei, apoi al Lituaniei; zadarnic.

spun eu, că sunt om cu experienţă şi ştiu ce-i războiul. Bătrânii aveau o vorbă: „Lituania este îndârjită” şi este adevărat! Luptă bine, dar nu se pot măsura la câmp deschis cu cavalerii. Când caii nemţilor se împotmolesc prin mlaştini sau când pădurea este deasă, e altceva.

—Nemţii sunt luptători buni! strigară orăşenii.

—Stau ca un zid om lângă om, acoperiţi de armuri de fier atât de bine, că aproape nici ochii nu-i vezi prin vizieră. Şi atacă asemenea unei lavine. Când dau năvală, lituanienii se spulberă ca nisipul, iar dacă nu se împrăştie, îi doboară şi-i calcă în picioare. Nu sunt numai nemţi printre ei, pentru că vin la ei din toate neamurile de pe lume să-i slujească pe cavalerii teutoni. Şi ce viteji sunt! Nu odată, se apleacă un cavaler, coboară suliţa şi, înaintea bătăliei, se repede asupra întregii oştiri şi izbeşte ca un erete asupra stolului.

—O, Cristoase! exclamă Gamroth, care sunt cei mai buni dintre ei?

—Depinde la ce. La arbaletă, cel mai bun este englezul, care străpunge platoşa cu săgeata şi nimereşte porumbelul la o sută de paşi. Cehii sunt neîntrecuţi în mânuirea toporului. Nimeni nu loveşte mai bine ca neamţul cu paloşul cu două mâini. Elveţianul preferă să spargă coifurile cu îmblăciul de fier, dar cei mai mari luptători sunt cei care vin din Franţa. Un astfel de războinic se bate şi călare şi pe jos în timp ce-ţi spune vorbe grozave, pe care n-ai cum să le înţelegi, fiindcă limba lor seamănă cu ciocnirea unor străchini de cositor, deşi poporul este credincios. Ne reproşau prin nemţi că-i apărăm pe păgâni şi pe sarazini împotriva crucii şi promiteau că vor dovedi dreptatea prin dueluri cavalereşti. O asemenea judecată a lui Dumnezeu va avea loc între patru cavaleri de-ai lor şi

patru de-ai noştri la curtea lui Wacław, regele Romei şi Boemiei.

Aici, o curiozitate şi mai mare puse stăpânire pe şlahtici şi neguţători, aşa că mai că-şi întinseră grumazurile pe deasupra ulcelelor spre Maćko de Bogdaniec şi începură să-l întrebe:

—Şi care sunt dintr-ai noştri? Spune mai repede, Domnia Ta!

Maćko ridică stacana la gură, bău şi răspunse:

—Ei, nu vă temeţi pentru ei. Este Jan de Włoszczowa, castelanul de Dobrzyn, Mikołaj de Waszmuntów, este Jaśko de Zdawków şi Jarosz de Czechów, toţi luptători de soi şi tari de vârtute. Nu este o noutate pentru ei să se bată cu suliţele, paloşele sau cu topoarele. Ochii oamenilor vor avea la ce privi şi urechile ce auzi, deoarece, cum v-am spus, francezului nu-i tace gura nici când îi pui piciorul pe beregată. Aşa să-mi ajute Dumnezeu şi Sfânta Cruce, ai noştri îi omoară, iar ceilalţi trăncănesc.

—Se vor bucura de faimă, numai Dumnezeu să-i binecuvânteze, rosti unul dintre şlahtici.

—Şi Sfântul Stanisław! adăugă celălalt.

După care se întoarse spre Maćko şi urmă cu întrebările:

—Hai, spune mai departe! I-ai lăudat pe nemţi şi pe alţi cavaleri că sunt viteji şi i-au înfrânt uşor pe lituanieni. Dar cu Domniile Noastre le-a fost mai lesne? Erau bucuroşi să vă înfrunte? Dumnezeu cum a hotărât? Laudă-i şi pe ai noştri!

Dar se vede că Maćko de Bogdaniec nu era un lăudăros, fiindcă răspunse cu modestie:

—Cei care veniseră de curând din ţări îndepărtate porneau cu curaj asupra noastră, dar după ce îşi încercau norocul o dată, de două ori, nu se mai arătau atât de

dornici. Căci poporul nostru este îndârjit, iar această dârzenie ne-a fost reproşată adesea: „Dispreţuiţi moartea, ni se spune, dar îi ajutaţi pe sarazini şi de aceea veţi fi blestemaţi!” Dar înverşunarea noastră a crescut, fiindcă nu-i adevărat! Regele şi regina[1] au botezat Lituania şi oricine îl recunoaşte pe Cristos, deşi nu fiecare ştie. Se mai ştie şi că Stăpânul nostru Milostiv, atunci când în catedrala din Płock l-au prăbuşit pe diavol în pulbere, i-a poruncit să aprindă un muc de lumânare, aşa că preoţii au fost nevoiţi să-i spună că aşa ceva nu se cuvine. Ca să nu mai vorbim de omul de rând. Nu sunt puţini cei care-şi spun: „Prinţul mi-a poruncit să mă botez, m-am botezat, mi-a poruncit să mă închin lui Cristos, mă închin, dar ce rost are să mă zgârcesc la o bucăţică de brânză pentru vechii diavoli păgâni, să nu le dăruiesc o ridiche coaptă sau să nu le torn puţină spumă de bere. Dacă n-am să fac asta, o să-mi moară caii şi o să-mi slăbească vacile şi vor da lapte amestecat cu sânge, ori n-o să mai pot strânge recolta! Ei, însă, fac asta din neştiinţă sau de teama diavolilor. Cândva, acestor diavoli le mergea bine. Îşi aveau crângurile lor, adăposturi arătoase, cai de călărie şi primeau şi zeciuială. Iar acum, crângurile au fost tăiate, n-au ce mânca – clopotele bat prin oraşe, aşa că îmbârligaţii ăştia s-au ascuns în bungetul pădurilor şi urlă după vremurile bune. Când lituanianul se duce la pădure, de prin brazi îl trag de cojoc şi-i cer: „Dă-mi!” Unii mai dau, dar sunt şi ţărani îndrăzneţi care nu vor să dea nimic,

1 Władysław Jagiełło (1384–1434) – mare prinţ de Lituania (1377–1401), rege al Poloniei din 1386. Creştinează Lituania în 1387. Botezat în 1386, se căsătoreşte cu Jadwiga şi urcă pe tronul Poloniei, alipindu-i Lituania. Aliat cu lituanienii, luptă cu cavalerii teutoni, în 1410. Jadwiga (cca 1373–1399) – fiica lui Ludwik Maghiarul, regină Poloniei din 1384, căsătorită cu regele Władysław Jagiełło în 1386.

ba îi mai şi prind. Unul a turnat boabe de mazăre prăjită într-un burduf din piele de bou şi de îndată a prins treisprezece diavoli. A astupat gura burdufului cu un băţ de scoruşă şi s-a dus să-i vândă călugărilor franciscani de la Wilno, care i-au dat cu plăcere douăzeci de parale, ca să-i nimicească pe vrăjmaşii numelui lui Cristos. Eu însumi am văzut acel burduf din care ieşea o duhoare grozavă, pentru că aşa îşi arătau duhurile neruşinate spaima de apa sfinţită…

—Păi cine i-a numărat, ca să ştie că erau treisprezece? întrebă neguţătorul Gamroth.

—I-a numărat lituanianul care i-a văzut când au intrat. Se vedea şi după miros că sunt acolo şi nimeni nu se îmbulzea să destupe burduful.

—Mare minune! se miră unul dintre şlahtici.

—Am văzut multe lucruri de mirare în viaţa mea, fiindcă n-am ce spune: oamenii sunt buni, dar la ei toate sunt ciudate. Poartă plete şi rareori câte un cneaz îşi face părul bucle; trăiesc cu ridiche coaptă, preferând-o altor alimente, întrucât cred că asta le sporeşte bărbăţia. În casele lor, stau împreună cu vitele şi şerpii; nu au nici o măsură la băutură şi la mâncare. N-au nici un respect pentru femeile măritate, dar fecioarele se bucură de mare consideraţie, socotind cu toţii că posedă puteri vrăjite: era destul ca o fetişcană să te maseze pe pântece cu pătlagină uscată, ca durerile să-ţi treacă numaidecât.

—N-are decât să te doară şi stomacul, dacă fetele sunt frumoase! se bucură cumătrul Eyertreter.

—Întrebaţi-l pe Zbyszko de asta, răspunse Maćko de Bogdaniec.

Iar Zbyszko izbucni într-un râs cu hohote, de se cutremura laviţa sub el.

—Sunt frumoase! spuse. Ce, Ryngałła era urâtă?

—Cine-i Ryngałła asta? Vreo păcătoasă pocăită? Hai, spune odată!

—Cum aşa, n-aţi auzit de Ryngałła? se miră Maćko.

—N-am auzit nimic.

—Bine, dar este sora prinţului Witold şi soţia lui Henryk, prinţul de Mazowsze.

—Nu mai spune! Care prinţ Henryk? Un prinţ de Mazowsze cu acest nume era elector de Płock, dar s-a prăpădit.

—Tocmai despre el este vorba. Trebuia să primească dispensă de la Roma, dar moartea i-a luat-o înainte, se pare că nu l-a bucurat prea mult pe Dumnezeu cu faptele lui. Eram trimis atunci cu o scrisoare de la Jasiek de Olésnica către prinţul Witold, când a sosit de la rege la Ryterswerder prinţul Henryk, proaspăt ales episcop de Płock. Lui Witold îi era lehamite de război tocmai pentru că nu izbutise să cucerească Wilno, iar regele nostru se săturase de fraţii lui de sânge şi de deşănţarea lor. Văzând deci regele că Witold e mai îndemânatic şi are mai multă minte decât fraţii săi, l-a trimis la el pe episcop cu îndemnul să se lepede de cavalerii teutoni şi să treacă sub ascultarea lui, căpătând în acest fel conducerea Lituaniei. Iar Witold, lacom întotdeauna de schimbare, i-a primit bine solia. Au fost şi ospeţe, şi întreceri. Episcopul a urcat bucuros în şa, cu toate că ceilalţi episcopi nu-l laudă pentru asta, şi şi-a arătat tăria în lupte cavalereşti. Şi toţi prinţii de Mazowsze sunt grozav de puternici; după cum se ştie, până şi fetele din acest neam îndoaie uşor potcoava în mână. O dată, aşadar, a doborât din şa trei cavaleri, altă dată cinci, iar dintr-ai noştri pe mine, calul lui Zbyszko căzând pe picioarele dinapoi în clipa ciocnirii. Răsplata a

primit-o însă de fiecare dată din mâinile frumoasei Ryngałła, înaintea căreia a îngenuncheat în armură. Şi s-au îndrăgit atât de mult unul pe altul, încât pe la ospeţe îl depărtau de ea clericii[1], trăgându-l de mânecă, iar pe ea o potolea fratele ei Witold. Până când prinţul a spus: „O să-mi acord eu dispensa, iar papa de la Roma se va împotrivi, cel de la Avignon[2] o s-o confirme, iar cununia va avea loc imediat, căci altfel o să ard de viu!” Mare a fost profanarea lui Dumnezeu, dar prinţul Witold n-a voit să se împotrivească solului regal şi cununia a avut loc. Pe urmă, i-au dus la Suraż, apoi la Słuck spre marea tristeţe a lui Zbyszko care, alegându-şi ca stăpână a inimii pe Ryngałła după obiceiul nemţesc, i-a jurat credinţă până la moarte…

—Da! îl întrerupse Zbyszko deodată, este adevărat! Dar după aceea, s-a zvonit că prinţesa Ryngałła, dându-şi seama că nu i se cuvine să fie alături de episcop (pentru că acesta, cu toate că se căsătorise, nu voia să renunţe la rangul duhovnicesc), iar Dumnezeu nu poate binecuvânta această căsnicie, şi-a otrăvit soţul. Când am auzit, l-am rugat pe un pustnic sfânt de lângă Lublin să mă dezlege de jurământul făcut.

—Era pustnic într-adevăr, răspunse Maćko râzând, dar dacă era şi sfânt, nu ştiu, fiindcă noi am fost la el în pădure într-o vineri, iar el spărgea oase de urs cu toporul şi le sugea măduva de-i gâlgâia gâtlejul.

—Dar ne-a spus că măduva nu este carne şi afară de asta, a obţinut o dispensă în această privinţă, fiindcă după măduvă, are vedenii minunate în somn şi poate să prorocească a două zi până la amiază.

---

1 Reprezentaţi ai clerului, preoţi.

2 Înfrângerea papalităţii de către puterea regală a condus în sec. al XIV-lea la existenţa a doi papi: cel de la Roma şi cel de la Avignon.

—Măi să fie, răspunse Maćko. Dar frumoasa Ryngałła este văduvă, s-ar putea să te cheme în slujba ei.

—M-ar chema în zadar, căci eu o să-mi aleg altă stăpână, pe care s-o slujesc până la moarte, iar după aceea, o să-mi găsesc şi o soţie.

—Mai întâi, însă, găseşte-ţi cingătoarea de cavaler.

—Oho! Parcă n-o să fie destule întreceri după lehuzia reginei? O să mă bat cu toţi. Nici prinţul nu mi-ar fi venit de hac, dacă nu mi se poticnea calul.

—Aici, o să fie alţii mai buni ca tine.

La acestea, şlahticii de lângă Cracovia începură să strige:

—Pe viul Dumnezeu! Aici, înaintea reginei, o să-şi încerce puterile cei mai faimoşi cavaleri din lume. Vor lupta Zawisza de Garbów şi Farurej, Dobko de Oleśnica, Pawała de Taczow şi Paszko Złodziej[1] de Biskupice, Jaśko Naszan, Abdank de Góra şi Andrzej de Brochocice şi Krystyn de Ostrów şi Jakub de Kobylany!... Cum o să te măsori tu cu ei, când nici aici, nici la curtea din Cehia şi nici la cea maghiară nimeni nu poate să-i înfrunte.

—Ce tot vorbeşti: eşti mai bun decât ei? Câţi ani ai?

—Merg pe optsprezece, răspunse Zbyszko.

—Oricare dintre ei poate să te zdrobească.

—O să mai vedem.

Dar Maćko spuse:

—Am auzit că regele îi va răsplăti cu dărnicie pe cavalerii care se întorc din războiul lituanian[2]. Să vorbească cei din partea locului, este adevărat?

—Pentru Dumnezeu, e adevărat! răspunse unul dintre şlahtici. Generozitatea regelui este cunoscută în toată

1 În lb. polonează *złozdiej* = hoţ.

2 Este vorba de războiul purtat de prinţul Witold al Lituaniei împotriva teutonilor.

lumea, numai că acum n-o să se ajungă prea lesne la ea, deoarece la Cracovia au venit o mulţime de oaspeţi care vor să cinstească lehuzia reginei şi botezul, vrând totodată să-şi arate şi respectul faţă de rege, căruia vin să i se închine. Va veni şi regele ungurilor, şi, cum se vorbeşte, şi împăratul Romei[1], tot felul de prinţi şi comiţi, şi cavaleri vestiţi, fiindcă toţi se aşteaptă să nu plece cu mâinile goale. Spunea lumea că va veni însuşi papa Bonifaciu, care are şi el nevoie de graţia şi ajutorul stăpânului nostru împotriva duşmanului său de la Avignon. Iată de ce nu va fi uşor să pătrunzi prin această mulţime, dar ajunge să te strecori şi să îmbrăţişezi picioarele regelui, ca să te bucuri de generozitatea lui.

—Voi ajunge şi eu la el, pentru că am luptat cu vrednicie, iar dacă va fi război, o să mă duc iarăşi. Mi-am primit şi eu acolo partea mea din prada de război şi de la prinţul Witold la fel, aşa că nu duc lipsă, numai că mă apropii de bătrâneţe, când puterea părăseşte oasele, iar omul trebuie să-şi aibă colţişorul lui liniştit.

—Regele i-a primit bine pe cei care s-au întors din Lituania cu Jaśko de Olésnica, şi toţi mănâncă acum din belşug.

—Păi, vedeţi! Iar eu atunci nu m-am întors şi am luptat mai departe. Pentru că Domniile Voastre trebuie să ştiţi că apropierea dintre rege şi cneazul Witold s-a făcut împotriva nemţilor. Cneazul i-a atras prin viclenie pe toţi prinţii, apoi i-a îndreptat contra nemţilor. Le-a dărâmat castelele, a ars totul, i-a bătut pe cavaleri, au pierit atunci o mulţime de oameni. Nemţii au vrut să se răzbune cu Świdrygiełło, care fugise la ei. A fost şi asta o campanie

1 Împăratul imperiului german, intitulat pe atunci Sfântul imperiu roman de origine germană.

însemnată. A luat parte însuşi marele maestru Kondrat în fruntea mai multor războinici. Au asediat Wilno, au încercat să dărâme castelele din nişte turnuri de luptă ori să le cucerească prin trădare, dar n-au izbândit nimic. Iar la întoarcere au căzut atât de mulţi, încât n-au mai rămas nici jumătate. Au ieşit chiar la câmp deschis împotriva lui Ulryk von Jungingen[1], fratele marelui maestru, care este primar de Sambijsk. Acesta, însă, s-a temut de cneaz şi a fugit cu mare ruşine, iar de atunci este pace şi oraşul se reface din nou. Un călugăr sfânt, care putea să meargă desculţ pe un fier înroşit, a prorocit că de atunci, cât va mai fi lumea lume, Wilno nu va mai vedea neamţ înarmat sub zidurile ei. Iar dacă va fi aşa, ale cui braţe au înfăptuit minunea?

Spunând acestea, Maćko de Bogdaniec îşi desfăcu palmele mari şi neobişnuit de puternice, iar ceilalţi începură să dea din cap şi să adeverească:

—Aşa-i, aşa-i! E drept ce spune!

Discuţia le fu întreruptă de un murmur ce se auzea prin ferestrele cu transperantele scoase, întrucât se lăsa o noapte caldă şi senină. De departe se auzeau clinchete, glasuri omeneşti, sforăitul cailor şi cântece. Cei de faţă rămaseră miraţi, deoarece era destul de târziu şi Luna urcase sus pe cer. Hangiul, un neamţ, ieşi în fugă în curtea hanului, dar înainte ca oaspeţii să golească până la fund ultimele ulcele, reveni şi mai grăbit, strigând:

—Se apropie niscaiva curteni!

După o clipă, în uşă apăru un copil de casă într-o scurtă albastră şi cu o bonetă îndoită pe cap. Se opri, privi la cei de faţă şi, văzându-l pe hangiu, îi spuse:

---

1 Ulryk von Jungingen (n. 1410) – mare maestru al Ordinului teuton din 1407, urmaşul fratelui său Kondrat von Jungingen. Adept al politicii de forţă în interior, vrea să distrugă unirea Poloniei şi Lituaniei. În 1409, îi declară război lui Jagiełło şi conduce oastea teutonă în 1410 la Grünwald.

—Ştergeţi mesele şi aprindeţi lumânările: prinţesa Anna Danuta va poposi aici.

Spuse şi plecă îndată. În han începu vânzoleala: hangiul se apucă să-şi strige ajutoarele, iar oaspeţii se uitau miraţi unii la alţii.

—Prinţesa Anna Danuta, rosti unul dintre orăşeni, asta-i fiica lui Kiejstut, soţia lui Janusz de Mazowsze. A venit de două săptămâni la Cracovia, numai că a plecat la Zator, la prinţul Wacław în vizită, iar acum, mai mult ca sigur că se întoarce.

—Cumetre Gamroth, spuse al doilea târgoveţ, să mergem în şura de fân; e o companie prea înaltă pentru noi.

—Nu mă mir că merg şi noaptea, interveni Maćko, fiindcă ziua e prea cald, dar de ce să poposească la han, când ar putea să înnopteze la mănăstirea din vecinătate?

Aici, i se adresă lui Zbyszko:

—Sora bună a frumoasei Ryngałła, pricepi?

Iar Zbyszko răspunse:

—Trebuie să fie însoţită de o mulţime de fete din Mazowsze.

Capitolul II

DEODATĂ, INTRĂ PE UŞĂ PRINŢESA, O FEMEIE între două vârste, cu faţa zâmbitoare, îmbrăcată într-o mantie roşie şi rochie verde, strânsă la mijloc cu o cingătoare aurită pe şolduri, închisă jos cu o agrafă mare. Era însoţită de jupâniţele de la curte, unele mai în vârstă, altele copile încă, purtând pe cap coroniţe de trandafiri şi de crini, cele mai multe cu lăute în mână. Erau şi unele care purtau buchete întregi de flori proaspete, culese, se vede, de pe drum. Încăperea se umplu de lume, deoarece în urma jupâniţelor se arătară câţiva curteni şi copii de casă.

Intrară cu toţii repede, cu veselia pe chipuri, discutând cu voce tare sau cântând, îmbătaţi parcă de noaptea senină şi lumina strălucitoare a Lunii. Printre curteni, se aflau şi doi cântăreţi, unul cu o lăută, iar celălalt cu o guzlă la cingătoare. Una dintre fete, tinerică încă, de vreo doisprezece ani, ţinea în mână, înapoia prinţesei, o lăută mică, bătută cu ţinte de aramă.

—Lăudat fie Iisus Cristos! salută prinţesa, oprindu-se în mijlocul încăperii.

—În vecii vecilor, amin! răspunseră cei prezenţi, făcând plecăciuni adânci.

—Unde este hangiul?

Când auzi chemarea, neamţul ieşi în faţă şi îngenunche după obiceiul nemţesc.

—Ne vom opri aici să mâncăm şi să ne odihnim, îi spuse prinţesa. Dar grăbeşte-te, fiindcă suntem flămânzi.

Cum cei doi târgoveţi plecaseră, cei doi şlahtici din împrejurimi şi împreună cu ei Maćko de Bogdaniec şi tânărul Zbyszko se înclinară a doua oară şi tocmai voiau să părăsească odaia, ca să nu-i încurce pe cei de la curte.

Dar prinţesa îi opri.

—Sunteţi şlahtici, deci nu ne încurcaţi! Faceţi cunoştinţa cu curtenii mei. De unde vă aduce Dumnezeu?

Atunci, începură să-şi rostească numele, blazoanele, devizele şi aşezările din care veneau. Abia când prinţesa află de la Maćko de unde se întoarce, bătu din palme şi exclamă:

—Uite ce întâmplare! Povestiţi-ne despre Wilno, despre fratele şi sora mea. O să vină la Cracovia şi prinţul Witold, să cinstească lehuzia reginei, şi la botez?

—Ar dori, însă nu ştie dacă va putea; de aceea i-a trimis mai înaintea reginei în dar prin preoţi şi boiernaşi un leagăn de argint. Cu acest prilej, am venit şi eu cu nepotul meu să-l păzim pe drum.

—Leagănul este aici? Aş vrea să-l văd. E tot de argint?

—Tot e de argint, dar nu se află aici. L-au dus la Cracovia.

—Şi voi ce faceţi aici la Tyniec?

—Ne-am abătut pe la procuratorul mănăstirii, o rudă a noastră, ca să ne încredinţăm grijii virtuoşilor călugări avutul dobândit în luptă şi darurile prinţului.

—Dumnezeu v-a ajutat. Prada-i bogată? Dar spune-mi, de ce fratele meu nu este sigur dacă va veni?

—Pentru că se pregăteşte să pornească război împotriva tătarilor.

—Ştiu şi eu asta; dar sunt îngrijorată că regina n-a prevestit un sfârşit fericit campaniei, căci ce proroceşte ea, se împlineşte totdeauna.

Maćko zâmbi.

—Ehei, stăpâna noastră e o sfântă, n-am ce zice, dar cu prinţul Witold vor merge mulţi dintre cavalerii noştri, oameni de nădejde, cu care nimeni nu se poate pune.

—Şi Domnia Ta nu te duci?

—Pentru că de mic am fost trimis la alţii şi vreme de cinci ani n-am dezbrăcat armura, răspunse Maćko arătând urmele platoşei de pe scurta de piele de elan, să-mi mai trag sufletul puţin şi am să mă duc şi eu, iar dacă n-am să plec eu, măcar o să-l trimit pe nepotul acesta al meu jupânului Spytko de Melsztyn, sub îndrumarea căruia se adună toţi cavalerii noştri.

Prinţesa Danuta privi la statura arătoasă a lui Zbyszko, dar o întrerupse venirea unui călugăr de la mănăstire, care, dându-i bineţe prinţesei, îi reproşă cu umilinţă că nu trimisese un gonaci cu vestea venirii ei şi că nu înnoptează la mănăstire, ci într-un han obişnuit, nepotrivit cu rangul ei. Doar la mănăstire nu duc lipsă de case şi de clădiri în care până şi un om obişnuit află adăpost, ce să mai vorbim de o maiestate ca soţia prinţului de la urmaşii şi rudele

căruia abaţia avusese atâtea foloase.

Dar prinţesa îi răspunse cu veselie:

—Ne-am oprit aici doar ca să ne mai îndreptăm picioarele, fiindcă mâine dimineaţă trebuie să plecăm la Cracovia. Am dormit în timpul zilei şi călătorim noaptea pe răcoare şi pentru că au cântat cocoşii, n-am vrut să-i trezesc pe cuvioşii călugări mai ales cu asemenea însoţitori care se gândesc mai mult la cântec şi dansuri decât la odihnă.

Când văzu totuşi că trimisul mănăstirii insistă, adăugă:

—Nu. Rămânem aici. Ne vom petrece timpul ascultând cântece laice, iar pentru slujba de dimineaţă vom veni la biserică, să începem ziua cu Dumnezeu.

—Va fi o liturghie pentru izbânda milostivilor noştri stăpâni, a prinţului şi a prinţesei, anunţă călugărul.

—Prinţul, soţul meu, va veni abia peste cinci zile.

—Bunul Dumnezeu poate să-i dea noroc şi de departe, iar în acest timp nouă, celor nevoiaşi, să ne fie îngăduit să aducem măcar vinul de la mănăstire.

—O să vă răsplătim bucuroşi, acceptă prinţesa.

Iar după ce călugărul plecă, începu să strige:

—Hei, Danusia! Danusia! Urcă-te pe laviţă şi înveseleşte-ne inima cu acelaşi cântec pe care l-ai cântat la Zator.

Auzind acestea, curtenii aduseră repede o laviţă în mijlocul încăperii. Trubadurii se aşezară la cele două capete, iar între ei urcă fetişcana care ducea în urma prinţesei lăuta bătută cu ţinte de aramă. Pe cap avea o cunună, iar părul îi cădea pe umeri; purta o rochie albastră şi pantofiori roşii cu vârfurile lungi. Stând în picioare pe laviţă, părea o copiliţă, dar în acelaşi timp era şi frumoasă ca o figurină din biserică sau din vicleim. Se vedea că nu i se întâmpla prima dată să stea aşa şi să cânte pentru prinţesă, deoarece nu părea încurcată deloc.

—Hai, Danusia, mai departe! o îndemnară jupâniţele de la curte.

Ea, însă, luă lăuta în mână, îşi înălţă capul ca o pasăre care vrea să cânte şi închizând ochişorii, începu cu un glas de argint:

De-aş avea şi eu
Aripi călătoare,
Spre Jasiek al meu,
Să mă pierd în zare.

Cântăreţii îi ţinură isonul îndată, unul la guzlă, celălalt la o lăută mare; prinţesa, căreia îi plăceau foarte mult cântecele laice, începu să-şi legene capul în amândouă părţile, iar copila cânta mai departe cu un glas subţire, copilăresc şi proaspăt, cum cântă păsările în pădure primăvara:

Aş mai sta şi eu
Pe un ram din Silez'
Jasiek, dragul meu.
Să vii să mă vezi.

Şi iarăşi o acompaniară cântăreţii. Tânărul Zbyszko de Bogdaniec, care se obişnuise din copilărie cu războiul şi priveliştile lui cumplite, nu mai văzuse niciodată în viaţă ceva asemănător, aşa că îl înghionti pe mazovianul de lângă el şi-l întrebă:

—Cine este?

—E o jupâniţă de la curtea prinţesei. Noi avem destui trubaduri care înveselesc curtea, dar dintre ei, ea este cea mai îndrăgită, iar prinţesa nu mai ascultă pe nimeni cu atâta plăcere.

—Nu-i de mirare. Credeam că e un înger şi nu-mi puteam dezlipi privirea de la ea. Cum o cheamă?

—Păi, n-ai auzit? Danusia. Tatăl ei este Jurand de

Spychów, un comite puternic şi viteaz din garda stegarilor.

—Ehei, n-am mai văzut aşa ceva.

—Au îndrăgit-o cu toţii pentru cântecul şi frumuseţea ei.

—Şi cine-i cavalerul ei?

—E încă o copilă.

Convorbirea le fu iarăşi întreruptă de cântecul Danusiei. Zbyszko privea dintr-o parte la părul ei cânepiu, la capul ridicat, la ochişorii mijiţi şi la toată făptura luminată totodată de strălucirea lumânărilor de ceară şi razele Lunii ce pătrundeau prin ferestrele deschise, şi era din ce în ce mai uimit. Avea impresia că o mai văzuse cândva, dar nu-şi mai aducea aminte dacă se întâmplase în vis, sau undeva la Cracovia pe sticla unei ferestre la o biserică.

Şi înghiontindu-l din nou pe curtean, îl întrebă cu glas scăzut:

—Ea face parte din curtea voastră?

—Mama ei a venit din Lituania cu prinţesa Anna Danuta, care a căsătorit-o cu graful Jurand de Spychów. Era frumoasă şi dintr-un neam puternic. Prinţesa, pe care şi ea o iubea, ţinea la ea mai mult decât la celelalte jupâniţe. De aceea, i-a pus fiicei acelaşi nume – Anna Danuta. Dar cu cinci ani în urmă, când nemţii au atacat curtea noastră la Złotorya, mama ei a murit de frică. Atunci, prinţesa a luat-o pe fetiţă s-o crească. Tatăl ei vine şi el adesea pe la curte şi vede cu bucurie că fetiţa e sănătoasă şi foarte iubită de prinţesă. Numai că ori de câte ori se uită la ea, i se umplu ochii de lacrimi, amintindu-şi de soţia răposată, apoi se întoarce căutând să se răzbune asupra nemţilor pentru nedreptatea cunoscută. A iubit-o atât de mult, cum n-a mai iubit nimeni în Mazowsze şi a ucis o mulţime de nemţi pentru ea.

Pe Zbyszko îl podidiră lacrimile numaidecât şi i se

umflară vinele la tâmple.

—Pe mama ei au omorât-o nemţii? întrebă.

—Şi da, şi nu. A murit de frică. S-a întâmplat acum cinci ani, când nimeni nu se gândea la război şi tot omul umbla fără primejdie. Prinţul s-a dus să construiască un turn la Złotorya, fără oaste, numai cu cei de la curtea lui, cum se întâmplă de obicei în timp de pace. Atunci au năvălit nemţii vânzători, fără să declare război, fără vreo pricină… Pe prinţ, uitând de frica lui Dumnezeu şi de toate binefacerile de care avuseseră parte de la înaintaşii lui, l-au legat pe un cal şi l-au răpit, i-au ucis oamenii. Multă vreme a stat prinţul în robie la ei şi abia când regele Władysław i-a ameninţat cu război, i-au dat drumul de frică; dar în timpul acelui atac, a murit şi mama Danusiei; suferea de inimă, care i s-a oprit şi n-a mai putut să răsufle.

—Domnia Ta ai fost de faţă? Care-ţi este numele, că l-am uitat.

—Pe mine mă cheamă Mikołaj de Długolas, dar m-au poreclit Baltagul. Da, am fost şi eu acolo. Am văzut cum a vrut s-o urce în şa un neamţ cu pene de păun la coif pe mama Danusiei, dar aceasta a leşinat, legată, făcându-se albă ca varul. Pe mine m-au tăiat cu o halebardă, de la care am şi acum o cicatrice.

Spunând aceasta, îi arătă o rană adâncă, vindecată, la cap, care se întindea de la rădăcina părului până la sprânceană.

Urmă o clipă de tăcere. Zbyszko începu să privească iarăşi la Danusia. După care întrebă:

—Şi Domnia Ta mi-ai spus că ea n-are cavaler?

Dar nu mai auzi răspunsul, fiindcă în clipa aceea cântecul încetă. Unul dintre cântăreţi, gras şi greoi, se ridică deodată, aşa că laviţa se aplecă într-o parte. Danusia

se clătină şi îşi desfăcu mâinile, dar înainte de a cădea sau de a sări, Zbyszko se repezi ca un râs, şi o înşfăcă în braţe.

Prinţesa, care în prima clipă ţipase de spaimă, izbucni într-un râs vesel şi exclamă:

—Iată-l pe cavalerul Danusiei! Aproprie-te, micule cavaler, şi acum dă-ne-o pe draga noastră cântăreaţă!

—A prins-o ca din zbor! se auziră glasuri printre curteni.

Zbyszko se apropie de prinţesă ţinând-o la piept pe Danusia care, înconjurându-i gâtul cu o mână, cu cealaltă îşi ţinea sus lăuta, de teamă să nu i-o strivească cineva. Avea faţa zâmbitoare şi plină de bucurie, deşi se temuse puţin. În acest timp, tânărul, ajungând lângă prinţesă, o lăsă jos pe Danusia înaintea ei, iar el îngenunche şi înălţându-şi capul rosti cu o îndrăzneală neobişnuită pentru vârsta lui:

—Fie după voia Luminăţiei Tale, milostivă stăpână. E timpul ca această frumoasă jupâniţă să şi aibă cavalerul ei, aşa cum a venit şi vremea ca şi eu să-mi am stăpâna inimii mele, ale cărei frumuseţe şi virtute să le laud, drept care, cu îngăduinţa Luminăţiei Tale, vreau să-i jur acestei jupâniţe credinţă şi ajutor până la moarte.

Pe faţa prinţesei trecu o umbră de uimire, nu din cauza cuvintelor lui Zbyszko, ci doar pentru că totul se petrecuse atât de repede. Într-adevăr, obiceiul jurămintelor cavalereşti nu era polonez, dar Mazowsze, aflându-se la hotarul cu ţara nemţească, şi văzând adesea cavaleri chiar din ţări mai depărtate, îl cunoştea chiar mai bine decât alte ţinuturi şi-l imita destul de des. Prinţesa auzise şi ea de el mai de mult, încă de la curtea marelui său părinte, unde toate obiceiurile apusene erau socotite ca lege şi model pentru luptătorii de mare faimă, astfel că din aceste motive nu găsi nimic jignitor în dorinţa lui Zbyszko, nici pentru ea şi nici pentru Danusia. Din contră, era bucuroasă că o jupâniţă dragă inimii ei începe să atragă

inimile şi ochii cavalerilor.

Aşadar, i se adresă jupâniţei cu chipul zâmbitor:

—Danuśka! Danuśka! vrei să ai cavalerul tău?

Bălaia Danusia sări mai întâi de trei ori în sus în pantofiorii ei roşii, apoi încolăcindu-i gâtul prinţesei cu braţele, începu să strige cu atâta bucurie, de parcă i se făgăduise vreo distracţie la care numai persoanele mai în vârstă pot să ia parte:

—Vreau, vreau, vreau!

Prinţesei i se umplură ochii de lacrimi de atâta râs; împreună cu ea râse toată curtea. În sfârşit, eliberându-se de braţele Danusiei, prinţesa îi spuse lui Zbyszko:

—Oho! Atunci, jură! Jură! Să vedem ce ai să juri.

Zbyszko, însă, care printre râsetele celorlalţi îşi păstrase seriozitatea, rosti tot atât de grav fără să se ridice din genunchi:

—Îi jur că, odată ajuns la Cracovia, am să-mi atârn pavăza la un han, iar pe ea am să lipesc o hârtie pe care un cleric învăţat în ale scrisului o să mi-o întocmească astfel: jupâniţa Danusa, fiica lui Jurand, este cea mai fermecătoare şi mai virtuoasă dintre jupâniţele care trăiesc la toate curţile regale. Cine se va arăta împotrivă, voi lupta cu el până când va pieri unul dintre noi sau va fi luat în robie.

—Prea bine! Văd că ştii obiceiul. Şi altceva?

—Iar după aceea, aflând de la Domnia Sa Mikołaj de Długolas, că mama jupâniţei Jurand şi-a dat ultima suflare din pricina unui neamţ cu pene de păun la coif, jur să retez câteva ciufuri de acest fel de pe capetele nemţilor şi să le arunc la picioarele domniţei mele.

La aceste cuvinte, prinţesa deveni serioasă şi întrebă:

—Nu juri numai aşa, în joacă?

Iar Zbyszko răspunse:

—Aşa să-mi ajute Dumnezeu şi Sfânta Cruce; am să

repet acest jurământ într-o biserică înaintea unui preot.

—Este vrednică de toată lauda dorinţa de a lupta cu vrăjmaşul fioros al neamului tău, dar îmi pare rău de tine, fiindcă eşti tânăr şi poţi să mori uşor.

Atunci, se apropie deodată Maćko de Bogdaniec, care până atunci se mulţumise doar să ridice din umeri, ca un om din alte timpuri, acum, însă, socoti că este cazul să vorbească:

—În această privinţă, să n-ai grijă, milostivă stăpână. Într-o bătălie, oricui i se poate întâmpla să moară, iar pentru un şlahtic, fie el bătrân sau tânăr, este o adevărată cinste. Dar războiul nu-i este străin acestui flăcăiandru, fiindcă deşi este mic de ani, nu de puţine ori a avut prilejul să lupte călare şi pe jos, cu sabia sau cu toporul, cu paloşul scurt sau lung, cu pavăză sau fără. Este nou obiceiul ca un cavaler să-i facă un legământ fetei care i-a căzut dragă, aşa că n-o să-l cert pe Zbyszko pentru că i-a făgăduit jupâniţei lui penele de păun. Mulţi nemţi au dat bir cu fugiţii înaintea lui şi o s-o mai facă şi alţii, iar dacă în astfel de împrejurări vor mai crăpa şi câteva capete, doar faima lui va fi.

—Ehei, văd că n-avem de-a face cu un copilandru oarecare, se bucură prinţesa.

Apoi se întoarse spre Danusia:

—Aşază-te în locul meu, astăzi ai întâietate; numai să nu râzi, pentru că nu se cuvine.

Danusia se aşeză în locul prinţesei; voia să se prefacă serioasă, dar ochişorii albaştri îi râdeau spre Zbyszko, care rămăsese în genunchi, şi nu se putea stăpâni să nu dea din picioare de bucurie.

—Dă-i mănuşile, o îndemnă prinţesa.

Danusia îi întinse mănuşile lui Zbyszko, care le primi cu veneraţie şi ducându-le la buze rosti:

—O să le prind la coif şi cine se va lăcomi la ele, va fi

vai de el!

După care îi sărută mâinile Danusiei, apoi picioarele şi se ridică. Atunci, însă, îl părăsi curajul dinainte şi inima i se umplu de o mare bucurie, fiindcă de acum încolo va fi socotit de întreaga curte drept un bărbat matur, aşa că scutură mănuşile de la Danusia şi începu să strige pe jumătate vesel, pe jumătate cu înflăcărare:

—Veniţi, feciori de câini cu pene de păun! Veniţi!

Dar tocmai în clipa aceea, intră în han acelaşi călugăr care venise şi mai înainte împreună cu alţi doi mai în vârstă. Slujitorii mănăstirii cărau în urma lor coşurile de răchită, iar în ele urcioarele cu vin şi tot felul de gustări încropite la repezeală. Cei doi îi dădură bineţe prinţesei şi îi reproşară din nou că nu trăsese la abaţie, iar ea le explică iarăşi că, întrucât dormiseră destul în timpul zilei, toată curtea călătoreşte noapte, pe răcoare, astfel că n-au nevoie de odihnă. Pe de altă parte, nevrând să-l trezească nici pe cunoscutul abate, nici pe cuvioşii călugări, preferase să-şi mai dezmorţească picioarele la han.

După mai multe cuvinte de politeţe, rămase hotărât ca mâine, după slujbele de dimineaţă, prinţesa cu toată curtea vor lua micul dejun şi se vor odihni la mănăstire. Călugării amabili îi invitară împreună cu mazurienii pe şlahticii de lângă Cracovia şi pe Maćko de Bogdaniec, care şi aşa avea de gând să se ducă la abaţie ca să depună acolo averea dobândită în război şi darurile primite de la generosul prinţ Witold, toate bunuri destinate răscumpărării aşezării Bogdaniec din arendă. Dar tânărul Zbyszko nu auzi invitaţia, deoarece alergase la carele lui şi ale unchiului, păzite de slujitori, ca să-şi schimbe veşmintele şi să arate mai bine înaintea prinţesei şi a Danusiei. Luând deci hainele din car, porunci să fie duse în odaia slujitorilor şi acolo începu să se îmbrace. Aranjându-şi mai întâi părul în mare grabă, şi-l strânse într-o plasă de mătase, împodobită la spate cu boabe de chihlimbar, iar în faţă cu perle adevărate. Apoi se îmbrăcă într-o scurtă albă de mătase, cusută cu grifoni de aur, iar

în partea de jos cu voluri înflorate; pe deasupra, se strânse într-o cingătoare aurită, dublă, de care atârna o săbioară scurtă cu mânerul chenăruit cu argint şi fildeş. Totul era nou, strălucitor şi fără nici o urmă de sânge, deşi le luase ca pradă de război de la un tânăr cavaler din Frizia, care slujea la cavalerii teutoni. După aceea, Zbyszko îşi trase pantalonii la care un crac era în dungi lungi, verzi şi roşii, iar celălalt în dungi violete şi galbene, cu toate că amândoi se sfârşeau sus cu o tablă de şah pestriţă. După care, încălţându-se în pantofi purpurii cu vârfuri alungite, frumos şi proaspăt se duse în sala cea mare.

Când apăru în uşă, făcu o impresie puternică asupra tuturor. Prinţesa, văzând acum ce cavaler chipeş îi alesese Danusiei, se bucură şi mai mult. În schimb, Danusia se repezi la el ca o căprioară de la început. Dar fie frumuseţea tânărului, fie glasurile de admiraţie ale curtenilor o reţinură înainte de a ajunge la el, aşa că oprindu-se la un pas de Zbyszko, îşi coborî ochişorii şi împreunându-şi mâinile, începu să-şi răsucească degetele îmbujorată şi descumpănită.

Dar în urma ei, se apropiară şi alţii: prinţesa însăşi, curtenii şi jupâniţele, cântăreţii şi călugării, pentru că voiau cu toţii să-l vadă mai de aproape. Jupâniţele din Mazowsze priveau la el ca la un curcubeu, regretând acum fiecare că n-o alesese pe ea; cele mai vârstnice admirau scumpetea veşmintelor, astfel că în jurul lui se formă un cerc de curioşi. Zbyszko stătea la mijloc cu un zâmbet mândru pe faţa-i copilărească şi se învârtea puţin pe loc, ca să-l poată vedea mai bine.

—Cine este? se interesă unul dintre călugări.

—E micul cavaler, nepotul şlahticului acesta, răspunse prinţesa arătând spre Maćko, abia adineauri i-a jurat credinţă Danusiei.

Călugării nu se arătară miraţi, căci astfel de jurăminte nu obligau la nimic. Se jura cel mai adesea femeilor căsătorite, iar în neamurile mai însemnate în care obiceiul

din Apus era cunoscut, aproape fiecare îşi avea cavalerul ei. Atunci când cavalerul îi jura unei jupâniţe, nu devenea prin asta logodnicul ei, dimpotrivă, de cele mai multe ori, ea îşi lua alt bărbat, iar el, dacă avea virtutea statorniciei, continua să-i rămână credincios, dar se căsătorea cu alta.

Ceva mai mult se mirară călugării de vârsta crudă a Danusiei, dar nu exagerară, fiindcă în acele vremuri flăcăiandri de şaisprezece ani ajungeau castelani. Chiar regina Jadwiga, când a venit din Ungaria n-avea decât cincisprezece ani, iar jupâniţele se măritau la treisprezece. De altfel, acum se uitau cu toţii mai mult la Zbyszko, decât la Danusia şi ascultau cuvintele lui Maćko care, mândru de nepotul lui, povestea cum dobândise tânărul veşminte atât de scumpe.

—Acum un an şi două săptămâni, spuse, am fost invitaţi în ospeţie de cavalerii saxoni. La ei se mai afla tot ca oaspete un cavaler din îndepărtata ţară a frizilor, care trăiau hăt! tocmai pe malul mării, şi avea cu el un băiat cu trei ani mai mare ca Zbyszko. Odată, la un ospăţ, tânărul acela l-a cam luat peste picior pe Zbyszko, spunându-i că n-are nici mustaţă şi nici barbă. Zbyszko, ambiţios cum era, nu l-a ascultat cu prea multă plăcere şi înşfăcându-l de cap, i-a smuls tot părul, faptă pentru care mai apoi ne-am luptat pe viaţă şi moarte sau luarea în robie.

—Cum adică, Domnia Ta, v-aţi luptat? întrebă Mikołaj de Długolas.

—Pentru că tatăl i-a luat partea fiului, iar eu am ţinut cu Zbyszko; aşa că ne-am luptat toţi patru pe pământ bătătorit în faţa celorlalţi oaspeţi. Ne-am înţeles că cine va învinge, acela va lua şi carele, şi caii, şi slujitorii celui învins. Şi ne-a ajutat Dumnezeu. I-am tăiat pe frizii aceia, deşi cu mare trudă, întrucât nu le lipsea nici curajul şi nici puterea, aşa că am avut parte de o pradă însemnată: erau patru care, fiecare cu câte o pereche de cai de călărie, şi

patru armăsari uriaşi, nouă slujitori şi două armuri grozave, cum se găsesc puţine pe la noi. E drept, coifurile le-am spart în timpul luptei, dar Iisus ne-a răsplătit în alt fel, fiindcă veşmintele de mare preţ umpleau o ladă bine ferecată; cele purtate acum de Zbyszko tot în ea se aflau.

La acestea, cei doi şlahtici de lângă Cracovia şi toţi mazurienii începură să se uite cu mare admiraţie la unchi şi la nepot, iar Mikołaj de Długolas, poreclit Baltagul, rosti:

—După câte văd, Domniile Voastre sunteţi bărbaţi puternici şi aprigi la mânie.

—Acum, credem şi noi că tinerelul o să dobândească penele de păun!

Maćko râse, dar pe faţa-i aspră i se întipări într-adevăr ceva din expresia unei păsări răpitoare.

Între timp, slujitorii de la mănăstire scoseseră din coşurile de răchită vinul şi gustările, iar din odaia slugilor fetele începură să aducă tăvi pline cu omletă aburindă, garnisită cu cârnaţi care umplură încăperea cu mirosul lor de grăsime de porc. Această privelişte le stârni tuturor pofta de mâncare, aşa că se apropiară de mese.

Cu toate acestea, nimeni nu se aşeză înaintea prinţesei care, stând la mijloc, le spuse mai întâi lui Zbyszko şi Danusiei să ocupe locurile din faţa ei, apoi i se adresă numai tânărului:

—Se cuvine să mănânci din aceeaşi farfurie cu Danusia, dar să n-o calci pe picior pe sub laviţă şi nici să nu-i atingi genunchii, cum fac ceilalţi cavaleri, deoarece este prea mică.

La acestea, Zbyszko răspunse:

—N-am să fac una ca asta, milostivă stăpână, poate peste doi sau trei ani, când Iisus îmi va îngădui să mă cunun şi când jupâniţa va mai creşte; cât despre picioare, chiar dacă aş vrea, tot n-aş putea, pentru că sunt prea sus.

—Aşa este, răspunse prinţesa, dar mă bucur să aflu că

ai obiceiuri cuviincioase.

După care se înstăpâni tăcerea, fiindcă începură să mănânce cu toţii. Zbyszko tăia cele mai grase bucăţi de cârnat şi i le oferea Danusiei sau i le băga în gură, iar ea, bucuroasă că o slujeşte un cavaler atât de bine îmbrăcat, mânca mijindu-şi ochişorii şi zâmbindu-le cu rândul lui Zbyszko sau prinţesei.

După ce luară tăvile golite de pe mese, slujitorii mănăstirii începură să toarne în pahare vinul dulce şi parfumat, bărbaţilor mai mult, femeilor mai puţin, dar cavalerismul lui Zbyszko se văzu mai ales atunci când se aduseră castroanele cu alune de la mănăstire. Erau alune de pădure şi, rare pe atunci pentru că se aduceau de departe, italieneşti, pe care mesenii le alegeau cu mare poftă, aşa că, în curând, în toată încăperea nu se mai auzea decât trosnetul cojilor sparte în dinţi. Zadarnic ar crede cineva că Zbyszko se gândea numai la el, deoarece el prefera să le arate prinţesei şi Danusiei mai degrabă puterea lui de cavaler şi stăpânirea de sine, decât lăcomia pentru bunătăţile rare, care l-ar fi înjosit în ochii lor. Astfel, umplându-şi mereu mâna de alune de pădure sau italiene, nu le spărgea între dinţi, cum făceau alţii, ci le spărgea între degetele-i de fier, apoi îi oferea Danusiei miezul curăţat de coajă. Pentru ea născoci şi un fel de joc, întrucât, după ce alegea miezul, îşi apropia mâna de gură şi sufla cu putere cojile care zburau până aproape de tavan. Danusia râdea cu atâta poftă, încât prinţesa, de teamă ca jupâniţă să nu se înece, se văzu nevoită să-i spună să înceteze cu joaca, dar privind la bucuria fetei, o întrebă:

—Ei, Danusia, e bine să ai cavalerul tău?

—Oho, e foarte bine! încuviinţă pupila preferată.

Apoi întinzând degeţelul trandafiriu, atinse scurta de mătase albă a lui Zbyszko şi retrăgându-l numaidecât, întrebă la rându-i:

—Şi va fi al meu şi mâine?

—Şi mâine, şi duminică, şi... până la moarte, îi răspunse Zbyszko.

Cina se prelungi, deoarece după alune se aduseră plăcinte dulci cu stafide. Unii dintre curteni voiau să danseze, alţii să asculte cântecele trubadurilor sau ale Danusiei, dar spre sfârşit, pleoapele se lipiră peste ochişorii Danusiei, iar căpşorul începu să i se clatine în amândouă părţile; o dată, de două ori mai privi la prinţesă, apoi la Zbyszko, îşi mai trecu încă o dată pumnişorii peste pleoape şi adormi de îndată, rezemându-se cu încredere de umărul tânărului cavaler.

—Doarme? întrebă prinţesa. Poftim, asta-i „doamna” ta.

—Ea îmi este mai dragă în somn decât alta la danţ, răspunse Zbyszko, stând drept şi nemişcat, ca să nu trezească fata.

Dar n-o treziră nici măcar cântecele trubadurilor. Unii tropoteau în tactul melodiei, alţii acompaniau bătând din talere, dar cu cât larma era mai mare, cu atât Danusia dormea mai adânc cu buzele întredeschise ca un peştişor.

Se trezi abia când, ca răspuns la cântatul cocoşilor, răsună dangătul clopotelor de la mănăstire şi toţi se ridicară de pe laviţe strigând:

—La utrenie, la utrenie!

—Să mergem pe jos, pentru lauda lui Dumnezeu, propuse prinţesa.

Şi luând-o de mână pe Danusia, ieşi cea dintâi din han, urmată de alaiul curtenilor.

Noaptea începuse să albească. Spre răsărit, pe cer, se vedea o transparenţă uşoară, verde în partea de sus şi trandafirie în cea de jos, iar sub ea, parcă o panglică îngustă, aurie, care se lăţea văzând cu ochii. Spre apus, Luna părea că se retrage din faţa unei transparenţe. Lucirile deveneau tot mai trandafirii şi mai puternice. Lumea se trezea udă de roua bogată, bucuroasă şi

odihnită.

—Dumnezeu a vrut să fie senin, dar va fi o căldură grozavă, constatară curtenii prinţesei.

—Nu face nimic, îi linişti şlahticul de Długolas, o să dormim la abaţie, iar la Cracovia o să ajungem spre seară.

—Mai mult ca sigur, iarăşi la ospăţ.

—Acum, aproape în fiecare zi acolo are loc câte un ospăţ, iar după lehuzie şi întreceri, o să fie şi mai multe.

—O să vedem cum se va purta cavalerul Danusiei.

—Ei, sunt vânjoşi ca stejarii!... Aţi auzit ce spuneau despre lupta aceea în patru?

—Poate că se vor alătura suitei noastre, văd că se sfătuiesc între ei.

Se sfătuiau într-adevăr, fiindcă cel mai vârstnic, Maćko, nu era prea bucuros de cele întâmplate, aşa că mergând în urma alaiului şi încetinindu-şi paşii înadins, ca să poată vorbi în libertate, rosti:

—La drept vorbind, asta nu înseamnă nimic. Eu o să mă strecor într-un fel până la rege, fie şi în suita prinţesei şi poate o să capăt ceva. Mi-ar prinde grozav de bine vreun castel sau vreun târguşor... Dar o să mai vedem, o să răscumpărăm Bogdaniec, întrucât ce-au stăpânit părinţii noştri, e bine să stăpânim şi noi. Ce facem, însă, cu ţăranii? Cei pe care i-a adus abatele, îi va lua înapoi, iar pământul fără ţărani nu face două parale. Aşa că ia aminte la ce-ţi spun: n-ai decât să juri ce vrei şi cui vrei, dar să-l însoţeşti pe Spytko de Melsztyn la prinţul Witold şi să porniţi asupra tătarilor. Dacă se va vesti războiul înaintea lehuziei reginei, să nu mai aştepţi nimic, nici întrecerile cavalereşti şi să te duci acolo unde vei avea folos. Cneazul Witold, ştii şi tu cât este de darnic şi te cunoaşte şi el pe tine. Dacă te vei descurca bine, vei fi răsplătit pe măsură. Înainte de toate, poate te va ajuta Dumnezeu să iei cât mai

mulţi prinşi. Tătarii sunt câtă frunză şi iarbă pe pământ. În caz de izbândă, poţi să primeşti până la şaizeci de robi.

Aici, Maćko, care se lăcomea la pământ şi la mâna de lucru, începu să viseze:

—Dă, Doamne, să aduc vreo cincizeci de ţărani şi să-i aşez la Bogdaniec, aş tăia o bucată bună din pădure. Ne-am înstări amândoi. Află de la mine că nicăieri nu poţi lua atâţia prinşi, câţi poţi lua acolo!

Zbyszko, însă, începu să clatine din cap.

—Doamne fereşte! O să prind nişte herghelegii care mănâncă stârvuri de cai, neobişnuiţi cu pământul! Ce să fac cu ei la Bogdaniec?... Afară de asta, m-am jurat să retez penele de păun de pe trei coifuri nemţeşti. Unde-o să le găsesc printre tătari?

—Ai jurat, pentru că n-ai minte, astfel de jurăminte nu înseamnă nimic.

—Şi onoarea mea de cavaler?

—Dar cu Ryngałła cum a fost?

—Ryngałła l-a otrăvit pe prinţ, şi sihastrul m-a dezlegat de legământ.

—O să te dezlege abatele la Tyniec şi de astea. Un abate este mai mult decât un sihastru care arăta mai mult a hoţ decât a călugăr.

—Bine, dar eu nu vreau.

Maćko se opri şi întrebă mânios:

—Atunci, cum rămâne?

—Du-te Domnia Ta singur la Witold, pentru că eu nu merg.

—Tu, nepricopsitule! Şi cine se va închina regelui?... Nu-ţi este milă de oasele mele?

—Oasele Domniei Tale rămân întregi chiar dacă se prăvăleşte un copac peste ele. Şi chiar dacă mi-ar părea rău, la Witold tot nu mă duc.

—Atunci ce-ai să faci? Vrei să fii şoimar sau cântăreţ la curtea din Mazowsze?

—Parcă şoimar ar fi ceva rău? Dar, de vreme ce preferi să mormăi decât să mă asculţi, n-ai decât să mormăi.

—Unde-ai să te duci? Pentru tine Bogdaniec nu înseamnă nimic? O să ari cu mâinile goale, fără ţărani?

—Nu-i adevărat! Ai născocit-o grozav cu tătarii. Ai auzit ce spuneau rutenii că tătarii nu pot fi găsiţi decât morţi pe câmpul de luptă, fiindcă în stepă nu poate fi prins nici unul. Cu ce voi alerga după ei? Cu armăsarii ăia greoi pe care i-am luat de la nemţi? Ia te uită? Şi ce pradă o să iau? Cojoace păduchioase şi nimic mai mult. Cât de bogat o să mă întorc la Bogdaniec! Abia atunci o să fiu numit comite.

Maćko tăcea, întrucât în vorbele lui Zbyszko era mult adevăr, şi abia într-un târziu zise:

—Te-ar răsplăti prinţul Witold.

—Păi cum de nu; unuia îi dă prea mult, altuia nimic.

—Spune o dată unde ai să te duci.

—La Jurand de Spychów.

Maćko îşi îndreptă brâul pe caftanul de piele şi se supără:

—Du-te învârtindu-te!

—Ascultă-mă, nu se lăsă Zbyszko. Am vorbit cu Mikołaj de Długolas şi el zice că Jurand vrea să-şi răzbune soţia din cauza morţii ei. O să mă duc să-l ajut. Mai întâi, singur mi-ai spus că pot să mă lupt cu nemţii, întrucât îi cunoaştem şi pe ei, şi felul lor de a lupta. Pe urmă, acolo, la hotar, o să găsesc mai uşor penele de păun. Iar în al treilea rând, ştii şi Domnia Ta că nu orice oştean le poartă la coif, aşa că dacă Iisus mă va ajuta, voi face rost şi de penele de păun, şi de pradă. În sfârşit, un rob din acele părţi nu-i totuna cu un tătar. Dacă-l aşezi în pădure, n-are

să-ţi pară rău.

—Ce-i cu tine, copile, ţi-ai pierdut minţile? Doar acum nu este război şi numai Dumnezeu ştie când va fi!

—Na-ţi-o bună! Urşii au încheiat pace cu stuparii şi nu mai strică stupii şi nici mierea n-o mănâncă! Ha, ha! Păi Domnia Ta n-ai mai auzit că deşi oştile mari nu se mai luptă, iar regele şi marele maestru îşi pun peceţile pe pergamente, la hotar e mare vânzoleală! Îşi iau vitele unii altora, turmele, pentru un cap de vacă se ard câteva sate şi se asediază castelele. Dar răpirile de ţărani şi de fecioare? Jefuirea negustorilor la drumul mare? Aminteşte-ţi de vremurile dinainte despre care mi-ai povestit. I-a fost rău acelui Nałęcz, care a prins patruzeci de cavaleri ce se duceau la teutoni, i-a închis în temniţe şi nu le-a dat drumul până când marele maestru nu i-a trimis o căruţă plină cu banii de gloabă? Iar Jurand de Spychów nu face nici el altceva şi are totdeauna de lucru la hotar.

O vreme, păşiră în tăcere, între timp se luminase de-a binelea, şi razele soarelui făceau să strălucească stâncile pe care era construită abaţia.

—Dumnezeu poate să te ajute pretutindeni, acceptă în cele din urmă Maćko îmbunat, roagă-te să te binecuvânteze.

—Sigur că totul este în puterea lui!

—Şi gândeşte-te la Bogdaniec, fiindcă nu m-ai convins că nu vrei să te duci la Jurand pentru aşezarea noastră şi nu pentru răţuşca asta.

—Să nu mai vorbeşti aşa, că mă supăr. Aşa-i, mi-a căzut cu tronc şi nu mă împotrivesc, dar altele sunt jurămintele pe care i le-am făcut Ryngałłei. Ai întâlnit alta mai frumoasă?

—Ce-mi pasă mie de frumuseţea ei? Dacă-ţi place, ia-o când o să mai crească, dacă-i fiica unui comite puternic.

Pe chipul lui Zbyszko se aşternu un zâmbet luminos.

—Se prea poate. Altă domniţă şi altă soţie nu-mi doresc! Când o să-ţi slăbească oasele, o să ai grijă de copiii noştri.

Fu rândul lui Maćko să zâmbească, aşa că răspunse împăcat cu totul:

—Grindină! Grindină! N-au decât să fie ca grindina. Bucurie la bătrâneţe şi mântuire după moarte. Asta să ne dea Iisus.

Capitolul III

PRINŢESA DANUTA, MAĆKO ŞI ZBYSZKO mai fuseseră şi înainte la Tyniec, dar în suită erau curteni care-l vedeau acum prima dată. Aceştia, înălţându-şi ochii, priveau cu uimire la abaţia impunătoare, la zidurile crenelate care se ridicau deasupra stâncilor peste prăpăstii, la clădirile care se înălţau pe povârnişurile muntelui sau înăuntrul zidurilor etajate şi strălucind ca aurul în lumina soarelui care răsărea. După zidurile şi clădirile arătoase, după acareturile destinate la tot felul de întrebuinţări, după grădinile de la poalele muntelui şi după câmpurile lucrate cât cuprindeai cu privirea, se vedea de la prima aruncătură de ochi că era un lăcaş cu bogăţii nenumărate din vechime cu care oamenii din Mazowsze, un ţinut mai sărac, nu erau obişnuiţi şi tare se mai minunau. Existau, de bună seamă, abaţiile străvechi şi puternice ale benedictinilor şi în alte părţi ale ţării, la Lubuś pe Odra, la Płock, spre exemplu, în Wielkopolska la Mogilna şi în alte locuri, totuşi nici una nu se putea compara cu cea de la Tyniec, ale cărei pământuri întreceau chiar şi unele principate, iar veniturile ei ar fi stârnit până şi invidia regilor din acel timp.

Aşa că admiraţia curtenilor sporea mereu, iar unora aproape că nu le venea să creadă ce vedeau. În acest timp,

prinţesa, vrând să scurteze drumul şi să-şi facă jupâniţele curioase, îl rugă pe unul dintre călugări să povestească istoria străveche şi cumplită despre Walgierz Viteazul, pe care o auzise nu prea exact la Cracovia.

La auzul acestei propuneri, jupâniţele se strânseră ciopor în jurul stăpânei, urcând încet panta, ca nişte flori mergătoare în razele soarelui.

—Despre Walgierz să vă povestească fratele Hidulf, căruia i s-a arătat în vis într-o noapte, spuse unul dintre călugări, uitându-se la celălalt, un om bătrân care mergea puţin adus de spate alături de Mikołaj de Długolas.

—E adevărat că l-aţi văzut cu proprii ochi, cuvioase părinte? întrebă prinţesa.

—L-am văzut, răspunse călugărul posomorât, pentru că sunt momente în care din voia Domnului, poate să-şi părăsească locuinţa de sub pământ şi să se arate oamenilor.

—Când se întâmplă asta?

Călugărul privi la ceilalţi doi şi tăcu, fiindcă exista credinţa că spiritul lui Walgierz apare atunci când printre călugări se strică obiceiurile, când aceştia se gândesc mai mult decât se cuvine la bunurile şi la bucuriile lumeşti.

Tocmai asta nu voia să recunoască nici unul dintre ei; se mai spunea şi că stafia proroceşte războiul sau alte nenorociri, de aceea, fratele Hidulf rosti abia după o clipă de tăcere:

—Apariţia ei nu prevesteşte nimic bun.

—Nici eu n-aş vrea să-l văd, spuse prinţesa, făcându-şi semnul crucii, dar de ce se află în iad, de vreme ce, cum am auzit, s-a răzbunat doar pentru nedreptatea ce i s-a făcut?

—Chiar dacă ar fi fost virtuos toată viaţa, răspunse călugărul cu asprime, tot ar fi fost blestemat, pentru că a trăit în vremea păgânilor şi n-a fost iertat pentru păcatul

originar prin sfântul botez.

După aceste cuvinte, sprâncenele prinţesei se împreunară dureros, deoarece îi trecu prin minte că marele ei părinte, pe care-l iubise din tot sufletul, murise şi el în credinţa păgânească şi avea să ardă veşnic în iad.

—Ascultăm, îl îndemnă pe călugăr după un moment de tăcere.

Iar fratele Hidulf începu să povestească:

—Era pe vremea păgânilor un graf puternic, căruia i se spunea, din cauza frumuseţii lui, Walgierz Viteazul. Toată ţara asta, cât vedeai cu ochii, era a lui, iar în timpul campaniilor, afară de pedestraşii din popor, conducea o sută de lăncieri, pentru că toţi stăpânitorii, spre apus până dincolo de Opole, iar spre răsărit până la Sandomierz, erau vasalii lui. Cirezile lui nu le putea număra nimeni, iar la Tyniec avea un turn plin cu bani, cum au acum teutonii la Malborg.

—Ştiu că au! îl întrerupse prinţesa Danuta.

—Şi era asemenea unui uriaş, îşi urmă călugărul vorba, smulgea şi stejarii cu rădăcini cu tot, iar la cântatul din lăută şi din gură, nu-l întrecea nimeni în lume. Iar o dată, când era la curtea regelui francez, s-a îndrăgostit de el regina Helgunda, pe care tatăl ei voia s-o încredinţeze lui Dumnezeu, şi a fugit cu el la Tyniec, unde au trăit amândoi în destrăbălare, pentru că nici un preot n-a vrut să-i cunune în biserică. La Wiślica, însă, se afla Wisław cel Frumos din stirpea regelui Popiei. În absenţa lui Walgierz Viteazul, acesta a pustiit ţinutul Tyniec. Walgierz Viteazul l-a înfrânt şi l-a adus în robie la Tyniec, fără să se teamă că orice femeie care-l vedea pe Wisław, se lepăda numaidecât de tată şi de mamă, numai să-şi mulţumească poftele. Aşa s-a întâmplat şi cu Helgunda. L-a înfăşurat cu asemenea legături, încât uriaşul care smulgea stejari din rădăcină,

n-a fost în stare să le rupă, aşa că l-a dat în mâna lui Wisław, care l-a dus la Wiślica. Dar Rynga, sora lui Wisław, auzind cântecul lui Walgierz în temniţă, s-a îndrăgostit imediat de el şi i-a dat drumul. Odată slobod, Walgierz i-a tăiat cu paloşul pe Wisław şi pe Helgunda, ale căror trupuri le-a aruncat corbilor, apoi s-a întors cu Rynga la Tyniec.

—Şi n-a procedat cum se cuvine? întrebă prinţesa.

Iar fratele Hidulf răspunse:

—Dacă ar fi primit botezul şi ar fi dat Tyniec călugărilor benedictini, poate că Dumnezeu i-ar fi iertat păcatele, dar pentru că n-a făcut-o, l-au mâncat viermii pământului.

—Dar benedictinii erau pe atunci în Regat?

—Nu erau, fiindcă aici trăiau numai păgânii.

—Atunci, cum putea să se boteze şi să le dea Tyniec?

—Nu putea şi tocmai de aceea a fost osândit la chinuri veşnice în iad, răspunse călugărul cu gravitate.

—Desigur, are dreptate, se auziră câteva glasuri.

Dar între timp se apropiaseră de poarta principală a mănăstirii, unde îi aştepta abatele în fruntea unui numeros alai de călugări şi şlahtici. Laicii: „economi”, „avocaţi”, „procuratori”, şi tot felul de slujbaşi dintre călugări, erau întotdeauna destul de mulţi la mănăstire. Numeroşi şlahtici, chiar cavaleri avuţi, aveau în grijă pământurile întinse ale sfântului lăcaş în baza dreptului de vasalitate nu prea des întâlnit în Polonia, iar aceştia, ca „vasali” veneau bucuroşi la curtea „suzeranului”, unde lângă marele altar, era mai uşor să capete daruri, scutiri şi alte binefaceri ce depindeau adesea de un serviciu neînsemnat, un cuvânt rostit la momentul potrivit sau de buna dispoziţie a puternicului abate. Serbările care se pregăteau în cetatea de scaun atrăgeau şi ele destui vasali de acest fel din ţinuturi îndepărtate, care, din pricina

îmbulzelii, găseau cu greutate locuri în hanurile din Cracovia, aşa că rămâneau la Tyniec. Din aceste motive *abbas centum villarum*[1] putea s-o întâmpine pe prinţesă cu un cortegiu şi mai numeros decât de obicei.

Era un om de statură înaltă, cu faţa uscată, înţeleaptă, ras în vârful capului, care mai jos, deasupra urechilor, era înconjurat de părul cărunt. Pe frunte, avea o cicatrice de la o rană căpătată, se vede, în vremea tinereţii cavalereşti, ochi pătrunzători ce priveau semeţ de sub sprâncenele negre. Era îmbrăcat într-o rasă, ca şi ceilalţi călugări, dar pe deasupra purta o mantie neagră, căptuşită cu purpură, iar la gât, un lanţ de aur, de care atârna o cruce tot de aur, bătută cu pietre scumpe, însemn al demnităţii lui de abate. Toată făptura lui trăda un om mândru, obişnuit să poruncească şi încrezător în sine.

Cu toate acestea, pe prinţesă o întâmpină curtenitor, ba chiar cu umilinţă, întrucât îşi amintea că soţul ei descindea din acelaşi neam cu principii din Mazowsze, din care se trăgeau regii Władysław şi Kazimierz, iar după mamă şi regina de acum, stăpâna uneia dintre cele mai mari ţări din lume. Trecu deci pragul porţii, îşi înclină capul adânc, apoi făcând semnul crucii asupra Annei Danuta şi a întregii curţi cu o cutie mică pe care o ţinea între degetele de la mâna dreaptă, spuse:

—Fii binevenită, milostivă stăpână în umilul lăcaş al călugărilor. Fie ca Sf. Benedict de Nursja, Sf. Maurus, Sf. Bonifaciu şi Sf. Benedict de Aniane, ca şi Jan de Tolomeia, patronii noştri care trăiesc în veşnică lumină, să-ţi dea sănătate, noroc şi să te binecuvânteze de câte şapte ori în fiecare zi în tot timpul vieţii tale!

—Ar trebui să fie surzi, dacă n-ar asculta cuvintele unui abate atât de însemnat, răspunse prinţesa îndatoritoare, cu atât mai mult cu cât noi am venit aici la slujbă, în grija căreia ne încredinţăm.

---

1 Aici, abatele celor o sută de sate (lb. lat.).

Pronunţând aceste cuvinte, îi întinse mâna, pe care abatele, îndoind un genunchi, ca un curtean, i-o sărută asemenea unui cavaler, apoi intrară împreună pe poartă. Se vede că-i aşteptau cu liturghia, fiindcă în clipa aceea răsunară clopotele mari şi cele mici; trâmbiţaşii de la uşa bisericii suflară în trâmbiţele răsunătoare în cinstea prinţesei, iar ceilalţi loviră în tobele uriaşe, bătute în aramă roşie şi acoperite cu piele întinsă, care iscară ecouri puternice. Asupra prinţesei, care nu se născuse într-o ţară creştină, fiecare biserică făcuse până acum o impresie adâncă; cea de la Tyniec, însă, le întrecu pe toate, mai ales că şi în privinţa frumuseţii, nu multe puteau să-i stea alături. Înăuntru domnea întunericul, doar lângă marele altar tremurau dâre subţiri de lumină, amestecată cu strălucirile lumânărilor ce se răsfrângeau în aurărie şi sculpturi. Un călugăr în odăjdii ieşi cu sfintele daruri, se înclină înaintea prinţesei şi începu sfântul sacrificiu. Se înălţară numaidecât fumuri aromate şi bogate care, învăluindu-l pe preot şi altarul, urcară în trâmbe liniştite, sporind atmosfera tainică din biserică. Anna Danuta îşi lăsă capul pe spate şi desfăcându-şi mâinile la înălţimea feţei, începu să se roage cu evlavie. Dar când răsunară sunetele de orgă, instrument rar pe vremea aceea în biserici, şi începură să cutremure naosul cu tunete înălţătoare, urmate de glasuri îngereşti şi cântece parcă de privighetori, atunci ochii prinţesei se ridicară, pe chipul ei, alături de pioşenie şi teamă, se aşternu o încântare fără margini. Dacă cineva s-ar fi uitat la ea, i s-ar fi părut că vede o Sfântă Binecuvântată care admiră priveliştea minunată a cerului deschis.

Astfel se ruga fiica lui Kiejstut[1], născută păgână, care, deşi în viaţa de zi cu zi, ca toţi oamenii din acel timp, pomenea cu prietenie şi încredere numele lui Dumnezeu, în casa Domnului, îşi îndrepta totuşi cu o teamă copilărească privirile spre puterea tainică şi nemăsurată a

1 Kiejstut (1297–1382) – conduce Lituania împreună cu Olgierd din 1345. Este închis de Jagiełło în 1381 şi ucis la Krew.

divinităţii.

Şi tot atât de pios, dar cu mai puţină teamă, se ruga întreaga curte. Zbyszko îngenunchease înaintea stranelor printre mazurieni, deoarece numai jupâniţele o însoţiseră pe prinţesă în prezbiteriu, şi se încredinţa lui Dumnezeu. Din când în când, se uita la Danusia, care stătea cu ochii închişi lângă prinţesă, şi se gândea că meritase să devină cavalerul acestei jupâniţe, cu tot darul însemnat pe care i-l făgăduise. Aşadar, acum, când berea şi vinul cu care se cinstise la han nu mai aveau nici un efect, se îngrijoră de-a binelea, gândindu-se cum să-şi respecte cuvântul dat. Război nu era. În vânzoleala de la hotar, era într-adevăr uşor să întâlnească vreun neamţ înarmat cu care să lupte, punându-şi viaţa în joc. Aşa-i spusese şi lui Maćko. „Numai că, se gândi, nu orice neamţ poartă pene de păun sau de struţ la coif. Dintre oaspeţii teutonilor, numai grafii, iar dintre cavalerii teutoni, poate doar marile căpetenii. Dacă nu va fi război, poate să dureze ani întregi până să dobândească el penele de păun, pentru că îi mai trecu prin minte şi că, nefiind învestit cavaler, poate să-i provoace la luptă doar pe cei de-o seamă cu el. Se aştepta, e drept, să primească cingătoarea de cavaler din mâinile regelui în timpul întrecerilor anunţate cu ocazia botezului, fiindcă trudise mult pentru asta, dar pe urmă? Se va duce la Jurand de Spychów, îl va ajuta, va zdrobi cât mai mulţi oşteni şi cu asta basta. Oştenii teutoni nu sunt cavaleri cu pene de păun la coif.

Întristat şi descumpănit, văzând că fără ajutorul lui Dumnezeu nu va izbândi prea mult, începu să se roage:

„Iisuse, lasă-ne să ne luptăm cu cavalerii teutoni şi cu nemţii, care sunt vrăjmaşii acestui Regat şi ai tuturor neamurilor care-Ţi slăvesc Numele Sfânt în limba noastră. Blagosloveşte-ne pe noi, iar pe ei nimiceşte-i, căci mai degrabă-l slujesc pe starostele iadului împotriva noastră, decât pe Tine. Ne poartă ură în inima lor, supăraţi că regele nostru împreună cu regina au botezat Lituania, şi nu-i lasă să-i taie pe duşmanii Tăi cu paloşele slugilor Tale.

Pedeapsa-i clară.

Iar eu, păcătosul Zbyszko, mă căiesc înaintea Ta şi cer ajutor rănilor Tale, să-mi trimiţi cât se poate de repede trei nemţi însemnaţi cu pene de păun la coif şi, în mila Ta, să-mi îngădui să-i bat de moarte. Şi asta numai pentru că i le-am promis Danutei, fiica lui Jurand şi slujitoarea Ta, şi m-am jurat pe cinstea mea de cavaler.

Iar din ce se va găsi asupra celor ucişi, o să dau cu credinţă a zecea partea bisericii Tale sfinte, ca şi Tu, dulce Iisuse, să ai fală şi folos de la mine şi să cunoşti că am fost sincer şi n-am vorbit degeaba. Şi dacă se va dovedi adevărat, să mă ajuţi, Doamne, amin!”

Dar pe măsură ce se ruga, inima i se înmuia de evlavie, aşa că mai adăugă încă o obligaţie: după ce va răscumpăra Bogdaniec, va dărui bisericii toată ceara pe care albinele o vor aduna un an întreg în stupi. Credea că unchiul Maćko nu se va arăta împotrivă, iar Domnul Iisus se va bucura mai ales de ceara pentru lumânări, pe care, vrând s-o capete mai repede, se va grăbi să-l ajute. Gândul acesta i se păru atât de îndreptăţit, că bucuria îi umplu sufletul: acum, era aproape sigur că rugămintea îi va fi ascultată şi războiul va începe în curând, iar dacă nu va începe, el tot o să-şi respecte legământul. Simţi în braţe şi în picioare o putere atât de mare, încât chiar în acest moment ar fi pornit de unul singur asupra unui steag întreg de oşteni. Se gândi chiar că, mulţumindu-l pe Dumnezeu, ar putea să-i aducă şi Danusiei vreo doi nemţi. Înflăcărarea tinerească îl îndemna s-o facă, dar de astă dată înţelepciunea învinse, întrucât se temea ca rugăminţile lui, prea multe, să nu-l supere pe Dumnezeu.

Cu toate acestea, încrederea lui crescu şi mai mult, când după slujbă şi odihna mai îndelungată, pe care şi-o îngădui toată curtea, ascultă la micul dejun convorbirea dintre abate şi Anna Danuta.

Soţiile prinţilor şi regilor din acea vreme, atât din pricina evlaviei, cât şi ca rezultat al darurilor minunate pe care le primeau de la marii maeştri ai Ordinului, se arătau

foarte prietenoase cu cavalerii teutoni. Până şi cuvioasa Jadwiga a reţinut cât a trăit mâna ridicată asupra ei de soţul şi stăpânul ei. Doar Anna Danuta, cunoscând din partea lor nenorociri cumplite în familie, îi ura din tot sufletul. Prin urmare, când abatele o întrebă de Mazowsze şi viaţa de acolo, începu să se plângă cu amărăciune împotriva Ordinului: „Ce se poate întâmpla într-un principat care are asemenea vecini? Chipurile, este pace; se schimbă solii şi scrisori, dar cu toate astea, nu poţi fi sigur pe ziua şi ceasul de mâine. Cine se culcă seara la hotar, nu ştie niciodată dacă nu se va trezi legat, cu vârful paloşului la gât sau cu acoperişul arzându-i deasupra capului. Jurămintele, peceţile şi pergamentele nu sunt respectate. Aşa s-au petrecut lucrurile şi la Złotorya, când, în vreme de pace, l-au luat pe prinţ în robie. Cavalerii teutoni au spus atunci că acel castel ar putea deveni ameninţător pentru ei. Dar castelele se repară pentru a sluji la apărare, nu pentru atac. Şi pe urmă, care prinţ n-are dreptul să ridice sau să repare castele pe pământul lui? Ordinul nu poate fi câştigat nici de cei slabi, nici de cei puternici, fiindcă pe cei slabi îi dispreţuiesc, iar pe cei puternici se străduiesc să-i îngenuncheze. Cine le face bine, este răsplătit cu rău. Există vreun ordin pe lume care să fi cunoscut în alte regate atâtea binefaceri câte au primit ei de la prinţii polonezi? Şi cum au fost răsplătiţi aceştia? Cu ură şi încălcarea pământurilor, cu război şi trădare. În zadar te plângi, în zadar îi acuză şi Reşedinţa Apostolică, fiindcă ei, trăind în încăpăţânare şi trufie, nu-l mai ascultă nici măcar pe papa de la Roma. Acum, au trimis, mă rog, o solie cu prilejul lehuziei reginei şi al botezului, dar au făcut-o numai pentru că vor să abată mânia unui rege puternic de la ei pentru ce-au făptuit în Lituania. În cugetele lor, va sălăşlui întotdeauna gândul la distrugerea Regatului şi a întregii seminţii polone”.

Abatele ascultă cu luare-aminte şi clătină din cap, apoi grăi:

—Ştii că a venit la Cracovia în fruntea soliei comturul[1] Lichtenstein, frate în cadrul Ordinului, foarte respectat pentru neamul renumit, vitejia şi înţelepciunea lui. Poate că în curând îl vei vedea aici, milostivă stăpână, fiindcă ieri mi-a trimis veste că, vrând să se roage la relicvele noastre, ne va face o vizită la Tyniec.

La aceste cuvinte, prinţesa începu iarăşi să se jeluiască:

—Lumea vorbeşte, şi poate cu dreptate, că în curând va izbucni un război mare, în care de o parte va fi Regatul polon şi toate neamurile care vorbesc o limbă apropiată de cea polonă, iar de cealaltă, nemţii şi Ordinul. Se prea poate ca la acest război să se fi referit sfânta…

—Brygida, interveni învăţatul abate, care acum opt ani a intrat în rândul sfinţilor. Cuviosul Piotr de Alwaster şi Maciej de Linköping i-au scris vedeniile, în care se vorbeşte într-adevăr de un mare război.

Zbyszko mai că se înfioră de bucurie la aceste cuvinte şi, nemaiputându-se abţine, întrebă:

—Şi va fi curând?

Dar abatele, ocupat cu prinţesa, nu-l auzi, sau poate se prefăcu doar că nu-i aude întrebarea.

Iar prinţesa îi urmă vorba:

—Pe la noi, cavalerii tineri se bucură din pricina acelui război, dar cei mai în vârstă şi mai cumpăniţi zic astfel: „Nu de nemţi ne temem, deşi mare este puterea şi trufia lor, nu de suliţele şi paloşele lor, ci de sfintele relicve ale teutonilor, fiindcă împotriva acestora puterea omenească nu ne este de nici un ajutor.

Aici, Anna Danuta privi cu spaimă la abate şi adăugă cu glasul mai coborât:

—Se zvoneşte că au o aşchie adevărată din Sfânta

1 Mare căpetenie în cadrul Ordinului teuton.

Cruce: cum poţi să te lupţi cu ei?

—Le-a trimis-o regele Franţei, o lămuri abatele.

Urmă un moment de tăcere, după care cuvântă Mikołaj de Długolas, poreclit Baltagul, un om umblat şi cu experienţă:

—Eu am fost în robie la cavalerii teutoni, spuse, şi am văzut procesiuni la care purtau acel lucru sfânt. Afară de asta, însă, la mănăstirea din Oliwa se află o mulţime de alte relicve însemnate, fără de care Ordinul n-ar fi ajuns la asemenea putere.

La acestea, călugării benedictini îşi îndreptară capetele către cel care vorbea şi începură să-l întrebe curioşi din cale-afară:

—Hai, spune, ce este acolo!

—Este o bucată din veşmântul Sfintei Fecioare, răspunse şlahticul de Długolas. Apoi o măsea a Mariei Magdalena şi vârfurile tufişului de foc în care însuşi Dumnezeu i s-a arătat lui Moise, o mână a sfântului Liberius şi multe din oasele altor sfinţi, de la mâini şi de la picioare…

—Cum să te lupţi cu ei? repetă prinţesa oftând.

Abatele îşi încruntă fruntea înaltă şi aşteptând o clipă, răspunse astfel:

—E greu să te lupţi cu ei fie şi pentru că sunt călugări şi poartă crucea pe mantii; dar dacă au întrecut măsura în păcate, e cu putinţă ca nici relicvele acelea să nu mai vrea să rămână la ei, iar atunci nu numai că nu le vor mai spori puterile, ci-i vor slăbi, ca să ajungă în mâini mai evlavioase. Fie ca Dumnezeu să cruţe sângele creştinilor, dar dacă se apropie un război mare, şi în Regatul nostru se află relicve care vor lupta de partea noastră. Într-o vedenie a sfintei Brygida, un glas spune: „Am făcut din ei albine folositoare şi i-am aşezat la marginea pământurilor

creştine. Dar iată că s-au ridicat împotriva mea. Pentru că nu se îngrijesc de suflet şi nu au milă de trupurile acestui popor, care, din rătăcirea lui, s-a convertit la credinţa catolică şi a venit la mine. Şi au făcut din el robi, şi nu-l învaţă poruncile Domnului, şi luându-i Sfintele Daruri, îl osândesc la şi mai mari chinuri, decât dacă ar fi rămas păgân. Duc războaie pentru a-şi mulţumi lăcomia. De aceea, va veni vremea când dinţii lor vor fi scoşi şi le va fi tăiată mâna dreaptă, iar piciorul drept le va fi schilod, ca să-şi recunoască păcatele lor”.

—Să dea Dumnezeu! exclamă Zbyszko.

Ceilalţi cavaleri şi călugării îşi recăpătară curajul, ascultând asemenea prorocire, iar abatele se întoarse către prinţesă şi-i zise:

—De aceea, aveţi încredere în Dumnezeu, milostivă stăpână, fiindcă mai degrabă zilele lor sunt numărate, decât ale voastre. Acum, primeşte cu inimă recunoscătoare această cutiuţă în care se află un deget de la piciorul Sf. Ptolemeus, unul dintre ocrotitorii noştri.

Prinţesa întinse mâinile tremurând de fericire şi îngenunchind, primi cutiuţa pe care începu de îndată să-şi apese buzele. Bucuria stăpânei o împărtăşiră curtenii şi jupâniţele, pentru că nimeni nu se îndoia că din acest dar se vor revărsa binecuvântarea şi prosperitatea asupra tuturor şi poate chiar a întregului principat. Zbyszko se simţi şi el fericit, socotind că războiul avea să înceapă numaidecât după serbările de la Cracovia.

Capitolul IV

TRECUSE BINE DE AMIAZĂ, CÂND PRINŢESA şi însoţitorii ei plecară de la Tyniec la Cracovia. De multe ori cavalerii de atunci,

când intrau în oraşele mai mari ori prin castele, venind în vizită la persoane însemnate, se îmbrăcau în veşminte de război. Se înstăpânise într-adevăr obiceiul ca să se dezbrace îndată după ce treceau de poartă, lucru la care îi îndemna chiar stăpânul casei cu cuvintele tradiţionale: „Nobili cavaleri, scoateţi-vă armurile, fiindcă aţi venit la prieteni”. Cu toate acestea, intrarea „războinică” era socotită mai arătoasă şi sporea însemnătatea cavalerului. În virtutea acestui obicei, atât Maćko, cât şi Zbyszko îşi puseseră platoşele de preţ, şi umărarele câştigate de la cavalerii frizieni, luminoase, strălucitoare şi împodobite pe margini cu fir de aur. Mikołaj de Długolas, care văzuse multe ţări şi mulţi cavaleri în viaţă, aşa că era un mare cunoscător în straiele de război, recunoscu dintr-odată că platoşele fuseseră meşterite de armurierii din Milano, faimoşi în toată lumea. Fiecare era socotită o adevărată bogăţie şi numai cei mai avuţi şi le puteau permite. De aici trase concluzia că frizii aceia fuseseră oameni de vază în locurile lor de baştină, aşa că începu să se uite la Maćko şi la Zbyszko cu şi mai mare respect. Coifurile lor, însă, deşi arătoase, nu erau tot atât de bogate, caii, în schimb, împodobiţi din belşug, stârniră admiraţia şi invidia curtenilor. Şi Maćko, şi Zbyszko, aşezaţi pe şei foarte înalte, priveau de sus la întregul alai. Fiecare dintre ei ţinea în mână o suliţă lungă, fiecare avea un paloş la şold şi un topor la şa. Scuturile le lăsaseră într-adevăr în carele de povară, ca să le fie mai uşor, dar şi fără ele amândoi arătau de parcă mergeau mai degrabă la bătălie decât în oraş.

Amândoi călăreau aproape de caleaşca în care pe bancheta din spate şedeau prinţesa cu Danusia, iar pe cea din faţă, jupâneasa Ofka, văduvă după Krystyn de Jarząbków, şi bătrânul Mikołaj de Długolas. Danusia privea cu mare interes la cavalerii în armuri, iar prinţesa, scoţând din vreme în vreme din sân cutiuţa cu relicvele Sf. Ptolemeus, o ducea la buze şi o săruta.

—Sunt grozav de curioasă cum arată oasele înăuntru, spuse într-un târziu, dar n-o să deschid singură cutiuţa, ca

să nu-l supăr pe Sfânt. O s-o deschidă episcopul la Cracovia.

La care grijuliul Mikołaj de Długolas o preveni:

—Ei, mai bine să n-o dai din mână, e un lucru prea scump.

—Poate că ai dreptate, acceptă prinţesa după o clipă de gândire, apoi adăugă:

—De mult nu mi-a mai făcut nimeni o asemenea bucurie, ca bunul abate cu acest dar, care m-a vindecat şi de frica de relicvele teutonilor.

—A vorbit cu înţelepciune şi dreptate, interveni Maćko de Bogdaniec. Ei aveau şi aproape de Wilno felurite relicve, mai ales că voiau să-şi convingă oaspeţii că luptau cu nişte păgâni. Ei şi? Ai noştri şi-au dat seama că e destul să scuipe în mâini şi să învârtă toporul, ca să spargă şi coiful, şi capul dintr-o dată. Sfinţii ajută, e păcat să te împotriveşti, dar numai celor drepţi, care se duc la bătălie cu credinţă şi în numele lui Dumnezeu. Aşa gândesc şi eu, milostivă stăpână, că dacă va fi un război mare, chiar dacă toţi nemţii îi vor ajuta pe cavalerii teutoni, îi vom înfrânge, fiindcă poporul nostru este mai mare şi Domnul Iisus ne-a dat mai multă putere în oase. Cât despre relicve, parcă la noi în mănăstirea de la Częstochowa nu se găseşte o aşchie din lemnul Sfintei Cruci?

—Adevărat, pe viul Dumnezeu, îşi aminti prinţesa. Dar la noi, aceasta va rămâne la mănăstire, pe când teutonii o vor aduce pe-a lor cu ei la nevoie.

—Tot una-i! Puterea lui Dumnezeu nu ştie ce-i depărtarea.

—Nu-i aşa, hai, spune cum stau lucrurile? îl rugă prinţesa adresându-se mintosului Mikołaj de Długolas, iar acesta se grăbi să răspundă:

—Asta poate s-o spună orice episcop. Şi până la Roma este departe, dar papa conduce lumea, ce să mai vorbim de Dumnezeu!

Prinţesa se linişti pe deplin şi aduse vorba despre Tyniec şi frumuseţile lui. Mazurienii erau miraţi nu numai de avuţia abaţiei, ci şi de minunăţiile întregului ţinut prin care călătoreau acum. Împrejur, erau sate dese, bogate şi livezi de pomi fructiferi, dumbrăvi de tei, cuiburi de berze prin copaci, iar mai jos prisăci cu stupi cu acoperişuri de paie. De-a lungul drumului, de o parte şi de cealaltă, se întindeau lanuri de grâne de tot felul. La răstimpuri, vântul apleca marea spicelor încă verzi, printre care, multe ca stelele pe cer, se iţeau căpşoarele albăstrelelor şi ale macilor roşii deschise. Hăt, departe, dincolo de lanuri, înnegreau unde şi unde pădurile sau înveseleau ochii crângurile de mesteacăn şi tufişurile de arin scăldate în strălucirea soarelui, întrerupte pe alocuri de luncile jilave, năpădite de iarbă şi de nagâţii ce se roteau pe deasupra mlaştinilor… apoi iarăşi coline acoperite de case şi din nou lanuri… Se vedea că pământul este locuit de un popor numeros şi harnic, îndrăgostit de munca pe ogor. Cât cuprindeai cu ochii, părea că pretutindeni curgea lapte şi miere în pace şi fericire.

—Asta-i ţara regelui Kazimierz, observă prinţesa, să tot trăieşti aici şi să nu mai mori niciodată.

—Şi Domnului Iisus îi râd ochii, adăugă Mikołaj de Długolas, când vede asemenea ţinut binecuvântat de Dumnezeu; şi cum poate fi altfel de vreme ce aici, când încep să bată clopotele, nu există nici un locşor în care să nu ajungă! Se ştie clar că duhurile rele, neputându-le suporta dangătele, sunt nevoite să fugă prin pădurile de la hotarul cu ungurii.

—Mai mare mirarea, intră în vorbă şi jupâneasa Ofka, văduvă după Krystyn de Jarząbków, că Walgierz Viteazul, despre care ne-au povestit călugării, poate să se arate la

Tyniec, unde clopotele bat de şapte ori pe zi.

Asemenea cuvinte îl neliniştiră puţin pe Mikołaj, care încuviinţă şi el, după ce se gândi o clipă:

—Mai întâi, necercetate sunt căile Domnului, iar în al doilea rând, să nu uitaţi că el trebuie să aibă îngăduinţa Lui de fiecare dată.

—Fie ce-o fi, dar eu sunt bucuroasă că nu înnoptăm la mănăstire. Cred că aş muri de frică dacă mi s-ar arăta un asemenea uriaş din iad.

—Ehei, nu se ştie, că se spune că este grozav de chipeş.

—Oricât ar fi de frumos, nu vreau să mă sărute unul care scoate pucioasă pe gură.

—Dar de unde ştii că ar vrea să te sărute?

Auzind aceste cuvinte, prinţesa, jupân Mikołaj şi cei doi cavaleri de Bogdaniec pufniră în râs. Râdea chiar şi Danusia, luându-se după ceilalţi, căci nu înţelegea de ce Ofka de Jarząbków îşi întoarse faţa mânioasă spre Mikołaj de Długolas şi zise:

—L-aş prefera pe el Domniei Tale.

—Ei, mai bine-i să nu vorbeşti de lup, o sfătui mazurianul vesel, fiindcă ucigă-l toaca rătăceşte şi pe drum, între Cracovia şi Tyniec, şi mai ales spre seară; dacă te aude şi ţi se arată un căpcăun!

—Puşchea pe limbă-ţi! se supără Ofka.

Dar în clipa aceea Maćko de Bogdaniec, care, călărind un cal înalt, putea vedea mai departe decât cei din caleaşcă, struni bidiviul şi se minună:

—O, Doamne, dar asta ce mai este?

—Ce vrei să spui?

—Se iveşte un uriaş din spatele dealului.

—Cuvântul s-a întrupat! exclamă prinţesa. Nu vă mai ţineţi de prostii!

Zbyszko, însă, se ridică în scări şi adeveri:

—E un uriaş, pe legea mea! Walgierz trebuie să fie!

De frică, surugiul trase tare de hăţuri şi caii se ridicară în două picioare; începu să se închine când văzu de pe capră călăreţul care se apropia.

Prinţesa se ridică în picioare, apoi se aşeză la loc îngrozită. Danusia îşi ascunse capul în faldurile rochiei prinţesei. Curtenii, jupâniţele şi trubadurii care veneau călare după caleaşcă, auzind numele blestemat, se apropiară în grabă. Bărbaţii mai râdeau, chipurile, dar în ochi li se citea teama; jupâniţele păliseră şi doar Mikołaj de Długolas, care văzuse mai multe, îşi păstra obrazul senin şi vrând s-o liniştească pe prinţesă, îi zise:

—Nu te teme, milostivă stăpână. Soarele încă n-a scăpătat şi chiar dacă ar fi noapte, Sfântul Ptolemeu îl va învinge pe Walgierz.

În acest timp, călăreţul necunoscut, ajungând pe creasta dealului, îşi opri calul. În razele soarelui care apunea se vedea foarte bine, şi statura lui părea să întreacă într-adevăr înălţimea unui om obişnuit. Spaţiul dintre el şi cortegiul prinţesei nu măsura mai mult de treizeci de paşi.

—De ce s-a oprit? se interesă unul dintre cântăreţi.

—Pentru că şi noi ne-am oprit, răspunse Maćko.

—Se uită la noi, de parcă ar vrea să aleagă pe cineva, observă al doilea cântăreţ. Dac-aş şti că e om şi nu necuratul, m-aş duce la el şi i-aş da cu lăuta în cap.

Femeile se înspăimântară de-a binelea şi începură să se roage cu voce tare. Iar Zbyszko, vrând să-şi arate curajul faţă de prinţesă şi de Danusia, spuse:

—Eu am să mă duc şi aşa. Ce-mi pasă mie de Walgierz!

Danusia încep să strige aproape plângând: „Zbyszko! Zbyszko!” dar el îşi îndemnă calul şi înaintă din ce în ce mai repede, încrezător că de-l va întâmpina chiar Walgierz, îl va străpunge cu suliţa.

Maćko, însă, care avea privirea ageră, lămuri:

—Pare uriaş pentru că stă pe colină. E într-adevăr înalt, dar e un om obişnuit, nimic altceva. A, mă duc şi eu ca să nu se ajungă la sfadă între el şi Zbyszko.

În acest timp, Zbyszko, înaintând la trap, se întreba dacă să coboare suliţa dintr-odată sau mai întâi să-l cerceteze de aproape pe omul de pe colină. Se hotărî totuşi să-l vadă mai întâi şi se convinse îndată că aşa era cel mai bine, pentru că pe măsură ce se apropia, necunoscutul începu să-şi piardă din înălţimea neobişnuită. Era un bărbat de statură uriaşă şi călărea un cal pe măsură, chiar mai înalt decât armăsarul lui Zbyszko, dar omul nu arăta ca un uriaş. Pe deasupra, mai era şi fără armură, cu o căciulă de catifea pe cap de forma unui clopot şi o mantie de pânză ce-l apăra de praf, sub care se vedea tunica verde. Stând pe colină, ţinea capul ridicat şi se ruga. Se vede că oprise calul ca să-şi sfârşească rugăciunea de seară.

„Ei, n-are cum să fie Walgierz!” se gândi tânărul.

Ajunse atât de aproape, încât putea să-l atingă cu suliţa pe necunoscut; acesta, însă, văzând că are de-a face cu un cavaler în straie bogate, îi zâmbi cu bunăvoinţă şi se înclină:

—Fie lăudat numele lui Iisus Cristos!

—Acum şi în vecii vecilor.

—Nu cumva acolo jos este alaiul prinţesei de Mazowsze?

—Ba chiar aşa este.

—Veniţi de la Tyniec?

Zbyszko nu mai avu când să răspundă, întrucât rămase atât de uimit, că nici nu mai auzi întrebarea. O clipă stătu împietrit, nevenindu-i să-şi creadă ochilor, deoarece la vreun sfert de stadie în urma bărbatului necunoscut, văzu zece-cincisprezece călăreţi înarmaţi, în fruntea cărora, dar mult mai înainte, se afla un cavaler într-o armură strălucitoare, cu o mantie de stofă albă cu cruce neagră şi un coif de oţel cu nişte pene de păun grozave.

—Un cavaler teuton! şopti Zbyszko.

Şi la această privelişte, se gândi că rugăciunea lui fusese ascultată, că Dumnezeu, în marea lui milă, îi trimitea un neamţ, cum îl rugase la Tyniec, şi că trebuia să se folosească de acest prilej, aşa că fără să mai stea pe gânduri, înainte ca toate acestea să-i treacă prin minte, înainte de a-şi reveni din uimire, se aplecă în şa, îşi potrivi suliţa la jumătatea urechii calului şi porni în goană asupra cavalerului, strigând deviza neamului: „Grindină! Grindină!”

Potrivnicul rămase şi el mirat, fiindcă îşi opri calul fără să mai coboare suliţa înfiptă la scară, uitându-se înainte parcă nesigur că era atacat.

—Coboară suliţa! răcni Zbyszko, înfigându-şi pintenii în coastele calului.

—Grindină! Grindină!

Spaţiul care-i despărţea se micşora văzând cu ochii. Cruciatul, văzând că atacul era îndreptat împotriva lui, îşi struni calul, coborî suliţa şi când suliţa lui Zbyszko era gata să-i străpungă pieptul, deodată, o mână puternică i-o frânse ca pe o trestie uscată, apoi aceeaşi mână îi struni calul cu o forţă năprasnică, încât armăsarul îşi înfipse toate patru picioarele în pământ şi se opri nemişcat.

—Om nebun, ce faci? răsună un glas adânc şi ameninţător, ataci un sol, jignindu-l astfel pe rege?

Zbyszko se uită mai bine şi-l recunoscu pe bărbatul serios care, socotit drept Walgierz, speriase jupâniţele prinţesei cu o clipă înainte.

—Lasă-mă să-l atac pe neamţ! Cine eşti tu? strigă, punând mâna pe baltag.

—Pentru Dumnezeu, lasă toporul, când îţi spun, că te zvârl din şa! porunci şi mai ameninţător necunoscutul. Ai insultat majestatea regală şi vei fi trimis în judecată.

După care se întoarse către oştenii care-l urmau pe teuton, şi-i chemă:

—Veniţi aici!

Dar în timp, sosi Maćko cu chipul neliniştit şi întunecat, înţelese şi el că Zbyszko se purtase ca un nesocotit, şi isprava lui putea să aibă urmări neplăcute pentru el, era pregătit totuşi să se bată. Întreaga suită a cavalerului necunoscut şi a teutonului număra abia vreo cincisprezece oameni înarmaţi care cu suliţe, care cu arbalete, aşa că doi cavaleri în armură puteau să lupte cu ei nu fără sorţi de izbândă. Maćko se mai gândi şi că dacă aveau să-i ameninţe cu judecata, poate că e mai bine s-o evite învingându-i pe aceşti oameni, apoi să se ascundă pe undeva până va trece furtuna. Astfel că faţa i se zbârci dintr-odată ca botul unui lup gata să muşte şi îmboldindu-şi calul între Zbyszko şi bărbatul necunoscut, începu să-l întrebe, ţinând totodată mâna pe paloş:

—Cine sunteţi, Domniile Voastre? Cine vă dă dreptul?

—Regele mi-a poruncit să înlătur toate primejdiile de pe drum şi mă numesc Powała de Taczew.

La aceste cuvinte, Maćko şi Zbyszko priviră la cavaler, apoi îşi băgară armele pe jumătate scoase în teci şi îşi plecară capetele. Nu din cauza fricii, ci din respect faţă de faima unui nume cunoscut de mult, pentru că Powała de Taczew, şlahtic dintr-un neam vajnic şi avut, care stăpânea pământuri numeroase pe lângă Radom, era în acelaşi timp şi unul dintre cei mai slăviţi cavaleri din Regat. Trubadurii îl lăudau în cântecele lor ca pe un model de onoare şi bărbăţie, alăturându-l de Zawisza de Garbów şi Farurej, de Skarbek de Góra, Dobek de Oleśnica şi Jasiek Naszan, de Mikołaj de Moskorzów şi Zyndram de Maszkowice. Iar acum, mai reprezenta până la un punct şi persoana regelui, aşa că atacarea lui ar fi însemnat să-şi pună capetele sub securea gâdelui.

De aceea şi Maćko, venindu-şi în fire, i se adresă cu respectul cuvenit:

—Cinste şi plecăciune Domniei Tale, slavei şi bărbăţiei.

—Plecăciune, Domnilor Voastre, răspunse Powała, deşi

aş fi preferat să vă cunosc în împrejurări mai bune.

—Din ce pricină? întrebă Maćko.

Powała se întoarce spre Zbyszko.

—Ce te-ai încumetat să faci, tinere? Pe drumul mare şi în apropierea regelui ai atacat un sol! Ştii ce te aşteaptă pentru asemenea faptă?

—L-a atacat pe sol, pentru că e tânăr şi fără minte, de aceea fapta o ia înaintea gândului, îi luă Maćko apărarea. Dar nu-l judeca prea aspru, Domnia Ta, căci am să-ţi spun toată tărăşenia.

—N-o să-l judec eu. Datoria mea este doar să-l leg…

—Cum aşa? se minună Maćko, uitându-se iarăşi întunecat la grupul de oşteni.

—Asta-i porunca regelui!

După aceste cuvinte, se aşternu tăcerea.

—Este şlahtic, adăugă Maćko.

—Atunci să jure pe onoarea de cavaler că se va prezenta la orice judecată.

—Mă jur pe onoarea mea! strigă Zbyszko.

—Prea bine. Care vă sunt numele?

Maćko îi spuse numele şi blazonul amândurora.

—Dacă Domniile Voastre faceţi parte din suita prinţesei lui Janusz, rugaţi-o să vă ia apărarea în faţa regelui.

—Nu suntem de la curtea ei. Noi venim din Lituania, de la prinţul Witold. Ar fi fost mai bine să nu ne întâlnim cu nimeni! De la întâlnirea cu prinţesa ni se trage toată nenorocirea.

Şi aici, Maćko începu să povestească ce s-a petrecut la han, aşa că vorbi despre întâlnirea cu curtea prinţesei şi despre legământul lui Zbyszko, dar în cele din urmă, se mânie pe Zbyszko, din cauza prostiei căruia dăduseră de necaz, aşa că, întorcându-se spre el, îl dojeni:

—Mai bine-ai fi murit la Wilno! Ce ţi s-a năzărit, ticălosule?

—După ce-am jurat, dădu răspuns Zbyszko, m-am rugat Domnului Iisus să mă ajute să-i găsesc pe nemţi; i-am promis şi daruri, aşa că, atunci când am văzut penele de păun şi mantia cu crucea neagră, parcă un glas din mine m-o îndemnat: „Atacă-l pe neamţ, fiindcă asta-i o minune!” Ei şi am pornit asupra lui, cine n-ar fi făcut-o?

—Ascultaţi-mă, îl întrerupse Powała. Eu nu vă doresc răul, pentru că e limpede că tânărul ăsta s-a făcut vinovat mai mult din cauza uşurinţei vârstei lui. Aş fi bucuros să nu-i iau în seamă greşeala şi să merg mai departe, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Asta, însă, aş putea s-o fac numai dacă acea căpetenie teutonă mi-ar făgădui că nu se va plânge regelui. Rugaţi-l, Domniile Voastre, şi dacă-i va părea rău de flăcău…

—Mai bine mă duc la judecată, decât să mă închin înaintea unui teuton! se împotrivi Zbyszko. Onoarea mea de şlahtic nu mi-o îngăduie.

La acestea, Powała de Taczew îl privi cu asprime şi-l certă:

—Rău faci. Cei mai vârstnici ştiu mai bine ca tine ce înseamnă onoarea de cavaler. Şi despre mine a auzit multă lume, dar dacă aş fi greşit astfel, nu m-aş ruşina să mă rog de iertare.

Zbyszko nu se simţi prea bine, dar aruncându-şi privirea împrejur, propuse:

—Aici, pământul este drept, ajunge să-l bătătorim puţin. Decât să-i cer iertare neamţului, mai bine m-aş lupta călare sau pe jos cu el pe moarte sau viaţa în robie.

—Prost mai eşti! îl întrerupse Maćko. Cum o să te baţi cu un sol? Nici tu cu el şi nici el cu un nepricopsit ca tine.

Apoi i se adresă lui Powała:

—Iertare, Domnia Ta. Nepotul meu s-a prostit de tot din cauza războiului, dar e mai bine să nu vorbească el cu neamţul, fiindcă este în stare să-l şi jignească. O să vorbesc eu cu el şi o să-l rog, iar dacă, după ce-şi va sfârşi solia, comturul va binevoi să lupte în arenă, îi voi sta şi eu la îndemână.

—Este un cavaler dintr-un neam mare, care nu va lupta cu oricine, răspunse Powała.

—Cum se poate? Doar port şi eu cingătoare şi pinteni. Chiar şi un prinţ se poate măsura cu mine.

—Este adevărat, dar Domnia Ta să nu-i vorbeşti de asta, poate doar dacă va aduce el vorba, fiindcă mă tem să nu se îndârjească şi mai tare. Dar, să te ajute Dumnezeu.

—Mă duc să-l înduplec pentru tine, îi spuse Maćko lui Zbyszko, aşteaptă-mă aici.

Şi spunând acestea, se apropie de teutonul care, oprindu-se la câţiva paşi, stătuse ţeapăn pe calul înalt cât o cămilă, asemenea unei statui turnate din fier, şi ascultase cu cea mai mare nepăsare vorbirea dinainte. În timpul anilor lungi de război, Maćko învăţase puţin nemţeşte, aşa că începu să-i explice comturului în limba lui ce se întâmplase şi să dea vina pe tinereţea şi sângele iute al băiatului, care avusese impresia că însuşi Dumnezeu îi trimisese un cavaler cu pene de păun, încercând la sfârşit să-l roage să-i ierte vina lui Zbyszko.

Faţa comturului rămase neschimbată. Semeţ şi drept, cu capul ridicat, privea la Maćko atât de nepăsător şi totodată cu dispreţ, de parcă nu s-ar fi uitat la un cavaler şi nici măcar la un om, ci la o scândură de la gard. Stăpânul de la Bogdaniec, băgă de seamă şi chiar dacă îşi alegea în continuare vorbele cu meşteşug, se vedea că mânia începea să-i clocotească în piept; vorbea tot mai în silă, iar pe obrajii arşi de soare îi urca rumeneala. Era limpede că, faţă de această semeţie rece, lupta cu sine, ca să nu scrâşnească din dinţi şi să nu răbufnească.

Powała, însă, observă ce se petrece şi, având o inimă bună, se hotărî să-i vină în ajutor. Şi el, căutând în tinereţe isprăvi cavalereşti cu primejdie pe la curţile ungurească, austriacă, burgundă şi cehă, care l-au făcut faimos, învăţase nemţeşte, aşa că acum îi spuse în această limbă lui Maćko cu un glas împăciuitor şi glumeţ:

—Domnia Ta, vezi doar că nobilul comtur socoteşte că întâmplarea nu merită nici măcar un cuvânt. Nu numai în Regatul nostru, ci pretutindeni tinerii n-au prea multă minte, dar un asemenea cavaler nu se luptă cu nişte copii nici cu paloşul, nici cu legea.

La acestea, Lichtenstein îşi umflă mustaţa decolorată şi îşi îndemnă calul înainte, trecând pe lângă Maćko şi Zbyszko.

Acestora, însă, o mânie cumplită le ridică părul sub coifuri, şi mâinile apucară paloşele.

—Aşteaptă, mama ta de teuton, strecură printre dinţii încleştaţi cel mai în vârstă dintre cavalerii de Bogdaniec, acum îţi jur şi eu ţie, şi am să te găsesc după ce-ţi vei încheia solia.

Dar Powała de Taczew, căruia sângele începuse să-i urce la cap, îl potoli:

—Asta după aceea. Mai întâi, să vă ia prinţesa apărarea, că altfel va fi rău de băiat.

Apoi porni în urma teutonului, îl opri şi o vreme discutară cu însufleţire. Şi Maćko, şi Zbyszko îşi dădură seama că teutonul nu se uita la Powała cu aceeaşi faţă mândră, ca la ei, iar asta le spori şi mai mult mânia. În curând, Powała se întoarse la ei şi aşteptând ca neamţul să se îndepărteze, le atrase atenţia:

—V-am luat apărarea, dar e un om neînduplecat. Zice că nu se va plânge regelui numai dacă Domniile Voastre veţi împlini ce va pretinde el…

—Şi ce vrea?

—Mi-a spus aşa: „Am să mă opresc să-i dau bineţe

prinţesei de Mazowsze. Să vină şi ei, să descalece, să-şi scoată coifurile şi de jos, cu capetele descoperite, să mă roage, şi am să le răspund”.

Aici, Powała îl privi în ochi pe Zbyszko şi adăugă:

—Înţeleg că nu-i lucru uşor pentru nişte şlahtici… dar te previn că dacă nu vrei să-l faci, cine ştie ce te poate aştepta; poate chiar paloşul călăului.

Feţele lui Maćko şi Zbyszko se învineţiră ca piatra. Se aşternu iarăşi tăcerea.

—Ei, ce ziceţi? întrebă Powała.

Zbyszko îi răspunse liniştit şi cu atâta gravitate, de parcă ar fi avut cu douăzeci de ani mai mult.

—Ce să zicem? Toate sunt în puterea Domnului?

—Cum adică?

—Adică de-aş avea şi două capete, şi călăul ar trebui să mi le reteze pe amândouă, am o singură onoare şi nu mă pot face de ruşine.

Powała deveni serios şi întorcându-se spre Maćko, îl întrebă şi pe el:

—Dar Domnia Ta ce spui?

—Eu spun că pe băietanul ăsta l-am crescut de mic, răspunse Maćko posomorât… Viitorul neamului nostru stă în el, pentru că eu sunt bătrân, dar nu poate să facă asta nici cu preţul vieţii.

Chipul aspru începu să-i tremure şi dragostea pentru nepot răbufni în el cu atâta putere, încât îl strânse în braţele-i acoperite de fier şi începu să strige:

—Zbyszko! Zbyszko!

Iar tânărul cavaler mai că rămase mirat şi îmbrăţişându-şi unchiul, la rândul lui, zise:

—Ei, nu ştiam că ţii atât de mult la mine!…

—Văd că sunteţi nişte cavaleri adevăraţi, le spuse mişcat Powała, şi de vreme ce tânărul mi-a jurat pe onoarea lui că se va prezenta la judecată, n-am să-l

cetluiesc; în oameni ca Domniile Voastre pot să am încredere. Aşadar, nu vă pierdeţi cu firea. Neamţul o să zăbovească o zi la Tyniec, aşa că eu o să-l văd pe rege înainte şi am să-i înfăţişez lucrurile în aşa fel încât să-l supăr cât mai puţin. Noroc că am izbutit să frâng suliţa, mare noroc!

Dar Zbyszko se împotrivi:

—Dacă tot trebuie să-mi pierd capul, m-aş fi bucurat mai mult să-i rup oasele teutonului.

—De mirare că ştii să-ţi aperi cinstea atât de bine şi nu poţi să pricepi că astfel ne-ai face poporul de râs! îşi pierdu răbdarea Powała.

—De priceput, pricep eu, o ţinu Zbyszko înainte, dar tocmai de aceea îmi pare rău…

Powała, însă, se întoarse către Maćko:

—Domnia Ta, dacă tânărul izbuteşte să scape nevătămat, se cuvine să-i pui gluguţa pe cap, ca la un şoim. Altminteri n-o să piară de moarte bună.

—Ar izbuti, dacă Domnia Ta ai vrea să tăinuieşti înaintea regelui ce s-a întâmplat.

—Şi ce facem cu neamţul? Limba doar nu i-o pot lega.

—Adevărat! Că bine zici!

Tăifăsuind în acest fel, porniră înapoi spre alaiul prinţesei. Slujitorii lui Powała, care erau amestecaţi mai înainte cu oamenii lui Lichtenstein, mergeau acum în urma lor. De departe se vedeau legănându-se în bătaia vântului printre căciulile mazurienilor penele de păun ale teutonului şi coiful lui strălucind în soare.

—Ciudată mai este firea cavalerilor teutoni, remarcă parcă îngândurat stăpânul de Taczew. Când o duc rău, pot fi trufaşi ca un călugăr franciscan, umili ca un miel şi dulci ca mierea, de parcă nimeni n-ar fi mai bun ca ei în toată lumea. Dar când se simt în putere, nimeni nu se sumeţeşte

mai mult ca ei şi n-au milă câtuşi de puţin niciodată. Se pare că Domnul Iisus le-a dat cremene în loc de inimă. M-am uitat şi eu la tot felul de noroade şi nu o dată am văzut cum un adevărat cavaler îşi cruţă potrivnicul mai slab spunându-şi: „Nu-mi va spori onoarea, călcând în picioare pe cel căzut”. Pe când teutonii tocmai atunci sunt cei mai înverşunaţi. Dacă-l ţii de cap, nu-l lăsa să-ţi scape, că nu-ţi va fi bine! Aşa şi solul ăsta! A pretins de îndată nu numai să-i cereţi iertare, ci să vă faceţi şi de ruşine. Mă bucur, însă, că nu i-aţi dat ascultare.

—Netrebnicul! strigă Zbyszko.

—Şi să nu vă arătaţi îngrijoraţi, fiindcă e în stare să se bucure de îndată.

După aceste cuvinte, ajunseră şi se uniră cu alaiul prinţesei. Când îi văzu, solul teuton îşi aşternu pe faţă o expresie de trufie şi dispreţ, dar ei se prefăcură că nu-l văd. Zbyszko trecu alături de Danusia şi începu să sporovăiască vesel cu ea, vestind-o că de pe colină se vede foarte bine Cracovia, iar Maćko îi istorisi unuia dintre cântăreţi despre puterea grozavă a şlahticului de Taczew, care frânsese în mână suliţa lui Zbyszko asemenea unui băţ uscat.

—Păi de ce i-a frânt-o? întrebă trubadurul.

—Pentru că băiatul s-a prefăcut că luptă cu neamţul, aşa în glumă.

Cântăreţului, şlahtic şi om umblat, nu i se păru o glumă prea bună, dar văzând că Maćko vorbeşte cam dispreţuitor despre ea, nu o luă nici el în serios. În acest timp, neamţul fu contrariat de purtarea lor. Privi de câteva ori la Zbyszko, apoi la Maćko; înţelese în sfârşit, că nu vor descăleca şi nu-l iau în seamă cu bună ştiinţă. Atunci, îi sticliră ochii ca oţelul şi începu numaidecât să-şi ia rămas-bun…

În momentul în care pornea, Powała de Taczew nu se putu stăpâni şi-i spuse la despărţire:

—Pleacă liniştit, cavalere, în ţară e pace şi nu va da

nimeni năvală asupra Domniei Tale, poate doar vreun copilandru nesăbuit…

—Cu toate că obiceiurile din această ţară sunt ciudate, n-am căutat apărarea, ci doar tovărăşia Domniei Tale, răspunse Lichtenstein. Cred că ne vom mai întâlni şi la curtea de aici, şi în altă parte…

În ultimele cuvinte, răsuna parcă o ameninţare ascunsă, de aceea Powała răspunse cu gravitate:

—Să dea Dumnezeu…

Spunând acestea, se înclină şi se întoarse, după care înălţă din umeri şi murmură cu jumătate de glas, în aşa fel însă ca cei mai apropiaţi să-l audă:

—Amărâtule! Ce te-aş mai sălta din şa în vârful suliţei şi te-aş învârti prin aer cât ţi-ai zice de trei ori rugăciunea!

Şi începu să stea de vorbă cu prinţesa, pe care o cunoştea bine. Anna Danuta se interesă ce făcea pe aici, iar el o lămuri că regele îi poruncise să înlăture primejdiile de pe drum în tot ţinutul, fiindcă din pricina mulţimii oaspeţilor care veneau la Cracovia, puteau să se întâmple oricând lucruri neplăcute. Şi drept dovadă, povesti cele petrecute cu o clipă înainte, la care fusese martor. Se gândi totuşi că pentru intervenţia prinţesei în folosul lui Zbyszko va avea destul timp s-o roage mai târziu, când se va ivi nevoia; nu acordă întâmplării o atenţie prea mare, nevrând s-o întristeze. Într-adevăr, prinţesa chiar râse de Zbyszko care se arăta atât de grăbit să pună mâna pe penele de păun, iar ceilalţi, aflând că rupsese suliţa tânărului, admirară puterea cavalerului de Taczew, care făcuse asemenea ispravă cu o singură mână…

Acesta, însă, puţin lăudăros, se bucură din toată inima că-i ridică în slăvi virtutea şi, în cele din urmă, începu să-şi povestească singur isprăvile care-i făcuseră cunoscut numele mai ales în Burgundia la curtea lui Filip Îndrăzneţul. Acolo, în timpul unui turnir, după ce-i rupsese suliţa, îl înşfăcase odată de brâu pe un cavaler din Ardeni, îl doborâse din şa şi îl aruncase în sus la înălţimea suliţei,

cu toate că luptătorul era îmbrăcat tot în armură. Filip Îndrăzneţul îl răsplătise atunci cu un lanţ de aur, iar prinţesa îi dăruise un pantofior de catifea, pe care îl poartă şi acum la coif.

Ascultând acestea, se arătară cu toţii foarte miraţi, afară de Mikołaj de Długolas, care rosti:

—În vremurile deşănţate de acum, nu mai sunt asemenea bărbaţi, cum erau pe vremea tinereţii mele, sau ca aceia despre care îmi povestea tatăl meu. Acum, dacă se întâmplă ca un şlahtic să rupă o platoşă, să întindă arcul unei arbalete fără manivelă sau să răsucească între degete un tesac de fier, se şi socoteşte numaidecât foarte vânjos şi se sumeţeşte deasupra celorlalţi. Dar altădată, făceau asta şi fetele.

—Nu spun nici eu că mai demult oamenii nu erau mai puternici, răspunse Powała, dar din aceştia se găsesc şi astăzi. Faţă de mine, Domnul Iisus nu s-a arătat zgârcit cu vlaga oaselor, cu toate acestea, nu mă cred cel mai puternic om din Regat. Domnia Ta, ai văzut vreodată pe Zawisza de Garbów? Unul ca acesta m-ar învinge.

—L-am văzut. Are umerii laţi ca limba clopotului de la Cracovia.

—Dar pe Dobko de Oleśnica? Odată, la un turnir pus la cale de cavalerii teutoni la Toruń, a doborât doisprezece luptători cu mare falâ pentru el şi pentru poporul nostru…

—Mazurianul nostru, Staszko Ciołek, era mai puternic şi decât Domnia Ta, şi decât Zawisza, şi decât Dobko. Se spunea despre el că lua un băţ verde şi-l strângea de se scurgea toată seva din el.

—Asta pot s-o fac şi eu! se amestecă Zbyszko.

Şi înainte ca cineva să-l roage să încerce, se repezi la marginea drumului, rupse o creangă destul de groasă dintr-un copac, apoi o strânse la un capăt în faţa prinţesei

şi a Danusiei atât de tare, încât seva începu să curgă într-adevăr în picături mari pe drum.

—O, Iisuse! se minună jupâneasa Otka de Jarząbków la această privelişte, să nu te mai duci la război, pentru că ar fi păcat ca un asemenea om să moară înainte de însurătoare…

—Ar fi păcat, repetă Maćko, întunecându-se dintr-odată.

Dar Mikołaj de Długolas începu să râdă şi odată cu el şi prinţesa. Cu toate acestea, ceilalţi lăudară într-un glas puterea lui Zbyszko, fiindcă pe atunci un braţ de fier era preţuit mai mult decât orice însuşire, aşa că jupâniţele îi spuseră Danusiei: „N-ai decât să te bucuri”, iar ea se bucură, deşi nu înţelegea prea bine ce folos poate avea dintr-o ramură de copac. Uitând cu totul de teuton, Zbyszko privea cu atâta mândrie în jur, că Mikołaj de Długolas, dorind să-l facă să fie mai cumpănit, spuse:

—Te sumeţeşti zadarnic cu puterea ta, fiindcă sunt alţii şi mai buni ca tine. Eu n-am văzut, dar tatăl meu a fost martor la ceva şi mai grozav, ce s-a întâmplat la curtea lui Karol, împăratul roman. S-a dus să-l viziteze regele nostru Kazimierz cu o suită numeroasă, printre care se afla şi acel foarte puternic Staszko Ciołek, fiul voievodului Andrzej. Şi împăratul a început să se laude că printre oamenii lui are un ceh care se ia la trântă cu ursul şi-l omoară numaidecât. Au făcut o serbare şi cehul a omorât doi urşi unul după altul. Regele nostru s-a îngrijorat foarte tare şi, ca să nu se facă de ruşine, a spus: „Da, dar nici Ciołek al meu nu se lasă mai prejos”. Au hotărât ca întrecerea să aibă loc peste trei zile. S-au adunat jupâniţe şi cavaleri însemnaţi, iar după trei zile cehul s-a înşfăcat cu Ciołek în curtea castelului; dar n-a durat mult, pentru că abia se luaseră în braţe şi Ciołek i-a frânt grumazul şi toate coastele cehului, spre slava regelui, lăsându-l mort pe loc.

Acelaşi, poreclit de atunci Rupe-oase, a urcat singur în turn un clopot pe care douăzeci de bărbaţi abia puteau să-l mişte.

—Şi câţi ani avea? întrebă Zbyszko.

—Era tânăr!

În acest timp, Powała de Taczew, călărind pe parte dreaptă, unde stătea prinţesa, se aplecă şi-i spuse la ureche tot adevărul despre însemnătatea întâmplării, rugând-o totodată să-l ajute pe Zbyszko care s-ar putea să fie pedepsit cu asprime pentru fapta lui. Prinţesa, căreia îi plăcea Zbyszko, primi cu tristeţe această veste şi se îngrijoră foarte mult.

—Episcopul de Cracovia ţine la mine, îi destăinui Powała, s-ar putea să-l înduplec, pe el şi pe regină, dar cu cât îl vor sprijini mai mulţi pe tinerelul acesta, cu atât va fi mai bine…

—Dacă regina îi va lua apărarea, n-o să i se clintească nici un fir de păr din cap, îl linişti Anna Danuta, fiindcă regele îi arată multă cinste şi pentru sfinţenie, şi pentru zestre, mai ales acum când a scăpat de ruşinea de a fi stearpă. Dar la Cracovia se mai află şi sora îndrăgită a regelui, prinţesa şi soţia lui Ziemowit, să te duci şi la ea. O să fac şi eu tot ce voi putea, dar ea este sora lui bună, pe când eu numai verişoară.

—Milostivă stăpână, regele ţine şi la Domnia Ta.

—Ei, nu chiar aşa, răspunse prinţesa cu anume tristeţe, pentru mine o verigă, pentru ea un lanţ întreg; mie – o vulpiţă; ei – o zibelină. Regele nu ţine la nimeni ca la Aleksandra. Nu e zi în care s-o lase să plece cu mâinile goale…

Tot vorovind aşa, se apropiară de Cracovia. Drumul, plin de oameni încă de la Tyniec, se umpluse şi mai mult de lume.

Întâlniră şlahtici care se duceau la oraş însoţiţi de copii

de casă, unii în armuri, alţii în veşminte de vară şi pălării de paie. Unii călare, alţii în căleşti cu soţiile şi fiicele, care voiau să vadă întrecerile anunţate mai demult. Pe alocuri, tot drumul era ticsit de carele neguţătorilor, care n-aveau voie să ocolească oraşul şi să fie astfel scutiţi de dări. În care, aduceau sare, ceară, grâne, peşte, piei de animale, cânepă, lemne. Altele veneau dinspre oraş încărcate cu baloturi de postav, butoaie de bere şi tot felul de alte mărfuri. Cracovia se vedea bine: grădinile regale, ale nobililor şi ale orăşenilor, care înconjurau cetatea de scaun, apoi zidurile şi turnurile bisericilor. Cu cât se apropiau mai mult, cu atât creştea îmbulzeala, iar la porţile de intrare abia te puteai strecura prin vânzoleală.

—Ăsta-i oraşul! Cred că nu mai este altul la fel pe lume, remarcă Maćko.

—Totdeauna seamănă a iarmaroc, îi răspunse unul dintre cântăreţi. Ai fost demult aici, Domnia Ta?

—Demult. Şi mă mir, ca şi când l-aş vedea prima dată, de parcă venim din alte ţări sălbatice.

—Se vorbeşte că oraşul a crescut grozav de când este Jagiełło rege.

E adevărat: de la urcare pe tron a marelui prinţ de Lituania, ţările lituane şi rutene şi-au deschis porţile comerţului cracovian, ceea ce a avut ca rezultat creşterea oraşului de la o zi la alta; populaţia, bogăţiile şi clădirile, devenind unul dintre cele mai mari din lume…

—Şi oraşele teutone sunt mari, adăugă cântăreţul gras.

—Numai să intri în ele, lămuri Maćko. Ai găsi pradă pe cinste!

Dar Powała se gândea la altceva, anume că tânărul Zbyszko, care se făcuse vinovat doar din cauza înflăcărării lui prosteşti, intră ca în gura lupului. Stăpânul de Taczew, aspru şi îndârjit în vreme de război, avea totuşi în pieptu-i puternic o adevărată inimă de porumbel, şi pentru că înţelegea mai bine decât alţii ce-l aşteaptă pe vinovat, i se

făcu milă de el…

—Îmi tot bat capul, îi mărturisi iarăşi prinţesei, dacă să-i spun regelui sau să nu-i spun ce s-a întâmplat. Dacă teutonul nu se va plânge, nu va fi nimic, dar dacă se va plânge, poate că ar fi mai bine să-i spun totul dinainte, ca stăpânul nostru să nu se mânie…

—Dacă teutonul are prilejul să piardă pe cineva, o va face, îi dădu prinţesa în bună, dar eu am să-i spun tânărului înainte să rămână la curtea mea. Se prea poate ca regele să nu se arate prea aspru cu unul dintre curtenii mei.

Spunând acestea, îl chemă pe Zbyszko care, aflând despre ce este vorba, descălecă, îi înconjură picioarele stăpânei şi acceptă cu cea mai mare bucurie să fie curteanul ei, nu atât din pricina primejdiei, cât pentru că în acest fel putea să rămână aproape de Danusia.

Iar Powała îl întrebă între timp pe Maćko:

—Şi unde veţi locui?

—La vreun han.

—Hanurile sunt ocupate de mult, nu mai e nici un loc.

—Atunci o să ne ducem la un neguţător pe care-l cunosc, Amylej, poate că o să ne îngăduie să înnoptăm la el…

—Eu, însă, îţi propun altceva: veniţi la mine în ospeţie. Nepotul Domniei Tale s-ar putea duce cu ceilalţi curteni ai prinţesei să stea la castel, dar ar fi mai bine să nu se afle prea aproape de rege. Ce faci în prima clipă de mânie, nu mai faci şi în a doua. Sigur că va fi nevoie ca astfel să vă împărţiţi avutul, carele de povară şi slujitorii, iar pentru asta vă trebuie timp. Ştii ce, la mine o să vă simţiţi bine şi o să fiţi în siguranţă.

Maćko, deşi se îngrijoră puţin că Powała se gândeşte atâta la siguranţa lor, îi mulţumi cu recunoştinţă şi intrară

în oraş. Aici, însă, şi el, şi Zbyszko uitară iarăşi de orice grijă la vederea minunăţiilor ce-i înconjurau. În Lituania şi la hotar, văzuseră doar castele izolate, iar dintre oraşele mai însemnate, afară de Wilno, toate celelalte erau rău construite şi arse, numai cenuşă şi dărâmături, pe când aici, clădirile neguţătorilor erau adesea mai arătoase chiar decât fortăreaţa marelui prinţ lituanian.

Multe case erau într-adevăr de lemn, dar şi acestea impuneau prin înălţimea pereţilor, şi a acoperişurilor, prin ferestrele cu geamuri în rame de plumb, care răsfrângeau atât de puternic razele soarelui care apunea, încât puteai să crezi că izbucnise vreun incendiu. Pe străzile mai apropiate de piaţă, erau totuşi numeroase palate mai mici de cărămidă roşie sau chiar din piatră, înalte, împodobite cu marchize şi cruci negre pe pereţi. Se înălţau unele lângă altele, ca nişte oşteni aliniaţi, unele mai largi, altele înguste de nouă coţi, dar ascuţite, cu tinde boltite, adesea cu Calvarul Domnului sau cu icoana Sfintei Fecioare deasupra porţii. Erau şi străzi pe care se vedeau două rânduri de case, sus o fâşie de cer, iar jos drumul aşternut cu pietre; pe amândouă părţile, cât cuprindeai cu ochii, prăvălii şi iar prăvălii îmbelşugate, pline de mărfuri de calitate, deseori ciudate sau cu totul necunoscute, la care Maćko, învăţat să-şi ducă viaţa în războaie neîntrerupte, se uita cu priviri lacome. Dar şi mai multă admiraţie stârniră la amândoi clădirile publice: catedrala Sf. Maria din Piaţă, bazarul ţesăturilor, turnul primăriei cu o pivniţă uriaşă, în care se vindea bere de Świdnica şi alte biserici, prăvălii de postavuri, uriaşul *mercatorium*[1] destinat neguţătorilor străini, clădirea în care se închidea cântarul orăşenesc, frizerii, băi, topitoriile de aramă, de ceară, aur şi argint, fabricile de bere, munţii de butoaie în jurul aşa-numitului Schrotamt – într-un cuvânt, pretutindeni îndestulare şi bogăţii, pe care un om neobişnuit cu oraşul sau chiar vreun stăpân al unui „târg” n-avea cum să şi le închipuie…

Powała îi conduse pe Maćko şi pe Zbyszko acasă la el,

1 Târg (lb. lat.).

pe strada Sf. Anna, porunci să li se pregătească o odaie încăpătoare, îi prezentă scutierilor săi, iar el plecă la castel, de unde se întoarse la cină, însă destul de târziu. Odată cu el, aduse şi câţiva prieteni şi, tot încercând vinul şi carnea, chefuiră cu mare veselie, deşi stăpânul casei era parcă îngrijorat, aşa că după ce plecară toţi pe la casele lor, îi spuse lui Maćko:

—Am stat de vorbă cu un canonic, priceput în scriere şi la legi, care zice că jignirea unui sol înseamnă osândirea la moarte. Aşa că rugaţi-vă amândoi lui Dumnezeu ca teutonul să nu se plângă.

La auzul acestor cuvinte, cei doi cavaleri, deşi întrecuseră puţin măsura la ospăţ, se duseră la culcare cu inima grea. Maćko nu putu nici măcar să adoarmă, şi după o vreme, îi spuse nepotului:

—Zbyszko!

—Ce este?

—Dacă stau să mă gândesc bine, cred că o să-ţi taie capul.

—Aşa crezi? întrebă Zbyszko cu glas somnoros.

Şi întorcându-se cu faţa la perete, adormi adânc, pentru că era obosit de drum…

Capitolul V

ÎN ZIUA URMĂTOARE, AMÂNDOI CAVALERII de Bogdaniec, împreună cu Powała, se duseră la slujba de dimineaţă de la catedrală, atât pentru liturghie, cât şi ca să vadă curtea şi oaspeţii care veniseră la castel. Într-adevăr, pe drum Powała întâlni o mulţime de necunoscuţi, iar printre aceştia, destui cavaleri faimoşi în ţară şi peste graniţă, la care tânărul Zbyszko se uită cu admiraţie, făgăduindu-şi în sufletul lui că dacă va scăpa nepedepsit pentru

întâmplarea cu Lichtenstein, îşi va da silinţa să-i egaleze în bărbăţie şi în toate celelalte virtuţi. Unul dintre aceşti cavaleri, Toporczyk, rudă cu castelanul de Cracovia, le împărtăşi noutatea că se întorsese de la Roma Wojciech Jastrzębiec, un scolastic care se dusese la papa Bonifaciu al IX-lea cu o scrisoare, în care îl poftea la botezul de la Cracovia. Bonifaciu primise invitaţia şi cu toate că îşi exprimase îndoiala că va veni el însuşi, îl însărcinase pe sol să-l ţină în locul lui pe copilul care se va naşte, rugându-l totodată, drept dovadă a dragostei lui pentru rege şi regină, să-i dea copilului numele de Bonifaciu sau Bonifacja.

Se mai vorbea de asemenea despre sosirea apropiată a regelui maghiar Zygmunt, care avea să vină cu siguranţă. Deoarece Zygmunt venea întotdeauna şi invitat, şi neinvitat când se nimerea ocazia unei vizite, a unui ospăţ sau întreceri, la care îi plăcea să ia parte, dorind să i se ducă vestea prin lume ca stăpânitor, cântăreţ şi unul dintre cei mai buni cavaleri. Powała, Zawisza de Garbów, Dobko de Oleśnica, Naszan şi alţi bărbaţi de aceeaşi măsură povestiră zâmbind că la luptele dinainte, regele îi rugase în taină ca la turnir să nu-l lovească prea puternic şi să-l cruţe pe „oaspetele maghiar”, a cărui vanitate, cunoscută în toată lumea, era atât de mare, încât în caz că nu învingea el, izbucnea în plâns. Dar cea mai mare impresie printre cavaleri o făcură veştile despre Witold. Se povesteau adevărate minuni despre leagănul turnat tot din argint, pe care îl aduseseră în dar din partea lui Witold şi a soţiei sale Anna, prinţii şi nobilii lituanieni. Şi cum se întâmplă de obicei înainte de slujbă, oamenii se împărţiseră în grupuri şi îşi povesteau noutăţile. Într-unul dintre ele, Maćko, auzind de leagăn, luă cuvântul şi înfăţişă frumuseţea darului, stăruind, însă, mai mult asupra campaniei pe care Witold intenţiona s-o pornească împotriva tătarilor şi despre care se interesară mai mulţi. Campania era aproape pregătită, întrucât o oaste uriaşă se îndrepta spre Rutenia răsăriteană; dacă s-ar fi bucurat de

izbândă, puterea regelui Jagiełło ar fi cuprins aproape jumătate din lume, până în adâncurile necunoscute ale Asiei, la hotarele Persiei şi ţărmul Aralului. Maćko, care mai înainte se aflase foarte aproape de persoana lui Witold şi putuse să-i cunoască astfel toate planurile, era în stare să vorbească despre ele în amănunt şi atât de expresiv, încât înainte să bată clopotele începutul liturghiei, în faţa intrării în catedrală se adunaseră o grămadă de curioşi. Era vorba, le spuse, la drept vorbind, de o campanie împotriva cavalerilor teutoni. Însuşi Witold, deşi este numit mare principe, conduce Lituania la porunca lui Jagiełło şi este doar înlocuitorul lui, aşa că meritul va fi al regelui. Şi de ce slavă vor avea parte Lituania, abia creştinată, şi puterea Poloniei, când oştile unite vor duce crucea pe meleaguri unde se rosteşte numele Mântuitorului numai ca să fie împroşcat cu noroi şi în care n-a mai călcat până acum picior de polonez sau lituanian! Alungatul Tochtamysz, când oştile polone şi lituane îl vor repune pe tronul capciaţchez, se va socoti „fiul” regelui Władysław şi, aşa cum a făgăduit, se va închina Crucii odată cu întreaga Urdie de Aur.

Ascultau cu toţii încordaţi aceste cuvinte, dar mulţi nu ştiau prea bine despre ce este vorba, pe cine vrea Witold să ajute şi împotriva cui, aşa că unii începură să-l întrebe:

—Spune limpede, cu cine va fi război?

—Cu cine? Cu Timur cel Şchiop, răspunse Maćko.

Urmă un moment de tăcere. Cavalerii apuseni auziseră de mai multe ori de Urdia de Aur, Albastră, de Azov şi felurite altele, dar problemele tătarilor şi luptele dintre ei nu le erau cunoscute. În schimb, n-ai fi aflat nici un om în Europa de atunci, care să nu fi auzit despre înfricoşătorul Timur cel Şchiop sau de Tamerlan, al cărui nume era repetat cu aceeaşi teamă precum odinioară numele lui Attila. Doar era „stăpânul lumii” şi al „timpului”, cuceritorul a douăzeci şi şapte de state, stăpân peste Rusia moscovită, peste Siberia, China, Bagdad, Ispahan, Alep şi Damasc, a cărui umbră se întindea prin nisipurile Arabiei

asupra Egiptului, iar prin Bosfor asupra imperiului grecesc, nimicitor al neamului omenesc, ziditorul fioros al piramidelor din tigvele învinşilor, victorios în toate bătăliile, nebătut în nici una, stăpânul sufletelor şi al trupurilor.

Tochtamysz a fost aşezat de el pe tronul Urdiei de Aur şi al celei Albastre şi recunoscut ca „fiu”. Dar când puterea lui s-a întins de la Aral până în Crimeea, peste mai multe pământuri de cât avea restul Europei, „fiul” s-a vrut un stăpânitor liber, lucru pentru care, detronat „cu un singur deget” de tatăl monstruos, a fugit la mai-marele Lituaniei, chemându-l în ajutor. Pe el voia să-l readucă Witold pe tron, dar mai întâi trebuia să se măsoare cu Şchiopul stăpânitor de lume.

Iată de ce numele lui produse o impresie puternică asupra ascultătorilor, şi după o clipă de tăcere, unul dintre cavalerii mai vârstnici, Wojciech de Jaglów, sublinie:

—Ehei, nu se va lua la harţă cu fitecine.

—Şi pentru un lucru de nimic, se încontră Mikołaj de Długolas. Ce folos vom avea noi dacă acolo, peste nouă mări şi ţări, vor domni Tochtamysz sau Kutłuk peste odraslele lui Belial?

—Tochtamysz ar primi credinţa creştină, îl lămuri Maćko.

—Ar primi-o sau n-ar primi-o. Putem oare să avem încredere în fraţii câinilor care nu-l recunosc pe Cristos?

—Pentru numele Lui, însă, merită să-ţi dai viaţa, interveni Powała.

—Şi pentru cinstea de cavaler, adăugă Toporczyk, ruda castelanului. Se află şi printre noi unii care se vor duce. Spytko de Melsztyn are soţie tânără şi ţine la ea, aşa că tocmai de aceea a plecat la Witold.

—Nici nu-i de mirare, se amestecă Jaśko de Naszan. Oricât de mare ar fi păcatul ce-ţi împovărează sufletul,

după un război ca ăsta, totul îţi va fi iertat şi vei fi mântuit neîndoielnic.

—Şi slava îţi va dăinui în veci, zise iarăşi Powała de Taczew. Dacă-i să fie război, n-are decât să fie, iar dacă nu-i cu oricine, cu atât mai bine. Timur a cucerit lumea şi stăpâneşte peste douăzeci şi şapte de regate. Ar fi o mare cinste pentru poporul nostru dacă l-am învinge noi.

—De ce nu? zise Toporczyk. Dacă ar avea şi o sută de ţări, să se teamă alţii de el, dar nu noi! Vorbiţi cu dreptate, Domniile Voastre! Ne-ar trebui vreo zece mii de suliţaşi buni, ca să cucerim lumea.

—Şi Şchiopul pe cine să învingă, dacă nu pe noi?...

Astfel vorbeau cavalerii, iar Zbyszko rămase mirat că nu se gândise mai demult să-l urmeze pe Witold în stepele sălbatice... Dar de când se dusese la Wilno, voia neapărat să vadă Cracovia, curtea, să ia parte la întreceri cavalereşti, iar acum îi trecu prin minte că aici s-ar putea face de ruşine, ar putea fi judecat, pe când acolo, în cel mai rău caz, şi-ar găsi o moarte plină de falâ...

Dar Wojciech de Jaglów, care împlinise o sută de ani şi începuse să-i tremure grumazul, dar care îşi păstrase mintea întreagă, turnă apă rece peste înflăcărarea cavalerilor:

—Proşti mai sunteţi, îi certă. Păi nici unul dintre voi n-a auzit că icoana lui Cristos i-a vorbit reginei, iar dacă însuşi Mântuitorul i-a arătat atâta încredere, de ce n-ar putea fi tot atât de milostiv şi Duhul Sfânt, care-i a treia persoană din Sfânta Treime. De aceea, ea vede lucrurile viitoare, ca şi când s-ar întâmpla înaintea ei, şi ne-ar spune... aşa cum ne-a spus.

Aici se opri o clipă, capul îi tremură, apoi continuă:

—Am uitat ce a spus, dar îmi amintesc îndată.

Şi începu să se gândească, iar ceilalţi aşteptară cu luare-aminte, deoarece ştiau cu toţii că regina vede

întâmplările viitoare.

—Aha, mi-am adus aminte! Regina a zis că dacă toţi cavalerii de aici ar pleca împreună cu cneazul Witold împotriva Şchiopului, atunci puterea păgânului ar fi nimicită. Dar aceasta nu se poate, din cauza necinstei creştinilor. Ei trebuie să păzească hotarele şi dinspre cehi, şi dinspre unguri, şi împotriva Ordinului teuton, fiindcă nu poţi avea încredere în nimeni. Dacă numai o mână de polonezi ar pleca alături de Witold, Timur cel Şchiop i-ar înfrânge, el sau căpeteniile lui care vor veni cu miile…

—Bine, dar acum este pace, spuse Toporczyk şi chiar Ordinul îl va ajuta pe Witold. Nici teutonii nu pot face altfel fie şi de ruşine, ca să-i arate Sfântului Părinte că sunt gata să lupte cu păgânii. Curtenii mai spun că şi Kuno de Lichtenstein n-a venit numai la botez, ci şi să se sfătuiască aici cu regele…

—Uite-l şi pe el! strigă Maćko uimit.

—Adevărat! adeveri Powała privind într-acolo. Pe viul Dumnezeu, e chiar el. A zăbovit puţin cu abatele şi se vede că a plecat dis-de-dimineaţă de la Tyniec.

—S-a cam grăbit, adăugă Maćko posomorât.

În acest timp, Kuno de Lichstenstein trecu pe lângă el. Maćko îl recunoscu după crucea cusută pe mantie, dar el nu-i recunoscu nici pe el, nici pe Zbyszko, întrucât îi văzuse mai înainte cu coifuri, aşa că nu le zărise prin viziera deschisă decât o mică parte din faţă. În trecere, se înclină înaintea lui Powała de Taczew şi a lui Toporczyk, apoi împreună cu scutierii lui începu să urce treptele de la catedrală cu pasul hotărât şi plin de măreţie.

Deodată bătură clopotele, speriind stolul de coţofene şi de porumbei care-şi aveau cuibul prin turnuri şi anunţară că slujba va începe în curând. Maćko şi Zbyszko intrară odată cu ceilalţi în biserică, neliniştiţi întrucâtva de întoarcerea grăbită a lui Lichtestein. Dar cavalerul mai în

vârstă era mai speriat, fiindcă tânărul se lăsa furat de priveliştea curţii. Zbyszko nu mai văzuse niciodată ceva atât de strălucitor ca această biserică şi această adunare. La dreapta şi la stânga, îl înconjurau cei mai cunoscuţi bărbaţi din Regat, la sfat şi la luptă. Mulţi dintre cei a căror înţelepciune înfăptuiseră căsătoria Marelui Prinţ de Lituania cu frumoasa şi tânăra regină poloneză, muriseră, dar unii mai trăiau şi lumea se uita la ei cu cel mai mare respect. Tânărul cavaler nu se mai sătura privind la statura impunătoare a lui Jaśko de Tęczyn, castelanul de Cracovia, în care se împleteau asprimea, gravitatea şi dreptatea; admira chipurile înţelepte şi aşezate ale celorlalţi sfetnici sau feţele puternice ale cavalerilor cu părul lăsat pe frunte până deasupra sprâncenelor, care se revărsa în plete lungi în jurul capului şi la spate. Unii purtau plase pe cap, alţii numai năframe care le ţineau părul în ordine. Oaspeţii străini, solii împăratului roman, cehii, ungurii şi austriecii, înconjuraţi cu toţii de slujitori, impuneau prin veşmintele alese; cnejii şi boiernaşii lituanieni rămaşi alături de rege purtau, cu toată vara şi zilele călduroase, şube căptuşite cu blănuri costisitoare; cnejii ruteni, în straie ţepene şi largi, arătau pe fondul pereţilor şi aurăriilor bisericii asemenea unor icoane bizantine. Zbyszko, însă, aştepta cu cel mai mare interes sosirea regelui şi a reginei, aşa că se înghesui cât putu spre stranele în spatele cărora, aproape de altar, se vedeau două perne de catifea roşie, fiindcă regele şi regina ascultau totdeauna slujba în genunchi. Într-adevăr, nu aşteptă prea mult; regele intră cel dintâi pe uşa de la sacristie şi înainte de a ajunge în faţa altarului, putu să-l vadă destul de bine. Avea părul negru, răvăşit şi rar deasupra frunţii, lung şi aranjat peste urechi, faţa smeadă, rasă în întregime, nasul acvilin şi destul de ascuţit, riduri în jurul gurii, ochii negri, mici şi strălucitori, aruncând priviri în toate părţile, de parcă voia, înainte de a ajunge la altar, să numere toţi oamenii din biserică. Chipul lui avea o expresie de bunătate, dar şi pânditoare totodată, ca un om care, ridicat de noroc peste aşteptările lui,

trebuie să se gândească mereu dacă faptele sale corespund demnităţii, şi care se teme să nu fie dojenit cu răutate. Dar tocmai de aceea pe faţa şi în mişcările lui se vedea o anume nerăbdare. Era uşor de ghicit că mânia îi răbufnea dintr-odată, înfricoşătoare, şi că este acelaşi principe care cândva, supărat pe uneltirile teutonilor, se răstise la solii lor: „Tu vii la mine cu pergamente, iar eu te voi întâmpina cu suliţa!”

Acum, însă, impulsivitatea înnăscută era înfrânată de o evlavie sinceră şi adâncă. Nu numai cnejii lituanieni proaspăt convertiţi, dar şi magnaţii polonezi, pioşi din tată în fiu, se întremau la vederea regelui în biserică. Adesea, dând perna la o parte, îngenunchea pentru mai multă suferinţă pe piatra goală; nu o dată, înălţându-şi braţele, le ţinea aşa până-i căzeau de oboseală. Asculta cel puţin trei slujbe în fiecare zi aproape cu patimă. Descoperirea sfântului potir şi sunetul clopoţelului de înălţare îi umpleau întotdeauna sufletul de evlavie şi încântare, de bucurie şi spaimă. După terminarea slujbei, ieşea din biserică parcă trezit din somn, liniştit, blajin, şi curtenii aflaseră că atunci este timpul cel mai potrivit să-i ceară ceva, iertare sau daruri.

Jadwiga intră şi ea prin uşa de la sacristie. Văzând-o, cavalerii cei mai apropiaţi de strană, cu toate că slujba încă nu se sfârşise, îngenunchează numaidecât arătându-i fără să vrea cinstirea cuvenită unei sfinte. Zbyszko făcu acelaşi lucru, pentru că printre cei de faţă nu se îndoia nimeni că are într-adevăr de-a face cu o sfântă, ale cărei icoane vor împodobi cândva altarele bisericilor. Aspră şi aproape ca a unei călugăriţe îndeosebi în ultimii ani, viaţa Jadwigăi făcea ca alături de respectul datorat reginei, să i se arate o veneraţie de-a dreptul religioasă. Din gură în gură, printre şlahtici şi în popor se vorbea despre minunile făcute de regină. Se spunea că atingerea mâinii ei îi vindeca pe cei bolnavi: oameni cu mâinile şi picioarele fără putere şi-o recăpătau după ce se înveleau cu straiele vechi ale reginei. Martori de bună-credinţă asigurau că auziseră

cu urechile lor cum îi vorbise Cristos din altar. O cinsteau în genunchi monarhii străini, o cinstea şi se temea s-o jignească până şi trufaşul ordin teuton. Papa Bonifaciu o numea fiica aleasă şi sfântă a Bisericii. Lumea se uita la faptele ei şi îşi aducea aminte că descindea din familiile de Anjou şi Piaştii polonezi, că era odrasla puternicului Ludovic, crescută la cea mai strălucită curte, în sfârşit, cea mai frumoasă fată de pe pământ, care a renunţat la fericire, la prima dragoste şi s-a căsătorit cu „sălbaticul" prinţ al Lituaniei, ca împreună cu el să aducă la picioarele Crucii cel din urmă popor păgân din Europa. Ceea ce n-au izbutit puterea tuturor nemţilor şi a Ordinului, campaniile teutone, o mare de sânge vărsat, a izbutit un cuvânt de-al ei. Niciodată aura apostolică n-a împodobit o frunte mai tânără şi mai frumoasă, niciodată apostolatul n-a fost însoţit de asemenea sacrificii, niciodată farmecul unei femei n-a strălucit de atâta bunătate îngerească şi de o tristeţe atât de tăcută.

Cântau despre ea şi menestrelii de la toate curţile din Europa; la Cracovia, se adunaseră cavaleri din cele mai depărtate colţuri ale lumii, ca s-o vadă pe această regină a Poloniei; o iubea ca pe lumina ochilor chiar propriul popor, ale cărui putere şi slavă le sporise căsătorindu-se cu Jagiełło. O singură grijă apăsa asupra reginei şi a poporului ei. Dumnezeu îi refuzase multă vreme maternitatea.

Dar când, în cele din urmă, trecuse şi acest necaz, vestea bucuroasă despre starea blagoslovită se răspândise ca fulgerul de la Marea Baltică la Marea Neagră şi până în Carpaţi, umplând de veselie toate seminţiile statului uriaş. Afară de cetatea de scaun a cavalerilor teutoni, fusese primită cu bucurie de toate curţile străine. La Roma se cântase un *Te Deum*. În pământurile polone, se înstăpânise părerea că tot ce-i cere „sfânta" lui Dumnezeu, se şi împlineşte.

Veneau deci la ea oameni, rugându-se să ceară sănătate pentru ei, veneau trimişi de prin ţinuturi şi judeţe

ca în măsura nevoilor să se roage pentru ploaie, pentru vreme bună în timpul strângerii recoltelor, pentru noroc la cosit, adunarea mierii, prinderea peştelui prin lacuri sau vânatul animalelor prin păduri. Cavalerii ameninţători de prin castelele şi întăriturile de la hotar, care împrumutaseră obiceiul nemţilor şi se îndeletniceau cu jafurile sau se luptau între ei, la o vorbă de-a ei îşi băgau săbiile în teacă, slobozeau prinşii fără răscumpărare, dădeau înapoi cirezile luate cu japca şi îşi strângeau mâinile, împăcându-se. Toţi necăjiţii şi săracii se îmbulzeau la porţile castelului. Sufletul ei curat pătrundea în inimile oamenilor, îmblânzea soarta robilor, trufia stăpânilor, asprimea judecătorilor şi se înălţa ca zorii fericirii, ca îngerul dreptăţii şi păcii peste întreaga ţară.

De aceea, toţi cei în pieptul cărora bătea o inimă, aşteptau cu nerăbdare ziua binecuvântată.

Cavalerii priveau cu luare-aminte la silueta reginei, ca să vadă cât mai aveau de aşteptat pe moştenitorul sau pe moştenitoarea tronului. Părintele episcop de Cracovia, Wysz, cel mai priceput medic din ţară şi din străinătate, nu vestise naşterea neîntârziată, şi dacă se făceau pregătiri, era numai pentru că, urmând un obicei al timpului, serbările începeau cât mai devreme cu putinţă şi se prelungeau săptămâni întregi. Dar făptura reginei, deşi aplecată puţin înainte, îşi păstrase liniile de altădată. Purta veşminte cât se poate de simple. Odinioară, crescută la cea mai bogată şi frumoasă curte a prinţeselor de atunci, îi plăceau ţesăturile scumpe, lanţurile de aur, perlele, brăţările şi inelele, iar de câţiva ani, nu numai că purta straie de călugăriţă, dar îşi acoperea şi faţa de teamă că gândul la propria frumuseţe să nu trezească în ea trufia lumească. În zadar Jagiełło, aflând de starea ei, poruncise de bucurie să-i împodobească patul cu brocart, perle şi pietre scumpe. Îi răspunsese că, renunţând de multă vreme la fast, nu uită că naşterea înseamnă adesea şi moarte, aşa că trebuie să primească darul lui Dumnezeu nu încărcată de giuvaieruri, ci în umilinţă şi în tăcere.

De aceea, aurul şi pietrele scumpe se cheltuiau acum pentru ridicarea Academiei sau pentru trimiterea tinerilor lituanieni abia creştinaţi la universităţile din străinătate.

Regina încuviinţase totuşi să-şi schimbe înfăţişarea de călugăriţă şi, pe măsură ce speranţa de a fi mamă devenea mai sigură, nu-şi mai acoperea faţa, socotind că nu se mai cade să poarte veşmântul pocăinţei…

Într-adevăr, toate privirile se opriră acum cu dragoste pe acest chip minunat, pe care nici aurul, nici giuvaierurile nu puteau să-l facă mai frumos. Regina se îndreptă încet de la uşa sacristiei spre altar cu ochii înălţaţi, ţinând într-o mână cartea de rugăciuni, iar în cealaltă mătăniile. Zbyszko zări faţa trandafirie, pupilele albastre, trăsăturile de-a dreptul îngereşti, pline de linişte, bunătate şi milă, şi inima începu să-i bată mai tare. Ştia şi el că, din porunca lui Dumnezeu, se cuvine să-şi iubească şi regele şi regina, şi îi iubea de bună seamă în felul lui, dar acum inima i se înflăcără de o dragoste uriaşă, care nu se poate naşte dintr-o poruncă, ci răbufneşte singură ca o vâlvătaie, fiind în acelaşi timp şi cea mai mare cinstire, şi umilinţă, şi dorinţă de sacrificiu. Cavalerul Zbyszko era tânăr şi iute la mânie, aşa că vru să-şi arate dintr-odată dragostea şi credinţa de supus, să facă ceva pentru ea, să zboare undeva, să altoiască pe cineva, să cucerească ceva şi cu acest prilej, să-şi dea şi viaţa. „Cred că am să plec cu cneazul Witold, îşi spuse, cum altfel s-o slujesc pe regina sfântă, de vreme ce nu e nici un război pe aproape?” Nu se gândea nicidecum că ar putea s-o slujească în alt fel decât cu paloşul, suliţa sau baltagul, în schimb, era gata să se avânte de unul singur împotriva puterii lui Timur cel Şchiop. Voia ca îndată după slujbă să încalece şi să întreprindă ceva. Ce anume, nu ştia nici el. Ştia doar că nu mai poate sta locului, îl furnicau braţele şi i se învâlvora sufletul…

Uită iarăşi cu desăvârşire de primejdia care-l ameninţa. Pentru o clipă, uită chiar de Danusia, iar când îşi aduse aminte de ea la auzul cântecelor copiilor, care răsunară

deodată în biserică, avu impresia că „asta-i altceva”. Danusiei îi jurase credinţă, îi făgăduise trei nemţi, şi se va ţine de cuvânt, dar regina se afla deasupra tuturor femeilor, iar când se gândi câţi inşi ar vrea să ucidă pentru ea, văzu înaintea lui pâlcuri întregi de platoşe, coifuri, pene de struţ, de păun şi simţi că şi-ar fi dorit şi mai mulţi…

În acest timp, nu-şi mai lua ochii de la ea, cumpănind cum ar fi putut s-o cinstească prin rugăciune, întrucât era convins că pentru o regină nu te poţi ruga oricum. Ştia să spună: *Pater noster, qui es in coelis, sanctificatur nomen Tuum*[1], căci îl învăţase un călugăr franciscan la Wilno, dar poate că acesta nu ştia nici el mai mult, sau poate că Zbyszko uitase ce urmează, destul că nu era în stare să recite toată rugăciunea. Acum, începu totuşi să repete întruna aceste câteva cuvinte, care în sufletul lui însemnau: „Dă-i reginei îndrăgite sănătate, viaţă lungă şi noroc şi ai grijă de ea mai mult decât de toate celelalte”. Şi pentru că asta o spunea un om pe care-l aşteptau judecata şi osânda, era cea mai sinceră rugăciune din toată biserica…

După sfârşitul liturghiei, Zbyszko se gândi că dacă ar putea să se ducă la regină, să-i cadă la picioare şi să i le îmbrăţişeze, n-are decât să vină şi sfârşitul lumii, dar după prima slujbă, urmă a doua şi a treia, apoi regina plecă în încăperile ei, fiindcă de obicei postea până la prânz şi nu lua parte înadins la gustările la care, pentru a-i înveseli pe rege şi pe oaspeţi, se înghesuiau tot felul de bufoni şi saltimbanci. În schimb, înaintea lui Zbyszko se ivi bătrânul cavaler de Długolas şi-l chemă la prinţesă.

—La micul dejun, ai să fii curteanul meu şi ai să ne slujeşti pe mine şi pe Danusia, îi spuse prinţesa. S-ar putea să-i placi regelui prin vreo glumă sau povestindu-i vreo ispravă cu care să-i câştigi inima. Teutonul, dacă te va

1 Tatăl nostru, carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău (lb. lat.).

recunoaşte, poate că nu va cuteza să se plângă, văzând că mă slujeşti pe mine la masa regelui.

Zbyszko îi sărută mâna prinţesei, după care se întoarse către Danusia şi, deşi se obişnuise mai degrabă cu războiul şi încăierările decât cu îndatoririle de la curte, cunoştea totuşi ce se cuvine să facă un cavaler când îşi vede dimineaţa jupâniţa ce-i stăpâneşte gândurile, deoarece se retrase un pas şi, prefăcându-se uimit, strigă făcându-şi semnul crucii.

—În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh!…

Aşa că Danusia îl întrebă, ridicându-şi spre el ochii albaştri:

—De ce te închini, Zbyszko, de vreme ce slujba s-a încheiat?

—Fiindcă în timpul nopţii, frumoasă jupâniţă, ţi-a crescut atât de mult farmecul, de mai mare minunea!

Mikołaj de Długolas, însă, ca un om în vârstă, nu se da în vânt după dulcegăriile cavalerilor străini, aşa că înălţă din umeri şi întrebă:

—Ce rost mai are să-ţi iroseşti timpul, vorbindu-i despre frumuseţe? E o copiliţă care abia a început să meargă în picioare.

La acestea, Zbyszko se uită înfuriat la el:

—Să nu-i mai spui copiliţă, îl preveni cu mânie. Află, Domnia Ta, că dacă ai fi mai tânăr, te-aş provoca să bătătorim locul în spatele castelului şi să ne luptăm pe viaţă şi pe moarte!…

—Taci, ţâncule!… Ţi-aş ţine piept şi la anii mei!

—Taci, repetă prinţesa. În loc să te gândeşti la propriul cap, mai cauţi şi ceartă cu lumânarea! Aş fi preferat un cavaler mai cu minte pentru Danusia. Dacă vrei totuşi să faci scandal, caută-l în altă parte, fiindcă aici n-avem nevoie…

Zbyszko se ruşină de vorbele prinţesei şi începu să-i

ceară iertare. În acelaşi timp, se gândi că dacă Mikołaj de Długolas are un fiu, o să-l provoace la lupta călare sau pe jos, numai să nu-i ierte cuvântul „copiliţă”. Deocamdată, în încăperile familiei regale, se hotărî să se poarte ca un miel blând şi să nu mai provoace pe nimeni; poate doar dacă onoarea lui de cavaler l-ar fi obligat s-o facă…

Sunetele trâmbiţelor vestiră că micul dejun era gata, astfel că prinţesa Anna, luând-o de mână pe Danusia, se îndreptă spre odăile regale, unde îi aşteptau sosirea, în picioare, demnitarii laici şi cavalerii. Soţia prinţului Ziemowit intrase cea dintâi, întrucât, ca soră bună a regelui, ocupa un loc mai însemnat; încăperea se umplu numaidecât de oaspeţii străini, de musafirii din partea locului şi de cavaleri. Regele şedea la capătul cel mai înalt al mesei, avându-i alături pe episcopul de Cracovia şi pe Wojciech de Jastrzębiec, care deşi mai mic în rang decât episcopii, ca sol al papei, stătea la dreapta monarhului. Cele două prinţese ocupară locurile următoare. Lângă Anna Danuta, se întinsese comod în jilţ fostul episcop de Gniezno[1], Jan, prinţ care se trăgea din Piaştii silezieni, fiul lui Bolek al III-lea, prinţ de Opole. Zbyszko auzise de el la curtea lui Witold şi acum, stând la spatele prinţesei şi al Danusiei, îl recunoscu de îndată după părul foarte bogat care, răsucit în şuviţe, făcea să-i semene capul cu un mătăuz de stropit cu apă sfinţită. La curţile prinţilor poloni, i se spunea tot aşa şi până şi teutonii preluaseră această poreclă. Era cunoscut prin veselia lui şi obiceiurile uşuratice. Primind, împotriva voinţei regelui, *pallium*[2] pentru episcopia Gniezno, voise să-şi ocupe funcţia prin forţa armelor, faptă pentru care, lipsit de orice drepturi şi alungat, se unise cu cavalerii teutoni, care-i încredinţaseră episcopia săracă din Pomerania. Înţelegând abia atunci că este mai bine să se afle în relaţii bune cu puternicul stăpânitor, îi implorase iertarea, revenise în ţară şi aştepta un loc vacant la vreo reşedinţă, socotind că o va obţine de

1 Primul oraş de scaun al Poloniei.

2 Ornament de lână albă, dăruit de papă.

la generosul rege. Într-adevăr, n-avea să fie dezamăgit în viitor, dar deocamdată se străduia să-i câştige bunăvoinţa monarhului prin vorbe de duh. Păstrase totuşi o simpatie statornică pentru teutoni. Chiar şi la curtea lui Jagiełło, nu prea bine văzut de dregători şi cavaleri; îi căuta tovărăşia lui Lichtenstein şi de aceea se aşeză bucuros lângă el.

Aşa se întâmplase şi acum. Zbyszko, în spatele scaunului prinţesei, se afla atât de aproape de cavalerul teuton, încât ar fi putut ajunge cu mâna la el. Prin urmare, degetele începură să-l furnice şi să i se încleşteze, dar fără voia lui, pentru că îşi înfrâna sângele iute şi nu-şi îngăduia nici un gând rău. Cu toate acestea, nu era în stare să se abţină să arunce din când în când priviri lacome spre capul aproape pleşuv la spate al lui Lichtenstein, spre gâtul, umerii şi spatele acestuia, vrând totodată să-şi dea seama dacă ar avea mult de furcă de s-ar înfrunta în bătălie sau într-un duel. Avea impresia că nu prea mult, căci deşi spatele teutonului se desena destul de puternic sub veşmântul subţire de postav, arăta totuşi ca un slăbănog în comparaţie cu Powała, Paszko Złodziej de Biskupice, cei doi Sulima, Krzon de Koziegłowy şi mulţi alţii dintre cavalerii de la masa regelui.

La aceştia, Zbyszko se uita cu admiraţie şi invidie, dar cea mai mare luare-aminte îi era îndreptată spre regele care îşi arunca privirile în toate părţile, îşi aranja mereu cu degetele părul după urechi, parcă nerăbdător că micul dejun nu începea. Privirea lui se opri o clipă şi asupra lui Zbyszko, şi tânărul cavaler fu cuprins de spaimă, iar la gândul că va trebui să apară înaintea chipului mânios al regelui, se înfioră de nelinişte. Pentru prima dată, se gândi cu adevărat la răspundere şi la pedeapsa care putea să se abată asupra lui, întrucât până acum, toate acestea i se păreau departe, nu prea limpezi, aşa că nu meritau să se îngrijoreze din pricina lor.

Neamţul, însă, nu bănuia că acel cavaler care îl atacase cu atâta îndrăzneală pe drum se afla atât de aproape. Micul dejun începu. Se aduse o fiertură de vin, dreasă cu

ouă, scorţişoară, cuişoare, ghimbir şi şofran atât de tare, încât mirosul se răspândi în toată încăperea. În acelaşi timp, măscăriciul Ciaruszek, care şedea la uşă pe un scăunel, începu să imite cântecul privighetorii, care se vede că-l înveselea pe rege. După aceea, celălalt înconjură masa împreună cu slujitorii care aduceau mâncărurile, se opri puţin în spatele oaspeţilor şi imită zumzetul albinelor atât de bine, încât câte unul punea lingura pe masă şi începea să le alunge din jurul capului. La vederea acestora, ceilalţi pufneau în râs. Zbyszko le slujea atent pe prinţesă şi pe Danusia, dar când şi Lichtenstein începu, la rândul lui, să-şi apere capul pleşuv, uită iarăşi de primejdie şi izbucni atât de tare în râs, de i se umplură ochii de lacrimi, iar tânărul cneaz lituanian Jamont, fiul celui ce ţinea locul căpeteniei de la Smoleńsk, îl ajută cu atâta râvnă, încât mai să-şi verse mâncarea de pe taler.

Dar teutonul, observându-şi greşeala, îşi duse mâna la pungă şi întorcându-se în acelaşi timp spre episcopul Mătăuzul, îi spuse câteva cuvinte nemţeşti la ureche, pe care episcopul le tălmăci numaidecât în limba polonă:

—Domnia Lui îţi spune, zise adresându-se măscăriciului, că vei primi două parale, dacă nu vei mai bâzâi prea aproape, deoarece albinele se alungă, iar trântorii se bat…

La acestea, măscăriciul ascunse cele două parale, pe care i le dăduse teutonul şi folosindu-se de libertatea ce li se acorda tuturor măscăricilor, răspunse:

—Este multă miere în ţinutul Dobrzynului[1], de aceea l-au năpădit trântorii. Să-i baţi, rege Władysław!

—Uite şi de la mine un groş[2], fiindcă ai spus-o cum nu se poate mai bine, adăugă Mătăuzul, numai să nu uiţi că atunci când se va sfârşi lehuzia, prisăcarul o să le frângă

1 Ţinutul Dobrzyn a fost ocupat în puterea înţelegerii nedrepte cu Władysław de Opole de către cavalerii teutoni.

2 Cea mai mică monedă din Polonia.

grumazul. Trântorii de la Malborg, care au ocupat Dobrzynul, au ace, şi e primejdie să dai iama în stupii lor.

—Oho, exclamă Zyndram de Maszkowice, spătarul de Cracovia, s-ar putea să-i alunge.

—Cu ce?

—Cu pulbere!

—Sau să reteze stupul cu baltagul! spuse uriaşul Paszko Złodziej de Biskupice.

Lui Zbyszko îi crescu inima, socotind că asemenea cuvinte prevestesc războiul. Dar le înţelese şi Kuno Lichtenstein care, stând multă vreme la Toruń şi Chełumno, învăţase polona, dar n-o folosea numai din cauza trufiei. Acum, însă, aţâţat de vorbele lui Zyndram de Maskowice, îşi aţinti asupra lui pupilele cenuşii şi zise:

—O să vedem.

—Au văzut părinţii noştri la Płowce, iar noi am văzut la Wilno, răspunse Zyndram.

—*Pax vobiscum*[1]! îi sfătui Mătăuzul. *Pax, pax!* Numai să se retragă prelatul Mikołaj de Karów din episcopia Kujawei şi milostivul nostru rege să mă numească pe mine în locul lui şi am să vă ţin o predică atât de frumoasă despre dragostea dintre popoarele creştine, încât o să vă înduioşez de-a binelea. Ce înseamnă ura, dacă nu *ignis*[2], şi pe deasupra *ignis infernalis...* un foc atât de grozav, că nici apa nu-l stinge, aşa că trebuie să torni vin peste el. Aduceţi vin! Haideţi în via Domnului! cum spunea răposatul episcop Zawisza de Kurozwęki!

—Iar de acolo în iad, cum spunea diavolul! adăugă măscăriciul Ciaruszek.

—Să te ia dracul!

—Va fi mai frumos să te ia pe Domnia Ta. Nu s-a mai

1 Pace vouă (lb. lat.).

2 Foc (lb. lat.).

pomenit diavol cu Mătăuz, dar cred că toţi ne vom bucura de această mângâiere…

—Întâi o să te stropesc pe tine. Aduceţi vin şi să trăiască dragostea dintre creştini!

—Dintre creştinii adevăraţi! repetă apăsat Kuno Lichtenstein.

—Cum adică? strigă, ridicând pocalul, Wysz, episcopul de Cracovia. Oare Domnia Ta nu te afli într-un regat creştinat de veacuri, bisericile de aici nu sunt mai vechi decât cele de la Malborg?

—Nu ştiu, răspunse teutonul.

Regele era deosebit de sensibil când venea vorba de creştinism. Avu impresia că oaspetele face aluzie la el, aşa că obrajii ieşiţi în afară i se acoperiră numaidecât de pete negre şi ochii începură să-i fulgere.

—Ce vrei să spui? întrebă cu glasul îngroşat. Eu nu sunt un rege creştin?

—Regatul se socoteşte creştin, răspunse teutonul cu răceală, dar obiceiurile sunt păgâne…

La acestea, se ridicară ameninţători cavalerii: Marcin de Wrocinowice, cu blazonul Jumătate de capră, Florian de Korytnica, Bartosz de Wodzinek, Domarat de Kobylany, Powała de Taczew, Paszko Złodziej de Biskupice, Zyndram de Maszkowice, Jaksa de Targowisko, Krzon de Koziegłowy, Zygmunt de Bobowa şi Staszko de Charbiwowice, vestiţi şi învingători în multe bătălii, în multe turniruri şi îmbujoraţi de mânie ori palizi, şi scrâşnind din dinţi, începură să strige cu toţii:

—Păcat că este oaspete şi nu poate fi provocat la duel!

Iar Zawisza Czarny, Sulima, cel mai faimos model dintre toţi cavalerii, îşi întoarse fruntea încruntată către Lichtenstein şi rosti:

—Nu te mai recunosc, Kuno. Cum poţi, fiind cavaler, să faci de ruşine un popor minunat, când ştii că, în calitate de

sol, nu te ameninţă nici o primejdie?

Dar Kuno îi susţinu liniştit privirea ameninţătoare şi-i răspunse apăsat şi rar:

—Ordinul nostru, înainte de a veni în Prusia, a luptat în Palestina, dar acolo până şi sarazinii îşi respectau solii. Numai voi nu-i respectaţi şi de aceea am spus că aveţi obiceiuri păgâne.

La acestea, larma crescu şi mai mult. În jurul mesei, răsunară iar strigătele: „Nenorocire, ce păcat!”

Dar se liniştiră când regele, pe obrazul căruia se vedea mânia, bătu de câteva ori din palme după un obicei din Lituania. Atunci, se ridică bătrânul Jaśko Topor de Tęczyn, castelanul Cracoviei, un bătrân serios care stârnea spaima prin măreţia rangului său, şi grăi:

—Nobile cavaler de Lichtenstein, dacă ai avut parte de vreo jignire ca sol, spune, şi vinovatul va fi pedepsit cu asprime după cum merită.

—Aşa ceva nu mi s-ar mai fi întâmplat în nici o ţară creştină, răspunse Kuno. Ieri, pe drumul spre Tyniec s-a năpustit asupra mea unul dintre cavalerii voştri şi, deşi îi era uşor să mă recunoască după crucea de pe mantie cine sunt, a vrut să-mi ia viaţa.

Auzind aceste cuvinte, Zbyszko se făcu palid şi privi fără să vrea la regele, a cărui faţă era de-a dreptul înfricoşătoare. Jaśko de Tęczyn rămase mirat şi întrebă:

—S-ar putea întâmpla una ca asta?

—Întrebaţi-l pe cavalerul de Taczew care a fost martor.

Toţi ochii se îndreptară spre Powała, care stătu o clipă năucit, după care răspunse:

—Aşa este!…

Auzind acestea, cavalerii începură să strige: „Ruşine, ruşine! De l-ar înghiţi pământul pe unul ca ăsta!” Şi de ruşine, unii îşi izbeau pulpele şi pieptul cu pumnii, alţii răsuceau talerele de cositor de pe masă, neştiind ce să mai facă.

—De ce nu l-ai ucis? tună regele.

—Pentru că el aparţine judecăţii, lămuri Powała.

—L-aţi încătuşat? întrebă castelanul Topor de Tęczyn.

—Nu, fiindcă a jurat pe onoarea de cavaler că se va prezenta la cea dintâi chemare.

—N-o va face! se împotrivi sarcastic Kuno, ridicându-şi fruntea.

Deodată, un glas tânăr spuse cu tristeţe din spatele teutonului:

—Doamne fereşte să vreau mai degrabă ruşinea decât moartea, strigă. Eu sunt vinovatul: Zbyszko de Bogdaniec.

După aceste cuvinte, cavalerii se repeziră la nefericitul Zbyszko, dar se opriră la un semn al regelui, care, ridicându-se cu ochii scăpărând, începu să strige cu glasul înăbuşit de mânie, asemenea duruitului făcut de un car pe pietrele caldarâmului:

—Să i se taie capul! Să i se taie capul! Cavalerul teuton n-are decât să-l trimită marelui maestru la Malborg!

Apoi răcni la tânărul cneaz lituanian, fiul înlocuitorului căpeteniei de Smoleńsk.

—Pune mâna pe el, Jamont!

Înspăimântat de mânia regelui, Jamont îşi puse mâinile tremurătoare pe umerii lui Zbyszko care, întorcându-şi spre el faţa palidă, îl linişti:

—Nu vreau să fug…

Dar castelanul cu barba colilie, Tópor de Tęczyn, ridică mâna în semn că vrea să vorbească, iar când se făcu linişte, spuse:

—Milostive rege! Fie ca acest comtur să se convingă că nu înflăcărarea Măriei Tale, ci legile noastre pedepsesc cu moartea încercarea de a vătăma un sol. Altminteri, ar putea bănui că în acest Regat nu există legi creştineşti. Eu însumi voi conduce judecarea vinovatului!

Vorbele din urmă le pronunţă cu glasul ridicat şi se

vede că nici nu-i trecea prin minte că vocea lui nu va fi ascultată, de aceea îi făcu semn lui Jamont:

—Să fie închis în turn! Iar Domnia Ta, Powała de Taczew, vei fi martor.

—O să vă povestesc întreaga vină a acestui copilandru, pe care nu şi-ar fi îngăduit-o nici un bărbat cu scaun la cap dintre noi, răspunse Powała, uitându-se posomorât la Lichtenstein.

—Vorbeşte cu dreptate! repetară îndată ceilalţi, e încă un flăcăiandru, de ce dar să fim ruşinaţi cu toţii din pricina lui?

Urmă un moment de tăcere şi de priviri mohorâte către teuton, iar în acest timp, Jamont îl duse pe Zbyszko pentru a-l da pe mâna arcaşilor care se aflau în curtea castelului. În inima lui tânără, îi era milă de prizonier, milă pe care o sporea şi ura lui înnăscută faţă de nemţi. Dar ca lituanian, învăţat să îndeplinească orbeşte voinţa marelui prinţ şi înfricoşat el însuşi de mânia regelui, începu să-l îndemne pe tânărul cavaler cu bunăvoinţă:

—Ştii ce te-aş sfătui eu? ar fi mai bine să te spânzuri de la început. Regele s-a înfuriat şi tot îţi vor tăia capul. De ce să nu-l înveseleşti? Spânzură-te, prietene, la noi există acest obicei.

Cu mintea aproape răvăşită de ruşine şi spaimă, Zbyszko păru că nu înţelege la început cuvintele micului prinţ, dar când le înţelese în cele din urmă, se opri apoi uimit locului:

—Ce tot vorbeşti?

—Da, puneţi şireangul de gât! De ce să te mai judece. O să-l îmbunezi pe rege! repetă Jamont.

—N-ai decât să te spânzuri tu! se împotrivi tânărul cavaler. Cu toate că te-au botezat, ai rămas în piele de păgân şi nici măcar nu pricepi că pentru un creştin ar fi un mare păcat.

Cneazul ridică din umeri:

—Doar n-o faci de bunăvoie. Şi aşa, tot o să-ţi taie capul.

Lui Zbyszko îi trecu prin minte că pentru asemenea cuvinte s-ar cuveni să-l provoace pe boiernaş la luptă călare sau pe jos, cu paloşul sau cu baltagul, dar îşi înăbuşi acest gând, amintindu-şi că nu va mai avea vreme. Aşa că îşi plecă fruntea cu tristeţe şi se lăsă în tăcere pe mâinile căpeteniei arcaşilor de la castel.

În acest timp, în sală atenţia tuturor se îndreptă în altă parte. Danusia, văzând ce se petrece, se înspăimântă atât de tare la început, încât i se opri răsuflarea în piept. Feţişoara îi păli ca hârtia, ochişorii i se făcură rotunzi de frică şi se uita nemişcată la rege, ca o figurină de ceară în biserică. Dar când auzi, în sfârşit, că o să-i taie capul lui Zbyszko al ei, când îl luară şi-l scoaseră afară din încăpere, atunci o cuprinse o jale fără margini; gura şi sprâncenele începură să-i tremure; n-o ajutară la nimic nici spaima de rege, nici că-şi muşcă buzele cu dinţişorii şi izbucni dintr-odată în hohote de plâns, încât ochii tuturor se întoarseră spre ea, aşa că monarhul întrebă:

—Ce înseamnă asta?

—Măria Ta, răspunse prinţesa Anna. Ea este fiica lui Jurand de Spychów, căreia nefericitul de cavaler i-a jurat dragoste. I-a făgăduit să reteze trei panaşe din pene de păun de la coif, aşa că văzând un astfel de panaş la coiful acestui comtur, a crezut că i-a fost trimis de însuşi Dumnezeu. N-a făcut-o din răutate, stăpâne, ci doar din prostie, aşa că ai milă de el şi nu-l pedepsi, te implorăm în genunchi.

Spunând acestea, se ridică de pe scaun şi luând-o pe Danusia de mână, alergă cu ea la regele care, văzându-le, se trase un pas înapoi. Dar îngenunchează amândouă înaintea lui şi Danusia, îmbrăţişându-i picioarele, începu să-l roage:

—Iartă-l pe Zbyszko, Măria Ta, iartă-l pe Zbyszko!

Şi din pricina emoţiei, dar şi de spaimă, îşi ascunse căpşorul bălai în faldurile veşmântului regal, sărutându-i genunchii şi tremurând ca frunza. Prinţesa Aleksandra Ziemowit îngenunche de cealaltă parte şi împreunându-şi mâinile, îl privea rugătoare pe regele pe chipul căruia se vedea o mare încurcătură. Se retrăsese într-adevăr odată cu scaunul, dar nu o respinsese cu forţa pe Danusia, dădea doar din mâini, ca şi când s-ar fi apărat de muşte.

—Lăsaţi-mă în pace! strigă, este vinovat, a făcut întregul Regat de ruşine! Să i se taie capul!

Dar mânuţele se strângeau tot mai mult în jurul genunchilor şi glăsciorul copilăresc îl implora tot mai jalnic:

—Măria Ta, iartă-l pe Zbyszko, iartă-l pe Zbyszko!

Atunci, se auziră şi glasurile cavalerilor:

—Jurand de Spychów este un cavaler vestit, spaima nemţilor!

—Iar flăcăiandrul a luptat cu mare folos la Wilno, adăugă Powała.

Dar regele continua să se apere, deşi era mişcat de vederea Danusiei:

—Daţi-mi pace! Nu s-a făcut vinovat faţă de mine şi nu eu sunt cel care trebuie să-l iert. Să-l ierte solul Ordinului şi o să-l iert şi eu, iar dacă nu-l iartă, să-i taie capul.

—Iartă-l, Kuno! rosti Zawisza Czarny, Sulima, căci pentru asta nu te va certa nici marele maestru!

—Iartă-l, Domnia Ta! repetară cele două prinţese.

—Iartă-l, iartă-l! se înmulţiră glasurile cavalerilor.

Kuno îşi acoperi ochii cu pleoapele şi rămase aşa cu fruntea ridicată, bucurându-se parcă astfel că cele două prinţese şi nişte cavaleri atât de cunoscuţi se roagă de el. Deodată, se schimbă cât ai clipi din ochi: îşi coborî capul, îşi încrucişă mâinile pe piept, mândria i se topi în umilinţă şi spuse cu glasul îngăduitor:

—Cristos, Mântuitorul nostru, i-a iertat pe tâlharul de pe cruce şi pe duşmanii lui…

—Cavalerul vorbeşte cu dreptate! aprobă episcopul Wysz.

—E drept, aşa este!

—… Atunci eu cum aş putea să nu-l iert, urmă Kuno, eu care nu sunt numai un creştin, ci şi călugăr? Aşa că îl iert din toată inima, ca un slujitor al lui Cristos şi al Ordinului!

—Slavă lui! răcni Powała de Taczew.

—Slavă! îi urmară pilda ceilalţi.

—Dar, adăugă teutonul, mă aflu aici printre voi ca sol şi reprezint întreaga măreţie a Ordinului, care aparţine lui Cristos. Aşadar, cine m-a nedreptăţit ca sol, a nedreptăţit Ordinul, iar cine a nedreptăţit Ordinul, l-a nedreptăţit pe Cristos, iar asemenea nedreptate în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor nu pot s-o iert, dar dacă legea voastră o iartă, s-o afle toţi creştinii.

După aceste cuvinte, se lăsă o tăcere surdă. Abia după un răstimp, se auziră ici şi acolo scrâşnete de dinţi, răsuflări, oftaturi adânci ale mâniei înăbuşite şi hohotele Danusiei.

Până spre seară, toate inimile se apropiară de Zbyszko. Aceiaşi cavaleri care de dimineaţă erau gata ca la un semn al regelui să-l facă bucăţi cu paloşele, îşi sileau acum minţile să găsească un mod de a-l ajuta. Prinţesele hotărâră să se ducă s-o roage pe regină să-l înduplece pe Lichtenstein să-şi retragă plângerea sau, la nevoie, să-i scrie ea însăşi marelui maestru al Ordinului ca acesta să-i poruncească lui Kuno să nu împingă lucrurile prea departe. Această cale părea cea mai sigură, deoarece Jadwiga se bucura de atâta respect, încât marele maestru şi-ar fi atras asupra lui mânia papei şi dojana tuturor prinţilor creştini, dacă rugămintea ei ar fi fost refuzată. Pe de altă parte, Konrad von Jungingen era un om aşezat şi

mult mai îngăduitor decât înaintaşii lui. Din nefericire, Wysz, episcopul Cracoviei, care era în acelaşi timp şi medicul reginei, nu îngăduia să i se spună nici un cuvânt despre cele întâmplate.

„Ea nu ascultă niciodată cu bucurie, când i se vorbeşte despre osândirea oamenilor, le spuse, şi chiar dacă ar fi cazul unui simplu tâlhar, ea pune totul la inimă, ce să mai zicem când este în joc capul acestui tânăr care aşteaptă pe drept cuvânt mila ei. Orice tulburare, însă, o poate aduce lesne într-o stare de slăbiciune, iar sănătatea ei înseamnă acum pentru întregul Regat mai mult decât zece capete de cavaleri". În sfârşit, ameninţă că cine va cuteza s-o tulbure, împotriva sfaturilor lui, acela va suporta mânia regelui şi blestemul Bisericii.

Cele două prinţese se speriară de această ameninţare şi hotărâră să nu-i spună nimic reginei, în schimb să continue să-l roage pe rege până când se va îndupleca. Toată curtea şi toţi cavalerii îi ţineau partea lui Zbyszko. Powała de Taczew vesti că va recunoaşte tot adevărul, dar ca martor, va lua apărarea tânărului şi va înfăţişa toată întâmplarea drept o nesăbuinţă copilărească. Cu toate acestea, fiecare prevedea, iar castelanul Jaśko de Tęczyn declară cu voce tare că, dacă teutonul se va încăpăţâna, legea, oricât de aspră, trebuie împlinită.

Inimile cavalerilor se răzvrătiră împotriva lui Lichtenstein şi nu erau puţini care gândeau sau o spuneau deschis: „Este sol şi nu poate fi provocat la luptă, dar când se va întoarce la Malborg, să nu dea Dumnezeu să moară de moarte bună". Şi astea nu erau ameninţări zadarnice, întrucât cavalerilor care fuseseră învestiţi cu această cinste nu le era îngăduit să arunce cuvinte în vânt, iar dacă cineva făgăduia ceva, trebuia să se ţină de cuvânt sau să piară. Mâniosul Powała se arăta cel mai înverşunat, fiindcă avea la Taczew o fetiţă de vârsta Danusiei, ale cărei lacrimi îi muiaseră inima.

Într-adevăr, în aceeaşi zi, îl vizită pe Zbyszko în temniţă, îl îndemnă să nu-şi piardă speranţa şi-i povesti

despre rugăminţile celor două prinţese şi despre lacrimile Danusiei… Aflând că fata se aruncase pentru el la picioarele regelui, Zbyszko se înduioşă până la lacrimi de fapta ei şi, neştiind cum să-şi arate recunoştinţa şi dorul, spuse ştergându-şi pleoapele cu dosul mâinii:

—Hei, Dumnezeu s-o binecuvânteze, iar pe mine să mă învoiască să mă lupt cât mai repede, călare sau pe jos pentru ea! I-am făgăduit prea puţini nemţi, pentru că uneia ca ea, se cuvenea să-i făgăduiesc cel puţin atâţia câţi ani are. Să mă scape Domnul Iisus de această ananghie, şi n-o să mă arăt zgârcit…

Şi îşi înălţă ochii plini de recunoştinţă spre cer…

—Mai întâi, făgăduieşte-i ceva unei biserici, îl sfătui Powała, pentru că dacă promisiunea ta îi va plăcea lui Dumnezeu, o să scapi repede de aici. Iar în al doilea rând, ascultă la mine: unchiul tău s-a dus la Lichtenstein, iar după aceea, o să mă duc şi eu. Nu-i o ruşine pentru tine să-i ceri iertare, pentru că nu pe comtur îl vei ruga, ci pe solul Ordinului. Eşti gata s-o faci?

—De vreme ce mi-o spune un cavaler ca Domnia Ta că aşa se cuvine, am s-o fac, dar dacă-mi va cere să mă umilesc, cum a făcut-o pe drumul de la Tyniec, n-au decât să-mi taie capul. Îi va rămâne frânghia şi asta-i va fi răsplata, când solia i se va încheia…

—Să vedem ce zice şi Maćko, propuse Powała.

Seara, Maćko se duse într-adevăr la Lichtenstein, dar acesta îl primi dispreţuitor: nu porunci nici măcar să se aprindă lumânările şi stătură de vorbă pe întuneric. Astfel că bătrânul cavaler se întoarse mohorât de la el şi plecă la rege. Monarhul îl primi binevoitor, fiindcă se liniştise cu totul, şi când Maćko îngenunche, îi porunci de îndată să se ridice, întrebându-l ce doreşte.

—Măria Ta, dădu răspuns Maćko, unde-a fost vină, trebuie să fie şi pedeapsă, pentru că altfel n-ar mai fi nici o

lege pe lume. Dar este şi vina mea, că nu numai că nu i-am înfrânat înflăcărarea acestui nepot al meu, dar am mai şi lăudat-o. Aşa l-am crescut eu, iar după aceea aşa l-a crescut şi războiul. Măria Ta, eu sunt vinovat pentru că i-am spus nu odată: întâi taie-l şi pe urmă o să afli pe cine ai tăiat. Şi la război, asta i-a prins bine, dar la curte nu i-a mai fost de folos. Dar are o fire deschisă, e ultimul din neam şi-mi pare tare rău de el…

—M-a făcut de ruşine pe mine şi Regatul, zise regele, pot dar să-l ung cu miere pentru asta?

Maćko tăcu, fiindcă la amintirea lui Zbyszko, o jale cumplită îi strânse inima şi abia peste un răstimp, vorbi cu glasul gâtuit de emoţie:

—Nici eu nu ştiam că mi-e atât de drag, abia acum văd când a dat de necaz. Eu, însă, sunt bătrân, iar el este ultimul vlăstar din neam. Dacă nu va mai fi el, nu vom mai fi nici noi. Stăpâne milostiv, îndură-te de neamul nostru!

Aici, Maćko îngenunche din nou şi întinzându-şi braţele trudite în atâtea războaie, rosti cu ochii în lacrimi:

—Am apărat Wilno. Dumnezeu a vrut să luăm pradă bogată, cui să i-o las? Dacă teutonul vrea pedeapsă, să fie şi pedeapsă, dar îngăduie-mi să plătesc cu capul meu. Ce nevoie mai am eu de viaţă fără Zbyszko! El e tânăr, să-şi cumpere pământ şi să aibă copii, cum i-a poruncit Dumnezeu omului. Nici cruciatul n-o să întrebe al cui cap a căzut, numai să cadă. Neamul meu nu va fi ruşinat pentru asta. Oricărui om îi este greu să moară, dar înţelegând că e mai bine să moară un om decât să piară un neam…

Şi vorbind astfel, îmbrăţişă picioarele regelui, care începu să clipească din ochi, semn că era adânc mişcat, şi în cele din urmă spuse:

—Eu n-o să poruncesc nicicând să i se taie capul fără vină unui cavaler învestit cu acest rang! Nu, n-o voi face!

—Şi nici n-ar fi drept, adăugă castelanul. Legea osândeşte pe cel vinovat, dar aceasta nu-i un balaur, care nu se uită la sângele care curge. Domnia Ta ai grijă ca ruşinea să nu cadă asupra neamului, căci dacă nepotul Domniei Tale va fi de acord cu ce spui, atunci şi el, şi toţi urmaşii lui vor purta blestemul…

La acestea, Maćko:

—N-ar fi. Dar dacă s-ar întâmpla fără ştirea lui, după aceea m-ar răzbuna cum l-aş răzbuna şi eu.

—Ha! exclamă Tęczynski, dobândeşte de la teuton iertarea lui…

—Am şi fost la el.

—Şi ce-a zis? întrebă regele, întinzându-şi gâtul.

—Mi-a zis aşa: „trebuia să faceţi asta pe drumul de la Tyniec, dar dacă n-aţi vrut, acum nu mai vreau eu…”

—Şi Domnia Ta de ce n-ai vrut?

—Pentru că ne-a poruncit să descălecăm şi să-l implorăm în genunchi.

Regele îşi potrivi părul după urechi şi vru să răspundă ceva, când deodată intră un curtean cu vestea că Lichtenstein îl roagă să-l primească.

Regele Jagiełło se uită la Jaśko de Tęczyn, apoi la Maćko şi le porunci să rămână şi ei, nădăjduind că va izbuti cu acest prilej să pună capăt gâlcevii cu autoritatea lui de rege.

În acest timp, cruciatul intră, se înclină în faţa regelui şi spuse:

—Măria Ta. Iată plângerea scrisă pentru ruşinea de care am avut parte în regatul majestăţii voastre.

—Plânge-te lui, răspunse regele, arătând spre Jaśko de Tęczyn.

Teutonul, însă, îl privi în ochi pe monarh şi spuse:

—Nu cunosc legile şi nici judecăţile voastre, ştiu doar că solul Ordinului poate să se plângă numai regelui.

Ochii mici ai lui Jagiełło scăpărară de nerăbdare, întinse totuşi mâna, luă plângerea şi i-o dădu lui Tęczynski.

Iar acesta o desfăcu şi începu să citească, dar pe măsură ce citea, faţa îi devenea tot mai îngrijorată şi mâhnită.

—Domnia Ta, rosti în cele din urmă, îl năpăstuieşti pe acest tânăr atât de tare, de parcă ar fi o adevărată primejdie pentru întregul Ordin. De când cavalerii teutoni se tem şi de copii?

—Noi, cavalerii teutoni, nu ne temem de nimeni, răspunse comturul cu trufie.

Iar bătrânul castelan adăugă încet:

—Îndeosebi de Dumnezeu.

Powała de Taczew făcu a doua zi înaintea judecăţii castelanului tot ce stă în puterea lui să micşoreze vina lui Zbyszko. Dar zadarnic puse întâmplarea pe seama copilăriei şi a lipsei de experienţă, în zadar spuse că până şi un om mai în vârstă, dacă ar fi jurat şi s-ar fi rugat să-i trimită Dumnezeu trei panaşe din pene de păun, iar după aceea ar fi văzut unul înaintea sa, s-ar fi putut gândi că asta-i voia Celui-de-Sus. Un singur lucru nu putu nega vrednicul cavaler, anume că dacă n-ar fi fost el, suliţa lui Zbyszko ar fi izbit pieptul teutonului. Iar Kuno porunci să se aducă la judecată platoşa în care fusese îmbrăcat în ziua aceea şi arătă că era făcută din metal subţire, folosită doar pentru vizite de sărbătoare şi atât de uşoară, încât Zbyszko, având în vedere puterea lui neobişnuită, l-ar fi străpuns fără îndoială şi l-ar fi ucis pe sol. După care, îl mai întrebară şi pe Zbyszko dacă avusese de gând să-l omoare, iar el recunoscu tot adevărul: „Am strigat la el de departe, ca să coboare suliţa, fiindcă viu nu mi-ar fi îngăduit să-i retez penele de la coif, dar dacă şi el mi-ar fi răspuns că este sol, atunci l-aş fi lăsat în pace”.

Aceste cuvinte le plăcură cavalerilor care, din bunăvoinţă pentru tânăr, veniseră o mulţime la judecată, şi se auziră numaidecât glasuri numeroase: „Adevărat, de ce

nu i-a răspuns!”

Dar chipul castelanului rămase posomorât şi aspru. Poruncind tăcere celor de faţă, el însuşi aşteptă un moment, după care îşi înfipse privirile scrutătoare în ochii lui Zbyszko şi întrebă:

—Poţi să juri pe chinurile lui Cristos că n-ai văzut mantia şi crucea de pe ea?

—Nicidecum! răspunse Zbyszko. Dacă n-aş fi văzut crucea, aş fi crezut că este un cavaler de-al nostru şi nu m-aş fi repezit asupra lui.

—Dar cum putea să se afle un alt teuton aproape de Cracovia, dacă nu era sol, şi nici unul din suita lui?

Zbyszko nu răspunse, fiindcă nu mai era nimic de spus. Era limpede pentru toată lumea că, dacă n-ar fi fost acolo Powała de Taczew, acum s-ar fi aflat înaintea judecăţii nu platoşa solului, ci el însuşi cu pieptul străpuns spre veşnica ruşine a poporului polon, aşa că până şi cei care-l sprijineau din toată inima pe Zbyszko, înţeleseră că osânda nu putea fi blândă…

Aşa că după o clipă, castelanul rosti:

—Dacă, dus de înflăcărare, nu te-ai gândit asupra cui porneşti şi ai făcut-o fără răutate, Mântuitorul nostru se va îndura de tine şi te va ierta, dar aşa, bietul de tine, îngenunchează înaintea Sfintei Fecioare, pentru că legea nu te poate ierta.

Auzind aceste cuvinte, Zbyszko, deşi se aştepta să le audă, păli puţin, dar îşi reveni repede, apoi îşi scutură pe spate părul lung, se închină şi spuse:

—E voia lui Dumnezeu! Ce pot să fac?

Apoi se întoarse către Maćko şi i-l arătă din ochi pe Lichtenstein, rugându-l parcă să nu-l uite, iar Maćko dădu din cap în semn că înţelege şi nu-l va uita. Înţelese această privire şi această mişcare şi Lichtenstein şi chiar dacă şi în pieptul lui bătea o inimă bărbată şi neînduplecată, se înfioră o clipă din cap până-n picioare, atât de

ameninţătoare şi cruntă era în clipa aceea înfăţişarea bătrânului războinic. Teutonul văzu că între el şi bătrânul cavaler, a cărui faţă n-o văzuse bine sub coif, se va da de acum înainte o luptă pe viaţă şi pe moarte, că fie şi dacă va încerca să se ascundă de el, nu va izbuti şi că, după ce i se va încheia solia, se puteau întâlni chiar la Malborg.

Între timp, castelanul intră în odaia alăturată, ca să dicteze condamnarea lui Zbyszko unui secretar priceput în ale scrisului. Unii dintre cavaleri se apropiată în timpul acestei pauze de teuton, spunându-i:

—Deie Domnul ca şi tu să fii osândit cu aceeaşi măsură la Judecata de Apoi! Te bucuri să vezi sângele curgând?

Dar Lichtenstein se temea doar de Zawisza, deoarece acesta, din pricina isprăvilor lui războinice, a cunoaşterii legilor cavalereşti şi a asprimii cu care le respecta, era faimos în toată lumea. În situaţii cât se poate de complicate, când era vorba de onoarea de cavaler, veneau la el nu o dată de foarte departe şi nimeni nu cutezase niciodată să-i stea împotrivă, nu numai pentru că lupta cu el nu era cu putinţă, dar şi fiindcă era o „oglindă a virtuţii”. Un singur cuvânt de dojană sau de laudă din gura lui se răspândea de îndată printre cavalerii din Polonia, Ungaria, Cehia, Germania şi putea să-i hotărască soarta bună sau rea a cavalerului.

Aşadar, Lichtenstein se apropie de el şi vrând parcă să-şi întemeieze înverşunarea, zise:

—Numai marele maestru şi sfatul său ar mai putea să se îndure de el, eu n-am dreptul…

—Marele vostru maestru n-are nimic de-a face cu legile noastre, nu el poate să se arate îndurător aici, şi numai regele nostru, răspunse Zawisza.

—Eu, însă, ca sol, am fost nevoit să cer pedepsirea vinovatului.

—Ai fost mai întâi cavaler şi abia după aceea solul Ordinului, Lichtenstein…

—Socoteşti deci că am greşit?

—Cunoşti legile noastre cavalereşti şi ştii că două animale au fost îndemnate să urmeze un cavaler: un leu şi un miel. Tu pe care l-ai urmat acum?

—Nu eşti tu judecătorul meu…

—M-ai întrebat dacă ai greşit şi după câte gândesc, ţi-am răspuns.

—Nu mi-ai răspuns prea bine, pentru că nu pot suporta una ca asta.

—Te îneci cu răutatea ta, nu cu a mea.

—Cristos va ţine socoteala că m-am gândit mai mult la faima Ordinului, decât la lauda mea…

—El ne va judeca pe toţi.

Vorbirea le fu întreruptă de intrarea castelanului şi a secretarului. Acum, se ştia că sentinţa nu va fi favorabilă, totuşi se aşternu o tăcere adâncă. Castelanul îşi ocupă locul de masă şi luând crucifixul în mână, îi porunci lui Zbyszko să îngenuncheze.

Secretarul începu să citească sentinţa pe latineşte. Nici Zbyszko, nici cavalerii de faţă nu-l înţelegeau, cu toate acestea, pricepură cu toţii că este condamnarea la moarte. După ce se sfârşi citirea, Zbyszko se lovi de câteva ori cu pumnul în piept, repetând: „Doamne, ai milă de mine, păcătosul”.

După aceea, se ridică şi se aruncă în braţele lui Maćko, care începu să-i sărute în tăcere capul şi ochii.

Dar în seara aceleiaşi zile, un crainic anunţă prin sunetul trâmbiţelor cavalerii, oaspeţii şi orăşenii în cele patru colţuri ale pieţei că nobilul Zbyszko de Bogdaniec este osândit de judecata castelanului la tăierea capului cu paloşul…

Maćko, însă, obţinu ca execuţia să nu aibă loc imediat, ceea ce izbuti nu prea greu, fiindcă oamenilor de atunci, cărora le plăcea să-şi împartă cu grijă avutul, li se lăsa de obicei destul timp să negocieze cu familia şi să se împace

cu Dumnezeu. Nici măcar Lichtenstein nu stărui să se împlinească osânda prea repede, înţelegând că de vreme ce măreţia înjosită a Ordinului fusese pedepsită, nu se cuvine să-l supere şi mai mult pe puternicul monarh, la care fusese trimis să ia parte la serbările date cu ocazia botezului, dar şi pentru negocieri în legătură cu ţinutul Dobrzyn. Cea mai importantă pricină era totuşi sănătatea reginei. Episcopul Wysz nici nu voia să audă de execuţie înainte de naştere, socotind cu dreptate că asemenea lucru nu poate să nu ajungă la urechile reginei, iar aceasta, odată ce va afla, va fi foarte tulburată şi s-ar putea îmbolnăvi. În acest fel, lui Zbyszko îi mai rămâneau poate chiar câteva luni de viaţă pentru ultimele dispoziţii şi despărţirea de prieteni.

Maćko îl vizita în fiecare zi şi îl mângâia cum se pricepea mai bine. Discutau cu părere de rău despre moartea inevitabilă a lui Zbyszko şi cu jale neprefăcută despre stingerea posibilă a neamului.

—Altfel nu poate fi, numai să te însori, îi spuse o dată Zbyszko.

—Aş prefera să găsesc vreo rudă oricât de îndepărtată, răspunse Maćko. Cum m-aş putea gândi la femei, când ţie o să-ţi taie capul? Şi chiar dacă aş fi nevoit să mă căsătoresc cu vreuna, n-am s-o fac până când nu-i voi trimite provocarea lui Lichtenstein şi nu mă voi răzbuna. Să n-ai nici o grijă!…

—Dumnezeu să te răsplătească. Măcar bucuria asta s-o am! Ştiam eu că n-o să-l ierţi. Cum ai să procedezi?

—Când solia lui va lua sfârşit, o să fie război sau pace, înţelegi? Dacă va fi război, o să-i trimit provocarea ca înainte de bătălie să lupte cu mine.

—Pe pământ bătătorit?

—Pe pământ bătătorit, călare sau pe jos, dar pe viaţă şi pe moarte, nu pe robie. Iar dacă va fi pace, o să mă duc la Malborg şi o să bat cu suliţa în poartă, spunându-i

trâmbiţaşului să vestească provocarea lui Lichtenstein. Până aici i-a fost!

—Sigur că n-o să-ţi scape, o să-i faci faţă negreşit.

—Să-i fac faţă?... Lui Zawisza nu i-aş face, nici lui Paszko sau Powała; dar fără să mă laud, pot să mă lupt şi cu doi ca el. O să vadă el, mama lui de teuton! Păi, nu era mai voinic cavalerul din Frizia? Dar când l-am izbit de sus peste coif, unde mi s-a oprit baltagul? În dinţi. Sau nu-i aşa?

Zbyszko răsuflă uşurat şi spuse:

—Aşa îmi va fi mai uşor să mor.

Şi începură să ofteze amândoi, după care bătrânul şlahtic îi zise cu glasul mişcat:

—Tu să nu-ţi faci nici o grijă. Oasele tale nu se vor căuta unul pe altul la Judecata de apoi. Am poruncit să-ţi facă un sicriu de stejar, nici canonicii de la biserica Sfânta Maria nu le au mai bune. N-o să mori ca o zdreanţă. Şi n-am să îngădui să-ţi taie capul pe acelaşi postav cu orăşenii. Am şi vorbit cu Amylej să-mi dea o bucată nouă, atât de mare, încât să-i ajungă şi regelui să-şi facă un cojoc. O să ai parte şi de slujbă, n-ai teamă!

Zbyszko se bucură în inima lui, aşa că, luându-i mâna unchiului, repetă:

—Dumnezeu să te răsplătească.

Totuşi câteodată, cu toate mângâierile, îl cuprindea un dor năprasnic, aşa că altă dată, când Maćko veni să-l viziteze, după ce se salutară, întrebă uitându-se printre zăbrelele din zid:

—Ce mai este pe afară?

—E senin, iar soarele pripeşte peste toată lumea de mai mare dragul.

La acestea, Zbyszko îşi încolăci grumazul cu amândouă mâinile şi plecându-şi capul pe spate, se bucură:

—Ei, drăguliţă Doamne! Să ai un cal sub tine şi să

goneşti pe câmpia largă. Ce rău e să mori de tânăr!

—Oamenii se întâmplă să moară şi pe cal! îl mângâie Maćko.

—Da, dar câţi omoară şi ei înainte!…

Şi începu să se intereseze de cavalerii pe care îi văzuse la curtea regelui: despre Zawisza, Farurej, despre Powała de Taczew, Lis de Targowisko şi despre toţi ceilalţi, ce fac, cum se veselesc şi cu ce îndeletniciri de seamă îşi petrec timpul? Ascultă cu lăcomie istorisirile lui Maćko, care-i spuse că dimineaţa, în armură, sar peste cai, trag de frânghii, cum se luptă cu paloşul şi baltagul cu ascuţiş de plumb, iar în cele din urmă, cum chefuiesc şi ce cântece ascultă. Zbyszko voia să zboare cu sufletul şi inima la ei, iar când auzi că Zawisza, numaidecât după botez, va pleca undeva departe în Ungaria de jos, la turci, nu se mai putu abţine să nu strige:

—De m-ar lăsa să plec cu el! Măcar să mor luptând împotriva păgânilor.

Asta nu era cu putinţă, dar între timp, se petrecu altceva. Amândouă prinţesele de Mazowsze nu încetaseră să se gândească la Zbyszko, care le cucerise cu tinereţea şi farmecul lui. În cele din urmă, prinţesa Aleksandra Ziemowit propuse să se trimită o scrisoare marelui maestru. Într-adevăr, acesta nu putea să schimbe condamnarea hotărâtă de castelan, dar putea să ia apărarea tânărului faţă de rege. Lui Jagiełło nu i se cuvenea de bună seamă să se arate îndurător, când era vorba de atacarea unui sol, părea totuşi neîndoielnic că se va arăta astfel la rugămintea marelui maestru. Aşa că speranţa înmuguri din nou în inima celor două prinţese. Aleksandra, nutrind ea însăşi o slăbiciune faţă de poleiţii cavaleri călugări, era la rândul ei foarte preţuită de ei. Nu o dată primea de la Malborg daruri bogate şi scrisori, în care marele maestru o numea binefăcătoarea cumsecade, sfântă şi reprezentanta aleasă a Ordinului. Cuvintele ei însemnau mult şi era foarte probabil că nu aveau să fie

întâmpinate cu refuz. Mai rămânea doar găsirea unui gonaci, care să se străduiască din răsputeri să ducă scrisoarea cât mai repede şi să se întoarcă la timp cu răspunsul. Auzind acestea, bătrânul Maćko luă asupră-şi această însărcinare.

Rugat, castelanul hotărî termenul până la care avea să amâne împlinirea sentinţei. Însufleţit de speranţă, Maćko se pregăti de drum în aceeaşi zi, apoi se duse la Zbyszko să-i spună vestea bună.

În prima clipă, Zbyszko sări în sus de bucurie, ca şi când i s-ar fi deschis porţile temniţei. Totuşi după aceea, căzu pe gânduri, se posomorî şi zise:

—Cine a mai obţinut ceva bun de la teutoni? Lichtenstein putea să-i ceară şi el îndurare suveranului, căci ar fi avut şi el de câştigat, fiindcă ar fi scăpat de răzbunare, dar de ce nu se învoise s-o facă…

—El s-a înfuriat pentru că n-am vrut să-i cerem iertare pe drumul de la Tyniec. Oamenii nu-l vorbesc de rău pe marele maestru Kondrat. Oricum, nu mai ai nimic de pierdut.

—Asta e sigur, încuviinţă Zbyszko, dar să nu faci plecăciuni prea adânci acolo.

—De ce trebuie să fac plecăciuni? Voi duce scrisoarea prinţesei Aleksandra şi atât…

—Dacă eşti atât de bun, să te ajute Dumnezeu…

Deodată, se uită cu luare-aminte la unchiul său şi adăugă:

—Dar dacă regele mă va ierta, Lichtenstein va fi al meu. Să ţii minte…

—Încă nu eşti sigur de capul tău, aşa că nu mai provoca pe nimeni. Ai destule jurăminte prosteşti, răbufni bătrânul furios.

După care căzură unul în braţele celuilalt, apoi Zbyszko rămase singur. Speranţa şi îndoiala îi stăpâneau cu

schimbul sufletul, iar când se lăsă noaptea şi odată cu ea veni furtuna, pe cer, fereastra zăbrelită începu să strălucească în lumina ameninţătoare a fulgerelor, iar zidurile să se cutremure de tunete. În cele din urmă, vântoasa pătrunse şuierând în turn şi stinse opaiţul de lângă pat; cufundat în întuneric, Zbyszko îşi pierdu iarăşi curajul şi toată noaptea nu puse geană pe geană…

„Acum n-o să mai scap de moarte, se gândi, nu mai am nici un ajutor.”

Cu toate acestea, a doua zi veni în vizită la el vrednica prinţesă Anna Danuta, aducând-o şi pe Danusia cu lăuta la brâu. Zbyszko le căzu în genunchi pe rând, apoi, deşi era îngrijorat după noaptea nedormită, în îndoială şi nesiguranţă, nu-şi uitase într-atâta îndatoririle cavalereşti, încât să nu-şi arate uimirea faţă de frumuseţea ei…

Dar prinţesa îşi ridică spre el ochii plini de tristeţe şi-i spuse:

—Nu te mai mira atâta de ea, pentru că, dacă Maćko nu va aduce o veste bună sau nu se mai întoarce, bietul de tine, ai să te minunezi de alte lucruri mai bune în cer.

După care lacrimile îi şiroiră pe obraji, gândindu-se la soarta nesigură a micului cavaler, iar Danusia îi urmă pilda de îndată. Zbyszko se aplecă iarăşi la picioarele lor, fiindcă şi inima lui se topi ca ceara la căldura acestor hohote de plâns. Nu ţinea la Danusia, cum ţine un bărbat la femeia lui, simţea totuşi că o iubeşte din tot sufletul şi la vederea ei îi creştea ceva în piept, de parcă era alt om, mai puţin aspru, mai liniştit, mai puţin ahtiat după război şi mai însetat de iubire. Îl cuprinse o jale adâncă, deoarece trebuia s-o părăsească şi nu va mai putea să-şi respecte jurământul.

—Biată copilă, n-o să-ţi mai pot aduce la picioare penele de păun, i se plânse. Dar dacă voi ajunge în faţa lui Dumnezeu, o să-i spun aşa: „Doamne, iartă-mi păcatele, iar tot ce-i bun pe pământ, să nu i-l dai decât jupâniţei Jurandówna de Spychów”.

—Nu v-aţi cunoscut prea de mult, îl linişti prinţesa. Să vă ajute Dumnezeu să nu fie în zadar.

Zbyszko începu să-şi aducă aminte tot ce se întâmplase în hanul de la Tyniec şi se înduioşă cu totul. La sfârşit, începu s-o roage pe Danusia să-i readucă aminte cântecul pe care-l cântase atunci când a prins-o în braţe, ca să nu cadă de pe laviţă şi a dus-o la prinţesă.

Prin urmare, Danusia, deşi nu-i ardea de cântat, îşi înălţă căpşorul spre bolta temniţei şi închizându-şi ochişorii ca o păsăruică, începu:

De-aş avea şi eu
Aripi călătoare,
Spre Jasiek al meu
Să mă pierd în zare.

Aş mai sta şi eu
Pe-un ram din Silezi'
Jasiek, dragul meu...

Dar deodată, de sub pleoapele strânse, începură să-i curgă lacrimile şi nu mai putu să cânte. Iar Zbyszko o luă în braţe ca atunci, în hanul de la Tyniec, şi porni să se preumble prin încăpere, repetând cu înflăcărare:

—N-am căutat femeia în tine. Să mă scape Dumnezeu, să mai creşti şi... dacă părinţii ne vor îngădui, ne-am împreuna vieţile, jupâniţă! Ehei!...

Încolăcindu-i gâtul cu braţele, Danusia îşi ascunse faţa pe umărul lui, în vreme ce în el creştea o jale tot mai mare care, izvorând din adâncul firii libere de slav, se preschimba în acest suflet simplu aproape într-un cântec:

Dragă, eu te-aş lua
Şi te-aş legăna!...

Capitolul VI

DEODATĂ, AVU LOC O ÎNTÂMPLARE faţă de care toate celelalte îşi pierdură orice însemnătate în ochii oamenilor. În seara zilei de 21 iunie, se răspândi la castel vestea despre îmbolnăvirea reginei. Medicii chemaţi rămaseră împreună cu episcopul Wysz toată noaptea în încăperea ei, iar în acest timp, de la slujitoarele de la castel se află că stăpâna era ameninţată de o naştere prematură. Castelanul de Cracovia, Jaśko de Tęczyn, repezi în aceeaşi noapte gonaci să-l caute pe regele care lipsea. A doua zi, de dimineaţă, vestea se împrăştie în oraş şi prin împrejurimi. Era într-o zi de duminică, aşa că mulţimea umpluse toate lăcaşurile sfinte, în care preoţii porunciseră slujbe pentru sănătatea reginei. Atunci încetă orice îndoială. După slujbă, cavalerii oaspeţi, care se adunaseră în aşteptarea serbărilor, şlahticii şi deputăţiile negustorilor se îndreptară către castel; breslele şi frăţiile îşi aduseră şi flamurile. De la amiază, mulţimi nenumărate înconjurară Wawelul, ţinute în ordine de arcaşii regelui, care porunceau rânduială şi tăcere. Oraşul se golise aproape cu totul şi doar pe străzile pustii se alungeau grămezi de ţărani din împrejurimi, care auziseră şi ei de boala stăpânei iubite şi se apropiau de castel. În sfârşit, la poarta principală apărură episcopul şi castelanul însoţiţi de canonicii de la catedrală, sfetnicii regelui şi cavaleri. Aceştia se împrăştiată de-a lungul zidurilor, în popor, cu feţe care prevesteau noutăţi, cu toate acestea, începură cu porunca aspră de a înceta orice strigăte, întrucât acestea puteau să-i facă rău bolnavei.

După care-i anunţară pe toţi că regina născuse o fetiţă. Vestea umplu inimile de bucurie, mai ales când aflară totodată că, deşi lehuzia era înainte de vreme, nu se întrevede nici un pericol nici pentru mamă, nici pentru copil. Mulţimea începu să se împrăştie, fiindcă sub zidurile castelului n-avea voie să strige nimeni, deşi fiecare voia să-şi arate bucuria. Aşadar, când străzile care duceau spre

piaţă se umplură, răsunară dintr-odată cântecele şi strigătele de bucurie. Nu era nimeni îngrijorat că venise pe lume o fetiţă: „Ce, se spunea, a fost rău că regele Louis n-a avut băieţi şi Regatul i-a revenit Jadwigăi? Prin căsătoria ei cu Jagiełło a sporit puterea statului. Aşa va fi şi acum. Unde să mai cauţi o asemenea stăpână, cum va fi regina noastră, dacă nici măcar împăratul roman şi nici unul dintre regii ceilalţi nu au o ţară atât de mare, pământuri atât de întinse şi nici cavaleri atât de numeroşi! O să se înghesuie să-i ceară mâna cei mai puternici monarhi ai lumii, se vor închina reginei şi regelui, se vor aduna la Cracovia, iar noi, neguţătorii, vom avea mare folos, ca să nu mai vorbim că un alt stat nou, ceh ori unguresc, se va uni cu al nostru”. Astfel tăifăsuiau neguţătorii între ei, aşa că bucuria devenea generală. Se chefuia prin casele şlahticilor şi prin hanuri. Piaţa se umpluse de felinare şi torţe. Prin suburbiile Cracoviei, ţăranii dimprejur, care veneau buluc în oraş, îşi întinseseră corturile pe lângă care. Evreii se sfătuiau lângă sinagoga din cartierul Kazimierz. Până noaptea târziu, până în zori, larma nu conteni în piaţă, îndeosebi în jurul turnului primăriei şi al cântarului, ca în timpul marilor iarmaroace. Îşi împărtăşeau noutăţile unii altora; trimiteau la castel după altele şi se îmbulzeau în jurul celor care le aduceau.

Cea mai rea dintre toate era aceea că preotul Piotr botezase copila în aceeaşi noapte, ceea ce putea să însemne că mica prinţesă era foarte slabă. Orăşencele cu experienţă susţineau totuşi că sunt şi cazuri în care copii născuţi aproape morţi îşi recăpătau forţele abia după botez. Se întăreau în speranţă şi în numele ce i se dăduse fetiţei. Se zvonea că nici un Bonifaciu şi nici o Bonifacja nu poate să moară după naştere, fiindcă li s-a ursit să facă mult bine, iar în primii ani, cu atât mai puţin în primele luni de viaţă, copiii nu pot face nici rău, nici bine.

În ziua următoare, sosiră de la castel veşti rele atât despre mamă, cât şi despre copilă, care tulburară oraşul. Se adunară danii pentru sănătatea reginei şi prinţesei.

Erau văzuţi cu emoţie săteni săraci oferind câte un sfert de baniţă de grâu, miei, cununi de ciuperci uscate sau coşuleţe de alune. Daruri însemnate se strângeau de la cavaleri, de la negustori, de la meşteşugari. Se împrăştiau trimişi la locurile unde aveau loc minuni. Astrologii cercetau stelele. Chiar la Cracovia au fost organizate procesiuni sărbătoreşti. Participau toate breslele şi toate frăţiile. Tot oraşul era împodobit de flamuri. Avu loc chiar o procesiune de copii, întrucât se credea că fiinţele nevinovate vor îndupleca cel mai uşor îndurarea lui Dumnezeu.

Şi astfel trecea o zi după alta în bătaia clopotelor, larma cântecelor prin biserici şi procesiuni şi slujbe. Dar când trecu o săptămâna şi regina bolnavă şi copila trăiau, curajul umplu inimile tuturor. Oamenilor li se părea un lucru neobişnuit ca Dumnezeu să cheme mai devreme la el pe stăpâna Regatului care, făcând atâta bine pentru el, ar fi trebuit să lase neterminate opera nemuritoare, apostolatul ale cărui sacrificii îl adusese în slujba creştinării ultimului popor păgân din Europa. Învăţaţii aduceau aminte câte făptuise pentru Academie, duhovnicii câte împlinise pentru slava lui Dumnezeu, oamenii politici câte pentru pacea dintre monarhii creştini, legiuitorii pentru dreptate, sărmanii pentru sărăcie şi nimănui nu-i trecea prin minte că o viaţă atât de necesară Regatului şi lumii întregi putea să fie întreruptă înainte de vreme.

În acest timp, la 13 iulie clopotele de doliu vestiră moartea copilei. Oraşul se tulbură iarăşi şi neliniştea cuprinse oamenii, iar mulţimile înconjurară din nou Wawelul, întrebând de sănătatea reginei. Dar de astă dată nimeni nu mai aducea veşti bune. Din contră, chipurile şlahticilor care intrau sau ieşeau de la castel erau şi mai posomorâte cu fiecare zi tot mai mult. Se zvonea că preotul Stanisław de Skarbimierz, maestrul ştiinţelor eliberate din Cracovia, stă mereu alături de regină, care se spovedeşte în fiecare zi. Se spunea chiar că de fiecare dată încăperea ei se umplea de lumina cerească. Unii o vedeau chiar prin

ferestre, dar această privelişte le înspăimânta mai degrabă inima în semn că începe pentru ea viaţa de pe tărâmul celălalt.

Alţii nu credeau totuşi să se poată întâmpla un lucru atât de cumplit, iar aceştia se întăreau în speranţă că cerul milostiv se va mulţumi cu un singur sacrificiu. Cu toate acestea, în dimineaţa de vineri 17 iulie, în popor se răspândi vestea că regina este pe moarte. Toţi cei ce trăiau, se grăbeau spre castel. Oraşul deveni pustiu, încât rămaseră în el numai schilozii, deşi până şi mamele cu copiii veneau la poartă. Prăvăliile erau închise; nimeni nu mai pregătea mâncăruri. Încetară toate treburile, dar la Wawel înnegrea mulţimea oamenilor, neliniştită, înspăimântată, dar tăcută.

Deodată, la amiază, pe la orele treisprezece, se auzi clopotul din turnul catedralei. Nu înţeleseră dintr-odată ce înseamnă, cu toate acestea, neliniştea le ridică părul în creştetul capului. Toate capetele şi toţi ochii se îndreptară spre clopotniţă, către clopotul care se legăna tot mai tare şi al cărui geamăt jalnic începură să-l repete celelalte din oraş: la franciscani, la Sf. Treime, la Sfânta Maria, până hăt departe, cât era oraşul de lung şi de lat. În cele din urmă, înţeleseră cu toţii ce însemnau acele dangăte; sufletele oamenilor se umplură de spaimă şi de asemenea durere, de parcă limbile de bronz ale clopotelor loveau de-a dreptul în inimile tuturor celor de faţă.

Numaidecât, în turn apăru flamura neagră cu o tigvă la mijloc, sub care albeau două oase de om aşezate în formă de cruce. Atunci nu se mai îndoi nimeni. Regina îşi încredinţase sufletul lui Dumnezeu.

Lângă castel răsună mugetul şi plânsul a o sută de mii de oameni şi se amestecă mohorât cu ecourile clopotelor. Unii se prăbuşiră la pământ, alţii îşi rupseră veşmintele de pe ei ori îşi zgâriară feţele, privind la ziduri într-o încremenire mută, câte unii gemură surd sau, întinzându-şi braţele spre biserică şi încăperea reginei, implorară minunea şi mila lui Dumnezeu. Dar răsunară şi glasuri

mânioase, care în înflăcărare şi disperare, ajunseră să hulească. „De ce ne-a fost luată regina noastră dragă? La ce-au slujit procesiunile noastre, rugăciunile noastre şi implorarea? Daniile de argint şi de aur au fost primite cu plăcere, dar ce folos? De primit au fost primite, dar de dat nu ni s-a dat nimic!” Alţii repetau dimpotrivă, cu ochii plini de lacrimi şi gemând: „Iisuse! Iisuse! Iisuse!” Mulţimile voiau să intre la castel, ca să privească încă o dată la faţa îndrăgită a stăpânei, dar nu li se îngădui, făgăduindu-li-se că în curând trupul i se va expune în biserică, iar atunci oricine putea s-o vadă şi să se roage lângă ea. După care, spre seară, mulţimea mohorâtă începu să se întoarcă în oraş, povestindu-şi despre ultimele clipe ale reginei, despre înmormântarea viitoare şi despre minunile care aveau să se întâmple alături de ea şi în jurul cavoului ei, minuni de care erau siguri cu toţii. Se vorbea de asemenea că regina va fi canonizată îndată după moarte, iar când unii se îndoiră că aşa ceva putea să aibă loc, lumea începu să protesteze şi să ameninţe Avignonul…

O tristeţe mohorâtă se abătu asupra oraşului, a ţării întregi, şi nu numai poporului de rând, ci tuturor li se părea că odată cu regina se stinsese şi steaua proteguitoare a Regatului. Chiar printre şlahticii din Cracovia se găseau unii care vedeau viitorul în negru. Începură să se întrebe unii pe alţii ce avea să urmeze? Dacă Jagiełło mai avea dreptul să domnească în Regat după moartea reginei, sau se va întoarce în Lituania lui şi se va mulţumi cu tronul de mare prinţ? Alţii prevedeau şi, cum s-a arătat, nu fără dreptate, că el însuşi va binevoi să plece şi atunci se vor despărţi de Coroană pământuri întinse, vor începe iarăşi încălcările dinspre Lituania şi răfuielile sângeroase ale locuitorilor neînduplecaţi din Regat. Ordinul teutonilor va spori în putere, împăratul german şi regele ungurilor de asemenea, iar Regatul, până ieri unul dintre cele mai puternice state din lume, va decădea în ruşine.

Neguţătorii, cărora li se îngăduia să meargă în

ţinuturile lituane şi rutene, plătiră slujbe pioase pentru prevenirea pierderilor viitoare şi ca Jagiełło să rămână în Regat, iar în acest caz se prevestea un război apropiat cu teutonii. Se ştia că îl ţinuse în loc numai regina. Oamenii îşi aminteau acum că odinioară, revoltată de lăcomia şi înclinaţiile hrăpăreţe ale Ordinului, îi dojenise într-o viziune profetică: „Cât trăiesc eu, voi reţine braţul şi mânia dreaptă a soţului meu, dar să ţineţi minte că după moartea mea, veţi fi pedepsiţi pentru păcatele voastre!”

În trufia şi orbirea lor, ei nu se temeau de război, socotind că după moartea ei, atunci când aura sfinţeniei reginei nu va mai opri venirea voluntarilor din ţările apusene, mii de luptători se vor grăbi să le sară în ajutor din Germania, Burgundia, Franţa şi alte ţări şi mai depărtate. Dar moartea Jadwigăi era totuşi o întâmplare atât de însemnată, că trimisul teuton Lichtenstein, fără să mai aştepte sosirea regelui absent, plecă în grabă la Malborg să ducă marelui maestru şi sfatului său vestea însemnată şi întrucâtva ameninţătoare.

Solii maghiar, austriac, german şi ceh plecară şi ei fără întârziere sau repeziră olăcari la monarhii lor. Jagiełło sosi la Cracovia cuprins de o disperare adâncă. Mai întâi, le aduse la cunoştinţă şlahticilor că nu mai vrea să domnească fără regină şi va pleca la moştenirea lui din Lituania, după care, de jale, căzu într-un fel de amorţire; nu mai voia să se ocupe de nimic, nu răspundea la întrebări, iar la răstimpuri îl cuprindea mânia că o lăsase singură şi nu fusese de faţă la moartea ei, nu-şi luase adio şi nu-i ascultase ultimele cuvinte şi sfaturi. În zadar, Stanisław de Skarbimierz şi episcopul Wysz îi explicară că boala reginei venise pe neaşteptate şi că după socoteala oamenilor avea tot timpul să se întoarcă, dacă naşterea ar fi avut loc la sorocul cuvenit. Lămuririle lor, însă, nu-i aduceau nici o mângâiere şi nu-i alinau durerea. „Fără ea, nu mai sunt rege, îi răspunse episcopului, ci doar un păcătos care se căieşte, dar nu-şi poate afla liniştea.” După care îşi pironi ochii în pământ şi nimeni nu mai putu scoate

nici o vorbă de la el.

În acest timp, se gândeau cu toţii numai la înmormântarea reginei. Din toate colţurile ţării începură să se adune alte mulţimi de şlahtici şi poporeni, îndeosebi săraci, care se aşteptau la câştiguri mari din pomenile împărţite la înmormântare, ce avea să dureze o lună întreagă. Trupul fără viaţă al reginei fu depus la catedrală pe un catafalc aşezat în aşa fel ca partea mai largă a sicriului, în care odihnea capul răposatei, să stea mult mai sus decât cea de jos. Fusese aşezat înadins aşa pentru ca poporul să poată vedea mai bine faţa reginei. În catedrală, slujbele urmau una după alta: lângă catafalc ardeau mii de lumânări de ceară, iar printre aceste strălucitoare raze şi flori, era întinsă Ea, liniştită, zâmbitoare, asemenea unui trandafir alb, mistic, cu mâinile încrucişate pe veşmântul azuriu. Poporul vedea în ea o sfântă, fuseseră aduşi posedaţi, schilozi, copii bolnavi, aşa că, în mijlocul lăcaşului, răsuna când strigătul vreunei mame care văzuse rumeneala îmbujorând chipul copilului, semn vestitor de sănătate, când al unui paralizat ale cărui picioare bolnave îşi recăpătau puterea. Atunci, inimile oamenilor se înfiorau, vestea despre minunea înfăptuită înconjura biserica, oraşul, castelul, îngroşând rândurile gloatei, pe care numai un miracol o mai putea vindeca.

De Zbyszko uitaseră cu toţii. În faţa unei nenorociri atât de mari, cine mai putea să-şi amintească de un copil de casă obişnuit şi de închiderea lui în temniţa de la castel. Zbyszko aflase totuşi de la paznicii lui despre boala reginei, auzea larma norodului în jurul castelului, iar când îi ajunseră la urechi plânsetele şi bătaia clopotelor, se prăbuşi în genunchi şi aducându-şi aminte de propria soartă, începu să deplângă din toată inima moartea stăpânei venerate. Avea impresia că odată cu ea se stinsese şi ceva pentru el şi odată cu dispariţia ei nu mai merita nimeni să trăiască pe lume.

Ecourile înmormântării, clopotele bisericilor, cântecele procesiunilor şi jelania mulţimii ajunseră la el săptămâni

întregi.

În tot acest timp, se posomorî, îşi pierdu pofta de mâncare, de somn şi se preumblă prin temniţă ca un animal într-o cuşcă. Îl chinuia singurătatea, fiindcă erau unele zile când paznicul închisorii nu-i mai aducea mâncare, atât de preocupaţi erau cu toţii de înmormântarea reginei. După moartea ei, nu mai venise nimeni la el, nici prinţesa, nici Danusia, nici Powała de Taczew, care mai demult îi arătase atâta bunăvoinţă, nici neguţătorul Amylej, cunoscutul lui Maćko. Zbyszko se gândea cu amărăciune că dacă Maćko nu mai putea, ceilalţi uitaseră cu toţii de el. Câteodată îi trecea prin minte că poate va uita de el şi legea şi va trebui să putrezească până la moarte în această temniţă. Atunci, se ruga să moară.

În sfârşit, când se scurse o lună de la înmormântarea reginei şi intră într-a doua, începu să se îndoiască de întoarcerea lui Maćko. Întrucât Maćko îi făgăduise că va merge repede fără să-şi cruţe calul. Malborg nu se afla la capătul lumii. În douăsprezece săptămâni, putea să ajungă până acolo şi să se întoarcă, mai ales dacă se grăbea. „Dar poate că el nu se grăbeşte! îşi spunea Zbyszko amărât, poate că şi-a găsit vreo femeie pe drum şi s-o ducă bucuros la Bogdaniec, ca să-i dăruiască urmaşi, în vreme ce eu am să aştept aici o veşnicie milostivirea lui Dumnezeu!”

În cele din urmă, pierdu şi socoteala timpului, nu mai schimbă nici o vorbă cu paznicul şi doar după pânzele de păianjeni, care acopereau tot mai groase gratia de fier de la fereastră, îşi dădea seama că afară soseşte toamna. Acum, şedea ceasuri întregi pe pat, cu coatele sprijinite pe genunchi şi degetele în părul care-i crescuse mult peste umeri şi, pe jumătate adormit, pe jumătate înţepenit, nu-şi mai înălţa capul nici chiar atunci când paznicul îl întreba ceva, aducându-i mâncarea. Până când, într-o bună zi, balamalele scârţâiră şi un glas cunoscut îl strigă din prag:

—Zbyszko!

—Unchiule! se bucură Zbyszko, zvâcnind de pe pat.

Maciek îl îmbrăţişă, apoi îi luă capul bălai în mâini şi începu să-l sărute. Jalea, amărăciunea şi dorul îi umplură inima flăcăului, încât începu să plângă la pieptul unchiului său ca un copil mic.

—Credeam că nu te mai întorci, rosti hohotind.

—Nu mai lipsea mult, răspunse Maciek.

Abia atunci Zbyszko îşi înălţă capul şi uitându-se la el, îl întrebă:

—Dar ce s-a întâmplat cu Domnia Ta?

Şi privi uimit la faţa slăbită, suptă şi palidă ca hârtia a bătrânului războinic, la trupul aplecat şi la părul încărunţit.

—Ce-i cu Domnia Ta? repetă întrebarea.

Maćko se aşeză pe pat şi un răstimp răsuflă greu.

—Ce-i cu mine? spuse în cele din urmă. Abia am trecut hotarul şi într-o pădure au tras nemţii în mine cu arbaleta. Cavalerii tâlhari! ştii tu. Şi acum răsuflu cu greutate... Dumnezeu m-a ajutat, altminteri nu m-ai mai fi văzut acum aici.

—Cine te-a scăpat?

—Jurand de Spychów, îl lămuri Maćko.

Urmă o clipă de tăcere.

—Ei m-au atacat pe mine, iar după o jumătate de zi, el pe ei. Abia jumătate din ei au izbutit să fugă. Pe mine m-a luat la el la Spychów şi acolo am luptat cu moartea trei săptămâni. Dumnezeu nu m-a lăsat să-mi dau duhul şi deşi nu-mi este prea bine, m-am întors totuşi.

—Păi n-ai mai ajuns la Malborg?

—Cu ce să mai mă duc acolo? Mi-au luat totul, până şi scrisoarea, odată cu celelalte lucruri. M-am întors s-o rog pe prinţesa Ziemowit să-mi scrie alta, dar m-am încrucişat pe drum cu ea şi nu ştiu dacă am s-o mai ajung din urmă, că şi eu sunt pe ducă.

Spunând acestea, scuipă în palmă şi întinzând-o spre

Zbyszko, îi arătă sângele zicând:

—Vezi?

Şi după o clipă, adăugă:

—Se vede că aşa vrea Dumnezeu.

Tăcură o vreme amândoi, apăsaţi de gânduri amare, apoi Zbyszko întrebă:

—Şi aşa scuipi mereu cu sânge?

—Cum să nu scuip, când săgeata mi-a pătruns o jumătate de palmă între coaste. Ai scuipa şi tu la fel, nu te teme. La Jurand de Spychów m-am simţit mai bine, dar se vede că acum sunt tare ostenit, fiindcă drumu-i lung şi am călătorit cât se poate de repede.

—Ei şi ce rost avea să te grăbeşti?

—Voiam s-o găsesc pe prinţesa Aleksandra şi să-i cer încă o scrisoare. Iar Jurand de Spychów mi-a spus aşa: „Du-te, Domnia Ta, şi întoarce-te cu altă scrisoare la Spychów. Eu am aici câţiva nemţi în pivniţă, o să-i dau drumul la unul pe cuvânt de onoare şi va înmâna scrisoarea marelui maestru”. El ţine întotdeauna sub podea câţiva drept răzbunare pentru moartea soţiei şi-i ascultă bucuros când gem noaptea şi zăngănesc în lanţuri, pentru că e un om neînduplecat. Pricepi?

—Pricep. Numai că mi se pare ciudat că ai pierdut prima scrisoare, fiindcă de vreme ce Jurand i-a prins pe atacatorii Domniei Tale, scrisoarea trebuia să se afle la ei.

—Nu i-a prins pe toţi. Au scăpat vreo cinci. Aşa a fost să fie.

După aceste cuvinte, Maćko îşi drese glasul, scuipă din nou cu sânge şi icni puţin de durerea din piept.

—Te-au nimerit bine, îl compătimi Zbyszko. Cum s-a întâmplat? Au tras din pădure?

—Săgeţile erau atât de dese că nu se mai vedea nimic nici la un pas depărtare. Iar eu eram fără armură,

deoarece neguţătorii îmi spuseseră că ţinutul este fără primejdie, şi era şi foarte cald.

—Cine-i conducea pe tâlhari? Un teuton?

—Nu era călugăr, dar tot neamţ era, un chelmian din Lentz, cunoscut prin jafurile şi tâlhăriile sale.

—Ce s-a întâmplat cu el?

—E la Jurand în lanţuri. Dar şi el are doi şlahtici mazurieni pe care vrea să-i dea în schimbul lui.

Iarăşi se aşternu tăcerea.

—O, Iisuse, oftă Zbyszko într-un târziu, atunci Lichtenstein va rămâne în viaţă, ca şi tâlharul acela din Lentz, iar noi va trebui să pierim nerăzbunaţi. Mie o să-mi taie capul, iar Domnia Ta, mai mult ca sigur că n-o s-o mai duci până la iarnă.

—Aşa-i! N-o mai duc nici până atunci. Măcar de-aş izbuti să te scap cumva…

—Te-ai întâlnit aici cu cineva?

—Am fost la castelanul de Cracovia; când am aflat că Lichtenstein a plecat, am crezut că te vor ierta.

—Cum, Lichtenstein a plecat?

—Imediat după moartea reginei, la Malborg. M-am dus deci la castelan, dar el mi-a spus: „N-o să-i tai capul nepotului Domniei Tale, ca să-i facă plăcere lui Lichtenstein, ci pentru că asta-i osânda, aşa că e totuna dacă Lichtenstein este sau nu este aici. Chiar dacă teutonul ar muri, asta n-ar schimba nimic, fiindcă legea înseamnă dreptate, nu este o haină pe care poţi s-o întorci pe dos. Regele poate să-şi arate mărinimia, dar altcineva nu”.

—Şi unde-i regele?

—După înmormântare, a plecat în Rutenia.

—Atunci, n-avem ce face.

—Întocmai. Castelanul mi-a mai spus: „Îmi pare rău de el, că şi prinţesa Anna se roagă pentru el, dar dacă nu pot, ce să fac…”

—Dar prinţesa Anna mai este aici?

—Dumnezeu s-o răsplătească! E o stăpână miloasă. Este încă aici, fiindcă fiica lui Jurand s-a îmbolnăvit, iar prinţesa ţine la ea ca la propriul copil.

—O, pentru Dumnezeu! Şi Danusia s-a îmbolnăvit! Ce are?

—Ştiu şi eu…prinţesa zice că cineva i-a făcut farmece.

—Asta-i Lichtenstein! Nimeni altcineva decât Lichtenstein, mama lui de câine!

—Poate fi, dar ce poţi să-i faci? Nimic.

—De aceea au uitat cu toţii de mine, dacă şi ea s-a îmbolnăvit…

În timp ce rostea aceste cuvinte, Zbyszko începu să se preumble cu paşi mari prin încăpere, apoi îi luă mâna unchiului, i-o sărută şi zise:

—Dumnezeu să te răsplătească pentru toate, fiindcă ai să mori din pricina mea, dar de vreme ce ai fost până în Prusia, cât mai ai încă puţină putere mai fă un singur lucru pentru mine. Du-te la castelan şi roagă-l să-mi dea drumul pe cuvânt de onoare fie şi pentru douăsprezece săptămâni. După aceea, am să mă întorc şi n-au decât să-mi taie capul, pentru că nu se poate să murim fără nici o răzbunare. Află că mă voi duce la Malborg şi-l voi provoca la duel pe Lichtenstein. Altfel nu poate fi. Musai să moară unul dintre noi!

Maćko începu să-şi frece fruntea:

—De dus, mă duc, dar castelanul se va învoi oare?

—Am să-i dau cuvântul de cavaler. Numai pentru douăsprezece săptămâni, mai mult nu-mi trebuie…

—Ce tot vorbeşti; douăsprezece săptămâni! Şi dacă vei

fi rănit şi nu te vei întoarce, ce-o să creadă?…

—O să mă întorc fie şi în patru labe. Dar n-ai teamă! Şi ştii ce, poate că în acest timp va reveni şi regele din Rutenia; o să-l rog în genunchi să mă ierte.

—Adevărat, încuviinţă Maćko.

Dar după o clipă adăugă:

—Întrucât castelanul mi-a mai spus: „Am uitat de nepotul Domniei Tale din cauza morţii reginei, dar acum o să vină şi rândul lui”.

—A, o să se învoiască, răspunse Zbyszko încurajat. Doar ştie că un şlahtic îşi ţine cuvântul dat, iar lui nu-i pasă dacă o să-mi taie capul acum sau după Sf. Mihail.

—Dacă-i aşa, am să mă duc încă astăzi.

—Domnia Ta, astăzi du-te la Amylej şi odihneşte-te puţin. Să-ţi pună vreun leac pe rană, iar la castelan o să te duci mâine.

—Atunci, rămâi cu bine!

—Mergi cu bine!

Se îmbrăţişară şi Maćko se îndreptă spre uşă, dar în prag se mai opri o dată şi îşi încruntă fruntea, de parcă şi-ar fi amintit de ceva.

—Da, dar tu nu porţi încă centura de cavaler; Lichtenstein îţi va spune însă, că nu vrea să lupte cu un cavaler fără învestitură, şi atunci ce-ai să faci?

Zbyszko se îngrijoră, dar numai pentru un răstimp, după care întrebă:

—Păi la război cum se poate? E musai ca unul cu centură să-şi aleagă un potrivnic la fel?

—Războiul e război, iar lupta în doi este altceva.

—Dreptu-i… dar ia stai puţin… Trebuie să ne sfătuim… Ei vezi, am găsit. Prinţul Janusz mă va învesti pe mine. Dacă prinţesa şi Danuta îl vor ruga, mă va învesti. Iar eu, în drum, o să-mi încerc puterile de îndată în Mazowsze cu

fiul lui Mikołaj de Długolas.

—Din ce motiv?

—Pentru că Mikołaj, cel care o însoţeşte pe prinţesă şi căruia i se spune Baltagul, i-a zis Danusiei „gâgâlice”.

Masko privi uluit la el, iar Zbyszko, vrând pesemne să lămurească mai bine lucrurile, îşi continuă vorba:

—Oricum, asta nu pot s-o iert, dar pentru că nu mă pot lupta cu Mikołaj, fiindcă are vreo optzeci de ani…

Maćko îl întrerupse:

—Băiete, ascultă la mine, îmi pare rău de capul tău, dar de minte nu, fiindcă eşti prost ca un ţap.

—De ce te superi, Domnia Ta?

Maćko nu mai zise nimic şi vru să iasă, dar Zbyszko se repezi spre el:

—Şi Danuśka ce face? S-a însănătoşit? Nu te mai supăra şi Domnia Ta din orice. Ai lipsit atâta vreme.

Şi se aplecă iarăşi spre mâna bătrânului, acesta, însă, se mulţumi să ridice din umeri şi răspunse mai blând:

—Fata lui Jurand este sănătoasă, numai că n-o lasă să iasă din casă. Rămâi cu bine.

Zbyszko rămase singur, dar parcă trupul şi inima îi renăscuseră. Se gândea cu plăcere că va mai avea încă vreo trei luni de viaţă înaintea lui, că va pleca în ţinuturi îndepărtate, îl va căuta pe Lichtenstein şi va lupta pe viaţă şi pe moarte cu el. La acest gând, inima i se umplea de bucurie. Bine că măcar douăsprezece săptămâni va mai putea simţi calul sub el, călătorind prin lumea largă, luptând şi răzbunându-se în acest fel. Iar după aceea, întâmple-se ce s-o întâmpla, e vorba totuşi de o bună bucată de vreme. Regele se poate întoarce din Rutenia şi să-i ierte vina, poate să izbucnească războiul acela despre care vorbesc cu toţii de mult timp, poate că însuşi castelanul, când îl va vedea după trei luni pe învingătorul trufaşului Lichtenstein, va spune: „Acum, pleacă peste mări şi ţări!” Deoarece Zbyszko intuia foarte bine că, afară

de cavalerul teuton, nu-l duşmănea nimeni şi chiar mai-marele Cracoviei îl osândise la moarte mai mult din îndatoririle slujbei.

Aşa că nădejdea îi sporea tot mai mult, întrucât nu se mai îndoia că cele trei luni nu-i vor fi refuzate. Ba spera chiar că-i vor dărui şi mai multă libertate, fiindcă stăpânului de la Tęczyn nu putea să-i treacă prin minte să nu-i permită unui şlahtic să-şi îndeplinească jurământul pe onoarea de cavaler.

Prin urmare, când Maćko veni a doua zi pe înserat la temniţă, Zbyszko, care abia se mai putea stăpâni, se repezi la el şi-l întrebă:

—S-a învoit?

Maćko se aşeză pe pat, pentru că, slăbit, cum era, nu mai putea să stea în picioare, răsuflă cu greutate şi în sfârşit răspunse:

—Castelanul mi-a spus aşa: „Dacă, Domniile Voastre trebuie să vă împărţiţi pământul sau averea, aş putea să-i dau drumul nepotului două săptămâni pe cuvântul de cavaler, dar mai mult nu”.

Zbyszko rămase atât de uimit, încât un răstimp nu mai putu îngâna nici o vorbă.

—Două săptămâni? întrebă după o clipă. Păi, în două săptămâni, nu pot să ajung nici până la hotar? Ce înseamnă asta?... Poate că Domnia Ta nu i-ai spus castelanului de ce vreau să mă duc la Malborg?

—Nu l-am rugat numai eu, ci şi prinţesa Anna.

—Ei, şi?

—Şi ce? Bătrânul i-a spus că nu-i pasă de grumazul tău, ba chiar îi pare rău de tine. „De-aş găsi, zice, măcar vreo lege care să-l apere, măcar de ochii lumii, l-aş slobozi din temniţă, dar dacă nu pot, n-am ce face. În regatul ăsta, nu va fi bine, zice, dacă oamenii nu vor mai ţine seama de lege şi vor începe să se ierte unii pe alţii ca nişte prieteni;

eu însă n-am să fac una ca asta, chiar dac-ar fi vorba de Toporczyk, o rudă, sau de fratele meu”. Atât de neînţelegători sunt oamenii pe aici. Ba a mai şi adăugat: „N-avem nevoie să ne luăm după cavalerii teutoni, dar nu ne este îngăduit să ne facem de batjocură înaintea lor. Ce-ar gândi, şi ei, şi oaspeţii lor, care vin din toată lumea, dacă eu i-aş da drumul unui şlahtic osândit la moarte doar ca să se ducă să se bată cu ei? Ar mai crede oare că îşi va mai primi pedeapsa şi că dreptatea există şi în statul nostru? Prefer să tai un cap, decât să-l fac pe rege şi Regatul de ocară?” Prinţesa s-a arătat mirată de asemenea dreptate care nu-i îngăduie unei rude a regelui să scape de la moarte un osândit, dar bătrânul i-a răspuns: „Bunăvoinţa îi este de folos şi regelui, nu însă şi fărădelegea”. Şi au început să se certe, fiindcă prinţesa s-a înfuriat: „Atunci, i-a zis, nu-l lăsa să putrezească în închisoare!” La care castelanul: „Prea bine, mâine o să poruncesc să se ridice podişca în piaţă”. Şi cu asta s-au despărţit. Bietul de tine, acum numai Domnul Iisus te mai poate scăpa…

Se aşternu un răstimp mai lung de tăcere.

—Cum aşa? se miră flăcăul cu glas surd. O să se întâmple chiar acum?

—Nu, peste două sau trei zile. Dacă altfel nu se poate, n-ai ce face. Am făcut tot ce-am putut. Am îngenuncheat la picioarele castelanului, l-am rugat să aibă milă, dar el o ţine pe-a lui: „Găseşte vreo lege sau vreun motiv”. Dar ce pot să găsesc? Am fost la părintele Stanisław de Skarbimierz să vină să te împărtăşească. Măcar să se ducă buhul că te-a spovedit preotul care a spovedit-o şi pe regină. Dar nu l-am găsit acasă, fiindcă se dusese la prinţesa Anna.

—Sau poate la Danuśka?

—Da’ de unde. Fata se însănătoşeşte pe zi ce trece. O să mă duc iarăşi la el mâine de dimineaţă. Se spune că dacă te spovedeşte el, e ca şi când ai avea iertarea în buzunar.

Zbyszko se aşează, îşi rezemă coatele pe genunchi şi îşi aplecă fruntea, astfel că părul îi acoperi tot obrazul. Bătrânul se uită îndelung la el, apoi începu să-l cheme încet:

—Zbyszko! Zbyszko!

Băiatul îşi înălţă faţa mai degrabă iritată şi îndârjită decât îndurerată.

—Ce mai e?

—Ascultă-mă cu luare-aminte, deoarece cred că poate am găsit ceva.

Rostind acestea, se trase mai aproape şi începu să vorbească aproape în şoaptă:

—Tu ai auzit de prinţul Witold care, odinioară, întemniţat la Krew de regele nostru de astăzi, a ieşit din închisoare îmbrăcat în haine femeieşti. Aici, n-o să rămână nici o femeie în locul tău, dar ia-mi tunica şi gluga mea şi pleacă, pricepi? Poate că n-o să bage de seamă. Mai mult ca sigur. Dincolo de uşă, este întuneric şi n-o să-ţi lumineze faţa. Ieri, când am intrat, m-au văzut toţi, dar nu s-a uitat nimeni la mine. Taci din gură şi ascultă-mă: o să mă găsească mâine, ei şi? O să-mi taie capul? Asta să le fie mângâierea, căci şi aşa tot îmi este scris să mor peste două, trei săptămâni. Pe când tu, după ce ieşi de aici, încalecă pe cal şi pleacă drept la prinţul Witold. O să-i aduci aminte de tine şi te închini înaintea lui, aşa că o să te primească şi o să trăieşti ca în sânul lui Avraam. Aici se zvoneşte printre oameni că oştile prinţului au fost nimicite de tătari. Nu se ştie dacă este adevărat, dar poate fi,

pentru că regina răposată aşa a prorocit. Dacă-i aşa, prinţul va avea mare nevoie de luptători şi te va întâmpina cu bucurie. Iar tu să rămâi aproape de el, fiindcă o slujbă mai bună n-ai să găseşti nicăieri. Când un alt rege pierde războiul, s-a zis cu el, dar cneazul Witold este atât de iscusit, că şi după o înfrângere devine tot mai puternic. Şi mai este şi darnic, iar pe ai noştri îi îndrăgeşte grozav. Povesteşte-i totul, cum a fost. Spune-i că ai vrut să porneşti cu el împotriva tătarilor, dar n-ai putut, fiindcă ai fost închis în turn. Dac-o vrea Dumnezeu, o să-ţi dăruiască pământuri, ţărani şi o să te investească de îndată cavaler, apoi o să-ţi ia apărarea în faţa regelui. E un protector bun, ai să vezi!

Zbyszko asculta în tăcere, iar Maćko, parcă înflăcărat de propriile cuvinte, îşi urmă vorba:

—Nu trebuie să mori de tânăr, ci să te întorci la Bogdaniec. Iar când vei ajunge acasă, să-ţi iei numaidecât nevastă, ca să nu ne piară neamul. Abia după ce vei avea copii, poţi să-l provoci la luptă pe viaţă şi pe moarte pe Lichtenstein, înainte însă, nu trebuie să cauţi să te răzbuni, pentru că dacă te vor răni şi pe tine ca pe mine în Prusia, nu vei mai putea face nimic. Acum, ia tunica şi gluga, şi du-te cu Dumnezeu.

Cu aceste cuvinte, Maćko se ridică şi începu să se dezbrace, dar Zbyszko se ridică şi el, îl opri şi-i zise:

—Domnia Ta, eu n-o să fac ce-mi ceri, aşa să-mi ajute Dumnezeu şi Sfânta Cruce.

—De ce? întrebă Maćko uimit.

—Pentru că n-am s-o fac.

Maćko mai că păli de emoţie şi mânie.

—De-ar fi dat Dumnezeu să nu te mai naşti.

—I-ai spus castelanului, răspunse Zbyszko, că în schimbul capului meu i-l oferi pe al tău.

—De unde ştii?

—Mi-a spus stăpânul de la Taczew.

—Şi ce-i cu asta?

—Ce-i cu asta? Păi nu ţi-a spus castelanul că ruşinea va cădea asupra mea şi a neamului meu? N-ar fi oare o ruşine şi mai mare dacă eu aş fugi de aici şi te-aş lăsa pe Domnia Ta pradă răzbunării legilor?

—Ce răzbunare? Ce-o să-mi mai facă legea, dacă şi aşa eu tot am să mor? Bagă-ţi minţile în cap, pentru mila lui Dumnezeu!

—Chiar aşa. Să mă pedepsească Dumnezeu, dacă am să te las aici, bătrân şi bolnav cum eşti! Ptiu! mai mare ruşinea…

Se înstăpâni tăcerea; se mai auzeau doar răsuflarea grea, gâfâită, a lui Maćko, şi strigătele arcaşilor care stăteau de strajă la porţi. Afară, se lăsase o noapte adâncă.

—Ascultă-mă, rosti Maćko într-un târziu cu glasul frânt, cneazului Witold nu i-a fost ruşine să fugă de la Krew, aşa că n-o să-ţi fie nici ţie…

—Ehei! răspunse Zbyszko întristat, ştii ce, Domnia Ta? Cneazul Witold este un şlahtic de vază: el a primit coroana din mâinile regelui, are bogăţie şi putere, iar eu nu sunt decât un boiernaş sărac, numai cinstea…

Dar după o clipă strigă parcă într-o răbufnire de mânie:

—Domnia Ta nu înţelegi că-mi eşti atât de drag, încât nu te pot lăsa să mori în locul meu?

La acestea, Maćko zvâcni în picioare, întinse braţele înainte şi cu toate că pe atunci oamenii erau aspri din fire, făcuţi parcă din fier, răcni deodată cu glasul sfâşietor:

—Zbyszko!…

Iar a doua zi, slujitorii de la judecătorie începură să aducă grinzile pentru schela din piaţă, care avea să fie ridicată în faţa porţii principale a turnului primăriei.

Cu toate acestea, prinţesa se mai sfătuia şi acum cu

Wojciech Jastrzębiec, Stanisław de Skarbimierz şi alţi canonici învăţaţi, pricepuţi în legile scrise şi în obiceiuri. Se lăsase convinsă de cuvintele castelanului, care declarase că dacă i-ar găsi vreo „lege sau vreun motiv aparent”, n-ar pregeta să-l elibereze pe Zbyszko. Aşadar, se străduiau de multă vreme cu ardoare să găsească o pricină potrivită, şi deşi preotul Stanisław îl pregătise pe Zbyszko pentru moarte şi-l împărtăşise, din temniţă se mai întoarse încă o dată la sfatul care se prelungi până în zori.

În cele din urmă, sosi şi ziua execuţiei. De dimineaţă, mulţimile se îndreptau spre piaţă, întrucât capul unui şlahtic stârnea mai mult interes decât unul obişnuit, iar pe de altă parte, vremea se făcuse foarte bună. Printre femei se răspândise vestea despre tinereţea şi frumuseţea neobişnuită a osânditului, aşa că tot drumul care venea de la castel se umpluse parcă de florile veşmintelor orăşencelor; pe la ferestrele din piaţă şi prin balcoane, se vedeau de asemenea căciuliţe, bonete aurii şi de catifea ori capetele descoperite ale fetelor, împodobite doar cu cununi de trandafiri şi crini. Pârgarii oraşului, cu toate că nu era treaba lor, ieşiseră cu toţii ca să-şi sporească importanţa şi se rânduiseră în apropierea eşafodului, în spatele cavalerilor care, vrând să-şi arate compasiunea faţă de tânărul condamnat, se îngrămădiseră în faţă. Înapoia lor, se îmbulzea o mulţime pestriţă, alcătuită din târgoveţi şi meseriaşi în culorile breslelor. Studenţii mai puţin căpătuiţi şi copiii, înghesuiţi spre margini, hălăduiau ca nişte muşte nesuferite prin mulţime, apărând pretutindeni unde se ivea un loc liber. Peste această masă compactă de capete omeneşti, se vedea podişca acoperită cu postav nou, pe care stăteau trei oameni: călăul, un neamţ spătos şi ameninţător, îmbrăcat într-o tunică roşie şi glugă de aceeaşi culoare, cu o spadă grea, cu două tăişuri, în mână, şi cei doi slujitori ai lui cu braţele goale şi cu frânghii la brâu. La picioarele lor, se aflau un trunchi şi sicriul căptuşit cu pânză. În turnurile catedralei Sfânta Maria, băteau clopotele, umplând oraşul cu dangătele de bronz şi

speriind stolurile de stănci şi porumbei. Oamenii priveau când la drumul ce venea de la castel, când la eşafod şi la călăul cu paloşul scânteietor în strălucirea soarelui de pe el, când, în sfârşit, la cavalerii la care orăşenii se uitau întotdeauna cu lăcomie şi respect. De astă dată, aveau la ce privi, deoarece cei mai cunoscuţi formaseră un pătrat în jurul eşafodului. Se minunau, aşadar, de lărgimea umerilor şi gravitatea lui Zawisza Czarny, de părul lui negru ce-i cădea pe umeri, admirau statura puternică, aproape pătrată a lui Zyndram de Maszkowice şi silueta uriaşă, parcă neomenească, a lui Paszko Złodziej de Biskupice, chipul fioros al lui Bartosz de Wodzinek şi frumuseţea lui Dobek de Oleśnica, cel care la Toruń învinsese în turnir doisprezece cavaleri nemţi, şi pe Zygmunt de Bobowa, care se umpluse de faimă luptând cu ungurii la Koszyce, şi pe Krzon de Koziekgłowy, şi pe înspăimântătorul în lupta dreaptă Lis de Targowisko, şi pe Staszko de Charbimowice, care ajungea calul alergând pe jos. Atenţia tuturor era atrasă şi de Maćko de Bogdaniec cu faţa lui palidă, sprijinit de Florian de Korytnica şi de Marcin de Wrocimowice. Credeau cu toţii că el este tatăl condamnatului.

Dar cea mai mare curiozitate o trezea Powała de Taczew care, stând în primul rând, o ţinea în braţele-i puternice pe Danusia, îmbrăcată toată în alb, cu o cunună de mirt verde pe capul bălai. Oamenii nu înţelegeau ce înseamnă asta şi de ce această fătucă îmbrăcată în alb trebuie să asiste la execuţia osânditului. Unii îşi spuneau că este sora lui, alţii credeau că este stăpâna gândurilor tânărului cavaler, dar nici aceştia nu puteau să-şi explice veşmintele şi prezenţa ei lângă eşafod. În schimb, vederea ei cu faţa şiroind de lacrimi, asemenea unui măr rumen, stârnea în inimile tuturor compătimire şi emoţie. Grupurile îmbulzite ale poporenilor, unii începură să murmure împotriva neînduplecării castelanului, a asprimii legilor, iar aceste murmure se transformau treptat într-o larmă de-a dreptul ameninţătoare, în sfârşit, ici şi colo răsunară glasuri că dacă s-ar dărâma eşafodul, execuţia ar trebui

amânată.

Mulţimea se învioră şi începu să freamăte. Îşi spuneau din gură în gură că dacă regele ar fi fost de faţă, l-ar fi iertat fără îndoială pe tânărul care, după cum se asigurau unii pe alţii, n-avea nici o vină.

Dar totul tăcu când strigătele îndepărtate anunţară apropierea arcaşilor şi a halebardierilor regali, în mijlocul cărora se afla condamnatul. Curând, convoiul lor apăru în piaţă. Înainte, deschideau calea cei din frăţia funerară, îmbrăcaţi în mantii negre, lungi până la pământ, şi măşti la fel, cu găuri tăiate în dreptul ochilor. Lumea se temea de aceste siluete mohorâte, aşa că amuţi la vederea lor. În urma lor, venea un detaşament de arcaşi, alcătuit din lituanieni unul şi unul îmbrăcaţi în tunici neargăsite de elan. Era detaşamentul gărzii regale. Din spatele alaiului, se vedeau halebardele altui detaşament, iar la mijloc, între pisarul judecătoresc, care avea să citească sentinţa, şi preotul Stanisław de Skarbimierz, care purta crucifixul, mergea Zbyszko.

Toţi ochii se întoarseră acum spre el şi la toate ferestrele şi balcoanele se aplecară în afară busturile femeilor. Zbyszko era îmbrăcat în cămaşa albă cucerită în luptă, brodată cu grifoni de aur şi împodobită cu franjuri aurii la poale, şi în aceste straie de sărbătoare părea în ochii mulţimii un prinţ sau un copil de casă de la o casă mare. Înălţimea şi umerii care se vedeau de sub veşmintele strânse pe trup, după pulpele puternice şi pieptul lat păreau a fi ale unui bărbat matur, dar peste această înfăţişare de bărbat se înălţa un cap aproape de copil şi o faţă tânără, cu primul puf negru deasupra buzelor şi totodată frumoasă, faţa unui paj regal cu părul auriu, tăiat egal deasupra sprâncenelor şi lăsat lung pe umeri. Păşea cu pasul egal şi încordat, dar fruntea-i era palidă. Uneori, se uita parcă prin somn la mulţime, alteori îşi înălţa ochii spre turnurile catedralei, spre stânci şi spre clopotele care se legănau, sunându-i ceasul din urmă; în sfârşit, la răstimpuri, parcă i se răsfrângea pe faţă uimirea că

dangătele şi suspinele femeilor, toată această solemnitate, erau numai pentru el. În cele din urmă, zări de departe eşafodul din piaţă, iar pe el silueta roşie a călăului. Atunci, se înfioră şi îşi făcu semnul crucii; în aceeaşi clipă, preotul îi întinse crucifixul să-l sărute. Câţiva paşi mai încolo, îi căzu la picioare un buchet de albăstrele, aruncat de o fată din popor. Zbyszko se aplecă, îl luă de jos, apoi îi zâmbi fetei care izbucni în hohote de plâns. Dar se vede că el se gândea că, în faţa acestei mulţimi şi a femeilor care-şi fluturau batistele de la ferestre, se cuvine să moară cu curaj şi să lase în urmă cel puţin amintirea unui „flăcău viteaz”, aşa că îşi încordă voinţa, cu o mişcare bruscă îşi dădu părul pe spate, îşi înălţă capul şi mai sus, mergând mândru, aproape ca un învingător la sfârşitul turnirului, când se duce să-şi primească răsplata. Înaintau totuşi destul de încet, deoarece mulţimea prin care treceau era tot mai deasă şi le făcea loc tot mai greu. Zadarnic arcaşii lituanieni, care mergeau în primul rând, strigau mereu: „Eyk szalin! Eyk szalin!” (Faceţi loc!) Nimeni nu voia să priceapă ce înseamnă aceste cuvinte şi îmbulzeala sporea întruna. Cu toate că locuitorii Cracoviei de atunci erau două treimi nemţi, împrejur răsunau blesteme şi strigăte ameninţătoare împotriva cavalerilor teutoni: „Ruşine! Ruşine! Să putrezească lupii cruciaţi, dacă omoară copiii din cauza lor! Ruşine pentru rege şi Regat!” Văzându-le împotrivirea, lituanienii îşi scoaseră arbaletele armate de pe umăr şi începură să privească pe sub sprâncene la cei care le stăteau în cale. Nu cutezau totuşi să tragă în mulţime fără poruncă. Căpetenia, însă, îi trimise înainte pe halebardieri întrucât cu halebardele îşi puteau deschide drum mai uşor, şi astfel ajunseră la cavalerii care formaseră un pătrat în jurul eşafodului.

Aceştia le făcură loc fără împotrivire. Cei dintâi intrară halebardierii, urmaţi de Zbyszko cu preotul şi pisarul. Atunci, însă, se întâmplă ceva la care nu se aştepta nimeni. Deodată, dintre cavaleri ieşi înainte Powała cu Danusia în braţe şi strigă: „Staţi!” cu un glas atât de tunător, încât

întreg convoiul încremeni ca înfipt în pământ. Nici căpetenia şi nici oştenii nu voiau să se pună în poară cu un cavaler învestit pe care-l vedeau în fiecare zi la castel, discutând câteodată prieteneşte cu însuşi regele. În cele din urmă, şi ceilalţi cavaleri, tot atât de faimoşi, începură să strige cu glasuri poruncitoare: „Staţi! Staţi!” iar stăpânul de la Taczew se apropie de Zbyszko şi i-o oferi pe Danusia îmbrăcată în alb.

Acesta, socotind că trebuie să-şi ia rămas-bun de la ea, o înşfăcă, o luă în braţe şi o strânse la piept, dar Danusia, în loc să se apropie de el şi să-i încolăcească gâtul cu braţele, rupse cât putu de repede vălul alb care-i acoperea părul bălai sub cununa de mirt şi-i înveli capul lui Zbyszko, strigând din toate puterile cu glasul ei de copil printre suspine:

—El este al meu! E al meu!

—Este al ei! repetară glasurile puternice ale cavalerilor. Hai la castelan!

Le răspunse asemenea tunetului strigătul poporului: „Hai la castelan! La castelan!” Spoveditorul îşi înălţă ochii la cer, pisarul judecătoresc rămase descumpănit, căpetenia şi halebardierii lăsară armele în jos, fiindcă înţelegeau cu toţii ce se întâmplă.

Exista un vechi obicei polonez şi slav, puternic precum legea, cunoscut în Podhale, în ţinutul Cracoviei, ba chiar şi în alte ţări, ca atunci când o fată nevinovată îi arunca vălul pe cap unui flăcău condamnat la moarte, în semn că vrea să-l ia de bărbat, prin aceasta îi dobândea viaţa şi iertarea pedepsei. Acest obicei era cunoscut de cavaleri, de locuitorii de la ţară şi de la oraş, ba auziră de puterea lui şi nemţii statorniciţi din străvechime prin târgurile şi oraşele din Polonia. Bătrânul Maćko, era cât pe ce să leşine de emoţie la această privelişte. Îndepărtându-i pe arcaşi, cavalerii îi înconjurară pe Zbyszko şi pe Danusia; înflăcărat şi bucuros, poporul striga din ce în ce mai tare: „La castelan! La castelan!” Mulţimile tălăzuiră deodată ca nişte valuri uriaşe. Călăul şi ajutoarele lui o luară la

sănătoasa cât putură de repede de pe eşafod. Se produse învălmăşeală. Era limpede pentru toată lumea că, dacă Jaśko de Tęczyn s-ar fi arătat acum împotriva acestui obicei sfânt, în oraş s-ar fi iscat de îndată răzvrătirea. Într-adevăr, lavina omenească se repezi numaidecât asupra eşafodului. Cât ai clipi din ochi, scoaseră postavul şi-l rupseră în bucăţi, apoi grinzile şi scândurile, smulse de mâini puternice sau tăiate cu topoarele, începură să se îndoaie, să scârţâie, să crape, aşa că, în cât ai rosti de câteva ori rugăciunea, în piaţă nu mai rămase nici urmă de eşafod.

Iar Zbyszko, ţinând-o mereu pe Danusia în braţe, se întorcea la castel, dar de astă dată ca un învingător-triumfător.

Deoarece în jurul lui păşeau cu bucuria pe faţă primii cavaleri ai Regatului, iar pe de lături, înainte şi înapoi se înghesuiau mii de femei, bărbaţi şi copii strigând cât îi ţinea gura, cântând, întinzându-şi mâinile spre Danusia şi lăudând curajul şi frumuseţea amândurora. La ferestre, mâinile albe al orăşencelor avute aplaudau cu înflăcărare, pretutindeni se vedeau ochii plini de lacrimile bucuriei. O ploaie de coroniţe de trandafiri, de crini, de panglici şi eşarfe aurii cădea la picioarele tânărului fericit, iar el, strălucitor ca soarele, cu inima plină de recunoştinţă, îşi ridica în sus dulcea povară albă, îi săruta genunchii şi această privelişte le impresionă atât de mult pe orăşence, că unele se aruncau în braţele iubiţilor, asigurându-i că, dacă vor fi osândiţi la moarte, vor fi şi ei eliberaţi. Şi Zbyszko, şi Danusia parcă deveniseră copiii cavalerilor, ai târgoveţilor şi ai oamenilor de rând. Bătrânul Maćko, pe care continuau să-l ducă de subsori Florian de Korytnica şi Marcin de Wrocimowice, aproape că-şi pierduse minţile de bucurie şi de uimire, că el nici nu se gândise la acest mijloc ca să-şi scape nepotul. Powała de Taczew le povestea cavalerilor în larma generală că născociseră acest mijloc sau mai degrabă şi-l amintiseră în timp ce se sfătuiau cu prinţesa, Wojciech Jastrzębiec şi Stanisław de

Skarbimierz, oameni pricepuţi în legile scrise şi obiceiuri. Cavalerii se mirau de simplitatea lui, spunându-şi între ei, că poate nu-şi adusese nimeni aminte de el tocmai pentru că în oraşul locuit de foarte mulţi nemţi, nu mai fusese folosit de multă vreme.

Acum, însă, totul mai depindea şi de castelan. Cavalerii şi poporul ajunseră la castel, unde, în absenţa regelui, stătea stăpânul Cracoviei, şi numaidecât pisarul judecătoresc, preotul Stanisław de Skarbimierz, Zawisza, Farurej, Zyndram de Maszkowice şi Powała de Taczew se duseră la el să-i înfăţişeze puterea obiceiului şi să-i aducă aminte, cum zicea el însuşi, că dacă ar găsi o „lege sau vreun motiv aparent”, i-ar da de îndată drumul osânditului. Şi putea oare să existe o lege mai bună decât un obicei străvechi, care nu fusese încălcat niciodată? Stăpânul de la Tęczyn răspunse într-adevăr că acel obicei se aplică mai mult oamenilor din popor şi tâlharilor din Polhale decât şlahticilor, dar el însuşi era prea iscusit în folosirea oricărei legi, ca să poată să nu-i recunoască puterea. Îşi acoperea barba argintie cu mâna şi zâmbea pe furiş, pentru că pesemne se bucura şi el. În cele din urmă, ieşi în galeria scundă având-o alături pe prinţesa Anna Danuta, câţiva duhovnici şi pe cavaleri.

Când îl văzu, Zbyszko o ridică iarăşi în braţe pe Danusia, iar el îşi puse mâna zbârcită pe părul ei bălai, o ţinu aşa o clipă, apoi îşi înclină capul coliliu cu gravitate.

Toată lumea înţelese acest semn şi zidurile castelului mai că se cutremurară de strigăte: „Dumnezeu să te ajute, să trăieşti mult, stăpâne prea drept, să trăieşti şi să ne judeci!” se striga din toate părţile. Apoi răsunară alte strigăte pentru Danusia şi Zbyszko, iar o clipă mai târziu, amândoi urcară în galerie şi căzură la picioarele prinţesei Anna Danuta, căreia Zbyszko îi datora viaţa, întrucât ea născocise cu învăţaţii obiceiul din vechime şi o învăţase pe Danusia ce să facă.

—Trăiască tânăra pereche! strigă la vederea celor îngenuncheaţi Powała de Taczew.

—Să trăiască! repetară ceilalţi.

Iar bătrânul castelan se întoarse către prinţesă şi spuse:

—Prea bine, milostivă stăpână, dar logodna trebuie să aibă loc imediat, căci aşa mai glăsuieşte obiceiul.

—O să-i logodesc de îndată, răspunse buna prinţesă cu faţa luminată, dar nunta nu pot s-o fac fără învoirea părintească a lui Jurand de Spychów.

Capitolul VII

Maćko şi Zbyszko se sfătuiau la neguţătorul Amylej ce le rămânea de făcut. Bătrânul cavaler se aştepta să moară curând şi pentru că aşa-i prezisese şi călugărul franciscan Cybek, care se pricepea la răni, voia să se întoarcă la Bogdaniec ca să fie înmormântat alături de părinţi la cimitirul din Ostrów.

Totuşi, nu toţi înaintaşii lui erau îngropaţi acolo. Odinioară alcătuiau un neam mare. În timpul războaielor, se strângeau cu deviza „Grindină!”, dar pe blazon, socotindu-se mai buni decât ceilalţi şlahtici, care n-aveau totdeauna dreptul să-şi poarte herbul lor, îşi însemnaseră „Potcoava Tocită”. În anul 1331, în bătălia de la Płowce, arcaşii nemţi uciseseră prin mlaştini şaptezeci şi patru de luptători din Bogdaniec. Scăpase cu viaţă numai unul, Wojciech, supranumit Bourul, căruia regele Władysław Łokietek îi întărise după înfrângerea nemţilor dreptul la blazon şi stăpânirea pământurilor de la Bogdaniec. Oasele celorlalţi albeau de atunci pe câmpurile de la Płowce, dar Wojciech revenise în locurile de baştină, numai ca să-şi vadă pieirea neamului.

Întrucât, în vreme ce bărbaţii de la Bogdaniec mureau străpunşi de săgeţile nemţilor, cavalerii-tâlhari din Silezia vecină năvăliseră peste cuibul lor, arseseră aşezarea

până-n temelii şi-i tăiaseră sau îi luaseră prinşi pe locuitori, ca să-i vândă mai târziu în alte locuri îndepărtate. Wojciech a rămas singur în gospodăria veche, care scăpase de foc, stăpân peste pământurile întinse şi pustii care aparţinuseră cândva întregului neam. După cinci ani, şi-a luat nevastă şi a avut doi fii, pe Jaśko şi pe Maćko; s-a prăpădit în pădure, ucis de un bour la vânătoare.

Copiii au fost crescuţi de Kachna de Spalenica, mama lor, care în două lupte s-a răzbunat pe nemţii din Silezia pentru vechile nedreptăţi, iar în a treia a pierit şi ea. Ajungând la vârsta de însurătoare, Jaśko s-a căsătorit cu Jagienka de Mocarzewo cu care l-a făcut pe Zbyszko. Maćko, însă, nu şi-a mai luat soţie, îngrijind averea şi crescându-şi nepotul în măsura în care i-o îngăduiau îndeletnicirile războinice.

Dar când în timpul răfuielilor dintre neamurile Grzymała şi Nałęcz au ars pentru a doua oară casele din Bogdaniec şi pământenii au fost risipiţi în cele patru vânturi, Maćko s-a străduit în zadar de unul singur să refacă aşezarea. După mai mulţi ani de trudă, în cele din urmă, a lăsat totul în arendă unui abate cu care se înrudea şi, împreună cu Zbyszko, a plecat în Lituania să lupte împotriva nemţilor.

N-a uitat, însă, niciodată de Bogdaniec. Se dusese să lupte în Lituania numai ca să se îmbogăţească din prada de război şi să se întoarcă acasă mai târziu, să răscumpere pământul, să-l colonizeze cu prinşii, să reconstruiască întăritura şi să i-o lase lui Zbyszko. Aşa şi acum, după ce tânărul scăpase cu viaţă, nu se mai gândea decât la Bogdaniec, sfătuindu-se cu nepotul său la neguţătorul Amylej cum să procedeze.

Pământul aveau cu ce să-l răscumpere. Din prada de război, banii lăsaţi zălog de cavalerii prinşi în lupte şi din daniile lui Witold se adunaseră sume însemnate. Un câştig deosebit le adusese mai ales duelul pe viaţă şi pe moarte cu cei doi cavaleri frizieni. Numai platoşele luate de la ei

costau în acele vremuri o adevărată avere. În afară de armuri, le mai reveniseră carele cu rezerve, caii, slujitorii, veşmintele, banii şi tot echipamentul de război. Multe din aceste prăzi le cumpără acum neguţătorul Amylej, printre altele două bucăţi de postav de Flandra, pe care bogaţii şi prevăzătorii frizieni le aveau în carele lor. Maćko îşi vându până şi platoşa scumpă, socotind că nu-i va mai fi de folos din cauza morţii apropiate. Armurierul care o cumpără, i-o vându în câştig a doua zi lui Marcin de Wrocimowice cu blazonul „Jumătate de capră", deoarece armurile meşterite la Milano erau pe atunci cele mai preţuite din lume.

Lui Zbyszko îi părea tare rău de platoşă.

—Dacă dă Dumnezeu şi te însănătoşeşti, îi spuse unchiului, unde-ai să mai găseşti, Domnia Ta, una la fel?

—Acolo unde-am găsit-o şi pe asta, numai că pe alt neamţ, răspunse Maćko. Dar de astă dată, n-am să mai scap de moarte. Vârful săgeţii mi-a pătruns printre coaste şi a rămas în mine. Am încercat să-l scot cu unghiile, dar s-a afundat şi mai adânc. Iar acum nu se mai poate face nimic.

—Ar trebui să bei vreo două ulcele de untură de urs!

—Păi, părintele Cybek zice şi el că ar fi bine, pentru ca aşchia să alunece cumva afară. Dar de unde să fac rost aici? La Bogdaniec, era destul să pun mâna pe topor şi să mă tupilez lângă un stup sălbatic!

—De asta şi trebuie să plecăm la Bogdaniec. Numai să nu mori pe undeva pe drum.

Bătrânul Maćko privi înduioşat la nepotul lui.

—Ştiu eu unde-ai vrea tu să mergem: la curtea prinţului Janusz sau la Jurand de Spychów, să năvălim asupra nemţilor din Chelmno.

—Nu sunt deloc împotrivă. Împreună cu curtea prinţesei, aş pleca bucuros la Varşovia ori la Ciechanów, ca să fiu cât mai mult alături de Danusia. Acum, nu mai pot

să stau fără ea, pentru că ea nu este numai stăpâna mea, ci şi dragostea mea. Sunt atât de bucuros când o văd, că mă înfior numai când mă gândesc la ea. M-aş duce după ea fie şi la capătul lumii, dar acum, Domnia Ta eşti înaintea tuturor. Nu m-ai lăsat de izbelişte, aşa că nici eu n-o să te las. Dacă trebuie să mergem la Bogdaniec, să pornim de îndată!

—Eşti un băiat bun, se bucură Maćko.

—M-ar pedepsi Dumnezeu, dacă m-aş arăta altfel faţă de Domnia Ta. Uite că se încarcă şi carele, am poruncit să-ţi aştearnă fân într-unui din ele. Fata lui Amylej mi-a dăruit o pilotă pe cinste, numai că nu ştiu dacă nu te vei dezveli din cauza căldurii. O să mergem încet, împreună cu prinţesa şi curtea ei, să aibă cine să te îngrijească. Pe urmă, ei o să se îndrepte spre Mazowsze, iar noi spre Bogdaniec, aşa să ne ajute Dumnezeu!

—De-aş mai trăi măcar să văd întăritura reclădită, spuse Maćko, fiindcă ştiu bine că după moartea mea, tu n-o să te gândeşti prea mult la Bogdaniec.

—De ce să nu mă gândesc?

—Pentru că nu-ţi va sta mintea decât la lupte şi dragoste.

—Păi, Domnia Ta n-ai făcut la fel? Află că am şi hotărât ce-am să fac. Primul lucru este să ridic întăritura din trunchiuri de stejari, apoi să sap un şanţ de apărare în jurul ei.

—Asta vrei să faci? întrebă Maćko interesat. Ei, şi după ce va fi gata întăritura?... Ce-o să urmeze?

—După ce voi termina întăritura, am să plec la curtea prinţului de la Varşovia sau la Ciechanów.

—După moartea mea?

—Dacă vei muri repede, după moartea Domniei Tale,

dar mai întâi să te îngrop după cuviinţă, iar dacă Domnul Iisus îţi va da sănătate, o să rămâi la Bogdaniec. Mie mi-a promis prinţesa că acolo voi căpăta centura de cavaler de la prinţ. Altminteri, Lichtenstein n-o să vrea să lupte cu mine.

—Iar după aceea, o să porneşti asupra Malborgului?

—Asupra Malborgului ori la capătul lumii, numai să-l găsesc pe Lichtenstein acolo.

—Pentru asta n-o să te cert. Unul dintre voi trebuie să moară!

—N-ai grijă, o să-ţi aduc mănuşa şi centura lui la Bogdaniec.

—Numai să te temi de trădare. La ei, trădarea umblă pe toate drumurile.

—O să mă închin prinţului şi o să-l rog să-i ceară o scrisoare de liberă trecere marelui maestru. Acum este pace. O să mă duc la Malborg după scrisoare, iar acolo se află oricând cavaleri în ospeţie. Ştii ce? Mai întâi Lichtenstein, iar pe urmă, pe cei care poartă pene de păun la coif şi am să-i provoc pe rând. Cu ajutorul lui Dumnezeu voi învinge şi astfel îmi voi împlini şi jurământul.

Vorbind astfel, Zbyszko îşi zâmbea propriilor gânduri, iar faţa lui semăna cu a unui copil de casă, care spune ce isprăvi cavalereşti o să făptuiască atunci când va fi mare.

—Ehei! se minună clătinând din cap Maćko, dacă ai să învingi trei cavaleri de neam ales, nu numai că-ţi vei îndeplini jurământul, dar câte lucruri o să-ţi rămână de la ei, drăguliţă Doamne!

—De ce trei, se înflăcără Zbyszko. Când mă aflam în temniţă, mi-am spus că nu mă voi arăta zgârcit faţă de Danusia. Nu trei, ci câte degete are o mână!

Maćko ridică din umeri.

—Miră-te, Domnia Ta, n-ai decât să nu mă crezi, se

avântă Zbyszko, dar eu de la Malborg am să plec la Jurand de Spychów. Cum să nu-i dau bineţe, când este tatăl Danusiei? Şi cu el o să năvălim asupra nemţilor din Chełmno. Chiar Domnia Ta ai spus că mai mare vârcolac împotriva nemţilor nu voi găsi în toată Mazowsze.

—Şi dacă n-o să ţi-o dea pe Danusia?

—Cum să nu mi-o dea! El îşi caută răzbunarea lui, iar eu pe a mea. Unul mai bun ca mine n-o să afle. În sfârşit, de vreme ce prinţesa a încuviinţat logodna, nu se va arăta nici el împotrivă.

—Abia acum îmi dau seama de un lucru, observă Maćko. Tu o să iei toţi oamenii de la Bogdaniec, ca să-ţi ai oamenii tăi, cum se cuvinte unui cavaler, iar pământul va rămâne fără mână de lucru. Cât voi trăi, nu-ţi voi îngădui, dar după moartea mea, te şi văd că-i vei lua.

—Dumnezeu va avea grijă şi de ceata mea, fiindcă şi Janko de Tulcza, ruda mea, nu se va arăta zgârcit cu mine.

Deodată, uşa se deschise şi ca dovadă că Dumnezeu va avea grijă de ceata lui Zbyszko, intrară doi oameni negricioşi, îndesaţi, îmbrăcaţi în caftane galbene asemenea evreilor, cu cipilici roşii pe cap şi cu şalvari foarte largi. Aceştia, oprindu-se lângă uşă, începură să-şi ducă pe rând degetele la frunte, la buze, la piept şi să se ploconească până la pământ.

—Ce însemnaţi mai sunt şi ăştia? întrebă Maćko. Cine sunteţi?

—Robii Domniilor Voastre, răspunseră nou-veniţii într-o polonă stâlcită.

—Cum aşa, de unde, cine v-a trimis aici?

—Ne-a trimis Zawisza în dar tânărului cavaler, ca să fim robii lui.

—O, Doamne! încă doi ţărani, se bucură Maćko. De ce neam sunteţi?

—Noi suntem turci.

—Turci? repetă Zbyszko. Voi avea şi doi turci în ceata mea. Aţi văzut turci vreodată?

Şi repezindu-se la ei, începu să-i răsucească şi să-i cerceteze ca pe nişte creaturi de peste mare. Iar Maćko zise:

—De văzut, n-am văzut, dar am auzit că stăpânul de Garbów are slujitori turci, pe care i-a adus de dincolo de Dunăre, războindu-se în slujba împăratului roman Zygmunt. Cum aşa, câinilor, voi sunteţi păgâni?

—Stăpânul a poruncit să ne botezăm, spuse unul dintre prinşi.

—Şi n-aţi avut bani să vă răscumpăraţi?

—Noi suntem de departe, tocmai de pe ţărmul Asiei, de la Brussa.

Zbyszko, care asculta întotdeauna tot felul de povestiri războinice, mai ales când era vorba de isprăvile faimosului Zawisza de Garbów, începu să-i întrebe cum se întâmplase de căzuseră în robie. Dar în istorisirea prinşilor nu era nimic neobişnuit: Zawisza îi atacase cu trei ani în urmă într-o trecătoare, deşi erau o ceată de vreo cincisprezece oameni; o parte muriseră, iar alţii fuseseră prinşi şi dăruiţi pe urmă altor stăpâni. Lui Zbyszko şi lui Maćko inimile li se umplură de bucurie la vederea unui dar atât de însemnat, mai ales că pe vremea aceea oamenii se găseau cu greu şi erau o adevărată avuţie.

În acest timp, după o clipă, sosi însuşi Zawisza în tovărăşia lui Powała şi Paszko Złodziej de Biskupice. Întrucât puseseră cu toţii umărul să-l ajute pe Zbyszko, se bucurau că-i fuseseră de folos, aşa că fiecare îi adusese câte ceva în dar ca amintire. Darnicul stăpân de la Taczew îi oferi un valtrap pentru cal, larg, bogat şi cusut pe piept cu franjuri auriţi. Paszko îl cinsti cu o spadă ungurească de câteva grivne[1]. Mai târziu, sosiră Lis de Targowisko,

1 Veche unitate monetară egală cu o jumătate de funt de argint;

Farurej şi Krzon de Koziegłowy cu Marcin de Wrocimowice şi Zyndram de Maszkowice, fiecare cu braţele încărcate.

Zbyszko îi întâmpină cu sufletul deschis, fericit de două ori: o dată pentru daruri şi apoi pentru că cei mai străluciţi cavaleri din Regat îi arătau prietenie. Se interesară cu toţii de plecare şi de sănătatea lui Maćko, sfătuindu-l ca oameni cu experienţă, deşi tineri, cu ce alifii să-i ungă rănile ca să se vindece în chip miraculos.

Maćko, însă, îl încredinţa pe Zbyszko în grija lor, căci el se pregătea să plece pe lumea cealaltă. E greu să trăieşti cu o aşchie de fier sub coaste. Se mai plânse că scuipă mereu cu sânge şi nu poate să mănânce.

—O mână de alune decojite, două bucăţi de cârnaţi şi ouă prăjite asta-i toată mâncarea mea pe o zi. Părintele Cybek mi-a slobozit sânge de câteva ori, crezând că aşa o să scap de fierbinţeala de la inimă şi o să-mi revină pofta de mâncare.

Era totuşi atât de bucuros de darurile căpătate de nepotul său, încât se simţi de îndată mai bine, iar când neguţătorul Amylej porunci să se aducă în odaie o damigeană de vin ca să cinstească nişte oaspeţi atât de faimoşi, se aşeză şi el la masă înaintea paharului. Începură să vorbească despre scăparea lui Zbyszko şi despre logodna lui cu Danusia. Cavalerii erau siguri că Jurand de Spychów nu se va împotrivi voinţei prinţesei, mai ales dacă Zbyszko va răzbuna amintirea mamei ei şi va aduce penele de păun juruite.

—Numai că în ce-l priveşte pe Lichtenstein, remarcă Zawisza, nu ştim dacă va accepta să te înfrunte, fiindcă el este călugăr şi pe deasupra şi una dintre căpeteniile Ordinului. Ba, oamenii din suita lui vorbeau că se aştepta să ajungă chiar mare maestru.

—Dacă va refuza lupta, îşi va pierde onoarea, interveni Lis de Targowisko.

---

cam patruzeci de piei scumpe.

—Nu, răspunse Zawisza, pentru că nu este cavaler laic, iar călugării n-au voie să se bată în duel.

—Păi de multe ori se întâmplă aşa.

—Fiindcă în Ordin nu se mai respectă legile. Fac tot felul de jurăminte şi, în ciuda întregii lumi creştine, le încalcă întotdeauna. Dar un cavaler teuton şi îndeosebi căpetenia pot să refuze duelul!

—Ei, atunci poate că ai să-l întâlneşti în luptă.

—Lumea vorbeşte că n-o să fie război, zise Zbyszko, întrucât cavalerii teutoni se tem acum de poporul nostru.

La acestea, Zyndram de Maszkowice spuse:

—Pacea asta nu va mai dura mult. Nu te poţi face frate cu lupul, pentru că el trăieşte din paguba altuia.

—Între timp, poate că vom fi nevoiţi să luptăm cu Timur cel Şchiop, interveni Powała. Prinţul Witold a fost biruit de Edyga, asta-i sigur.

—Adevărat. Iar voievodul Spytko nu s-a mai întors, îi ţinu isonul Paszko Złodziej de Biskupice.

—O mulţime de cneji lituanieni au rămas pe câmpul de luptă.

—Răposata regină a prevestit că aşa se va întâmpla, adăugă Powała de Taczew.

—Hm, atunci s-ar putea să pornim într-adevăr împotriva lui Timur.

Discuţia reveni la expediţia lituaniană împotriva tătarilor. Nu se mai îndoia nimeni că prinţul Witold, o căpetenie mai mult înflăcărată decât pricepută, suferise o înfrângere înfricoşătoare la Worskla, în care căzuseră o mulţime de şlahtici lituanieni, ruteni şi, odată cu ei, grupul de cavaleri polonezi şi chiar teutonii care-i ajutau. Cei adunaţi la Amylej deplângeau în special soarta tânărului Spytko de Melsztyn, cel mai mare magnat din Regat, care plecase în campanie ca voluntar şi după bătălie nu se mai auzise nimic despre el. De aceea, îi ridicară în slăvi

purtarea-i cu adevărat cavalerească, întrucât primind de la căpetenia vrăjmaşilor un calpac care să-l apere de moarte, refuzase să-l poarte în timpul luptei, punând mai presus moartea plină de glorie, decât viaţa din mila conducătorului păgân. Nu era totuşi sigur dacă pierise ori căzuse în robie. Ca prins, avea cu ce să se răscumpere, deoarece bogăţiile lui erau nemăsurate, iar pe deasupra, regele Władysław îi dăruise în stăpânire întreaga Podolie.

Însă înfrângerea lituanienilor putea fi primejdioasă şi pentru toată ţara lui Jagiełło, deoarece nimeni nu ştia prea bine dacă tătarii, încurajaţi de izbânda asupra lui Witold, nu vor năvăli în ţinuturile şi întăriturile care-i aparţineau Marelui Principat. În acest caz, ar fi fost atras în război şi Regatul. Tocmai din acest motiv, cavaleri precum Zawisza, Farurej, Dobko şi chiar Powała, obişnuiţi să caute lupta pe la curţile străine, nu părăseau înadins Cracovia, neştiind ce le va aduce viitorul apropiat. Dacă Tamerlan, stăpânul a douăzeci şi şapte de regate, ar fi pus în mişcare toată lumea mongolă, atunci primejdia ar fi putut fi înfricoşătoare. Iată că erau oameni care prevedeau acest pericol.

— Dacă va fi nevoie, ne vom măsura cu Şchiopul însuşi. Cu noi nu-i va fi chiar atât de uşor cum i-a fost cu toate popoarele pe care le-a înfrânt şi le-a cucerit. Unde mai pui că ne vor sări în ajutor şi ceilalţi prinţi creştini.

La acestea, Zyndram de Maszkowice care-i ura îndeosebi pe cavalerii teutoni, spuse cu amărăciune:

— Prinţii, nu ştiu, dar cavalerii teutoni sunt gata să se împrietenească îndată cu tătarii şi să ne lovească din cealaltă parte.

— Atunci, o să fie război! strigă Zbyszko, eu împotriva teutonilor!

Dar ceilalţi cavaleri începură să-l contrazică. Cavalerii teutoni nu se tem de Dumnezeu, urmărindu-şi numai folosul lor, însă nu se vor încumeta să se alăture păgânilor împotriva unui popor creştin. De altfel, Timur se războieşte

pe undeva departe în Asia, iar o căpetenie a tătarilor, Edyga, a pierdut atâţia oameni în bătălie, încât probabil că s-a înfricoşat de propria izbândă. Prinţul Witold se va descurca şi mai mult ca sigur că şi-a îndestulat fortăreţele cu de toate. De altminteri, cu toate că de astă dată n-au avut noroc, nu-i o noutate că lituanienii îi vor învinge pe tătari.

—Nu trebuie să ne înfruntăm cu tătarii, ci cu nemţii, pe viaţă şi pe moarte, rosti Zyndram de Maszkowice, căci dacă nu-i vom face una cu pământul, vom pieri de mâna lor.

După care se întoarse spre Zbyszko:

—Iar Mazowsze va pieri cea dintâi. N-ai frică, acolo vei găsi totdeauna ce să faci.

—Ehei, dacă unchiul ar fi sănătos, aş pleca numaidecât.

—Să te ajute Dumnezeu! îi ură Powała înălţând paharul.

—În sănătatea ta şi a Danusiei!

—Pentru pierzania nemţilor! adăugă Zyndram de Maszkowice.

Şi începură să-şi ia rămas-bun. În acest timp, intră un curtean al prinţesei cu un şoim pe mână şi înclinându-se către cei de faţă, îi spuse zâmbind ciudat lui Zbyszko:

—Prinţesa mi-a poruncit să-i spun Domniei Tale că va înnopta la Cracovia şi va porni la drum mâine-dimineaţă.

—Foarte bine, se bucură Zbyszko, dar de ce? S-a îmbolnăvit cineva?

—Nu, dar prinţesa are un oaspete din Mazowsze.

—A venit prinţul?

—Nu prinţul, ci Jurand de Spychów, lămuri curteanul.

La aceste cuvinte, Zbyszko rămase foarte încurcat şi inima începu să-i bată ca atunci când i se citise condamnarea la moarte.

Capitolul VIII

PRINŢESA ANNA NU SE MIRĂ PREA MULT de venirea lui Jurand de Spychów, deoarece se întâmpla de multe ori ca acesta, printre hărţuiri, atacuri şi lupte cu cavalerii nemţi din vecinătate, să fie învins de dorul de Danusia. Atunci, apărea pe neaşteptate fie la Varşovia, fie la Ciechanów sau oriunde se afla curtea prinţului Janusz. La vederea copilei răbufnea întotdeauna în hohote de plâns. Pentru că Danusia, cu trecerea anilor, semăna atât de mult cu mama ei, că de fiecare dată avea impresia că-şi vede soţia răposată, aşa cum o cunoscuse odinioară lângă prinţesa Anna la Varşovia. Uneori, oamenii credeau că, de atâta jale, inima-i de fier, robită numai răzbunării, va plesni de durere. Prinţesa îl îndemnase şi ea nu o dată să părăsească Spychów şi să rămână la curte alături de Danusia.

Însuşi prinţul, preţuindu-i bărbăţia şi însemnătatea şi vrând totodată să evite necazurile la care-l expuneau încăierările de la hotar, îi oferise dregătoria de spătar. Dar totul fusese în zadar. Tocmai vederea Danusiei îi sfâşia rana veche. După câteva zile, îşi pierdea pofta de mâncare, somnul şi nu mai vorbea cu nimeni. Se vede că inima i se răzvrătea din nou, apoi dispărea de la curte şi se întorcea în mlaştinile lui de la Spychów să-şi înece jalea şi mânia în sânge. Oamenii îşi spuneau atunci: „Vai de nemţi, nu sunt nici ei nişte oi, dar şi-au găsit lupul în Jurand”. Într-adevăr, de la o vreme, începeau să se răspândească zvonuri ba despre oaspeţii voluntari prinşi care se îndreptau spre cavalerii teutoni pe drumul de hotar, ba despre târgurile incendiate, ba despre ţăranii luaţi cu anasâna sau despre încăierările pe viaţă şi pe moarte din care fiorosul Jurand ieşea întotdeauna învingător. Pe lângă firea hrăpăreaţă a mazurienilor şi a cavalerilor nemţi, care stăpâneau pământurile şi aşezările încredinţate de teutonii din vecinătatea Mazowiei, până şi pe timp de pace deplină

între principii mazovieni şi Ordin, la graniţă, vânzoleala luptelor nu înceta niciodată. Chiar şi atunci când se duceau să taie lemne din pădure sau să strângă recolta, locuitorii îşi luau cu ei arbaletele şi suliţele. Oamenii nu erau siguri nici de ziua de mâine, trăind cu inimile încrâncenate şi pregătiţi mereu de luptă. Nimeni nu se mulţumea doar să se apere, fiecare plătind jaful cu jaf, incendiul cu incendiu şi atacurile cu atacuri. Se întâmpla astfel ca nu o dată, când nemţii se furişau tăcuţi pe marginea pădurii să dea foc la vreun târg, să ia ţărani sau vite cu japca; mazurienii, în acelaşi timp, făceau şi ei la fel. Nu de puţine ori se întâlneau unii cu alţii şi se încleştau de moarte, cu toate că uneori numai căpeteniile se provocau la luptă, după care învingătorul lua în stăpânire ceata celui învins. Prin urmare, când la curtea de la Varşovia veneau plângeri împotriva lui Jurand, prinţul răspundea cu jalbele împotriva încălcărilor făcute prin alte părţi de cavalerii nemţi. Astfel, în vreme ce amândouă părţile cereau dreptate, dar nici una nu voia şi nu putea s-o facă, toate rapturile, incendiile şi atacurile rămâneau nepedepsite.

În acest fel, trăind în întăritura sa de la Spychów, în mijlocul mlaştinilor năpădite de păpuriş, şi arzând de dorinţa neostoită de a se răzbuna, Jurand devenise o povară atât de grea pentru vecinii săi de hotar, încât în cele din urmă, spaima ajunse să le întreacă ura. Câmpurile din apropierea întăriturii se pârlogiseră, pădurile erau pline de hamei sălbatic şi aluniş, iar luncile de stuf. Adesea, câte un cavaler neamţ, obişnuit în ţara lui cu legea pumnului, încerca să se aşeze nu prea departe de Spychów, dar după un timp, prefera să-şi părăsească pământul, turmele şi ţăranii decât să trăiască în vecinătatea neînduplecatului războinic. De asemenea, teutonii se înţeleseseră de câteva ori să năvălească împreună asupra Spychówului, dar fiecare încercare se sfârşise cu o înfrângere. Încercaseră şi altfel. O dată, aduseseră un cavaler de pe Main, vestit pentru asprimea şi puterea lui, care învinsese în toate luptele, ca să-l

provoace la duel pe Jurand. Dar când se aflaseră în arenă, curajul neamţului pierise ca prin farmec la vederea înfricoşătorului mazurian şi întorsese calul să fugă, însă Jurand îi străpunsese spatele neacoperit cu suliţa, lipsindu-l astfel de onoare şi lumina zilei. De atunci, nemţii fuseseră şi mai îngroziţi şi orice teuton care vedea fie şi de departe fumurile de la Spychów, îşi făcea semnul crucii şi se ruga de ocrotitorul său din ceruri, întrucât se înstăpânise părerea că Jurand îşi vânduse sufletul puterilor necurate, ca să se răzbune.

Despre Spychów se povesteau tot felul de lucruri înspăimântătoare; cum că prin mlaştinile lipicioase, printre ochiurile de apă acoperite cu lintişoară şi troscot, se ajungea la aşezare pe un drumeag atât de îngust, încât nu încăpeau pe el nici doi bărbaţi călare unul lângă celălalt; că pe amândouă părţile lui se rostogoleau schelete de nemţi, iar noaptea se preumblau pe picioare de păianjeni capetele înecaţilor gemând, urlând şi trăgând în adânc oamenii împreună cu caii. Se spunea că palisada întăriturii era împodobită cu tigve omeneşti. În toate acestea, era adevărat doar că în pivniţele zăbrelite, săpate sub zidurile de la Spychów, gemeau întotdeauna mai mulţi prinşi şi că numele lui Jurand era mai înfricoşător decât zvonurile despre schelete şi înecaţi.

Zbyszko, aflând de venirea lui, porni în grabă spre el, dar pentru că era tatăl Danusiei, nu se simţea în largul lui. Că şi-o alesese pe Danuśka stăpână a gândurilor şi-i jurase credinţă nu putea să-l împiedice nimeni, dar după aceea, prinţesa îi logodise. Ce va spune Jurand? Va accepta sau nu? Şi ce se va întâmpla dacă tatăl ei va striga mânios că nu va fi niciodată de acord? Aceste întrebări îi apăsară tot drumul sufletul lui Zbyszko, fiindcă la Danusia ţinea mai mult decât la orice pe lume. Îi mai dădea curaj doar gândul că Jurand nu-i va socoti atacarea lui Lichtenstein drept o jignire, ci ca pe un merit, pentru că el nu voise decât să răzbuna moartea mamei Danusiei, faptă pentru care fusese cât pe ce să-şi piardă capul.

Între timp, începu să-l cerceteze pe curteanul care venise să-l ia de la Amylej:

—Unde mă duci, Domnia Ta, la castel?

—Păi la castel, acolo se află şi Jurand împreună cu suita prinţesei.

—Spune-mi şi mie ce fel de om este?... Ca să ştiu cum să vorbesc cu el...

—Hm, ce să zic? Este altfel decât oamenii ceilalţi. Lumea vorbeşte că mai demult era un om vesel, până când i s-a stricat sângele la ficat.

—E deştept?

—Mai degrabă viclean, fiindcă ia de la alţii, dar el nu dă nimic. Ehei, are un singur ochi – pe celălalt i l-au scos nemţii cu o săgeată din arbaletă – dar şi aşa te pătrunde până în adâncuri. Cu el nu se pune nimeni în poară... Dar pe prinţesă, stăpâna noastră, o iubeşte, fiindcă a luat-o de soţie pe o curteancă de-a ei, iar acum fata lui creşte la noi.

Zbyszko răsuflă adânc.

—Atunci, spune-mi dacă se arată împotriva dorinţei prinţesei?

—Ştiu eu ce-ai vrea Domnia Ta să afli, şi o să-ţi spun ce-am auzit. Prinţesa a vorbit cu el despre logodnă, pentru că nu era frumos să nu-i spună, dar ce-a zis el, nu se ştie.

Tot discutând de una şi de alta, ajunseră la poarta castelului. Căpetenia arcaşilor regali, aceeaşi care-l condusese mai înainte la moarte, acum îi făcu un semn prietenesc din cap, aşa că trecând de strajă, ajunseră în curte, apoi intrară în clădirea din dreapta pe care o ocupa prinţesa.

Curteanul, întâlnind la intrare un copil de casă, îl întrebă:

—Unde-i Jurand de Spychów?

—În odaia strâmbă, cu fiica lui.

—Asta-i acolo, spuse curteanul arătând o uşă.

Zbyszko se închină şi dând la o parte draperia de la uşa deschisă, intră cu inima strânsă. Dar la început, nu-i observă pe Jurand şi Danusia, deoarece încăperea nu numai că era strâmbă, ci şi întunecoasă. Abia după un răstimp, zări căpşorul luminos al fetei care stătea pe genunchii tatălui. Nu-l auziseră nici ei, aşadar, când se opri lângă draperie, îşi drese glasul şi în cele din urmă rosti:

—Domnul fie lăudat!

—În vecii vecilor, răspunse Jurand ridicându-se în clipa aceea, Danusia se repezi spre tânărul cavaler şi luându-l de mână, începu să strige:

—Zbyszko, a venit tata!

Zbyszko îi sărută mâna, după care se ridică din genunchi, se apropiară amândoi de Jurand şi zise:

—Am venit să mă închin Domniei Tale; ştii cine sunt?

Şi se închină puţin, făcând o mişcare cu mâna, de parcă voia să-i îmbrăţişeze picioarele. Dar părintele Danusiei îl luă de mână, îl întoarse spre lumină şi începu să-l privească în tăcere.

Zbyszko se mai liniştise puţin, aşa că, înălţându-şi ochii spre Jurand, văzu înaintea lui un bărbat de statură uriaşă, cu părul cânepiu şi mustăţile la fel, cu nasul încovoiat şi un ochi de culoarea fierului. I se păru că privirea aceea încerca să-l străpungă dintr-o parte în alta, astfel că se simţi iarăşi încurcat; în cele din urmă, neştiind ce trebuie să spună, dar vrând neapărat să spună ceva, ca să întrerupă tăcerea apăsătoare, întrebă:

—Domnia Ta eşti Jurand de Spychów, tatăl Danusiei?

Celălalt îi arătă printr-o mişcare din cap laviţa de lângă scaunul de stejar, pe care stătea el, şi îl cercetă mai departe fără o vorbă.

În cele din urmă, Zbyszko îşi pierdu răbdarea.

—Domnia Ta, răbufni, nu mă simt prea bine să stau aşa ca la judecată.

Abia atunci, Jurand întrebă:

—Tu ai vrut să te baţi cu Lichtenstein?

—Întocmai! răspunse Zbyszko.

În ochiul stăpânului de la Spychów fulgeră parcă o lumină ciudată şi faţa lui ameninţătoare se lumină puţin. După o clipă, se uită la Danusia şi întrebă din nou:

—Şi asta din cauza ei?

—Păi din cauza cui? Cred că unchiul ţi-a spus Domniei Tale că am jurat să-i pun la picioare trei panaşe retezate de pe coifurile nemţilor. Dar n-o să fie numai trei, ci atâtea câte degete am la amândouă mâinile. În acest fel, am să te ajut şi pe Domnia Ta să te răzbuni pentru moartea mamei Danusiei.

—Vai lor! încuviinţă Jurand.

Şi din nou se aşternu tăcerea. Cu toate acestea, Zbyszko, ghicind că, arătându-şi îndârjirea împotriva nemţilor se apropie de inima lui Jurand, zise:

—N-am să-i iert nici pentru nedreptatea mea, deşi era cât pe ce să-mi taie capul.

Aici, se întoarse spre Danusia şi adăugă:

—Ea m-a scăpat.

—Ştiu, încuviinţă Jurand.

—Şi nu eşti supărat?

—De vreme ce i-ai jurat, slujeşte-o pentru că aşa-i obiceiul cavalerilor.

Zbyszko ezită o clipă, apoi începu să vorbească neliniştit.

—Află, Domnia Ta că… mi-a acoperit capul cu vălul ei… Toţi cavalerii şi călugărul franciscan, care stătea cu crucea lângă mine, au auzit-o când a spus: „Este al meu!” Aşa că n-o să mai fiu niciodată al nimănui până la moarte, aşa să-mi ajute Dumnezeu.

Rostind aceste cuvinte, îngenunche din nou şi vrând să arate că ştie obiceiul cavaleresc, sărută cu veneraţie pantofiorii Danusiei, care stătea pe rezemătoarea scaunului, după care se ridică şi, întorcându-se către

Jurand, îl întrebă:

—Domnia Ta ai mai văzut una ca ea?...

Jurand îşi luă deodată capul în mâinile ucigătoare de oameni şi coborându-şi pleoapele, răspunse surd:

—Am văzut, dar nemţii mi-au omorât-o.

—Atunci, ascultă-mă, propuse Zbyszko înflăcărat, nedreptatea şi răzbunarea Domniei Tale sunt şi ale mele. Şi dintr-ai noştri, de la Bogdaniec, cărora li s-au împotmolit caii în mocirlă, ticăloşii au ucis o mulţime cu arbaletele... N-ai să găseşti pe nimeni mai bun ca mine pentru treaba Domniei Tale. Pentru mine nu-i ceva nou! Întreabă-l şi pe unchiul meu. Suliţa şi baltagul, paloşul lung sau scurt, totuna mi-s! Ţi-a povestit unchiul despre frizienii aceia?... O să-i tai pe nemţi ca pe berbeci, iar în legătură cu fiica Domniei Tale, îţi jur în genunchi că voi lupta pentru ea fie şi cu starostele iadului şi n-o s-o schimb nici pentru pământ, nici pentru vite, pentru nimic, şi de mi-ar da pe ea chiar un castel cu geamuri la ferestre, l-aş refuza şi m-aş duce după ea până la capătul lumii.

Jurand întârzie un răstimp cu capul în mâini, dar în cele din urmă, se trezi parcă din somn şi spuse cu jale copleşit de tristeţe:

—Eşti pe gustul meu, copile, dar n-am să ţi-o dau, fiindcă nu-ţi este scrisă ţie, sărmana!

La auzul acestor cuvinte, Zbyszko mai că încremeni şi începu să se uite la Jurand cu ochii holbaţi, nemaiputând îngăima o vorbă.

Dar Danusia îi veni în ajutor. Zbyszko îi plăcea foarte mult, aşa cum îi plăcea să nu mai fie socotită o „gâgâlice”, ci o „băietană curajoasă”. Îi plăcuseră şi logodna, şi dulciurile pe care i le aducea zilnic micul cavaler, aşa că acum, când înţelese că vor s-o lipsească de toate acestea, alunecă repede de pe rezemătoarea scaunului şi ascunzându-şi capul pe genunchii tatălui, începu să strige:

—Tăticule, tăticule, vrei să mă faci să plâng?

Se vede că Jurand o iubea mai presus de orice, fiindcă îşi puse cu blândeţe mâna pe capul bălai. Pe faţa lui, înverşunarea şi mânia fuseseră înlocuite de tristeţe.

În acest timp, Zbyszko îşi reveni şi se miră:

—Cum aşa? Domnia Ta vrei să te împotriveşti voinţei lui Dumnezeu?

Iar la acestea Jurand:

—Dacă asta va fi voia Domnului, va fi a ta, eu îţi spun, însă, că nu voi interveni. Sigur, te-aş ajuta bucuros, dar nu se poate…

Şi spunând acestea, o luă în braţe pe Danusia şi se îndreptă spre uşă, iar când Zbyszko vru să-i aţină calea, se opri o clipă şi adăugă:

—N-am să-ţi port ranchiună pentru că-ţi îndeplineşti datoria de cavaler, dar să nu mă întrebi mai mult, fiindcă nu-mi stă în putere să-ţi spun.

Şi ieşi.

Capitolul IX

A DOUA ZI, JURAND NU-L EVITĂ CÂTUŞI de puţin pe Zbyszko şi nici nu-l împiedică să-şi îndeplinească în timpul drumului îndatoririle faţă de Danusia ca un cavaler ce se afla. Dimpotrivă, Zbyszko, deşi cu inima strânsă, băgă de seamă că mohorâtul stăpân de la Spychów îl priveşte cu bunăvoinţă şi cu părere de rău parcă pentru că fusese nevoit să-i dea un răspuns atât de crud. De aceea, tânărul încercă nu o dată să se apropie de el şi să înceapă vorba. După plecarea de la Cracovia, în timpul călătoriei, se iviră destule prilejuri potrivite, deoarece amândoi o însoţeau călare pe prinţesă. Jurand, de obicei tăcut, vorbea cu plăcere, dar atunci când Zbyszko voia să afle ceva despre

piedicile care-l despărţeau de Danusia, discuţia se întrerupea deodată şi faţa lui Jurand se întuneca. Zbyszko, gândind că prinţesa ştie mai multe, se apropie la un moment dat şi se strădui să afle ceva de la ea, dar fără nici un rezultat.

—Trebuie să fie o mare taină, îi spuse. Mi-a mărturisit chiar Jurand, dar m-a rugat totodată să nu-l întreb mai multe. Fără doar şi poate este legat prin vreun jurământ, cum se obişnuieşte printre oameni. Cred totuşi că Dumnezeu ne va ajuta şi cu timpul va ieşi totul la iveală.

—Fără Danuśka pe lume, m-aş simţi ca un câine în lanţ sau ca un urs în groapă, răspunse Zbyszko. Nu tu bucurie, nu tu mângâiere. N-aş avea parte de nimic, numai de necazuri. Aş pleca la Tawana cu prinţul Witold, să mă ucidă tătarii acolo. Dar mai întâi trebuie să-l duc pe unchiul acasă şi abia după aceea să retez penele de păun de la coifurile nemţilor, aşa cum am jurat. E cu putinţă ca în acest timp să-mi vină vreunul de hac; mai bine aşa decât să văd că mi-o ia altul pe Danusia.

Prinţesa îşi ridică spre el ochii albaştri, buni şi îl întrebă miratã:

—Păi tu ai îngădui una ca asta?

—Eu? Cât mai am o picătură de sânge în vene, aşa ceva nu se va întâmpla! Doar dacă mi s-ar usca mâna şi nu va mai putea ţine baltagul!

—Ei vezi?

—Aşa-i, dar cum s-o iau împotriva voinţei părinteşti?

La acestea, prinţesa murmură parcă pentru sine:

—Dumnezeule atotputernic, se mai întâmplă câteodată şi aşa…

Apoi către Zbyszko:

—Oare voia Domnului nu-i mai puternică decât cea părintească? Jurand a recunoscut şi el că dacă „Dumnezeu

va voi, va fi a lui”.

—Aşa mi-a spus şi mie! exclamă Zbyszko. „Dacă asta va fi voinţa lui Dumnezeu, va fi a ta.”

—Păi vezi?

—Milostivă stăpână, afară de bunăvoinţa Luminăţiei Tale, asta-mi e singura mângâiere.

—Bunăvoinţa mea o ai, iar Danuśka se va ţine de cuvânt. Chiar ieri i-am zis: Danuśka, o să-i păstrezi credinţă lui Zbyszko? Iar ea mi-a răspuns: „Voi fi a lui Zbyszko sau a nimănui!” E încă o copilă, dar când promite ceva, se ţine de cuvânt, doar e fiică de şlahtic, nu o necioplită. Şi mama ei era la fel.

—Să dea Dumnezeu! se bucură Zbyszko.

—Ai grijă, însă, ca şi tu să-ţi respecţi jurământul, căci sunt nu puţini bărbaţi uşuratici: făgăduiesc dragoste veşnică şi numaidecât se duc la alta, de nu-i ţii nici legaţi! Ştiu că vorbesc cu dreptate!

—Iisus să mă pedepsească înainte de a păcătui! se împotrivi cu înflăcărare Zbyszko.

—Ai grijă să nu uiţi. Iar după ce-l conduci acasă pe unchiul tău, să vii la curtea noastră. O să ai prilejul să capeţi pintenii de cavaler, apoi o să vedem ce-o mai vrea şi Dumnezeu. Între timp, Danuśka o să mai crească şi va simţi voinţa Domnului, fiindcă acum ţine într-adevăr grozav la tine, nu pot să spun că nu-i aşa, dar nu ca o fată împlinită. S-ar putea ca şi Jurand să încline în sufletul lui spre tine, pentru că, după socoteala mea, şi el s-ar bucura. O să te duci la Spychów şi vei avea prilejul să-i fii cumva de folos, şi să-i câştigi inima.

—Milostivă prinţesă, tocmai asta mă gândeam să fac, dar cu îngăduinţa Luminăţiei Tale, îmi va fi mai uşor.

Discuţia cu prinţesa îi dădu mult curaj lui Zbyszko. În

acest timp, la primul popas, bătrânul Maćko se simţi atât de rău, încât fu nevoit să rămână şi să aştepte până când îşi va recăpăta puterile ca să poată călători mai departe. Milostiva prinţesă Anna Danuta îi lăsă toate ierburile şi leacurile pe care le avea la ea, întrucât trebuia să-şi continue călătoria, astfel că cei doi cavaleri de Bogdaniec fură siliţi să se despartă de suita mazoviană. Zbyszko se prăpăstui cât era de lung mai întâi la picioarele prinţesei, apoi înaintea Danusiei, îi jură încă o dată că-şi va respecta legământul de cavaler, promise că va veni cât va putea de repede la Ciechanów sau la Varşovia, şi în cele din urmă o luă în braţele-i puternice şi ridicând-o, începu să repete cu glasul tremurător:

—Să nu mă uiţi, floricica mea dragă, să nu mă uiţi, peştişorul meu auriu!

Iar Danusia, încolăcindu-i gâtul cu braţele, cum face o soră mai mică atunci când îşi îmbrăţişează fratele iubit, îşi lipi năsucul cârn de obrazul lui şi plânse cu lacrimi amare repetând:

—Nu vreau să merg la Ciechanów fără Zbyszko, nu vreau să mă duc acolo!

Jurand îi văzu lacrimile, dar nu izbucni cu mânie. Din contră, el însuşi se despărţi cu bunăvoinţă de tânăr, iar când urcă în şa, se întoarse încă o dată spre el şi-i spuse:

—Rămâi cu Dumnezeu şi să nu-mi porţi pică.

—Cum să-ţi port, când Domnia Ta eşti tatăl Danusiei? îi răspunse Zbyszko din toată inima.

Şi se aplecă la scara lui, iar Jurand îi strânse mâna cu putere şi-i ură:

—Dumnezeu să te ajute în toate!… Înţelegi?

Şi plecă. Cu toate acestea, Zbyszko îşi dădu seama de bunăvoinţa din cuvintele lui din urmă şi revenind la căruţa în care zăcea Maćko, îi spuse:

—Unchiule, cred că şi el vrea, dar îl împiedică ceva. Domnia Ta ai fost la Spychów şi ai mintea ageră, aşa că

străduieşte-te să afli ce este.

Maćko, însă, era prea bolnav. Fierbinţeala care-l cuprinsese de dimineaţă crescuse către seară atât de mult, încât începu să-şi piardă cunoştinţa, aşa că în loc să-i răspundă lui Zbyszko, se uită parcă uimit la el, apoi îl întrebă:

—Unde bat clopotele?

Zbyszko se sperie, deoarece îi trecu prin minte că, de vreme ce bolnavul aude clopotele bătând, se apropie moartea de el. Se mai gândi că bătrânul poate să moară fără preot, fără să se spovedească şi să ajungă în acest fel dacă nu de-a dreptul în iad, cel puţin în purgatoriu, aşa că hotărî să-şi continue drumul ca să ajungă mai repede la vreo parohie, unde Maćko ar putea primi sfânta împărtăşanie.

În acest scop, merseră toată noaptea. Zbyszko urcă în căruţa cu fân, în care zăcea bătrânul, şi-l veghe până se făcu ziuă. Din când în când, îi dădea să bea din vinul dăruit pentru drum de neguţătorul Amylej, şi Maćko, însetat, sorbea cu lăcomie, fiindcă-i făcea bine. După a doua stacană, îşi recăpătă chiar cunoştinţa, iar după a treia, adormi atât de adânc, că Zbyszko se apleca uneori asupra lui să se convingă că nu murise.

Şi la acest gând, îl cuprindea o jale nemărginită. Până când nu fusese întemniţat la Cracovia, nu-şi dăduse seama prea bine cât de mult îl iubeşte pe acest unchi, care-i fusese şi tată şi mamă în viaţă. Acum, însă, ştia prea bine şi simţea totodată că după moartea lui, va rămâne grozav de singur pe lume, fără rude, fără abatele căruia îi lăsase zălog Bogdaniec, fără prieteni şi fără ajutorul nimănui. În acelaşi timp, cugetă că Maćko, dacă va muri, va fi tot din cauza nemţilor, de mâna cărora el însuşi era cât pe ce să-şi piardă capul, aceiaşi din pricina cărora pieriseră părinţii lui şi mama Danusiei, precum şi mulţi, mulţi alţi oameni nevinovaţi pe care-i cunoştea sau despre care auzise de la prieteni, şi mai că se minună. „O, Doamne, îşi spuse, în tot regatul acesta nu există nici un singur om care să nu fi

cunoscut nedreptatea din partea lor şi care să nu-şi dorească să se răzbune!” Aici, îşi aduse aminte de nemţii cu care luptase la Wilno, şi se gândi că nici tătarii nu se războiesc mai crâncen ca acest popor decât care altul mai crud nu se află pe lume.

Zorile îi întrerupseră gândurile. Se lumina de ziuă, dar era răcoare. Se pare că Maćko se simţea mai bine, pentru că răsufla egal şi mai liniştit. Se trezi abia când soarele începea să pripească de-a binelea, deschise ochii şi îngăimă:

—Mi-e mai uşor, dar unde ne aflăm?

—Ajungem la Olkusz. Ştii, Domnia Ta… unde se scoate argintul din pământ şi se plătesc dările la vistierie.

—De ce n-avem şi noi bogăţia din pământ? Am putea să refacem Bogdaniec!

—Se vede că îţi este mai bine, răspunse Zbyszko râzând. Ehei, ne-ar ajunge şi pentru un castel de zid! O să poposim la casa parohială, fiindcă acolo vom primi găzduire şi Domnia Ta vei putea să te spovedeşti. Toate sunt în mâna lui Dumnezeu, dar tot e mai bine să ai conştiinţa împăcată.

—Eu sunt un om cu păcate, aşa că o să mă pocăiesc bucuros, răspunse Maćko. Azi-noapte, am visat că diavolii îmi jupuiau pielea de pe picioare… Şi vorbeau nemţeşte între ei. A dat Dumnezeu şi mi-a mai trecut fierbinţeala. Dar tu ai dormit vreun pic?

—Cum puteam să dorm, dacă te-am vegheat?

—Atunci, culcă-te şi tu puţin. O să te trezesc când ajungem.

—Nu-mi arde mie de somn!

—Păi ce nu te lasă să dormi?

Zbyszko se uită la unchiul lui cu o privire copilărească.

—Ce altceva, dacă nu dragostea? Mai că mi se opreşte răsuflarea de atâta oftat, dar o să urc puţin pe cal şi o

să-mi treacă.

Şi coborând din căruţă, încălecă pe calul pe care robul turc dăruit de Zawisza i-l aduse îndată. În acest timp, Maćko îşi duse mâna la şold de durere, dar se pare că se gândea la altceva, nu la boala lui, deoarece clătină din cap, ţâţâi din buze şi în cele din urmă zise:

—Stau şi nu-mi pot reveni din uimire cum de te-ai îndrăgostit astfel, că nici tatăl tău şi nici eu n-am fost aşa.

În loc să-i răspundă, Zbyszko se îndreptă brusc în şa, îşi puse mâna în şold, îşi înălţă capul şi se porni să cânte cu toată puterea:

Noaptea toat-am plâns, am plâns toată ziua,
Unde eşti drăguţă, prea frumoasă fată!
Nimic nu m-ajută, fără tine dragă,
De n-am să-ţi văd ochii, gura ca o fragă.
Hei!

Şi acest „hei!” se rostogoli prin pădure, izbindu-se de trunchiurile copacilor de lângă drum, în sfârşit, răsună ca un ecou îndepărtat şi se stinse în desişuri.

Maćko îşi pipăi din nou şoldul străpuns de săgeţile nemţeşti şi murmură gemând încet:

—Odinioară, oamenii aveau mai multă minte, pricepi?

Totuşi, curând se adânci în gânduri, amintindu-şi parcă vremurile de altădată, şi adăugă:

—Deşi câte unul era şi pe atunci tot prostănac.

Dar, în acest timp, tocmai ieşiră din pădure şi zăriră colibele minerilor, iar mai departe zidurile crenelate ale fortăreţei de la Olkusz, ridicate de regele Kazimierz, şi turnurile parohiei construite de Władysław Łokietek.

Capitolul X

Canonicul de la biserica parohială îl spovedi pe Maćko

şi-i pofti să înnopteze acolo, aşa că plecară abia a doua zi de dimineaţă. Dincolo de Olkusz, cotiră spre Silezia, pe hotarul căreia aveau să meargă mereu până în Wielkopolska. Drumul ducea mai mult printr-o pădure, în care când apunea soarele se auzeau adesea, asemenea unor tunete subpământene, mugetele bourilor şi ale zimbrilor, iar noaptea luceau prin desişurile de alun ochii lupilor. O primejdie şi mai mare decât fiarele sălbatice îi ameninţa pe acest drum pe călători şi negustori din partea nemţilor sau a cavalerilor trădători din Silezia, ale căror întărituri se înălţau ici şi colo aproape de graniţă. De bună seamă, în urma războiului cu stăpânitorul din Opole, pe care-l ajutaseră împotriva regelui Władysław oştenii silezieni, cele mai multe dintre aceste întărituri fuseseră distruse de luptătorii polonezi. Cu toate acestea, mai ales după apusul soarelui, trebuia să se ferească şi să aibă armele pregătite.

Călătoriră totuşi în linişte, astfel că Zbyszko începu să se plictisească şi abia la o zi de mers până la Bogdaniec, auziră în urma lor într-o noapte sforăit şi tropot de cai.

—Vin nişte călăreţi după noi, spuse Zbyszko.

Maćko, care nu dormea, privi la stele şi răspunse ca un om cu experienţă:

—În curând, se revarsă zorile. Tâlharii nu atacă spre sfârşitul nopţii, pentru că până se luminează, trebuie să ajungă acasă.

Totuşi, Zbyszko opri căruţa, aşeză oamenii de-a latul drumului cu faţa spre cei care veneau, iar el ieşi înaintea lor şi aşteptă.

Într-adevăr, după o vreme, zări în mohoreală un grup de călăreţi. Unul dintre ei mergea în frunte, la câţiva paşi înaintea celorlalţi, dar se vede că nu voia să se ascundă, întrucât cânta cu voce tare. Zbyszko nu putea desluşi cuvintele, dar îi ajunseră la ureche strigăte vesele: hop! hop! cu care necunoscutul îşi încheia fiecare strofă.

—Sunt de-ai noştri! îşi spuse.

După care porunci:

—Stai!

—N-ai decât să stai tu, îi răspunse un glas pus pe glumă.

—Cine sunteţi?

—Dar voi cine sunteţi?

—De ce năvăliţi asupra noastră?

—Dar voi de ce ne aţineţi calea?

—Răspunde, fiindcă arbaletele sunt armate.

—Iar ale noastre… descordate, trage!

—Răspunde omeneşte, că va fi rău de tine.

Drept răspuns, Zbyszko auzi un cântec vesel:

O obidă şi-un necaz
Sar în joc cu mare haz…
Hop, hop, hop!
Ce le-o mai trebui joc?
Jocu-i bun, dar n-au noroc!
Hop, hop, hop!

Tânărul rămase uimit auzind asemenea vorbe; dar cântecul încetă şi acelaşi glas întrebă:

—Dar bătrânul Maćko ce mai face? Mai răsuflă?

Maćko se săltă în capul oaselor în căruţă şi exclamă:

—Pentru Dumnezeu, sunt de-ai noştri!

Iar Zbyszko îşi îndemnă calul înainte:

—Cine întreabă de Maćko?

—Vecinul lui, Zych de Zgorzelice. De-o săptămână tot merg după voi şi întreb pe toată lumea.

—Măi să fie! Unchiule! E Zych de Zgorzelice! se bucură Zbyszko.

Şi începură să se îmbrăţişeze cu veselie, deoarece Zych era într-adevăr vecinul lor şi în afară de asta, un om bun şi iubit de toţi pentru firea-i prietenoasă.

—Ei, cum o mai duci? întrebă strângându-i mâna lui Maćko. Mai „hop!” sau nici măcar atât?

—Ehei, nu mai e nici hop! răspunse Maćko, Dar mă bucur că te văd. O, Doamne, parcă am şi ajuns la Bogdaniec!

—Dar ce ai, Domnia Ta, că am auzit că te-au rănit nemţii?

—Au tras în mine cu arbaleta, câinii! Mi-a rămas vârful unei săgeţi între coaste…

—Teme-te de Dumnezeu! Ei şi, ai încercat să bei untură de urs?

—Vezi? interveni Zbyszko, toţi recomandă untura de urs. Când o să ajungem la Bogdaniec, o să mă duc noaptea cu toporul la un stup de albine sălbatice.

—S-ar putea să aibă şi Jagienka, iar dacă nu mai are, o să trimit s-o întrebe.

—Care Jagienka? Parcă pe soaţa Domniei Tale o chema Małgochna, se interesă Maćko.

—Oho, care Małgochna? La Sfântul Mihail se împlineşte a treia toamnă de când Małgochna odihneşte în tarlaua preotului. Era o femeie straşnică. Dumnezeu să-i lumineze sufletul. Iar Jagienka seamănă cu ea, numai că e tânără…

După văi deal se ridică,
Cum e neam aşa-i şi fiica…
Hop, hop!

—Şi doar Małgochnei i-am spus: Nu te mai urca în copac la cincizeci de ani. Nu m-a ascultat şi a urcat. S-a frânt o creangă şi buf! Domniile Voastre, mai că a făcut groapă în pământ, dar după trei zile şi-a dat ultima suflare.

—Dumnezeu s-o odihnească! rosti Maćko. Îmi aduc

aminte, cum de nu... când îşi punea mâinile-n şold şi începea să ocărască, se ascundeau argaţii în fân. Dar la gospodărie n-o întrecea nimeni! Şi a căzut, sărmana, din copac?... Ia te uită!...

—A căzut ca un con de brad iarna... Of, ce m-am mai necăjit. Ştiţi, după înmormântare m-am îmbătat atât de rău de supărare, că n-au putut să mă trezească trei zile. Credeau că am dat ortu' preotului. Şi cât am mai jelit-o pe urmă, câte lacrimi am vărsat! Dar şi Jagienka e bună de treabă. Acum, toate sunt pe umerii ei.

—Abia mi-o mai aduc aminte. Când am plecat, nu era mai mare decât baltagul. Trecea pe sub cal fără să-i atingă burta cu capul. Da' e mult de atunci şi cred că a mai crescut.

—La Sfânta Aguieszka a împlinit cincisprezece ani; dar nici eu n-am mai văzut-o de aproape un an de zile.

—Păi, unde-ai fost, Domnia Ta? De unde te întorci?

—De la război. Puteam să stau ca un rob acasă când o aveam pe Jagienka?

Maćko, deşi bolnav, când auzi de război, îşi ciuli urechile şi întrebă:

—Te pomeneşti că ai fost cu prinţul Witold la Worskla?

—Sigur că am fost, răspunse vesel Zych de Zgorzelice. Ehei, nu i-a dat Dumnezeu noroc şi am suferit o grea înfrângere. Mai întâi ne-au omorât caii. Că tătarii nu atacă de-a dreptul, cum fac cavalerii creştini, ci trag cu arcurile de departe. Dacă te repezi asupra lor, se împrăştie şi iarăşi trag cu arcurile. Oricum ai face, n-o nimereşti! Pentru că vedeţi, Domniile Voastre, în oastea noastră, cavalerii se lăudau fără măsură, spunând: „N-o să aplecăm suliţele, şi n-o să scoatem nici săbiile din teacă, o să-i spulberăm în goana cailor pe viermii ăştia". Aşa se tot grozăveau, până

când au început să şuiere săgeţile de s-a făcut întuneric, şi gata cu lupta. Abia am mai rămas unu' din zece. Vă vine să credeţi? Mai mult de jumătate din oştire, şaptezeci de cneji lituanieni şi ruteni au rămas pe câmpul de bătaie, iar dacă-i vorba de şlahtici şi tot felul de curteni, adică plevuşcă, fiindcă aşa se mai spune, nu i-ai fi numărat nici în două săptămâni.

—Am auzit, îl întrerupe Maćko. Şi dintre cavalerii pe care vi i-am trimis în ajutor, au murit o mulţime.

—Adevărat, şi chiar nouă teutoni, fiindcă şi ei au fost nevoiţi să slujească în oastea lui Witold. Iar dintr-ai noştri s-au prăpădit o grămadă. După cum ştiţi şi Domniile Voastre, dacă alţii se uită înapoi, noi n-o facem. Marele cneaz s-a încrezut mai mult în cavalerii noştri şi n-a vrut să aibă altă strajă apropiată în timpul luptei decât numai polonezi. Ha, ha! Au căzut mormane în jurul lui, dar el n-a păţit nimic. Au murit Spytko de Melsztyn şi spătarul Bernat, şi paharnicul Mikołaj, şi Prokop, şi Przecław, şi Dobrogost şi Jaśko de Lazewice, şi Pilik Mazur, şi Warsz de Michów, şi voievodul Socha, şi Jaśko de Dąbrowa, şi Pietrko de Miłostaw, şi Szczepiecki, şi Oderski, şi Tomko Łagoda. Cine poate să-i pomenească pe toţi? Am văzut câţiva atât de plini de săgeţi, încât după moarte semănau cu nişte arici, de te apuca râsul când te uitai la ei!

Aici izbucni într-adevăr în hohote, ca şi când ar fi povestit cine ştie ce întâmplare veselă, apoi începu să cânte deodată:

Ehei, ai văzut cine-i tătarul,
Când te-a miruit cu parul!

—Ei, şi după aceea? îl întrebă Zbyszko.

—După aceea, marele cneaz a luat-o la sănătoasa, dar şi-a recăpătat curajul în curând, cum i se întâmplă de

obicei. Cu cât îl apeşi mai tare, cu atât se îndreaptă mai repede, ca o nuia de alun. Atunci, am dat fuga la Tawan, ca să apărăm vadul. Tocmai sosise din Polonia o ceată de cavaleri. Dar, nimic! Prea bine! A doua zi, a venit Edyga cu o urdie mare de tătari, dar n-a izbândit nimic. Ehei, ce mai nuntă a fost! Când vrea să treacă prin vad, noi îi dam peste bot. N-a izbutit nicidecum. Am ucis şi am prins o mulţime. Eu însumi am vânat vreo cinci, pe care-i duc la Zgorzelice. O să vedeţi la lumina zilei ce boturi de câini au.

—La Cracovia, se vorbea că şi în regat vom avea parte de război.

—De parcă Edyga e prost. El ştie prea bine ce cavaleri sunt la noi şi unde mai pui că cei mai vestiţi au rămas pe la casele lor, deoarece regina nu s-a bucurat că Witold a început singur războiul. Ehei, bătrânul Edyga e un om viclean! Şi-a dat seama numaidecât la Tawan că prinţul creşte în putere şi s-a dus peste nouă mări şi ţări!…

—Şi Domnia Ta te-ai întors acasă.

—Chiar aşa. Nu mai era nimic de făcut acolo. Iar la Cracovia, am aflat că Domnia Ta ai plecat cu puţin înainte la Bogdaniec.

—De aceea ştiaţi că suntem noi!

—Ştiam, deoarece am întrebat de Domniile Voastre la toate popasurile.

Aici, se întoarse spre Zbyszko:

—Ei, drăguliţă Doamne, erai mic când te-am văzut ultima dată, dar acum, deşi este încă întuneric, îmi dau seama că eşti un zdrahon de flăcău. Erai gata să tragi cu arbaleta!… Se vede că ai fost la război.

—Pe mine m-a crescut războiul de mic. Să spună unchiul dacă nu-s hârşiit cu luptele.

—Nu-i nevoie să-mi mai spună unchiul tău. L-am văzut

la Cracovia pe stăpânul de la Taczew care mi-a povestit despre tine… Iar dacă mazurianul acela nu vrea să-ţi dea fata, dacă aş fi în locul tău, n-aş fi atât de îndârjit, fiindcă, îmi placi… O să uiţi de cealaltă, când o s-o vezi pe Jagienka mea. E ca o floare!…

—A, nu-i adevărat! N-am s-o uit, de-ar fi să văd şi zece ca Jagna Domniei Tale.

—Odată cu ea, o să capeţi şi Maczydoly, unde-i şi o moară. Când am plecat, păşteau pe luncă şi vreo zece iepe bune cu mânjii lor. Oho, nu te teme, Jagna n-o să ducă lipsă de peţitori!

Zbyszko vru să răspundă: „Aşa-i, dar eu n-am s-o peţesc!” însă Zych de Zgorzelice începu iarăşi să cânte:

La picioare-ţi cad îndată,
Numai să mi-o dai pe fată,
Doamne-ajută!

—Domnia Ta nu te gândeşti decât la cântece şi veselie, observă Maćko.

—Păi, ce altceva fac sufletele binecuvântate în rai?

—Cântă.

—Ei, vezi? Iar cele osândite plâng. Prefer să mă duc la cei ce cântă, decât la cei ce plâng. Sfântul Petru va zice şi el: „Trebuie să-l lăsăm să intre în rai, că altfel zburdalnicul o să cânte în iad, iar asta nu se cade”. Aha, uite că se face ziuă.

Într-adevăr, cerul se lumina. După un răstimp, ieşiră într-un luminiş larg, unde se vedea bine. În balta care ocupa cea mai mare parte din poiană, câţiva oameni prindeau peşte, dar la vederea oamenilor înarmaţi, aruncară năvoadele şi ieşind din apă, puseră repede mâna pe cângi şi ciomege, aşteptând ameninţători, gata de luptă.

—Ne-au luat drept tâlhari, spuse Zych râzând. Hei,

pescarilor! Ai cui sunteţi?

Sătenii stătură o vreme în tăcere, privind neîncrezători, dar în cele din urmă, cel mai în vârstă dintre ei, recunoscându-i pe cavaleri, răspunse:

—Ai abatelui de la Tulcza.

—E ruda noastră, se bucură Maćko, căreia i-am lăsat zălog Bogdaniec. Asta trebuie să fie pădurea lui, dar se pare că a cumpărat-o de curând.

—O, Doamne, a cumpărat-o! răspunse Zych. S-a bătut pentru ea cu Wilk de Brzozowa şi se vede că l-a biruit. Acum un an, trebuia să lupte cu suliţa şi cu paloşul pentru partea asta, dar nu mai ştiu cum s-a sfârşit, pentru că am plecat.

—Ei, suntem rude, zise Maćko, cu noi n-o să se pună în poară, ba poate chiar că ne va înapoia o parte din zălog.

—E cu putinţă. Dacă-l iei cu binele, mai pune şi de la el. Abatele este un cavaler care nu-şi pune coiful pentru prima dată. Pe deasupra, mai este şi cuvios şi îşi face datoria cu credinţă. Cred că vă aduceţi aminte. Când răcneşte la slujbă, zboară rândunelele din cuiburile de sub tavan. Ehei, aşa sporeşte slava lui Dumnezeu.

—Cum să nu-mi aduc aminte! Că doar stingea de la zece paşi cu răsuflarea lumânările din altar. A venit vreodată la Bogdaniec?

—Cum de nu. A venit, a aşezat cinci ţărani cu nevestele lor pe locurile despădurite. A fost şi la noi, la Zgorzelice, deoarece, cum ştiţi şi Domniile Voastre, el mi-a botezat-o pe Jagienka, la care ţine foarte mult şi o numeşte fiica lui.

—Să dea Dumnezeu să vrea să-mi lase mie ţăranii, spuse Maćko.

—Ei, ce înseamnă cinci ţărani pentru un om avut ca el! În sfârşit, dacă-l va ruga Jagienka, o să-i lase.

Discuţia se întrerupse un timp, întrucât peste pădurea

întunecată şi jarıştea trandafirie se înălţă soarele şi lumină împrejurimile. Cavalerii îl întâmpinară cu obişnuitul: „Lăudat fie numele Domnului!” după care îşi făcură semnul crucii şi rostiră rugăciunea de dimineaţă.

Zych sfârşi cel dintâi şi lovindu-se de câteva ori cu pumnul în piept, se adresă tovarăşilor lui:

—Acum, vreau să mă uit bine la voi. Ehei, cât de mult v-aţi schimbat amândoi… Maćko, Domnia Ta trebuie mai întâi să te însănătoşeşti… Jagienka o să aibă grijă de toate, pentru că la Bogdaniec nu-i nici o femeie… Ştiu că vârful săgeţii ţi-a rămas între coaste… Şi nu ţi-e prea bine…

Apoi se întoarse către Zbyszko:

—Acum, arată-te şi tu… O, Dumnezeule atotputernic! Când erai mic, te căţărai pe spinarea mânjilor pe la coadă, ia te uită ce mai cavaler!… Ai faţa de fecioară şi umerii largi, ca un bărbat… Unul ca tine se poate lua la trântă şi cu un urs…

—Ce înseamnă ursul pentru el? interveni Maćko. Era mai tânăr decât acum, când frizianul acela i-a zis copilandru fără mustaţă, iar el s-a supărat şi i-a smuls-o, lăsându-l fără podoabă…

—Ştiu, îl opri Zych. Iar pe urmă v-aţi luptat şi le-aţi luat avutul. Powała de Taczew mi-a povestit totul:

Neamţul a avut câştig
L-a-ngropat fără covrig,
Hop, hop!

Şi începu să-l cerceteze zâmbitor pe Zbyszko, care privea şi el curios la trupul lui Zych, lung şi subţire ca un băţ, la faţa lui cu un nas uriaş şi la ochii rotunzi, plini de veselie.

—Oho! Se bucură tânărul, cu un asemenea vecin, viaţa nu va fi tristă deloc, numai să-l însănătoşească Dumnezeu

pe unchiul meu.

—Tot mai bine-i să ai un vecin vesel cu care nu te poţi certa, răspunse Zych. Iar acum, ascultaţi ce vreau să vă spun, ca om bun şi creştin ce mă aflu. Acasă, n-aţi mai fost de mult, aşa că n-o să găsiţi nimic la locul lui. Nu e vorba de gospodărie, fiindcă abatele şi-a făcut bine treaba... a despădurit o tarla şi i-a aşezat acolo pe ţăranii aduşi... Dar pentru că rareori trece el însuşi pe acolo, cămara este goală, iar în casă abia dacă mai afli câte o laviţă sau un braţ de paie de mazăre pentru culcuş, ori bolnavul are nevoie de îngrijire. Aşadar, ştiţi ce zic eu? Haideţi cu mine la Zgorzelice. O să staţi vreo lună, două, aşa ar pofti inima mea, iar în acest timp, Jagienka va rândui lucrurile la Bogdaniec. Lăsaţi totul în seama ei şi n-o să vă doară capul... Zbyszko se va duce să aibă grijă de treburile gospodăriei, iar pe abate o să-l chem şi pe el la Zgorzelice, ca să faceţi socotelile... De tine, Maćko, fata o să aibă grijă ca de tatăl ei, iar la caz de boală, grija unei femei e mai bună decât oricare alta. Haideţi, Domniile Voastre, faceţi după pofta inimii mele.

—Toată lumea ştie că Domnia Ta eşti un om bun şi aşa ai fost întotdeauna, răspunse Maćko, dar dacă mi-e sortit să mor din cauza aşchiei care mi-a rămas sub coaste, prefer să fie la mine acasă. Pe de altă parte, acolo, omul, fie şi bolnav, mai întreabă de una, mai veghează alta şi îndreaptă câte altele. Dacă Dumnezeu va porunci să mă duc pe lumea cealaltă, n-am încotro! Fie grija mare sau mică, n-ai ce face. Iar cu lipsurile suntem învăţaţi din război. Celui care s-a obişnuit să doarmă câţiva ani pe pământul gol, îi place şi o legătură de paie de mazăre. Dar pentru inima bună a Domniei Tale, îţi sunt mulţumitor din tot sufletul, şi dacă n-am să-ţi fiu recunoscător eu, cu voia

lui Dumnezeu îţi va fi Zbyszko.

Zych de Zgorzelice, de bunătatea şi bunăvoinţa căruia se dusese buhul, îşi reînnoi rugăminţile, dar Maćko nu se lăsă convins: dacă trebuie să moară, să fie în bătătura lui! Lipsind atâţia ani de la Bogdaniec, i se făcuse dor de casă, aşa că acum, când era atât de aproape, nimic nu-l mai putea opri, de-ar fi să fie şi ultimul popas. Şi aşa, mila lui Dumnezeu e mare, fiindcă i-a îngăduit să ajungă până aici.

Îşi şterse ochii de lacrimile ce i se îngrămădeau sub pleoape, privi în jur şi spuse:

—Dacă aici este pădurea lui Wilk de Brzozowa, o să ajungem îndată după-amiază.

—Nu mai este a lui Wilk de Brzozowa, ci a abatelui, îl îndreptă Zych.

Bolnavul prinse să zâmbească, iar după un răstimp răspunse:

—Dacă este a abatelui, poate că odată va fi şi a noastră.

—Ia te uită la el, adineauri vorbeai de moarte, strigă vesel Zych, iar acum vrei să trăieşti mai mult decât abatele.

—Dacă nu eu, o să trăiască Zbyszko.

Vorbirea le fu întreruptă de ecourile de corn din pădure, care răsunară departe înaintea lor.

Zych îşi struni calul numaidecât şi începu să asculte.

—Cred că vânează cineva prin părţile astea, îşi dădu cu părerea. Aşteptaţi.

—Poate că-i abatele. Ar fi bine, dacă ne-am întâlni acum.

—Tăceţi din gură!

Aici, se întoarse spre ceata lui:

—Staţi pe loc!

Se opriră cu toţii. Cornul răsună mai aproape, iar după o clipă, se auzi lătratul câinilor.

—Stai! repetă Zych. Vin spre noi.

Zbyszko descălecă şi începu să strige:

—Daţi-mi arbaleta, poate se năpusteşte vreun animal asupra noastră, hai, mai repede!

Şi smulgând arbaleta din mâinile unui slujitor, o rezemă de pământ, se sprijini cu mijlocul de ea, îşi îndoi spinarea ca un arc şi apucând coarda cu degetele de la amândouă mâinile, o prinse cât ai clipi din ochi în piedica de fier, după care aşează săgeata şi se repezi înainte în pădure.

—A încordat-o! A încordat-o fără manivelă! şopti Zych uluit de puterea neobişnuită a tânărului cavaler.

—Hm, e un flăcău grozav! îi răspunse Maćko la fel de încet cu mândrie.

În acest timp, cornul şi lătratul câinilor se apropiau tot mai mult. Deodată, în partea dreaptă a pădurii se auzi un tropot greoi, trosnetul tufişurilor şi ramurilor frânte, iar pe drum se năpusti din desiş un zimbru bătrân şi bărbos cu capul uriaş în pământ, ochii sângerii şi limba scoasă, răsuflând adânc, fioros. Trecând dintr-un salt peste o groapă din marginea drumului, căzu în genunchi pe picioarele dinainte din cauza avântului, dar se ridică numaidecât şi era gata să se ascundă în tufişurile de pe partea cealaltă, când zbârnâi brusc, ameninţătoare, coarda arbaletei şi se auzi şuieratul săgeţii, apoi animalul se propti pe picioare, se răsuci, mugi îngrozitor şi se prăbuşi ca lovit de trăsnet la pământ.

Zbyszko ieşi de după un copac, încordă iarăşi arbaleta şi se apropie gata să sloboadă altă săgeată în taurul căzut care scurma pământul cu picioarele dinainte.

Dar uitându-se mai bine, se întoarse liniştit spre ceata lui şi începu să strige de departe:

—L-am nimerit atât de bine, de s-a gunoit pe el!

—Bată-te să te bată, se minună Zych, apropiindu-se, cu o singură săgeată!...

—Ei, era şi aproape, iar săgeata are zborul iute. Ia

uitaţi-vă, i-a pătruns sub spată până dincolo de vârful de fier.

—Cred că vânătorii trebuie să fie aproape; mai mult ca sigur că ţi-l vor lua.

—N-am să le îngădui! se împotrivi Zbyszko, l-am ucis pe drum, iar drumul nu este al nimănui.

—Dar dacă vânează chiar abatele?

—Ei, dacă-i abatele, n-are decât să-l ia.

În acest timp, ieşiră din pădure mai întâi câinii, vreo cincisprezece. Când văzură fiara, se aruncară asupra ei lătrând din toate puterile, se îngrămădiră deasupra şi începură să se muşte unul pe altul.

—O să apară îndată şi vânătorii, zise Zych. Aha, uite-i, dar au ieşit la drum înaintea noastră şi încă nu văd animalul. Hop, hop! Veniţi încoace!... Zimbrul a fost omorât!...

Dar tăcu brusc, îşi duse mâna streaşină la ochi, iar după o clipă exclamă:

—Pentru numele lui Dumnezeu! Ce-i asta? Am orbit oare ori mi se pare...

—Cineva călăreşte pe un cal negru în frunte, observă Zbyszko. Dar Zych răcni deodată:

—Iisuse milostiv! păi cred că e Jagienka!

Şi începu numaidecât să strige:

—Jagna! Jagna!...

După care, porni înainte, dar până să-şi ia calul avânt în galop, Zbyszko avu parte de cea mai ciudată privelişte din lume. Pe un pag sprinten, venea spre el călărind bărbăteşte o fată cu arbaleta în mână şi suliţa la spate. În părul zburlit de vânt i se agăţaseră spice de hamei; avea faţa rumenă ca aurora, cămaşa desfăcută la piept, iar peste cămaşă purta un pieptăraş cu lâna deasupra.

Ajungând, îşi opri fugarul în două picioare; un răstimp pe chipul ei se răsfrânseră nedumerirea, uimirea, bucuria,

în sfârşit, nevenindu-i să-şi creadă ochilor şi urechilor începu să strige cu glasu-i subţire, încă de copilă.

—Tăticuţule! Tăticul meu drag!

Şi cât ai clipi din ochi, sări din şa, iar după ce Zych descăleca şi el, i se aruncă în braţe. Un răstimp destul de lung, Zbyszko nu auzi decât plescăitul sărutărilor şi doar două cuvinte: „Tăticule! Jagna! Tăticuţule! Jagula!” repetate cu bucurie.

Cele două cete se apropiară, sosi şi Maćko în căruţă, dar ei continuau să se strângă în braţe, repetând întruna: „Tăticuţule! Jagula!” Până când, într-un târziu, când se săturară de atâtea strângeri în braţe şi sărutări, Jagienka începu să-l întrebe:

—Vă întoarceţi de la război? Sunteţi sănătoşi?

—De la război. De ce să nu fim sănătoşi? Dar tu? Şi băieţii mai mici? Cred că sunt sănătoşi şi ei, nu-i aşa? Că altfel n-ai umbla lela prin pădure. Ce Dumnezeu cauţi pe aici?

—Păi vezi şi Domnia Ta: vânez, răspunse Jagienka râzând.

—Prin pădurea altuia?

—Mi-a dat voie abatele. Mi-a trimis şi flăcăi care se pricep, şi câini.

Aici, se întoarse spre slujitori:

—Goniţi câinii ăia, că o să-i rupă pielea!

Apoi către Zych:

—A, cât sunt de bucuroasă că te văd!... La noi, toate sunt bune.

—Păi ce, eu nu mă bucur? grăi Zych. Mai dă-mi boticul o dată să te sărut!

Şi o luară iar de la capăt, iar când sfârşiră, Jagna se îngrijoră:

—Până acasă, mai avem o bucată bună de drum... Am fugărit atâta fiara aia! Să tot fie vreo două mile, că ne-au

ostenit şi caii. Dar ce mai zimbru, ai văzut?… L-am nimerit cu trei săgeţi, dar cred că ultima l-a doborât.

—Adevărat, dar nu era a ta, ci a cavalerului acesta.

Jagienka îşi dădu la o parte cu mâna părul care-i cădea peste ochi şi se uită la Zbyszko cu o privire nu prea bine-voitoare.

—Ştii cine este? o întrebă Zych.

—Habar n-am.

—Nu e de mirare că nu l-ai recunoscut, fiindcă a crescut. Dar poate că pe bătrânul Maćko de Bogdaniec o să-l recunoşti.

—O, Doamne! E Maćko de Bogdaniec! exclamă Jagienka.

Şi apropiindu-se de căruţă, îi sărută mâna lui Maćko.

—Domnia Ta eşti?

—Păi eu. Stau în căruţă, pentru că m-au rănit nemţii.

—Care nemţi, că ne-am războit cu tătarii? Asta o ştiu şi eu, fiindcă l-am rugat atâta pe tăicuţa să mă ia şi pe mine.

—Adevărat, ne-am războit cu tătarii, dar noi n-am fost acolo, ci am luptat mai înainte în Lituania, şi eu, şi Zbyszko.

—Şi unde-i Zbyszko?

—Nu l-ai recunoscut nici pe Zbyszko? observă Maćko râzând.

—Ăsta-i Zbyszko? se minună fata, uitându-se la tânărul cavaler.

—Întocmai!

—Întâmpină-l şi pe el ca pe un prieten, o îndemnă voios Zych.

Jagienka se întoarse repede spre Zbyszko, dar se retrase deodată şi spuse, acoperindu-şi ochii cu mâna:

—Păi mi-e ruşine…

—Bine, dar noi ne cunoaştem de mici! se amestecă

Zbyszko.

—Aşa-i, ne cunoaştem foarte bine. Ţin minte, n-am uitat. Acum vreo opt ani, Domnia Ta ai venit la noi cu Maćko, şi răposata mamă ne-a dat nuci cu miere. Domnia Ta, când cei mai în vârstă au ieşit din încăpere, m-ai lovit cu pumnul în nas şi-ai mâncat toate alunele.

—Acum n-ar mai face una ca asta! se burzului Maćko. A fost la prinţul Witold, a fost şi la Cracovia, la castel, şi cunoaşte obiceiul de la curte.

Dar Jagienka se gândea la altceva, fiindcă se întoarse spre Zbyszko şi-l întrebă:

—Domnia Ta ai omorât zimbrul?

—Eu.

—Hai să vedem unde s-a înfipt săgeata!

—N-o s-o vedeţi, pentru că a intrat toată sub spată.

—Las-o baltă, nu te mai încăpăţâna, o sfătui Zych. Am văzut cu toţii când l-a nimerit şi am văzut chiar ceva şi mai şi: a încordat arbaleta cât ai bate din palme fără să mai tragă de manivelă.

Jagienka se uită pentru a treia oară la Zbyszko, dar de astă dată cu admiraţie:

—Domnia Ta ai încordat arbaleta fără manivelă? se interesă.

Zbyszko simţi parcă neîncrederea în glasul ei, aşa că sprijini în pământ arbaleta pe care o lăsase din mână mai înainte, o încordă într-o clipită, de se auzi arcul zbârnâind, apoi, vrând să arate că a deprins obiceiul de la curte, îngenunche şi i-o oferi Jagienkăi.

Fata, însă, în loc s-o ia din mâna lui, roşi ca focul şi, neştiind ce să facă, începu să-şi strângă la gât cămaşa care i se descheiase din cauza goanei prin pădure.

Capitolul XI

A DOUA ZI DUPĂ CE AJUNSERĂ LA Bogdaniec, Maćko şi Zbyszko începură să cerceteze vechea aşezare şi îşi dădură seama că Zych de Zgorzelice avusese dreptate, spunându-le că la început vor trebui să îndure lipsuri mari.

Gospodăria mai mergea cât de cât. Erau câteva tarlale lucrate de ţăranii dinainte şi de cei aduşi de abate. Odinioară, la Bogdaniec fuseseră mult mai multe ogoare, dar după bătălia de la Płowce[1], când neamul celor cu deviza „Grindină” pierise aproape cu totul, nu mai erau braţe de muncă, iar după năvala nemţilor din Silezia şi cearta dintre familiile Grzymala şi Nałęcz, câmpurile mănoase cândva de la Bogdaniec se acoperiseră de pădure în cea mai mare parte. Maćko nu fusese în stare să se descurce singur. În zadar încercase cu zece-cincisprezece ani înainte să-i atragă pe ţăranii liberi din Krześnia, dându-le pământul în dijmă, fiindcă aceştia preferaseră să rămână pe dâlmele lor, în loc să trudească pe pământul altuia. Chemase totuşi şi câţiva oameni săraci; din diferite războaie, adusese o ceată de prinşi, pe care-i căsătorise, le făcuse case şi în acest fel satul începuse să se înfiripe din nou. Dar îi mergea tare greu, aşa că atunci când se ivise prilejul, Maćko se grăbise să lase zălog toată aşezarea, socotind mai întâi că înstăritului abate îi va fi mai uşor să aibă grijă şi de pământul lui, iar în al doilea rând, că în război îşi vor spori avutul şi el, şi Zbyszko. Într-adevăr, abatele îşi făcuse datoria cu energie. Crescuse puterea de muncă de la Bogdaniec cu cinci familii de ţărani, înmulţise turmele de vite şi hergheliile de cai, adăugând la acareturi un hambar, un ocol de nuiele şi un grajd. În schimb, nelocuind la Bogdaniec, nu se îngrijise de casă, şi Maćko care se gândise adesea că la întoarcere va găsi întăritura

1 Lupta s-a dat între Władysław Łokietek şi cavalerii teutoni.

înconjurată cu şanţ şi palisadă, o aflase acum tot în starea în care o lăsase, cu deosebirea că grinzile acoperişului se cam strâmbaseră, iar pereţii păreau mai scunzi, fiindcă se lăsaseră şi intraseră în pământ.

Clădirea era alcătuită dintr-o tindă uriaşă, două odăi încăpătoare cu cămări şi o bucătărie. Odăile aveau beşici străvezii la ferestre, iar la mijlocul fiecăreia se afla câte un horn pe podeaua lipită din lut, din care fumul ieşea prin deschizăturile din tavan. Înnegrit cu totul, tavanul slujea în vremurile bune şi de afumătoare, întrucât pe stinghiile prinse de grinzi, se atârnau pe atunci şunci de porc, de mistreţi, de urs şi de elani, muşchi de cerbi şi căprioare, spinări de boi şi rotocoale de cârnaţi. Acum, însă, la Bogdaniec cârligele erau goale, ca şi poliţele de pe pereţi, unde, prin alte „curţi” se aşezau talere de cositor şi de argilă. Numai pereţii cu poliţe nu păreau prea goi. Zbyszko le poruncise slujitorilor să pună pe ele platoşe, coifuri, paloşe scurte şi lungi, iar mai încolo suliţe, furci, arbalete, lănci cavalereşti, în fine, scuturi, baltage şi valtrapuri pentru cai. Armele se înnegreau de fum şi era nevoie să le cureţe de multe ori, în schimb avea totul la îndemână, iar pe de altă parte, carii nu rodeau lemnul suliţelor, al arbaletelor şi al baltagelor. Grijuliul Maćko poruncise şi el ca veşmintele scumpe să fie duse în cămările încăperilor, unde dormeau.

În odăile din faţă, aproape de ferestrele cu beşici, se aflau mese şi laviţe din scânduri de brad, la care se aşezau stăpânii şi slujitorii să mănânce. Oamenii obişnuiţi ani de-a rândul cu lipsurile războaielor n-aveau nevoie de prea multe, la Bogdaniec, însă, nu aveau totuşi nici pâine, făină, alte alimente şi mai ales veselă. Ţăranii aduceau şi ei ce puteau, dar Maćko îşi pusese nădejdea îndeosebi, cum se întâmplă în astfel de împrejurări, în ajutorul vecinilor, şi nu greşise, cel puţin în privinţa lui Zych de Zgorzelice.

A doua zi de la sosire, bătrânul tocmai se aşezase pe un butuc în faţa casei, vrând să se bucure de vremea frumoasă de toamnă, când în curte veni pe acelaşi cal

negru Jagienka. Slujitorul care tăia lemne lângă gard, vru s-o ajute să descalece, dar ea, sărind singură din şa, se apropie de Maćko, gâfâind puţin din cauza grabei şi roşie ca mărul.

—Lăudat fie numele Domnului! Domnia Ta, am venit să-ţi dau bineţe din partea tatei şi să te întreb de sănătate.

—Nu-mi este mai rău ca pe timpul drumului, răspunse Maćko, dar cel puţin am dormit pe bulendrele mele.

—Cred că vă lipsesc destule, iar un bolnav are nevoie de multe.

—Suntem bărbaţi în toată legea. Sigur că la început mai lipseşte una, alta, dar nu răbdăm de foame. Am dat poruncă să taie un bou şi două oi, aşa că avem carne îndestul. Femeile ne-au adus puţină făină şi ouă, dar asta nu-i de ajuns şi cel mai rău stăm cu vasele de bucătărie.

—Eu am venit cu două care încărcate. Într-unul am pus aşternuturi şi veselă, iar în celălalt de-ale gurii. Turte şi făină, slănină şi ciuperci uscate, un butoiaş cu bere, şi unul cu miere, din ce-am avut în casă, din toate câte puţin.

Maćko era bucuros de tot ce-i adusese şi întinse mâna, o mângâie pe Jagienka pe cap şi spuse:

—Dumnezeu să vă răsplătească, pe tine şi pe părinţii tăi. Când o să ne refacem, o să vi le dăm înapoi.

—Doamne, fereşte! Păi ce noi suntem nemţi, să ne luăm darul înapoi?

—Ei, atunci Dumnezeu să vi-l înmulţească. Tatăl tău zicea că eşti gospodină bună. Ai avut grijă de tot Zgorzelice aproape un an de zile?

—Aşa este!... Dacă mai aveţi nevoie de ceva, trimiteţi pe cineva, dar să fie unul care ştie ce trebuie, că se întâmplă câteodată să vină un slujitor, care habar nu are de ce a fost trimis.

Jagienka începu să se uite în jur, şi Maćko băgă de

seamă, zâmbi şi o întrebă:

—După cine te uiţi?

—Nu mă uit după nimeni!

—O să-l trimit pe Zbyszko să vă mulţumească şi ţie, şi lui Zych. Ţi-a plăcut Zbyszko, nu?

—A, nici nu l-am văzut bine.

—Atunci uită-te la el, că tocmai vine.

Într-adevăr, Zbyszko tocmai sosea de la adăpătoarea vitelor şi văzând-o pe Jagienka, grăbi pasul. Era îmbrăcat într-o tunică de elan, iar pe cap purta o cipilică rotundă de pâslă, care se folosea de obicei sub coif. Pe frunte avea părul tăiat deasupra sprâncenelor, iar în părţi îi cădea în cârlionţi aurii până pe umeri. Se apropia repede, înalt şi subţire ca un copil de casă mare. Jagienka se întoarse cu faţa spre Maćko, vrând să-i arate astfel că numai la el venise, dar Zbyszko îi dădu bineţe cu veselie, apoi luându-i mâna, i-o sărută cu toată împotrivirea fetei.

—De ce-mi săruţi mâna? îl întrebă, că doar nu sunt preot?

—Nu te mai împotrivi! Aşa-i obiceiul.

—Ai merita să ţi le sărute pe amândouă pentru tot ce-ai adus, interveni Maćko, şi tot n-ar fi prea mult.

—Ce-ai adus? se interesă Zbyszko, uitându-se prin curte şi nevăzând nimic afară de calul negru legat de un par.

—Carele n-au sosit încă, dar o să ajungă curând, răspunse Jagienka.

Maćko începu să înşire ce-a adus, fără să uite nimic, iar când aminti de cele două aşternuturi, Zbyszko îl întrerupse:

—Eu dorm bucuros şi pe o piele de zimbru, dar îţi mulţumesc că te-ai gândit şi la mine.

—Nu eu, ci tătuca… răspunse fata rumenindu-se. Dar dacă preferi să te culci pe pielea de zimbru, n-ai decât s-o

faci.

—Prefer să dorm pe ce se nimereşte. Pe câmpul de luptă, după bătălie, se întâmpla uneori să dorm şi cu un teuton sub cap.

—Te pomeneşti că ai ucis şi un cavaler neamţ? Parcă nu-mi vine să cred!

În loc să-i răspundă, Zbyszko începu să râdă, dar Maćko strigă:

—Ai frică de Dumnezeu, fetiţo, tu nu-l cunoşti! N-a făcut nimic altceva decât să ucidă nemţi pe capete. Cu lancea, cu baltagul, cu orice, iar când vede un neamţ, de departe, se repede îndată asupra lui; nu poţi să-l opreşti nici legat. La Cracovia, a vrut să se bată chiar cu solul Lichtenstein, faptă pentru care era cât pe ce să-i taie capul. Atât de grozav e! O să-ţi povestesc şi despre cei doi frizieni, cărora le-am luat oamenii şi o pradă atât de mare, că am putea răscumpăra Bogdaniec numai cu jumătate din ea.

Aici, Maćko se apucă să vorbească despre duelul cu frizienii, apoi despre alte isprăvi şi fapte de arme de care avuseseră parte. Luptaseră doar, din spatele zidurilor şi la câmp deschis cu cei mai vestiţi cavaleri de prin alte ţări străine. Se războiseră cu nemţii, cu francezii, cu englezii şi cu burgunzii. Luaseră parte la atâtea bătălii crâncene, încât cai, oameni, armuri, nemţi şi pene se prefăceau parcă într-un vârtej ameţitor. Şi câte nu văzuseră în acest timp! Castele teutone din cărămidă roşie, întărituri lituaniene cu palisade de lemn şi biserici cum nu se aflau pe lângă Bogdaniec, şi oraşe, şi bungete de păduri, în care scânceau noaptea idolii lituanieni izgoniţi din lăcaşurile lor şi multe alte ciudăţenii de tot felul; şi pretutindeni, unde era vreo încăierare, Zbyszko se afla în frunte, aşa că se minunau de el cei mai faimoşi cavaleri.

Jagienka, aşezându-se pe trunchiul de copac alături de Maćko, asculta cu gura căscată această istorisire,

întorcându-şi capul prins parcă în şuruburi, când spre unul, când spre celălalt, şi privind la tânărul cavaler cu o admiraţie crescândă. În sfârşit, când Maćko îşi încheie povestirea, oftă şi spuse cu năduf:

—Of, că nu m-am născut şi eu băiat!

Zbyszko, însă, care în vreme ce Maćko vorbea, se uitase cu atenţie la ea, se gândea în acest moment cu totul la altceva, fiindcă răbufni pe neaşteptate:

—Dar şi Domnia Ta eşti o mândreţe de fată!

Jagienka îi răspunse necăjită şi întristată totodată:

—E, ai văzut Domnia Ta altele şi mai frumoase ca mine.

Zbyszko putea totuşi să-i spună fără să mintă că nu mai văzuse multe ca ea, deoarece Jagienka răspândea în jur sănătate, tinereţe şi putere. Bătrânul abate nu spunea degeaba despre ea că seamănă cu o colină şi un brad în acelaşi timp. La ea totul era frumos: şi făptura zveltă, şi umerii largi, şi pieptul parcă dăltuit în piatră, şi buzele roşii, şi ochişorii albaştri cu privirea ageră. Era îmbrăcată de asemenea mai cu grijă decât mai înainte, când vânase în pădure. La gât avea mărgele frumoase şi pe trup purta un pieptar deschis în faţă şi acoperit cu postav roşu, o rochie dintr-o bucată în dungi şi încălţări noi. Până şi bătrânul Maćko îi observă îmbrăcămintea şi privind o clipă la ea, întrebă:

—De ce te-ai îmbrăcat atât de bine, ca de sărbătoare?

Dar Jagienka, în loc să-i răspundă, începu să strige:

—Uite, vin carele!…

Şi când sosiră într-adevăr, fugi spre ele urmată de Zbyszko. Descărcarea dură până la apusul soarelui, spre marea mulţumire a lui Maćko, care cerceta fiecare lucru cu luare-aminte şi o lăuda pe Jagienka pentru toate. Aşa că începuse să se lase amurgul când fata se pregătea să se întoarcă acasă. Când vru să încalece, Zbyszko o prinse deodată de mijloc şi înainte ca ea să apuce să se împotrivească, o ridică şi o aşeză în şa. Atunci roşi ca

bujorul şi întorcându-şi spre el faţa, murmură cu glasul înăbuşit:

—Eşti un flăcău cu multă putere…

Iar el, neobservându-i rumeneala şi încurcătura din cauza întunericului, izbucni în râs şi o întrebă.

—Nu-ţi este frică de animale? O să se lase noaptea îndată!

—Am o suliţă în căruţă… adu-mi-o.

Zbyszko se duse la căruţă, luă suliţa şi i-o dădu Jagienkăi:

—Rămâi sănătos!

—Du-te sănătoasă!

—Dumnezeu să te răsplătească! O să vin mâine sau poimâine la Zgorzelice să-i dau bineţe lui Zych şi să vă mulţumesc la amândoi.

—Să vii! O să te aşteptăm cu bucurie! Haida!

Şi îndemnând calul, dispăru după o clipă în tufişurile de lângă drum.

Zbyszko reveni la unchiul său.

—E timpul să ne întoarcem în casă.

Dar Maćko îi răspunse fără să se ridice de pe lemn:

—Ehei! Ce mai fată! Până şi curtea se luminase din cauza ei!

—Chiar aşa!

Urmă un răstimp de tăcere. Maćko părea că se gândeşte la ceva, uitându-se la stelele care răsăreau, apoi mormăi iarăşi ca pentru sine:

—E şi vrednică, şi bună gospodină, deşi n-are mai mult de cincisprezece ani…

—Adevărat! încuviinţă Zbyszko, bătrânul Zych ţine la ea ca la ochii din cap. Şi a zis că-i dă Moczydoły de zestre, iar acolo paşte pe luncă o herghelie de iepe cu mânjii lor.

—În pădurea de la Moczydoły am auzit că sunt nişte mlaştini grozave, nu-i aşa?…

—Da, dar acolo îşi au şi castorii coloniile lor.

Şi iarăşi se aşternu tăcerea. Maćko se uită o vreme cu coada ochiului la Zbyszko, iar în cele din urmă, îl întrebă:

—De ce-ai căzut pe gânduri? Unde-ţi umblă mintea?

—Păi… vezi, Domnia Ta, după ce-am văzut-o pe Jagienka, mi-am adus aminte de Danuśka şi parcă m-a înţepat ceva în inimă.

—Să mergem în casă, propuse bătrânul la acestea! S-a făcut târziu.

Şi ridicându-se cu greutate, se sprijini de Zbyszko, care-l duse în odaia lui.

Zbyszko se duse totuşi chiar a doua zi la Zgorzelice, fiindcă Maćko îl grăbea întruna. Îl convinse de asemenea pe nepotul lui să ia cu el doi slujitori, aşa, pentru mai multă falâ, şi să se îmbrace cât se poate de frumos, ca să-i arate lui Zych cinstea cuvenită. Zbyszko cedă şi se duse gătit ca de nuntă în aceeaşi cămaşă de atlaz alb, tivită cu fir de aur şi brodată cu grifoni aurii. Zych îl primi cu braţele deschise, bucurându-se şi cântând, iar Jagienka se opri înlemnită în pragul încăperii şi cât pe ce să scape carafa cu vin la vederea tânărului, deoarece se gândi că venise vreun prinţ la ei. Îşi pierdu dintr-odată toată îndrăzneala şi rămase tăcură, ştergându-se doar din când în când la ochi, de parcă voia să se trezească din somn. Zbyszko, care n-avea experienţă, se gândi că din motive necunoscute lui, nu se bucura că-l vede, aşa că discută numai cu Zych, ridicându-i în slăvi dărnicia de vecin şi admirându-i conacul de la Zgorzelice care nu semăna deloc cu cel de la Bogdaniec.

Aici, se vedea peste tot belşugul şi rânduiala. Odăile aveau ferestre cu geamuri de corn şlefuit atât de bine, că semănau cu sticla străvezie. La mijlocul încăperilor nu erau hornuri cu vetre ci cămine mari cu burlane la colţuri. Podeau era din scânduri de zadă spălate bine, iar pe pereţi atârnau armuri şi o mulţime de talere lustruite ce străluceau ca soarele şi policioare strunjite frumos cu

linguri dintre care două erau de argint. Din loc în loc erau întinse şi chilimuri prădate prin războaie sau cumpărate de la negustorii ambulanţi. Pe sub mese, se aflau piei uriaşe, decolorate, de bour, de zimbru şi mistreţi. Zych îi arăta cu plăcere bogăţiile lui, repetând întruna că de toate are grijă Jagienka. Îl conduse pe Zbyszko şi în iatac, unde mirosea a răşină şi mentă, în care erau agăţate de tavan legături cu piei de lupi, vulpi, jderi şi castori. Îi arătă, apoi, ciuberele cu brânzeturi, ceara şi mierea adunate, lăzile cu făină, ciupercile uscate, pesmeţii şi cânepa. Îl duse de asemenea la hambare, la staul, la grajduri şi cocinile porcilor, pe la şoproanele în care se adăposteau carele, uneltele de vânătoare, plasele de pescuit şi atâta îi luă ochii cu îndestularea lui, încât Zbyszko, aşezându-se la cină, nu-şi mai putu reţine admiraţia.

—Să tot trăieşti aici la Zgorzelice! se minună.

—Şi la Moczydoły e la fel, răspunse Zych. Mai ţii minte Moczydoły. Doar e spre Bogdaniec. Părinţii noştri chiar s-au certat odinioară pentru hotar şi şi-au trimis provocări la duel, dar eu nu ţin seama de asta.

Ciocni stacana cu mied cu Zbyszko şi-l întrebă:

—Poate că ai chef să cânţi ceva?

—Nu, refuză Zbyszko, mai bine te ascult pe Domnia Ta.

—Zgorzelice o să le rămână ursuleţilor mei, numai să nu se sfâşie între ei pentru avere!…

—Care ursuleţi?

—Păi, copiii mei, fraţii Jagienkăi.

—Ehei, n-o să aibă nevoie să-şi sugă labele în timpul iernii.

—Asta nu. Dar nici Jagienka n-o să ducă lipsă de nimic la Moczydoły…

—De bună seamă!

—De ce nu mănânci şi nu bei nimic? Jagienka, toarnă-ne la amândoi.

—Mănânc şi beau cât pot şi eu.

—Dacă nu mai poţi, dă-ţi drumul la cingătoare… Frumoasă cingătoare! Cred că şi voi în Lituania v-aţi ales cu pradă bună, nu-i aşa?

—Nu ne plângem, îl lămuri Zbyszko, folosindu-se de prilej ca să-i arate că şi stăpânii de la Bogdaniec nu sunt mai prejos. O parte din lucruri le-am vândut la Cracovia şi am luat patruzeci de grivne de argint…

—Cum se poate? Păi cu atâta poţi să cumperi un sat întreg.

—Am avut şi o platoşă de Milano, pe care unchiul a vândut-o pentru că se aştepta să moară, ştii şi Domnia Ta…

—Ştiu! Merită să te duci în Lituania. Am vrut şi eu la timpul meu, dar mi-a fost frică.

—De cine? De cavalerii teutoni?

—Da’ de unde, cine se mai teme de ei! Până nu te omoară, n-ai de ce să-ţi fie frică, iar după aceea, nu mai ai de ce. Mie mi-a fost frică de idolii păgânilor, adică de diavoli. Cred că pădurile sunt pline de ei.

—Păi unde să stea, dacă le-au ars altarele?… Mai demult aveau de toate, iar acum trebuie să se mulţumească numai cu ciuperci şi furnici.

—l-ai văzut şi tu?

—Eu nu i-am văzut, dar am auzit că alţii i-au văzut… Întind mâna păroasă de după copaci şi cer de pomană…

—Aşa zicea şi Maćko, se amestecă Jagienka.

—Păi cum! Ne-a povestit la amândoi pe drum, adăugă Zych. Nu-i de mirare! Că şi pe la noi, deşi ţara s-a creştinat de mult se aud uneori hohote de râs prin mocirle, iar prin case, cu toate că preoţii ne ceartă, tot e mai bine să laşi celor mici o strachină cu mâncare, că altfel atâta îţi râcâie prin pereţi de nu mai pui geană pe geană… Jagienka, pune,

fata mea, o strachină şi lângă prag!

Jagienka lua o strachină de pământ şi o aşează lângă prag, iar Zych îşi urmă vorba:

—Preoţii ne ceartă şi ne afurisesc! Dar lui Iisus n-o să-i scadă faima pentru câteva găluşte, iar cel rău, dacă-i sătul şi binevoitor, te fereşte şi de foc, şi de hoţi.

După care se întoarse spre Zbyszko:

—Poate că totuşi îţi mai slăbeşti cingătoarea şi ne cânţi ceva?

—Cântă, Domnia Ta, că de mult văd că ai poftă de cântat, sau poate că jupâniţa Jagienka vrea să ne cânte ceva?

—O să cântăm cu rândul, se bucură Zych. Avem şi în casă un slujitor care o să ne ţină isonul din fluier. Cheamă-l şi pe slujitor!

Îl aduseră pe slujitor, care se aşează pe un scăunel şi ducându-şi fluierul la gură, apoi răsfirându-şi degetele pe găurile lui, începu să se uite la cei de faţă, aşteptând să vadă pe cine va trebui să-l ajute.

Ei, însă, începură să se certe, pentru că nimeni nu voia să fie cel dintâi. În sfârşit, Zych îi spuse Jagienkăi, să le dea exemplu, aşa că, deşi îi era ruşine de Zbyszko, fata se ridică de pe laviţă, îşi puse mâinile sub şorţ şi începu:

De-aş avea şi eu
Aripi călătoare,
Spre Jasiek al meu,
Să mă pierd în zare.

Zbyszko deschise mai întâi ochii larg, apoi zvâcni drept în picioare şi strigă cu putere:

—De unde ştii, Domnia Ta, cântecul acesta?

Jagienka privi la el cu mirare.

—Îl cântă toată lumea… Ce-ţi veni, Domnia Ta?

Zych, care credea că Zbyszko se ameţise, îşi întoarse către el faţa înveselită şi spuse:

—Descheie-te! O să te simţi mai bine!

Zbyszko rămase o clipă descumpănit, după care, stăpânindu-şi emoţia, i se adresă Jagienkăi:

—Mă rog de iertare. Mi-am adus aminte de ceva. Cântă mai departe.

—Te mâhneşte cântecul meu?

—Aş, da' de unde! se împotrivi cu glasul tremurător. L-aş asculta toată noaptea.

Cu aceste cuvinte, se aşează şi, acoperindu-şi faţa cu mâinile, tăcu, nevrând să mai piardă nici o vorbă.

Jagienka cântă şi a doua strofă, dar când o sfârşi, văzu o lacrimă mare şiroind pe degetele palmei lui Zbyszko.

Atunci, se apropie repede de el şi aşezându-se alături, începu să-l înghiontească şi-l întrebă:

—Ei, ce ai, Domnia Ta? Nu vreau să plângi. Hai, spune odată ce ai?

—N-am nimic! răspunse Zbyszko oftând. Ar fi prea mult de povestit… Ce-a fost, a trecut. Acum, mi-e mai bine.

—Poate vrei să mai bei puţin vin dulce?

—Ce fată bună! se miră Zych. De ce vă vorbiţi cu Domnia Ta? Spune-i: Zbyszko, iar tu ei: Jagienka. Doar vă cunoaşteţi de când eraţi mici…

Apoi se întoarse către fiica lui.

—Dacă odinioară te cam bătea, nu-i nimic!… Acum n-o s-o mai facă.

—N-am s-o mai fac! încuviinţă Zbyszko vesel. N-are decât să mă bată ea acum, dacă aşa vrea.

La acestea, Jagienka, vrând să-l înveselească de-a binelea, îşi strânse mâna pumn şi râzând, începu să se prefacă a-l lovi pe Zbyszko.

—Na, pentru că mi-ai spart nasul, na! na! na!

—Vin! porunci stăpânul de la Zgorzelice.

Jagienka se repezi în cămară şi aduse în grabă o oală cu vin, două pahare frumoase, sculptate cu flori de argint

de mâinile aurarilor de la Wroclaw, şi câteva bucăţi de brânză ce miroseau de departe.

Zych, care se cam afumase, fu mişcat de această privelişte, aşa că strânse oala la piept şi socotind se pare că este Jagienka, începu să se vaiete:

—Of, fetiţa mea! Of, sărmana de tine! Ce-o să mă fac eu, un biet slăbănog, când mi te-or lua de la Zgorzelice, ce-o să mă fac!…

—Şi vei fi nevoit s-o dai curând! strigă Zbyszko.

Cât ai clipi din ochi, Zych trecu de la înduioşare la râs:

—Ha! ha! N-are decât cincisprezece ani şi se uită după băieţi!… Când vede câte unul, fie şi de departe, bate ca mânzoaca din picioare!…

—Tătucă, vrei să plec? îl ameninţă Jagienka.

—Nu pleca! E bine cu tine…

Şi începu să-i facă lui Zbyszko cu ochiul.

—Sunt vreo doi care tot dau târcoale pe aici: unul este tânărul Wilk, fiul lui Wilk de Brzozowa, iar celălalt Cztan de Rogów. Dacă te-ar găsi aici, ar începe să scrâşnească din dinţi, cum fac adesea şi între ei.

—Vai de mine! exclamă Zbyszko.

După care se întoarse spre Jagienka şi spunându-i: tu, cum îl îndemnase Zych, întrebă:

—Tu pe care îl preferi?

—Pe nici unul.

—Wilk e un flăcău iute la mânie! remarcă Zych.

—N-are decât să urle[1] în altă parte!

—Şi Cztan?

Jagienka începu să râdă.

—Cztan, spuse întorcându-se spre Zbyszko, e bărbos ca un ţap, abia i se văd ochii, şi parcă-i un urs, atât este de gras.

---

1 În limba polonă wilk = lup.

Zbyszko se lovi cu palma peste frunte, ca şi când şi-ar fi adus aminte de ceva, şi spuse:

—Ei!… dacă sunteţi atât de buni, vă mai rog un singur lucru: n-aveţi prin casă puţină untură de urs, îi trebuie unchiului pentru rană, iar la Bogdaniec n-am găsit?

—Am avut, răspunse Jagienka, dar au luat-o băieţii să-şi ungă arcurile, iar câinii au mâncat ce-a mai rămas… Dar-ar boala în ei!

—N-a mai rămas deloc?

—Au lins-o pe toată!

—Ei, atunci n-avem încotro, trebuie să mergem să căutăm un urs în pădure.

—Faceţi o hăituială, că de urşi nu ducem lipsă, iar dacă vreţi, vă dăm şi cele necesare la vânat.

—Ce să mai aştept! O să mă duc la noapte lângă stupii sălbatici.

—Să iei şi vreo cinci ajutoare. Sunt destui oameni de ispravă.

—N-o să mă duc cu ceata după mine, că-mi sperie fiara.

—Cum aşa? Vrei să te duci cu arbaleta?

—Ce pot să fac cu arbaleta prin pădure pe întuneric? Acum, nu mai e Lună să lumineze. O să iau o furcă bună cu cârlig, toporul şi mă duc chiar mâine singur.

Jagienka tăcu un răstimp, apoi pe faţa ei se răsfrânse neliniştea.

—Mai an, intră în vorbă, a plecat de la noi un vânător, Bezduch, şi l-a sfâşiat ursul. Oricum, totdeauna e lucru cu primejdie, fiindcă ursul, când vede noaptea un om singur, mai ales la stupi, se ridică numaidecât pe labele dinapoi.

—Dacă ar fugi, n-aş mai putea să-l prind, răspunse Zbyszko.

În acest timp, Zych, care aţipise, se trezi deodată şi

începu să cânte:

Tu, Kuba, eşti bun de treabă,
Iar eu, Maciek, de haleală!
Tu ieşi cu plugul pe câmp!
Eu cu Kasia fug pe dâmb.
Hop, hop!

Apoi către Zbyszko:

—Află că sunt doi. Wilk de Brzozowa şi Cztan de Rogów… iar tu…

Dar Jagienka, temându-se ca Zych să nu spună ceva prea deocheat, se apropie repede de Zbyszko şi-l întrebă:

—Şi când vrei să te duci? Mâine?

—Mâine, după scăpătatul soarelui.

—La care stupi?

—La ai noştri, de la Bogdaniec, nu prea departe de movilele voastre, spre mlaştina lui Radzik. Mi s-a spus că pe acolo umblă destui urşi.

Capitolul XII

ZBYSZKO PLECĂ LA VÂNĂTOARE, aşa cum spusese, deoarece Maćko se simţea din ce în ce mai rău. La început, îl mai ţinură pe picioare bucuria întoarcerii şi treburile casei, dar a treia zi îi reveni fierbinţeala, iar durerea dintr-o parte îl ţintui la pat. Zbyszko se duse mai întâi ziua, să cerceteze locul, văzu pe aproape o urmă uriaşă în noroi şi se sfătui cu prisăcarul Wawrek, care dormea nu prea departe într-un bordei cu o pereche de dulăi fioroşi din Podhale, dar care tocmai voia să se mute curând în sat din cauza frigului de toamnă.

Amândoi desfăcură bordeiul, luară câinii, ici şi colo unseră copacii cu puţină miere, ca mirosul să atragă animalul, apoi Zbyszko reveni acasă şi începu să se

pregătească. Ca să-i fie cald, se îmbrăcă într-un pieptar de elan fără mâneci, îşi puse pe creştet o plasă de sârmă, ca ursul să nu-i poată jupui pielea de pe cap, în sfârşit, luă o furcă ferecată bine, cu două coarne, cârlig şi un topor lat de oţel, cu coada de stejar mai lungă decât cele folosite de dulgheri. La mulsul de seară, ajunse la locul hotărât şi alegându-şi o ascunzătoare potrivită, îşi făcu semnul crucii, se aşeză şi aşteptă.

Razele roşietice ale soarelui care apunea pătrundeau printre crengile brazilor. Prin coroanele pinilor zburau ciorile croncănind şi bătând din aripi; unde şi unde chiţăiau spre apă iepurii, foşnind printre tufele îngălbenite şi pe frunzele căzute; uneori se ivea pe tulpina unui fag câte un jder sprinten. Prin desişuri se mai auzea ciripitul păsărelelor, care slăbea cu încetul.

În pădure, nu se aşternuse încă liniştea la apusul soarelui. În curând, trecu pe lângă Zbyszko un cârd de mistreţi cu zgomot mare şi sforăituri, apoi galopară elanii înşiraţi unul cu capul în coada celui dinainte. Ramurile uscate trosneau sub copite şi pădurea răsuna de tropote în timp ce patrupedele, lucind roşiatic în soare, se îndreptau spre mlaştini, unde se simţeau mai bine şi mai în siguranţă. Într-un târziu, jariştea se aprinse pe cer, vârfurile pinilor părură cuprinse de vâlvătaie şi treptat totul începu să se cufunde în tăcere. Întunericul se ridica din pământ şi se înălţa spre zarea luminoasă care începu şi ea să pălească în soare, să se înceţoşeze, să înnegrească şi să se stingă.

„Acum, până când se vor auzi lupii, o să fie linişte”, se gândi Zbyszko.

Îi păru rău că nu luase arbaleta, pentru că ar fi putut să vâneze lesne un mistreţ sau un elan. Între timp, dinspre mlaştină mai răzbătură o vreme ecouri înăbuşite, asemenea gemetelor, şi şuierături. Zbyszko privi cu oarecare neîncredere spre mlaştini, deoarece ţăranul Radzik, care trăise acolo într-o colibă de pământ, pierise odată cu familia, ca şi când l-ar fi înghiţit nămolul. Lumea

vorbea că i-au răpit tâlharii, erau însă şi unii care văzuseră mai târziu urme ciudate de oameni sau de animale în jurul colibei, prin urmare, clătinau din cap şi se întrebau dacă n-ar fi bine să-l aducă pe preotul din Krześnia să sfinţească locul. Nu se ajunsese la asta, întrucât nu se găsise nimeni care să vrea să trăiască aici, aşa că aşezarea, mai degrabă pereţii de chirpici, fuseseră spălaţi de ploi, iar locul nu se bucura de o faimă prea bună. Wawrek prisăcarul nu lua seama la toate acestea şi înnopta liniştit vara în bordeiul lui, dar şi despre el se vorbea în fel şi chip. Cu furca şi toporul la el, Zbyszko nu se temea de animalele sălbatice, se gândea în schimb cu oarecare nelinişte la puterile necurate şi se bucură când murmurele acelea conteniră.

Ultimele luciri dispărură şi se făcu noapte de-a binelea. Vântul încetă, nu se mai auzea nici măcar fâşâitul obişnuit prin coroanele pinilor. Când şi când cădea ici şi colo câte un con de brad, bufnind puternic în tăcerea înstăpânită, încolo era atâta linişte, că Zbyszko îşi auzea şi propria răsuflare.

În acest fel, petrecu multă vreme, gândindu-se mai întâi la ursul care putea să vină, apoi la Danusia care plecase cu curtea mazoviană pe meleaguri îndepărtate. Îşi aduse aminte cum o luase în braţe când se despărţiseră de prinţesă şi cum îi şiroiau lacrimile ei pe obraz, îşi aminti chipul ei luminos, căpşorul ei bălai, cununiţele ei de albăstrele şi cântecul ei, de pantofiorii roşii cu vârfurile lungi, pe care-i sărutase la plecare, într-un cuvânt, de toate câte se întâmplaseră din clipa când se cunoscuseră; îl cuprinse o jale atât de mare, că nu se afla aproape de el şi-i era atât de dor de ea, încât se cufundă cu totul în visare, uită că este în pădure şi aşteaptă venirea ursului, spunându-şi în gând:

„O să vin la tine, căci nu pot trăi fără tine”.

Şi simţi cu toată fiinţa lui că aşa este şi că musai să plece în Mazowsze, deoarece altminteri îşi va pierde minţile la Bogdaniec. Îi veni în minte Jurand şi împotrivirea lui neînţeleasă, aşa că socoti că trebuie să se ducă

neapărat, să afle despre ce taină era vorba, despre ce piedici şi dacă vreo provocare la luptă pe viaţă şi pe moarte nu le-ar putea îndepărta. În cele din urmă, avu impresia că Danusia întinde braţele spre el şi strigă: „Vino, Zbyszko, vino!” Cum putea să nu se ducă la ea!

Şi nu dormea, o vedea atât de limpede, parcă era aievea sau în vis. Iată că acum Danuśka merge alături de prinţesă, zdrăngăne la lăută şi îngână ceva, dar se gândeşte la el. Se gândeşte că-l va vedea în curând sau poate că priveşte înapoi să-l vadă grăbind după ea, în timp ce el se află aici, în pădurea neagră.

Aici, Zbyszko îşi reveni din amintirile lui şi se trezi nu numai pentru că îşi dăduse seama unde se află, ci şi fiindcă departe, în spatele lui, auzi ceva foşnind.

Atunci, strânse furca în mâini, ciuli urechile şi începu să asculte.

Foşnetul se apropia şi, după o vreme, deveni foarte clar. Vreascurile uscate trosneau, frunzele căzute şi tufişurile fâşâiau sub o talpă grijulie… Mergea ceva.

La răstimpuri, foşnetul înceta, ca şi când fiara s-ar fi oprit lângă copaci, şi atunci tăcerea era atât de adâncă, încât lui Zbyszko îi ţiuiau urechile, apoi iarăşi se auzeau paşi rari şi prudenţi. În această apropiere era ceva prevenitor, aşa că pe Zbyszko îl cuprinse uimirea.

—Poate că „Mormăilă” se teme de câinii de la bordei, se întrebă, sau poate fi vreun lup care m-a adulmecat.

Paşii încetară. Cu toate acestea, Zbyszko auzi bine că ceva se oprise la douăzeci-treizeci de paşi înapoia lui şi parcă s-ar fi aşezat jos. Se uită o dată, de două ori, dar deşi trunchiurile se desluşeau bine în întuneric, nu putu să vadă nimic. N-avea încotro, trebuia să aştepte.

Şi aşteptă atât de mult, că-l cuprinse din nou mirarea.

—Ursul n-ar veni aici să se culce lângă prisacă, iar lupul ar fi mirosit că sunt aici şi n-ar fi mai aşteptat să-l apuce dimineaţa.

Şi deodată se înfioră din creşte până în tălpi.

Dar dacă ceva „necurat” a ieşit din mlaştină şi-i aţine calea din spate? Dacă-l înşfacă nişte braţe alunecoase ale vreunui înecat şi-l privesc în faţă ochii verzi ai unei stafii, dacă ceva va izbucni într-un râs cumplit în spatele lui sau de după un pin se iţeşte un cap vânăt cu picioare de păianjen?

Şi simţi că sub plasa de sârmă i se ridică părul măciucă în vârful capului.

Dar după o clipă fâşâitul se auzi înaintea lui, şi de astă dată chiar mai clar decât înainte. Zbyszko răsuflă uşurat. Presupuse într-adevăr că „ciudăţenia” îi dăduse ocol şi acum se apropie din faţă. Asta-i convenea. Apucă furca bine, se ridică şi aşteptă.

Deodată, deasupra capului, auzi foşnetul pinilor, pe faţă simţi un suflu puternic dinspre mlaştină şi în acelaşi timp îi pătrunse în nări mirosul de urs.

Acum nu mai avea nici o îndoială: ursuleţul venise!

Într-o clipă, pe Zbyszko îl părăsi teama şi plecându-şi capul, îşi încordă privirea şi ascultă. Paşii se apropiau greoi, limpede, mirosul devenea tot mai ascuţit; în curând, putea să-i audă răsuflarea şi mormăitul.

„Numai să nu fie doi!” îşi spuse Zbyszko.

În clipa aceea, văzu înaintea lui silueta mare şi întunecată a fiarei care, venind dincotro bătea vântul, nu putuse să-l adulmece, mai ales că-l înşela mirosul de miere cu care unseseră copacii.

—Hai încoace, moşulică! îl chemă Zbyszko, ieşind de după pin.

Ursul mugi scurt, parcă înfricoşat de apariţia neaşteptată, dar era prea aproape ca să mai poată scăpa prin fugă, aşa că se ridică repede pe picioarele dinapoi, desfăcându-şi labele dinainte ca pentru a-l lua în braţe. Tocmai asta aştepta şi Zbyszko; îşi luă avânt, sări ca fulgerul şi, cu toată puterea braţelor şi a greutăţii sale, înfipse furca în pieptul animalului.

Întreaga pădure se cutremură acum de mormăitul înfricoşător. Ursul înşfăcă furca, vrând s-o smulgă, dar

cârligele de lângă coarne îl împiedicară, aşa că învins de durere, mugi şi mai puternic. Vrând să ajungă la Zbyszko, împinse în coarnele furcii, care se înfipseră şi mai adânc. Neştiind dacă furca intrase destul de adânc, Zbyszko n-o lăsă din mâini. Omul şi fiara începură să se smucească şi să se împingă. Răsună pădurea de răcnetele în care se simţea turbarea şi disperarea.

Zbyszko nu putea să pună mâna pe topor până când nu înfigea mai înainte şi al doilea corn al furcii în pământ, dar ursul, apucând-o cu labele de lângă coadă, o scutura odată cu Zbyszko, înţelegând parcă despre ce era vorba şi cu toată durerea pe care i-o producea fiecare mişcare a coarnelor înfipte adânc, nu se lăsa răzbit. În acest fel, lupta crâncenă se prelungea şi Zbyszlo înţelese că puterea lui va slăbi curând. Putea să şi cadă şi atunci ar fi fost pierdut, astfel că se opinti, îşi încordă braţele, desfăcându-şi picioarele, îşi îndoi grumazul ca un arc, ca să nu se prăbuşească pe spate şi începu să repete printre dinţii încleştaţi.

—Unul din noi trebuie să moară!…

Şi-l cuprinse o asemenea mânie îndârjită, încât ar fi preferat într-adevăr în clipa asta să moară el în loc să lase dihania să scape. În cele din urmă, piciorul i se împiedică de rădăcina pinului, se clătină şi ar fi căzut, dacă n-ar fi apărut lângă el o siluetă întunecată şi încă o furcă „rezemă” fiara, iar lângă ureche auzi un glas strigându-i:

—Izbeşte-l cu toporul!…

În înverşunarea luptei, Zbyszko nu mai stătu să se întrebe de unde-i venea ajutorul neaşteptat, ci apucă toporul şi lovi năprasnic. Furca se frânse sub greutatea şi spasmul din urmă al ursului, care se prăbuşi ca lovit de trăsnet şi începu să horcăie. Dar încetă numaidecât. Se lăsă tăcerea întreruptă doar de răsuflarea gâfâită a lui Zbyszko, care se sprijini de pin, deoarece picioarele îi tremurau sub el. Abia după o vreme, îşi înălţă capul, se uită la silueta de lângă el şi se sperie crezând că poate nu era a unui om.

—Cine eşti? întrebă neliniştit.

—Jagienka! răspunse un glas subţire de femeie.

Zbyszko mai că amuţi de uimire, nevenindu-i să-şi creadă ochilor. Dar îndoiala lui nu dură prea mult, fiindcă glasul Jagienkăi se auzi din nou:

—Să fac focul…

Se auzi îndată scrâşnetul amnarului lovit de cremene, scânteile se împrăştiară şi la lumina lor tremurătoare, Zbyszko zări fruntea albă, sprâncenele negre şi buzele rotunjite ale fetei, care sufla în iasca aprinsă. Abia atunci se gândi că ea venise în pădure ca să-l ajute, că fără furca ei, s-ar fi putut să sfârşească rău, şi-i fu atât de recunoscător, încât nu mai stătu pe gânduri, o cuprinse în braţe şi o sărută pe amândoi obrajii.

Iasca şi cremenea căzură din mâinile fetei.

—Ei, lasă-mă în pace! Ce-ţi veni? repetă cu glasul înăbuşit, dar fără să-şi îndepărteze faţa, şi atingându-i ca din întâmplare buzele lui Zbyszko.

Tânărul îi dădu drumul şi spuse:

—Dumnezeu să te răsplătească. Nu ştiu ce s-ar fi întâmplat dacă nu erai tu.

Jagienka, lăsându-se pe vine în întuneric, ca să caute iasca şi cremenea, începu să-l lămurească:

—M-am temut pentru tine, pentru că Bezduch s-a dus şi el cu furca şi toporul, dar ursul l-a sfârtecat. Doamne fereşte de ceva rău, lui Maćko nu-i este prea bine, abia îşi mai trage sufletul, săracul… Aşa că am luat furca şi am venit.

—Deci tu erai după pinul acela?

—Eu.

—Iar eu am crezut că e „necuratul”.

—Mi-a fost frică şi mie, deoarece aici, pe lângă mlaştina lui Radzik, nu e bine să umbli noaptea fără foc la tine.

—Şi de ce nu mi-ai spus nimic?

—Îmi era frică să nu mă goneşti.

Şi rostind acestea, începu să scapere, apoi puse peste iască un smoc de câlţi de cânepă, care se aprinseră numaidecât, arzând cu o flacără luminoasă.

—N-am decât două aşchii, du-te şi strânge câteva vreascuri uscate să facem focul, îl îndemnă.

Într-adevăr, după o clipă, izbucniră flăcări vesele care luminară corpul uriaş, roşcat, al ursului ce zăcea într-o baltă de sânge.

—Ehei, grozavă dihanie! se miră Zbyszko, mândrindu-se oarecum.

—O, Iisuse, aproape că i-ai despicat capul în două!

Cu aceste cuvinte, se aplecă şi îşi afundă mâna în blana ursului, ca să se convingă dacă animalul are multă grăsime, după care se ridică veselă în picioare:

—O să avem untură pentru vreo doi ani!

—Uite cum s-a frânt furca!

—Asta-i necazul, ce-o să spun eu acasă?

—Cum adică?

—Tătuca nu m-ar fi lăsat în pădure, aşa că am fost nevoită să aştept până se culcă toţi.

Iar după aceea adăugă:

—Să nu spui nici tu că am fost aici, ca să nu mă certe.

—Am să te însoţesc până aproape de casă, s-ar putea să te atace lupii şi nu mai ai nici furcă.

—Bine, fie!

Şi stătură aşa de vorbă un răstimp la strălucirile jucăuşe ale focului, lângă leşul ursului, ca două făpturi tinere ale pădurii.

Zbyszko se uită la faţa frumoasă a Jagienkăi, luminată de flăcări, şi constată fără să vrea:

—Cred că o fată ca tine nu se mai află în toată lumea. Ar trebuie să mergi şi la război!

Ea îl privi o clipă în ochi, apoi răspunse aproape cu tristeţe:

—Ştiu şi eu… dar să nu râzi de mine.

Capitolul XIII

JAGIENKA TOPI SINGURĂ O GĂLEATĂ mare de untură de urs. Maćko bău prima ulcică cu plăcere, întrucât era proaspătă, nu se afumase şi mirosea a angelică, deoarece fata care se pricepea la leacuri adăugase atât cât trebuia în găleată. Bolnavul se simţi îndată mai în putere şi începu să spere că se va înzdrăveni.

—De asta aveam nevoie, se bucură. Când trupul o să aibă destulă grăsime, poate că şi aşchia asta, lua-o-ar dracu, o să iasă afară.

Totuşi următoarele păhărele nu-i mai plăcură tot atât de mult, ca ulcica dintâi, dar le bău în silă, gândindu-e că n-are încotro. Jagienka îl încuraja, zicându-i:

—O să te însănătoşeşti. Lui Bilud de Ostrów i s-au înfipt câteva inele din cămaşa de zale sub grumaz şi i-au ieşit tot cu untură de urs. Dar când se va deschide rana, trebuie s-o ungi cu grăsime de castor.

—Ai şi de asta?

—Avem. Dacă va fi nevoie de grăsime proaspătă, o să mă duc cu Zbyszko la coloniile castorilor. Nu ne va fi greu să prindem unul, dar n-ar strica să făgăduieşti vreunul sfântului patron al rănilor.

—Şi mie mi-a trecut prin minte, numai că nu ştiu prea bine care este. Sfântul Gheorghe este patronul cavalerilor:

el păzeşte războinicul de rele şi-i sporeşte puterea la nevoie; se vorbeşte chiar că luptă adesea de partea dreptăţii şi-i bate pe păgâni. Dar unul care nu pregetă să lupte, n-are cum să te ajute, pentru tine poate fi bun altul căruia nu-i stă nimeni în cale. Orice sfânt îşi are locul şi treburile lui în cer, asta o ştie toată lumea! Şi nu se încurcă niciodată unul pe celălalt, pentru că astfel s-ar isca gâlceavă, iar în cer nu se cade ca sfinţii să se certe sau să se bată între ei. Cosma şi Damian, sunt şi ei nişte sfinţi însemnaţi la care doftorii se roagă să nu piară bolile pe lume, că astfel ar rămâne fără pâine. Mai este şi Sfânta Apolonia pentru durerile de măsele, şi Sfântul Liboriusz pentru piatră, dar mai sunt şi alţii. Când o să vină abatele, o să-mi spună la cine să mă duc, că nu orice cleric cunoaşte tainele Domnului şi nu oricine ştie asemenea lucruri, deşi are capul ras.

—Ce-ar fi să-i promiţi chiar Domnului Iisus?

—Sigur, că el este deasupra tuturor. Dar asta ar fi ca şi când tatăl tău, la mânie, ar bate un ţăran de-al meu, iar eu m-aş duce de-a dreptul la regele de la Cracovia să mă plâng. Ce mi-ar spune regele? Mi-ar zice aşa: „Eu sunt mai mare peste întreg regatul, iar tu vii să mi te jeluieşti pentru ţăranul tău! N-ai destule cinuri mai mici, nu poţi să te duci la castelan sau la mijlocitorul meu?” Domnul Iisus stăpâneşte peste toată lumea, pricepi? Iar pentru pricinile mai mărunte îi are pe sfinţi.

—O să-ţi spun eu ce să faci, zice Zbyszko, şi ai să vezi care-i rostul discuţiei. Jură-i răposatei noastre regine că dacă te va ajuta, o să faci un pelerinaj la Cracovia, la mormântul ei. Câte minuni nu s-au întâmplat acolo chiar sub ochii noştri! De ce să mai cauţi alţi sfinţi, când Stăpâna noastră este cea mai bună?

—Da, dacă aş şti că vindecă şi rănile!

—Chiar dacă n-ar face-o! Nu va cuteza nici un sfânt să se supere pe ea, iar dacă s-ar sumeţi, l-ar pedepsi Dumnezeu, că nu e vorba de fitecine, ci de regina Poloniei…

—Care, la urma urmelor, a creştinat o ţară întreagă. Ai vorbit cu cap, încuviinţă Maćko. Ea stă sus în adunarea dumnezeiască şi se înţelege că nu oricine se poate pune împotriva ei. Am să fac cum mă sfătuieşti, ca să mă înzdrăvenesc!

Sfatul îi plăcu şi Jagienkăi, care nu se putea stăpâni să nu admire înţelepciunea lui Zbyszko, aşa că Maćko făcu legământul în aceeaşi seară, după care bău cu şi mai mare plăcere untura de urs, aşteptând să se însănătoşească de la o zi la alta. Cu toate acestea, după vreo săptămână, începu să-şi piardă nădejdea. Spuse că untura îl „strică” la stomac, iar pe piele, după ultima coastă, îi creşte ceva care seamănă cu un cucui. După zece zile, îi fu şi mai rău: cucuiul crescuse şi se roşise, iar Maćko se simţea foarte slăbit şi când îi reveni fierbinţeala, începu să se pregătească iarăşi de moarte.

Până când într-o noapte, îl trezi deodată pe Zbyszko.

—Aprinde focul repede, îl grăbi, că se întâmplă ceva cu mine, dar nu ştiu dacă e bine sau rău.

Zbyszko zvâcni drept în picioare şi fără să mai scapere, suflă în odaia învecinată în cenuşa din horn, aprinse o aşchie muiată în smoală şi se întoarse.

—Cum te simţi, Domnia Ta?

—Cum mă simt! Parcă mă înţeapă cucuiul, trebuie să fie vârful săgeţii! Îl şi apuc, dar nu pot să-l scot, simt doar că-mi alunecă dintre unghii şi se mişcă…

—E vârful săgeţii, nimic altceva. Apucă-l bine şi trage!

Maćko începu să se răsucească şi să ofteze de durere, dar îşi vârî degetele mai adânc şi când apucă bine aşchia,

trase cu putere şi o scoase.

—O, Iisuse!

—Ai scos-o? întrebă Zbyszko.

—Am scos-o. M-au trecut toate apele. Dar, uite-o!

La aceste cuvinte, îi arătă lui Zbyszko vârful ascuţit care se desprinsese din săgeata rău ferecată şi-l chinuise câteva luni de zile.

—Slavă Domnului şi reginei Jadwiga! Acum o să te faci bine.

—Se prea poate, că m-am mai uşurat, dar mă doare îngrozitor, zice Maćko apăsând cucuiul din care începu să curgă sânge amestecat cu puroi. Cu cât va rămâne mai puţină răutate din asta în mine, cu atât îmi va fi mai bine. Jagienka mi-a zis că acum ar trebui să astupăm rana cu grăsime de castor.

—O să prindem unul chiar mâine.

Totuşi, Maćko se simţi mult mai bine chiar de a doua zi. Dormi până târziu, iar când se trezi ceru să i se dea să mănânce. La untura de urs nici nu mai putea să se uite, aşa că-i sparseră douăzeci de ouă într-o tigaie, fiindcă prudenţa o îndemnă pe Jagienka să nu întreacă măsura. Le înfulecă fireşte cu lăcomie cu o jumătate de pâine şi le udă cu o carafă de bere, după care porunci să i-l aducă pe Zych, pentru că se înveselise.

De aceea, Zbyszko trimise pe unul din slujitorii turci, dăruiţi de Zawisza să-l cheme pe Zych, care încălecă şi veni după-amiază, tocmai când tinerii se pregăteau să plece după castori la iezerul Odstajany. Vârstnicii râseră, glumiră şi cântară la un pahar de mied fără măsură, apoi, într-un târziu, începură să vorbească despre copii şi fiecare să-şi laude odrasla.

—Ce flăcău pe cinste este Zbyszko! zise Maćko, nu mai e altul ca el. E curajos, iute ca un râs şi îndemânatic. Află că atunci când îl duceau la eşafod, la Cracovia, fetele chiţăiau de la ferestre, de parcă le înţepa cineva cu acul pe

la spate, şi ce fete: fiice de cavaleri şi castelani, ca să nu mai pomenesc de orăşencele ca floarea.

—N-au decât să fie şi fiice de castelani, dar nu o întrec pe Jagienka mea! răspunse Zych de Zgorzelice.

—Parcă eu zic că o întrec? Una mai drăguţă ca Jagienka nu se mai află.

—Nici eu nu pot să spun nimic de Zbyszko: încordează arbaleta fără manivelă!…

—Şi răzbeşte singur ursul. Ai văzut, l-a izbit, i-a crăpat capul şi i-a retezat o labă dintr-o lovitură.

—I-a crăpat capul, dar nu de unul singur, ci cu ajutorul Jagienkăi.

—Ea l-a ajutat?… mie nu mi-a spus nimic.

—Pentru că aşa i-a promis… fiindcă pentru o fată e ruşine să se ducă noaptea în pădure. Mie mi-a spus numaidecât cum a fost. Altele preferă să născocească, dar ea nu se fereşte de adevăr. La drept vorbind, nu m-am bucurat, că cine ştie… Am vrut s-o cert, dar ea mi-a zis: „Dacă eu însămi n-o să-mi păzesc fecioria, nici Domnia Ta, tăicuţă n-o să mi-o păzeşti, dar să n-ai grijă, Zbyszko ştie ce înseamnă onoarea de cavaler”.

—Chiar aşa. Şi astăzi au plecat tot singuri.

—Dar se vor întoarce spre seară. Noaptea, diavolul este cel mai înverşunat şi fetei nu trebuie să-i fie ruşine, că este întuneric.

Maćko se gândi un răstimp după care rosti ca pentru sine:

—Oricum, ei se bucură când sunt împreună…

—Hm! Numai să nu-i fi jurat credinţă alteia.

—După cum ştii, aşa-i obiceiul cavalerilor… Orice tânăr care nu-şi are stăpâna inimii, este socotit un prostănac… El s-a legat să-i aducă penele de păun şi pe astea trebuie

să le reteze de pe coifurile teutonilor, pentru că şi-a pus în joc cinstea de cavaler; pe Lichtenstein musai să-l prindă şi pe el, dar de celelalte poate să-l dezlege abatele.

—Îl aşteptăm să vină de la o zi la alta…

—Aşa socoteşti? întrebă Maćko, apoi adăugă:

—La urma urmei, ce înseamnă un astfel de legământ, de vreme ce Jurand i-a spus în faţă că nu-i dă fata! Dacă i-a făgăduit-o altuia sau i-a oferit-o lui Dumnezeu, asta nu mai ştiu, dar i-a spus-o de-a dreptul că nu i-o dă…

—Nu ţi-am spus, întrebă Zych, că abatele ţine atât de mult la ea, de parcă ar fi a lui? Ultima dacă i-a zis aşa: „Eu n-am rude decât după mamă, dar din această zestre, tu vei primi mai mult decât ele”.

La acestea, Maćko privi neliniştit şi chiar bănuitor la Zych şi răspunse abia după un timp:

—Cred că nu vrei să ne faci o nedreptate…

—Jagienka va căpăta Moczydoły, evită Zych un răspuns mai precis.

—Chiar acum?

—Întocmai. Altuia nu i-aş lăsa-o, dar ei am să i-o dau.

—Şi aşa, Bogdaniec este pe jumătate al lui Zbyszko, şi dacă-mi dă Dumnezeu sănătate o să-l gospodăresc cum se cuvine. Domniei tale îţi place Zbyszko?

Zych începu să clipească din ochi şi răspunse:

—Mai rău e că Jagienka, de câte ori aude de el, se întoarce cu faţa la perete.

—Dar când aude de alţii?

—Când îi amintesc de alţii, stucheşte şi întreabă: „ăsta cine mai e?!”

—Păi vezi? Cu ajutorul lui Dumnezeu, lângă o asemenea fată, o să uite şi Zbyszko de cealaltă. Eu, că sunt bătrân, şi tot aş uita… să-ţi mai torn mied?

—Mai toarnă-mi.

—Mda, abatele… e un om cu minte! Sunt şi printre ei, cum ştii, oameni cu obiceiuri lumeşti, dar el, deşi nu trăieşte printre călugări, că doar e preot, iar un preot se descurcă întotdeauna mai bine decât un om obişnuit, fiindcă ştie şi să citească şi stă aproape de duhul sfânt. Iar Domnia Ta faci bine că-i dai îndată Moczydoły Jagienkăi. Şi eu, numai să mă ajute Domnul Iisus să mă însănătoşesc, am să atrag cât mai mulţi dintre ţăranii din Brzozowa. O să le dau la fiecare pământ bun, despădurit, că la Bogdaniec avem destul. Iar lui Wilk, n-au decât să-i ureze sănătate la Crăciun şi să vină la mine. Păi ce, n-au voie? Cu timpul, o să ridic şi o întăritură la Bogdaniec, un mic castel din trunchiuri de stejar cu şanţ de apărare împrejur… Bine că Zbyszko şi Jagienka se duc de pe acum împreună la vânătoare… Cred că şi zăpada n-o să întârzie prea mult… Se învaţă unul cu celălalt. N-au decât să se plimbe. Ce să mai lungim vorba? Ai vrea să i-o dai pe Jagienka ori nu?

—I-aş da-o. Doar de mult am hotărât să fie împreună, iar Moczydoły şi Bogdaniec să le moştenească nepoţii noştri.

—Grindină! strigă Maćko bucuros. Să dea Dumnezeu să se înmulţească precum grindina. O să ni-i boteze abatele…

—Numai să poată ţine pasul! îi urmă pilda Zych. Nu te-am mai văzut de mult atât de vesel.

—Pentru că mi se umple inima de bucurie… Vârful de săgeată a ieşit, iar cât despre Zbyszko, să n-ai grijă. Ieri, când Jagienka urca pe cal… bătea vântul. Atunci, l-am întrebat pe Zbyszko: „Ai văzut?” şi l-am simţit înfiorându-se. Am băgat de seamă că la început abia vorbeau între ei, dar acum, când merg împreună, îşi întorc mereu capul unul spre celălalt şi nu se mai satură de

vorbă!… Mai bea puţin.

—Mai beau…

—În sănătatea lui Zbyszko şi a Jagienkăi!

Capitolul XIV

BĂTRÂNUL MAĆKO NU GREŞEA spunând că lui Zbyszko şi Jagienkăi le place să stea împreună, ba chiar că le este dor unul de celălalt. Jagienka, pretinzând că vine în vizită la bătrânul Maćko, venea de multe ori la Bogdaniec, cu tatăl ei sau singură, iar drept mulţumire, Zbyszko se ducea mereu pe la Zgorzelice, astfel că pe zi ce trecea, prietenia dintre ei devenea tot mai trainică. Începură deci să se placă şi să „sporovăiască”, adică să vorbească despre tot ce putea să-i intereseze. Era şi puţină admiraţie reciprocă în această prietenie, deoarece tânărul şi chipeşul Zbyszko, care se umpluse de faimă prin războaie, luase parte la turniruri şi fusese primit şi prin încăperile regale, i se părea fetei, când îl punea alături de Cztan de Rogów sau Wilk de Brzozowa, un adevărat cavaler de la curte şi aproape un fiu de rege, iar el se lăsa subjugat uneori de farmecul ei. Îi păstra credinţă Danusiei lui, totuşi câteodată, când se uita pe neaşteptate la Jagienka, în pădure sau acasă, îşi spunea fără să vrea: „Ehei, ce mai căprioară!” iar când o lua de mijloc şi o urca în şa, simţindu-i în palme trupul tânăr şi parcă cioplit din piatră, mai că-l cuprindea teama şi, cum zicea Maćko: „îl treceau fiorii” şi ceva începea să freamăte în el, moleşindu-l.

Jagienka, mândră din fire şi înclinată spre batjocură, ba chiar arţăgoasă, devenea cu încetul tot mai supusă, aproape ca o slujitoare care nu voia decât să-l privească în ochi şi să-i împlinească toate voile, iar el îi înţelegea această dorinţă şi-i era recunoscător, simţindu-se din ce în ce mai bine în apropierea ei. În cele din urmă, mai ales de când Maćko începuse să bea untură de urs, se văzuseră

aproape zilnic, iar după ce aşchia îi ieşise din rană, se duceau împreună să vâneze castori pentru grăsimea necesară închiderii vătămăturii.

Astfel procedară şi acum. Luară arbaleta, încălecară şi porniră mai întâi spre Moczydoły, care avea să fie zestrea Jagienkăi, apoi spre pădure, unde lăsară caii în grija unui slujitor şi merseră mai departe pe jos, întrucât prin desişuri şi mlaştină era greu să răzbată călare. Pe drum, Jagienka îi arătă, dincolo de lunca întinsă, acoperită de stuf, marginea vânătă a pădurii, spunându-i:

—Asta-i pădurea lui Cztan de Rogów.

—Cel care vrea să te ia de nevastă?

Fata începu să râdă:

—M-ar lua el, dar trebuie să vreau şi eu!

—Poţi să te aperi uşor, avându-l în ajutor pe Wilk, care, cum am auzit, nu-l poate suferi. Mă şi mir că nu s-au provocat la luptă pe viaţă şi pe moarte.

—N-au făcut-o, pentru că tăicuţa i-a ameninţat: „Dacă vă luaţi la bătaie, nu vreau să vă mai văd pe nici unul”. Aşa că ce mai puteau să facă? Când vin la Zgorzelice, se uită urât unul la altul, dar pe urmă se duc la crâşma din Krześnia şi beau până cad pe sub laviţe.

—Ţărani proşti!

—Cum aşa?

—Păi, când Zych nu-i acasă, unul dintre ei ar putea să dea iama la Zgorzelice şi să te răpească. Ce-ar mai face Zych, dacă la întoarcere te-ar găsi cu un copil în braţe?

Ochii albaştri ai Jagienkăi se aprinseră deodată:

—Tu crezi că eu m-aş lăsa? Ce, la Zgorzelice nu mai sunt şi alţi oameni, iar eu nu ştiu să pun mâna pe suliţă sau pe arbaletă? N-au decât să încerce! I-aş fugări pe amândoi până acasă şi aş da năvală şi la Rogów, şi la Brzozowa. Tătuca ştie că poate pleca liniştit la război.

Şi tot vorbind aşa, începu să-şi încrunte sprâncenele

frumoase şi să scuture atât de ameninţătoare arbaleta, încât Zbyszko izbucni în râs şi zise:

—Tu ar trebui să fii cavaler, nu o fată.

Liniştindu-se, Jagienka răspunse:

—Cztan mă păzeşte de Wilk, iar Wilk de Cztan. De altfel, am fost şi sub oblăduirea abatelui, iar cu abatele, mai bine să n-ai de-a face…

—Ia te uită, se minună Zbyszko, la toţi le este frică de abate! Eu, însă, să mă bată Sfântul Gheorghe, dacă nu spun adevărul, nu m-aş teme de abate, nici de Zych, nici de oamenii de la Zgorzelice şi nici de tine, te-aş răpi şi basta! …

Jagienka se opri locului şi înălţându-şi ochii la Zbyszko, întrebă cu un glas ciudat de moale şi tărăgănat:

—M-ai răpi?…

După care buzele i se răsfrânseră şi aşteptă răspunsul roşie ca focul.

Se vede, însă, că el nu se gândea decât la ce-ar face el în locul lui Cztan sau Wilk, fiindcă după o clipă, îşi scutură capul cânepiu şi îşi urmă vorba:

—Cum să se războiască o fată cu flăcăii, când i-a venit vremea măritişului! Dacă nu va apărea al treilea, musai să-l alegi pe unul dintre ei.

—Nu-mi spune una ca asta tocmai tu, îl dojeni fata cu tristeţe.

—Şi de ce, mă rog? N-am fost de mult pe aici, aşa că nu ştiu dacă se află cineva pe lângă Zgorzelice, care să-ţi fie pe plac?

—Ei! se împotrivi Jagienka. Lasă-mă în pace!

Şi îşi continuară drumul în tăcere, strecurându-se prin bungetul care părea cu atât mai des, cu cât tufele şi copacii erau acoperiţi de hameiul sălbatic. Zbyszko mergea înainte, rupând vrejurile verzi, frângând ici şi colo crengile, iar Jagienka îl urma cu arbaleta pe umăr,

asemenea unei zeiţe la vânătoare.

—Dincolo de desiş, îl vesti, o să dăm peste un pârâu adânc, dar ştiu un loc unde-i vadul.

—Ai cizme cu carâmbi de piele până la genunchi, aşa că n-o să ne udăm, o linişti Zbyszko.

Într-adevăr, după un răstimp ajunseră la pârâu. Jagienka, ce cunoştea bine pădurea de la Moczydoły, găsi vadul cu uşurinţă, se arătă însă că râuleţul crescuse puţin din cauza ploilor, şi apa era destul de adâncă. Atunci, Zbyszko o luă în braţe fără s-o mai întrebe.

—Aş fi trecut şi pe jos, spuse Jagienka.

—Ţine-te de gâtul meu! o sfătui Zbyszko.

Şi păşi mai departe prin apa revărsată, încercând-o mereu cu piciorul, ca să nu nimerească în vreo adâncitură. Fata se ghemuise la pieptul lui, cum i se poruncise, dar când erau aproape de malul celălalt, îi mărturisi:

—Zbyszko!

—Ei, ce este?

—N-am să mă căsătoresc nici cu Cztan, nici cu Wilk…

În acest timp, flăcăul ajunse pe mal şi lăsând-o cu grijă pe prundiş, răspunse puţin contrariat:

—Dumnezeu să ţi-l dea pe cel mai bun! Nu va fi în pierdere.

Până la iezerul Odstajany, nu mai era departe. Jagienka, mergând acum înainte, se întorcea din când în când şi ducându-şi degetele la buze, îi poruncea lui Zbyszko să tacă. Trecură printr-un crâng de lozie şi sălcii cenuşii pe pământul desfundat. Dinspre dreapta, ajungea până la ei larma păsărilor, care-l uimi pe Zbyszko, fiindcă era vremea când îşi luau zborul prin alte părţi.

—Acolo este o mlaştină, şopti Jagienka, unde iernează raţele, dar şi în băltoacă apa nu îngheaţă decât la mal când sunt geruri mari. Uite cum se înalţă aburii…

Zbyszko privi printre tufele de lozie şi văzu înainte parcă un vălătuc de ceaţă; era iezerul Odstajany.

Jagienka îşi puse iarăşi degetul la buze şi după o clipă ajunseră. Ea urcă cea dintâi în tăcere pe trunchiul gros al unei sălcii aplecate până aproape de apă. Zbyszko îi urmă pilda şi o vreme stătură liniştiţi fără să vadă nimic din pricina ceţii, ascultând doar ţipetele jalnice ale nagâţilor şi pescăruşilor deasupra capului. În sfârşit, vântul începu să adie, fâşâi prin tufărişuri şi frunzele îngălbenite ale sălciilor şi descoperi oglinda iezerului, pustie şi puţin încreţită de boare.

—Nu se vede nimic? şopti Zbyszko.

—Nu. Taci din gură!…

Curând, vântul conteni şi se aşternu o linişte deplină. Atunci, la suprafaţa apei, înnegri un cap, apoi încă unul şi, în sfârşit, mult mai aproape, alunecă în apă de pe mal un castor mare cu o creangă abia retezată în gură şi începu să plutească prin lintiţă şi calcea calului, ridicându-şi botul şi împingând creanga înaintea lui. Zbyszko, care se afla mai jos decât Jagienka pe trunchi, văzu deodată cum coatele ei se mişcară fără zgomot, iar capul i se aplecă înainte: se vede că se pregătea să sloboadă săgeata în castorul care, nebănuind primejdia, plutea nu mai departe decât la o jumătate de bătaie de puşcă spre lărgimea neacoperită a apei.

Coarda arbaletei zbârnâi şi în acelaşi timp răsună glasul Jagienkăi:

—L-am nimerit! L-am nimerit!…

Zbyszko se căţără într-o clipită mai sus şi se uită prin frunziş spre apă: castorul aci se cufunda, aci ieşea la suprafaţă, dându-se de-a berbeleacul şi arătându-şi burta mai deschisă la culoare decât spinarea.

—Mă duc după el, se oferi Zbyszko.

—Nu te duce! Aici, la mal, nămolul e prea adânc. Cine nu ştie cum s-o scoată la capăt, se îneacă fără greş.

—Atunci, cum îl prindem?

—Până diseară o să ajungă singur la Bogdaniec, n-ai grijă, iar noi e timpul să mergem acasă…

—Bine, dar l-ai nimerit!

—Ehei, nu este primul!…

—Alte fete se tem şi să se uite la arbaletă, dar cu una ca tine aş umbla toată viaţa prin pădure!…

Auzind această laudă, Jagienka zâmbi bucuroasă, dar nu răspunse nimic şi porniră înapoi pe acelaşi drum printre tufele de lozie. Zbyszko începu s-o iscodească despre cotloanele castorilor şi ea îi spuse câţi castori sunt la Moczydoły, câţi la Zgorzelice şi cum hălăduiesc prin mlaştini şi pâraie.

Dar deodată se lovi cu palma peste şold.

—Na! strigă, am uitat săgeţile în salcie. Aşteaptă-mă!

Şi înainte ca el să-i răspundă, că se duce el să le aducă, se repezi ca o ciută înapoi şi dispăru într-o clipă din ochi. Zbyszko aşteptă cât aşteptă, până când, în cele din urmă, începu să se mire de ce întârzie atâta.

—Te pomeneşti că a pierdut săgeţile şi acum le caută, îşi spuse, aşa că mă duc să văd ce s-a întâmplat.

Dar abia făcu câţiva paşi, că fata se ivi înaintea lui cu arbaleta într-o mână, răzând cu obrajii rumeni şi cu castorul pe umăr.

—Pentru Dumnezeu! se miră Zbyszko, cum l-ai scos din apă?

—Cum? Am intrat în iezer şi gata! Eu n-o fac pentru prima dată, iar pe tine n-am vrut să te las, pentru că acolo, cine nu ştie cum să înoate, îl înghite nămolul.

—Şi eu te-am aştepta aici ca un nerod! Vicleană mai eşti.

—Ei şi ce? Trebuia să mă dezbrac de faţă cu tine sau ce era să fac?

—Deci n-ai uitat nici săgeţile?

—A, nu, dar am vrut să te îndepărtez de la mal.

—Da, dar dacă veneam după tine, ce minuni mi-ar mai fi văzut ochii! Aveam la ce să mă uit!

—Hai, taci din gură!

—Pe Dumnezeul meu.

—Mai bine taci!…

Iar după un răstimp, vrând să schimbe vorba, îl rugă:

—Stoarce-mi părul, că mi se scurge apa pe spinare.

Zbyszko îi apucă părul cu o mână de la rădăcină, iar cu cealaltă începu să-l răsucească, spunându-i în acelaşi timp:

—Mai bine despleteşte-l că ţi-l usucă soarele numaidecât.

Dar fata nu se învoi să facă una ca asta din cauza desişului prin care erau nevoiţi să se strecoare. Mergând din nou înaintea lui, Jagienka reluă discuţia:

—Acum, Maćko o să se însănătoşească repede, fiindcă pentru rana lui, nici un leac nu e mai bun ca untura de urs înăuntru şi grăsimea de castor deasupra. Peste vreo două săptămâni, o să urce în şa.

—Să dea Dumnezeu! se bucură Zbyszko. Abia aştept şi eu această clipă, îmi este greu să plec de lângă un om bolnav, deşi nu-mi vine uşor să stau aici.

—Nu te simţi bine acasă? îl întrebă Jagienka. De ce oare?

—Ţie Zych nu ţi-a spus nimic despre Danusia?

—Mi-a zis el ceva… Ştiu că ea ţi-a legat năframa de gât… ştiu!… Mi-a mai spus şi că orice cavaler jură că va rămâne credincios stăpânei inimii… Dar mi-a zis că asta nu înseamnă nimic, că aşa-i obiceiul… iar unii, deşi căsătoriţi, continuă să-şi ţină legământul făcut. Hai, Zbyszko, spune-mi şi mie ce-i cu Danusia asta? Cine este?

Şi apropiindu-se de el, îşi înălţă ochii şi începu să se uite neliniştită la faţa lui, iar el, fără să ia seama câtuşi de puţin la privirea ei speriată, o lămuri:

—Ea este stăpâna, dar şi dragostea mea. Nu spun la nimeni, dar ţie ţi-o spun ca unei surori, pentru că ne

cunoaştem de mici. M-aş duce după ea peste mări şi ţări la nemţi sau la tătari, căci una ca ea nu se mai află în toată lumea. Unchiul să rămână la Bogdaniec, dar eu am să mă duc la ea… Ce înseamnă pentru mine Bogdaniec fără ea, averea, vitele, bogăţiile abatelui? Încalec şi plec în Mazowsze, aşa să-mi ajute Dumnezeu, să îndeplinesc ce-am jurat, dacă n-o să mor înainte.

—Asta n-o ştiam…, răspunse surd Jagienka.

Zbyszko începu să-i povestească cum o cunoscuse pe Danusia la Tyniec, cum se legase numaidecât faţă de ea, şi tot ce urmase după aceea, deci despre întemniţarea lui şi cum îl scăpase Danusia, refuzul lui Jurand, despărţirea şi dorul de ea, în sfârşit, bucuria că după însănătoşirea lui Maćko va putea să plece la jupâniţă iubită, ca să împlinească făgăduiala. Îşi întrerupse istorisirea abia la vederea slujitorului cu caii, care aştepta la marginea pădurii.

Jagienka încălecă îndată şi începu să-şi ia rămas-bun de la Zbysko.

—Să ducă slujitorul castorul până la Bogdaniec în urma ta, iar eu mă întorc la Zgorzelice.

—Nu mai mergi la Bogdaniec? Zych a rămas acolo.

—Nu. Tăicuţa trebuia să se întoarcă până acum şi aşa mi-a poruncit.

—Ei, atunci să te răsplătească Dumnezeu pentru castor.

—Rămâi cu bine…

Şi după o clipă, Jagienka rămase singură. Apucând-o de-a dreptul peste câmp spre casă, o vreme se tot uită înapoi după Zbyszko, iar când acesta dispăru în sfârşit după copaci, îşi acoperi ochii cu mâna, ferindu-se parcă de strălucirea soarelui.

Lacrimi mari începură să i se scurgă printre degete, şiroind pe obraji şi picurând una după alta ca boabele de mazăre pe şa şi pe coama calului.

Capitolul XV

DUPĂ DISCUŢIA CU ZBYSZKO, JAGIENKA nu se mai arătă timp de trei zile pe la Bogdaniec, dar a patra veni în mare grabă cu vestea că abatele sosise la Zgorzelice. Maćko primi noutatea cu oarecare emoţie. Avea, într-adevăr cu ce să plătească suma zălogită, ba socoti chiar că-i va rămâne destul ca să plătească ţăranii, vitele şi alte nevoi gospodăreşti, totuşi nu-i mai puţin adevărat că multe depindeau şi de bunăvoinţa rudei bogate, care putea să-şi ia înapoi coloniştii aduşi pe parcela despădurită sau să-i lase acolo, sporind sau scăzând astfel valoarea moşiei.

De aceea, Maćko o întrebă în amănunt pe Jagienka despre abate: dacă era binedispus ori supărat, ce spusese despre ei şi când avea să vină la Bogdaniec? Fata răspunse cu grijă la întrebările lui, străduindu-se să-l încurajeze şi să-l liniştească în toate privinţele.

Îi spuse că abatele venise sănătos şi vesel, iar suita lui era destul de mare. Cu el se aflau, afară de slujitorii înarmaţi, câţiva clerici rătăcitori şi trubaduri, pe care-i îngână împreună cu Zych, ascultând bucuros nu numai cântece duhovniceşti, ci şi laice. Îi mai aduse la cunoştinţă că întrebase cu îngrijorare de Maćko şi ascultase cu plăcere istorisirile lui Zych despre isprăvile lui Zbyszko la Cracovia.

—Domnia Ta ştii cel mai bine ce se cuvine să faci, zise la sfârşit fata isteaţă, dar eu cred că Zbyszko ar trebui să vină numaidecât să-şi întâmpine ruda mai vârstnică, înainte ca abatele să vină el cel dintâi la Bogdaniec.

Maćko se lăsă convins de sfatul ei, aşa că porunci să-l cheme pe Zbyszko şi-i spuse:

—Îmbracă-te frumos şi du-te să cazi la picioarele abatelui să-i aduci cinstirea cuvenită, ca să te îndrăgească şi el.

Apoi se întoarse spre Jagienka:

—Nu m-aş fi mirat să fii şi proastă, că aşa sunt femeile,

mă miră, însă, că ai destulă minte. Spune-mi cum l-aş putea primi mai bine pe abate şi cu ce să-l bucur când va veni aici?

—Cât despre mâncare, o să-ţi spună el singur ce pofteşte; îi place să mănânce bine, dar bucatele să fie gătite cu mult şofran, şi n-o să facă mofturi.

Auzind acestea, Maćko îşi luă capul în mâini.

—Unde să găsesc eu şofran pentru el!…

—Am adus eu, îl linişti Jagienka.

—Dar-ar Dumnezeu ca fetele ca tine să se nască şi din piatră seacă! strigă Maćko bucuros. Şi plăcută la vedere, şi bună gospodină, şi deşteaptă, şi bună la suflet! Ehei, dacă aş fi tânăr, te-aş lua îndată de nevastă!…

La acestea, Jagienka privi pe furiş la Zbyszko şi oftând încet, îşi urmă vorba:

—Am adus şi zaruri, şi un păhărel, şi faţa de masă, fiindcă după fiecare masă îi place să joace zaruri.

—Avea obiceiul ăsta şi mai demult şi de fiecare dată se înfuria grozav.

—De înfuriat se înfurie şi acum; adesea dă cu păhărelul de pământ şi iese pe uşă afară. Dar după aceea, se întoarce râzând şi se miră şi el ce l-a găsit… Domniile Voastre doar îl cunoaşteţi… Numai să nu i te pui împotrivă, altminteri e cel mai bun om din lume.

—Păi cine să se pună cu el, că are mai multă minte decât alţii!

Astfel discutau între ei, în vreme ce Zbyszko se îmbrăca în iatac. În cele din urmă, ieşi atât de frumos, că aproape o orbi pe Jagienka, întocmai ca atunci, când venise prima dată la Zgorzelice în tunica albă. Dar de astă dată, o cuprinse o mare părere de rău la gândul că frumuseţea lui nu era pentru ea, pentru că lui îi era dragă alta.

În schimb, Maćko era bucuros, deoarece îşi spuse că abatele îl va plăcea pe Zbysko şi când vor negocia, nu-i va

face greutăţi. Se bucură chiar atât de mult la acest gând, încât se hotărî să se ducă şi el.

—Dă poruncă să aştearnă fân în căruţă, îl rugă pe Zbyszko, dacă am putut să vin de la Cracovia până la Bogdaniec cu vârful de săgeată între coaste, o să pot merge şi acum fără el până la Zgorzelice.

—Numai să nu ţi se face rău, Domnia Ta, observă Jagienka.

—Ei, n-o să mi se întâmple nimic, fiindcă simt că mi-au revenit puterile. Şi chiar dac-o să mi se facă puţin rău, abatele o să vadă că m-am grăbit să-i vin în întâmpinare şi se va arăta şi mai îngăduitor.

—Ţin mai mult la sănătatea Domniei Tale, decât la bunătatea lui, interveni Zbyszko.

Dar Maćko se încăpăţână şi rămase pe-a lui. Pe drum icni puţin, totuşi nu încetă să-l înveţe pe Zbyszko cum să se poarte la Zgorzelice, sfătuindu-l să se arate umil şi ascultător cu ruda avută care nu suferea nici cea mai mică împotrivire.

Când ajunseră la Zgorzelice, îi găsiră pe Zych şi pe abate stând în cerdac, privind la lumea lui Dumnezeu şi sorbind din vin. Dincolo de ei, lângă perete şedeau la rând pe laviţă, şase oameni din suită; printre ei un cântăreţ şi un pelerin pe care puteai să-l cunoşti lesne după băţul strâmb, nodurile de la cingătoare şi scoicile cusute pe veşmântul de culoare închisă. Ceilalţi arătau ca nişte clerici, deoarece aveau capetele rase în creştet, veşminte laice, cingători din piele de bou şi săbii scurte la şold.

La vederea lui Maćko, care se afla în căruţă, Zych se ridică repede, iar abatele gândindu-se se vede la demnitatea lui de duhovnic, se mulţumi să le spună ceva clericilor săi dintre care câţiva ieşiră prin uşa deschisă spre odaie. Zbyszko şi Zych îl urcară de subsuori în cerdac pe Maćko.

—Nu prea mă simt în putere, se plânse Maćko

sărutând mâna abatelui, dar am venit, binefăcătorul meu, să-ţi mulţumesc Domniei Tale pentru că ai avut grijă de Bogdaniec şi să te rog să-mi dai binecuvântarea, de care un om păcătos ca mine are cea mai mare nevoie.

—Am auzit că-ţi este mai bine, spuse abatele luându-i capul în mâini, şi te-ai legat pe cuvânt să te duci la mormântul răposatei noastre regine.

—Pentru că neştiind cărui sfânt să mă rog, m-am rugat ei.

—Bine ai făcut! strigă abatele cu înflăcărare, ea e mai bună decât alţii şi să cuteze vreunul s-o invidieze!

Şi într-o clipă, mânia îi urcă în obrajii care se rumeniră de năvala sângelui şi ochii începură să-i scânteieze.

Cei de faţă îi cunoşteau această meteahnă, astfel că Zych începu să râdă şi să strige:

—Loveşte, care crezi în Dumnezeu!

Abatele răsuflă cu zgomot, îşi rostogoli ochii peste cei din jur, după care izbucni în râs, tot atât de brusc cum începuse şi uitându-se la Zbyszko întrebă:

—Domnia Ta eşti nepotul şi ruda mea?

Zbyszko se aplecă şi-i sărută mâna.

—Te-am văzut când erai mic; nu te-aş mai fi recunoscut! glăsui abatele. Ia vino să te văd!

Şi se apucă să-l cerceteze cu atenţie din cap până-n picioare, apoi hotărî:

—Eşti prea chipeş! Parcă eşti o fetişcană, nu un cavaler!

La care Maćko:

—Pe fetişcana asta au luat-o nemţii la dans, dar care cum o luau, se prăbuşea de îndată şi nu se mai scula.

—Încordează şi arbaleta fără manivelă! strigă Jagienka deodată.

Abatele se întoarse spre ea:

—Dar pe tine cine te-a întrebat?

Fata se îmbujoră atât de tare, încât gâtul şi urechile i se făcură trandafirii, şi răspunse încurcată foarte:

—Pentru că l-am văzut…

—Păzeşte-te să nu te nimerească vreo săgeată, că o să ai nevoie nouă luni ca să te vindeci…

La acestea, cântăreţii, pelerinul şi clericii rătăcitori izbucniră într-un hohot puternic de râs; iar Jagienka îşi pierdu curajul de tot, aşa că abatelui i se făcu milă de ea şi ridicând braţul, îi arătă mâneca uriaşă a sutanei.

—Ascunde-te în ea, fetiţo, o îndemnă, pentru că o să-ţi ţâşnească sângele din obraji.

În acest timp, Zych îl aşeză pe Maćko pe laviţă şi porunci să i se aducă vinul, după care se duse Jagienka. Abatele îşi îndreptă privirea spre Zbyszko şi începu să-l lămurească:

—Destul cu gluma! Nu te-am comparat cu o fată, ca să te fac de ruşine, ci numai de bucurie pentru frumuseţea ta cu care nu puţine fete ar putea să se laude. Ştiu, însă, că eşti un flăcău zdravăn! Am auzit şi despre faptele tale de la Wilno, şi despre frizieni, şi despre Cracovia. Mi le-a povestit Zych pe toate, pricepi…

Aici, începu să se uite pătrunzător în ochii lui Zbyszko şi după o clipă vorbi din nou:

—Dacă te-ai jurat să aduci trei pene de păun, apoi să le cauţi! Este o ispravă vrednică de toată lauda şi plăcută lui Dumnezeu să-i urmăreşti pe vrăjmaşii neamului nostru… Dar dacă ai mai jurat şi altceva, află că te pot dezlega chiar aici, fiindcă am această putere.

—Ehei! grăi Zbyszko, când un om îi făgăduieşte ceva în gând Domnului Iisus, cine mai poate să-l dezlege de jurământ?

Când auzi aceste cuvinte, Maćko se uită cu oarecare teamă la abate, dar acesta se pare că era binedispus, întrucât, în loc să răbufnească mânios, îl ameninţă vesel cu

degetul pe Zbyszko şi zise:

—Ia te uită, ce deştept! Vezi să nu ţi se întâmple şi ţie ce i s-a întâmplat neamţului Beyhard.

—Păi, ce i s-a întâmplat? se interesă Zych.

—L-au ars pe rug.

—Din care pricină?

—Din pricină că a pretins că un laic poate să înţeleagă tot atât de bine tainele Domnului ca şi un duhovnic.

—Aspru l-au mai pedepsit!

—Dar pe bună dreptate! tună abatele, fiindcă a hulit împotriva Sfântului Duh. Voi ce credeţi? Poate vreun laic să ghicească tainele dumnezeirii?

—N-are cum să poată! răspunseră într-un glas clericii rătăcitori.

—Voi, „necioplţilor", tacă-vă fleanca, îi luă la rost abatele, fiindcă nu sunteţi duhovnici, cu toate că aveţi capetele rase.

—Nu suntem necioplţi şi nici târâie-brâu, ci curtenii Domniei Tale, răspunse unul dintre ei uitându-se în acelaşi timp într-o balercă mare care împrăştia până departe un miros de orz încolţit şi de hamei.

—Ei, poftim!... Parc-ar vorbi dintr-un butoi! îl dojeni abatele. Ei, pletosule! Ce tot te uiţi în balerca aia? N-ai să găseşti latina acolo.

—Nici eu nu caut latina, ci berea, pe care nu pot s-o găsesc.

Abatele, însă, i se adresă lui Zbyszko, care privea cu mirare la aceşti curteni şi spuse:

—Toţi sunt clerici *scholares,* deşi fiecare ar prefera să zvârle cartea cât colo şi să pună mâna pe lăută şi să umble lela prin lume. Ce să fac, i-am luat pe lângă mine şi-i hrănesc. Sunt nişte pierde-vară şi fluieră-vânt adevăraţi, dar ştiu să cânte şi au deprins puţin slujba Domnului, aşa

că mă folosesc de ei la biserică, iar la nevoie mă şi apară, pentru că unii sunt slujitori tari de vână! Pelerinul acesta zice că a fost în Ţara Sfântă, dar l-ai întreba în zadar peste ce mări şi prin ce ţări a umblat, fiindcă habar nu are cum îl cheamă pe împăratul grecilor şi în ce oraş trăieşte.

—Am ştiut, dar când m-au apucat frigurile la Dunăre, atâta m-au scuturat, că mi-a ieşit tot din cap.

—Cel mai mult mă miră săbiile lor, zise Zbyszko, pentru că n-am mai văzut clerici purtând astfel de arme.

—Ei au voie, dădu răspuns abatele, căci n-au fost hirotonisiţi, iar că şi eu port sabie scurtă la şold, nu-i de mirare. Anul trecut l-am provocat la luptă pe pământ bătătorit pe Wilk de Brzozowa pentru pădurea prin care aţi trecut spre Bogdaniec, dar n-a venit…

—Cum putea să lupte cu un om în sutană? îl întrerupse Zych.

Abatele sări ca opărit şi izbind cu pumnul în masă, strigă:

—Când sunt în armură, nu mai sunt preot, ci numai şlahtic… Iar el nu s-a prezentat, fiindcă voia să mă atace cu slujitorii la Tulcza. Iată de ce port sabia la şold!… *Omnes leges omniaque iura vim vi repellere cunctisque sese defensare permittunt!*[1] De aceea le-am dat şi lor.

Zych, Maćko şi Zbyszko tăcură auzind cuvintele latineşti şi îşi plecară capetele în faţa înţeleptului abate, fiindcă nici unul nu înţelese nici un cuvânt; iar el îşi roti împrejur privirea mânioasă şi rosti în sfârşit.

—Cine ştie dacă nu mă va ataca şi aici?

—Oho! N-are decât să îndrăznească, strigară clericii rătăcitori, ducându-şi mâinile la mânerele săbiilor.

—O, să poftească! Mi s-a urât şi mie fără luptă.

---

1 Toate legile şi dreptatea permit oricărui să răspundă puterii cu puterea (lb. lat.).

—N-o s-o facă, îi linişti Zych, o să vină mai degrabă cu închinăciune şi vorbe bune. A renunţat deja la pădure, acum se gândeşte la feciorul lui... Aflaţi de la mine!... Fir-ar să fie!...

În acest timp, abatele se domoli şi spuse:

—Pe tânărul Wilk l-am văzut bând cu Cztan de Rogów la hanul din Krześnia. La început, nu m-au recunoscut, era întuneric, şi au continuat să vorbească de Jagienka:

Aici, se întoarse către Zbyszko:

—Şi de tine.

—De la mine ce voiau?

—Nu voiau nimic de la tine, dar nu le convenea că aproape de Zgorzelice se mai află şi al treilea. Cztan îi zicea lui Wilk: „Când o să-i tăbăcesc pielea, n-o să mai fie atât de fercheş”. La care Wilk: „S-ar putea să-i fie frică de noi, iar dacă nu, o să-i rup oasele cât ai bate din palme”. Apoi au început să se asigure unul pe celălalt că te vei teme de ei.

Auzind acestea, Maćko privi la Zych, Zych la el şi pe chipurile lor se aşternu o expresie de şiretenie şi bucurie. Nici unul nu era sigur dacă abatele auzise într-adevăr discuţia sau născocea doar ca să-l aţâţe şi mai mult pe Zbyszko; în schimb, amândoi îşi dădură seama – ştiindu-l bine pe Zbyszko, mai ales Maćko – că nu exista nici un mijloc mai bun pe lume, ca să-l împingă spre Jagienka.

Iar abatele adăugă parcă înadins:

—La drept vorbind, sunt nişte flăcăi grozavi!...

Fără a arăta ce gândeşte, Zbyszko se mulţumi să-l întrebe pe Zych cu glasul parcă schimbat:

—Mâine nu-i duminică?

—Ba chiar aşa.

—Şi vă duceţi la slujbă, nu?

—Dară!...

—Unde? La Krześnia?

—Acolo, că-i mai aproape. Unde putem să ne ducem?

—Prea bine!

Capitolul XVI

AJUNGÂNDU-I DIN URMĂ PE ZYCH şi pe Jagienka care-i însoţeau pe abate şi pe clerici la Krześnia, li se alătură şi merseră împreună, întrucât voia să-i dovedească abatelui că nu se teme nici de Wilk de Brzozowa, nici de Cztan de Rogów şi n-are de gând să se ferească din calea lor. La început, se minună iarăşi de frumuseţea Jagienkăi, pentru că, deşi o văzuse de multe ori la Zgorzelice şi la Bogdaniec îmbrăcată ca pentru oaspeţi, niciodată nu arătase ca acum, când se ducea la biserică. Avea veşminte din pânză roşie căptuşită cu hermină, mănuşi roşii şi o glugă tot de hermină cusută cu fir de aur pe cap, de sub care îi cădeau pe umeri două cozi. Nu mai stătea în şa ca un bărbat, ci pe o şa înaltă cu rezemătoare şi lăvicioară sub picioarele care abia se vedeau de sub fusta lungă cu falduri egale. Zych, care-i îngăduise fetei să se îmbrace acasă într-un cojocel şi să se încalţe în cizme de viţel, voia ca oricine să vadă că în faţa bisericii nu venise fata vreunui prăpădit de şlahtic sau fitecine, ci o jupâniţă dintr-un neam de cavaleri. În acest scop, calul ei era ţinut de doi copilandri îmbrăcaţi în pantaloni strâmţi pe picior şi cu haine largi la piept, cum purtau de obicei pajii. Patru oameni de la curte veneau în spate urmaţi de clericii abatelui cu săbiile şi lăutele la brâu. Lui Zbyszko îi plăcea mult întreaga suită, dar în mod deosebit o admira pe Jagienka, care arăta ca o icoană, şi pe abate care, în sutana roşie cu mânecile foarte largi, i se părea că seamănă cu un prinţ. Cel mai modest îmbrăcat dintre toţi era Zych, care avusese grijă ca toţi ceilalţi să arate bine, lui rămânându-i numai veselia şi cântatul.

Abatele, Jagienka, Zbyszko şi Zych mergeau într-un rând. La început, abatele le porunci „necioplţilor” lui să

cânte melodii cuvioase, dar mai târziu, plictisindu-se, începu să vorbească numai cu Zbyszko, care se uita la sabia lui grea la fel de mare ca spadele nemţeşti pentru două mâini.

—Văd, rosti cu gravitate, că eşti uimit de paloşul meu; află deci să sinoadele le îngăduie duhovnicilor să poarte paloşe, ba chiar baliste şi catapulte când călătoresc, iar noi ne aflăm acum în călătorie. În sfârşit, atunci când Sfântul Părinte nu le-a mai îngăduit preoţilor să poarte paloşe şi veşminte roşii, mai mult ca sigur că s-a gândit la oamenii din stările de jos, deoarece Dumnezeu l-a creat pe şlahtic pentru armă, astfel că oricine-ar vrea să i-o ia, acela s-ar împotrivi poruncilor Lui veşnice.

—L-am văzut pe prinţul Henryk de Mazowsze duelându-se în arenă, răspunse Zbyszko.

—Nu i se reproşează că s-a bătut în duel, zise abatele, ridicând un deget în sus, ci că şi-a luat soţie, şi încă una nepotrivită, *fornicariam*[1] şi *bibulam*[2] *mulierem,* care, cum vorbeşte lumea, *Bacchum adorabat* din tinereţe, iar pe deasupra a mai fost şi adulteră, lucru din care nu putea să iasă nimic bun.

Aici, mai că-şi opri calul şi începu să-l povăţuiască şi mai serios:

—Pentru că dacă vrei să te căsătoreşti, adică să-ţi iei *uxorem*[3] ai grijă să fie pioasă, bună gospodină, curată şi cu obiceiuri bune, toate lucruri de care, afară de Părinţii Bisericii, ne învaţă şi un înţelept păgân pe nume Seneca[4]. Şi cum ai să-ţi dai seama că ai nimerit bine, dacă nu

---

1 Destrăbălată (lb. lat.).

2 Beţivă (lb. lat.).

3 Soţie (lb. lat).

4 Lucius Annaeus Seneca (4 î.e.n. – 65 e.n.) – retor, poet şi filozof latin de orientare stoică.

cunoşti cuibul din care-ţi alegi tovarăşa până la moarte? Fiindcă alt învăţat al lui Dumnezeu zice: *Pomus non cadit absque arbore*[1]… Cum e boul, aşa-i şi pielea, cum e mama, aşa-i şi fiica… Aşadar, învaţă, omule plin de păcate, să nu-ţi cauţi soaţa prea departe, deoarece dacă ai să găseşti una rea şi uşuratică, ai să plângi deseori, cum a plâns şi filosoful acela, a cărui nevastă rea de gură îi turna în cap *aquam sordidam*[2], când se supăra.

— *In saecula saeculorum, amin!* tunară într-un glas clericii rătăcitori care, răspunzându-i abatelui întotdeauna în acest fel, nu se îngrijeau dacă răspund ce trebuie.

Toţi ascultară cu luare-aminte vorbele abatelui, admirându-i priceperea şi ştiinţa de carte, iar el, povăţuindu-l chipurile pe Zbyszko, li se adresa mai ales lui Zych şi Jagienkăi, de parcă pe ei voia să-i încurajeze. Jagienka înţelegea totuşi despre ce este vorba, pentru că se uita cu atenţie de sub genele-i lungi la flăcăul care-şi încruntase sprâncenele şi îşi plecase capul, cumpănind adânc la tot ce auzea.

După un răstimp, suita porni mai departe, dar în tăcere; abia când se văzu Krześnia, abatele îşi pipăi cingătoarea, se întoarse cu faţa înainte, astfel ca să-i fie uşor să apuce mânerul paloşului, şi zise:

— E cu putinţă ca bătrânul Wilk de Brzozowa să vină şi el cu o suită pe cinste.

— Se înţelege, încuviinţă Zych, dar i-am auzit vorbind pe slujitori că s-a îmbolnăvit.

— Iar unul dintre clericii mei a auzit că ne va ataca înaintea hanului după liturghie.

— N-ar face una ca asta fără să ne provoace şi îndeosebi după slujbă.

— Dumnezeu să-i bage minţile în cap. Eu nu caut

1 Aici, cu sensul „aşchia nu cade departe de copac” (lb. lat.).

2 Apă murdară (lb. lat.).

gâlceavă cu nimeni şi îndur cu răbdare nedreptatea.

Aici, se uită la neciopliţii lui şi le porunci:

—Să nu scoateţi săbiile şi să nu uitaţi că sunteţi slugile Domnului. Să-i loviţi abia după ce le vor scoate ei cei dintâi.

În schimb, Zbyszko, care călărea alături de Jagienka, o întreba de ce-l interesa mai mult pe el.

—Pe Cztan şi pe tânărul Wilk o să-i găsim negreşit la Krześnia, îi spuse. Să mi-i arăţi de departe, ca să ştiu care sunt.

—Bine, Zbyszko, acceptă Jagienka.

—O să vă întâlniţi înainte şi după slujbă. Ce fac atunci?

—Mă slujesc, cum se pricep şi ei.

—Astăzi, n-o să te mai slujească, înţelegi?

Iar fata-i răspunse din nou aproape cu umilinţă:

—Bine, Zbyszko.

Îi întrerupse toaca de lemn, deoarece la Krześnia nu erau clopote. Ajunseră îndată. Din mulţimea celor care aşteptau să înceapă slujba înaintea bisericii, ieşiră numaidecât în faţă tânărul Wilk şi Cztan de Rogów, dar Zbyszko le-o luă înainte, sări din şa înainte ca ei să se apropie şi luând-o de mijloc pe Jagienka, o dădu jos de pe şa, după care o apucă de mână şi uitându-se sfidător la ei, o conduse în biserică.

În tindă, avură parte de o nouă dezamăgire. Amândoi se repeziră spre agheasmatar şi înmuindu-şi mâinile în apă, le întinseră spre fată. Dar acelaşi lucru îl făcu şi Zbyszko, iar ea îi atinse degetele lui, apoi se închină şi intrară împreună în biserică. Atunci nu numai tânărul Wilk, dar şi Cztan de Rogów, deşi nu era prea dezgheţat, înţelese că toate acestea erau făcute înadins şi amândoi fură cuprinşi de o mânie atât de năprasnică, încât părul începu să li se zburlească sub plasele de pe cap. Îşi mai păstrară totuşi stăpânirea de sine într-atâta, încât, temându-se de pedeapsa lui Dumnezeu, nu vrură să intre furioşi în

biserică; Wilk, însă, se năpusti afară din pridvor şi alergă ca un smintit prin cimitir printre copaci, neştiind nici el încotro. Cztan se ţinu după el fără să ştie de ce o face.

Se opriră abia la colţul gardului viu, unde se aflau pietrele pregătite pentru temelia clopotniţei pe care voiau s-o zidească la Krześnia. Acolo Wilk, vrând să scape de mânia care-i clocotea în piept, înşfăcă un pietroi şi începu să-l zgâlţâie din toate puterile, iar Cztan îi urmă pilda şi după o clipă începură amândoi să-l rostogolească înverşunaţi prin tot cimitirul până aproape de poarta bisericii.

Oamenii priveau la ei cu mirare, crezând că făcuseră vreun legământ să contribuie astfel la ridicarea clopotniţei. Efortul le mai potoli mânia, astfel că îşi veniră amândoi în fire şi se opriră vlăguiţi, răsuflând greu şi uitându-se unul la altul cu priviri şovăitoare.

Cel dintâi întrerupse tăcerea Cztan de Rogów:

—Ei, şi acum? întrebă.

—Adică? răspunse Wilk.

—Îl atacăm chiar acum?

—Cum o să-l ataci în biserică?

—Nu în biserică, ci după slujbă.

—E cu Zych şi cu abatele. Ai uitat ce ne-a spus Zych, că dacă ne batem, o să ne alunge de la Zgorzelice? Dacă nu era ameninţarea asta, de mult ţi-aş fi rupt coastele.

—Sau eu ţie! se oţărî Cztan, încleştându-şi pumnii uriaşi.

Şi ochii începură să le scânteieze ameninţători la amândoi, dar îşi luară seama numaidecât că acum aveau mai multă nevoie ca oricând de înţelegere. Se încăieraseră nu o dată, dar se împăcaseră întotdeauna după aceea, întrucât, cu toate că îi despărţea dragostea pentru Jagienka, nu puteau trăi prea mult unul fără celălalt şi de fiecare dată se apropiau din nou. Iar acum, aveau un duşman comun şi simţeau amândoi că de astă dată era

vorba de unul foarte primejdios.

După o vreme, Cztan întrebă:

—Ce să facem? Poate să-i trimitem o provocare la Bogdaniec?

Wilk, care era mai înţelept, nu ştia nici el deocamdată ce să facă. Spre norocul lui, îi veni în ajutor toaca de lemn, care se auzi din nou în semn că începe slujba. Aşa că propuse:

—Ce să facem? Să mergem la slujbă, apoi fie ce-o da Dumnezeu.

Cztan de Rogów se bucură auzind acest răspuns cumpănit.

—Poate că Domnul Iisus o să ne trimită gândul cel bun, încuviinţă.

—Şi ne va binecuvânta, adaugă Wilk.

—Aşa se şi cuvine.

Şi intrară în biserică, unde, ascultând slujba cu evlavie, îşi recăpătară curajul. Nu-şi pierdură capul nici atunci când Jagienka, după liturghie, primi din nou în pridvor apa sfinţită din mâna lui Zbyszko. La cimitir, lângă poartă, se ploconiră înaintea lui Zych, a Jagienkăi şi chiar a abatelui, deşi acesta se duşmănea cu bătrânul Wilk de Brzozowa. La Zbyszko se mulţumiră doar să se uite pe sub sprâncene, dar nici unul nu îndrăzni să murmure, cu toate că inimile le scânceau în piept de durere, mânie şi invidie, pentru că Jagienka, nu le păruse niciodată atât de frumoasă, încât semăna cu o regină. Abia când alaiul porni înapoi şi când ajunse până la ei de departe cântecul vesel al clericilor călători, Cztan începu să-şi şteargă sudoarea de pe obrajii dolofani şi să sforăie ca un cal. Iar Wilk rosti scrâşnind din dinţi:

—La han! La han! Vai mie!…

După care, aducându-şi aminte cum îşi ogoiseră suferinţa mai înainte, luară pietroiul şi-l rostogoliră iarăşi pe locul lui.

În acest timp, Zbyszko călărea alături de Jagienka,

ascultând cântecele neciopliţilor abatelui, dar după ce făcuseră cinci sau şase stadii[1], opri calul dintr-odată şi zise:

—Voiam să plătesc o liturghie, pentru sănătatea unchiului, dar am uitat, mă întorc îndată.

—Nu te mai întoarce! îl sfătui Jagienka, o să trimit pe cineva de la Zgorzelice.

—Ba mă întorc, dar voi nu mă mai aşteptaţi pe mine. Cu bine!

—Cu bine! zise abatele. Du-te!

Şi chipul i se înveseli, iar când Zbyszko pieri din ochii lor, îl înghionti pe Zych pe furiş şi-l întrebă:

—Înţelegi, Domnia Ta?

—Ce să înţeleg?

—O să se bată la Krześnia cu Wilk şi Cztan, cum mă vezi şi cum te văd, dar tocmai asta voiam şi la asta doream să se ajungă.

—Sunt nişte flăcăi zdraveni! S-ar putea să-l rănească şi ce folos?

—Cum adică ce folos? Dacă o să se bată pentru Jagienka, cum o să se mai gândească pe urmă la fata lui Jurand? Jagienka o să fie jupâniţa lui, nu cealaltă; asta şi vreau pentru că e rudă cu mine şi mi-a plăcut!

—Bine, dar jurământul?

—O să-l dezleg eu înainte! N-aţi auzit când i-am făgăduit?

—Mintea Domniei Tale le ştie pe toate, răspunse Zych.

Abatele se bucură de laudă, după care se apropie de Jagienka şi o întrebă:

—De ce eşti atât de îngrijorată?

Ea se aplecă în şa şi apucându-i mâna abatelui, o duse

---

1 Veche măsură de lungime în Polonia egală cu 240 de paşi sau 185 m.

la buze:

—Nănaşule, poate n-ar fi rău să trimiţi câţiva „necioplţi” la Krześnia.

—La ce bun? O să mi se îmbete la han, mare scofală.

—S-ar putea totuşi să împiedice vreo încăierare.

Abatele o privi drept în ochi şi spuse deodată cu asprime:

—N-au decât să-l şi omoare!

—Atunci, să mă omoare şi pe mine! se împotrivi Jagienka.

Şi amărăciunea care se amestecase cu părerea de rău în pieptul ei de când vorbise cu Zbyszko, răbufni acum în şiroaie de lacrimi. Văzând aceasta, abatele o cuprinse cu braţul, acoperind-o aproape toată cu mâneca lui uriaşă şi începu să-i spună:

—Nu te teme, fetiţa mea! Sfada s-ar putea să ne prindă bine, căci doar şi ceilalţi sunt şlahtici, aşa că n-o să se năpustească toţi asupra lui, ci o să se provoace la luptă ca nişte cavaleri. O să se descurce el, chiar dacă ar lupta cu amândoi odată. Cât despre fiica lui Jurand, de care ai auzit, află numai că lemnul pentru patul mirilor nu creşte încă în nici o pădure.

—De vreme ce cealaltă îi este mai dragă, atunci nu-mi pasă nici mie de el! răspunse Jagienka printre lacrimi.

—Şi de ce suspini?

—Pentru că mă tem pentru el.

—Poftim, judecată de femeie! spuse abatele râzând.

Apoi aplecându-se spre urechea Jagienkăi, continuă:

—Stăpâneşte-te, fetiţo! Chiar dacă te va lua pe tine, o să se mai bată de multe ori în duel, că de-aia e şlahtic.

Aici, se apropie şi mai mult şi adăugă:

—Şi o să te ia în curând, aşa cum există un Dumnezeu în cer!

—Măcar de m-ar lua! răspunse Jagienka.

În acelaşi timp, începu să zâmbească printre lacrimi şi să privească la abate, vrând parcă să-l întrebe de unde ştie el.

Între timp, Zbyszko, întorcându-se la Krześnia, se duse drept la preot, fiindcă voia într-adevăr să plătească o slujbă pentru sănătatea lui Maćko; după ce sfârşi ce avea de făcut, se grăbi să ajungă la hanul, în care se aştepta să-i găsească pe tânărul Wilk de Brzozowa şi pe Cztan de Rogów.

Îi găsi, de bună seamă pe amândoi laolaltă cu o mulţime de oameni; şlahtici, oşteni, ţărani şi câţiva „măscărici" care se grozăveau făcând tot felul de tumbe nemţeşti. În primul moment, nu recunoscu pe nimeni, pentru că ferestrele crâşmei, cu beşici de bou, lăsau să treacă prea puţină lumină şi abia când un slujitor aruncă pe vatră o mână de uscături de pin, desluşi într-un colţ în spatele unor stacane de bere mutra păroasă a lui Cztan şi faţa aspră, învălvorată a lui Wilk de Brzozowa.

Atunci porni încet către ei înghiontind pe cei care-i stăteau în cale şi ajungând în faţa lor, izbi cu pumnul în masă, de răsună în toată încăperea.

Cei doi zvâcniră în picioare şi începură să-şi pipăie cingătorile de piele, dar înainte să pună mâna pe săbii, Zbyszko le aruncă mănuşa pe masă şi vorbind pe nas, cum au obiceiul cavalerii când provoacă la duel, rosti următoarele cuvinte la care nu se aşteptau.

—În caz că vreunul din voi doi sau oricare dintre cavalerii care se află în această încăpere nu va accepta că cea mai frumoasă şi cea mai virtuoasă fată din lume este jupâniţă Danuta, fiica lui Jurand de Spychów, pe acela îl provoc la luptă călare sau pe jos până la prima îngenunchere sau până la ultima suflare.

Wilk şi Cztan încremeniră, cum s-ar fi întâmplat şi cu abatele dacă ar fi auzit ceva asemănător, şi o vreme nu fură în stare să îngâne un cuvânt. Cine era jupâniţă asta? Pe ei îi interesa numai Jagienka, dar nu era vorba de ea…

Iar dacă râsul ăsta zburlit nu se gândea la Jagienka, ce treabă avea cu ei? De ce-i umilise înaintea bisericii? De ce venise aici şi de ce caută cearta cu lumânarea? Din cauza atâtor întrebări învălmăşite, rămaseră cu gura căscată, iar Cztan îşi holbă ochii de parcă nu era un om, ci în faţa lui se afla cine ştie ce pocitanie nemţească.

Wilk, însă, mai ager, care cunoştea puţin obiceiurile cavalereşti şi ştia că marii războinici le fac jurăminte de credinţă unor femei şi se căsătoresc cu altele, se gândi că şi de astă dată era vorba de aşa ceva, prin urmare, dacă se ivise prilejul să-i ia apărarea Jagienkăi, se cuvenea să profite îndată de el.

Aşa că ieşi de după masă şi apropiindu-se cu chipul ameninţător de Zbyszko, îl întrebă:

—Cum adică, fecior de câine, nu Jagienka, fata lui Zych, este cea mai frumoasă?

După el, înaintă şi Cztan, iar oamenii începură să se strângă în jurul lor, fiindcă ştiau cu toţii că se va sfârşi cu bătaie.

Capitolul XVII

ÎNTORCÂNDU-SE ACASĂ, JAGIENKA trimise numaidecât un argat la Krześnia să afle dacă la han nu a avut loc vreo încăierare sau dacă a fost cineva provocat la duel. Acesta, însă, căpătând doi groşi de argint pentru drum, începu să bea cu slugile preotului şi nu se mai gândi la întoarcere. Al doilea, repezit de la Bogdaniec, care trebuia să-l prevină pe Maćko de sosirea abatelui, reveni îndeplinindu-şi porunca, şi vesti totodată că-l văzuse pe Zbyszko jucând zaruri cu un şlahtic mai vârstnic.

Asta o mai linişti întrucâtva pe Jagienka, deoarece cunoscând experienţa şi îndemânarea lui Zbyszko, nu se temea atâta pentru duelul lui, cât de vreo bătaie

sângeroasă la crâşmă. Avea chef să meargă împreună cu abatele la Bogdaniec, dar acesta se împotrivi, deoarece voia să stea de vorbă cu Maćko despre zălog şi despre altceva mult mai important, la care nu dorea s-o aibă de martor pe Jagienka.

De altminteri, se gândea să-şi petreacă noaptea acolo. Aflând că Zbyszko se întorsese teafăr, îşi recăpătă umorul şi le porunci clericilor săi rătăcitori să cânte şi să chefuiască de răsuna pădurea, iar la Bogdaniec, ţăranii ieşiră de prin case să vadă dacă arde undeva sau a năvălit vrăjmaşul. Dar un pelerin care mergea înainte cu ciomagul lui încovoiat, îi linişti, lămurindu-i că trece un prelat de rang înalt, aşa că i se închinară şi câţiva îşi făcură semnul crucii. Văzând cât de respectat era, abatele călărea îngândurat şi bucuros, arătându-se plin de bunăvoinţă faţă de oameni.

Maćko şi Zbyszko, auzind cântece şi strigăte, ieşiră până la poartă să-l întâmpine. Unii dintre clerici mai fuseseră cu abatele la Bogdaniec, alţii, însă, care abia se alăturaseră însoţitorilor lui, nu-l mai văzuseră niciodată. Acestora le scăzu înflăcărarea la vederea aşezării sărăcăcioase, care nu se putea compara cu gospodăria arătoasă de la Zgorzelice. Le veni, însă, inima la loc, văzând fumul care ieşea prin acoperişul de paie şi mai ales când, după ce intrară înăuntru, simţind mirosul de şofran şi mai multe feluri de carne, observând în acelaşi timp cele două mese pline de farfurii de cositor, goale încă, dar atât de mari că toţi ochii se înveseliră la vederea lor. Pe o masă mai mică, strălucea un taler de argint, pregătit pentru abate şi o lingură tot atât de frumos sculptată, dobândită, odată cu alte lucruri scumpe, de la frizieni.

Maćko şi Zbyszko îi poftiră de îndată la masă, dar abatele, care mâncase bine înainte de a pleca de la Zgorzelice, nu se lăsă convins, mai ales că-l preocupa altceva. Chiar de la sosire, se uita cu luare-aminte şi neliniştit totodată la Zbyszko, de parcă voia să vadă pe el urmele încăierării, văzând, însă, faţa senină a tânărului, îşi

pierdu răbdarea şi nemaiputând să se stăpânească îi propuse:

—Să mergem în iatac, să vorbim despre zălog. Nu vă împotriviţi, că mă înfurii!

Aici, se întoarse către clerici şi tună:

—Iar voi, să staţi liniştiţi şi să nu ascultaţi la uşă!

Spunând acestea, deschise uşa de la iatac, prin care abia putu să treacă, şi intră urmat de Zbyszko şi de Maćko. Acolo, după ce se aşezară pe lăzile cu lucruri, abatele i se adresă tânărului cavaler:

—Ei, ai fost la Krześnia?

—Am fost.

—Ei şi?

—Am plătit slujba pentru sănătatea unchiului şi m-am întors.

Abatele se foi neliniştit pe ladă.

„Ha! se gândi, nu s-a întâlnit nici cu Cztan, nici cu Wilk; poate că nu erau acolo sau poate că nu i-a căutat. M-am înşelat!”

Dar era supărat că se înşelase şi socoteala lui se dovedise greşită, aşa că obrajii îi deveniră stacojii şi începu să gâfâie.

—Hai să vorbim despre zălog! spuse după o clipă. Aveţi banii?… Că dacă nu-i aveţi, pământu-i al meu!…

La acestea, Maćko care ştia cum să se poarte cu el, se ridică în tăcere, deschise cufărul pe care şedea, scoase din el un săculeţ cu grivne şi zise:

—Suntem oameni sărmani, dar avem bani şi cele de cuviinţă, aşa că o să plătim cum scrie pe „hârtie” şi cum eu însumi am iscălit cu semnul crucii. Dacă Domnia Ta mai vrei şi ceva pe deasupra pentru supraveghere şi câştig, n-o să ne împotrivim şi o să plătim ce ne pretinzi, îmbrăţişându-ţi picioarele, binefăcătorule.

Spunând acestea, îi căzu la picioare, iar Zbyszko făcu şi el la fel. Abatele, care se aştepta să se certe şi să se

târguiască, rămase surprins de asemenea purtare, ba chiar se supără întrucâtva, fiindcă voia să-şi impună condiţiile lui în timpul negocierilor şi când colo, pierduse prilejul.

Astfel că, înapoindu-le „hârtia”, adică înţelegerea scrisă pe care Maćko o iscălise cu semnul crucii, întrebă:

—Despre ce fel de bani pe deasupra este vorba?

—Nu vrem să primim de pomană, răspunse Maćko viclean, ştiind că în acest caz, cu cât se va împotrivi mai mult, cu atât va fi câştigul mai mare.

—Uitaţi-vă la ei! Nu vor să primească pomană de la o rudă! Prea multă pâine creşte trufia! N-am luat un loc pustiu, nu-l înapoiez nici eu pustiu, iar dacă-mi place, am să arunc cât colo şi săculeţul ăsta!

—Să nu faci una ca asta! strigă Maćko.

—Să n-o fac? Poftim zălogul, luaţi-vă şi grivnele înapoi! Vi le dăruiesc, fiindcă aşa mi-e voia şi chiar dacă le-aş fi aruncat pe drum, asta nu vă priveşte pe voi. E treaba mea!

Odată cu aceste cuvinte, apucă săculeţul de legătură şi-l aruncă pe podea, de se împrăştiară monedele pe jos prin pânza ruptă.

—Dumnezeu să te răsplătească, părintele şi binefăcătorul nostru! începu să strige Maćko care atâta aştepta. De la altcineva n-aş fi primit, dar de la ruda şi duhovnicul meu, am să primesc.

Abatele se uită o vreme ameninţător când la el, când la Zbyszko, apoi rosti:

—Eu ştiu ce fac, chiar dacă mă supăr; de aceea păstraţi ce-aţi căpătat, pentru că vă previn că n-o să mai vedeţi nici o para.

—Nici nu ne-am aşteptat.

—Aflaţi, însă, că tot ce-i al meu îi va rămâne Jagienkăi.

—Şi pământul? întrebă Maćko naiv.

—Şi pământul! răcni abatele.

Faţa lui Maćko se alungi, dar se stăpâni şi zise:

—Ei, ce rost are să ne gândim la moarte! Să-ţi dea Domnul Iisus o sută de ani şi chiar mai mult, iar înainte să ajungi în scaunul de episcop.

—Măcar de-aş ajunge!... Ce, eu sunt mai prejos decât alţii? răspunse abatele.

—Nu eşti mai prejos, ci mai presus.

Aceste cuvinte avură darul să-l domolească pe abate, deoarece mânia lui era doar foc de paie.

—Hm, reluă, voi sunteţi rudele mele, iar ea e numai fina mea, dar ţin la ea şi la Zych mai de mult. Un om mai bun ca Zych nu se află pe lume şi nici o fată mai frumoasă ca Jagienka! Poate cineva să spună ceva rău de ei?

Şi începu să-şi rotească privirea provocatoare, dar Maćko nu numai că nu se arăta împotrivă, ci se grăbi să încuviinţeze că un vecin mai cumsecade ai căuta în zadar în tot regatul.

—Cât despre fată, adăugă, n-aş ţine mai mult nici la fiica mea. M-am însănătoşit cu ajutorul ei şi asta n-o s-o uit pân-oi muri.

—Veţi fi blestemaţi şi unul, şi celălalt, dacă veţi uita, spuse abatele, şi eu vă voi blestema cel dintâi. Eu nu vreau nedreptatea voastră, pentru că sunteţi rudele mele şi de aceea am ticluit lucrurile ca tot ce va rămâne după mine, să fie al Jagienkăi şi al vostru, înţelegeţi?

—Să dea Dumnezeu aşa să se întâmple! se rugă Maćko. Iisuse milostiv! M-aş duce pe jos până la mormântul reginei de la Cracovia şi până la Łysa Góra, ca să mă închin lemnului din Sfânta Cruce.

Abatele se bucură de sinceritatea lui Maćko, zâmbi şi spuse:

—Fata are drept să aleagă, deoarece este frumoasă, are zestre bună şi e de neam bun! Cztan sau Wilk nu sunt nimic pe lângă ea, ar merita şi un fiu de voievod. Dar dacă

o s-o peţesc eu pentru cineva, chiar fără să mai aleg, l-ar lua de bărbat, fiindcă ţine la mine şi ştie că n-o sfătuiesc de rău…

—Bine-o să-i mai fie celui pentru care o vei peţi se bucură Maćko.

Dar abatele se întoarse spre Zbyszko.

—Şi tu ce zici?

—Păi, eu gândesc ca şi unchiul meu…

Chipul grav al abatelui se lumină şi mai mult; îl bătu pe Zbyszko cu palma pe spate, de răsună iatacul, şi întrebă:

—De ce la biserică nu i-ai lăsat să se apropie de Jagienka nici pe Cztan, nici pe Wilk?… Ai?…

—Ca să nu creadă că mă tem de ei şi să nu-ţi închipui nici Domnia Ta.

—I-ai dat şi apă sfinţită.

—I-am dat.

Abatele îl bătu încă o dată pe spate:

—Atunci… ia-o!

—Ia-o! strigă Maćko ca un ecou.

La acestea, Zbyszko îşi băgă părul sub plasă şi răspunse liniştit:

—Cum s-o iau când la Tyniec, în faţa altarului, i-am jurat credinţă Danusiei, fiica lui Jurand?

—I-ai făgăduit penele de păun, n-ai decât să le cauţi, dar pe Jagienka ia-o numaidecât.

—Nu pot, răspunse Zbyszko, după aceea, când mi-a acoperit capul cu năframa, i-am jurat că o voi lua de soţie.

Faţa abatelui începu să roşească: urechile i se învineţiră, iar ochii îi ieşiră din orbite: se apropie de Zbyszko şi spuse cu glasul înăbuşit de mânie:

—Jurămintele tale sunt pleavă-n vânt, pricepi! Poftim!

Şi-i suflă cu atâta putere în cap, încât îi căzu plasa şi părul i se împrăştie în neorânduială pe umeri şi pe spate. Atunci Zbyszko îşi încruntă sprâncenele şi privindu-l drept

în ochi pe abate, îi zise:

—Legământul meu înseamnă onoarea mea, al cărei paznic eu sunt!

Auzind acestea, neobişnuit cu împotrivirea, abatelui mai că i se tăie răsuflarea şi amuţi. Se aşternu o tăcere ameninţătoare, pe care o întrerupse Maćko:

—Zbyszko! îl certă, vino-ţi în fire! Ce ţi s-a întâmplat?

În acest timp, abatele ridică braţul şi arătând spre tânăr, se porni să strige:

—Ce are? Ştiu eu ce are: n-are suflet de cavaler şi de şlahtic, ci de iepure. Îi este frică de Cztan şi de Wilk!

Zbyszko, însă, care nu-şi pierduse nici o clipă sângele-rece, ridică nepăsător din umeri şi răspunse:

—Oho, le-am spart capetele la Krześnia.

—Ai frică de Dumnezeu! exclamă Maćko.

Abatele se uită un răstimp la Zbyszko cu ochii larg deschişi. Mânia lupta în inima lui cu admiraţia, dar în acelaşi timp, mintea ageră îi aduse aminte că din chelfăneala de care avuseseră parte Wilk şi Cztan, poate să aibă folos pentru planurile lui.

Aşa că, venindu-şi în fire, ţipă la Zbyszko:

—De ce nu mi-ai spus nimic?

—Pentru că mi-a fost ruşine. Am crezut că o să mă provoace la luptă călare sau pe jos, cum se cuvenea unor cavaleri, dar amândoi sunt doar nişte tâlhari, nu cavaleri. Wilk a rupt cel dintâi o scândură de la masă, Cztan a făcut la fel cu cealaltă, şi s-a aruncat asupra mea! Ce era să fac? Am înşfăcat şi eu laviţa… şi… ştii cum e!…

—Sunt în viaţă? se interesă Maćko.

—Întocmai, dar sunt puţin ameţiţi. Au început să-şi revină când încă mai eram acolo.

Abatele ascultă, îşi şterse fruntea de sudoare, apoi zvâcni deodată de pe lada pe care se aşezase mai înainte, ca să se gândească mai bine, şi răcni:

—Stai puţin!… Că vreau să-ţi spun ceva!

—Ce să-mi spui? întrebă Zbyszko.

—O să-ţi spun că dacă te-ai bătut pentru Jagienka şi le-ai spart capetele oamenilor din cauza ei, tu eşti adevăratul ei cavaler, nu altcineva, şi trebuie să te căsătoreşti cu ea.

Spunând acestea, îşi puse mâinile în şolduri şi se uită triumfător la Zbyszko, dar acesta zâmbi şi răspunse:

—Ehei, ştiam eu prea bine de ce voiai să mă asmuţi împotriva lor, dar ţi-ai greşit socotelile.

—Cum adică am greşit?… Vorbeşte!

—Pentru că eu le-am cerut să încuviinţeze că cea mai frumoasă şi cea mai virtuoasă fată de pe lume este Danuśka Jurand, iar ei au pretins că este Jagienka, de aceea ne-am şi luptat.

Abatele rămase o clipă pironit locului, ca împietrit şi numai după clipirea ochilor se putea vedea că trăieşte. Deodată, se răsuci pe călcâie, doborî uşa de la intrare izbind-o cu piciorul, intră în odaie, acolo smulse toiagul îndoit din mâna pelerinului şi începu să-şi altoiască „necioplţii”, mugind ca un bour rănit.

—Pe cai, nepricopsiţilor! Pe cai, câinilor. Piciorul meu nu va mai călca niciodată în casa asta! Pe cai!…

Şi trântind iarăşi uşa, ieşi în curte, urmat de clericii rătăcitori. Îndreptându-se cu toţii spre şopron, se grăbiră să pună şeile pe cai. În zadar alergă Maćko după el, în zadar îl rugă şi-l imploră, jurându-se că el n-are nici o vină, că tot nu ajută la nimic. Abatele blestemă casa, oamenii şi câmpurile, iar când îi aduseră calul, încălecă fără scară şi porni în galop cu mânecile fluturând în vânt, asemenea unei uriaşe păsări roşii. Clericii zburau în urma lui îngroziţi, ca un stol care-şi urmează conducătorul.

Maćko privi un răstimp după ei până când dispărură în pădure, apoi reveni încet în casă şi îi spuse posomorât lui Zbyszko clătinând din cap:

—Ai făcut-o de oaie!…

—Nu s-ar fi întâmplat nimic, dacă plecam mai înainte, totu-i numai din cauza Domniei Tale.

—Cum aşa?

—Pentru că n-am vrut să te las bolnav acasă.

—Şi acum, ce facem?

—Acum, o să plec.

—Încotro?

—În Mazowsze, la Danuśka… şi să caut penele de păun printre nemţi.

Maćko tăcu o clipă, după care zise:

—„Hârtia” mi-a dat-o înapoi, dar zălogul este înscris şi la judecătorie, în registru. Acum abatele n-o să ne mai ierte de nici un sfanţ.

—N-are decât. Bani ai, iar eu n-am nevoie pentru drum. O să mă primească bine pretutindeni şi caii o să aibă nutreţ îndestul; numai să am platoşa pe mine şi sabia în mână, încolo nu-mi pasă de nimic.

Maćko căzu pe gânduri şi începu să cumpănească asupra celor întâmplate. Nimic nu-i ieşise pe voia şi inima lui. El însuşi şi-o dorise din tot sufletul pe Jagienka pentru Zbyszko; înţelegea totuşi că nu mai putea face ciorbă din apa asta şi că faţă de mânia abatelui, faţă de Zych şi de Jagienka, în sfârşit, de încăierarea cu Cztan şi Wilk, este mai bine ca Zbyszko să plece, în loc să aibă mereu motiv de ceartă.

—Hm! rosti în cele din urmă, şi aşa, capete de teutoni tot trebuie să cauţi, aşadar, de vreme ce nu mai e nimic de făcut, e mai bine să pleci. Facă-se voia Domnului Iisus… Eu, însă, musai să mă reped îndată la Zgorzelice; poate îi împac cumva pe Zych şi pe abate… Îmi pare rău mai ales de Zych.

Aici, îl privi în ochi pe Zbyszko şi întrebă deodată:

—Ţie nu-ţi pare rău de Jagienka?

—Să-i dea Dumnezeu sănătate şi tot ce-i mai bun! răspunse Zbyszko.

Capitolul XVIII

Maćko aşteptă răbdător câteva zile vreo veste de la Zgorzelice sau ca abatele să se îmbuneze, până când i se urî cu nesiguranţa şi aşteptarea şi se hotărî să se ducă el la Zych. Toate câte se petrecuseră, avuseseră loc fără voia lui. Dorea totuşi să ştie dacă Zych nu-i poartă pică şi lui, fiindcă în ce-l privea pe abate, era sigur că mânia lui se va îndrepta şi împotriva lui Zbyszko, şi a lui.

Voia totuşi să facă tot ce-i sta în putinţă ca să-i scadă supărarea, aşa că pe drum chibzui şi plănui în minte ce să facă şi ce să spună la Zgorzelice pentru a păstra prietenia acestui vecin cumsecade. Dar gândurile i se alcătuiau cu greu, astfel că fu foarte bucuros găsind-o acasă numai pe Jagienka. Fata îl întâmpină ca altădată şi sărutându-i mâna, adică prieteneşte, dar şi tristă întrucâtva.

—Tata nu-i acasă? o întrebă.

—Ba da, numai că a plecat cu abatele la vânătoare. O să se întoarcă repede…

Spunând acestea, îl pofti în casă, unde, după ce se aşezară, rămaseră tăcuţi un răstimp mai lung, după care fata întrebă cea dintâi:

—Nu ţi se urăşte, Domnia Ta, singur la Bogdaniec?

—Ba mi se urăşte, răspunse Maćko. Aşadar, ştii că Zbyszko a plecat?

Jagienka oftă încet:

—Ştiu. Am aflat din aceeaşi zi, şi credeam că va trece pe aici să-mi spună măcar o vorbă bună, dar n-a venit.

—Cum era să treacă! se miră Maćko, abatele l-ar fi făcut bucăţi, iar tatăl tău n-ar fi fost nici el prea bucuros de oaspeţi.

Fata clătină din cap şi răspunse:

—Ei! N-aş fi lăsat pe nimeni să-i facă vreun rău.

La acestea, Maćko, deşi avea inima oţelită, fu mişcat de tristeţea ei şi, trăgând-o pe fată spre el, îi spuse:

—Dumnezeu să te ajute, fetiţa mea! Tu eşti mâhnită, dar nici mie nu-mi e bine, pentru că află de la mine că nici abatele şi nici tatăl tău nu ţin mai mult la tine. Mai bine muream de rana de care m-ai vindecat, numai să se fi însoţit cu tine, nu cu alta.

Jagienka fu cuprinsă de atâta dor şi părere de rău, încât nu mai putu tăinui nimic în inima ei:

—N-am să-l mai văd niciodată, iar dac-o să-l văd, o să fie cu fiica lui Jurand. Mai bine să mi se scurgă ochii înainte de atâta plâns.

Şi ridicând poala şorţului, şi-i acoperi, ca să nu-i vadă lacrimile.

Iar Maćko:

—Hai, linişteşte-te! De plecat, a plecat, dar pe viul Dumnezeu, n-o să se întoarcă nici cu fata lui Jurand.

—De ce să nu se întoarcă? îngână Jagienka de sub şorţ.

—Pentru că Jurand nu vrea să i-o dea.

Jagienka îşi descoperi faţa deodată şi întorcându-se spre Maćko, îl întrebă repede:

—Aşa mi-a spus şi mie, dar este oare adevărat?

—Adevărat, aşa cum este un Dumnezeu în cer.

—Şi de ce?

—Cine să-l ştie. Vreun jurământ ceva, iar cu jurămintele nu e de glumă! I-a plăcut Zbyszko, care s-a şi oferit să-l ajute, dar nici asta n-a folosit la nimic. Nu l-a înduplecat nici cererea prinţesei Anna. Toate rugăminţile, sfaturile şi poruncile s-au dovedit zadarnice, Jurand n-a vrut să asculte de nimic. A spus doar că nu stă în puterea lui. Şi, se vede că are un motiv care-l împiedică. Jurand este un om hotărât care nu-şi calcă niciodată cuvântul. Tu,

fată dragă, nu-ţi pierde nădejdea şi întăreşte-ţi inima. La drept vorbind, trebuia să plece, fiindcă a jurat în biserică să aducă penele de păun. Iar fata i-a acoperit capul cu năframa, în semn că îl ia de bărbat, că era cât pe ce să-i taie capul, iar pentru asta el i-a rămas dator, ce să mai vorbim. Ea nu va fi a lui, dacă aşa vrea Dumnezeu, dar după dreptate, el este al ei. Zych s-a supărat pe el, abatele sigur că-l vorbeşte de rău de ţi se face pielea de găină, şi nici mie nu-mi e bine, dar să stăm strâmb şi să judecăm drept, ce mai putea face, bietul băiat? De vreme ce s-a legat faţă de cealaltă, era nevoit să plece. Doar este şlahtic. Află de la mine că dacă nemţii nu-i vor veni de hac acolo unde s-a dus, o să se întoarcă tot aşa cum a plecat. Şi nu va veni numai la mine, un om bătrân, nu numai la Bogdaniec, ci şi la tine, pentru că era tare bucuros când te vedea.

—Cum putea el să se bucure când mă vedea? îl iscodi Jagienka.

În acelaşi timp, însă, se apropie de Maćko şi înghiontindu-l cu cotul, îl întrebă:

—De unde ştii, Domnia Ta? Nu poate fi adevărat, nu-i aşa?…

—De unde ştiu? răspunse Maćko. L-am văzut doar cât de greu îi era să plece. Când s-a hotărât să plece, l-am întrebat: „Ţie nu-ţi pare rău de Jagienka?” Iar el mi-a zis: „Să-i dea Dumnezeu sănătate şi tot ce-i mai bun!” Şi unde n-a început să ofteze, de parcă avea foalele fierarului în piept…

—Sigur că nu-i adevărat!… repetă Jagienka şi mai încet, dar mai spune, hai…

—Pe Dumnezeul meu, e adevărat!… Cealaltă n-o să-i mai placă după tine, pentru că ştii şi tu că o fată mai

frumoasă nu va găsi în toată lumea. Simte că voia lui Dumnezeu îl atrage spre tine, n-ai teamă, poate chiar mai mult decât pe tine spre el.

—Măcar de-ar fi aşa! strigă Jagienka.

Dar gândindu-se la ce spusese la repezeală, îşi acoperi faţa roşie ca focul cu mâneca, iar Maćko zâmbi, îşi mângâie mustaţa şi zise:

—Ehei! Dac-aş mai fi eu tânăr! Dar tu fii tare, că parcă şi văd ce se va întâmpla: se va duce, va dobândi pintenii la curtea mazoviană, fiindcă acolo hotarul este aproape şi nu-i va fi greu să găsească teutoni... Ştiu şi eu că printre nemţi sunt cavaleri destoinici, iar fierul nu este respins nici de pielea lui, dar cred că nu oricine este în stare să-l biruie, deoarece neastâmpăratul e tare îndemânatic la luptă. Vezi şi tu că pe Cztan de Rogów şi pe Wilk de Brzozowa i-a doborât într-o clipă, deşi se spune că sunt flăcăi straşnici şi puternici ca nişte urşi. O să-şi aducă penele de păun, dar pe fata lui Jurand n-o s-o ia, întrucât am vorbit şi eu cu Jurand şi ştiu ce fel de om este. Şi pe urmă, ce-o să facă? O să se întoarcă aici, unde-o să se ducă?

—Şi când o să se întoarcă?

—Ei, dacă nu mai poţi să rabzi, n-o să fii în pierdere. Dar până una alta, să le spui abatelui şi lui Zych să nu mai fie chiar atât de supăraţi pe Zbyszko.

—Cum pot să le spun? Tăicuţa e mai mult îngrijorat decât supărat, dar abatele este atât de mânios, încât e primejdios să-i aminteşti de el. Ne-a dojenit şi pe mine şi pe tăicuţa pentru slujitorul pe care l-am trimis la Zbyszko.

—Care slujitor?

—Îl cunoşti şi Domnia Ta. Era la noi un ceh pe care tăicuţa l-a luat prins la Boleslawiec, un slujitor de treabă şi credincios. Îl chema Hlawa. Tăicuţa mi l-a dat să mă

slujească, fiindcă era bun gospodar, iar eu i-am dat o platoşă pe cinste şi l-am trimis la Zbyszko, să-l slujească pe el, să-l ajute la ananghie şi Doamne fereşte, în caz de ceva, să ne dea de ştire... I-am mai dat şi un chimir cu bani pentru drum, iar el mi-a jurat pe mântuirea sufletului că-l va sluji pe Zbyszko până la moarte.

—Ce fată bună! Să te răsplătească Dumnezeu, şi Zych nu s-a împotrivit?

—De ce să se împotrivească? La început, nu m-a lăsat, dar când i-am îmbrăţişat picioarele, mi-a făcut pe voie. Cu tăicuţa n-am nici o grijă, dar când a aflat abatele de la slugile lui, a început să ne certe şi tăicuţa a fugit în şură. Abia seara s-a milostivit abatele de lacrimile mele şi mi-a dăruit şi un şirag de mărgele... Eu, însă, eram bucuroasă să sufăr, numai Zbyszko să aibă mai mulţi însoţitori.

—Pe viul Dumnezeu, nu mai ştiu nici eu la cine ţin mai mult, la el sau la tine, dar şi aşa el are însoţitori destui, i-am dat şi bani, deşi nu voia să-i primească... Hm! Mazowsze nu-i doar peste mare.

Fură întrerupţi de lătratul câinilor, strigătele şi sunetele trâmbiţelor de alamă în faţa casei. Auzindu-le, Jagienka spuse:

—Tăicuţa şi abatele s-au întors de la vânătoare. Să mergem în cerdac, e mai bine ca abatele să te vadă pe Domnia Ta mai întâi de departe, nu în odaie pe neaşteptate.

Cu aceste cuvinte, îl conduse pe Maćko în cerdac, de unde văzură în curtea acoperită de zăpadă o ceată de oameni, cai, câini şi totodată, ucişi de suliţe sau de arbalete, elanii şi lupii fără viaţă. Când îl zări pe Maćko, înainte de a descăleca, abatele aruncă suliţa spre el, e drept nu ca să-l nimerească, ci ca să-şi arate mânia împotriva celor de la Bogdaniec. Maćko i se închină de departe cu căciula în mână, ca şi când n-ar fi văzut nimic,

iar Jagienka nu văzuse într-adevăr, deoarece era uimită de prezenţa celor doi pretendenţi ai ei printre însoţitorii abatelui.

—Sunt Cztan şi Wilk! se miră fata, cred că s-au întâlnit în pădure cu tăicuţa.

La vederea lor, însă, pe Maćko parcă-l împunse ceva în rana vindecată. Într-o clipă, prin minte îi trecu gândul că unul dintre ei ar putea s-o dobândească pe Jagienka şi odată cu ea Moczydoły, pământurile abatelui, pădurile şi banii. Părerea de rău şi furia îi strânseră inima, mai ales că în curând mai văzu şi altceva. Wilk de Brzozowa, cu toate că nu prea de mult tatăl lui voise să se bată cu abatele, se repezi acum la scara lui, să-l ajute să descalece, iar acesta se sprijini prietenos de umărul tânărului şlahtic.

„Abatele se va împăca negreşit cu bătrânul Wilk, îşi spuse Maćko, astfel că odată cu fata îi va da înapoi pădurea şi pământul”.

Gândurile negre îi fură întrerupte de glasul Jagienkăi, care tocmai spunea:

—S-au vindecat după bătaia cu Zbyszko, dar deşi au venit aici în fiecare zi, să-i ia dracul!

Maćko se uită la ea – faţa fetei se îmbujorase de mânie şi de frig, iar ochii albaştri îi scânteiau, cu toate că ştia că Wilk şi Cztan fuseseră bătuţi la han numai din cauza ei.

Aşa că Maćko o întrebă:

—Ei, şi o să faci ce-ţi va porunci abatele?

Jagienka îi răspunse pe dată:

—Abatele o să facă ce vreau eu.

„Dumnezeule milostiv! cugetă Maćko, şi prostul ăsta de Zbyszko a lăsat să-i scape o fată ca asta!”

Capitolul XIX

În acest timp, „prostul” de Zbyszko plecase într-adevăr de la Bogdaniec cu inima grea. Mai întâi, se

simţea singur şi străin fără unchiul lui, de care nu se despărţise de mulţi ani şi cu care se obişnuise atât de mult, încât acum nici el nu ştia prea bine cum o să se poarte fără el, atât în timpul călătoriei, cât şi în luptă. În al doilea rând, îi părea rău şi de Jagienka, fiindcă deşi îşi spunea că se duce la Danusia, pe care o îndrăgea din tot sufletul, îi era totuşi atât de bine alături de Jagienka, încât abia acum simţea ce mult se bucurase lângă ea şi ce mâhnit putea fi în lipsa ei. Şi se mira el însuşi de jalea lui, care-l cam neliniştea, pentru că dacă i-ar fi fost dor de Jagienka, cum îi este unui frate de sora lui, n-ar fi fost nimic. Dar îşi dădea seama că el ar vrea s-o ia de mijloc sau s-o dea jos din şa sau s-o treacă pârâul în braţe, să-i stoarcă apa din cosiţă, să se preumble cu ea prin pădure, să se uite şi să tăifăsuiască împreună. Se obişnuise într-atâta cu ea şi-i plăcea atât de mult, încât acum, când începu să se gândească la ea, uită cu totul că a pornit la drum lung până în Mazowsze, stăruindu-i în minte clipa în care Jagienka îi venise în ajutor în pădure, în lupta cu ursul. Şi i se păru că asta se întâmplase ieri, aşa cum tot ieri se duseseră după castori la iezerul Odstajany. N-o văzuse atunci când adusese castorul înot, dar acum avea impresia că o vede şi iarăşi îl trecură fiorii, ca în urmă cu câteva săptămâni, în vreme ce vântul se juca prea îndrăzneţ cu fusta ei. După aceea, îşi aduse aminte cum călărea gătită de sărbătoare spre biserica din Krześnia şi cât fusese de uimit că o fată simplă putuse să i se pară o jupâniţă de neam mare. Toate acestea îi tulburară inima, se simţea totodată şi vesel, şi trist, iar când se mai gândi că ar fi putut face cu ea ce voia, şi cât de atrasă era de el, cum îl privea supusă în ochi şi cum se apropia de el, abia mai era în stare să stea în şa. „Dacă măcar aş fi întâlnit-o undeva şi, deşi îmi luasem rămas-bun, aş fi îmbrăţişat-o la despărţire, îşi spuse, poate că m-aş fi simţit mai bine”, dar înţelese numaidecât că nu-i adevărat şi n-ar fi fost mai bine, deoarece numai la gândul unei asemenea despărţiri îl trecură năduşelile, cu toate că era destul de frig.

Până când, în cele din urmă, se înfricoşă de aceste amintiri care semănau prea mult cu poftele necurate şi le scutură din sufletul lui, cum scutura zăpada pufoasă de pe pelerină.

—Eu mă duc la Danusia, la jupâniţă mea dragă! murmură.

Şi îşi dădu seama îndată că asta este o altfel de dragoste, parcă mai cuviincioasă şi mai puţin aţâţătoare. Cu încetul, pe măsură ce picioarele îi îngheţau în scări, iar vântul rece îi potolea sângele, toate gândurile îi zburară către Danusia Jurand. Ei îi era cu adevărat dator. Dacă n-ar fi fost ea, capul lui ar fi căzut de mult în piaţa din Cracovia. Atunci când rostise faţă de cavaleri şi de orăşeni: „Este al meu”, prin aceste cuvinte îl smulsese din mâinile călăilor şi de atunci el îi aparţinea ei, cum îi aparţinea sclavul stăpânului său. Nu el o luase pe ea, ci din contră; nici împotrivirea lui Jurand nu mai însemna nimic. Doar ea l-ar putea alunga, aşa cum stăpâna îşi poate alunga sclavul, cu toate că nici atunci el nu s-ar depărta prea mult, pentru că el era legat şi de propriu-i jurământ. Se gândi totuşi că ea nu-l va alunga şi mai degrabă va pleca după el de la curtea mazoviană, fie şi până la capătul lumii. Tot gândindu-se la acestea, începu s-o laude în sufletul lui în paguba Jagienkăi, ca şi când ar fi fost doar vina ei că-l năpădeau poftele şi-i răjghinau inima. Acum, nu-i mai trecu prin minte că Jagienka îl vindecase pe bătrânul Maćko, şi afară de asta, că fără ajutorul ei poate că ursul i-ar fi sfâşiat pielea de pe cap în noaptea aceea, şi se răzvrăti împotriva Jagienkăi înadins, socotind că în acest fel o va sluji pe Danusia şi se va dezvinovăţi şi în ochii lui.

Tocmai atunci, îl ajunse din urmă cehul Hlawa, trimis de Jagienka, aducând cu sine şi un cal de povară.

—Domnul fie lăudat! spuse înclinându-se adânc.

Zbyszko îl văzuse o dată sau de două ori la Zgorzelice, dar nu-l recunoscu, aşa că-l întrebă:

—În vecii vecilor. Dar tu cine eşti?

—Slujitorul Domniei Tale.

—Cum adică slujitorul meu? Uite-i pe slujitorii mei, răspunse arătând spre cei doi turci dăruiţi de Sulimczyk Zawisza şi la cei doi argaţi voinici care, călărind pe cai scunzi, aveau grijă de armăsarii cavalerului, ăia sunt ai mei, dar pe tine cine te-a trimis?

—Jupâniţa Jagienka, fiica lui Zych de Zgorzelice.

—Jupâniţa Jagienka?

Zbyszko abia se răzvrătise împotriva ei, şi supărarea încă nu-i trecuse, aşadar spuse:

—Întoarce-te acasă şi mulţumeşte-i jupâniţei pentru darul ei, fiindcă eu nu te vreau.

Cehul scutură din cap.

—Nu mă întorc, stăpâne. Eu ţi-am fost dăruit Domniei Tale şi în afară de asta, m-am jurat că te voi sluji până la moarte.

—Dacă mi-ai fost dăruit, eşti sluga mea.

—A Domniei Tale, stăpâne.

—Aşa că îţi poruncesc să te întorci.

—Eu am jurat şi, deşi nu sunt decât un prins de la Boleslawiec şi un biet slujitor, mă trag dintr-un neam înstărit.

Zbyszko se înfurie:

—Pleacă numaidecât! Cum se poate să te arăţi împotriva voinţei mele? Hai, că poruncesc să încordeze arbaleta!

Cehul scoase liniştit şi o mantie căptuşită cu piele de lup şi i-o dădu lui Zbyszko, spunându-i:

—Jupâniţa Jagienka ţi-a trimis şi mantia asta, stăpâne.

—Vrei să-ţi rup oasele? întrebă Zbyszko, luând băţul din mâna unui argat.

—Am şi un chimir cu bani la porunca Domniei Tale, dădu răspuns cehul.

Zbyszko ridică băţul, dar îşi aduse aminte că slujitorul, deşi prins de război, descindea totuşi dintr-un neam cu stare, care rămăsese la Zych doar pentru că n-avusese cu ce să se răscumpere, aşa că lăsă băţul din mână.

Cehul i se înclină până la scară şi-l rugă:

—Nu te mânia, Domnia Ta. Dacă-mi porunceşti să nu merg cu Domnia Ta, o să rămân câteva sute de paşi în urmă, dar acasă nu mă întorc, pentru că m-am jurat pe mântuirea sufletului meu.

—Şi dac-o să pun să te biciuiască sau să te lege?

—Dacă porunceşti să mă biciuiască, nu va fi păcatul meu, iar dacă mă vei lega, o să stau aşa până când mă vor dezlega niscaiva oameni buni, sau mă vor mânca lupii.

Zbyszko nu-i mai răspunse, îşi îndemnă calul înainte, urmat de oamenii lui. Cu arbaleta la spinare şi baltagul pe umăr, cehul porni şi el în urma tuturor, învelindu-se în pielea păroasă de zimbru, deoarece începuse să bată un vânt straşnic cu spic de zăpadă.

Viforniţa se înteţea cu fiecare clipă. Deşi înfăşuraţi în şube, turcii aproape că îngheţaseră, argaţii lui Zbyszko începură să-şi frece mâinile, iar el însuşi, nefiind nici el îmbrăcat prea gros, îşi aruncă de câteva ori privirile la mantia adusă de Hlawa şi după un răstimp, îi porunci unui turc să i-o aducă.

Şi învelindu-se strâns în ea, simţi căldura răspândindu-i-se în tot trupul. Era grozavă mai ales gluga, care-i apăra ochii şi o mare parte din faţă, aşa că vântul aproape că încetă să-l supere. Atunci se gândi fără să vrea că Jagienka este totuşi o fată bună de pus pe rană, şi încetini mersul calului, vrând să-l întrebe totul despre ea şi ce se petrecuse la Zgorzelice.

Îi făcu un semn din cap slujitorului şi-i zise:

—Bătrânul Zych ştie că jupâniţa te-a trimis la mine?

—Ştie, răspunse Hlawa.

—Şi nu s-a împotrivit?

—S-a împotrivit.

—Spune-mi cum a fost.

—Stăpânul se plimba prin încăpere şi jupâniţa se ţinea după el. El ţipa, dar jupâniţa nimic, numai că s-a întors către ea şi atunci ea i-a căzut la picioare fără un cuvânt. În cele din urmă, stăpânul zice: „Ce ai surzit, de nu răspunzi nimic la vorbele mele? Hai, vorbeşte, că mă învoiesc şi atunci abatele o să-mi taie capul!” Abia atunci jupâniţă şi-a dat seama că l-a convins şi s-a pornit pe plâns, mulţumindu-i. Stăpânul i-a reproşat că nu ţine seamă de el şi vrea să se facă toate numai după voia ei, iar la urmă: „Făgăduieşte-mi că n-ai să dai fuga pe furiş să-ţi iei rămas-bun de la el şi te las, altfel nu”. Abia atunci s-a îngrijorat jupâniţa, dar i-a promis, iar stăpânul s-a bucurat, pentru că şi el, şi abatele se temeau grozav de asta, să nu-i vină cheful să se vadă cu Domnia Ta… Dar nu s-a sfârşit aşa, că mai târziu jupâniţa a mai cerut doi cai, iar stăpânul a fost împotrivă, o şubă de lup şi un chimir şi el iar a refuzat-o. Dar ce putea să însemne împotrivirea lui! Dacă ei i-ar fi năzărit să dea foc la casă, stăpânul s-ar fi învoit. De aceea am adus şi al doilea cal, şuba de lup şi chimirul…

—„Ce fată cumsecade!” îşi spuse Zbyszko în sinea lui.

Iar după o clipă, întrebă cu voce tare:

—Dar cu abatele n-a avut necazuri?…

Cehul zâmbi ca un slujitor cu mintea ageră, care înţelege tot ce se întâmplă în jurul lui şi răspunse:

—Ei, s-au înţeles în taină, fără să ştie abatele, şi nu cunosc ce-a făcut când a aflat, pentru că eu am plecat înainte.

—Abatele ca abatele! Zbiară câteodată şi la jupâniţă dar pe urmă se tot uită după ea să vadă dacă n-a nedreptăţit-o prea mult. Am văzut eu însumi cum a certat-o odată şi după aceea a deschis un cufăr şi i-a adus un lanţ

scump de nu mai găseşti unul la fel nici la Cracovia – apoi i-a spus: „Poftim!” Ea are ac şi de cojocul abatelui, care ţine la ea mai mult decât tatăl ei.

—Aşa e, cu siguranţă.

—Cum e un Dumnezeu în cer…

Aici, tăcură şi merseră mai departe prin vântul care viscolea zăpada; totuşi Zbyszko îşi struni deodată calul, fiindcă dintr-o latură a pădurii se auzea un glas jalnic, pe jumătate înăbuşit de zgomotele pădurii:

—Creştinilor, scăpaţi o slugă a lui Dumnezeu aflată în pericol!

Şi, în acelaşi timp, la drum ieşi în fugă un om îmbrăcat în veşminte pe jumătate duhovniceşti, pe jumătate laice, şi oprindu-se înaintea lui Zbyszko, începu să strige:

—Oricine-ai fi, stăpâne, ajută un om la nevoie!

—Ce ţi s-a întâmplat şi cine eşti? întrebă tânărul cavaler.

—Sunt o slugă a lui Dumnezeu, deşi nu am fost încă hirotonisit, şi mi s-a întâmplat ca azi-dimineaţă să-mi fugă calul care ducea lucrurile sfinte. Am rămas singur şi fără arme, iar seara se apropie şi nu mai e mult până când fiarele sălbatice vor începe să urle în pădure. Voi pieri, dacă nu mă veţi ajuta.

—Dacă ai pieri din cauza mea, răspunse Zbyszko, ar trebui să răspund pentru păcatele tale, dar după ce voi cunoaşte că spui adevărul şi că nu eşti vreun vagabond sau vreun ucigaş care umblă pe drumuri?

—O să-ţi dai seama după cufere, stăpâne. Nu puţini săculeţi plini cu ducaţi ai da, ca să ai ce se află în ele, dar o să-ţi fac parte din ele pe degeaba, numai să mă luaţi pe mine şi cuferele mele cu domniile voastre.

—Zici că eşti sluga lui Dumnezeu şi nu ştii că un ajutor se răsplăteşte în cer, nu pe pământ. Dar cum ţi-ai scăpat

cuferele, dacă spui că ţi-a fugit calul care ţi le ducea?

—Pentru că înainte de a-mi găsi calul, mi l-au sfârtecat lupii în pădure şi mi-au rămas cuferele pe care le-am târât până la drum, ca să aştept mila şi ajutorul unor oameni de treabă.

Spunând acestea şi vrând în acelaşi timp să arate că spune adevărul, arătă spre două lăzi sub un pin. Zbyszko se uită destul de neîncrezător la el, întrucât omul nu i se părea prea cinstit, iar afară de asta vorbirea lui, deşi curată, îi trăda originea de pe meleaguri îndepărtate. Nu voia totuşi să-i refuze ajutorul şi-i îngădui să urce în şa împreună cu lăzile lui, care păreau ciudat de uşoare pe calul neîncălecat pe care-l adusese cehul.

—Fie ca Dumnezeu să-ţi înmulţească izbânzile, viteazule cavaler! îi ură necunoscutul.

După care, văzând faţa copilărească a lui Zbyszko, adăugă cu jumătate de glas:

—Ca şi perii din barbă.

Şi după o clipă, călărea lângă ceh. Un răstimp, nu putură să stea de vorbă, fiindcă sufla un vânt puternic şi prin pădure era zgomot mare, dar când se mai linişti, Zbyszko auzi în urma lui următoarea discuţie:

—Nu mă împotrivesc că ai fost la Roma, dar arăţi ca un soarbe-bere, zicea cehul.

—Fereşte-te de pedeapsa veşnică, îl dojeni necunoscutul, deoarece vorbeşti cu un om care la Paştele trecut a ciocnit ouă cu Sfântul Părinte. Nu-mi mai vorbi de bere pe asemenea frig, poate numai de cea fiartă, dar dacă ai pe undeva un urcior cu vin dă-mi şi mie câteva înghiţituri şi am să-ţi iert o lună de purgatoriu.

—Nu eşti hirotonisit, te-am auzit cu urechile mele, aşadar cum o să-mi ierţi o lună de purgatoriu?

—N-am fost hirotonisit, e drept, dar am capul ras, fiindcă aşa mi-a fost îngăduit, iar afară de asta, am la mine

indulgenţe şi relicve sfinte.

—În lăzile astea? se interesă cehul.

—Chiar în ele. Dacă ai vedea tot ce am, te-ai prăbuşi cu faţa-n jos nu numai tu, ci şi toţi pinii din pădure împreună cu animalele sălbatice.

Dar cehul, care era un slujitor isteţ şi cu experienţă, privi bănuitor la neguţătorul de indulgenţe şi întrebă:

—Şi v-au mâncat lupii caii?

—I-au mâncat, pentru că se înrudesc cu diavolii, dar au crăpat. Am văzut cu ochii mei unul spart. Dacă ai vin, adu-l încoace, fiindcă deşi vântul a stat, am îngheţat aşteptând la drum.

Cehul, însă, nu-i dădu vinul şi iarăşi merseră în tăcere, până când vânzătorul de relicve începu să-l iscodească:

—Încotro mergeţi?

—Departe. Dar deocamdată la Sieradz. O să vii cu noi?

—N-am ce face. O să dorm în grajd, iar mâine poate cavalerul ăsta evlavios o să-mi dăruiască un cal şi pornesc mai departe.

—Din ce loc eşti?

—Din Prusia, de lângă Malborg.

Auzind acestea, Zbyszko întoarse capul şi-i făcu semn necunoscutului să se apropie.

—Eşti de lângă Malborg? De acolo vii? îl întrebă.

—Întocmai, de lângă Malborg.

—Cred că nu eşti neamţ, dar ne-ai învăţat foarte bine limba. Cum te cheamă?

—Neamţ sunt şi mă cheamă Sanderus; vorbesc limba voastră, pentru că m-am născut la Toruń, unde toată lumea o vorbeşte. Pe urmă, am stat la Malborg, dar şi acolo-i la fel! Până şi fraţii călugări o înţeleg.

—Ai fost de mult la Malborg?

—Stăpâne, am fost în Ţara Sfântă, apoi la

Constantinopole şi la Roma, de unde m-am întors prin Franţa la Malborg, iar de acolo am plecat în Mazowsze să vând indulgenţe sfinte, pe care creştinii cu credinţă le cumpără bucuroşi pentru mântuirea sufletului.

—La Płock ai fost sau la Varşovia?

—Am fost şi acolo, şi dincolo. Să le dea Dumnezeu sănătate celor două prinţese! Nu degeaba până şi boierii din Prusia ţin la prinţesa Alexandra, fiindcă este foarte evlavioasă, cu toate că nici prinţesa Anna a lui Janusz nu e mai prejos.

—Ai văzut curtea de la Varşovia?

—N-am întâlnit-o la Varşovia, ci la Ciechanów, unde amândoi prinţii m-au ospeţit bine, ca pe sluga Domnului ce mă aflu, şi m-au dăruit cu de toate pentru drum. Dar şi eu le-am lăsat în schimb relicve, care o să le aducă binecuvântarea lui Dumnezeu.

Zbyszko vru să-l întrebe de Danusia, dar îl cuprinseră parcă o teamă neînţeleasă şi ruşinea, întrucât îşi dădea seama că asta ar fi însemnat să-şi destăinuie dragostea unui necunoscut de rând, care mai trezea şi bănuieli şi putea fi pur şi simplu un înşelător. Aşa că după o clipă de tăcere, întrebă:

—Ce relicve vinzi prin lume?

—Vând şi indulgenţe, şi relicve, cele dintâi fiind felurite: pentru totdeauna, pentru cinci sute de ani, pentru trei sute, pentru două sute şi pentru mai puţini, mai ieftine, ca să poată cumpăra şi oamenii săraci, putând să-şi scurteze şi ei chinurile din purgatoriu. Am indulgenţe pentru păcatele trecute şi pentru cele viitoare, dar să nu crezi, stăpâne, că banii pe care le vând îi păstrez pentru mine... Un codru de pâine neagră şi o înghiţitură de apă, asta-i partea mea, iar restul din tot ce strâng, îi duc la Roma, ca să se pună la cale o nouă cruciadă. Adevărat,

umblă prin lume tot felul de înşelători care au numai lucruri false: şi indulgenţe, şi relicve, şi peceţi, şi mărturii, iar pe ăştia Sfântul Părinte îi urmăreşte prin scrisori pe bună dreptate. Pe mine, însă, priorul de la Sieradz m-a judecat şi m-a pedepsit strâmb, deoarece peceţile mele sunt adevărate. Uite, stăpâne, e ceară, spune şi Domnia Ta.

—Şi cum s-a purtat priorul de la Sieradz?

—Of, stăpâne! Măcar de n-aş avea dreptate, când spun că e atins de învăţătura eretică a lui Wiklef[1]. Dacă, aşa cum mi-a spus scutierul Domniei Tale, mergeţi la Sieradz, mai bine să nu mă vadă, ca să nu cadă iarăşi în păcatul hulirii lucrurilor sfinte.

—Pe scurt, asta înseamnă că te-a luat drept un înşelător şi un tâlhar?

—Dacă ar fi vorba de mine, stăpâne, l-aş ierta din dragoste pentru aproapele meu, cum de altfel am şi făcut, dar el a profanat marfa mea sfinţită, faptă pentru care mă tem că va fi osândit pentru vecie.

—Ce mărfuri sfinte ai?

—De acelea despre care nu poţi nici să vorbeşti cu capul acoperit, dar acum, având indulgenţe gata pregătite, am să-ţi dau Domniei Tale îngăduinţa de a nu-ţi scoate gluga, pentru că vântul a început din nou să bată. În acest fel, o să cumperi o indulgenţă la popas, şi păcatul nu ţi se va pune la socoteală. Câte n-am eu! Am o copită a măgarului pe care a avut loc fuga în Egipt şi care a fost găsită pe lângă piramide. Regele Aragonului mi-a oferit pentru ea cincizeci de ducaţi de aur curat. Am o pană din aripa arhanghelului Gabriel, pe care a pierdut-o în timpul

1 John Wilklif (cca 1329–1384), teolog şi reformator religios englez.

Bunei-vestiri; am două capete de prepeliţă trimise izraeliţilor în pustiu; am ulei în care păgânii au vrut să-l prăjească pe Sf. Ion şi o treaptă din scara pe care a visat-o Iacov, şi lacrimile Mariei din Egipt, şi puţină rugină de pe cheile Sf. Petru… Nici nu pot să le înşir pe toate, pentru că am îngheţat, iar scutierul tău, stăpâne, n-a vrut să-mi dea vin, iar în al doilea rând pentru că n-aş sfârşi nici până diseară.

—Sunt relicve însemnate, dacă sunt adevărate! constată Zbyszko.

—Dacă sunt adevărate? Ia suliţa din mâinile slujitorului şi pregăteşte-te, că diavolul se afla prin apropiere şi el îţi trimite asemenea gânduri. Stăpâne, ţine-l la o suliţă depărtare. Şi dacă nu vrei să atragi nenorocirea asupra Domniei Tale, cumpără de la mine o indulgenţă pentru acest păcat, altminteri peste trei săptămâni o să-ţi moară cineva la care ţii mai mult decât la orice pe lume.

Zbyszko se sperie de această ameninţare, fiindcă-i veni în minte Danusia, şi răspunse:

—Păi nu eu sunt cel care nu crede, ci priorul călugărilor dominicani din Sieradz.

—Priveşte, Domnia Ta, peceţile sunt din ceară curată; cât despre prior, Dumnezeu ştie dacă mai trăieşte, pentru că pedeapsa dumnezeiască nu aşteaptă.

Când ajunseră la Sieradz, se arătă că priorul trăia. Zbyszko se duse chiar la el să plătească două slujbe, una pentru Maćko, iar cealaltă pentru penele acelea de păun, după care plecase. Priorul, ca mulţi alţii pe atunci în Polonia, era străin, de neam din Cylia, dar după patruzeci de ani de viaţă la Sieradz, învăţase bine limba polonă şi era un mare duşman al cavalerilor teutoni. De aceea, aflând de intenţia lui Zbyszko, rosti:

—Ei vor avea parte de o pedeapsă şi mai mare, dar nici pe tine nu te îndemn să dai înapoi de la ce vrei să faci, mai

întâi pentru că ai jurat, iar pe de altă parte, pentru că ce-au făcut aici la Sieradz, nu va fi plătit în veci de braţul polonez.

—Ce-au făcut? întrebă Zbyszko, care era bucuros să afle toate fărădelegile teutonilor.

La acestea, bătrânul prior îşi desfăcu palmele şi mai întâi rosti cu voce tare „Veşnică odihnă”, apoi se aşeză pe un scăunel, ţinu un moment ochii închişi, de parcă voia să-şi adune amintirile de demult, şi în sfârşit începu să povestească.

—I-a adus aici Wincenty de Szamotuły. Atunci, aveam vreo doisprezece ani şi tocmai venisem din Cylia, de unde mă luase unchiul meu Petzoldt, custodele. Cavalerii teutoni au năvălit noaptea asupra oraşului şi i-au dat foc. Am văzut de pe metereze cum erau tăiaţi cu paloşele în piaţă bărbaţi, copii şi neveste sau cum erau azvârliţi în foc sugarii… Am văzut chiar preoţi ucişi, căci nu iertau pe nimeni în cruzimea lor. S-a întâmplat că priorul Mikołaj, fiind din Elbląg, îl cunoştea pe comturul Herman, căpetenia oştenilor. S-a dus deci împreună cu fraţii mai mari la acel cavaler şi îngenunchind înaintea lui, l-a implorat pe limba lor să aibă milă de sângele creştinilor. Care i-a răspuns: „Nu înţeleg” şi a poruncit să continue măcelul. Atunci, i-au tăiat şi pe călugări, şi odată cu ei pe unchiul meu Petzoldt, iar pe Mikołaj l-au legat de coada unui cal… Dimineaţa, nu mai era picior de om viu în oraş, afară de teutoni şi de mine care mă ascunsesem pe grinda clopotului. Dumnezeu i-a pedepsit cu înfrângerea de la Płowce, dar ei continuă să-i urmărească pe creştinii din acest regat şi n-o să înceteze până când braţul lui Dumnezeu nu-i va şterge de pe faţa pământului.

—La Płowce, răspunse Zbyszko. Acolo s-au prăpădit aproape toţi bărbaţii din neamul meu, dar nu-i mai plâng

de vreme ce Dumnezeu i-a dat regelui Łokietek o izbândă atât de mare asupra lor, tăind douăzeci de mii dintre ei.

—Tu o să apuci un război şi mai crâncen şi o biruinţă şi mai mare, adăugă priorul.

—Amin! răspunse Zbyszko.

Şi schimbară vorba. Tânărul cavaler îi puse câteva întrebări despre neguţătorul de relicve, pe care-l găsise în drum şi află că mulţi înşelători umblă prin lume, păcălind oamenii lesne crezători. Priorul îi mai spuse că s-au dat bule papale care poruncesc episcopilor să-i prindă pe aceşti şarlatani şi pe cine n-are scrisori şi peceţi adevărate, să-l osândească numaidecât, întrucât dovezile acelui vagabond i se păruseră priorului prefăcute, vrusese să-l trimită îndată episcopului, ca să-l judece. Dacă s-ar fi dovedit că este un trimis adevărat, n-ar fi păţit nimic. El, însă, preferase s-o ia la sănătoasa. Poate că totuşi se temuse să nu zăbovească prea mult pe drum, dar în acest fel crescuseră şi bănuielile împotriva lui.

Spre sfârşitul vizitei, priorul îl mai pofti pe Zbyszko să înnopteze şi să se odihnească la mănăstire, dar acesta nu putea să accepte, deoarece voia să pună pe poarta hanului anunţul cu provocarea la „luptă călare sau pe jos” a tuturor cavalerilor care ar fi negat că jupâniţă Danuta Jurand este cea mai frumoasă şi mai virtuoasă din regat. Asemenea anunţ nu putea fi pus în nici un caz pe poarta mănăstirii. Nici priorul şi nici ceilalţi preoţi nu cutezară să-i scrie provocarea, drept care, tânărul cavaler se află în mare nevoie, neştiind cum să se descurce singur. Abia după ce reveni la han, îi trecu prin minte să-i ceară ajutorul negustorului de indulgenţe.

—Pur şi simplu, priorul nu ştie dacă eşti sau nu o haimana, îi spuse, pentru că el mi-a zis aşa: „De ce să se teamă de judecata episcopului, dacă dovezile lui sunt bune?”

—Nici eu nu mă tem de episcop, răspunse Sanderus, ci

de călugări, care nu se pricep la peceţi. Tocmai voiam să plec la Cracovia, dar cum n-am cal, sunt nevoit să aştept ca cineva să-mi dăruiască unul. Între timp, o să trimit o scrisoare, pe care o să pun pecetea mea.

—Aşa mi-am zis şi eu, dacă se arată că te pricepi la scris, asta dovedeşte că nu eşti un om de rând. Dar cum vrei să trimiţi scrisoarea?

—Printr-un pelerin sau prin vreun călugăr rătăcitor. Câţi oameni nu se duc acum la mormântul reginei de la Cracovia.

—Dar mie ai putea să-mi scrii ceva?

—Îţi scriu, stăpâne, tot ce-mi porunceşti, frumos şi la obiect, fie şi pe o scândură.

—Mai bine pe scândură, se bucură Zbyszko, fiindcă aşa nu se şterge şi o să-mi fie de folos şi mai târziu.

Într-adevăr, când după o vreme, slujitorii găsiră şi aduseră o scândură curată, Sanderus se apucă de scris. Zbyszko nu ştia să citească ce era scris pe scândură, dar porunci s-o pună la poartă, iar sub ea să agaţe pavăza lui şi cei doi turci s-o păzească pe rând. Oricine o va lovi cu suliţa, acesta era un semn că primeşte provocarea. Se vede, însă, că la Sieradz lipseau amatorii de asemenea isprăvi, fiindcă în ziua aceea şi nici în cea următoare, pavăza nu răsună de lovitura vreunei suliţe, aşa că la amiază, contrariat întrucâtva, tânărul porni mai departe la drum.

Înainte, însă, de plecarea lui Zbyszko, Sanderus îl sfătui:

—Stăpâne, dacă ai fi agăţat tăbliţa în ţara cavalerilor prusieni, nu încape îndoială că acum scutierul ar fi trebuit să-ţi strângă curelele la platoşă.

—Cum se poate? Doar unui cavaler teuton, ca un călugăr ce se află, nu-i este permis să-şi aibă stăpână pe care s-o iubească.

—Nu ştiu dacă le este îngăduit sau nu, ştiu numai că le au şi ei pe ale lor. E drept că un astfel de cavaler nu poate accepta o provocare la duel fără să se facă de ruşine, deoarece jură că va lupta numai pentru credinţă şi alături de ceilalţi, dar acolo, printre călugări, se află şi o mulţime de cavaleri laici din ţări îndepărtate, care vin să-i ajute pe prusieni. Aceştia nu fac decât să caute pricină cu lumânarea şi să lupte cu alţi cavaleri, mai ales cu cei din Franţa.

—Oho! i-am văzut eu la Wilno şi cu ajutorul lui Dumnezeu, o să-i văd şi la Malborg. Am nevoie de penele de păun de la coifuri, pentru că aşa am jurat, înţelegi?

—Stăpâne, cumpără de la mine două sau trei picături din sudoarea sfântului Jerzy, care i-au curs luptând cu balaurul. Nici o relicvă nu se potriveşte mai bine cu un cavaler. O să-mi dai în schimb calul pe care mi-ai poruncit să încalec şi mai adaug şi sângele creştinesc pe care-l vei vărsa în luptă.

—Ia mai slăbeşte-mă, că acum mă supăr. Nu-ţi voi cumpăra marfa atâta vreme cât nu ştiu dacă-i bună.

—Stăpâne, după cum mi-ai spus, te duci la curtea din Mazowsze, la prinţul Janusz. Întreabă acolo câte relicve au luat de la mine însăşi prinţesa, şi cavalerii, şi jupâniţele pe la nunţile la care am fost.

—Care nunţi? întrebă Zbyszko.

—Cum se întâmplă de obicei înainte de Lăsata-secului. Cavalerii se însurau unul după altul, pentru că lumea vorbeşte că va fi război între regele polon şi cavalerii prusieni pentru ţinutul Dobrzynului… Câte unul îmi spunea: „Dumnezeu ştie dacă voi scăpa cu viaţă. Vreau să încerc şi eu înainte fericirea de a trăi cu o nevastă.”

Zbyszko se îngrijoră când auzi de război, dar şi mai

mult de ce-i spusese Sanderus despre nunţi, aşa că-l întrebă:

—Şi ce fete s-au căsătorit?

—Păi, cele de la curtea prinţesei. Nu ştiu dacă i-a mai rămas vreuna, deoarece am auzit-o pe prinţesă spunând că va trebui să-şi caute altele.

Când auzi acestea, Zbyszko amuţi o clipă, după care se interesă cu glasul schimbat.

—Dar jupâniţă Danuta Jurand, al cărei nume l-am scris pe scândură, s-a căsătorit şi ea?

Sanderus întârzie cu răspunsul mai întâi pentru că el însuşi nu ştia bine, iar în al doilea rând, fiindcă se gândi că dacă-l ţine pe cavaler în nesiguranţă, îl va conduce după voia lui şi va putea să-l stoarcă mai bine de bani. Socotise mai dinainte în mintea lui că trebuie să stea în apropierea acestui cavaler care avea o suită pe cinste şi era îndestulat cu de toate. Sanderus se pricepea la oameni şi la tot felul de treburi. Tinereţea lui Zbyszko îi îngăduia să presupună că va fi un stăpân mărinimos şi nu va ţine seama de bani. Mai văzuse şi platoşa aceea scumpă de Milano, şi armăsarii uriaşi de luptă, pe care nu-i putea avea oricine, aşa că îşi spusese că în preajma unui astfel de stăpân, va avea şi ospeţia asigurată pe la curţi, şi destule prilejuri să-şi vândă indulgenţele cu folos, şi drumul fără primejdii, în sfârşit, şi mâncare din belşug, şi băutură, care-l interesa cel mai mult.

Prin urmare, auzindu-i întrebarea lui Zbyszko, îşi încruntă fruntea, ridicându-şi ochii la cer, ca şi când s-ar fi străduit să-şi amintească, şi răspunse:

—Jupâniţa Danuta Jurand… Dar din ce loc este?

—Danuta Jurand de Spychów.

—Le-am văzut pe toate, dar cum o cheamă pe fiecare, nu-mi amintesc prea bine.

—E încă o copilandră care cântă la lăută, înveselind-o pe prinţesă cu cântecul ei.

—Aha… copilandră… care cântă la lăută… s-au căsătorit şi unele mai tinerele… Nu cumva este smeadă la faţă ca agata?

Zbyszko răsuflă uşurat.

—Nu-i asta! Cealaltă era albă ca zăpada şi bălaie, numai că avea obrajii rumeni.

La care Sanderus:

—Pentru că una singură, neagră ca agata, a rămas lângă prinţesă, iar celelalte şi-au găsit soţi aproape toate.

—Dacă tu spui „aproape toate”, asta înseamnă că nu chiar toate. Pentru Dumnezeu, dacă vrei să capeţi ceva de la mine, adu-ţi aminte!

—Aşa, în trei, patru zile, aş putea să-mi amintesc, iar cel mai mult mi-ar plăcea un cal care să-mi care mărfurile sfinte.

—Al tău să fie, numai să spui adevărul.

Deodată, cehul care ascultase această discuţie de la început şi îşi râsese în pumn, intră în vorbă:

—Adevărul îl vom cunoaşte abia la curtea din Mazowsze.

Sanderus privi o clipă la el, apoi spuse:

—Tu crezi că eu mă tem de curtea din Mazowsze?

—Eu nu spun că ţi-e frică de curtea din Mazowsze, ci doar că nici acum şi nici peste trei zile n-o să pleci cu calul, iar dacă se va arăta că ai minţit, n-o să mai pleci nici pe picioarele tale, fiindcă Luminăţia Sa va porunci să ţi le frâng.

—Chiar aşa! întări Zbyszko.

Sanderus se gândi că faţă de asemenea promisiune, e mai bine să fie prudent şi răspunse:

—Dacă voiam să mint, spuneam dintr-odată că s-a căsătorit sau că nu s-a căsătorit, dar eu am spus: nu-mi aduc aminte. Dac-ai fi avut minte, ai fi văzut imediat

cinstea în răspunsul meu.

—Mintea mea nu este frate cu cinstea ta, care s-ar putea să fie sora unui câine.

—Cinstea mea nu latră ca mintea ta; iar cine latră în timpul vieţii, s-ar putea să urle după moarte.

—Mai mult ca sigur! Cinstea ta nu va urla după moarte, ci va scrâşni din dinţi, dacă nu-i va pierde în slujba diavolului în timpul vieţii.

Şi începură să se certe, deoarece cehul avea limba ascuţită şi la fiecare cuvânt al neamţului îi răspundea cu alte două. Dar în acest timp, Zbyszko dădu poruncă de plecare şi în curând porniră la drum după ce se interesară mai întâi care-i calea spre Łęczyca. Nu departe de Sieradz, intrară numaidecât în pădurile uriaşe care acopereau cea mai mare parte din ţinut. Prin mijlocul lor ducea un drum larg, adâncit în ridicătura dealurilor sau podit cu trunchiuri de copaci, prin văi, rămăşiţă de pe vremea regelui Kazimierz. Într-adevăr, după moartea lui, în vălmăşagul încăierărilor iscate de familiile Nałęcz şi Grzymała, drumurile fuseseră lăsate în părăsire, dar pe timpul reginei Jadwiga, după aşezarea păcii în regat, lopeţile începuseră să prindă viaţă din nou în mâinile poporenilor prin mlaştini şi topoarele prin păduri, şi înaintea morţii ei, neguţătorii puteau să umble pretutindeni cu carele între cetăţile mai însemnate fără teamă că li se vor strica prin hârtoape sau li se vor împotmoli prin noroaie. Fiarele sălbatice ori tâlharii puteau să le facă necazuri, de bună seamă, dar de fiare îi apărau noaptea torţele aprinse, iar de tâlhari arbaletele în timpul zilei. Aşa că oricine mergea însoţit şi înarmat, n-avea motiv să se teamă de răufăcători, care se împuţinaseră şi ei simţitor.

Nici Zbyszko nu-şi făcea griji din pricina tâlharilor sau a cavalerilor înarmaţi, ba mai mult, nici nu se gândea la ei, pentru că intrase avan la idei, şi tot sufletul îi era la curtea din Mazowsze. O va mai găsi oare pe Danuśka lui la curtea

prinţesei sau se va fi însoţit cu vreun cavaler mazovian? Nu ştia nici el şi se chinuia mereu să găsească un răspuns la această întrebare. Uneori, i se părea cu neputinţă ca ea să-l poată uita, dar câteodată îi trecea prin minte că Jurand venise la curte de la Spychów şi îşi dăduse fiica vreunui vecin sau prieten. Doar îi spusese de la Cracovia că Danusia nu-i era scrisă lui Zbyszko şi nu i-o poate da, aşa că i-o făgăduise altuia, faţă de care era legat prin jurământ, iar acum îşi îndeplinise legământul. Când se gândea la asta, Zbyszko avea impresia că n-o va mai găsi pe Danuśka fecioară. Atunci, îl chema pe Sanderus şi iarăşi îl iscodea, dar acesta îl încurca şi mai mult. Nu o dată aproape că şi-o amintea pe jupâniţă Jurand şi nunta ei, iar după aceea, îşi băga deodată degetul în gură, cădea pe gânduri şi răspundea: „Cred că nu era asta!” În vinul care trebuia să-i limpezească mintea, nu-şi regăsea nici neamţul ţinerea de minte şi-l lăsa mereu pe tânărul cavaler între teama de moarte şi speranţă.

În acest fel, Zbyszko se zbuciuma întruna între grijă, nelinişte şi nesiguranţă. Pe drum, nu se mai gândea deloc nici la Bogdaniec, nici la Zgorzelice, ci numai la ce are de făcut. Înainte de toate, trebuia să afle adevărul la curtea din Mazowsze, aşadar se grăbea, oprindu-se doar pentru scurt timp la popasuri pe la curţile şlahticilor, la hanuri şi prin oraşe, ca să lase caii să se odihnească. La Łęczyca, porunci din nou să agaţe scândura cu provocarea la poartă, gândindu-se că, dacă Danuśka mai era jupâniţă ori s-a căsătorit, continuă să fie stăpâna inimii lui şi trebuie să lupte pentru ea. La Łęczyca, însă, nu prea avea cine să-i citească provocarea, iar aceia dintre cavaleri cărora clericii ştiutori de carte le citeau ce scrie, înălţau din umeri, necunoscând obiceiul străin şi spunând: „Trebuie să fie vreun prostănac, întrucât cum poate să încuviinţeze sau să se împotrivească vreun om cu minte, de vreme ce n-a văzut fata în viaţa lui”. Dar Zbyszko îşi continua drumul cu inima pierită şi în tot mai multă grabă. Nu încetase niciodată s-o iubească pe Danusia lui, dar la Bogdaniec şi

la Zgorzelice, „sfătuindu-se” aproape în fiecare zi cu Jagienka şi văzându-i frumuseţea, nu se mai gândea mereu la cealaltă; acum, însă, îi stăruia mereu în faţa ochilor, în amintire şi în gânduri. În vis o vedea înaintea lui, bălaie, cu lăuta în mână, în pantofiorii roşii şi cu coroniţa pe cap. Îşi întindea braţele spre el, dar Jurand o îndepărta de lângă el. Dimineaţa, când visele piereau, în locul lor venea dorul şi mai mare decât înainte, şi niciodată Zbyszko n-o iubise la Bogdaniec, aşa cum începu s-o iubească tocmai acum, când nu mai era sigur dacă nu i-o luaseră.

Îi mai trecu prin cap şi că o căsătoriseră mai mult ca sigur cu de-a sila, aşa că în inima lui n-o învinovăţea pe ea, mai ales că, o copilă fiind, nu putea să-şi impună voinţa. Se răzvrăti, în schimb, în sufletul lui, împotriva lui Jurand şi a prinţesei lui Janusz, iar când se gândea la soţul Danusiei, inima îi bătea să-i spargă pieptul şi privea ameninţător la slujitorii care-i duceau armele învelite în pânză. Îşi făcea socoteala că nu va înceta s-o slujească şi chiar de o va găsi soţia altuia, tot trebuie să-i pună la picioare penele de păun. Dar în acest gând, era mai multă jale decât mângâiere, fiindcă habar nu avea ce va face după aceea.

I se mai ostoia amărăciunea doar la gândul marelui război. Cu toate că nu voia să trăiască fără Danuśka, nu-şi spunea că trebuie neapărat să piară; simţea, însă, că sufletul şi amintirile lui vor fi spulberate în timpul războiului de alte griji şi necazuri. Iar războiul cel mare parcă era gata să izbucnească. Nu se ştia de unde apăruseră atâtea veşti despre el, atâta vreme cât între rege şi ordinul teutonilor domnea pacea. Totuşi, pretutindeni pe unde ajungea, nu se vorbea despre altceva. Oamenii parcă presimţeau că trebuie să înceapă, iar unii o spuneau pe faţă: „Ce rost mai avea să ne unim cu Lituania, dacă nu împotriva teutonilor? Trebuie deci să sfârşim odată cu ei, ca să nu ne mai sfâşie măruntaiele.” Alţii aveau altă părere: „Călugări nebuni!” Nu le-au ajuns Płowce! Moartea le stă deasupra capului, iar ei au mai răpit şi ţinutul Dobrzynului, pe care trebuie să-l vomite cu

sânge”. Şi în toate părţile regatului, se pregăteau cu râvnă, fără trufie, ca de obicei pentru o luptă pe viaţă şi pe moarte, dar cu îndârjirea surdă a unui popor puternic, care îndurase prea mult împilarea şi acum se pregătea să pedepsească înfricoşător. Pe la toate curţile, Zbyszko întâlnea oameni convinşi că vor trebui să încalece de pe o zi pe alta, şi ajunse aproape să se mire deoarece, gândind şi el ca şi ceilalţi, că războiul musai să izbucnească, nu auzise nicăieri că asta avea să se întâmple prea curând. Nu-i trecea prin minte că dorinţa oamenilor avea să preceadă în acest caz evenimentele. Avea încredere în alţii, nu în el însuşi, şi se bucura din toată inima, când vedea vânzoleala dinainte de război la fiecare pas. Pretutindeni, toate celelalte griji erau înlocuite cu grija cailor şi a armelor, peste tot întâlneai grămezi de suliţe, paloşe, topoare, halebarde, platoşe, curele pentru pieptare şi cioltare. Fierarii băteau fierul ziua şi noaptea cu ciocanele pentru armuri groase şi grele, pe care abia le-ar fi putut ridica eleganţii cavaleri din Apus, dar pe care le purtau cu uşurinţă, vânjoşii „feudali” din Wielkopolska şi Małopolska. Bătrânii scoteau de prin lăzile din iatace săculeţii mucegăiţi, pregătiţi din vreme cu bani pentru plecarea tinerilor la luptă. Odată, Zbyszko înnoptă la un şlahtic bogat, Bartosz de Bielawy care, având douăzeci şi doi de feciori zdraveni, amanetase multe pământuri mănăstirii de la Łowicz, ca să cumpere douăzeci şi două de platoşe, tot atâtea coifuri şi alte arme de război. Aşadar, Zbyszko, cu toate că nu auzise despre asta la Bogdaniec, se gândi şi el că va fi nevoit să se îndrepte în curând spre Prusia şi-i mulţumi lui Dumnezeu că este atât de bine pregătit pentru luptă. De bună seamă, armura lui stârnea admiraţia tuturor. Era luat drept o odraslă de voievod, iar când le spunea oamenilor că este un simplu şlahtic şi o astfel de platoşă poţi oricând cumpăra de la nemţi, numai să plăteşti cum se cuvine cu baltagul, inimile tresăltau de dorinţa de a porni la război. Nu erau, însă, puţini cei care, la vederea platoşei, neputându-şi stăpâni lăcomia, îl

ajungeau din urmă pe tânăr pe drum, şi-i propuneau: „Ce-ar fi să ne batem pentru ea?” Neavând vreme de pierdut, Zbyszko nu accepta provocarea, iar cehul încorda arbaleta. În cele din urmă, încetă să mai agaţe şi scândura cu provocarea pe uşile hanurilor, socotind că, dacă se depărtează de hotar, intrând mai adânc în regat, oamenii îl vor înţelege din ce în ce mai puţin şi-l vor crede smintit.

În Mazowsze, lumea vorbea mai puţin despre război. Credeau şi aici că va veni, dar nu ştiau când. La Varşovia, era linişte, cu atât mai mult cu cât curtea se afla la Ciechanów, pe care prinţul Janusz, după năvala lituanienilor, îl reconstruise sau mai degrabă îl ridicase din nou, întrucât din cel vechi nu mai rămăsese decât castelul. În fortăreaţa de la Varşovia, îl primi pe Zbyszko starostele castelului, Jaśko Socha, fiul voievodului Abraham, care se prăpădise la Worskla. Jaśko îl cunoştea pe Zbyszko, pentru că fusese cu prinţesa la Cracovia, aşa că-l ospeţi bucuros pe tânăr care, înainte de a se aşeza să mănânce şi să bea, începu să-l întrebe de Danusia, dacă nu se căsătorise şi ea odată cu celelalte jupâniţe ale prinţesei.

Socha, însă, nu ştia. Prinţul şi prinţesa se aflau la castelul Ciechanów de la începutul toamnei. La Varşovia rămăsese de strajă doar o mână de arcaşi şi el. Auzise că la Ciechanów avuseseră loc petreceri şi nunţi, ca de obicei înainte de Lăsata-secului, dar care dintre jupâniţe se căsătorise şi care mai rămăsese, ca om însurat ce se afla, nu întrebase.

—Mă gândesc totuşi, zise, că fiica lui Jurand nu s-a însoţit cu nimeni, pentru că asta nu s-ar fi întâmplat fără Jurand, dar n-am auzit că s-ar fi întors. La prinţ, se găsesc în ospeţie şi doi fraţi călugări, căpetenii, unul din Jansbork, celălalt din Szczytno, şi cu ei alţi musafiri străini, iar Jurand nu vine niciodată, fiindcă îşi pierde minţile la vederea unei mantii albe. Dacă n-a fost el, n-a avut loc nici nunta! Dacă vrei, reped un olăcar să întrebe şi-i poruncesc să aducă degrabă vestea că o vei găsi pe Danusia tot în

starea de fecioară.

—O să plec chiar eu mâine acolo, dar să te răsplătească Dumnezeu pentru vorba bună. Numai să se odihnească până mâine caii şi plec îndată, fiindcă nu voi avea linişte până când n-am să aflu adevărul. Oricum, Dumnezeu să te ajute, că mi s-a mai uşurat inima.

Socha nu se mulţumi totuşi numai cu atât şi începu să se intereseze printre şlahticii care se aflau întâmplător la castel şi printre oşteni dacă auzise vreunul de nunta fiicei lui Jurand. Nu auzise într-adevăr nimeni, deşi se găsiră unii care fuseseră la Ciechanów şi chiar la câteva nunţi: „Doar dacă n-a luat-o cineva în ultimele săptămâni sau în ultimele zile”. Putea să se întâmple şi aşa, pentru că în acele timpuri oamenii nu-şi prea pierdeau vremea stând pe gânduri. Deocamdată, însă, Zbyszko putea să se culce mai liniştit. După ce se întinse în pat, se întrebă dacă n-ar fi bine să-l alunge a doua zi pe Sanderus, dar îşi spuse că s-ar putea să-i fie de folos atunci când va porni să-l caute pe Lichtenstein. Se mai gândi că Sanderus nu-l minţise şi cu toate că îl costa cam mult, deoarece mânca şi bea prin hanuri cât patru, era totuşi ascultător şi se arăta legat de noul său stăpân. Mai mult, avea şi deprinderea scrisului, aflându-se astfel deasupra scutierului ceh şi chiar a lui Zbyszko.

Din aceste motive, tânărul cavaler îi îngădui să meargă cu el la Ciechanów, lucru de care Sanderus se bucură nu numai pentru mâncare, ci fiindcă băgase de seamă că, alături de cineva de rang înalt, trezeşte mai multă încredere şi găseşte mai lesne cumpărători pentru marfa lui. După încă un popas la Nasielsk, călărind nici prea repede, dar nici prea încet, zăriră în seara zilei următoare zidurile castelului de la Ciechanów. Zbyszko se opri la un han, ca să se îmbrace în armură şi să intre în castel după obiceiul cavaleresc, cu coiful pe cap şi suliţa în mână, drept care încălecă pe un armăsar uriaş, dobândit în luptă, şi făcând semnul crucii în aer, porni înainte.

Nu apucă să facă nici zece paşi, când cehul, care călărea în urma lui, ajunse în rând cu el şi-i spuse:

—Luminăţia Ta, gonesc după noi nişte cavaleri, s-ar putea să fie teutoni.

Zbyszko întoarse calul şi la o depărtare oarecare văzu înaintea lui o suită arătoasă, în fruntea căreia călăreau doi cavaleri pe cai puternici din Pomerania, amândoi în armuri, fiecare purtând o mantie albă cu cruce neagră şi coif cu panaş înalt de păun.

—Pe viul Dumnezeu, sunt cavaleri teutoni! exclamă Zbyszko.

Şi fără să vrea, se aplecă în şa şi coborî lancea între urechile calului, ceea ce văzând, cehul scuipă în pumni ca să nu-i scape baltagul din mână.

Slujitorii lui Zbyszko erau oameni umblaţi şi ştiau obiceiul războiului, aşa că se opriră şi ei aşteptând pregătiţi, într-adevăr nu de luptă, fiindcă nu luau parte în întâlnirile cavalerilor, dar măsurau locul pentru lupta călare sau potriveau pământul acoperit de zăpadă pentru cea de pe jos. Doar cehul, şlahtic fiind, putea să participe, dar şi el se aştepta ca Zbyszko mai întâi să vorbească, înainte de a lovi şi în sinea lui se mira că tânărul stăpân plecase suliţa înainte de provocare.

Zbyszko, însă, îşi veni în fire la timp. Îşi aduse aminte de fapta-i nebunească de la Cracovia, când voise să-l atace ca un nesăbuit pe Lichtenstein şi toate nenorocirile care urmaseră, aşa că ridică lancea, i-o dădu cehului şi fără să scoată paloşul, îşi îndemnă calul spre cavalerii ordinului. Când se apropie, băgă de seamă că afară de ei, mai era şi al treilea cavaler, şi el cu pene la coif, însoţit de al patrulea neînarmat şi cu părul lung, care i se păru a fi mazovian.

Văzându-i, îşi spuse în sinea lui:

„I-am jurat jupâniţei mele în temniţă să-i aduc nu trei panaşe, ci atâtea câte degete sunt la mâini, iar astea trei, numai să nu fie soli, le-aş putea avea de îndată”.

Se gândi totuşi că pot fi soli trimişi la prinţul de

Mazowsze, aşa că oftă din adânc şi le ură:

—Fie lăudat numele Domnului!

—În vecii vecilor, răspunse călăreţul neînarmat şi cu părul lung.

—Să vă dea Dumnezeu noroc!

—Aşijderea şi Domniei Tale!

—Glorie Sfântului Jerzy!

—E patronul vostru. Fii binevenit de la drum, Domnia Ta.

Aici, începură să-şi facă plecăciuni, apoi Zbyszko spuse cine este, ce blazon are şi ce deviză, de unde vine şi unde se duce, iar cavalerul cu părul lung îi împărtăşi, la rându-i, că se numeşte Jędrek de Kropiwnica şi-i aduce oaspeţi prinţului: pe fratele Gottfryd, fratele Rotgier şi pe Fulko de Lorche din Lotaringia care, aflându-se la cavalerii teutoni, vrea să-i vadă cu ochii lui pe prinţul de Mazowsze şi mai ales pe prinţesă, fiica vestitului „Kiejstut”.

În acest timp, în vreme ce-şi spuneau numele, cavalerii străini, stând drepţi pe cai, îşi înclinară de mai multe ori capetele acoperite de coifuri de fier, socotind, după platoşa scumpă a lui Zbyszko, că prinţul trimisese pe cineva să-i întâmpine, o rudă sau vreun fiu.

Jędrek de Kropiwnica îşi urmă vorba:

—Comturul, adică starostele pe limba noastră, de Jansbork se află musafir la prinţ, căruia i-a povestit despre aceşti trei cavaleri că vor neapărat să vină, dar nu îndrăznesc, îndeosebi cavalerul acolo din Lotaringia, care fiind de departe, credea că dincolo de hotarul ordinului, stăpânesc sarazinii, cu care se războiesc mereu. Prinţul, ca un stăpân cu purtări alese, m-a trimis îndată dincolo de graniţă, ca să-i conduc printre întărituri.

—N-ar fi putut trece şi fără ajutorul Domniei Tale?

—Poporul nostru este grozav de îndârjit împotriva nemţilor nu atât din pricina năvălirilor, pentru că şi noi îi

călcăm cu oaste, cât pentru aplecarea lor spre trădare; dacă un neamţ, te ia în braţe, şi te sărută pe gură, prin spate e gata să-ţi înfigă cuţitul între coaste, obicei de-a dreptul mârşav şi străin nouă, celor din Mazovia… Oricând îl primeşte până şi pe neamţ sub acoperişul lui şi nu-i face strâmbătate, dar afară îi aţine calea bucuros. Sunt şi unii care nu fac nimic altceva, ca să se răzbune sau pentru fală, de care să aibă parte fiecare.

—Care-i cel mai faimos dintre voi?

—Este unul pe care-l cheamă Jurand de Spychów; un neamţ mai bine să vadă moartea decât pe el.

Tânărul cavaler tresări la auzul acestui nume şi se hotărî numaidecât să-l tragă de limbă pe Jędrek de Kropiwnica.

—Ştiu! zise, am auzit de el: e cel a cărui fiică, Danuta, a fost jupâniţa prinţesei înainte de a se căsători.

Şi spunând acestea, se uită drept în ochii cavalerului mazurian, aproape ţinându-şi răsuflarea în piept. Acesta, însă, răspunse foarte uimit:

—Dar Domnia Ta cine ţi-a spus? Păi, nu-i decât o fetişcană. E drept, se întâmplă să-şi găsească bărbat şi unele ca ea, dar Danusia Jurand n-a făcut încă acest pas. Cu şase zile în urmă, când am plecat de la Ciechanów, am văzut-o lângă prinţesă. Cum putea să se mărite în timpul postului?

La auzul acestei veşti, Zbyszko îşi încordă întreaga voinţă ca să nu sară să-l îmbrăţişeze pe mazurian şi să nu-i strige: „Dumnezeu să te răsplătească pentru această noutate!” Se înfrână totuşi şi zise:

—Mi-a ajuns la ureche că Jurand a dat-o cuiva.

—Prinţesa a vrut s-o dea, nu Jurand, dar n-a putut să nu ţină seama de el. A vrut s-o dea unui cavaler la Cracovia, care i-a jurat credinţă jupâniţei şi pe care ea îl are drag.

—Îl are drag? răcni Zbyszko.

Jędrek privi la el cu luare-aminte, zâmbi şi rosti:

—Ştii ce, Domnia Ta, mă întrebi prea multe despre ea.

—Întreb despre cunoscuţii la care mă duc.

Lui Zbyszko i se vedea prea puţin din faţă sub coif, numai ochii, nasul şi o parte din obraji, în schimb, nasul şi obrajii erau atât de roşii, încât mazurianul, înclinat spre şagă, se minună.

—Mai mult ca sigur că numai din cauza gerului obrajii ţi s-au făcut stacojii ca ouăle de Paşte.

Tânărul răspunse şi mai descumpănit:

—Mai mult ca sigur…

Porniră şi merseră tăcuţi un răstimp, doar caii sforăiau împrăştiind pe nări rotocoale de aburi. Cavalerii străini începură şi ei să vorbească între ei. După o vreme, însă, Jędrek de Kropiwnica, întrebă:

—Cum ziceai că te cheamă, că n-am auzit prea bine?

—Zbyszko de Bogdaniec.

—Ia te uită! Păi şi cel care i-a jurat credinţă Danusiei se numea tot aşa.

—Şi Domnia Ta crezi că eu am ceva împotrivă? se grăbi Zbyszko să răspundă cu mândrie.

—Nici n-ai de ce. Doamne, Dumnezeule, Domnia Ta eşti acel Zbyszko, căruia jupâniţa i-a acoperit capul cu năframa! După întoarcerea de la Cracovia toate jupâniţele nu mai vorbeau decât de voi şi nu erau puţini cei pe care-i podideau lacrimile ascultând. Domnia Ta eşti! Ehei! La curte va fi mare bucurie… că şi prinţesa ţine la Domnia Ta.

—Dumnezeu s-o binecuvânteze şi pe Domnia Ta de asemenea pentru vestea bună… Când am auzit că s-a căsătorit, era cât pe ce să-mi pierd minţile.

—Cum să se căsătorească!… Asemenea jupâniţă e lucru de preţ, fiindcă are în spate întreg Spychów, dar cu toate că sunt o mulţime de băieţi fercheşi la curte, nici

unul nu-i caută privirile, deoarece toţi respectă fapta ei şi jurământul Domniei Tale. Nu le-ar fi îngăduit nici prinţesa. Hei, ştiu că se vor bucura. E drept, unii mai glumeau pe socoteala ei: „Cavalerul tău nu se mai întoarce”, dar ea le răspundea bătând din picior: „Se întoarce! Se întoarce!” deşi nu o dată, când îi zicea câte unul că ţi-ai găsit pe alta, se punea pe plâns.

Aceste cuvinte îl înduioşară pe Zbyszko, dar îl şi mânie răutatea oamenilor, aşadar, întrebă:

—Cine-a răspândit asemenea zvonuri pe seama mea? Am să-l provoc la duel!

Jędrek de Kropiwnica începu să râdă:

—Femeile flecăreau de ciudă! O să provoci femeile la luptă? Paloşul împotriva furcii, n-o să-i facă faţă!

Bucuros că Dumnezeu i-a trimis un însoţitor atât de vesel şi de binevoitor, Zbyszko se apucă să-l întrebe de Danusia, apoi despre obiceiurile de la curtea mazoviană şi din nou de Danusia, după aceea despre prinţul Janusz, despre prinţesă şi iarăşi de Danusia, totuşi, în cele din urmă, aducându-şi aminte de legământul lui, îi istorisi lui Jędrek pe drum ce auzise în legătură cu războiul, cum se pregătesc oamenii de luptă, cum îl aşteaptă, iar la sfârşit îl întrebă dacă în ţinuturile prinţilor mazovieni lucrurile se petreceau la fel.

Stăpânul de la Kropiwnica nu credea că războiul va izbucni atât de curând. Lumea vorbeşte că altfel nu poate fi, dar el l-a auzit o dată pe prinţ spunându-i lui Mikołaj de Długolas că ordinul teuton a îngropat trâmbiţele şi dacă regele ar stărui, ar înapoia şi ţinutul Dobrzynului, pe care l-au răpit, întrucât se tem de puterea lui, sau cel puţin vor tărăgăna lucrurile până când se vor pregăti temeinic.

—De altfel, zise, prinţul a fost nu de mult la Malborg, unde în absenţa marelui maestru l-a primit mareşalul şi a organizat întreceri în cinstea lui, iar acum au venit la prinţ căpeteniile şi alţi oaspeţi…

Aici, ezită totuşi o clipă şi adăugă:

—Unii oameni zic că teutonii ăştia nu vin degeaba să stea la noi şi la prinţul Ziemowit la Płock. Ei ar vrea ca, în caz de război, prinţii noştri să nu-l ajute pe regele polon, ci pe ei, iar dacă nu se vor lăsa atraşi, măcar să stea liniştiţi la locul lor, dar asta nu se va întâmpla…

—Chiar aşa, nu se va întâmpla. Cum se poate să staţi acasă? Prinţii din Mazowsze sunt supuşii regatului polon. Nu veţi sta la o parte, gândesc.

—N-o să stăm, răspunse Jędrek de Kropiwnica.

Zbyszko privi din nou la cavalerii străini şi la penele lor de păun.

—Şi ăştia tot asta doresc?

—Sunt călugări, e cu putinţă. Cine să-i ştie?

—Dar al treilea?

—Al treilea vrea să cunoască lumea.

—Înseamnă că trebuie să fie cineva.

—Adevărat, trei care ferecate vin după el, iar slujitori are vreo nouă. Dă, Doamne, să-ncrucişez sabia cu unul ca ăsta!

—Dar nu poţi, nu-i aşa?

—Păi cum! Prinţul mi-a poruncit să am grijă de ei. Nu li se va clinti nici un fir de păr din cap până la Ciechanów.

—Şi dacă i-aş provoca eu? Crezi că ar vrea să lupte cu mine?

—Atunci, ar trebui să te baţi întâi cu mine, întrucât, atâta vreme cât mă aflu în viaţă, nu-ţi voi îngădui.

Auzind acestea, privi cu prietenie la tânărul şlahtic şi zise:

—Înţelegi şi Domnia Ta ce înseamnă onoarea de cavaler. Nu voi lupta cu Domnia Ta, pentru că-ţi sunt prieten, dar la Ciechanów o să găsesc eu un motiv împotriva nemţilor.

—La Ciechanów n-ai decât să faci ce-ţi place. Nu se poate să nu fie şi acolo niscaiva întreceri. S-ar putea ajunge chiar la vreo încăierare, numai prinţul şi comturii să îngăduie.

—Am o scândură pe care scrie că-l provoc la luptă pe oricine nu va recunoaşte că jupâniţa Danusia Jurand este cea mai frumoasă şi mai virtuoasă fată de pe lume. Află că peste tot oamenii s-au mulţumit să ridice din umeri şi să râdă.

—Pentru că este un obicei străin, şi la drept vorbind cam prostesc, pe care lumea de pe la noi nu-l cunoaşte, poate doar pe la hotar. Aşa şi lotaringianul ăsta se lua de şlahticii întâlniţi pe drum şi le poruncea să-i laude nu ştiu ce jupâniţă mai mult decât pe toate celelalte. Dar nu-l înţelegea nimeni, iar eu nu-i lăsam să se bată.

—Cum aşa? Le poruncea să-i laude stăpâna inimii lui? Ai frică de Dumnezeu! Cred că n-are pic de ruşine.

Aici, se uită la cavalerul străin, vrând parcă să se convingă cum poate arăta un om fără ruşine, dar în sufletul lui trebuia să recunoască totuşi că Fulko de Lorche nu arăta deloc ca un flecar de drumul mare. Din contră, de sub viziera ridicată priveau nişte ochi blajini şi se iţea o faţă tânără şi parcă tristă.

—Sanderus! strigă Zbyszko deodată.

—La poruncă, răspunse neamţul apropiindu-se.

—Întreabă-l pe cavalerul acesta care este cea mai virtuoasă şi cea mai frumoasă jupâniţă din lume?

—Care este cea mai frumoasă şi mai virtuoasă jupâniţă din lume? repetă Sanderus.

—Ulryka de Elner! răspunse Fulko de Lorche.

Şi ridicându-şi ochii, începu să ofteze. Auzind asemenea profanare, lui Zbyszko mai că i se tăie răsuflarea şi îl cuprinse o furie atât de mare, încât îşi opri calul pe

loc, ridicându-l în două picioare; înainte, însă, de a apuca să vorbească, Jędrek de Kropiwnica îl despărţi cu calul de străin şi-i spuse:

—Nu vă veţi măsura puterile aici.

Dar Zbyszko se întoarse iarăşi spre neguţătorul de relicve:

—Spune-i din partea mea că-i place o bufniţă.

—Nobile cavaler, stăpânul meu zice că-ţi place o bufniţă! repetă Sanderus.

La acestea, de Lorche slobozi frâul şi cu mâna dreaptă începu să se descheie, apoi să-şi tragă mănuşa de fier, după care o aruncă în zăpadă înaintea lui Zbyszko, iar acesta îi făcu semn cehului s-o ridice cu vârful suliţei.

Deodată Jędrek de Kropiwnica se întoarse spre Zbyszko cu faţa ameninţătoare şi rosti:

—Nu veţi lupta, vă repet, atâta vreme cât sunt eu de strajă. N-am să vă îngădui, nici lui, nici ţie.

—Nu eu l-am provocat pe el, ci el pe mine.

—Da, dar din pricina bufniţei. Ajunge, iar dacă se va împotrivi vreunul... Ehei!... ştiu şi eu să strâng cingătoarea.

—Nu vreau să mă bat cu Domnia Ta.

—Vei fi nevoit s-o faci, fiindcă eu am jurat să-l apăr pe celălalt.

—Şi atunci ce facem? se încăpăţâna Zbyszko.

—Ciechanów nu-i departe.

—Şi ce-o să creadă neamţul?

—Să-i spună omul Domniei Tale că aici nu poate avea loc nici o luptă, iar pentru asta trebuie să obţineţi mai înainte tu îngăduinţa prinţului, iar el a comturilor.

—Ei, şi dacă nu ne-o dau?

—O să vă găsiţi altă dată. Destul cu vorba.

Văzând că n-are încotro şi înţelegând că Jędrek de Kropiwnica nu poate într-adevăr să le îngăduie lupta,

Zbyzko îl chemă iarăşi pe Sanderus să-i explice cavalerului lotaringian că nu se vor bate decât după ce vor ajunge la Ciechanów. Ascultând cuvintele neamţului, de Lorche dădu din cap că înţelege, apoi îi întinse mâna lui Zbyszko, i-o strânse puternic de trei ori, ceea ce după obiceiul cavaleresc însemna că vor trebui să se bată oriunde şi oricând. După care, aparent împăcaţi, porniră spre castelul de la Ciechanów, ale cărui turnuri tocite se vedeau pe fundalul cerului purpuriu.

Intrară încă pe lumină, dar până când se prezentară la poartă şi până când fu coborât podul, se lăsă noaptea adâncă. Îi întâmpină şi le ură bun venit un cunoscut al lui Zbyszko, Mikołaj de Długolas, care conducea mâna de cavaleri ce alcătuiau ceata de strajă şi pe cei trei sute de arcaşi neîntrecuţi. Încă de la început, Zbyszko află spre marea sa îngrijorare că prinţesa şi curtea ei nu erau la castel. Vrând să le arate cinstea cuvenită căpeteniilor de la Szczytno şi Jansbork, prinţul pusese la cale o mare vânătoare în adâncurile pădurii, la care, pentru a spori fala spectacolului, o luase şi pe prinţesă împreună cu jupâniţele de la curte. Dintre femeile cunoscute, Zbyszko o găsi numai pe Ofka, văduvă după moartea lui Krzych de Jarząbkówa, care era chelăreasă la castel. Aceasta îi arătase multă bunăvoinţă, întrucât, după întoarcerea de la Cracovia, povestise cui voia sau nu voia să asculte despre dragostea lui pentru Danusia şi întâmplarea cu Lichtenstein. Aceste istorisiri îi câştigaseră prietenia curtenilor mai tineri şi a jupâniţelor, aşa că-i era recunoscătoare lui Zbyszko şi acum se străduia să-l mângâie pe tânărul mâhnit de absenţa Danusiei.

—Nici n-o s-o mai recunoşti, îi spuse. Anii trec şi odată cu vârsta încep să-i plesnească şi cusăturile bustului, fiindcă îi creşte şi trupul. Nu mai este gâgâlicea care era şi acum te iubeşte altfel decât înainte. Ajunge să-i şoptească cineva la ureche: „Zbyszko” şi parcă o împunge cineva cu acul. Asta-i soarta noastră, a tuturor femeilor, şi n-avem ce

face, pentru că aşa-i porunca lui Dumnezeu… Dar unchiul tău zici că e sănătos? De ce n-a venit şi el?… Aşa a fost să fie… Numai femeile să tânjească de dor… Din mila lui Dumnezeu, jupâniţa nu şi-a rupt picioarele fiindcă urcă în fiecare zi în turn să se uite pe drum… Fiecare din noi are nevoie de prietenie…

—Numai să-mi odihnesc caii şi am să mă duc la ea, fie şi noaptea, răspunse Zbyszko.

—Aşa să faci, numai să iei o călăuză de la castel, să nu te rătăceşti prin pădure.

Într-adevăr, la cina pe care Mikołaj de Długolas o dădu în cinstea musafirilor, Zbyszko îi preveni că va pleca numaidecât după prinţ şi roagă să i se dea o călăuză. Fraţii călugări, osteniţi, se traseră după ospăţ lângă căminele uriaşe, în care ardeau trunchiuri întregi de pin, şi hotărâră să pornească la drum abia a doua zi, după ce se vor odihni bine. Dar de Lorche, întrebând despre ce este vorba, îşi exprimă dorinţa de a pleca odată cu Zbyszko, spunând că altminteri ar putea întârzia la vânătoarea pe care voia s-o vadă neapărat.

După care se apropie de Zbyszko şi întinzându-i mâna, i-o strânse iarăşi de trei ori.

Dar n-aveau să ajungă nici acum să se bată, deoarece Mikołaj de Długolas, aflând de la Jędrek de Kropiwnica care-i pricina, le ceru la amândoi cuvântul că nu se vor lupta fără ştirea prinţului şi a comturilor, iar în caz de împotrivire, îi ameninţă cu închiderea porţilor. Zbyszko voia s-o vadă cât mai repede pe Danusia, aşa că nu cuteză să se împotrivească, iar de Lorche, care se duela cu plăcere oricând era nevoie, deşi nu era un om lacom de vărsare de sânge, jură fără prea multă greutate pe onoarea lui de cavaler că va aştepta îngăduinţa prinţului, cu atât mai mult, cu cât se temea că-l va jigni cu neascultarea lui. Lotaringianul, căruia, ascultând multe cântece despre turniruri, îi plăceau adunările şi serbările fastuoase,

prefera să lupte în faţa curţii, a dregătorilor şi a femeilor, pentru că socotea că în acest fel izbânda lui va fi cunoscută de mai multă lume şi-i va aduce mai lesne pintenii de aur. Afară de asta, îşi dorea să cunoască ţara şi oamenii, prin urmare, întârzierea îi convenea de minune, mai ales că Mikołaj de Długolas, care petrecuse mulţi ani în robie la nemţi şi putea să se înţeleagă uşor cu străinii, povestea adevărate minuni despre vânătorile prinţului care ucisese felurite fiare necunoscute în ţările apusene. Aşadar, plecă la miezul nopţii împreună cu Zbyszko spre Przasnysz, având fiecare ceata lui de oşteni şi oameni cu făclii, ca să-i apere de lupi care, adunându-se iarna în haite nenumărate, puteau fi primejdioşi chiar pentru grupuri mai mari de călăreţi, oricât de bine înarmaţi. Nici în această parte a fortăreţei Ciechanów nu lipseau pădurile care, nu departe de Przasnysz, se transformau în uriaşul Codru Kurpie ce se unea spre răsărit cu pădurile nestrăbătute din Polesia şi din Lituania. Nu prea de mult, prin aceste locuri se strecurau de obicei în Mazowsze, ocolind aşezările localnicilor, hoardele sălbatice lituaniene; una dintre ele ajunsese în anul 1337 până la Ciechanów şi distrusese oraşul. De Lorche asculta cu cel mai mare interes povestirile despre acele vremuri ale bătrânei călăuze Maćko de Turoboje, deoarece ardea de dorinţa de a-şi măsura puterile cu lituanienii pe care, ca şi alţi cavaleri apuseni, îi confunda cu sarazinii. Venise pe aceste meleaguri ca un cruciat, vrând să dobândească slava şi mântuirea sufletului; sosind aici, socotea că până şi războiul cu mazurienii, un popor pe jumătate păgân, îi va asigura iertarea păcatelor. Aproape că nu-i venise să-şi creadă ochilor când, intrând în Mazowsze, văzuse biserici prin oraşe, crucile de pe turnuri, duhovnici, cavaleri cu însemnele sfinte pe armuri şi pretutindeni poporeni vajnici, înflăcăraţi şi gata de sfadă şi de luptă, dar creştini şi deloc hrăpăreţi asemenea nemţilor printre care tânărul cavaler trecuse. De aceea, când i se spunea că acest popor se închină de veacuri lui Cristos, nu mai ştia nici el ce să

creadă despre cavalerii teutoni, iar când auzise că şi Lituania fusese creştinată de răposata regină de la Cracovia, uimirea şi îngrijorarea lui nu mai cunoscuseră graniţele.

Iată de ce începu să-l iscodească pe Maćko de Turoboje dacă prin pădurile spre care se îndreptau, nu există cel puţin balauri, cărora oamenii nu trebuie să le sacrifice fecioare şi cu care ar fi putut să lupte. Răspunsul lui Maćko, însă, îl dezamăgi cu totul şi de astă dată.

—Prin păduri sunt fiare mari ca lupii, bourii, zimbrii şi urşii, cu care avem destul de furcă, răspunse mazurianul. Iar prin mlaştini sunt şi duhuri necurate, dar de balauri n-am auzit, şi chiar dacă ar fi, mai mult ca sigur că nu le-am oferi fecioare, ci ne-am strânge cu toţii şi i-am ataca. Ba, dacă ar fi, pădurenii ar purta de mult cingători din pielea lor.

—Ce fel de oameni sunt prin partea locului, n-aş putea oare lupta cu ei? întrebă de Lorche.

—De luptat ai putea să lupţi, dar nu prea e bine, răspunse Maćko, iar pe de altă parte, nu prea se cuvine, fiindcă Domnia Ta eşti cavaler, iar ei sunt un popor de ţărani.

—Şi heveţii sunt ţărani, dar oare se închină ei lui Cristos?

—Nu mai sunt alţii ca ei în Mazowsze, iar aceştia sunt oamenii mei şi ai prinţului. Doar i-ai văzut pe arcaşii de la castel. Sunt numai din Kurpie, dar alţii mai buni ca ei nu găseşti în toată lumea.

—Englezii şi scoţienii, pe care i-am văzut la curtea din Burgundia…

—I-am văzut şi eu la Malborg, îl întrerupse mazurianul. Sunt flăcăi zdraveni, dar să-i ferească Dumnezeu să se măsoare cu ai noştri! Aici, un copil de şapte ani nu capătă

de mâncare până când nu şi-o doboară cu săgeata din vârful pinului.

—Despre ce vorbiţi? interveni Zbyszko deodată, la urechea căruia ajunsese de câteva ori cuvântul Kurpie.

—Despre arcaşii kurpieni şi englezi. Cavalerul acesta susţine că cei englezi şi scoţieni ţintesc cel mai bine.

—I-am văzut şi eu la Wilno. Oho, le-am auzit săgeţile zbârnâind pe lângă ureche. Acolo erau şi cavaleri din toate ţările, care pretindeau că ne mănâncă fără sare, dar încercându-ne o dată, de două ori, şi-au pierdut pofta de mâncare.

Maćko izbucni în râs şi-i repetă cuvintele lui Zbyszko cavalerului de Lorche.

—Se vorbeşte despre asta la diferite curţi, răspunse lotaringianul. Acolo, este lăudată îndârjirea cavalerilor Domniilor Voastre, care sunt dojeniţi că-i apără pe păgâni împotriva Crucii.

—Am apărat un popor care voia să se creştineze împotriva năvălirilor şi a strâmbătăţii. Nemţii vor să-i menţină păgâni, ca să aibă motiv de război.

—Dumnezeu îi va judeca, rosti de Lorche.

—Poate destul de curând, răspunse Maćko de Turoboje.

Dar lotaringianul, auzind că Zbyszko fusese la Wilno, începu să-l întrebe ce şi cum, deoarece vestea despre luptele şi duelurile cavalereşti care avuseseră loc acolo se dusese în toată lumea. Mai ales duelul în care se provocaseră patru cavaleri polonezi şi patru francezi învâlvorase închipuirea războinicilor apuseni. Astfel că de Lorche începu să nutrească mai mult respect pentru Zbyszko, care luase parte la asemenea lupte vestite şi se bucura în inima lui că nu-şi va încerca puterile cu fitecine.

Călăriră, aşadar, mai departe într-o înţelegere aparentă, arătându-se binevoitori unul cu celălalt la

popasuri şi cinstindu-se reciproc cu vinul din care de Lorche avea rezerve însemnate în carele de povară. Dar când din discuţia dintre el şi Maćko de Turoboje se arătă că Ulryka de Elner nu era o jupâniţă, ci o femeie de patruzeci de ani, căsătorită, care avea şase copii, Zbyszko se răzvrăti şi mai mult în sufletul lui că acest străin îndrăzneşte nu doar să compare o „babă” cu Danuśka, dar mai cere şi întâietate pentru ea. Socoti totuşi că putea fi un om cu mintea rătăcită, căruia o încăpere întunecată şi biciul i-ar fi folosit mai mult decât colindatul prin lume, şi acest gând îi mai domoli mânia stârnită dintr-odată.

—Domnia Ta, nu crezi, i se adresă lui Maćko, că un duh necurat i-a învălmăşit mintea? Te pomeneşti că în capul lui stă mereu un diavol, ca un vierme într-o nucă, gata să se mute noaptea în vreunul dintre noi. Se cuvine să avem grijă…

Auzind aceasta, Maćko de Turoboje se împotrivi într-adevăr, dar începu să se uite cu anume neliniște la lotaringian şi, într-un târziu, spuse:

—Câteodată, se întâmplă să stea legaţi câte o sută sau chiar mai mulţi, şi din cauza înghesuielii, s-ar bucura să-şi caute loc şi în alţi oameni. Cel mai rău diavol este de obicei cel pe care-l trimite femeia.

După care se întoarse dintr-odată spre cavaler:

—Lăudat fie numele lui Cristos!

—Lăudat să fie, răspunse de Lorche oarecum uimit.

Maćko de Turoboje se linişti cu totul.

—Ei, vezi, Domnia Ta, spuse, dacă duhul rău s-ar afla în el, ar fi făcut spume la gură de îndată sau s-ar fi prăbuşit la pământ, pentru că l-am luat pe nepregătite. Putem să ne continuăm drumul.

Porniră deci mai departe fără teamă. De la Ciechanów până la Przasnysz nu era prea departe şi vara, un olăcar pe un cal bun putea să parcurgă drumul care despărţea cele două oraşe în două ceasuri. Ei însă înaintau mult mai încet

din cauza întunericului, a popasurilor şi a troienelor de zăpadă, care năpădiseră pădurea, iar pentru că plecaseră târziu după miezul nopţii, ajunseră abia în revărsatul zorilor la casa de vânătoare a prinţului, care se afla dincolo de Przasnysz, la marginea pădurii. Era o clădire mare, scundă, de lemn, care avea totuşi geamuri la ferestre. Înaintea casei se înălţau cumpenele fântânilor şi două grajduri pentru cai, iar împrejur se vedeau o mulţime de colibe întocmite la repezeală din crengi de pin şi de corturi din piei de animale. În mohoreala zilei care albea, străluceau vioaie în faţa corturilor focurile, iar în jurul lor stăteau hăitaşii în cojoace întoarse pe dos, în şube de vulpe, de lup şi de urs. Cavalerul de Lorche avu impresia că vede fiare ridicate în două labe pe lângă foc, deoarece majoritatea acestor oameni purtau pe cap căciuli făcute din capete de animale. Unii stăteau rezemaţi în suliţe, alţii în arbalete, câţiva erau ocupaţi cu împletirea unor plase uriaşe din frânghii, alţii învârteau deasupra cărbunilor hălci mari de zimbru şi de elan, pregătite se vede pentru mâncarea de dimineaţă. Strălucirea flăcărilor cădea pe zăpadă, luminând totodată siluetele acestea sălbatice, înceţoşate puţin de fumul focurilor, de pâcla răsuflărilor şi de aburii ce se ridicau din carnea friptă. Dincolo de ele se vedeau trunchiurile trandafirii ale pinilor uriaşi şi alte grupuri de oameni, al căror număr mare îl uimi pe lotaringianul neobişnuit cu asemenea privelişti de vânătoare.

—Prinţii Domniilor Voastre, spuse, merg la vânătoare ca la război.

—Ca să ştiţi, răspunse Maćko de Turoboje, că nu ducem lipsă de cele necesare pentru vânătoare şi nici de oameni. Ăştia sunt hăitaşii prinţului, dar mai sunt şi alţii care vin aici la târg din cotloanele pădurii.

—Ce să facem? îl întrerupse Zbyszko, cei din clădire dorm încă.

—Să aşteptăm până când se trezesc, îl lămuri Maćko.

Doar n-o să batem la uşa prinţului, stăpânul nostru, şi să-l trezim.

Zicând acestea, îi însoţi la o bobotaie, unde hăitaşii le aşternură piei de zimbri şi de urşi, apoi îi cinstiră din belşug cu carne aburindă, iar când auziră vorbe străine, începură să se adune, ca să-l vadă pe neamţ. Oamenii lui Zbyszko răspândiră îndată vestea că este un cavaler „de dincolo de mare” şi atunci îmbulzeala deveni atât de mare, încât stăpânul de la Turoboje se văzu nevoit să facă uz de puterea lui, ca să-l ferească pe străin de curiozitatea exagerată a oamenilor. De Lorche observă în mulţime şi femei îmbrăcate şi ele în cea mai mare parte în piei, dar rumene ca merele şi neobişnuit de frumoase, aşa că întrebă dacă şi ele participau la vânătoare.

Maćko de Turoboje îl lămuri că ele nu luau parte la vânătoare, dar veneau odată cu hăitaşii din curiozitate femeiască sau la iarmaroc să cumpere mărfuri de la oraş şi să-şi vândă din produsele pădurii. Într-adevăr, aşa şi era; casa prinţului era ca un loc de întâlnire, în jurul căruia, chiar în lipsa prinţului, se cumpărau mereu două mărfuri: de oraş şi de pădure. Hăitaşilor nu le plăcea să-şi părăsească aşezările din codru, fiindcă nu se simţeau prea bine fără foşnetul copacilor deasupra capului, astfel că cei din Przasnysz cărau spre această margine a pădurii berea lor cunoscută, făină măcinată la morile de vânt sau la cele de apă din Węgierka, sarea puţină şi foarte căutată, unelte de fier, curele şi alte asemenea născociri ale iscusinţei omeneşti, luând în schimb piei, blănuri scumpe, ciuperci uscate, nuci, ierburi de leac pentru tot felul de boli sau bucăţi de chihlimbar care se găseau îndestul pe la kurpieni. Din această pricină, în jurul casei prinţului era un veşnic du-te-vino care sporea şi mai mult în timpul vânătorilor, când îndatoririle şi curiozitatea atrăgeau oamenii din bungetele codrului.

De Lorche asculta povestirile lui Maćko, uitându-se cu interes la figurile hăitaşilor care, trăind în aerul sănătos şi îmbibat de răşină şi hrănindu-se, asemenea celor mai mulţi

dintre ţăranii de atunci, îndeosebi cu came, îi uimeau până şi pe călătorii străini cu statura şi forţa lor. Aşezat lângă foc, Zbyszko privea încontinuu la uşile şi ferestrele conacului, abia stăpânindu-se să stea locului. Era lumină numai la o fereastră, la cea de la bucătărie, se vede, deoarece fumul ieşea prin crăpăturile geamurilor rău încheiate. Celelalte erau întunecate, lucind doar în zorii zilei care albea tot mai mult cu fiecare clipă, argintând şi pădurea înzăpezită din spatele conacului. În uşa mică, tăiată în peretele lateral al clădirii, apăreau uneori slujitorii îmbrăcaţi în culorile prinţului, cu găleţile în mână sau pe cobiliţă şi alergau după apă la fântână. Întrebaţi dacă cei dinăuntru dorm şi acum, aceşti oameni răspundeau că erau cu toţii trudiţi de vânătoarea de ieri, dar se pregăteşte mâncarea pentru dimineaţă, înainte de a porni din nou.

Într-adevăr, prin fereastra bucătăriei începu să se împrăştie un miros de grăsime şi şofran, care se răspândi până departe printre focuri. În cele din urmă, scârţâi şi se deschise uşa principală, lăsând să se vadă lăuntrul tindei bine luminate şi pe balcon ieşi un om, în care Zbyszko recunoscu de la prima aruncătură de ochi pe unul din cântăreţii pe care îl văzuse mai înainte printre slujitorii prinţesei la Cracovia. La vederea lui, fără să-l mai aştepte pe Maćko de Turoboje şi nici pe de Lorche, Zbyszko se repezi cu asemenea avânt spre uşă, încât lotaringianul întrebă uimit:

—Ce i s-a întâmplat acestui tânăr cavaler?

—Nu i s-a întâmplat nimic, răspunse Maćko de Turoboje, dar iubeşte o jupâniţă de la curtea prinţesei şi ar fi foarte frumos s-o vadă cât mai repede.

—Ah! oftă de Lorche, ducându-şi amândouă mâinile la inimă.

Şi înălţându-şi ochii spre cer, începu să ofteze jalnic de mai multe ori, făcându-l pe Maćko să ridice din umeri şi să-şi spună în gând:

„Să ofteze oare aşa după bătrânica lui? Să-şi fi pierdut cu adevărat minţile?”

În acest timp, îl conduse în curte şi amândoi intrară în tinda încăpătoare, împodobită cu coarne de bouri, zimbri, elani şi cerbi şi luminată de chiutucii uscaţi din căminul uriaş. La mijloc se afla, acoperită de un chilim, o masă cu farfuriile pregătite pentru mâncare. În tindă se găseau doar câţiva curteni, cu care se întreţinea Zbyszko. Maćko de Turoboje le făcu cunoştinţă cu de Lorche, dar pentru că nu ştiau nemţeşte, fu nevoit să rămână mai departe lângă ei. Curtenii se înmulţeau totuşi mereu, în cea mai mare parte flăcăi vânjoşi, aspri încă, dar spătoşi, cu părul blond şi îmbrăcaţi ca pentru pădure. Cei care-l cunoşteau pe Zbyszko şi ştiau de isprăvile lui de la Cracovia, îl întâmpinară ca pe un prieten vechi; se vedea că se bucură de simpatia lor. Ceilalţi priveau la el cu admiraţia cu care te uiţi la un om peste grumazul căruia atârnase securea călăului. Împrejur, se auziră murmure: „În sfârşit, iată că a venit prinţesa şi fiica lui Jurand, o să le vezi îndată, bietul de tine, şi o să mergi la vânătoare cu noi”. Deodată, intrară şi cei doi oaspeţi teutoni, fratele Hugo de Danveld, starostele de Ortelsburg, adică Szczytno, a cărui rudă fusese cândva mareşal, şi Zygfryd de Löwe, şi el dintr-o familie cu mari merite în slujba Ordinului, primar de Jansbork. Cel dintâi, destul de tânăr încă, dar gras, cu faţa unui băutor de bere viclean şi cu buzele groase, umede, al doilea înalt, cu trăsături aspre, dar nobile. Lui Zbyszko i se păru că pe Danveld îl mai văzuse cândva aproape de prinţul Witold, când Henryk, episcopul de Płock, îl doborâse de pe cal în întrecerile cavalereşti, dar amintirile îi fură întrerupte de intrarea prinţului Janusz către care se întoarseră şi i se închinară teutonii şi curtenii. Se apropiară de el de Lorche şi comturii, şi Zbyszko, iar el îi salută cu politeţe şi cu gravitatea întipărită pe faţa-i fără mustaţă de ţăran, înconjurată de părul tăiat scurt deasupra frunţii, care-i cădea în amândouă părţile până pe umeri. Trâmbiţele răsunară numaidecât dincolo de ferestre în

semn că prinţul se aşază la masă: sunară o dată, a doua oară şi încă o dată, până când, a treia oară, se deschise larg uşa din partea dreaptă a tindei şi în ea se ivi prinţesa Anna având-o alături pe fetişcana bălaie cu lăuta agăţată de umăr.

Când le văzu, Zbyszko se strecură înainte şi ducându-şi mâinile la gură, îngenunche pe amândoi genunchii într-o atitudine plină de cinstire şi adoraţie.

La această privelişte, se iscară murmure, întrucât fapta lui Zbyszko îi uimi pe mazurieni, iar pe câţiva îi şi supără: „Priviţi, îşi spuseră cei mai în vârstă, sigur că a deprins acest obicei de pe la cavalerii de peste mare, sau chiar de la păgâni, fiindcă nici măcar nemţii nu-l au”. Tinerii, în schimb se gândeau: „Nu-i de mirare, fetei îi datorează viaţa”. Iar prinţesa şi Danusia nu-l recunoscură la început pe Zbyszko, fiindcă îngenunchease cu spatele la foc şi avea faţa în umbră. Prinţesa crezu în prima clipă că vreunul dintre curteni, făcându-se vinovat cu ceva faţă de prinţ, o roagă să-l apere, dar Danusia, care avea privirea mai ageră, ieşi un pas înainte şi aplecându-şi capul bălai, strigă deodată cu glas subţire şi ascuţit:

—Zbyszko!

După care, nepăsându-i că întreaga curte şi oaspeţii străini se uită la ea, se repezi ca o căprioară spre tânărul cavaler şi luându-l în braţe, începu să-i sărute ochii, gura, obrajii, strângându-se la pieptul lui şi piuind de bucurie până când mazurienii izbucniră într-un hohot de râs şi până prinţesa o trase de guler lângă ea.

Atunci, se uită împrejur şi speriindu-se grozav, se retrase tot atât de repede în spatele prinţesei, ascunzându-se în faldurile rochiei acesteia, de nu i se mai vedea decât creştetul capului.

Zbyszko îi îmbrăţişă picioarele stăpânei care îl ridică şi începu să-l întrebe de Maćko: dacă murise sau mai trăia, iar dacă mai trăia, dacă venise şi el în Mazowsze? Zbyszko răspunse cam învălmăşit la aceste întrebări, deoarece aplecându-se în amândouă părţile, se străduia s-o vadă în

spatele prinţesei pe Danusia care în acest timp aci se iţea de după rochia stăpânei, aci se cufunda în faldurile ei. Mazurienii îşi puneau mâinile-n şolduri la asemenea privelişte, râdea chiar şi prinţul până când, într-un târziu, când aduseră tăvile calde, prinţesa se întoarse înveselită spre Zbyszko şi-l îndemnă:

—Slujeşte-ne, slujitor drag, şi cu ajutorul lui Dumnezeu nu numai la masă, ci pentru totdeauna.

Apoi către Danusia:

—Iar tu, musculiţă supărată, ieşi din faldurile rochiei, că o să mi-o rupi.

Danusia ieşi de după prinţesă roşie, încurcată, ridicându-şi mereu spre Zbyszko ochii temători, ruşinaţi şi curioşi, atât de minunată că mai că i se topea inima nu doar lui Zbyszko, ci şi celorlalţi bărbaţi. Starostele teutonilor din Szczytno rămânea tot mai des cu mâna pe buzele-i groase, umede, iar de Lorche îşi ridică braţele uimit şi întrebă:

—Pe Sfântul Jacob de Compostella, cine-i fecioara asta?

La acestea, starostele de Szczytno, care pe lângă că era gras, mai era şi scund, se ridică în vârful picioarelor şi-i şopti la ureche lotaringianului.

—Fiica diavolului.

De Lorche privi la el, clipind din ochi, apoi îşi încruntă sprâncenele şi începu să vorbească pe nas:

—Nu-i drept un astfel de cavaler care latră împotriva frumuseţii.

—Port pinteni de aur şi sunt călugăr, răspunse cu trufie Hugo de Danveld.

Respectul faţă de cavalerii învestiţi era atât de mare, că lotaringianul îşi plecă fruntea, dar după o clipă răspunse:

—Iar eu sunt rudă cu prinţii de Brabant.

— *Pax! Pax!*[1] îl domoli cavalerul teuton. Cinste puternicilor prinţi şi prietenilor Ordinului, din mâna căruia Domnia Ta vei primi în curând pintenii. Nu spun că fata nu-i frumoasă, dar ascultă cine-i tatăl ei.

Dar nu apucă să-i povestească nimic, deoarece, în clipa aceea, prinţul se aşează la masă şi aflând mai înainte de la primarul de Jansbork despre rudele însemnate ale lui de Lorche, îi făcu semn să se aşeze lângă el. În faţă îşi ocupară locurile prinţesa şi Danusia, iar Zbyszko se plasă, ca odinioară la Cracovia, în spatele scaunelor lor. Danusia îşi ţinea capul cât mai jos deasupra farfuriei, pentru că-i era ruşine de oameni, dar puţin într-o parte, ca Zbyszko să-i poată vedea faţa. El privea cu lăcomie şi încântare la căpşorul ei luminos, la obrăjorii trandafirii, la braţele în veşminte strâmte, care nu mai erau de copilă, şi simţea cum creşte în el dragostea, asemenea unui râu, care-i inundă tot pieptul. Îi mai simţea şi acum pe ochi, pe gură şi pe faţă sărutările ei proaspete. Odinioară i le dăduse ca o soră, iar el le primise ca de la un copil drag. Acum, la amintirea lor proaspătă, se întâmpla cu el ce se întâmplase şi alături de Jagienka: îl treceau fiorii şi-l cuprindea moleşeala sub care se ascundea jarul care mocnea în focul acoperit de cenuşă. Danusia i se părea o jupâniţă destul de mare, pentru că mai crescuse într-adevăr, şi înflorise. Pe de altă parte, atâta se vorbea în prezenţa ei despre dragoste, încât aşa cum bumbul de floare, care, încălzit de soare, creşte şi se face tot mai frumos, apoi se deschide treptat, şi ochii ei se deschideau spre dragoste. De aceea, acum vedea în ea ceva ce nu mai văzuse mai demult, un soi de frumuseţe, nu numai de copilă, ci şi o atracţie îmbătătoare, pe care o răspândea cum îşi răspândeşte flacăra căldura şi trandafirul mireasma.

Asta simţea şi Zbyszko, dar nu-şi dădea seama, deoarece uitase de sine. Uitase până şi că trebuia să le slujească la masă. Nu mai vedea că împrejur curtenii se

1 Pace! Pace! (lb. lat.)

uită la el şi îşi dau coate, că arată spre el şi spre Danusia şi râd. Nu observă nici faţa încremenită de mirare a cavalerului de Lorche, nici ochii holbaţi ai starostelui teuton de Szczytno, care erau pironiţi pe Danusia şi răsfrângând flacăra focului din cămin, păreau atât de roşii şi de strălucitori ca de lup. Îşi reveni abia când trâmbiţele răsunară din nou, dând de veste că e timpul să plece în pădure, şi când prinţesa Anna Danuta, întorcându-se spre el, îi zise:

—O să mergi alături de noi, ca să ai parte de bucurie şi să-i poţi vorbi jupâniţei despre dragoste, lucruri pe care şi eu am să le ascult cu plăcere.

Spunând acestea, ieşi cu Danusia să se îmbrace pentru călărie. Zbyszko dădu fuga în curte, unde se aduseseră caii, care sforăiau acoperiţi de promoroacă, pentru prinţ, oaspeţi şi curteni. În curte, nu mai era atâta forfotă ca mai înainte, întrucât hăitaşii ieşiseră cei dintâi cu plasele şi dispăruseră în pădure. Focurile se stingeau, ziua se lumina treptat, era ger şi zăpada scârţâia sub picioare, iar din copacii mişcaţi de adierea uşoară se cernea chida uscată, scânteietoare. În curând, ieşi şi încălecă şi prinţul, însoţit de un copil de casă, cu arbaleta şi cu o suliţă atât de lungă şi grea, că puţini erau în stare s-o mânuiască; prinţul o mânuia totuşi cu uşurinţă, deoarece, ca şi ceilalţi Piaşti mazovieni, avea o putere neobişnuită. În acest neam, erau şi femei care, căsătorindu-se cu prinţi străini învârteau cu iuţeală pe la nunţi tesace late de fier[1]. Aproape de prinţ călăreau încă doi bărbaţi, gata oricând să-i sară în ajutor, aleşi dintre şlahticii din ţinuturile Varşoviei şi Ciechanów, înfricoşători la vedere şi cu braţele ca nişte trunchiuri de copaci din pădure, la care privea cu admiraţie de Lorche, oaspetele venit de departe.

În acest timp, ieşi şi prinţesa cu Danusia, amândouă purtând glugi din piei de nevăstuică. Asemenea femeilor

1 Cymbarka, căsătorită cu Ernest de Habsliurg, zis *cel de fier* (nota ed. pol.).

din neamul ei, fiica lui Kiejstut ştia mai bine să împroaşte cu săgeţile din arc decât să coase cu acul, aşa că avea şi ea la îndemâna o arbaletă înflorată puţin mai uşoară decât cele obişnuite. Îngenunchind pe zăpadă, Zbyszko îşi întinse palma, pe care prinţesa îşi puse piciorul când încălecă, după care o ridică pe Danusia, cum făcuse şi cu Jagienka la Bogdaniec, şi porniră. Alaiul se alungi ca un şarpe uriaş; coti la dreapta de la conac, făcând ape-ape la marginea pădurii, ca tivul colorat al unei stofe, apoi începu să dispară printre copaci.

Intraseră destul de adânc în codru, când prinţesa, întorcându-se spre Zbyszko, îl întrebă:

— De ce nu spui nimic? Hai, vorbeşte cu ea.

Deşi încurajat în acest fel, Zbyszko continuă să tacă un răstimp, deoarece îl stăpânea timiditatea, şi abia după cât ai spune două rugăciuni, îngăimă:

— Danuśka!

— Ce-i, Zbyszko?

— Îmi eşti atât de dragă…

Aici, se poticni, căutându-şi cuvintele care-i veneau cu greu, pentru că, deşi îngenunchease ca un cavaler străin înaintea jupâniţei, deşi îi arătase în fel şi chip respectul cuvenit, străduindu-se să nu folosească expresii nepotrivite cu rangul ei, se silea zadarnic să se poarte ca un curtean; având sufletul deschis, se pricepea şi să spună lucrurilor pe nume.

Aşa procedă şi acum:

— Îmi eşti atât de dragă, că mi se taie răsuflarea!

Ea, însă, îşi înălţa capul spre el de sub gluguţa de nevăstuică, ochişorii şi faţa rumenită de aerul rece din pădure.

— Şi tu mie, Zbyszko! răspunse parcă în grabă.

După care, îşi acoperi îndată ochii cu genele, fiindcă acum ştia ce înseamnă dragostea.

— Ei, comoara mea! Hei, jupâniţa mea! exclamă Zbyszko. Ehei!…

Şi iarăşi tăcu de fericire şi de emoţie, dar buna şi totodată curioasa prinţesă le veni pentru a doua oară în ajutor:

—Spune-i, îl sfătui, cum ţi-a fost dor de ea şi, dacă se nimereşte să trecem prin vreun tufiş, măcar acolo poţi s-o săruţi pe gură, eu nu mă voi supăra, pentru că numai aşa poţi să-ţi arăţi dragostea.

Aşa că începu să povestească în amănunt, „cum îi fusese dor de ea” şi la Bogdaniec, când îl îngrijise pe Maćko, şi prin vecini. Numai despre Jagienka nu aminti nimic, fofilându-se cu „viclenie”, cu toate că era sincer, fiindcă în această clipă era atât de fermecat de minunata Danusia, încât îi venea s-o ia în braţe, s-o urce pe calul lui şi s-o strângă la piept.

Nu se încumetă totuşi s-o facă; în schimb, când primul tufiş îi despărţi de curtenii şi oaspeţii care îi urmau, se aplecă spre ea, o îmbrăţişă şi îşi înfundă faţa în gluga de nevăstuică, mărturisindu-şi în acest fel dragostea.

Dar pentru că iarna tufişurile de alun n-au frunze, îl văzură Hugo de Danveld, de Lorche şi ceilalţi curteni şi începură să vorbească între ei:

—S-au sărutat lângă prinţesă! O să le facă nunta numai-decât.

—Flăcăul nu pierde vremea, dar şi ea are sângele iute, ca Jurand!

—Cum e cremenea, şi amnarul, deşi fata pare tare neajutorată. O să iasă scântei de aici, n-ai grijă! S-a lipit de ea ca o căpuşă!

Astfel tăifăsuiau, râzând, dar starostele de Szczytno îşi întoarse faţa-i libidinoasă de ţap către de Lorche şi-l întrebă:

—Domnia Ta, n-ai vrea ca vreun Merlin[1] să te

1 Cavalerul Uther, îndrăgostindu-se de virtuoasa Izvema, soţia prinţului Gorlas, a luat înfăţişarea lui Gorlas cu ajutorul vrăjitorului Merlin şi l-a zămislit cu Izverna pe regele Arthur (nota ed. pol.).

preschimbe cu puterea lui de vrăjitor în tânărul cavaler de acolo?

—Dar Domnia Ta? îi întoarse de Lorche întrebarea.

La acestea, teutonul, în care se vede că fierbeau gelozia şi poftele, îşi struni nervos calul şi strigă:

—Pe sufletul meu!…

Dar se stăpâni numaidecât şi înclinându-şi capul, răspunse:

—Sunt călugăr şi am jurat să-mi păstrez curăţenia.

Şi-l privi în ochi pe lotaringian, de teamă să nu-i vadă zâmbetul de pe faţă, întrucât, din acest punct de vedere, Ordinul avea o faimă proastă în lume, iar Hugo de Danveld cea mai deocheată printre călugări. Cu câţiva ani în urmă, fusese ajutorul primarului de Sambia şi acolo plângerile împotriva lui ajunseseră atât de cunoscute, încât, cu toată îngăduinţa cu care erau privite asemenea treburi la Malborg, fuseseră nevoiţi să-l mute căpetenie peste garnizoana de la Szczytno. Venind în ultimele zile cu porunci tainice la curtea prinţului şi văzând-o pe minunata fiică a lui Jurand, îl cuprinsese vâlvoarea poftelor, pentru care vârsta Danusiei nu însemna nici o piedică, fiindcă în acea vreme se căsătoreau şi altele mai mici decât ea. Dar pentru că Danveld cunoştea în acelaşi timp şi neamul jupâniţei, iar numele lui Jurand se lega de o întâmplare înspăimântătoare în amintirea lui, poftele lui crescuseră pe temeiul urii sălbatice.

De Lorche se apucă să-l întrebe tocmai despre aceste vremuri.

—Domnia Ta, mi-ai spus că această jupâniţă fermecătoare este fiica unui diavol; din ce pricină?

Danveld începu să-i povestească istoria de la Złotoryja; cum în timpul reconstruirii castelului au dus cu bine la capăt răpirea prinţului cu toată curtea sa şi cum în această întâmplare de năprasnă a pierit mama Danusiei, pentru care Jurand s-a tot răzbunat de atunci pe toţi cavalerii călugări. Ura clocotea ca o flacără în teuton în timp ce

povestea, pentru că avea şi unele motive personale. El însuşi se întâlnise cu doi ani în urmă cu Jurand, dar atunci la vederea înfricoşătorului „Mistreţ de la Spychów”, pentru prima dată în viaţă curajul îi pierise cu totul, încât îşi părăsise două dintre rudele lui, oamenii, prada şi fugise o zi întreagă ca un smintit până la Szczytno, unde bolise vreme îndelungată de spaimă. Când se însănătoşise, marele mareşal al Ordinului îl predase judecăţii cavalerilor, a căror sentinţă îl scosese nevinovat într-adevăr, după ce Danveld jurase pe cruce şi onoare că fugarul speriat îl îndepărtase de pe câmpul de luptă, dar îi închisese drumul către marile dregătorii ale Ordinului. E drept, teutonul trecu acum sub tăcere aceste fapte în faţa lui de Lorche, în schimb îi înşiră atâtea plângeri despre cruzimea lui Jurand şi trufia întregului popor polonez, că abia încăpură toate în capul lotaringianului.

—Totuşi, noi, adăugă după o clipă, ne aflăm în Mazowsze, nu în Polonia?

—Asta-i un principat separat, dar face parte din acelaşi popor, răspunse starostele, aceeaşi neruşinare şi aceeaşi înverşunare îi însufleţesc pe toţi împotriva Ordinului. Să dea Dumnezeu ca paloşul nemţesc să şteargă de pe faţa pământului toată această seminţie!

—Vorbeşti cu dreptate, Domnia Ta: pentru că dacă acest prinţ, care pare cumsecade, a îndrăznit să ridice acel castel împotriva teutonilor pe pământul lor, despre asemenea fărădelege n-am mai auzit nici printre păgâni.

—Castelul acela l-a ridicat împotriva noastră, dar Zlotoryja se află în ţinutul lui, nu pe pământul nostru.

—Slavă Domnului că v-a dat izbândă asupra lui. Cum s-a sfârşit războiul?

—Atunci, nu era război.

—Dar izbânda Domniei Voastre de la Zlotoryja?

—Tocmai prin asta ne-a binecuvântat Dumnezeu, că

prinţul nu avea oastea cu el, ci numai curtea şi femeile.

La acestea, de Lorche privi uluit la teuton.

—Cum aşa? Aşadar, în timp de pace aţi năvălit asupra femeilor şi a prinţului care îşi construia un castel pe propriul pământ?

—Când este vorba de faima Ordinului şi a creştinităţii, nu există fapte de ruşine.

—Şi cavalerul acela caută să se răzbune numai pentru tânăra-i soţie ucisă de Domniile Voastre în timp de pace?

—Cine ridică mâna împotriva unui cavaler teuton, este fiul întunericului.

De Lorche căzu pe gânduri, auzind aceste cuvinte, dar nu mai avu când să-i răspundă lui Danveld, deoarece ieşiră într-o poiană largă acoperită cu stuf înzăpezit, unde prinţul descălecă de pe cal, urmat de ceilalţi care începură să coboare şi ei de pe cai.

Capitolul XX

ÎNDRUMAŢI DE STAROSTELE DE VÂNĂTOARE, pădurari îndemânatici începură să-i rânduiască pe vânători într-un şirag lung la marginea poienii astfel încât, ei fiind nevăzuţi, să aibă înaintea lor un spaţiu gol, ca să poate slobozi săgeţile din arbalete şi arcuri. Laturile mai scurte ale poienii erau mărginite de plase, îndărătul cărora se ascundeau pădurarii „gonaci”. Îndatorirea lor era să îndrepte animalul către arcaşi ori, în caz că nu se speria şi se încurca în plase, să-l ucidă cu suliţele. Nenumărate grupuri de kurpieni, aşezaţi cu pricepere în aşa-numitul ocol, aveau să gonească tot ce era viu în adâncul pădurii spre poiană. În spatele arcaşilor se mai afla încă o plasă pentru ca sălbăticiunea care se strecura printre ei să se prindă în ea şi să fie omorâtă.

Prinţul se găsea în mijlocul şirului într-o mică adâncitură care străbătea întreaga poiană. Starostele de vânătoare, Mrokota de Mocarzew, îi alesese acest loc ştiind că tocmai pe aici vor fugi cele mai mari animale din pădure. Însuşi prinţul ţinea în mână o arbaletă, având lângă el, mai la o parte, rezemată de un copac, o suliţă grea, iar puţin mai în spate se aţineau cei doi „apărători” cu baltagele pe umeri, uriaşi, semănând cu două trunchiuri de copaci, care afară de baltage, mai aveau la îndemână şi arbalete încordate, ca să i le dea prinţului la nevoie. Prinţesa şi fiica lui Jurand nu descălecaseră, deoarece prinţul nu le îngăduia s-o facă niciodată, având în vedere primejdia bourilor şi a zimbrilor, de turbarea cărora era mai uşor să scape călare, decât pe jos. De Lorche, deşi poftit de prinţ să-şi ocupe locul în partea din dreapta, îl rugase să-i îngăduie să rămână pe cal pentru apărarea jupâneselor, aşa că stătea aproape de prinţesă, semănând cu un piron lung, cu lancea de cavaler, de care râdeau pe înfundate mazurienii, socotind-o o armă nu prea folositoare la vânătoare. În schimb, Zbyszko îşi înfipsese suliţa în zăpadă, îşi răsucise arbaleta pe spinare şi stând lângă calul Danusiei, îşi înălţa capul spre ea, aci spunându-i ceva în şoaptă, aci îmbrăţişându-i picioarele şi sărutându-i genunchii, pentru că nu-şi mai ascundea dragostea de nimeni. Se linişti abia atunci când Mrokota de Mocarzew, care îşi permitea în pădure să-l certe şi pe prinţ, îi porunci ameninţător să păstreze tăcerea.

În acest timp, hăt! departe în adâncul pădurii răsunară cornurile kurpiene, cărora le răspunse scurt şi ascuţit o trâmbiţă din poiană, după care se aşternu tăcerea deplină. Abia la răstimpuri câte o gaiţă ţipa prin vârfurile pinilor, iar oamenii din ocol imitau croncănitul corbilor. Vânătorii îşi încordau privirile peste întinderea albă şi pustie, unde vântul legăna papura acoperită de promoroacă şi tufele de răchită fără frunze. Toţi aşteptau cu nerăbdare să vadă primul animal care se va năpusti în poiană; se aşteptau la o vânătoare bogată, deoarece codrul mişuna de zimbri, bouri

şi mistreţi. Kurpienii goniseră din bârloguri şi câţiva urşi care, treziţi în acest fel, umblau prin tufişuri înfuriaţi, flămânzi şi cu urechea la pândă, parcă ghicind că în curând vor trebui să lupte nu pentru somnul lor liniştit de iarnă, ci pentru propria viaţă.

Fură nevoiţi totuşi să aştepte destul de mult, fiindcă oamenii care împingeau animalele spre deschizătura ocolului şi spre poiană, ocupaseră o bucată uriaşă de pădure şi veneau atât de departe, încât la urechile vânătorilor nu ajungea nici măcar lătratul câinilor care fuseseră sloboziţi din lese imediat după sunetul trâmbiţelor. Unul dintre ei, eliberat se vede prea de-vreme sau care se ţinuse după hăitaşi, apăru în poiană şi străbătând-o cu nasul în pământ, trecu printre vânători. Şi iarăşi locul deveni pustiu şi tăcut, doar gonacii croncăneau întruna, dând astfel de ştire că în curând avea să înceapă treaba, într-adevăr, după cât ţi-ar trebui ca să spui câteva rugăciuni, la marginea luminişului apărură lupii care, fiind cele mai sperioase fiare, se străduiau să iasă din încercuire. Nu erau prea mulţi. Dar ieşind în poiană şi adulmecând oameni împrejur, dispărură iarăşi în pădure, căutând, se pare, altă ieşire. După aceea, mistreţii, iţindu-se din desiş, începură să alerge într-un lanţ lung, negru prin poiana înzăpezită, semănând de departe cu un cârd de porci domestici care, la chemarea nevestei unui gospodar, se îndreaptă ciulindu-şi urechile spre casă. Dar şi lanţul acesta se opri, ascultă, adulmecă, apoi se întoarse şi din nou ascultă; coti spre plase şi simţind gonacii, se îndreptă iarăşi către vânători sforăind, apropiindu-se cu tot mai multă grijă, dar tot mai mult, până când se auzi scrâşnetul piedicilor arbaletelor, şuieratul săgeţilor şi până când primele picături de sânge pătară aşternutul alb de zăpadă.

Atunci se auzi un strigăt şi cârdul se împrăştie ca lovit de trăsnet; unii se repeziră orbeşte drept înainte, alţii se năpustiră spre plase câte unul sau în grup, câţiva amestecându-se cu celelalte animale care umpluseră

poiana. Acum, se auzeau limpede şi sunetele de corn, lătratul câinilor şi larma depărtată a oamenilor care veneau din adâncul pădurii să închidă ocolul. Animalele pădurii, alungate din amândouă părţile de aripile larg desfăcute ale cercului de hăitaşi, umpleau tot mai mult luminişul. Nimic asemănător nu se mai putea vedea nu numai în ţările străine, dar chiar şi prin alte ţinuturi din Polonia, unde se mai găseau păduri atât de mari ca în Mazowsze. Cavalerii teutoni, cu toate că fuseseră în Lituania, unde câteodată se întâmpla ca zimbrii să le atace oastea şi să producă învălmăşeală[1], erau nespus de miraţi de numărul mare de animale, dar cel mai mult se minuna de Lorche. Stând alături de prinţesă şi jupâniţe de strajă, asemenea cumpenei unei fântâni, şi neputând vorbi cu nici una, începuse să se plictisească, îngheţând în armura-i de fier şi socotind că vânătoarea dăduse greş. Dar iată că deodată zări înaintea lui o turmă de căprioare iuţi de picior, cerbi şi elani cu capetele împodobite cu coarne rămuroase, alergând învălmăşit prin poiană, orbite de spaimă şi căutând în zadar ieşirea. Prinţesa, în care la această privelişte se trezi sângele lui Kiejstut, tatăl ei, slobozea săgeată după săgeată în acea îmbulzeală pestriţă, ţipând de bucurie de fiecare dată când un cerb rănit sau un elan urca în goană, apoi se prăvălea greoi scurmând pământul cu picioarele. Celelalte jupâniţe îşi aplecau şi ele capetele peste arbalete, deoarece toate erau cuprinse de înflăcărarea vânătorii. Doar Zbyszko nu se gândea la vânătoare şi, rezemându-şi coatele pe genunchii Danusiei, iar capul în palme, se uita în ochii ei, în vreme ce ea, pe jumătate râzând, pe jumătate ruşinată, încerca să-i închidă pleoapele cu degetele, chipurile neputând să-i susţină privirea.

Atenţia lui de Lorche îi fu atrasă de un urs uriaş, cărunt pe grumaz şi pe spinare, care se ivi pe neaşteptate din stufăriş în apropierea vânătorilor. Prinţul trase cu arbaleta

1 Despre astfel de întâmplări, aminteşte Wigand de Marburg (nota ed. pol.).

în el, apoi se repezi cu suliţa spre el, iar când fiara se ridică mormăind pe picioarele dinapoi, îl străpunse în ochii întregii curţi cu atâta îndemânare şi atât de repede, că nici unul dintre cei doi „apărători” nu trebui să folosească baltagul. Atunci, tânărul lotaringian se gândi că totuşi nu prea mulţi dintre cavalerii pe la curţile cărora trecuse în drumul lui s-ar fi încumetat să se joace astfel cu propria viaţă. Cu asemenea prinţi şi cu un astfel de popor, Ordinul s-ar putea să aibă cândva mult de furcă şi să treacă prin clipe grele. Dar mai apoi, îi văzu şi pe ceilalţi vânători străpungând în acelaşi fel mistreţi înfiorători cu colţii albi, uriaşi, mult mai mari şi mai înverşunaţi decât cei vânaţi prin pădurile Lotaringiei de Jos şi prin codrii din Germania. Vânători atât de îndemânatici şi de încrezători în puterea braţului şi asemenea lovituri cu suliţa nu mai văzuse de Lorche nicăieri, lucru pe care, ca un om umblat şi-l explica prin aceea că toţi aceşti oameni, care trăiau prin păduri, se obişnuiesc de mici să mânuiască arbaleta şi suliţa, pe care de aceea le şi folosesc cu mai multă iscusinţă decât alţii.

În cele din urmă, poiana aproape că se aşternu cu tot felul de animale ucise, dar vânătoarea era departe de a se fi încheiat. Din contră, partea cea mai interesantă şi mai primejdioasă abia avea să urmeze, fiindcă hăitaşii tocmai goneau în ocol mai mulţi zimbri şi bouri. Cu toate că în pădure trăiau de obicei singuri, acum alergau de-a valma, dar nicidecum orbiţi de spaimă, ci mai degrabă ameninţători decât speriaţi. Nu fugeau nici prea repede, parcă siguri că forţa lor grozavă va rupe orice zăgazuri şi vor trece; pământul începu totuşi să duduie sub greutatea lor. Taurii bărboşi, care mergeau în fruntea grupului cu capetele în pământ, se opreau uneori, chibzuind parcă în ce parte s-o apuce. Din plămânii lor monstruoşi se slobozea un muget surd, asemănător cu un tunet de sub pământ, pe nări scoteau fuioare de aburi şi scurmând zăpada cu picioarele, păreau să caute pe sub coamă cu privirea ochilor însângeraţi duşmanul ascuns.

În acest timp, izbucniră strigătele puternice ale

gonacilor, la care dădură răspuns dinspre mijlocul şi aripile cercului de hăitaşi sute de glasuri tunătoare; răsunară cornurile şi fluierele; codrul se cutremură până hăt! în cele mai depărtate cotloane şi în acelaşi timp, se năpustiră în poiană lărmuind pe urma lor câinii kurpieni. Vederea lor îngrozi junincile cu viţei. Înaintând alene până aici, cireada se risipi într-o goană nebună în toată poiana. Unul dintre bouri, vineţiu, uriaş, un taur fioros, mai mare decât un zimbru, se năpusti în sărituri greoaie spre şirul de arcaşi, coti spre dreapta poienii, după care, văzând la câteva zeci de paşi caii printre copaci, se opri şi mugind, începu să are pământul cu coarnele, parcă luându-şi avânt să sară şi să lupte.

La această privelişte înfricoşătoare, gonacii începură să strige şi mai puternic, iar în rândul vânătorilor se auziră ţipete îngrozitoare: „Prinţesa, prinţesa! Scăpaţi-o pe prinţesă!” Zbyszko smulse suliţa înfiptă în zăpadă şi se repezi la marginea pădurii, urmat de câţiva lituanieni gata să-şi dea viaţa în apărarea fiicei lui Kiejstut. Deodată, scrâşni arbaleta mânuită de prinţesă, săgeata zbârnâi şi zburând peste capul plecat al animalului, se înfipse în grumazul lui.

—L-am nimerit! strigă prinţesa, o să cadă…

Dar celelalte cuvinte îi fură înăbuşite de un muget atât de înspăimântător, că până şi caii se ridicară în două picioare. Bourul se năpusti ca o furtună asupra prinţesei, dar deodată, aproape tot atât de repede, ieşi dintre copaci viteazul de Lorche şi aplecat pe cal, ţâşni drept spre fiară.

Cei de faţă zăriră cât ai clipi din ochi suliţa înfiptă în grumazul taurului, care se îndoi îndată şi se frânse în mai multe bucăţi, după care, capul uriaş cu coame dispăru cu totul sub burta calului lui de Lorche şi înainte ca cineva dintre cei prezenţi să apuce să strige, cal şi călăreţ zburară în aer ca din praştie.

Prăbuşindu-se pe o parte, calul începu să zvâcnească din picioare în spasmele dinaintea morţii, încurcându-se în propriile măruntaie. De Lorche zăcea nemişcat în

apropiere, aidoma unui drug de fier pe zăpadă, iar bourul păru să ezite o clipă, să treacă pe lângă ei şi să atace alţi cai, dar având aceste prime victime înaintea lui, se întoarse din nou către ei şi începu să împungă înverşunat cu coarnele bietul telegar şi să-i sfârtece burta.

Oamenii din pădure dădură fuga în ajutorul cavalerului străin. Zbyszko, care voia să le apere pe prinţesă şi pe Danusia, ajunse cel dintâi şi implântă vârful suliţei sub spata fiarei. Izbi, însă, cu atâta avânt, că suliţa, când bourul se răsuci brusc, i se frânse în mână, iar el căzu cu faţa în zăpadă. „A murit! A murit!” răsunară glasurile mazurienilor care-i veneau în ajutor. În acest timp, capul taurului îl acoperi pe Zbyszko şi-l apăsă în zăpadă. Dinspre prinţ, se apropiau cei doi „apărători”. Ar fi venit totuşi în zadar, dacă nu le-ar fi luat-o înainte cehul Hlawa, dăruit lui Zbyszko de Jagienka. Acesta ajunse înaintea lor şi înălţând securea latã, lovi în grumazul aplecat al bourului în spatele coarnelor.

Izbitura fu atât de năprasnică, încât animalul se prăbuşi ca lovit de trăsnet cu capul despicat aproape până la jumătate; în cădere, însă, îl strivi pe Zbyszko. Cei doi „apărători” traseră într-o clipită leşul înfiorător, iar în acest timp, prinţesa şi Danusia, descălecând repede, sosiră în fugă, amuţite de groază, lângă tânărul rănit.

Palid, mânjit tot cu sângele propriu şi al bourului, Zbyszko se săltă puţin, încercă să se ridice, dar se clătină şi sprijinindu-se într-o mână, izbuti să îngaime un singur cuvânt:

—Danuśka…

După care sângele îi ţâşni pe gură şi întunericul îi cuprinse mintea. Danusia îl apucă de braţe, dar neputând să-l ţină, începu să strige după ajutor. Într-adevăr, îl înconjurară din toate părţile, îl frecară cu zăpadă, îi turnară vin în gură, în sfârşit, Mrokota de Mocarzew, starostele de vânătoare, porunci să fie întins pe o mantie şi să-i oprească sângele cu ajutorul unor ciuperci de pădure.

—O să trăiască, numai să nu-şi fi rupt şira spinării, ci

doar câteva coaste, rosti, întorcându-se către prinţesă.

Celelalte jupâniţe, ajutate de vânători, se ocupară şi ele de Lorche. Îl întoarseră pe toate părţile, căutând găuri în armură sau îndoituri făcute de coarnele taurului, dar afară de urmele de zăpadă, care pătrunsese pe la încheieturile plăcilor, nu mai găsiră nimic. Bourul se răzbunase în primul rând pe cal, care zăcea alături fără suflare, acoperindu-şi cu burta măruntaiele împrăştiate, iar de Lorche nu era rănit deloc. Acum, însă, când îi scoaseră coiful şi îi turnară vin în gură, deschise ochii numaidecât, îşi veni în fire şi văzând deasupra lui feţele îngrijorate ale celor două jupâniţe chipeşe, întrebă în limba nemţilor:

—Se vede că am şi ajuns în rai şi mă străjuiesc îngerii.

Jupâniţele nu înţeleseră, de bună seamă, ce le spuse cavalerul, dar bucuroase că îşi recăpătase cunoştinţa şi vorbise, începură să-i zâmbească şi cu ajutorul vânătorilor, îl ridicară de jos, iar el, simţind că-l doare mâna dreaptă, şi-o rezemă pe cea strângă de braţul unuia dintre „îngeri” şi o vreme rămase nemişcat, temându-se să facă vreun pas, fiindcă nu prea era sigur pe picioare. După care îşi făcu privirea roată: văzu leşul vineţiu al bourului, care de aproape părea îngrozitor de mare, o văzu pe Danusia frângându-şi mâinile deasupra lui Zbyszko şi, în sfârşit, chiar pe acesta întins pe mantie.

—Cavalerul acesta mi-a sărit în ajutor? întrebă. Trăieşte?

—E rănit grav, îi răspunse unul dintre curtenii care ştiau nemţeşte.

—N-o să mă bat cu el, ci pentru el! spuse lotaringianul.

Atunci, însă, prinţul care mai înainte stătuse nu departe de Zbyszko, se apropie de cavaler şi începu să-l laude: că prin fapta lui îndrăzneaţă le scăpase de o mare primejdie pe prinţesă şi pe celelalte jupâniţe, salvându-le poate chiar viaţa, ispravă pentru care, afară de răsplata cavalerească, i se va răspândi faima printre oamenii care trăiesc acum şi urmaşii lor. În vremurile moleşite de astăzi,

spuse, tot mai puţini cavaleri adevăraţi umblă prin lume, fii deci oaspetele meu cât mai multă vreme sau rămâi pentru totdeauna în Mazowsze, unde ai dobândit mărinimia mea şi la fel de lesne vei câştiga şi dragostea oamenilor prin faptele Domniei Tale!

Inima dornică de faimă a cavalerului de Lorche se umplu de bucurie, iar când se gândi la fapta-i cavalerească pe care o săvârşise şi la asemenea vorbe de laudă, de care avusese parte în aceste ţinuturi îndepărtate din Polonia, despre care se povesteau atâtea lucruri ciudate în Apus, nu mai simţi aproape deloc durerea în braţul scrântit. Îşi dădu seama că un cavaler care va putea povesti la curtea din Brabant sau din Burgundia că salvase viaţa prinţesei de Mazowsze la vânătoare, va fi aureolat de slavă ca de lumina soarelui. Sub impresia acestor gânduri, vru să se ducă numaidecât la prinţesă şi să-i jure credinţă în genunchi, dar şi ea, şi Danusia erau ocupate cu Zbyszko. Acesta îşi recăpătase iarăşi cunoştinţa pentru o clipă, dar după ce-i zâmbi Danusiei, îşi duse mâna la fruntea acoperită de o sudoare rece şi leşină din nou. Vânătorii cu experienţă, văzând cum i se încleştară pumnii şi rămase cu gura deschisă, îşi spuseră că nu va trăi, dar kurpienii, şi mai pricepuţi, dintre care nu puţini purtau pe trup urmele ghearelor de urs, ale colţilor de mistreţi sau ale coarnelor de zimbri, fură de altă părere, susţinând că bourul îşi înfipsese cornul între coastele cavalerului, că e cu putinţă ca una sau două din ele să fie frânte, dar şira spinării este întreagă, pentru că altminteri tânărul n-ar fi putut să se ridice nici o clipă. Mai arătară că în locul unde căzuse Zbyszko, zăpada se troienise şi tocmai asta îl salvase, deoarece animalul, împungându-l cu partea dintre coarne, nu izbutise să-i strivească de tot nici pieptul şi nici şira spinării.

Din nenorocire, doctorul prinţului, preotul Wyszoniek de Dziewanna, nu lua parte la vânătoare, deşi de obicei venea şi el, fiindcă acum era ocupat să coacă turtele pentru împărtăşanie la conac. Aflând aceasta, cehul plecă

să-l aducă, dar între timp, kurpienii îl duseră pe Zbyszko pe mantie la curtea prinţului. Danusia voia să meargă pe jos pe lângă el, dar prinţesa se împotrivi, pentru că drumul era lung şi prin râpele pădurii se aşternuse zăpada adâncă, iar ei trebuiau să se grăbească. Starostele teuton, Hugo de Danveld, o ajută pe jupâniţă să încalece pe cal, apoi călărind alături de ea, în urma oamenilor care-l duceau pe Zbyszko, îi spuse în limba polonă cu glasul înăbuşit, ca să-l audă numai ea:

—La Szczytno, am un balsam ce vindecă de minune, pe care l-am căpătat de la un pustnic din pădurea Hercina şi pe care l-aş putea aduce în trei zile.

—Dumnezeu să te răsplătească, Domnia Ta! îi mulţumi Danusia.

—Dumnezeu scrie la catastif fiecare faptă milostivă, dar pot să mă aştept la răsplată şi de la Domnia Ta?

—Cum aş putea să te răsplătesc eu?

Teutonul îşi apropie şi mai mult calul, se vede că voia să-i spună ceva, dar stătea în cumpănă şi abia după o clipă rosti:

—În Ordin, afară de fraţi, sunt şi surori... Una dintre ele îţi va aduce balsamul vindecător, iar atunci o să vorbim şi despre răsplată.

Capitolul XXI

PREOTUL WYSZONIEK ÎI BANDAJĂ rănile lui Zbyszko, văzu că este ruptă numai o coastă, dar în prima zi nu dădu asigurări că se va însănătoşi, întrucât nu ştia dacă nu se răsucise inima în bolnav sau nu i se rupsese ficatul. Pe de Lorche îl cuprinse spre seară o slăbiciune atât de mare, încât se văzu nevoit să se întindă în pat, iar a doua zi nu-şi mai putu mişca nici mâna, nici piciorul; îl dureau toate

oasele. Prinţesa şi Danusia, laolaltă cu celelalte jupâniţe, îi îngrijeau pe bolnavi şi fierbeau pentru ei după reţetele preotului Wyszoniek tot felul de alifii şi ierburi de leac. Totuşi Zbyszko era rănit mai grav şi din când în când vărsa sânge pe gură, ceea ce-l neliniştea foarte mult pe preotul Wyszoniek. Era, însă, conştient şi în ziua următoare, deşi vlăguit, aflând de la Danusia cui îi datora viaţa, îl chemă pe cehul lui să-i mulţumească şi să-l răsplătească. Cu acest prilej, se văzu silit să-şi spună că îl avea de la Jagienka şi dacă n-ar fi fost inima ei bună, ar fi pierit. Gândul acesta era apăsător, pentru că simţea că nu-i va plăti niciodată binele cu bine şi va fi pentru ea mereu numai motiv de supărare şi de tristeţe adâncă. De bună seamă, îşi spuse numaidecât: „Doar în două n-o să mă spintec”, dar în fundul sufletului îi rămânea parcă reproşul conştiinţei, iar cehul îi scormoni şi mai rău neliniştea lăuntrică.

—I-am jurat stăpânei mele, mărturisi, pe onoarea mea de şlahtic că te voi păzi şi asta o să şi fac, fără nici o răsplată. Ei îi eşti dator, nu mie, că te-am salvat.

Zbyszko nu-i răspunse, dar începu să răsufle greu, iar cehul tăcu un răstimp, după care adăugă:

—Dacă mi-ai porunci să mă reped până la Bogdaniec, m-aş repezi! Poate că te-ai bucura să-l vezi pe stăpânul cel bătrân, că numai bunul Dumnezeu ştie ce se va întâmpla cu Domnia Ta.

—Dar preotul Wyszoniek ce zice? întrebă Zbyszko.

—Preotul Wyszoniek zice că vom afla când va ieşi Luna nouă, iar până atunci mai sunt patru zile.

—Ehei, nu mai trebuie să te duci la Bogdaniec. Până atunci ori am să-mi dau duhul înainte ca unchiul să ajungă până aici, sau am să mă fac bine.

—Trimite măcar o scrisoare la Bogdaniec. O s-o scrie Sanderus pe curat. Aşa, cel puţin, o să afle ce faci şi poate că o să plătească o slujbă la biserică.

—Acum, lasă-mă în pace, că sunt tare slăbit. Dacă o să

mor, te întorci la Zgorzelice şi le spui cum s-a întâmplat, atunci o să plătească liturghia. Iar pe mine, o să mă îngroape aici ori la Ciechanów.

—Cred că la Ciechanów sau la Przasnysz, pentru că numai kurpienii se îngroapă în pădure, s-audă lupii urlând deasupra. I-am mai auzit vorbind pe slujitori că prinţul pleacă peste două zile cu curtea la Ciechanów, iar după aceea se întoarce la Varşovia.

—E, doar n-o să mă lase aici, îl linişti Zbyszko.

Aşa se şi întâmplă, deoarece prinţesa se duse în aceeaşi zi la prinţ cu rugămintea de a-i îngădui să rămână la conacul din pădure împreună cu Danusia, jupâniţele ce o slujeau şi preotul Wyszoniek care se împotrivea mutării imediate a lui Zbyszko la Przasnysz. Cavalerul de Lorche se simţi mult mai bine după două zile, aşa că începu să se dea jos din pat, aflând totuşi că femeile rămân, rămase şi el, ca să le însoţească pe drumul de întoarcere şi să le apere în caz că le atacau sarazinii. De unde aveau să vină sarazinii aceia, viteazul lotaringian nu se întrebă; într-adevăr, aşa erau numiţi lituanienii în Apusul îndepărtat, dar din partea lor nu putea s-o ameninţe nici o primejdie pe fiica lui Kiejstut, soră bună cu Witold şi vara puternicului „rege de la Cracovia”, Jagiełło. De Lorche petrecuse prea multă vreme printre cavalerii teutoni şi auzise vorbindu-se destul în Mazowsze şi despre creştinarea Lituaniei, şi despre unirea celor două coroane pe capul unui singur monarh, ca să nu presupună că de la lituanieni se putea aştepta întotdeauna numai la rău. Aşa spuneau teutonii, iar el încă nu-şi pierduse cu totul încrederea în ei.

Dar în acest timp, avu loc o întâmplare care se aşează ca o umbră între oaspeţii teutoni şi prinţul Janusz. Cu o zi înainte de plecarea curţii, sosiră fraţii Gottfryd şi Rotgier, care rămăseseră la Ciechanów, iar cu ei veni şi un oarecare de Fourcy, aducător al unei veşti proaste pentru teutoni.

Se întâmplase anume ca musafirii străini, aflaţi la starostele neamţ din Lubawa, aşadar, el, de Fourcy, apoi de Bergow şi Majneger, amândoi din familii cu merite în slujba Ordinului, auzind veştile despre Jurand de Spychów, nu numai că nu se înfricoşaseră, dar se hotărâseră să-l atragă în capcană pe vestitul războinic, ca să se convingă dacă era într-adevăr atât de grozav, cum se spunea. Starostele se împotrivise, e drept, aducând în sprijin pacea dintre Ordin şi ţinuturile mazoviene. În cele din urmă totuşi, poate nădăjduind că astfel va scăpa de vecinul ameninţător, nu numai că hotărâse să privească printre degete la încercarea celorlalţi, dar le îngăduise şi oştenilor să participe. Cavalerii îi trimiseseră provocarea lui Jurand, care se grăbise s-o primească de îndată, cu condiţia că se vor despărţi de oamenii lor şi vor veni singuri, însoţiţi de doi cavaleri, să se bată cu el chiar pe hotarul dintre Prusia şi Spychów. Întrucât nu se despărţiseră de oşteni şi nu voiseră să părăsească ţinutul Spychów, Jurand năvălise asupra lor, îi nimicise pe oşteni, îl împunsese cumplit cu suliţa pe însuşi Majneger, iar pe de Bergow îl luase prins şi-l închisese în pivniţele de la Spychów. Scăpase numai de Fourcy şi după ce rătăcise trei zile prin pădurile din Mazowsze, aflând de la nişte păcurari că la Ciechanów se aflau câţiva fraţi călugări, se strecurase până la ei, ca împreună să facă plângere la prinţ şi să-l roage să-l pedepsească pe Jurand şi să-i poruncească să-i dea drumul lui de Bergow.

Aceste veşti tulburară bunele legături dintre prinţ şi oaspeţii lui, deoarece nu numai cei doi fraţi, ci şi Hugo de Danveld, şi Zygfryd de Löwe începură să-i ceară să facă dreptate Ordinului, scăpând hotarul de o pasăre de pradă, şi pedepsindu-l pe vinovat. Mai ales Hugo de Danveld, care avea socoteli mai vechi cu Jurand, a căror amintire îl umplea de durere şi ruşine, se arăta foarte îndârjit şi aproape ameninţător.

—Plângerea va ajunge la marele maestru, spuse, şi dacă Luminăţia Ta nu ne vei face dreptate, o va face el,

de-ar fi ca pe tâlhar să-l apere întreaga Mazowsze.

Dar prinţul, deşi blând din fire, se mânie şi rosti:

—Ce dreptate îmi cereţi? Dacă Jurand ar fi năvălit cel dintâi asupra voastră, ar fi ars satele, v-ar fi luat vitele şi v-ar fi ucis oamenii, sigur că l-aş fi chemat în judecată şi l-aş fi osândit. Dar ai voştri l-au atacat pe el. Starostele vostru le-a dat oştenii, pe când Jurand, v-a primit provocarea şi v-a cerut doar ca oamenii voştri să plece. Cum să-l pedepsesc sau să-l chem în judecată? Aţi căutat gâlceavă cu un bărbat vajnic, de care se teme toată lumea şi aţi atras de bunăvoie nenorocirea asupra capetelor voastre, aşadar ce mai vreţi? Să-i poruncesc să nu se apere când veţi avea Domniile Voastre chef să-l atacaţi?

—Nu l-a atacat Ordinul teuton, ci oaspeţii, cavalerii străini, răspunse Hugo.

—Pentru ei răspunde Ordinul, dar i-au însoţit şi oştenii garnizoanei din Lubawa.

—Să-şi fi trimis oare starostele musafirii la moarte sigură?

La acestea, prinţul se întoarse către Zygfryd şi remarcă:

—Ia te uită cum arată dreptatea în gura Domniei Tale! Vezi ca vicleniile Domniei Tale să nu-l supere pe Dumnezeu!

Dar Zygfryd îi răspunse cu asprime:

—Cavalerul de Bergow trebuie să fie eliberat din temniţă, fiindcă bărbaţii din neamul lui au fost căpetenii în Ordin şi i-au adus mari servicii.

—Iar moartea lui Majneger trebuie răzbunată, adăugă Hugo de Danveld.

Când auzi aceste cuvinte, prinţul îşi despărţi părul în amândouă părţile şi ridicându-se de pe laviţă, începu să se apropie de nemţi cu faţa ameninţătoare, dar după o clipă

se vede că-şi aduse amiante că sunt oaspeţii lui, aşa că se stăpâni şi încă o dată îşi puse mâna pe umărul lui Zygfryd şi zise:

—Ascultă-mă, staroste: porţi crucea pe mantie, aşadar răspunde cum te îndeamnă conştiinţa, pe crucea asta! A avut dreptate Jurand sau n-a avut?

—Cavalerul de Bergow musai să fie eliberat, repetă Zygfryd de Löwe.

Se aşternu o clipă de tăcere, apoi prinţul rosti:

—Dă-mi, Doamne, răbdare.

Zygfryd îşi continuă vorba cu glasul ascuţit, asemănător cu o tăietură de paloş:

—Strâmbătatea de care am avut parte prin oaspeţii noştri, ne oferă un nou prilej de plângere. De când este Ordinul Ordin, niciodată, nici în Palestina, nici în Transilvania, nici până acum în Lituania păgână, un singur bărbat nu ne-a făcut atâta rău ca acest tâlhar de la Spychów. Luminăţia Ta, prinţe! Noi cerem dreptate şi pedeapsă nu pentru o strâmbătate, ci pentru o mie, nu pentru o bătălie, ci pentru cincizeci, nu pentru sângele vărsat o dată, ci pentru ani întregi de asemenea nelegiuiri, pentru care focul iadului s-ar cuveni să ardă acest cuibar păgân de răutate şi cruzime. Ale cui gemete cer răzbunarea lui Dumnezeu? Ale noastre! Ale cui lacrimi? Ale noastre! În zadar am umblat cu plângeri, în zadar am cerut judecată. Nu ni s-a făcut dreptate niciodată!

Auzind acestea, prinţul Janusz începu să clatine din cap şi răspunse:

—Ehei, odinioară nu puţini erau teutonii care veneau în ospeţie la Spychów, iar Jurand nu era duşmanul vostru, atâta timp cât soaţa îndrăgită nu şi-a dat sufletul în frânghia voastră. De câte ori nu i-aţi căutat ceartă cu lumânarea, vrând să-l nimiciţi, ca şi acum, pentru că v-a

provocat la duel şi i-a învins pe cavalerii voştri? De câte ori n-aţi tocmit tâlhari să-l omoare sau aţi tras în el din pădure cu arbaleta? V-a încălcat pământul, aşa-i, fiindcă îl împingea dorinţa de răzbunare, dar oare voi sau cavalerii care se află în ţinuturile voastre n-aţi năvălit asupra oamenilor paşnici din Mazowsze, n-aţi jefuit, n-aţi aprins satele, n-aţi ucis bărbaţii, femeile şi copiii? Iar când m-am plâns marelui maestru la Malborg, mi-a răspuns: „Samavolnicii ca la orice hotar!” Lăsaţi-mă în pace! Nu vă stă bine să vă plângeţi, tocmai vouă care m-aţi luat prins chiar pe mine, fără arme, în timp de pace şi pe pământul meu şi, dacă nu vă era frică de mânia regelui de la Cracovia, poate că aş fi gemut şi acum în temniţele voastre. Aşa m-aţi răsplătit pe mine, care descind din neamul binefăcătorilor voştri. Daţi-mi pace, că nu voi se cuvine să vorbiţi despre dreptate!

La aceste cuvinte, cavalerii teutoni priviră unii la alţii, pierzându-şi răbdarea, pentru că nu le plăcea şi le era ruşine că prinţul amintea despre întâmplarea de la Zlotoryja faţă de cavalerul de Fourcy, astfel că Hugo de Danveld, vrând să pună capăt discuţiei şi să schimbe vorba, zise:

—Cu Luminăţia Ta a fost o greşeală pe care n-am îndreptat-o de frica regelui de la Cracovia, ci pentru dreptate, iar pentru samavolniciile de la hotar, căpetenia noastră nu poate să răspundă, pentru că la marginea tuturor regatelor de pe lume se întâmplă la fel.

—Asta o spui chiar Domnia Ta, care-mi ceri să-l judec pe Jurand? Ce vreţi?

—Dreptate şi pedeapsă.

Prinţul îşi strânse pumnii osoşi şi repetă:

—Dă-mi, Doamne, răbdare!

—Luminăţia Ta aminteşte, vorbi mai departe Danveld,

şi că samavolnicii noştri îi nedreptăţesc numai pe laici şi pe cei care nu fac parte din poporul nostru, pe când ai voştri ridică mâna asupra Ordinului, adică îl profanează pe Mântuitor. Păi, ce chinuri şi pedepse li se cuvin celor ce nedreptăţesc Crucea?

—Ascultă! se răsti prinţul. Nu mai vorbi de Dumnezeu, că pe El nu-l păcăleşti!

Şi punându-şi mâinile pe umerii teutonului, îl scuturâ cu putere, iar acesta îşi reveni repede şi începu cu glasul mai blând:

—Dacă-i adevărat că oaspeţii l-au atacat cei dintâi pe Jurand şi că nu s-au despărţit de oamenii lor, nu-i laud pentru asta, dar oare Jurand a primit într-adevăr provocarea?

Cu aceste cuvinte, începu să se uite la de Fourcy, clipind din ochi pe furiş, de parcă voia să-l îndemne să nege, dar acesta, neputând sau nevrând să-l asculte, răspunse:

—A încuviinţat să trimitem oamenii înainte şi să ne batem singuri cu el.

—Eşti sigur, Domnia Ta?

—Pe onoarea mea! Eu şi de Bergow am fost de acord, dar Majneger n-a vrut.

Deodată, prinţul îl întrerupse:

—Staroste de Szczytno! Domnia Ta ştii mai bine decât ceilalţi că Jurand n-a respins provocarea.

Aici se întoarse către toţi şi îi întrebă:

—Care dintre voi ar vrea să-l provoace la lupta călare sau pe jos, eu i-o îngădui. Dacă Jurand va fi omorât sau luat prins, de Bergow va fi eliberat din robie fără răscumpărare. Mai mult să nu-mi cereţi, că nu veţi căpăta.

Dar după aceste cuvinte, se lăsă o linişte adâncă. Şi Hugo de Danveld, şi Zygfryd de Löwe, şi fratele Rotgier, şi fratele Gottfryd, deşi luptători curajoşi, îl cunoşteau prea

bine pe straşnicul stăpân de la Spychów, ca oricare dintre ei să lupte cu el pe viaţă şi pe moarte. Ar fi putut s-o facă doar un om străin, venit de pe alte meleaguri, ca de Lorche sau Fourcy, dar de Lorche nu era de faţă la această înţelegere, iar de Fourcy era prea înspăimântat.

—O dată l-am văzut, murmură abia auzit, şi-mi ajunge.

Iar Zygfryd de Löwe refuză şi el:

—Călugărilor nu le este îngăduit să lupte de unul singur, poate doar cu îngăduinţa marelui maestru şi a mareşalului, noi, însă, nu cerem îngăduinţa de a lupta, ci numai ca de Bergow să scape de temniţă, iar Jurand să fie condamnat la moarte.

—Nu voi sunteţi legea în acest ţinut.

—Pentru că am suportat cu răbdare o vecinătate dificilă. Dar maestrul nostru va şti să facă dreptate.

—Nici căpetenia voastră şi nici Domniile Voastre n-aveţi nici un drept în Mazowsze!

—Maestrul îi are în spate pe nemţi şi pe împăratul Romei.

—Iar eu pe regele Poloniei, care domneşte peste mai mult ţări şi popoare.

—Oare, Luminăţia Ta doreşti război cu Ordinul?

—Dacă voiam război, nu vă aşteptam în Mazowsze, ci aş fi venit la voi, dar nici tu să nu mă ameninţi, că nu mă tem de tine.

—Ce să-i spun marelui maestru?

—Maestrul vostru nu m-a întrebat nimic. Spune-i ce vrei.

—Atunci, o să ne răzbunăm şi o să pedepsim singuri.

La acestea, prinţul întinse braţul şi începu să-l ameninţe cu degetul, aproape de faţa teutonului.

—Tacă-ţi gura! rosti cu glasul înăbuşit de mânie, tacă-ţi gura! Eu ţi-am dat voie să-l provoci pe Jurand, dar

dacă vei pătrunde în ţara mea cu oastea de călugări, atunci te voi lovi pe tine şi oaspetele va deveni prins.

Şi era limpede că îşi pierduse răbdarea, fiindcă dădu din toate puterile cu căciula de masă şi ieşi din încăpere trântind uşa. Teutonii păliră de turbare, iar de Fourcy se uită la ei de parcă i se învălmăşise mintea.

—Aşadar, ce facem? întrebă cel dintâi fratele Rotgier.

Hugo de Danveld aproape că se repezi cu pumnii la de Fourcy.

—De ce-ai spus că voi l-aţi atacat pe Jurand?

—Pentru că ăsta-i adevărul!

—Trebuia să minţi.

—Eu n-am venit aici să mint, ci să mă lupt.

—Grozav te-ai mai bătut, n-am ce zice!

—Dar tu n-ai luat-o la sănătoasa dinaintea lui Jurand până la Szczytno?

—*Pax!* rosti de Löwe. Acest cavaler este oaspetele Ordinului.

—Şi indiferent ce-a zis, interveni fratele Gottfryd. Jurand n-ar fi pedepsit fără judecată, iar la judecată ar fi ieşit totul la iveală.

—Deci ce facem? repetă fratele Rotgier.

Se lăsă tăcerea un răstimp, după care luă cuvântul asprul şi înverşunatul Zygfryd de Löwe:

—Trebuie să sfârşim odată cu câinele ăsta sângeros! De Bergow trebuie scos din temniţă. Strângem garnizoanele de la Szczytno, de la Insburk şi de la Lubawa, îi chemăm şi pe şlahticii de la Chelmno şi-l lovim pe Jurand... E timpul să sfârşim cu el!

Dar vicleanul Danveld, care ştia să cumpănească orice lucru pe amândouă feţele, îşi duse mâinile la cap, îşi încruntă sprâncenele şi după un timp, spuse:

—Nu se poate fără îngăduinţa maestrului.

—Dacă vom izbuti, maestrul ne va lăuda! zise fratele

Gottfryd.

—Dar dacă nu va fi aşa? Dacă prinţul îşi adună suliţaşii şi ne va ataca?

—Între el şi Ordin este pace; n-o să ne atace!

—Întocmai! Este pace, dar noi vom năvăli asupra lui. Garnizoanele noastre nu ajung împotriva mazurienilor.

—Atunci, maestrul va ţine cu noi şi va fi război.

Danveld se încruntă din nou şi căzu pe gânduri.

—Nu! Nu! spuse după o clipă. Dacă vom izbândi, maestrul se va bucura în sinea lui... Va trimite soli la prinţ, vor avea loc negocieri şi vom scăpa nepedepsiţi. Numai în caz de înfrângere, Ordinul nu ne va ţine partea şi nu-i va declara război prinţului... Pentru asta, ar fi nevoie de alt maestru... Cu prinţul se află regele polon, iar cu el maestrul nu se va pune în poară...

—Oricum, am luat ţinutul Dobrzynului şi asta dovedeşte că nu ne temem de Cracovia.

—Pentru că aşa au impus aparenţele... Ludwik de Opole... Am primit chipurile zălog, dar şi asta...

Aici, privi împrejur şi adăugă cu glas coborât:

—La Malborg, am auzit că dacă ne-ar ameninţa cu război, numai ca să le întoarcem zălogul, i l-am oferi, doar ca să ni-l dea înapoi.

—Ah! oftă fratele Rotgier, dacă s-ar afla printre noi Markwart Salzbach sau Szomberg care i-a strâns de gât căţeii lui Witold, ei s-ar descurca şi cu Jurand. Witold este înlocuitorul lui Jagiełło! Mare cneaz şi cu toate acestea, Szomberg n-a păţit nimic... I-a omorât copiii lui Witold şi nu i-au făcut nimic!... Adevărat, ne lipsesc oamenii care să se descurce în orice situaţie...

Auzind acestea, Hugo de Danveld îşi rezemă coatele de masă şi se cufundă în gânduri. Deodată, i se luminară ochii, îşi şterse buzele groase cu dosul palmei, cum avea

obiceiul, şi zise:

—Binecuvântată fie clipa, cuvioase frate, când ai amintit numele viteazului frate Szomberg.

—Din ce pricină? Nu cumva ai născocit ceva? întrebă Zygfryd de Löwe.

—Spune repede, Domnia Ta! strigară fraţii Rotgier şi Gottfryd.

—Luaţi aminte, îi linişti Hugo. Jurand are aici o fiică, singurul lui copil, la care ţine ca la ochii din cap.

—Are! O cunoaştem. Îi este dragă şi prinţesei Anna Danuta.

—Adevărat. Dacă am răpi această jupâniţă, Jurand l-ar da în schimbul ei nu numai pe Bergow, ci pe toţi prinşii, pe el însuşi şi Spychów pe deasupra!

—Pe sângele Sfântului Bonifaciu vărsat la Dochum! exclamă fratele Gottfryd, chiar aşa ar face precum spui.

După care tăcură parcă înfricoşaţi de cutezanţa lor şi de greutăţile întreprinderii. Abia după un răstimp, fratele Rotgier i se adresă lui Zygfryd de Löwe:

—Înţelepciunea şi experienţa Domniei Tale sunt egale cu vitejia; ce părere ai?

—Eu cred că e un lucru la care trebuie să ne gândim.

—Pentru că, vorbi Rotgier mai departe, fata este jupâniţa prinţesei, ba, chiar mai mult, fiindcă o iubeşte ca pe fiica ei. Gândiţi-vă, cuvioşi fraţi, ce zarvă se va isca.

Hugo de Danveld începu să râdă:

—Domnia Ta ai spus că Szomberg i-a otrăvit sau i-a strâns de gât căţeluşii lui Witold şi ce-a păţit? Ei fac gălăgie din orice, dar dacă i l-am trimite maestrului pe Jurand în lanţuri, ne-ar aştepta mai degrabă răsplata decât pedeapsa.

—Negreşit, încuviinţă de Löwe, împrejurările ne sunt prielnice. Prinţul pleacă şi Anna Danuta rămâne aici numai

cu jupâniţele de la curte. Cu toate acestea, atacarea conacului prinţului în timp de pace, nu-i treabă uşoară. Curtea prinţului nu e Spychów. Totul seamănă cu Złotoryja! Iarăşi vor ajunge plângeri la toate curţile regale şi la papă împotriva ticăloşiilor Ordinului; iarăşi ne va ameninţa blestematul de Jagiełło, iar maestrul – îl cunoaşteţi, doar – va înşfăca tot ce se poate, dar nu va încuviinţa războiul cu Jagiełło... Aşa-i, se va isca zarvă în toate ţinuturile din Mazowsze şi din Polonia.

—Iar în acest timp, oasele lui Jurand vor albi în cârlig, adăugă fratele Hugo. Cine vă spune s-o răpiţi chiar de lângă prinţesă?

—Că doar nu de la Ciechanów, unde afară de şlahtici, mai sunt şi trei sute de arcaşi.

—Nu, dar Jurand nu poate să se îmbolnăvească şi să-şi trimită oamenii după fiică? Atunci prinţesa o va lăsa să plece, iar dacă Danusia va dispărea pe drum cine-o să spună că noi am răpit-o?

—Da, răspunse de Löwe nerăbdător, faceţi în aşa fel ca Jurand să se îmbolnăvească şi să-şi cheme fiica la el...

La acestea, Hugo zâmbi triumfător şi zise:

—Eu am la mine un aurar care a fost alungat pentru hoţie de la Malborg şi s-a stabilit la Szczytno şi care se pricepe să imite orice pecete; am şi oameni care, deşi sunt supuşii noştri, provin dintre mazurieni... Nici acum nu mă înţelegeţi?...

—Cum de nu? strigă cu înflăcărare fratele Gottfryd.

Iar Rotgier îşi ridică braţele şi îl binecuvântă:

—Să-ţi dea Dumnezeu noroc, cuvioase frate, căci nici Markwart Salzbach, nici Szomberg n-ar fi ticluit-o mai bine.

După care îşi miji ochii, de parcă voia să vadă ceva de departe.

—Îl şi văd pe Jurand, zise, cum stă cu ştreangul de gât la poarta Gdańsk din Malborg şi cum oştenii noştri îl împung cu suliţa…

—Iar fata va ajunge slujitoarea Ordinului, adăugă Hugo.

Auzind acestea, de Löwe îşi îndreptă privirile spre Danveld, dar acesta îşi lovi iarăşi gura cu dosul palmei şi spuse:

—Acum, să mergem cât mai repede la Szczytno!

Capitolul XXII

TOTUŞI, ÎNAINTE DE A PLECA LA SZCZYTNO, cei patru fraţi călugări şi de Fourcy veniră la prinţ şi la prinţesă să-şi ia rămas-bun. Despărţirea nu fu prea prietenoasă, dar prinţul nevrând, după vechiul obicei polonez, să-şi lase oaspeţii să plece cu mâinile goale, îi dărui fiecăruia dintre fraţii călugări câte o frumoasă blană de jder şi o grivnă de argint, pe care ei le primiră cu bucurie, asigurându-l, ca nişte călugări juruiţi sărăciei, că nu vor păstra aceşti bani pentru ei, ci-i vor împărţi celor sărmani, cărora le vor recomanda să se roage pentru sănătatea, slava şi viitoarea mântuire a prinţului. Mazurienii râseră pe sub mustaţă de aceste asigurări, deoarece erau bine cunoscute lăcomia Ordinului şi cu atât mai mult minciunile cavalerilor teutoni. Prin Mazowsze se spunea: „cum miroase dihorul, aşa minte teutonul”. Prin urmare, şi prinţul dădu doar din mână, ascultându-le mulţumirile, iar după ieşirea lor, spuse că datorită rugăciunilor teutonilor ar ajunge în rai mai degrabă mergând înapoi, ca racul.

Dar mai înainte, când se despărţiră de prinţesă, în momentul când Zygfryd de Löwe îi sărută mâna, Hugo von Danveld se apropie de Danusia, îi puse mâna pe cap şi mângâind-o, îi zise:

—Nouă ni s-a poruncit să plătim răul cu bine şi să-i iubim chiar şi pe vrăjmaşii noştri, aşa că va veni aici o soră călugăriţă şi îţi va aduce, jupâniţă, balsamul vindecător de Hercina.

—Şi cum am să-ţi mulţumesc, Domnia Ta? întrebă Danusia.

—Devenind prietena Ordinului şi a călugărilor.

De Fourcy îi văzu vorbind şi pentru că rămase uimit de frumuseţea jupâniţei, după ce porniră spre Szczytno, îl întrebă:

—Cine-i jupâniţa cu care ai vorbit la plecare?

—Fiica lui Jurand! îl lămuri teutonul.

De Fourcy se miră:

—Cea pe care vreţi s-o răpiţi?

—Aceea. Iar când vom pune mâna pe ea, Jurand va fi al nostru.

—Se vede că nu-i rău tot ce vine de la Jurand. Merită să fii străjerul unui astfel de prins.

—Crezi că ar fi mai uşor să te lupţi cu ea, decât cu Jurand?

—Asta înseamnă că gândesc la fel ca Domnia Ta. Tatăl este duşmanul Ordinului, iar fiicei i-ai vorbit cu cuvinte mieroase, şi pe deasupra i-ai promis şi balsamul.

Se pare că Hugo de Danveld simţi nevoia să se dezvinovăţească:

—I-am promis balsamul pentru tânărul cavaler rănit de bour şi cu care, aşa cum ştiţi, este logodită. Dacă vor face scandal după răpirea fetei, o să spunem nu numai că nu i-am vrut răul, dar i-am trimis şi leacuri, ca nişte buni creştini.

—Prea bine, încuviinţă de Löwe. Trebuie să trimitem pe cineva sigur.

—O să trimit o femeie cuvioasă, foarte credincioasă

Ordinului. Am să-i spun să privească şi să asculte, să afle tot. Când vor veni oamenii noştri, chipurile din partea lui Jurand, vor găsi totul pregătit…

—Va fi greu să aflăm asemenea oameni.

—Câtuşi de puţin. La noi, poporenii vorbesc aceeaşi limbă. Şi la oraş, ba chiar în garnizoană, sunt oamenii izgoniţi de lege din Mazowsze, hoţi şi tâlhari, e adevărat, dar care nu se tem de nimic şi sunt gata de orice. Am să le făgăduiesc că, dacă-şi fac treaba bine, vor fi răsplătiţi din belşug, iar dacă nu, îi aşteaptă ştreangul.

—Ei, şi dacă ne trădează?

—Asta nu se va întâmpla, fiindcă în Mazowsze fiecare merita de mult să fie tras pe roată, aşa că pe fiecare îl aşteaptă împlinirea unei osânde. Nu trebuie decât să le dăm veşminte bogate, ca să fie luaţi drept slujitorii lui Jurand, şi lucrul cel mai de seamă: o scrisoare cu pecetea lui Jurand.

—Se cuvine să chibzuim totul cu grijă, îi preveni fratele Rotgier. Poate că după bătălia din urmă, Jurand va voi să-l vadă pe prinţ, ca să se plângă împotriva noastră şi astfel să se dezvinovăţească. Aflându-se la Ciechanów, se va repezi şi la conacul din pădure să-şi întâlnească fiica. S-ar putea întâmpla ca atunci oamenii noştri, venind după jupâniţă, să dea chiar peste Jurand.

—Cei pe care-i voi alege, sunt nişte netrebnici unşi cu toate alifiile. Ei vor şti că, dacă-l întâlnesc pe Jurand, vor atârna în cârlig. Îi priveşte cum să se ferească.

—Totuşi, s-ar putea întâmpla să-i prindă.

—Atunci, o să ne lepădăm de ei şi de scrisoare. Cine poate dovedi că noi i-am trimis? În sfârşit, de nu va avea loc răpirea, nu se va isca zarvă, iar dacă mazurienii vor ciopârţi câţiva nelegiuiţi, Ordinul nu va suferi nici o

pagubă.

Dar fratele Gottfryd, cel mai tânăr dintre călugări, spuse:

—Nu pricep planurile şi teama voastră că fata a fost răpită din porunca noastră. Având-o în mână, va trebui doar să trimitem pe cineva la Jurand şi să-i spună: „Fiica ta se află la noi, dacă vrei să-şi recapete libertatea, dă-ni-l pe Bergow şi pe tine în schimbul ei”... Cum altfel?... Atunci, însă, se va şti că noi am poruncit s-o răpească.

—Are dreptate! adeveri de Fourcy, care nu era prea încântat de planul lor. De ce să ascundem ce trebuie să iasă la iveală?

Hugo de Danveld începu să râdă şi, întorcându-se spre fratele Gottfryd, îl întrebă:

—De când porţi mantia albă?

—Se împlinesc şase ani prima duminică după Sfânta Treime.

—După ce o s-o mai porţi încă şase, vei înţelege mai bine treburile Ordinului. Jurand ne cunoaşte mai bine decât Domnia Ta. O să i se spună aşa: „De fiica ta, are grijă Szomberg şi dacă scoţi o vorbă, adu-ţi aminte de copiii lui Witold...”

—Şi pe urmă?

—Pe urmă, Bergow va fi slobod, iar Ordinul va scăpa de Jurand.

—A, nu! strigă fratele Rotgier, totul este cumpănit atât de bine, încât Dumnezeu ar trebui să binecuvânteze fapta noastră.

—Dumnezeu binecuvântează tot ce are drept scop binele Ordinului, rosti posomorât Zygfryd de Löwe.

Şi călăriră mai departe în tăcere, iar înaintea lor, la două sau trei aruncături de săgeată, mergeau oamenii lor, ca să deschidă drumul care se troienise, întrucât noaptea

căzuse multă zăpadă. Copacii se acoperiseră de chiciură, ziua era înnorată, dar caldă, aşa că de pe cai se împrăştiau aburi. Din pădure, zburau spre aşezările oamenilor stoluri de ciori, umplând văzduhul de croncănituri prevestitoare de rău.

De Fourcy rămase puţin în urma teutonilor şi călărea adâncit în gânduri. Era oaspetele Ordinului de câţiva ani, luase parte la campaniile din Samogiţia, unde se umpluse de faimă şi, primit pretutindeni cum numai cavalerii teutoni ştiau să-i întâmpine pe cei veniţi din ţări îndepărtate, se legase puternic de ei şi, cum nu avea nici avere, intenţiona să intre în rândurile lor. Deocamdată, îşi petrecea timpul la Malborg sau vizita căpeteniile cunoscute, căutând în aceste călătorii, distracţie şi aventuri. Venind de curând la Lubawa împreună cu bogatul de Bergow şi auzind de Jurand, ardea de dorinţa de a se măsura cu un bărbat care stârnise groaza tuturor. Sosirea lui Majneger, care ieşise învingător din toate luptele, grăbise expediţia. Comturul de Lubawa le dăduse oameni; le povestise totuşi atâtea celor trei cavaleri nu numai despre cruzimea, dar şi despre vicleniile şi jurămintele călcate de Jurand, încât, atunci când acesta le ceruse să se despartă de oşteni, nu căzuseră de acord, temându-se că, dacă-i vor da ascultare, îi va împresura şi-i va ucide sau îi va întemniţa în pivniţele de la Spychów. Atunci Jurand, socotind că ei nu voiau numai lupta cavalerească, ci şi jaful, îi atacase în luptă deschisă şi-i nimicise. De Fourcy îl văzuse pe Bergow prăbuşindu-se odată cu calul, îl văzuse pe Majneger cu o suliţă frântă în burtă, văzuse oameni implorând zadarnic îndurarea. El însuşi abia izbutise să se furişeze şi rătăcise câteva zile pe drumuri şi prin păduri, unde ar fi murit de foame sau ar fi căzut pradă animalelor sălbatice, dacă n-ar fi ajuns din întâmplare la Ciechanów; acolo îi găsise pe fraţii Gottfryd şi Rotgier. Întreaga expediţie îl umpluse de umilinţă, ruşine, ură, dorinţă de răzbunare şi jale din cauza lui Bergow, care-i era prieten apropiat. Tocmai de aceea se alăturase cu tot sufletul

plângerii cavalerilor călugări, când ceruseră pedepsirea vinovatului şi eliberarea prinsului nefericit, iar când această plângere rămăsese fără rezultat, la început fusese gata să accepte orice mijloace care i-ar fi oferit posibilitatea să se răzbune pe Jurand. Acum, însă, se trezi dintr-odată în inima lui îndoielile. Ascultând discuţia călugărilor, mai ales ceea ce spusese Hugo de Danveld, nu o dată fusese uimit de-a binelea. Cunoscându-i îndeaproape câţiva ani pe cavalerii teutoni, aflase că ei nu sunt nicidecum aşa cum erau înfăţişaţi în Germania şi în Apus. La Malborg, cunoscuse totuşi câţiva cavaleri aspri şi drepţi; aceştia se plângeau adesea de stricăciunea fraţilor, de destrăbălarea lor, de lipsa de disciplină, şi de Fourcy simţea că au dreptate, dar el însuşi fiind un petrecăreţ care nu ştia ce-i ascultarea, nu osândea prea mult aceste defecte, mai ales că toţi cavalerii călugări le răsplăteau cu vitejia lor. Doar îi văzuse la Wilno aruncându-se în lupta piept la piept cu cavalerii polonezi, cucerind fortăreţe apărate cu o îndârjire supraomenească de garnizoane poloneze; îi văzuse pierind sub loviturile securilor şi ale paloşelor, în asalturi generale sau în ciocniri de unul singur. Erau neîndurători şi cumpliţi pentru lituanieni, dar erau şi ca nişte lei şi se scăldau în slavă ca în lumina soarelui. Totuşi, de astă dată, de Fourcy avea impresia că Hugo de Danveld propune asemenea planuri şi mijloace, de care s-ar cuveni să se înfioare sufletul oricărui cavaler, iar ceilalţi fraţi nu numai că nu se arată mânioşi, ci îi ascultă fiecare cuvânt. Aşa că îl cuprindea o uimire din ce în ce mai mare şi, în cele din urmă, se cufundă în gânduri, întrebându-se dacă-i bine să ajute la săvârşirea unor fapte de acest fel.

Dacă măcar ar fi fost vorba numai de răpirea jupâniţei şi apoi de schimbarea ei cu Bergow, treacă-meargă, deşi farmecul Danusiei îi înfiorase inima. Dacă ar fi trebuit să fie paznicul ei, n-ar fi avut nimic împotrivă, chiar dacă nu era sigur că ar fi scăpat din mâna lui tot aşa cum i-a fost încredinţată. Teutonii aveau, însă, alte planuri. Ei voiau ca

prin ea, odată cu Bergow, să pună mâna şi pe Jurand, să-i promită acestuia că îi dau drumul, dacă acceptă schimbul, apoi să-l omoare, iar odată cu el, pentru a-şi ascunde înşelăciunea şi crima, şi pe fiică. Doar amenințaseră că va avea soarta copiilor lui Witold în cazul când ar fi îndrăznit să se plângă. „Nu vor să-şi ţină făgăduiala, pe amândoi vor să-i păcălească şi să-i omoare, îşi spuse de Fourcy, şi când te gândeşti că poartă crucea şi ar trebui s-o respecte mai mult decât alţii”. Şi sufletul i se răzvrătea faţă de asemenea lipsă de obraz, dar se hotărî să verifice dacă bănuielile lui erau îndreptăţite, aşa că se apropie din nou de Danveld şi întrebă:

—Dar dacă Jurand se va preda, îi veţi da drumul jupâniţei?

—Dacă-i vom da drumul, toată lumea va afla de îndată că noi i-am răpit pe amândoi, răspunse Danveld.

—Şi ce vreţi să faceţi cu ea?

Danveld se aplecă spre cel cu care vorbea şi îşi arătă zâmbind dinţii stricaţi de sub buzele groase.

—Domnia Ta, mă întrebi ce vom face cu ea înainte sau după?

De Fourcy, aflând ce voia să ştie, tăcu, un răstimp păru să lupte cu sine însuşi, apoi se înălţă puţin în scări şi spuse atât de tare, ca să-l audă cu toţii:

—Cuviosul frate Ulryk von Jungingen, modelul şi podoaba cavalerilor, mi-a zis odată aşa: „Numai printre cei vârstnici mai găseşte la Malborg cavaleri vrednici să poarte Crucea, dar cei de la stărostiile de la hotar nu fac decât să împroaşte Ordinul cu noroi”.

—Toţi suntem plini de păcate, dar îl slujim pe Domnul, răspunse Hugo.

—Unde-i onoarea Domniei Tale de cavaler? Nu-l slujeşti pe Dumnezeu cu fapte de ruşine, ori poate nu-l slujiţi pe Mântuitorul! Aflaţi, atunci, că nu numai că nu vă

voi ajuta, dar nici n-am să vă îngădui…

—Ce n-ai să ne îngădui?

—Înşelăciunea, trădarea şi ruşinea.

—Şi cum poţi să ne împiedici, Domnia Ta? În încăierarea cu Jurand ţi-ai pierdut oamenii şi carele de povară. Va trebui să trăieşti numai din mila Ordinului şi o să mori de foame, dacă n-o să-ţi aruncăm o bucăţică de pâine. Iar pe de altă parte, Domnia Ta eşti unul, pe când noi suntem patru, cum o să ne faci faţă?

—Cum o să vă împiedic? repetă Fourcy. Pot să mă întorc la conac şi să-l previn pe prinţ, pot să dezvălui lumii întregi planurile voastre.

La acestea, fraţii călugări priviră unii la alţii şi chipurile li se schimbară într-o clipită. Îndeosebi Hugo de Danveld se uită o vreme întrebător în ochii lui Zygfryd de Löwe, după care se întoarse către de Fourcy:

—Strămoşii Domniei Tale, spuse, au slujit în Ordin, iar Domnia Ta vrei să le urmezi pilda, dar noi nu-i primim pe trădători.

—Iar eu nu vreau să slujesc alături de trădători.

—Ehei! N-o să-ţi duci la capăt ameninţarea, Domnia Ta. Ştii că Ordinul poate să-i pedepsească nu numai pe călugări…

Dar de Fourcy, pe care-l înfuriară aceste cuvinte, trase paloşul, apucă tăişul cu mâna stângă, îşi puse dreapta pe mâner şi zise:

—Pe mânerul ăsta în formă de cruce, pe capul Sfântului Dionizy, patronul meu, şi pe onoarea mea de cavaler, o să-i previn pe prinţul de Mazowsze şi pe maestru.

Hugo de Danveld privi din nou întrebător la Zygfryd de Löwe, iar acesta clipi din ochi, ca şi când ar fi încuviinţat ceva.

Atunci, Danveld rosti cu un glas ciudat de surd şi

schimbat.

—Sfântul Dionizy putea să-şi poarte la subsoară capul retezat, dar când va cădea al Domniei Tale…

—Mă ameninţi? îl întrerupse de Fourcy.

—Nu, dar am să te omor! răspunse Danveld.

Şi îi împlântă cuţitul în şold cu atâta putere, că ascuţişul îi pătrunse în carne până la mâner. De Fourcy răcni cât putu de tare, o clipă se strădui să pună mâna dreaptă pe paloşul pe care mai înainte îl ţinea cu mâna stângă, dar îi scăpă, iar în acest timp ceilalţi trei fraţi începură să-l împungă fără milă cu pumnalele în grumaz, în spinare, în abdomen până când se prăvăli de pe cal.

După care se făcu tăcere. De Fourcy, sângerând groaznic din cele peste zece răni, zvâcnea pe zăpadă, râcâind-o spasmodic cu degetele. De sub bolta cerului de plumb se auzea numai croncănitul ciorilor care părăseau pădurea, îndreptându-se către aşezările oamenilor.

Apoi ucigaşii începură să discute cu însufleţire:

—Oamenii noştri n-au văzut nimic! constată Danveld gâfâind.

—Nimic. Oştenii sunt înainte; nu se mai văd, îl linişti de Löwe.

—Ascultaţi-mă, iată încă un motiv de plângere. O să răspândim zvonul că ne-au atacat cavalerii mazovieni şi ne-au ucis tovarăşul. O să facem gălăgie, până când o să se audă şi la Malborg că prinţul îşi atacă până şi propriii oaspeţi. Trebuie să spunem că Janusz, nu numai că n-a vrut să ne asculte când l-am învinuit pe Jurand, dar a dat poruncă să fie ucis chiar cel care se plângea.

De Fourcy se răsucise pe spate în acest timp şi zăcea nemişcat cu gura plină de spumă însângerată şi cu spaima întipărită în ochii morţi, larg deschişi. Fratele Rotgier privi la el şi zise:

—Luaţi aminte, cuvioşi fraţi, cum pedepseşte Dumnezeu fie şi numai intenţia de trădare.

—Ce-am făcut, am făcut pentru binele Ordinului, răspunse Gottfryd. Laudă celor…

Dar se întrerupse, fiindcă în aceeaşi clipă, în urma lor, la cotitura drumului înzăpezit, se ivi un călăreţ în goana calului. Văzându-l, Hugo de Danveld strigă repede:

—Oricine-o fi, acest om trebuie să piară.

Dar de Löwe care, deşi cel mai în vârstă dintre fraţi, avea privirea deosebit de ageră, spuse:

—Îl cunosc, e scutierul care a omorât bourul cu securea. Adevărat, el este!

—Ascundeţi pumnalele, ca să nu se sperie, îi sfătui Danveld. O să-l atac tot eu întâi, iar voi pe urmă.

În acest timp, cehul ajunse şi la zece sau opt paşi, opri calul. Văzu leşul în balta de sânge, calul fără călăreţ, mirarea i se răsfrânse pe faţă, dar asta nu dură decât o clipită. Se întoarse imediat spre fraţii călugări, ca şi când n-ar fi văzut nimic, şi le dădu bineţe:

—Închinăciune, viteji cavaleri!

—Te-am recunoscut, răspunse Danveld, apropiindu-se încet. Ai ceva pentru noi?

—M-a trimis cavalerul Zbyszko de Bogdaniec, căruia îi port suliţa, şi care, rănit de bour la vânătoare, n-a putut veni el însuşi.

—Ce vrea stăpânul tău de la noi?

—Pentru că l-aţi vorbit de rău pe nedrept pe Jurand de Spychów cu pagubă pentru onoarea lui de cavaler, stăpânul meu îmi zice să vă spun că n-aţi făcut asta ca nişte cavaleri, ci aţi lătrat ca nişte câini; iar cine se va supăra auzind aceste cuvinte, pe acela îl va provoca la luptă pe jos sau călare până la ultima suflare, la care se va înfăţişa unde-i veţi spune, când prin graţia şi mila lui Dumnezeu va scăpa de boala de acum.

—Spune-i stăpânului tău că fraţii cavaleri îndură cu răbdare în numele Mântuitorului ocările, iar la luptă nu se

vor înfăţişa fără îngăduinţa maestrului sau a marelui mareşal pentru dobândirea căreia vom scrie la Malborg.

Cehul privi din nou la trupul lui de Fourcy, fiindcă mai mult pentru el venise. Zbyszko ştia prea bine că fraţii călugări nu se vor prezenta, dar aflând că printre ei se găsea şi un cavaler laic, mai ales pe el voia să-l provoace, câştigând prin aceasta bunăvoinţa lui Jurand. Dar cavalerul acela zăcea acum fără viaţă, ciopârţit ca un bou între cei patru teutoni.

Adevărat, cehul nu înţelegea ce se întâmplase, dar pentru că era hârşit de mic cu tot felul de primejdii, îşi dădu seama de pericol. Îl mai miră şi că Danveld, în timp ce vorbea, se apropia tot mai mult de el, ceilalţi înconjurându-l din toate părţile. Din aceste motive, începu să fie cu luare-aminte, mai ales că n-avea nici o armă la el, fiindcă plecase în mare grabă.

Danveld continua să vorbească venind tot mai aproape:

—I-am trimis stăpânului tău un balsam vindecător, aşa că nu mă răsplăteşte prea bine pentru bunăvoinţa mea. E un lucru obişnuit la polonezi… dar pentru că este rănit grav şi se poate înfăţişa curând înaintea Domnului, spune-i…

Aici, îşi puse palma pe umărul cehului.

—Spune-i că eu îi răspund în acest fel!…

Şi în aceeaşi clipă pumnalul luci la gâtul scutierului. Dar înainte de a izbuti să-l înfigă, cehul care-i urmărea de mult mişcările, îi înşfăcă dreapta cu mâinile-i de fier, i-o îndoi, o răsuci de-i trosniră oasele şi abia după ce auzi răcnetul cumplit de durere, împunse calul cu pintenii şi porni ca o săgeată, înainte ca ceilalţi să-i aţină calea.

Fraţii Rotgier şi Gottfryd se luară după el, dar se întoarseră curând, înfricoşaţi de strigătele înspăimântătoare ale lui Danveld. De Löwe îl sprijinea de subsuori, însă el, palid şi vânăt la faţă, ţipa atât de tare, că până şi oştenii care însoţeau carele de povară destul de departe înainte, îşi opriră caii.

—Ce ai? îl întrebară fraţii.

Dar de Löwe le porunci să pornească în goană şi să aducă un car, deoarece Danveld nu se mai putea ţine în şa. După un răstimp o sudoare rece îi îmbrobonă fruntea şi leşină.

După ce aduseră căruţa, îl aşezară pe paie şi se îndreptară spre hotar. De Löwe îi tot îndemna să se grăbească, înţelegând că după cele întâmplate, nu mai puteau pierde timpul nici măcar cu oblojirea lui Danveld. Aşezându-se lângă el în căruţă, îi freca din când în când faţa cu zăpadă, încercând să-l readucă în simţire.

Abia aproape de hotar, Danveld deschise ochii şi începu să se uite parcă uimit în jur.

—Cum te simţi? îl întrebă Löwe.

—Nu mă doare, dar nu-mi mai simt mâna, răspunse Danveld.

—Fiindcă ţi-a amorţit, de aceea ţi-a trecut şi durerea. Într-o încăpere caldă, va reveni. Acum, mulţumeşte-i lui Dumnezeu pentru clipa asta de uşurare.

Rotgier şi Zygfryd se apropiară îndată de căruţă:

—S-a întâmplat o nenorocire, rosti cel dintâi, ce-o să facem acum?

—O să spunem, răspunse Danveld cu glasul slab, că scutierul l-a omorât pe de Fourcy.

—Încă o nelegiuire de-a lor şi vinovatul este cunoscut! adăugă Rotgier.

Capitolul XXIII

ÎN ACEST TIMP, CEHUL GONI CÂT ÎL ţineau puterile calului până la conacul din pădure şi, găsindu-l pe prinţ, îi povesti lui mai întâi ce se întâmplase. Spre norocul lui, se aflară şi curteni care văzuseră că cehul plecase fără arme. Unul

dintre ei îi şi strigase, mai mult în glumă, să ia ceva de fier la drum, fiindcă altminteri o să-i vină nemţii de hac, el însă, temându-se că fraţii cavaleri vor trece între timp hotarul, sărise pe un cal, aşa cum se afla, numai în cojoc, şi plecase la galop după ei. Aceste mărturii împrăştiară toate îndoielile prinţului cu privire la cine putea fi ucigaşul lui de Fourcy, dar îl umplură de nelinişte, şi de o mânie atât de mare, încât în primul moment, vru să repeadă o ceată de oşteni pe urma teutonilor, ca să-i ducă în lanţuri marelui maestru pentru a fi judecaţi. După un răstimp de gândire, îşi dădu seama că urmăritorii nu i-ar fi putut ajunge pe cavaleri înainte de graniţă şi spuse:

—Mai bine, am să-i trimit o scrisoare maestrului, ca să afle cu ce se ocupă ei aici. Rău mai merg treburile Ordinului, fiindcă odinioară era o disciplină grozavă, iar acum orice comtur face numai ce-i place. Mânia lui Dumnezeu, dar neascultarea trebuie pedepsită.

După care, căzu pe gânduri, apoi se adresă curtenilor:

—Totuşi, nu pot să pricep nicidecum de ce şi-au ucis oaspetele; dacă scutierul n-ar fi plecat neînarmat, l-aş fi bănuit pe el.

—Bine, îşi dădu cu părerea preotul Wyszoniek, dar ce motiv ar fi avut scutierul să ucidă un om pe care nu l-a mai văzut niciodată, iar pe de altă parte, chiar dacă ar fi avut arme, cum putea să atace cinci inşi deodată, însoţiţi şi de oşteni?

—Chiar aşa, încuviinţă prinţul. Cred că oaspetele lor trebuie să li se fi împotrivit cu ceva sau poate că n-a vrut să mintă cum aveau ei nevoie, pentru că am văzut şi eu cum îi făceau cu ochiul să spună că Jurand i-a atacat cel dintâi.

Iar Mrokota de Mocarzew interveni:

—Voinic scutier, dacă a fost în stare să-i sucească mâna câinelui de Danveld.

—Zice că a auzit cum îi trosneau oasele neamţului, răspunse prinţul şi amintindu-şi de isprava din pădure, poate fi! Se pare că şi slujitorul, şi stăpânul sunt nişte flăcăi vânjoşi. Dacă nu era Zbyszko, bourul s-ar fi năpusti asupra cailor. Şi lotaringianul, şi el au contribuit mult la salvarea prinţesei…

—Sigur că-i un flăcău vânjos, îngână preotul Wyszoniek. Uite că şi acum, când abia îşi mai trage sufletul, îi ia apărarea lui Jurand şi i-a chemat la luptă pe teutoni… Un astfel de ginere îi trebuie lui Jurand.

—Jurand zicea altfel la Cracovia, dar acum cred că nu se va mai împotrivi, reluă prinţul.

—Domnul Iisus îl va convinge, interveni prinţesa care intrase tocmai atunci şi auzise sfârşitul discuţiei. Jurand nu se mai poate arăta împotrivă acum, numai Dumnezeu să-l însănătoşească pe Zbyszko. Dar şi noi s-ar cuveni să-l răsplătim.

—Pentru el, cea mai bună răsplată va fi Danuśka, iar eu socotesc că o va căpăta, pentru că atunci când femeile îşi pun ceva în cap, nici chiar Jurand nu le poate sta împotrivă.

—Păi n-am avut dreptate să mă încăpăţânez? întrebă prinţesa. Dacă Zbyszko s-ar fi dovedit un flecar, nu zic, dar unul mai credincios ca el nu afli. Şi copila la fel. Nu-l lasă singur deloc, şi-l mângâie pe faţă, iar el, deşi suferă, râde la ea. Până şi pe mine mă podidesc lacrimile! Adevărat vorbesc!… Asemenea dragoste trebuie ajutată, fiindcă şi Maica Domnului priveşte bucuroasă la fericirea omenească.

—Numai vrerea lui Dumnezeu să fie, rosti prinţul, că vine şi fericirea. Ce-i drept, cât pe ce să-şi piardă capul din cauza fetei, iar acum bourul l-a strivit de tot.

—Nu mai spune că „din pricina ei!” se împotrivi prinţesa cu însufleţire. Cine l-a scăpat la Cracovia, dacă nu ea?

—Aşa este. Dar dacă nu era ea, nu l-ar fi atacat pe Lichtenstein, ca să-i reteze penele de la coif, şi nu şi-ar fi riscat viaţa pentru de Lorche. Cât priveşte răsplata, am spus deja că li se cuvine, şi la Ciechanów mă voi gândi la asta.

—De nimic nu s-ar bucura Zbyszko mai mult decât pentru cingătoarea de cavaler şi pintenii de aur.

Prinţul zâmbi cu bunăvoinţă şi răspunse:

—Atunci să-i aducă jupâniţa, iar când se va face bine, vom avea grijă să se săvârşească totul după obicei. Să-i dea numaidecât, cu cât mai repede, cu atât mai mare-i bucuria!

Auzind acestea, prinţesa îşi îmbrăţişă soţul faţă de curteni, apoi îi sărută mâinile de câteva ori, în vreme ce el continua să zâmbească. În sfârşit, zise:

—Ei, vedeţi... Dumnezeu ţi-a trimis gândul cel bun! Bine că Sfântul Duh nu s-a zgârcit şi le-a dat şi femeilor un pic de minte! Cheam-o numaidecât pe Danusia.

—Danuśka! Danuśka! strigă prinţesa.

Şi după o clipă, în uşa de la încăperea vecină se arătă Danusia cu ochii încercănaţi de nesomn, ducând în mână o oală cu caşa fierbinte, cu care preotul Wyszoniek oblojea oasele strivite ale lui Zbyszko şi pe care o jupânească mai în vârstă i-o dăduse cu puţin înainte.

—Vino la mine, sărmano! o chemă prinţul Janusz. Lasă oala jos şi vino.

Când fata se apropie oarecum încurcată, pentru că „stăpânul” îi stârnea întotdeauna puţină teamă, o strânse cu bunătate la piept şi începu s-o mângâie pe faţă, spunându-i:

—Ce-i, copilă, s-a abătut necazul asupra ta?

—Întocmai! răspunse Danusia.

Şi cu inima plină de tristeţe şi lacrimile pregătite, începu să plângă de îndată, dar încet, ca să nu-l supere pe prinţ; iar el o întrebă din nou:

—De ce plângi?

—Pentru că Zbyszko e bolnav, răspunse ducându-şi pumnişorii la ochi.

—Nu te teme, o să-i treacă. Nu-i aşa, părinte Wyszoniek?

—Ehei! Cu voia lui Dumnezeu, e mai aproape de cununie decât de coşciug, răspunse bunul preot Wyszoniek.

La care prinţul:

—Aşteaptă, o să-ţi dau deocamdată un leac pentru el, care o să-l uşureze sau o să-l însănătoşească de-a binelea.

—Teutonii au trimis balsamul? întrebă Danusia, luându-şi repede pumnii de la ochi.

—Cu cel pe care-l vor trimite teutonii, mai bine să ungi câinele, decât pe cavalerul pe care-l iubeşti. Eu, însă, am să-ţi dau alt leac.

După care, se întoarse către curteni şi porunci:

—Să aducă cineva din cămară pintenii şi centura!

Iar după o clipă, când i le aduseră, îi spuse Danusiei:

—Ia-le şi du-i-le lui Zbyszko! Spune-i că de acum încolo este învestit cavaler. Dacă va muri, se va înfăţişa în faţa lui Dumnezeu drept *miles cinctus*[1], iar dacă va scăpa, vom împlini totul la Ciechanów sau la Varşovia.

Auzind acestea, Danusia îmbrăţişă mai întâi picioarele prinţului, apoi luă într-o mână însemnele de cavaler, iar în cealaltă oala cu caşa şi fugi în odaia în care zăcea Zbyszko. Prinţesa, nevrând să piardă priveliştea bucuriei lor, o urmă numaidecât.

---

1 Oştean care a fost învestit cavaler (lb. lat.).

Zbyszko era grav bolnav, dar zărind-o pe Danusia, îşi întoarse spre ea faţa palidă de durere şi întrebă:

—Dar cehul, draga mea, s-a întors?

—Ce-mi pasă mie de ceh! îl repezi fata în glumă. Eu îţi aduc o noutate şi mai bună. Stăpânul te-a învestit cavaler, şi uite ce-ţi trimite prin mine.

Cu aceste cuvinte, puse pe pat lângă el centura şi pintenii de aur. Lui Zbyszko i se aprinseră de bucurie şi uimire obrajii palizi, privi la Danusia, apoi la însemne, după care îşi miji ochii şi începu să repete:

—Cum a putut să-mi dea însemnele de cavaler?

Iar când, o clipă mai târziu, intră prinţesa, se ridică puţin în capul oaselor şi începu să-i mulţumească şi să-şi ceară iertare de la milostiva stăpână, că nu-i poate cădea la picioare, întrucât şi-a dat seama de îndată că numai ajutorului ei îi datorează această fericire. Dar ea îi spuse să stea liniştit şi ea însăşi o ajută pe Danusia să-i pună iarăşi capul pe pernă. În acest timp, sosise prinţul, iar după el preotul Wyszoniek, Mrokota şi alţi câţiva curteni. Prinţul Janusz îi făcu de departe semn cu mâna lui Zbyszko să nu se mişte, apoi aşezându-se lângă pat, îi vorbi astfel:

—Nu trebuie să se mire nimeni când faptele de vitejie sunt răsplătite, pentru că dacă virtutea ar rămâne uitată, atunci nelegiuirile oamenilor ar umbla nepedepsite pe pământ. Iar pentru că tu nu ţi-ai cruţat viaţa şi ţi-ai pierdut sănătatea, apărându-ne pe noi de o mare nenorocire, îţi îngăduim să încingi centura de cavaler şi să umbli prin lume înconjurat de faimă.

—Stăpâne milostiv, răspunse Zbyszko, nici zece vieţi nu le-aş fi pus în cumpănă…

Dar nu putu spune mai mult şi de emoţie, şi pentru că prinţesa îi puse mâna pe gură, fiindcă preotul Wyszoniek nu-l mai lăsa să vorbească. Prinţul, însă continuă:

—Socotesc că îţi cunoşti îndatoririle de cavaler şi vei purta însemnele cu vrednicie. Să-l slujeşti cum se cuvine

pe Mântuitorul nostru şi să lupţi împotriva mai-marelui iadului. Să-i fii credincios unsului lui Dumnezeu pe pământ, să eviţi războaiele nedrepte şi să aperi nevinovăţia asuprită. Aşa să-ţi ajute Dumnezeu şi chinurile Lui sfinte!

—Amin, încheie preotul Wyszoniek.

Prinţul se ridică, făcu semnul crucii asupra lui Zbyszko şi adăugă la despărţire:

—Iar când ai să te faci bine, să vii drept la Ciechanów, unde am să-l chem şi pe Jurand.

Capitolul XXIV

TREI ZILE MAI TÂRZIU, SOSI FEMEIA cu balsamul de Hercina şi împreună cu ea veni şi căpetenia arcaşilor de la Szczytno cu o scrisoare iscălită de fraţi şi întărită cu pecetea lui Danveld, în care teutonii luau cerul şi pământul drept martori pentru strâmbătăţile de care avuseseră parte în Mazowsze şi, ameninţând cu răzbunarea lui Dumnezeu, cereau pedeapsa pentru uciderea „iubitului tovarăş şi oaspete". Danveld mai dictase în scrisoare şi o plângere din partea lui, pretinzând în cuvinte totodată umile şi ameninţătoare despăgubiri pentru schilodirea lui şi osândirea scutierului ceh. Prinţul rupse scrisoarea în prezenţa căpeteniei, i-o aruncă în faţă şi răbufni:

—Maestrul lor i-a trimis aici să mă câştige de partea lui, blestemaţii, iar ei m-au înfuriat. Spune-le că ei înşişi i-au luat viaţa musafirului şi au vrut să-l omoare şi pe scutier, fapte despre care am să-i scriu maestrului, sfătuindu-l să-şi aleagă alţi soli, dacă doreşte ca, în caz de război cu regele Cracoviei, să nu ţin partea nimănui.

—Stăpâne milostiv, răspunse căpetenia, astfel de

răspuns să le duc puternicilor şi cuvioşilor fraţi?

—Dacă nu-ţi ajunge, mai spune-le că-i socotesc feciori de câini, şi nu cavaleri.

Şi cu acestea, discuţia luă sfârşit. Căpetenia plecă, întrucât în aceeaşi zi prinţul porni şi el spre Ciechanów. Mai rămânea doar „sora” cu balsamul, pe care bănuitorul preot Wyszoniek refuză să-l folosească, cu atât mai mult cu cât bolnavul dormise bine noaptea trecută, iar a doua zi se trezi. Se trezise foarte slăbit, într-adevăr, dar fără fierbinţeală. După plecarea prinţului, sora îl trimise înapoi pe unul dintre slujitorii ei, chipurile să aducă altă alifie din „ouă de bazilisc”, care, cum susţinea, avea puterea să refacă până şi forţele unui muribund. Ea însăşi se preumbla prin conac umilă, fără să ceară ascultare, îmbrăcată, e drept, în veşminte laice, dar asemănătoare cu cele de călugăriţă, cu mătăniile şi o troacă la cingătoare. Vorbind bine limba polonă, se arăta foarte interesată şi îngrijorată de Zbyszko şi Danusia, căreia găsi prilejul potrivit să-i dăruiască un trandafir de Jerihon, iar a doua zi, în timp ce Zbyszko dormea, iar fata se afla în sala de mese, se apropie de ea şi-i zise:

—Dumnezeu să te binecuvânteze, jupâniţă. Azi-noapte, după rugăciune, am visat că prin zăpada care cădea de sus veneau spre Domnia Ta doi cavaleri; cel care a ajuns cel dintâi, te-a înfăşurat într-o mantie albă, iar celălalt ţi-a spus: „Văd numai zăpada, dar ea nu e” şi s-a întors.

Danusia, căreia îi era somn, deschise curioasă ochii albaştri şi întrebă:

—Şi ce înseamnă asta?

—Asta înseamnă că te va căpăta cel care te iubeşte cel mai mult.

—Adică Zbyszko! răspunse copila.

—Nu ştiu, fiindcă nu i-am văzut faţa, am văzut numai o mantie albă, iar după aceea, m-am trezit imediat, deoarece Domnul Iisus îmi trimite în fiecare noapte dureri în

picioare şi o mână mi-a paralizat.

—Balsamul nu ţi-a fost de nici un ajutor?

—Mie nu, jupâniţă, pentru că păcatul meu este prea mare. Dacă vrei să-l cunoşti, am să ţi-l povestesc.

Danusia încuviinţă cu un semn din cap, aşa că sora continuă să vorbească:

—În Ordin sunt şi slujitoare, şi femei care, deşi nu se călugăresc, pentru că pot să fie şi căsătorite, au datoria să respecte prescripţiile Ordinului şi să asculte poruncile călugărilor. Aceea care obţine această bunăvoinţă şi onoare, primeşte un sărut evlavios de la un frate-cavaler în semn că de acum înainte va sluji Ordinul cu vorba şi fapta. Ah, jupâniţă! Şi eu aveam să mă bucur de această onoare, dar eu, în încrâncenarea mea păcătoasă, în loc s-o primesc cu recunoştinţă, am făptuit un mare păcat şi am atras pedeapsa asupra mea.

—Ce-ai făcut?

—Fratele Danveld a venit la mine şi mi-a dat sărutul de călugăr, iar eu, crezând că o face în joacă, am ridicat mâna-mi păcătoasă asupra lui…

Aici începu să se bată cu pumnul în piept şi repetă de câteva ori:

—Doamne, ai milă de mine păcătoasa!

—Şi ce s-a întâmplat? o întreba Danusia.

—Mi-a paralizat mâna numaidecât şi de atunci am rămas schiloadă. Eram tânără şi proastă, nu ştiam! Dar am fost totuşi pedepsită. Deoarece, chiar dacă femeii i se pare că un frate călugăr vrea să facă ceva rău, să-L lase pe Dumnezeu să-l judece şi să nu încerce să se împotrivească, pentru că oricine se împotriveşte Ordinului sau unui frate al crucii, acela va fi ajuns de mânia lui Dumnezeu…

Danusia asculta aceste cuvinte fără plăcere şi cu teamă, iar sora oftă şi istorisi mai departe.

—Nu sunt încă bătrână nici acum, mărturisi, abia am treizeci de ani, dar Dumnezeu, odată cu mâna, mi-a luat şi tinereţea şi frumuseţea.

—Dacă nu era mâna, răspunse Danusia, n-aveai de ce te plânge…

După care, se aşternu tăcerea. Deodată sora, parcă aducându-şi aminte de ceva, spuse:

—Am visat că un cavaler te-a înfăşurat în mantia lui albă. Poate era un teuton, fiindcă şi ei poartă tot mantii albe.

—N-am nevoie nici de teutoni şi nici de mantiile lor, răspunse Danusia.

Dar discuţia le fu întreruptă de preotul Wyszoniek, care, intrând în odaie, îi făcu semn jupâniţei şi-i spuse:

—Laudă-L pe Dumnezeu şi du-te la Zbyszko! S-a trezit şi vrea să mănânce. E mult mai bine.

Aşa şi era, într-adevăr. Zbyszko se simţea mai bine şi preotul Wyszoniek era sigur că se va însănătoşi, când o întâmplare neaşteptată le încurcă toate socotelile şi speranţele. De la Jurand sosiră trimişi cu o scrisoare către prinţesă, care cuprindea numai veşti proaste. La Spychów, arsese o parte din aşezare, Jurand fiind însuşi lovit de o grindă în flăcări în timp ce stingea incendiul. Preotul Kaleb, care scrisese epistola în numele lui, le dădea de ştire că s-ar putea să se facă bine, dar scânteile şi cărbunii îi vătămaseră şi singurul ochi ce-l mai avea şi cu care abia mai vedea, aşa că-l ameninţa orbirea deplină.

Din această pricină, Jurand îşi chema fiica să vină în grabă la Spychów, fiindcă vrea s-o mai vadă o dată, înainte de a se cufunda în întuneric. Mai spunea că de acum încolo va rămâne lângă el, întrucât dacă până şi orbii care rătăcesc prin lume şi cerşesc o bucată de pâine, fiecare îşi are câte un copil care-l duce de mână şi-i arată drumul, el de ce să fie lipsit de această ultimă mângâiere şi să moară printre străini? Mai erau şi mulţumiri umile de

recunoştinţă pentru prinţesă, care-i crescuse fata ca o mamă bună, iar la sfârşit Jurand făgăduia că fie şi orb, va mai veni o dată la Varşovia să cadă la picioarele prinţesei şi s-o roage să aibă grijă şi mai departe de Danusia.

Când preotul Wyszoniek îi citi scrisoarea, prinţesa rămase o vreme fără cuvinte. Trăgea nădejde că atunci când Jurand, care venea de cinci, şase ori pe an să-şi vadă copila, va sosi cu prilejul sărbătorilor apropiate, ea şi prinţul Janusz îl vor convinge să accepte nuntirea cât mai curând a Danusiei cu Zbyszko. Iată, însă, că scrisoarea nu numai că-i strica planurile, ci o mai lipsea şi de Danusia, la care ţinea ca la propriii copii. Îi trecu prin minte că Jurand vrea s-o dea după vreun vecin, ca să-şi sfârşească zilele printre ai lui. La Zbyszko nici n-avea rost să se mai gândească, el nefiind în stare să plece la Spychów, fiindcă abia începuseră să i se vindece coastele, iar pe de altă parte, cine putea şti cum avea să fie întâmpinat la Spychów? Doar ştia şi prinţesa că Jurand îi refuzase fără înconjur mâna fiicei şi îi spusese chiar ei că din pricini necunoscute, nu le va îngădui niciodată această căsătorie. Aşadar, descumpănită, porunci să-l cheme pe cel mai în vârstă dintre oamenii trimişi de Jurand şi să-i ceară amănunte despre nenorocirea de la Spychów şi despre intenţiile acestuia.

Rămase foarte uimită când la chemarea ei intră un om cu totul necunoscut în locul bătrânului Tolima, care-i ducea scutul stăpânului şi-l însoţea când o vizita pe Danusia. Nou-sositul îi răspunse că Tolima, rănit în ultima ciocnire cu nemţii, luptă cu moartea la Spychów, aşa că Jurand, învins de boală, o roagă să-i trimită cât mai repede fiica, fiindcă vede tot mai puţin şi peste câteva zile s-ar putea să orbească. Trimisul stărui chiar ca după ce se vor odihni caii, să-i fie îngăduit să plece cu fata, dar pentru că era seară, prinţesa se împotrivi cu hotărâre mai ales ca să nu le sfâşie inima celor doi tineri.

Zbyszko aflase totul şi zăcea în odaia lui ca lovit în moalele capului, iar când intră prinţesa şi, frângându-şi

mâinile, rosti încă din prag: „N-avem încotro, e doar tatăl ei!” repetă ca un ecou: „N-avem ce face” şi închise ochii, ca un om care se aşteaptă să moară dintr-o clipă în alta.

Dar moartea nu veni, deşi pieptul i se umplu de o durere din ce în ce mai mare, iar prin cap i se învălmăşeau gânduri tot mai întunecate, întocmai ca norii care, alungaţi de vijelie, acoperă unul după altul strălucirea soarelui şi sting orice bucurie de pe lume. Pentru că Zbyszko înţelegea tot atât de bine ca şi prinţesa că dacă Danusia va pleca la Spychów, va fi ca şi pierdută pentru el. Aici, toţi îi erau binevoitori, iar acolo, s-ar putea ca Jurand nici să nu vrea să stea de vorbă cu el, mai ales dacă era legat de vreun jurământ sau de alt motiv necunoscut, tot atât de însemnat ca şi o cununie religioasă. De altminteri, cum putea să se ducă la Spychów, când el era bolnav şi abia se putea mişca în pat. Cu câteva zile înainte, când prin bunăvoinţa prinţului obţinuse pintenii de aur şi centura de cavaler, se gândea că bucuria va învinge boala şi se ruga din tot sufletul să se pună pe picioare cât mai curând şi să se măsoare cu teutonii; acum însă, îşi pierdu iarăşi toată speranţa, întrucât îşi dădu seama că odată cu ea îi vor lipsi şi pofta de viaţă, şi puterea de a lupta cu moartea. Vor veni ziua de mâine şi cea de poimâine. Vor veni în cele din urmă ajunul şi sărbătorile, oasele îl vor durea la fel şi la fel va leşina mereu, într-un cuvânt, nu va mai fi înconjurat de lumina pe care o răspândea în toată încăperea Danusia, nici bucuria ochilor când o privea. Cât de mari erau mângâierea şi dulceaţa s-o întrebe de câteva ori pe zi: „Îţi sunt drag?” şi să vadă după aceea cum îşi acoperea ochii ruşinaţi şi zâmbitori cu mâna sau aplecându-se şi răspunzându-i: „Cine altcineva să-mi fie?” Acum, nu vor mai rămâne decât boala şi durerea, şi dorul, iar fericirea va pleca şi nu se va mai întoarce.

Lacrimile luciră în ochii lui Zbyszko şi i se rostogoliră încet pe obraji, după care i se adresă prinţesei:

—Stăpână milostivă, eu cred că n-o voi mai vedea niciodată pe Danusia.

Ea însăşi îngrijorată, prinţesa îi răspunse:

—Nici n-ar fi de mirare să mori de atâta suferinţă. Dar Domnul Iisus este milostiv.

Apoi, după o clipă, vrând să-l mai întărească, adăugă:

—Cu toate că, păstrând măsura, dacă Jurand ar muri înaintea ta, grija de părinte ar trece asupra prinţului şi a mea, iar noi ţi-am da-o numaidecât.

—Cum să moară?! se minună Zbyszko.

Dar se vede că deodată un alt gând îi fulgeră prin minte, deoarece se ridică puţin pe pat şi urmă cu glas schimbat:

—Stăpână milostivă…

Îl întrerupse Danusia care, intrând în fugă şi cu ochii în lacrimi, începu să strige din prag:

—Ai aflat, Zbyszko! Of, îmi pare rău de tata, dar îmi pare rău şi de tine, sărmane!

Iar Zbyszko, când se apropie de pat, îşi cuprinse dragostea cu braţul sănătos şi începu să vorbească:

—Cum să trăiesc fără tine, floarea mea? Nu am străbătut atâtea păduri şi ape până aici, nu de aceea ţi-am jurat credinţă şi te-am slujit, ca să te pierd acum. Ehei, jalea şi plânsul nu mă ajută, nici măcar moartea. Chiar dacă iarba ar creşte pe mormântul meu, sufletul meu nu te va uita. Nici în casa Domnului Iisus, nici în încăperile lui Dumnezeu Tatăl… De aceea, zic, n-avem ce face, dar trebuie să sperăm, căci fără speranţă nu putem trăi! Pe mine mă dor oasele, dar măcar tu cazi la picioarele stăpânei, eu nu sunt în stare, şi roag-o să aibă milă de noi.

Danusia sări îndată la picioarele cneaghinei şi, îmbrăţişându-i-le, îşi ascunse faţa albă în faldurile rochiei, aşa că prinţesa îşi întoarse ochii miraţi şi plini de milă la Zbyszko.

—Cum aş putea să arăt mila mea? întrebă. Dacă n-o las să se ducă la părintele bolnav, voi atrage asupră-mi mânia

lui Dumnezeu.

Zbyszko care se ridicase puţin mai înainte, se lăsă din nou să alunece pe capul patului şi un răstimp nu răspunse, fiindcă i se tăie răsuflarea. Începu totuşi să-şi apropie încet mâinile pe piept, până când le împreună ca pentru rugăciune.

—Odihneşte-te, îl sfătui prinţesa, şi pe urmă o să-mi spui despre ce este vorba, iar tu, Danusia, ridică-te în picioare.

—Aşteaptă, nu te ridica şi roagă-te împreună cu mine, stărui Zbyszko.

După care, începu să vorbească abia auzit şi cu glasul întrerupt:

—Milostivă stăpână... Jurand s-a arătat împotriva mea la Cracovia... Aşa va fi şi aici, dar dacă preotul Wyszoniek mă va cununa cu Danusia, pe urmă poate să plece la Spychów, pentru că n-o să mi-o mai ia nici o putere din lume...

Propunerea lui Zbyszko o surprinse atât de mult pe prinţesa Anna, încât zvâcni în picioare de pe laviţă, apoi se aşează iarăşi şi parcă neînţelegând bine, se miră:

—Pe rănile Mântuitorului! Preotul Wyszoniek?...

—Milostivă stăpână!... Milostivă stăpână! se rugă Zbyszko.

—Stăpână milostivă! repetă şi Danusia, îmbrăţişându-i din nou genunchii prinţesei.

—Cum se poate fără aprobarea părintească...

—Ordinul lui Dumnezeu este mai puternic! răspunse Zbyszko.

—Aveţi frică de Dumnezeu!

—Cine-i tatăl ei, dacă nu prinţul?... Cine-i este mamă, dacă nu Luminăţia Ta?

Iar Danusia la acestea:

—Milostivă mamă!

—Adevărat, am fost şi sunt ca o mamă pentru ea, încuviinţă prinţesa, şi Jurand şi-a luat soţia tot din mâna mea. Aşa-i! Odată făcută cununia, nu s-ar mai putea face nimic. Poate că Jurand s-ar supăra, dar îi este dator prinţului, ca supus al lui. În sfârşit, am putea să nu-i spunem la început şi să afle abia când va voi să-şi dea fiica altuia sau s-o trimită la mănăstire... Dacă a făcut niscaiva jurăminte, el nu va avea nici o vină. Nu se poate împotrivi voinţei lui Dumnezeu... Pe viul Dumnezeu, poate că asta-i voia Lui!

—Altfel nu poate fi! se bucură Zbyszko.

Dar prinţesa Anna, adânc mişcată, le spuse:

—Aşteptaţi, lăsaţi-mă să-mi vin în fire! Dacă prinţul ar fi aici, aş trimite numaidecât pe cineva la el şi l-aş întreba: pot să i-o dau pe Danuśka sau nu pot?... Dar fără ştirea lui, mă tem... Mai că mi s-a oprit răsuflarea, dar n-avem timp de nimic, fiindcă şi jupâniţa trebuie să plece mâine!... O, Iisuse, dacă ar fi cununată, n-ar mai fi nimic de făcut. Numai că nu mă pot linişti şi mă tem de ceva. Ţie nu-ţi este frică, Danusia? Ia spune!

—Eu am să mor fără ea! o întrerupse Zbyszko.

Danusia se ridică de la genunchii prinţesei şi pentru că îi era foarte apropiată şi răsfăţată, îi încolăci gâtul cu braţele şi începu s-o strângă din toate puterile.

Prinţesa, însă, îi răspunse:

—Fără părintele Wyszoniek, nu pot să vă spun nimic. Du-te repede după el!

Danusia se repezi să-l cheme pe preotul Wyszoniek, iar Zbyszko îşi întoarse chipul palid către prinţesă şi zise:

—Ce mi-a fost scris de Domnul Iisus, asta mi se va întâmpla, dar pentru această bucurie, Dumnezeu să te răsplătească, milostivă stăpână.

—Nu mă binecuvânta încă, îl domoli prinţesa, căci nu

se ştie ce va fi. Mai trebuie să-mi juri pe onoarea ta că, dacă va avea loc cununia, n-o s-o opreşti pe Danusia să plece de îndată la tatăl ei şi, Doamne fereşte, să atragă astfel asupra voastră blestemul lui Dumnezeu:

—Pe onoarea mea! jură Zbyszko.

—Să nu uiţi! Iar lui Jurand, fata să nu-i spună nimic deocamdată. E mai bine ca noutatea să nu-l zdruncine dintr-odată. O să-l chemăm la Ciechanów să ne-o aducă pe Danusia şi atunci o să-i spun eu însămi ori o să-l rog pe prinţ. Când îşi va da seama că nu mai poate face nimic, o să accepte. Doar n-a fost împotriva ta.

—Nu, încuviinţă Zbyszko, n-a fost împotriva mea, aşa că poate se va bucura în sufletul lui să mi-o dea pe Danusia. Căci dacă a jurat, nu va fi vina lui, dacă nu se va ţine de cuvânt.

Intrarea preotului Wyszoniek cu Danusia le întrerupse discuţia. Prinţesa îl chemă îndată la sfat şi începu să-i povestească însufleţită despre intenţiile lui Zbyszko, dar prelatul, abia auzind despre ce este vorba, îşi făcu semnul crucii de mirare şi exclamă:

—În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh!... cum aş putea face una ca asta? Doar acum e post!

—Pentru Dumnezeu, e adevărat! strigă prinţesa.

Şi se lăsă tăcerea; numai feţele îngrijorate arătau ce lovitură erau cuvintele părintelui Wyszoniek pentru toţi.

După un răstimp, acesta adăugă:

—Dacă aş avea o dispensă, nu m-aş împotrivi, fiindcă îmi pare rău de voi. N-aş mai întreba nici de îngăduinţa lui Jurand, deoarece de vreme ce milostiva stăpână este de acord, garantând şi pentru permisiunea prinţului, ei bine! ei sunt tată şi mamă pentru întregul ţinut. Dar aşa, fără dispensa episcopului, nu pot. Mă rog, dacă preotul episcop Jakub de Kurdanow ar fi printre noi, deşi e destul de aspru,

nu ca înaintaşul lui, episcopul Mamphiolus, care zicea de fiecare dată: bene! bene!

—Episcopul Jakub de Kurdanow ţine mult la noi, şi la prinţ, şi la mine, interveni cneaghina Anna.

—Tocmai de aceea spun şi eu că s-ar învoi să-mi dea dispensă, de vreme ce sunt motive întemeiate... Fata trebuie să plece, iar tânărul e bolnav şi s-ar putea să moară... Hm! În *articulo mortis...* Dar fără dispensă n-am cum...

—Eu l-aş putea ruga şi mai târziu pe episcopul Jakub să-mi dea dispensă şi oricât de aspru ar putea fi, cred că s-ar lăsa înduplecat... Ce să mai vorbim, garantez că nu mă va refuza.

La acestea, părintele Wyszoniek, care era un om bun şi blând, spuse:

—Cuvântul unsei lui Dumnezeu e un cuvânt însemnat... Mi-e frică de preotul episcop, dar este un cuvânt însemnat! ... Cât priveşte catedrala din Płock, tânărul ar putea şi el făgădui ceva... Nu ştiu... Oricum, până când soseşte dispensa, e mare păcat, şi nu al altuia, ci numai al meu... Hm! e adevărat că Domnul Iisus este milostiv şi dacă cineva nu păcătuieşte numai pentru folosul lui, cu atât mai uşor îl iartă!... Totuşi va fi păcat şi, dacă episcopul se încăpăţânează, cine-mi va mai da dispensa!

—Episcopul nu se va încăpăţâna! strigă prinţesa Anna.

Iar Zbyszko zise:

—Sanderus, care a venit cu minte, are dispensă pentru orice.

Preotul Wyszoniek poate că nu credea cu adevărat în indulgenţele lui Sanderus, dar era bucuros să se agaţe şi de un motiv aparent, numai să-i ajute pe Zbyszko şi pe Danusia, fiindcă pe jupâniţă, pe care o cunoştea de mult, o iubea fără margini. În cele din urmă, se gândi că în cel mai

rău caz l-ar putea aştepta pocăinţa bisericească, aşa că se întoarse spre prinţesă şi-i spuse:

—Eu sunt duhovnicul Luminăţiei Tale şi sluga prinţului. Cum porunceşti să fac, milostivă stăpână?

—Nu vreau să-ţi poruncesc, prefer să te rog, răspunse prinţesa. Dar dacă Sanderus are indulgenţe…

—Sanderus are. E vorba doar de episcop. Acolo, la Płock, ţine întruniri aspre cu canonicii.

—Să nu te temi de episcop! După cum am auzit, le-a interzis prinţilor să poarte paloşe, arbalete şi să facă samavolnicii, dar nu le-a interzis să facă bine.

Părintele Wyszoniek îşi înălţă ochii şi mâinile.

—Facă-se voia Luminăţiei Tale.

La aceste cuvinte, bucuria inundă inimile. Zbyszko se rezemă iarăşi de capul patului, iar prinţesa, Danusia şi părintele Wyszoniek se aşezară în jurul lui şi începură să chibzuiască grijulii cum să-şi înfăptuiască intenţiile. Aşadar, hotărâră să păstreze taina şi să nu afle nimeni dintre cei din casă; mai hotărâră că nici Jurand n-ar trebui să afle nimic, până când nu-i va povesti totul prinţesa la Ciechanów. În schimb, preotul Wyszoniek avea să scrie o scrisoare din partea prinţesei către Jurand şi să-l cheme numaidecât la Ciechanów, unde ar putea găsi leacuri mai bune pentru beteşugul lui, iar pe de altă parte, nu va mai suferi atât din pricina singurătăţii. Hotărâră, în sfârşit, ca Zbyszko şi Danusia să se spovedească, iar cununia să aibă loc noaptea, după ce se vor culca toţi ai casei.

Zbyszko se gândi să-l ia pe ceh drept martor, dar renunţă, aducându-şi aminte că îl are de la Jagienka. O clipă îi apăru în minte parcă aievea, aşa că avu impresia că-i vede faţa rumenă, ochii înlăcrimaţi şi-i aude glasul rugător: „Să nu-mi faci una ca asta! Să nu-mi plăteşti binele cu rău şi dragostea cu suferinţă!” Îl cuprinse deodată o milă nemărginită, ghicind că-i face o mare nedreptate, după care nu va mai găsi mângâiere nici sub

acoperişul de la Zgorzelice, nici în bungetul pădurii, nici pe câmp, nici în darurile abatelui şi nici în insistenţele lui Cztan şi Wilk. Aşa că-şi spuse în adâncul sufletului: „Să-ţi dea Dumnezeu tot ce-i mai bun, draga mea, dar chiar dacă aş vrea să-ţi dau şi Luna de pe cer, tot n-aş fi în stare”. Şi într-adevăr, convingerea că asta nu era în puterea lui îi produse chiar anume uşurare şi-l mai linişti, astfel că începu să se gândească imediat numai la Danusia şi la cununie.

Cu toate acestea, nu se putu totuşi descurca fără ajutorul cehului, aşa că deşi hotărâse să nu-i spună nimic despre ce avea să se întâmple, porunci să-l cheme la el şi-i zise:

—Mă voi spovedi astăzi trecând pe sub Masa Domnului, îmbracă-mă deci cât mai bogat, ca şi când ar trebui să mă duc în încăperile regelui.

Cehul se îngrijoră puţin şi îl privi cu luare-aminte în ochi. Zbyszko îl înţelese şi-l linişti:

—Nu te teme, oamenii nu se spovedesc numai înaintea morţii, mai ales că vin şi sărbătorile, când părintele Wyszoniek şi prinţesa vor pleca la Ciechanów şi nu se va mai găsi un preot de la Przasnysz.

—Dar Domnia Ta nu te duci? întrebă scutierul.

—Dacă mă voi însănătoşi, o să plec şi eu, dar asta e în mâna lui Dumnezeu.

Aşa că cehul se linişti şi repezindu-se la cufărul cu lucruri, îi aduse tunica albă, cusută cu fir de aur, pe care cavalerul o îmbrăca de obicei la sărbătorile mari, şi covoraşul minunat pentru acoperirea picioarelor şi a patului, după care, ridicându-l pe Zbyszko cu ajutorul celor doi slujitori turci, îl spălă, îi pieptănă părul lung pe care-l legă cu o eşarfă purpurie, în sfârşit, îl sprijini aşa îmbrăcat de pernele roşii şi bucuros de treaba făcută, îl admiră:

—Dacă Domnia Ta ai fi în stare să joci, ai putea face şi nunta!

—Aş fi nevoit să mă descurc fără ţopăituri, răspunse Zbyszko zâmbind.

În acest timp, prinţesa se gândea şi ea în odaia ei cum s-o îmbrace pe Danusia, întrucât pentru firea ei de femeie, acesta era un lucru de mare însemnătate şi n-ar fi îngăduit în ruptul capului ca draga ei pupilă să se cunune în rochia de fiecare zi. Slujitoarele, cărora li se spusese că şi jupâniţa va îmbrăca la spovedanie culoarea nevinovăţiei, găsiră uşor în cufăr o rochie albă, dar mai greu era cu împodobirea capului. La acest gând, prinţesa fu năpădită de o mâhnire ciudată, aşa că începu să se vaiete:

—Unde-o să găsesc eu, orfana mea dragă, o cununiţă verde pentru tine în această pădure? Nici o floricică, nici măcar o frunzuliţă nu se află nicăieri, afară de muşchiul acoperit de zăpadă.

Aşteptând cu părul desfăcut, Danusia era şi ea îngrijorată, fiindcă şi ea şi-ar fi dorit o cununiţă; totuşi, după o clipă, arătă spre un buchet de imortele, care atârna pe perete, şi spuse:

—Măcar din astea să împletim ceva, pentru că altceva n-o să găsim, iar Zbyszko o să mă ia şi cu o cunună din asta.

La început, prinţesa nu vru să accepte, temându-se să nu fie un semn de rău augur, dar pentru că la conac, unde veneau numai la vânătoare, nu era nici o floare, trebuiră să se mulţumească şi cu imortele. Între timp, sosi preotul Wyszoniek, care-l spovedise mai înainte pe Zbyszko, şi o luă pe jupâniţă la spovedanie, apoi se lăsă o noapte surdă. După cină, slujitorii primiră de la prinţesă porunca să se ducă la culcare. Trimişii lui Jurand se întinseră unii în încăperea slujitorilor, alţii pe lângă cai în grajduri. În curând, focurile din odăile slujitorilor se acoperiră de cenuşă şi se stinseră, până când, în cele din urmă, în conacul din pădure se aşternu tăcerea deplină şi doar câinii mai lătrau la lupi din când în când spre pădure.

Cu toate acestea, la prinţesă, la părintele Wyszoniek şi

la Zbyszko nu încetară să lumineze, aruncând raze roşietice pe zăpada care acoperea curtea. Iar ei vegheau în tăcere, ascultându-şi bătaia propriilor inimi, neliniştiţi şi impresionaţi de solemnitatea momentului, care avea să urmeze. Într-adevăr după miezul nopţii, prinţesa o luă de mână pe Danusia şi o conduse în odaia lui Zbyszko, unde părintele Wyszoniek îi aştepta cu sfintele daruri. În încăpere ardea în cămin un foc mare şi în lumina lui puternică, dar inegală, Zbyszko o văzu pe Danusia, puţin palidă de nesomn, albă, cu cununa de imortele pe cap, îmbrăcată în rochia lungă până la pământ. Avea pleoapele mijite de emoţie, braţele lăsate de-a lungul rochiei, amintind astfel parcă nu ştiu ce desene pe sticlă; era în ea ceva atât de angelic, încât Zbyszko rămase uimit când o văzu, fiindcă se gândi că nu va lua de soţie o jupâniţă pământească, ci vreun sufleţel ceresc. Acest gând i se întări şi mai mult, când ea îngenunche cu mâinile împreunate pentru a primi sfânta împărtăşanie şi înclinându-şi capul pe spate, închise ochii de tot. În acel moment, avu impresia că seamănă cu o moartă şi teama îi cuprinse inima. Asta, însă, nu dură prea mult întrucât auzind glasul preotului – *Ecce Agnus Dei*[1] – se concentră şi gândurile lui se înălţară în zbor către Dumnezeu. În încăpere, se auzea acum numai glasul solemn al părintelui Wyszoniek: *Domine, non sum dignus*[2], iar odată cu el trosnetul focului şi greierii ţârâind cu înfocare, dar parcă jalnic, prin crăpăturile căminului. Afară, începuse vântul, vuind prin pădurea înzăpezită, dar conteni numaidecât.

Zbyszko şi Danusia rămaseră o vreme cufundaţi în tăcere, iar preotul Wyszoniek luă potirul sfânt şi-l duse în capelă. Se întoarse repede, dar nu singur, ci cu cavalerul de Lorche, şi văzând uimirea întipărită pe feţele celor de faţă, îşi aşeză mai întâi un deget pe buze, vrând parcă să stăvilească un strigăt neaşteptat, apoi spuse:

—Am socotit că este mai bine să fie doi martori la

1 Iată mielul Domnului (lb. lat).

2 Doamne, nu sunt vrednic (lb. lat.).

cununie şi de aceea l-am prevenit pe acest cavaler, care mi-a jurat pe onoare şi pe relicvele de la Aquisgran că va păstra taina atât cât va fi nevoie.

Cavalerul de Lorche îngenunche mai întâi înaintea prinţesei, apoi a Danusiei, după care se ridică în picioare şi rămase tăcut, îmbrăcat în armura de gală, pe îndoiturile căreia alunecau luminiţele roşii ale focului, înalt, nemişcat, adâncit parcă în încântare, pentru că şi lui această jupâniţă albă, cu cununiţă de imortele pe cap i se părea un înger desenat pe sticla unei ferestre gotice.

Preotul o aşează lângă patul lui Zbyszko şi punându-le patrafirul pe mâini, începu ritualul obişnuit. Pe faţa cumsecade a prinţesei şiroiau una după alta boabele lacrimilor, dar în suflet nu mai simţea acum apăsarea neliniştii, deoarece credea că face bine unindu-i pe aceşti doi copii minunaţi şi nevinovaţi. Cavalerul de Lorche îngenunche pentru a doua oară şi rezemându-şi amândouă mâinile pe mânerul paloşului, arăta întocmai ca un cavaler care are o vedenie, în timp ce mirii repetau pe rând cuvintele preotului: „Eu… te iau… să-mi fii…”, cărora le ţineau iarăşi isonul greierii prin crăpăturile peretelui şi trosnetul focului din cămin. După săvârşirea ritualului, Danusia căzu la picioarele prinţesei, care-i binecuvântă pe amândoi, iar când îi încredinţă în sfârşit puterilor cereşti, rosti:

—Acum, bucuraţi-vă, pentru că ea este a ta, iar tu eşti al ei.

Atunci, Zbyszko îşi întinse braţul sănătos spre Danuta, iar ea îi încolăci cu braţele-i subţiri gâtul şi o vreme se auzi cum îşi repetau în şoaptă la ureche:

—A mea eşti, Danuśka.

—Al meu eşti, Zbyszko.

Dar imediat după aceea, pe Zbyszko îl cuprinse slăbiciunea, erau prea multe emoţii pentru puterile lui, şi alunecând pe perne, începu să răsufle cu greutate. Nu-şi mai pierdu totuşi cunoştinţa şi nu încetă să-i zâmbească

Danusiei, care îi ştergea faţa acoperită de o sudoare rece, ba continuă chiar să-i repete: „Eşti a mea, Danuśka”, drept pentru care ea îşi pleca de fiecare dată capul. Această privelişte îl mişcă până la lacrimi pe de Lorche, care declară că nu i se mai întâmplase să vadă niciodată prin ţările pe unde umblase inimi atât de simţitoare, prin urmare, este gata să se bată în duel pe jos sau călare cu oricare cavaler, vrăjitor sau balaur care ar cuteza să stea în calea fericirii lor. Şi jură cu mâna pe mânerul în formă de cruce al pumnalului, care slujea cavalerilor să ucidă răniţii. Prinţesa şi părintele Wyszoniek fură luaţi drept martori ai acestui jurământ.

Şi pentru că milostiva stăpână nu înţelegea o cununie fără nici un pic de veselie, le aduse vin, aşa că după aceea ciocniră şi băură. Ceasurile nopţii se scurgeau unul după altul. Învingându-şi slăbiciunea, Zbyszko o trase din nou pe Danusia lângă el şi-i spuse:

—De vreme ce Domnul Iisus mi te-a dăruit, nimeni nu mi te va mai lua, dar îmi pare rău, draga mea dragă, că trebuie să pleci.

—O să vin cu tata la Ciechanów, răspunse Danusia.

—Numai să nu te îmbolnăveşti de ceva… Dumnezeu să te ferească de vreo întâmplare de năprasnă… Ştiu că trebuie să te duci la Spychów… Ei!… Îi mulţumesc lui Dumnezeu şi stăpânei milostive că acum eşti a mea, pentru că puterea omenească nu poate desface o cununie.

Dacă totuşi această cununie avusese loc noaptea şi în tăcere şi îndată avea să urmeze despărţirea, acestea erau motive care-i umpleau nu numai sufletul lui Zbyszko de o tristeţe ciudată, ci şi pe ale celorlalţi. Din când în când, se stingea şi focul în cămin şi capetele se cufundau în întuneric. Preotul Wyszoniek arunca atunci alte reteveie peste cărbuni, iar când ţiuia ceva jalnic în lemn, cum se întâmplă de obicei când lemnul nu e uscat bine, spunea:

—Ce doreşti, suflete suferind?

Îi răspundeau greierii, apoi flacăra care creştea, scoţând din umbră feţele nedormite, răsfrângându-se în armura lui de Lorche şi luminând totodată rochia albă şi imortelele de pe capul Danusiei.

Câinii din curte începură iarăşi să latre spre pădure, parcă adulmecând lupii.

Şi pe măsură ce treceau ceasurile nopţii, tăcerea se aşternea din ce în ce mai des, până când prinţesa spuse în sfârşit:

—O, Iisuse! Păi aşa trebuie să fie după cununie? Ar fi, mai bine, să ne culcăm, dar de vreme ce trebuie să veghem până dimineaţă, hai, floricica mea, mai cântă-ne o dată înainte de plecare, mie şi lui Zbyszko.

Danusia, deşi era obosită şi somnoroasă, era bucuroasă să facă orice şi să se învioreze, aşa că se duse după lăută şi revenind îndată, se aşeză lângă patul lui Zbyszko.

—Ce să cânt? întrebă.

—Ce să cânţi? zise prinţesa, ce-ar fi să cânţi cântecul de la Tyniec, atunci când te-a văzut Zbyszko prima dată!

—Ei! Mi-l aduc aminte şi n-am să-l uit până la moarte, se bucură Zbyszko. Când mi se întâmpla să-l aud pe undeva, mi se umpleau ochii de lacrimi.

—Bine, am să-l cânt! acceptă Danusia.

Şi începu de îndată să zdrăngăne la lăută, apoi ridicându-şi capul ca de obicei, îşi dădu drumul glasului:

De-aş avea şi eu
Aripi călătoare,
Spre Jasiek al meu,
Să mă pierd în zare.

Aş mai sta şi eu
Pe un ram din Silezi'
Jasiek, dragul meu,
Să vii să mă vezi

Dar deodată, glasul i se frânse, buzele începură să-i tremure, iar de sub genele închise, lacrimile începură să-i şiroiască pe obraji. O clipă se strădui să le oprească sub pleoape, dar nu izbuti şi în cele din urmă, răbufni într-un plâns cu suspine, ca atunci când îi cântase ultima dată acest cântec lui Zbyszko în temniţa din Cracovia şi se gândise că-i vor tăia capul a doua zi.

—Danuśka! Ce-i cu tine, Danuśka? o întrebă Zbyszko.

—De ce plângi? Ce nuntă mai e şi asta! se miră prinţesa. Ce ai?

—Nu ştiu nici eu, răspunse Danuśka suspinând, sunt atât de tristă!... Îmi pare atât de rău!... de Zbyszko şi de prinţesă...

Aşa că se îngrijorară cu toţii şi se apucară să-i explice că nu pleacă pentru multă vreme şi cu siguranţă că de sărbători va veni împreună cu Jurand la Ciechanów. Zbyszko o cuprinse iarăşi cu braţul, o strânse la piept şi îi sărută lacrimile din ochi, dar mâhnirea se cuibări în inimile tuturor şi aşa îşi petrecură ceasurile nopţii.

Până când, în sfârşit, în curte se auzi deodată un glas atât de înspăimântător, încât se cutremurară cu toţii. Prinţesa zvâcni de pe laviţă şi strigă:

—O, Doamne! Sunt cumpenele fântânilor! Adapă caii!

Iar părintele Wyszoniek se uită pe fereastra în care ochiurile de sticlă împrumutaseră o culoare cenuşie şi spuse:

—Întunericul se răreşte şi se crapă de ziuă. *Ave Maria, gratia plena...*[1]

După care ieşi din odaie şi întorcându-se după un răstimp, remarcă:

—Se luminează de ziuă, deşi va fi o zi întunecoasă. Oamenii lui Jurand adapă caii. E vremea să pleci la drum, sărmano!...

---

1 Ave Maria, de graţie plină (lb. lat.).

La aceste cuvinte, şi prinţesa, şi Danusia izbucniră în hohote de plâns şi amândouă începură să se vaiete împreună cu Zbyszko, aşa cum se văietă oamenii simpli când trebuie să se despartă; în aceste hohote era ceva de ritual, pe jumătate jelanie, pe jumătate cântec care se revarsă din sufletele ţăranilor pe o cale atât de firească, aşa cum se scurg lacrimile din ochi.

Ah! plânsul la nimic n-ajută,
Adio, dragoste mută,
Plânsul tău e în zadar,
Adio, suflet sărman,
Ah, rămâi cu bine!...

Zbyszko o strânse pentru ultima dată la piept pe Danusia şi o ţinu atât de mult, până i se tăie răsuflarea şi până când prinţesa i-o smulse din braţe ca s-o îmbrace pentru drum.

Între timp, se luminase de-a binelea. În curte, se treziseră cu toţii şi începuseră să trebăluiască. La Zbyszko veni scutierul ceh să-l întrebe cum se simte şi ce porunci mai are de dat.

—Trage patul la fereastră, îi spuse cavalerul.

Cehul apropie cu uşurinţă patul de fereastră, dar se miră când Zbyszko îi porunci s-o deschidă. Ascultă totuşi şi această poruncă, numai că-şi acoperi stăpânul cu propriul cojoc, întrucât afară era frig, iar din cerul înnorat cădea o zăpadă moale şi deasă.

Zbyszko începu să privească: în curte, printre fulgii care se cerneau din nori, se vedeau săniile; în jurul lor, aşteptau pe caii ce răspândeau aburi oamenii lui Jurand. Erau înarmaţi cu toţii, iar unii purtau platoşe peste cojoace, în care se răsfrângea lumina palidă şi mohorâtă a zilei. Pădurea abia se mai zărea din cauza zăpezii; gardurile şi porţile aproape că nu se mai vedeau.

Danusia mai veni o dată în fugă în odaia lui Zbyszko, înfofolită într-un cojoc şi o şubă de vulpe; îi mai înconjură

încă o dată gâtul cu braţele şi îi mai spuse o dată la plecare:

—Deşi plec, eu sunt a ta.

Iar el îi sărută mâinile, obrajii şi ochii care abia se mai vedeau din blana de vulpe şi-i ură:

—Dumnezeu să te păzească! Du-te cu Dumnezeu! Acum, eşti a mea, a mea până la moarte!

Şi când o îndepărtară iarăşi de lângă el, se ridică în capul oaselor cât putu, îşi rezemă capul de fereastră şi privi afară; printre fulgii de zăpadă, văzu ca printr-o perdea cum Danusia urcă în sanie, cum prinţesa o ţinu îndelung în braţe, cum o sărutară jupâniţele şi cum îşi luă rămas-bun părintele Wyszoniek, făcând semnul crucii asupra ei. Se mai întoarse încă o dată spre el înainte de a porni şi-i strigă cu mâna întinsă:

—Rămâi cu Dumnezeu, Zbyszko!

—Să dea Dumnezeu să ne vedem la Ciechanów.

Dar zăpada cădea atât de deasă, ca şi când voia să acopere totul şi să nu se mai audă nimic, aşa că ultimele cuvinte ajunseră atât de înăbuşite, încât amândoi avură impresia că se strigă de departe unul pe celălalt.

Capitolul XXV

DUPĂ NINSOAREA DIN BELŞUG, urmară geruri grozave şi zile senine, uscate. Ziua, pădurile scânteiau în razele soarelui; gheaţa încătuşă râurile şi întări mlaştinile. Veniră nopţi luminoase, în care gerul era atât de cumplit, încât copacii crăpau trosnind asurzitor în pădure; păsăretul se apropia de aşezările oamenilor; drumurile deveniră nesigure din cauza lupilor care începuseră să se adune în haite şi să atace nu numai oamenii singuri, ci şi satele. Lumea se bucura totuşi în jurul focurilor din colibele pline de fum, prevestind un an cu recolte bogate după iarna

geroasă, şi aştepta veselă sărbătorile, care aveau să sosească în curând. Conacul princiar din pădure rămase pustiu. Prinţesa, jupâniţele şi preotul Wyszoniek plecaseră la Ciechanów. Zbyszko se simţea mult mai bine, dar nu avea destulă putere ca să încalece pe cal, aşa că rămăsese la conac împreună cu oamenii lui, cu Sanderus, cu scutierul ceh şi slujitorii din partea locului de care avea grijă o şlahciancă în vârstă ce supraveghea treburile gospodăreşti.

Sufletul cavalerului se smulgea spre tânăra-i soţie. Se bucura fără margini la gândul că Danusia era a lui şi nici o putere omenească nu mai putea să i-o ia, dar pe de altă parte, acelaşi gând îl făcea s-o dorească şi mai mult. Zile întregi ofta după clipa când avea să plece de la conac şi se gândea ce-o să facă atunci, unde să se ducă şi cum să-i câştige bunăvoinţa lui Jurand. Avea, însă, şi momente de nelinişte apăsătoare, dar viitorul în general i se înfăţişa în culori ademenitoare. S-o iubească pe Danusia şi să reteze penele de păun de pe coifuri – asta avea să fie viaţa lui. Nu o dată, îşi dorea să discute despre asta cu cehul pe care-l îndrăgise, dar băgase de seamă că scutierul, legat cu tot sufletul de Jagienka, nu vorbea prea bucuros despre Danusia, iar el, la rândul lui, în temeiul jurământului, nu putea să-i spună tot ce se întâmplase.

Puterile îi reveneau tot mai mult cu fiecare zi ce trecea. Cu o săptămână înaintea Ajunului, urcă pentru prima dată în şa şi, deşi simţea că n-ar putea s-o facă şi în armură, curajul nu-l părăsi. De altfel, nu se aştepta să fie nevoit să-şi pună platoşa şi coiful prea curând, socotind că ar avea totuşi destulă putere şi pentru asta. Ca să-i mai treacă timpul, încerca să ridice paloşul în odaia lui şi nu i se părea prea greu, doar baltagul nu-l putea mânui decât cu amândouă mâinile.

În cele din urmă, cu două zile înainte de Ajunul Crăciunului, îi porunci cehului să aştearnă săniile cu fân şi-l vesti că vor pleca la Ciechanów. Credinciosul scutier se îngrijoră întrucâtva, mai ales că afară era un ger de

scârţâia zăpada sub picioare, dar Zbyszko îi spuse:

—Nu-i treaba ta, głowacz[1] (aşa-l numea în limba polonă). Nu mai avem ce face în conacul acesta şi chiar dacă m-aş îmbolnăvi, o să aibă cine mă îngriji la Ciechanów. În sfârşit, n-o să plec călare, ci într-o sanie, îngropat în fân până la gât şi acoperit de blănuri. O să încalec abia aproape de Ciechanów.

Şi aşa se şi petrecură lucrurile. Cehul ajunsese să-l cunoască pe tânărul său stăpân şi ştia că nu e bine să i se împotrivească şi cu atât mai rău să nu-i asculte poruncile; astfel că după un ceas şi porniră. La plecare, Zbyszko, văzându-l pe Sanderus că urcă într-o sanie, luându-şi şi cufărul, îl întrebă:

—Ei, tu ce te tot ţii de mine ca scaietele de lâna oii?... Mi-ai spus că vrei să te duci în Prusia.

—Am spus că vreau să mă duc în Prusia, îl lămuri Sanderus, dar cum să merg singur pe asemenea ninsoare? O să mă mănânce lupii înainte de a răsări Luceafărul-de-Seară, iar aici, n-am nici eu de ce să mai rămân. Mai bine-i să întăresc oamenii de la oraş întru pioşenie, să le dăruiesc marfa sfântă şi să-i scap din chingile diavolului, aşa cum i-am jurat la Roma Părintelui întregii creștinătăți. Iar pe de altă parte, te-am îndrăgit foarte mult pe Domnia Ta, aşa că n-o să te părăsesc înainte de a pleca la Roma, fiindcă s-ar putea întâmpla să mai ai nevoie de ajutorul meu.

—Stăpâne, pentru Domnia Ta ar fi în stare să mănânce şi să bea, interveni cehul, te-ar ajuta bucuros în acest fel oricând. Iar dacă în pădurea de la Przasnysz ne va ataca o haită prea mare de lupi, o să scăpăm de ei, lăsându-i să-l mănânce, că de altceva nu e bun.

—Domnia Ta, vezi mai bine să nu-ţi îngheţe vorba pe

1 Căposule (lb. pol.).

mustaţă, răspunse Sanderus, pentru că asemenea ţurţuri se topesc numai în focul iadului.

—Vai de mine! se sperie Głowacz, ducându-şi mănuşa la mustaţa care abia începuse să-i crească, mai înainte am să încerc să încălzesc berea la popas, dar ţie n-o să-ţi dau.

—Da, dar porunca glăsuieşte: dă-i să bea celui însetat. Alt păcat!

—Atunci, am să-ţi dau o găleată cu apă, iar acum, îţi dau ce am la îndemână.

Şi spunând acestea, luă atâta zăpadă, cât putea să cuprindă în cele două mănuşi, şi o aruncă în barba lui Sanderus, dar acesta se feri şi-l ameninţă:

—La Ciechanów nu va mai fi nevoie de Domnia Ta, fiindcă acolo este un urs care scuipă zăpadă.

Aşa se hârjoneau între ei, pentru că de fapt ţineau destul de mult unul la celălalt. Cu toate acestea, Zbyszko îi îngădui lui Sanderus să meargă cu el, căci acest om ciudat îl amuza, părând totodată şi foarte legat de el. Porniră deci de la conacul din pădure într-o dimineaţă luminoasă şi pe un ger atât de mare, că trebuiră să pună păturile pe cai. De jur împrejur, totul era acoperit de troiene. Acoperişurile colibelor abia se mai vedeau de sub zăpadă, iar pe alocuri fumurile păreau că se înălţă spre cer de-a dreptul din nămeţii albi, fuioare trandafirii în lumina dimineţii, care se lărgeau la vârf asemenea panaşelor de pe coifurile cavalerilor.

Zbyszko se afla într-o sanie, mai întâi ca să-şi cruţe puterile, apoi din cauza frigului de care se putea apăra mai uşor îngropat în fân şi acoperit cu blănuri. Îi poruncise şi lui Głowacz să se întindă lângă el şi să aibă arbaleta la îndemână împotriva lupilor, dar deocamdată vorbea vesel cu el.

—La Przasnysz, îi zise, o să dăm nutreţ la cai, o să ne încălzim puţin, apoi plecăm numaidecât.

—La Ciechanów?

—Mai întâi la Ciechanów, să ne închinăm prinţului şi să ascultăm sfânta slujbă.

—Şi pe urmă? se interesă Głowacz.

Zbyszko zâmbi şi răspunse:

—Pe urmă, cine ştie dacă nu chiar la Bogdaniec.

Cehul se uită mirat la el. Prin minte, îl fulgeră gândul că poate tânărul său stăpân renunţase la fiica lui Jurand şi lucrul i se păru cu atât mai aproape de adevăr, cu cât Danusia plecase, iar la urechea scutierului ajunsese la conac vestea că stăpânul de la Spychów se arătase împotriva tânărului cavaler. Aşadar, scutierul cumsecade se bucură din toată inima, fiindcă deşi ţinea mult la Jagienka, uitându-se la ea ca la o stea din cer, i-ar fi cumpărat bucuros fericirea fie şi cu propriul sânge. Pe Zbyszko îl îndrăgise şi pe el din tot sufletul şi ar fi dorit să-i slujească pe amândoi până la moarte.

—Domnia Ta, vrei să te aşezi la casa moştenită! exclamă cu bucurie.

—Cum pot să mă gândesc la asta, răspunse Zbyszko, când i-am provocat la luptă pe cavalerii teutoni, iar mai înainte şi pe Lichtenstein? De Lorche mi-a spus că marele maestru vrea să-l poftească în ospeţie la Toruń pe rege, aşa că o să mă alătur suitei regale şi cred că acolo Zawisza de Garbów sau Powała de Taczew îmi vor obţine de la stăpânul nostru îngăduinţa să-mi încrucişez lancea cu aceşti călugări în luptă. Mai mult ca sigur că îşi vor aduce şi scutierii, aşa că şi tu vei avea de lucru.

—Dacă ar fi altfel, aş prefera să mă călugăresc, zise cehul.

Zbyszko se uită mulţumit la el.

—N-o să-i fie prea bine celui ce va lupta cu tine. Domnul Iisus te-a dăruit cu o putere grozavă, dar ai face rău dacă te-ai lăuda prea mult cu ea, fiindcă unui scutier îi stă mai bine umilinţa.

Cehul începu să clatine din cap în semn că nu se va lăuda cu forţa lui, dar n-o să se arate nici prea zgârcit cu ea nici împotriva nemţilor, iar Zbyszko continuă să zâmbească, de astă dată, însă, nu scutierului, ci propriilor gânduri.

—Stăpânul cel bătrân se va bucura, când ne vom întoarce, adăugă Głowacz după o clipă, iar la Zgorzelice va fi şi acolo mare veselie.

Lui Zbyszko, Jagienka îi apăru în faţa ochilor, de parcă înainte cu o clipă şezuse lângă el în sanie. I se întâmplase de multe ori ca atunci când se gândea la ea, s-o vadă foarte limpede…

„Nu! îşi spuse, nu se va bucura, fiindcă dacă mă voi întoarce la Bogdaniec, va veni şi Danusia, iar ea n-are decât să-l ia pe altul…” Aici i se iţiră prin faţa ochilor Wilk de Brzozowa şi tânărul Cztan de Rogów şi-i păru rău la gândul că fata avea să încapă pe mâinile unuia dintre ei. „Mai bine să-şi găsească unul mai bun, o îndemnă în sinea lui, deoarece ăştia sunt nişte soarbe-bere şi nişte destrăbălaţi, iar ea este o fată cumsecade”. Se mai gândi şi că unchiul lui, când va afla de cele întâmplate, se va supăra grozav, dar se mângâie imediat la gândul că Maćko se interesase întotdeauna în primul rând de neam şi averea care i-ar fi putut spori faima familiei. Jagienka era de bună seamă mai aproape, la numai o mejdină. În schimb, Jurand avea o moşie mai mare decât Zych de Zgorzelice, aşa că era uşor de prevăzut că Maćko nu se va împotrivi prea mult acestei căsătorii, cu atât mai mult că ştia de dragostea nepotului, şi cât îi datora acesta Danusiei… O să bombăne, apoi se va bucura şi va începe să ţină la Danusia ca la propriul copil!

Şi deodată, inima lui Zbyszko fu cuprinsă de un val de căldură şi de dor de unchiul acesta care era un om aspru, dar care-l iubea ca pe ochii din cap; în bătălii, avea mai multă grijă de el decât de sine, pentru el se lăcomea la pradă şi se străduia să-şi sporească avutul. Erau şi ei doi oameni singuri pe lume, fără nici o rudă afară de cele

îndepărtate, cum era abatele, astfel că atunci când erau siliţi să se despartă uneori, nu ştiau ce să facă unul fără celălalt, mai ales bătrânul care nu-şi mai dorea nimic numai pentru el.

—Ehei, se va bucura, se va bucura mult! îşi repetă Zbyszko, şi n-aş dori decât să mă primească şi Jurand la fel ca unchiul Maćko.

Şi încerca să-şi închipuie ce va spune şi ce va face Jurand, când va afla de cununia lor. În acest gând era şi puţină nelinişte, dar nu prea multă tocmai pentru că faptul era împlinit. Nu era de rangul lui Jurand să-l provoace la luptă, iar dacă s-ar fi împotrivit prea mult, Zbyszko i-ar fi putut răspunde astfel: „Opreşte-te, Domnia Ta, cât te rog cu binele, fiindcă dreptul Domniei Tale asupra Danuskăi este omenesc, iar al meu vine de la Dumnezeu, şi acum ea nu mai e decât a mea”. Ce auzise la vremea potrivită de la un cleric priceput în scriptură, cum că soţia trebuie să-şi părăsească tatăl şi mama şi să-şi urmeze bărbatul, îl făcea să se simtă mai puternic. Nu se aştepta, totuşi, ca între el şi Jurand să se ajungă la o ceartă înverşunată şi la răutate, întrucât nădăjduia că-i vor fi de mare ajutor rugăminţile Danusiei şi tot atât de mare, dacă nu şi mai mare sprijinul prinţului, al cărui supus era Jurand, şi al prinţesei la care ţinea ca la tutorele copilei lui.

La Przasnysz fură sfătuiţi să rămână şi să înnopteze acolo din cauza lupilor care se strânseseră în haite atât de mari din pricina gerului, încât îi atacau până şi pe oamenii care mergeau în cete. Cu toate acestea, Zbyszko nu vru să asculte, deoarece se întâmplă să întâlnească la han câţiva cavaleri mazovieni cu însoţitorii lor, care mergeau şi ei la prinţ la Ciechanów, şi de asemenea câţiva negustori înarmaţi chiar de la Ciechanów. Aceştia, veneau cu săniile încărcate din Prusia, într-un grup atât de mare încât nu-i mai ameninţa nici o primejdie, aşa că plecară în timpul nopţii, deşi spre seară se pornise dintr-odată un vânt puternic care adusese norii şi începuse să fulguiască. Călătoreau ţinându-se aproape unii de alţii, dar atât de

încet, încât Zbyszko se gândi că nu vor ajunge în noaptea de Ajun. În câteva locuri, fură nevoiţi să dea zăpada la o parte, ca să poate trece caii. Din fericire, drumul se vedea bine prin pădure. Cu toate acestea, când zăriră Ciechanów înaintea lor, amurgul se lăsase peste lume.

Poate că ar fi mers în jurul oraşului prin zăpada viscolită şi şuierul vijeliei fără să se ştie atât de aproape, dacă n-ar fi fost focurile aprinse pe înălţimea pe care fusese construit castelul. Nimeni nu ştia bine dacă în ajunul Crăciunului focurile ardeau pentru oaspeţi sau pentru că aşa era obiceiul de demult, dar nici Zbyszko şi însoţitorii lui nu se gândiră la asta, fiindcă voiau să se adăpostească mai repede în oraş.

În acest timp, viscolul se înteţea tot mai mult, ascuţit şi geros, vântul aducea vălătuci uriaşi de zăpadă, zgâlţâia copacii, vuia făcându-şi de cap, ridica troiene întregi în sus, le muta şi le împrăştia peste sănii şi cai, şfichiuia feţele călătorilor înăbuşindu-le răsuflarea în piept şi vorbele. Clinchenitul clopoţeilor prinşi la oişte nu se mai auzea deloc, în schimb, printre urletele şi şuieratul viforului răzbăteau parcă urletul jalnic al lupilor, nechezatul îndepărtat al cailor şi uneori strigătele înspăimântate ale oamenilor cerând ajutor. Caii vlăguiţi începură să se reazeme unii de alţii şi să înainteze din ce în ce mai încet.

— Ehei, da’ ştiu că suflă vijelia, nu se-ncurcă! rosti cu glasul întretăiat cehul. Stăpâne, dacă nu ne-am afla aproape de oraş şi dacă n-ar fi aprins focurile, ar fi vai de noi.

— La câmp deschis, ne-ar pândi moartea, răspunse Zbyszko, dar uite că nici focurile nu se mai văd.

— Ninge atât de des, că nici focul nu mai luminează. Poate că vântoasa a împrăştiat lemnele şi cărbunii.

În celelalte sănii, negustorii şi cavalerii îşi spuneau că dacă viforniţa prinde pe cineva departe de aşezările oamenilor, acela nu mai aude clopotele a doua zi. Dar

Zbyszko se îngrijoră deodată şi zise:

—Doamne fereşte ca Jurand să fie pe undeva pe drum.

Cehul, deşi se uita mereu în direcţia focurilor, auzind cuvintele lui Zbyszko, întoarse capul şi întrebă:

—Stăpânul de la Spychów trebuie să vină şi el?

—Întocmai.

—Cu jupâniţa?

—Într-adevăr, focul nu se mai vede, îi răspunse Zbyszko.

Flacăra dispăruse, în schimb, pe drum, înaintea cailor şi a săniilor se iviră câţiva călăreţi.

—Ei, de ce ne aţineţi calea? strigă cehul cu luare-aminte, punând mâna pe arbaletă. Cine sunteţi?

—Oamenii prinţului, trimişi să-i ajutăm pe călători.

—Lăudat fie numele lui Iisus Cristos!

—În vecii vecilor.

—Îndrumaţi-ne spre oraş! le spuse Zbyszko.

—N-a rămas nimeni pe drum?

—Nimeni.

—De unde sunteţi?

—De la Przasnysz.

—N-aţi mai întâlnit şi alţi călători?

—N-am mai văzut pe nimeni, dar poate că vin pe alte drumuri.

—Oamenii îi caută pe toţi. Mergeţi după noi. V-aţi abătut de la drum! Spre dreapta!

Şi întoarseră caii. Un răstimp nu se mai auzi decât vaierul vijeliei.

—Sunt mulţi musafiri la vechiul castel? întrebă Zbyszko după o clipă.

Neauzind ce-l întreabă, călăreţul cel mai apropiat se aplecă spre el:

—Ce spui, Domnia Ta?

—Întreb dacă prinţul are mulţi oaspeţi?

—Ca şi mai demult, sunt destui!

—Dar stăpânul de la Spychów este?

—Nu este, dar îl aşteaptă. Au plecat oameni să-l întâmpine şi pe el.

—Cu torţe?

—Păi ce, vântul i-ar fi lăsat?

Dar nu mai putură continua, fiindcă urletul viforului se înteţise şi mai mult.

—Parcă-i nunta diavolilor! se miră cehul.

Zbyszko îi porunci să tacă şi să nu cheme numele necuratului.

—Tu nu ştii, îi spuse, că în timpul sărbătorilor puterea diavolească încremeneşte de spaimă şi încornoraţii se ascund prin copci? Odată, lângă Sandomierz, pescarii au găsit pe unul în ochiurile năvodului: ţinea o ştiucă în bot, dar când a auzit dangătul clopotului, a leşinat numaidecât, iar ei l-au altoit cu ciomegele până seara. Viforul este năprasnic într-adevăr, dar se pare că asta-i vrerea Domnului Iisus care doreşte ca ziua de mâine să aducă mai multă bucurie.

—Hm! Eram lângă oraş, dar dacă nu veneau oamenii ăştia, am fi umblat şi până la miezul nopţii, fiindcă o luasem pe alt drum, răspunse Głowacz.

—Pentru că s-a stins focul.

Între timp, intrară totuşi cu adevărat în oraş. Troienele de zăpadă, se înălţau şi mai mari pe străzi, atât de mari, că în multe locuri aproape că acopereau ferestrele. Din această pricină, cei care rătăceau în afara oraşului nu mai puteau să vadă luminile. În schimb, viforniţa se făcea simţită mai puţin aici. Străzile erau pustii, oamenii se aşezaseră la masa de Ajun. În faţa câtorva case, copiii cu vicleimul şi cu capra cântau colinde în ciuda viscolului. Şi în piaţă se vedeau oameni înfăşuraţi în paie de mazăre,

care făceau pe urşii, dar încolo nu mai era nimeni. Neguţătorii ce-l însoţiseră pe Zbyszko şi pe ceilalţi şlahtici la drum, rămaseră în oraş, iar ceilalţi merseră mai departe până la castelul vechi, unde locuia prinţul. Având ochiuri de sticlă la ferestre, străluci vesel înaintea lor, cu tot viscolul, când se apropiară.

Podul era coborât peste şanţul de apărare, întrucât vremea atacurilor lituaniene trecuse, iar cavalerii teutoni, aşteptându-se la război cu regele polon, umblau să-i câştige prietenia prinţului de Mazowsze. Unul dintre oamenii prinţului sună din corn şi poarta fu deschisă numaidecât. Aici erau vreo zece-cincisprezece arcaşi, dar pe ziduri şi pe metereze nu se vedea nici ţipenie de om, deoarece prinţul le îngăduise străjilor să coboare. Oaspeţii fură întâmpinaţi de bătrânul Mrokota, care venise cu două zile înainte. Urându-le bun venit în numele prinţului, îi conduse în odăile unde puteau să se îmbrace mai bine pentru masă.

Zbyszko se apucă îndată să-l întrebe de Jurand de Spychów, dar acesta îi răspunse că nu venise, dar îl aşteptau, fiindcă făgăduise să vină, iar dacă s-ar fi îmbolnăvit mai rău, le-ar fi dat de ştire. Fusese totuşi trimisă înaintea lui o ceată de călăreţi, pentru că un viscol atât de straşnic nu mai pomeniseră nici cei mai în vârstă.

— Poate că vor sosi în curând.

— Altfel nu se poate. Prinţesa a poruncit să se aşeze farfurii şi pentru ei la masa comună.

Aşadar, Zbyszko, cu toate că se temea puţin de Jurand, se bucură în inima lui şi îşi spuse: „Deşi nu ştiu ce-ar fi în stare să facă, soţia mea tot o să vină, nevasta mea, Danuśka mea dragă!” Când se gândea la asta, mai că nu-i venea să creadă cât era de fericit. După care îşi zise că poate-i mărturisise totul acolo, poate că îl convinsese să i-o dea mai repede. „La drept vorbind, ce-i rămâne mai bun de făcut? Jurand este un om cu minte şi ştie că şi dacă nu vrea, eu tot aş lua-o, fiindcă dreptul meu este mai puternic”.

Totodată, în timp ce se îmbrăca, vorbea cu Mrokota, întrebându-l dacă prinţul era sănătos şi mai ales prinţesa, pe care o îndrăgise ca pe o mamă încă de la Cracovia. De aceea, se bucură aflând că la castel erau cu toţii sănătoşi şi veseli, deşi prinţesei îi era tare dor de scumpa ei cântăreaţă. Acum îi cânta la lăută Jagienka, la care prinţesa ţine destul de mult, dar altfel decât la Danusia.

—Care Jagienka? se miră Zbyszko.

—Jagienka de Długolas, nepoata bătrânului Długolas. O jupâniţă frumoasă de care s-a îndrăgostit lotaringianul.

—Cavalerul de Lorche este aici?

—Păi unde putea să fie? Că doar de la conacul din pădure a venit aici şi a rămas, pentru că se simte foarte bine. Prinţul nostru nu duce niciodată lipsă de musafiri.

—Mă bucur să-l întâlnesc, fiindcă este un cavaler fără prihană.

—Şi el ţine la Domnia Ta. Hai să ne grăbim, că lumea se aşează la masă.

Şi se duseră. În sala de mese, focul ardea în două cămine de care aveau grijă copiii de casă; se adunaseră destui oaspeţi şi curteni. Prinţul intră cel dintâi însoţit de voievod şi de câţiva sfetnici. Zbyszko i se închină şi îi sărută mâna.

El, însă, îi luă capul în mâini, apoi îl trase mai la o parte şi-i spuse:

—Am aflat totul. La început, nu m-am simţit prea bine, că aţi făcut totul fără ştirea mea, dar n-aţi avut încotro, fiindcă eu mă găseam atunci la Varşovia, unde voiam să petrec şi sărbătorile. E un lucru prea cunoscut că atunci când o femeie vrea să facă ceva, n-are rost să te pui împotrivă, fiindcă tot nu izbuteşti nimic. Prinţesa vă doreşte binele ca o mamă, dar şi eu prefer totdeauna să-i fac pe voie, ca s-o cruţ de tristeţe şi lacrimi.

Zbyszko îi îmbrăţişă iarăşi genunchii prinţului.

—Cu ajutorul lui Dumnezeu, o să mă achit şi eu de datorie.

—Slavă Domnului că acum eşti sănătos. Să-i spui prinţesei că te-am primit cu bunăvoinţă, să se bucure şi ea! Dumnezeu mi-e martor că bucuria ei este şi a mea! O să-i spun şi lui Jurand o vorbă bună pentru tine şi cred că se va îndupleca, pentru că ţine foarte mult la prinţesă.

—Chiar dacă n-ar vrea să mi-o dea, dreptatea mea precumpăneşte.

—Aşa-i şi trebuie să fie de acord, dar ar putea să vă refuze binecuvântarea. Nimeni nu i-o poate smulge cu forţa, iar fără binecuvântarea părinţilor, n-o ai nici pe cea de la Dumnezeu.

Zbyszko se îngrijoră auzind aceste cuvinte, căci până acum nu se gândise la asta. Dar tocmai atunci intră prinţesa cu Jagienka de Długolas şi celelalte jupâniţe, aşa că se repezi s-o întâmpine, iar ea îl primi cu şi mai multă bunăvoinţă decât prinţul şi începu să-i vorbească despre aşteptata sosire a lui Jurand. Farfuriile pentru ei se află pe masă şi au fost trimişi oameni anume să-i îndrume prin viscol. Nu mai pot întârzia cu cina de Ajun, deoarece soţului ei nu-i place să aştepte, dar vor sosi şi ei înainte de sfârşitul mesei.

—Cât despre Jurand, îi spuse prinţesa, va fi cum va voi Dumnezeu. Fie am să-i spun totul astăzi, fie mâine după slujbă, iar prinţul mi-a promis şi el că mă va ajuta. Jurand e îndârjit, dar nu cu cei la care ţine şi le este dator.

Aici, se apucă să-i povestească lui Zbyszko cum să se poarte cu socrul lui şi Doamne fereşte să-l supere. Se arătă plină de intenţii bune, dar cine cunoştea lumea mai bine şi vedea mai departe decât Zbyszko, ar fi simţit în cuvintele ei oarecare teamă. Poate că era aşa, deoarece stăpânul de la Spychów nu se lăsa în genere convins prea uşor sau poate că prinţesa era puţin îngrijorată pentru că nu-l

văzuse de multă vreme. Afară, vântoasa se înteţea tot mai mult şi toţi vorbeau că pe oricine-l va surprinde la câmp deschis, acolo avea să rămână; prinţesei îi trecu totuşi prin minte şi altă presupunere: anume că Danuśka îi destăinuise tatălui ei că se unise cu Zbyszko prin cununie, iar acesta, mâniindu-se, hotărâse să nu mai vină la Ciechanów. Nu voia să-i încredinţeze lui Zbyszko astfel de gânduri şi nici nu mai avu când, fiindcă slujitorii începură să aducă mâncarea şi s-o aşeze pe masă. Cu toate acestea, Zbyszko avu timp să-i mai îmbrăţişeze încă o dată picioarele şi s-o întrebe:

—Dar dacă vor veni, ce se va întâmpla, stăpână milostivă? Mrokota mi-a spus că pentru Jurand s-a pregătit o odaie separată, unde se va găsi fân şi pentru aşternuturile scutierilor. Ce va fi, însă?...

Prinţesa se porni să râdă şi lovindu-l uşor cu mănuşa peste faţă, răspunse:

—Taci din gură? Ce mai vrei? Ia uite la el!

Şi se îndreptă spre prinţ, în faţa căruia slujitorii trăgeau jilţul, ca să se poată aşeza. Mai înainte, însă, unul dintre ei îi oferi o farfurie întinsă, plină cu turtă tăiată în felii subţiri şi anafură, pe care prinţul avea s-o împartă cu oaspeţii, curtenii şi slujitorii. Una la fel o ţinea pentru prinţesă un flăcăiaş frumos, fiul castelanului de Sochaczew. De cealaltă parte a mesei, stătea în picioare preotul Wyszoniek care avea să binecuvânteze cina întinsă pe un strat subţire de fân mirositor. Dar deodată, în uşă se ivi un om acoperit de zăpadă şi începu să strige cât putea de tare:

—Stăpâne milostiv!

—Ce este? întrebă prinţul, nu prea bucuros că se întrerupsese ritualul.

—Pe drumul dinspre Radzanów, nişte călători au fost acoperiţi de zăpadă. Avem nevoie de mai mulţi oameni, ca să-i scoatem de sub nămeţi.

Se îngrijorară cu toţii auzind acestea, se sperie şi prinţul şi întorcându-se către castelanul de Sochaczew, porunci:

—Dă-i câţiva călăreţi cu lopeţi cât mai repede.

După care îl întrebă pe cel ce adusese vestea:

—Sunt mulţi?

—N-am putut să ne dăm seama. Viscoleşte groaznic. Sunt cai şi sănii. O ceată mai mare de oameni.

—Şi nu ştiţi ai cui sunt?

—Lumea zice că ai şlahticului de la Spychów.

Capitolul XXVI

CÂND AUZI ACEASTĂ VESTE NEFERICITĂ, Zbyszko, fără să mai ceară învoirea prinţului, se repezi la grajduri şi porunci să se pună şeile pe cai. Cehul care, ca un şlahtic ce era, îl însoţise în sala de mese, abia mai avu timp să se întoarcă în odaie şi să aducă o şubă din blană de vulpe; nici nu mai încercă să-l reţină pe tânărul stăpân, întrucât, ager la minte din naştere, ştia că nu va izbuti nimic, iar zăbava s-ar putea arăta cu primejdie. Încălecând pe al doilea cal, luă de la paznicul porţii câteva torţe şi porniră numaidecât împreună cu oamenii prinţului, pe care-i pregătise în grabă bătrânul castelan. Dincolo de poartă îi înghiţi un întuneric de nepătruns, dar viforniţa li se păru mai slabă. Poate că s-ar fi rătăcit de îndată afară din oraş, dacă n-ar fi fost omul trimis să-i vestească la castel, care acum îi conducea mai repede şi mai sigur cu ajutorul unui câine ce ştia drumul dinainte. La câmp deschis, vijelia începu iarăşi să le şfichiuiască feţele, mai ales că alergau la galop. Drumul era plin de hârtoape, iar pe alocuri atât de troienit, încât erau siliţi să-şi încetinească goana, deoarece zăpada ajungea până la burta cailor. Oamenii prinţului aprinseră torţele şi făcliile, înaintând prin fumul

şi flăcările în care vântul sufla cu atâta tărie de parcă voia să le smulgă de pe beţele înmuiate în smoală şi să le împrăştie pe câmpuri şi peste păduri. Drumul era lung – trecură de aşezările mai apropiate de Ciechanów, apoi de Niedzborz, după care cotiră spre Radzwanów. Dincolo de Niedzborz, furtuna începu într-adevăr să scadă în putere. Palele de vânt erau mai slabe şi nu mai aduceau atâta zăpadă. Cerul se mai luminase. De sus, se mai cernu o vreme zăpada, dar conteni repede. După aceea, ici şi colo, printre nori, apărură stelele. Caii începură să sforăie şi călăreţii să respire mai uşor. Stelele se îndeseau cu fiecare clipă şi se lăsa gerul, După un răstimp, cam cât ai spune câteva rugăciuni, se aşternu liniştea.

Cavalerul de Lorche, care călărea lângă Zbyszko, încercă să-l mângâie, spunându-i că Jurand, când îşi dăduse seama de primejdie, se gândise fără îndoială mai întâi să-şi scape copila şi chiar dacă aveau să-i dezgroape pe toţi, îngheţaţi, pe Danusia o s-o găsească în viaţă şi poate dormind sub blănuri. Dar Zbyszko nu-l prea înţelegea, în sfârşit nici nu mai avu timp să-l asculte, fiindcă după o vreme, călăuza care călărea în frunte, se depărtă de drum.

Tânărul cavaler ieşi înainte şi întrebă:

—De ce ne abatem din drum?

—Pentru că ei n-au fost acoperiţi de zăpadă pe drum, ci acolo, hăt! Domnia Ta, vezi tufişul acela de arini?

Odată cu aceste cuvinte, arătă cu mâna mai departe spre tufele de arin care se puteau vedea pe întinderea albă, întrucât norii nu mai acopereau tipsia Lunii şi noaptea se mai luminase.

—Se vede că s-au îndepărtat de drum.

—S-au depărtat de drum şi au mers în cerc pe lângă râu. Când e vânt şi viscoleşte zăpada, nu-i prea greu să te rătăceşti. Au mers până când le-au ostenit caii.

—Şi cum i-aţi găsit?

—Ne-a dus câinele.

—Nu se află niscaiva colibe prin apropiere?

—Sunt, dar de cealaltă parte a râului. Uite colo curge Wkra.

—Daţi pinteni cailor! strigă Zbyszko.

Dar era mai lesne să porunceşti decât să o duci la îndeplinire, căci deşi era un ger năprasnic, pe luncă stratul de zăpadă, uscat şi proaspăt adus de vânt, încă nu îngheţase, şi caii se afundau până mai sus de genunchi; nu puteau să înainteze prea repede. Deodată, ajunse până la ei lătratul câinelui şi drept înaintea lor se iţi un trunchi aplecat de salcie, deasupra căruia lucea în lumina Lunii coroana crengilor desfrunzite.

—Sunt mai încolo, îi lămuri călăuza, nu departe de ariniş; dar şi aici trebuie să fie ceva.

—Sub salcie este un troian. Faceţi lumină!

Câţiva dintre oamenii prinţului, descălecară şi luminară locul cu torţele, după care unul strigă imediat:

—E un om sub zăpadă! I se vede capul, uite aici!

—Şi un cal! strigă îndată altul.

—Dezgropaţi-l!

Lopeţile începură să se cufunde în zăpadă şi s-o arunce în amândouă părţile.

După o clipă, ieşi la iveală o siluetă omenească cu capul plecat pe piept şi căciula trasă peste faţă. O mână ţinea hăţurile calului care zăcea alături cu nările în zăpadă. Se pare că omul rămăsese în urmă poate pentru a ajunge mai repede la locuinţele oamenilor şi a se întoarce cu ajutoare, iar când îi căzuse calul, se adăpostise sub salcie în partea apărată de vânt şi acolo înţepenise.

—Vino cu torţa! strigă Zbyszko.

Un slujitor apropie lumina de faţa celui îngheţat, dar era greu să-i recunoască trăsăturile. Abia când al doilea slujitor ridică în sus capul plecat, din toate piepturile se smulse un singur strigăt:

—Stăpânul de la Spychów!

Zbyszko porunci la doi oameni să-l ia în braţe şi să-l readucă la viaţă în cea mai apropiată colibă, iar el se repezi împreună cu ceilalţi slujitori şi călăuza să salveze restul suitei. Pe drum, se gândi că o va găsi acolo pe Danusia, soţia lui, poate fără viaţă, şi îndemnă fără milă calul care înota în zăpada până la piept. Din fericire, nu mai era departe, cel mult câteva stadii. Din întuneric se auziră chemările oamenilor care rămăseseră mai înainte cu cei înzăpeziţi: „Aici!” Zbyszko ajunse la ei şi sări din şa:

—Puneţi mâna pe lopeţi!

Două sănii erau deja dezgropate de cei rămaşi să-i păzească. Caii şi oamenii din ele îngheţaseră cu totul şi nu mai puteau fi ajutaţi. Unde erau celelalte, se putea cunoaşte numai după movilele de omăt, deşi nu toate săniile erau acoperite. Lângă unele, se vedeau caii cu burţile proptite în nămeţi, parcă smucindu-se să alerge, încremeniţi în ultima sforţare. Înaintea unei perechi, stătea un om cu suliţa în mână, cufundat până la brâu în zăpadă, nemişcat ca un stâlp; în cele mai depărtate, slujitorii muriseră lângă cai, ţinându-i de zăbală. Se vede că moartea îi surprinsese în clipa când voiau să scoată caii din troiene. La capătul alaiului, se afla o sanie neacoperită deloc de zăpadă. Surugiul şedea ghemuit în faţă cu mâinile peste urechi, iar în spate zăceau doi oameni; dâlmele lunguieţe de zăpadă, depuse peste piepturile lor, se uneau cu mormanul de alături şi-i acopereau ca o pătură, în timp ce ei păreau că dorm tăcuţi şi nemişcaţi. Alţii însă, pieriseră luptând până la ultima suflare cu vijelia, fiindcă înlemniseră în atitudini ce exprimau sforţarea. Câteva sănii erau răsturnate; unele aveau oiştile frânte. Lopeţile descopereau mereu spinările cailor încordate ca nişte arcuri sau capetele cu dinţii înfipţi în zăpadă, oameni în sănii ori pe lângă ele, dar în nici una nu găsiră vreo femeie. La răstimpuri, Zbyszko mânuia lopata cu atâta râvnă, încât i se îmbrobona fruntea de sudoare; alteori lumina ochii morţilor cu inima bătându-i de teamă să nu vadă printre ei chipul soţiei iubite, dar totul era în zadar!

Flacăra lumina doar feţele mustăcioase ale războinicilor de la Spychów, dar nicăieri nici urmă de Danusia sau de vreo altă femeie.

—Ce înseamnă asta? se întrebă uluit tânărul cavaler.

Şi strigă la oamenii care trudeau în apropiere, întrebându-i dacă n-au descoperit ceva; dar şi aceştia dezgropaseră numai bărbaţi. În cele din urmă, sfârşiră treaba. Slujitorii înhămară la sănii caii lor şi aşezându-se pe capră porniră cu morţii spre Niedzborz, ca să mai încerce acolo la căldură să mai readucă pe vreunul la viaţă. Zbyszko, cehul şi câţiva oameni mai rămaseră. Îi trecu prin gând că sania cu Danusia se despărţise de alai; poate că Jurand, cum era de aşteptat, înhămase la ea cei mai buni cai şi poruncise să plece înainte; sau poate că o lăsase la vreo colibă pe drum. Nici Zbyszko nu mai ştia ce să creadă; în orice caz, voia să vadă nămeţii mai apropiaţi, arinişul şi pe urmă să se întoarcă şi să mai caute pe drum.

Dar prin mormanele de zăpadă, nu mai găsiră nimic. În tufărişuri văzură de câteva ori sticlind ochii lupilor, dar nicăieri nu mai dădură de alte urme de oameni şi cai. Lunca dintre arinişi şi drum lucea acum în razele Lunii şi pe întinderea ei tristă se vedeau într-adevăr de departe pe alocuri câteva pete întunecate, dar şi acestea erau tot lupi care, la apropierea oamenilor, îşi luaseră repede tălpăşiţa.

—Domnia Ta! spuse cehul în cele din urmă, în zadar mai căutăm pe aici, fiindcă jupâniţa de la Spychów nu era în alai.

—La drum! răspunse Zbyszko.

—N-o s-o găsim nici pe drum. M-am uitat bine dacă într-una din sănii nu este şi vreo ladă cu veşminte femeieşti. N-am văzut nimic. Jupâniţa a rămas la Spychów.

Zbyszko rămase uimit la remarca cehului, aşa că răspunse:

—Să dea Dumnezeu să fie aşa cum zici.

Cehul îşi puse şi mai mult mintea la treabă:

—Dacă era în vreo sanie, stăpânul cel bătrân n-ar fi

plecat de lângă ea, iar dacă ar fi făcut-o, ar fi luat-o în şa pe calul lui şi i-am fi găsit împreună.

—Să ne întoarcem încă o dată acolo, rosti Zbyszko neliniştit.

Pentru că îi trecu prin gând că aşa se şi întâmplase, cum spunea cehul. Dacă nu căutaseră cu destulă grijă? Dacă Jurand o urcase pe Danusia pe calul lui, apoi, când calul se prăbuşise, jupâniţa se depărtase de el, vrând să găsească ajutor pentru tatăl ei? În acest caz, se putea afla pe undeva sub zăpadă prin apropiere.

Dar Głowacz, parcă ghicindu-i gândurile, repetă:

—În acest caz, s-ar fi găsit în vreuna dintre sănii ceva de îmbrăcat, căci n-ar fi plecat la curtea prinţului numai cu hainele de pe ea.

Cu toate acestea, se întoarseră totuşi sub salcie, dar nici sub ea, nici la o stadie în jurul ei nu găsiră nimic. Pe Jurand îl duseseră oamenii prinţului la Niedzborz, şi împrejur era pustiu. Cehul mai spune că şi câinele care alerga înaintea călăuzei şi care-l găsise pe Jurand, ar fi găsit-o şi pe jupâniţă. Abia atunci Zbyszko răsuflă uşurat, aproape convins că Danusia rămăsese acasă. Fu în stare chiar să-şi explice de ce se întâmplase astfel: se vede că jupâniţa îi mărturisise tatălui, iar acesta, nefiind de acord cu căsătoria, o lăsase acasă înadins, venind numai el să-i înfăţişeze prinţului toată nemulţumirea lui şi să ceară sprijinul episcopului. La acest gând, Zbyszko nu-şi putu stăpâni un simţământ de uşurare, ba chiar de bucurie, înţelegând că odată cu moartea lui Jurand dispăruseră toate piedicile. „Jurand n-a vrut, dar asta a fost voia Domnului Iisus, îşi spuse cavalerul, şi Dumnezeu învinge întotdeauna”. Acum nu-i mai rămăsese de făcut decât să se ducă la Spychów şi s-o ia pe Danuśka – era doar soţia lui –, iar după aceea să împlinească şi cununia, ceea ce era mai uşor de făcut în apropierea hotarului, decât în depărtatul Bogdaniec. „Asta-i dorinţa lui Dumnezeu!” repetă în sinea lui. Se ruşină totuşi de bucuria lui şi întorcându-se spre

ceh, zise:

—Acum, îmi pare rău de el şi o spun cu voce tare.

—Oamenii vorbeau că nemţii se temeau de el ca de moarte, răspunse scutierul.

Iar după un răstimp întrebă:

—Acum, ne întoarcem la castel?

—Prin Niedzborz, încuviinţă Zbyszko.

Ajunseră într-adevăr la Niedzbórz şi opriră înaintea curţii, unde-i întâmpină bătrânul şlahtic Zelech. Pe Jurand nu-l mai găsiră, dar Zelech le dădu o veste bună:

—Aici, l-au frecat cu zăpadă, aproape până la os, îi lămuri, şi i-au turnat vin în gură, după care au turnat apă încălzită pe el şi abia atunci a început să răsufle.

—Trăieşte? întrebă bucuros Zbyszko care la această veste, uită de propriile necazuri.

—Trăieşte, dar numai Dumnezeu ştie cât o s-o mai ducă, deoarece sufletului nu-i place să se întoarcă din drum.

—Şi de ce a plecat de aici?

—Pentru că au venit trimişii prinţului după el. Am luat toate plăpumile din casă, l-am învelit şi l-am lăsat să plece.

—N-a spus nimic de fiica lui?

—Abia era în stare să răsufle; încă nu-şi recăpătase vorbirea.

—Şi ceilalţi?

—Ceilalţi au trecut în lumea de dincolo. Sărmanii, nu vor mai veni la slujba de Crăciun, poate doar la cea pe care o va face însuşi Domnul Iisus în cer.

—Nici unul n-a revenit la viaţă?

—Nici unul. Haideţi în odaie, să nu vorbim în tindă. Dacă vreţi să-i vedeţi, zac întinşi pe lângă foc în odaia slugilor. Hai înăuntru!

Dar ei se grăbeau şi nu mai voiră să intre, cu toate că

bătrânul Zelech stărui, întrucât era bucuros când putea să mai „vorovească” şi el cu cineva. De la Niedzbórz până la Ciechanów mai aveau o bucată bună de drum şi Zbyszko era foarte nerăbdător să-l vadă cât mai repede pe Jurand, ca să afle ceva de la el.

Îşi îndemnară caii cât putură pe drumul înzăpezit. Când sosiră, era trecut de miezul nopţii şi slujba tocmai se terminase în capela castelului. La urechea lui Zbyszko ajunse mugetul vitelor şi behăitul caprelor; după obiceiul străvechi, credincioşii le imitau, amintind astfel că Iisus se născuse într-un staul. După slujbă, prinţesa veni la Zbyszko cu faţa îngrijorată, speriată şi începu să-l întrebe:

—Danusia unde este?

—N-am găsit-o. Dar Jurand n-a spus nimic, că am auzit că trăieşte?

—Iisuse milostiv!… Vai nouă, Dumnezeu ne-a pedepsit! Jurand n-a vorbit şi zace ţeapăn ca un buştean.

—Nu te teme, milostivă stăpână. Danuśka a rămas la Spychów.

—De unde ştii?

—În nici o sanie, n-am găsit vreo urmă de veşminte. Nu putea porni la drum doar într-un cojocel.

—E adevărat, pe viul Dumnezeu!

Şi ochii începură să-i strălucească de bucurie, iar după o clipă, exclamă:

—Ehei! Micuţule Iisus, care te-ai născut astăzi, se vede că nu eşti mâniat pe noi, ci dimpotrivă, binecuvântarea ta stă asupra noastră.

O pusese totuşi pe gânduri că Jurand venise fără Danusia, aşa că se interesă mai departe:

—De ce s-o fi lăsat acasă?

Zbyszko îi înfăţişă bănuielile lui. Prinţesei i se părură îndreptăţite; n-o impresionară însă prea mult.

—Acum, Jurand o să ne datoreze viaţa, rosti, şi la drept vorbind, şi ţie, pentru că şi tu te-ai dus să-l scoţi din

zăpadă. Ar trebui să aibă o piatră în piept, în loc de inimă, ca să se mai împotrivească! Poate că Dumnezeu îl previne astfel că nu se cuvine să se împotrivească lucrurilor sfinte. Când o să-şi revină şi o să vorbească, o să i-o spun numaidecât.

—Mai întâi trebuie să-şi vină în fire, pentru că încă nu se ştie de ce n-a luat-o şi pe Danuśka. Dacă este bolnavă?

—Nu vorbi cu păcat! Şi aşa sunt destul de tristă că nu se află aici. Dacă era bolnavă, n-ar fi lăsat-o singură!

—E cu putinţă! se învoi Zbyszko.

Şi se duseră la Jurand. În încăpere era foarte cald, ca în odăiţa de scaldă, şi destulă lumină, deoarece pe vatră ardeau reteveie uriaşe de pin. Preotul Wyszoniek veghea bolnavul întins pe pat, acoperit cu blănuri de urs. Era palid la faţă, cu părul lipit de sudoare şi cu ochii închişi. Avea gura deschisă şi pieptul i se ridica parcă greoi, dar cu atâta putere că blănurile cu care era acoperit se înălţau şi coborau odată cu răsuflarea.

—Cum se mai simte? întrebă prinţesa.

—I-am turnat o oală cu vin fiert în gură, răspunse preotul Wyszoniek, şi a început să asude.

—Doarme sau e treaz?

—Poate că nu doarme, fiindcă se mişcă întruna.

—Ai încercat să vorbeşti cu el?

—Am încercat, dar nu răspunde nimic, cred că n-o să vorbească până mâine în zori.

—O să aşteptăm până se revarsă zorile, spuse prinţesa.

Părintele Wyszoniek stărui să se ducă să se odihnească, dar ea nu vru să-l asculte. Voia întotdeauna şi în toate să fie egală, mai ales în privinţa virtuţilor creştineşti, aşadar şi în îngrijirea bolnavilor, cu răposata regină Jadwiga şi să răscumpere astfel prin însuşirile ei sufletul tatălui; nu pierdea deci nici un prilej ca, într-o ţară creştinată mai demult, să se arate mai înflăcărată decât ceilalţi şi să

şteargă amintirea că se născuse păgână.

Şi afară de asta, ardea de nerăbdare să afle ceva chiar din gura lui Jurand despre Danusia, întrucât în ceea ce o privea nu era cu totul liniştită. Aşezându-se deci lângă patul lui, începu să îngâne rugăciuni până când avea să aţipească. Zbyszko, care nu se însănătoşise cu totul şi, pe de altă parte, ostenise peste măsură noaptea trecută, îi urmă curând pilda şi peste un ceas, adormiră amândoi atât de adânc, încât poate că ar fi dormit până la ziuă dacă nu i-ar fi trezit în zori glasul clopoţelului din capela castelului.

Dar clinchetul lui îl trezi şi pe Jurand, care deschise ochii, se ridică îndată în capul oaselor în pat şi se uită împrejur clipind din ochi.

— Binecuvântat fie numele lui Iisus Cristos!... Cum te simţi, Domnia Ta? îl întrebă prinţesa.

Se vede, însă, că nu-şi revenise cu totul, fiindcă se uită la ea, ca şi când n-o cunoştea, iar după o clipă strigă:

— Aici, veniţi aici şi daţi zăpada la o parte!

— Pentru numele lui Dumnezeu! Te afli la Ciechanów, Domnia Ta! îl îndreptă prinţesa.

Jurand îşi încreţi fruntea, ca un om care îşi adună gândurile cu greutate, şi răspunse:

— La Ciechanów?... Copila mă aşteaptă şi... prinţul... Danuśka! Danuśka!...

Şi deodată, închizând ochii, căzu din nou pe pernă. Zbyszko şi prinţesa se speriară, întrebându-se dacă nu cumva murise, dar în aceeaşi clipă, pieptul începu să i se mişte răsuflând adânc, asemenea unui om care se cufundase într-un somn profund.

Părintele Wyszoniek îşi puse un deget pe buze, făcându-le semn cu mâna să nu-l trezească, după care şopti:

— Poate că aşa o să doarmă toată ziua.

— Da, dar ce-a spus? întrebă prinţesa.

— A spus că jupâniţa îl aşteaptă la Ciechanów, îi

răspunse Zbyszko.

— Pentru că nu-şi venise încă în fire, lămuri preotul.

Capitolul XXVII

Părintele Wyszoniek se temea că şi când se va trezi a doua oară, Jurand îşi va pierde iarăşi judecata pentru mai multă vreme. Deocamdată, le promise prinţesei şi lui Zbyszko că le va da de ştire atunci când bătrânul cavaler va putea vorbi, iar după plecarea lor, se duse şi el să se culce. Într-adevăr, Jurand se trezi abia a doua zi de sărbătoare chiar la amiază, însă cu mintea limpede. Prinţesa şi Zbyszko erau de faţă, aşa că Jurand, ridicându-se în şezut în pat, se uită la ea, o recunoscu şi se interesă:

— Stăpână milostivă... Pentru Dumnezeu, eu sunt la Ciechanów?

— Şi ai dormit toată ziua, îi răspunse prinţesa.

— M-a acoperit zăpada. Cine m-a scăpat?

— Cavalerul acesta: Zbyszko de Bogdaniec. Îţi aduci aminte, la Cracovia...

Jurand privi o clipă cu ochiul sănătos la tânăr şi zise:

— Îmi aduc aminte... Dar unde-i Danuśka?

— Nu trebuia să vină cu Domnia Ta? întrebă prinţesa neliniştită.

— Cum să vină cu mine, dacă eu veneam la ea?

Zbyszko şi prinţesa se uitară unul la celălalt, crezând că prin gura lui Jurand vorbea fierbinţeala, după care cneaghina spuse:

— Vino-ţi în fire, pentru numele lui Dumnezeu! Fata n-a fost cu Domnia Ta?

— Fata? Cu mine? se miră Jurand.

—Pentru că oamenii Domniei Tale au murit, dar pe ea n-am găsit-o printre ei. De ce ai lăsat-o la Spychów?

El rămase iarăşi uimit, dar de astă dată cu teamă în glas:

—La Spychów? Păi ea era la Luminăţia Ta, nu la mine!

—Bine, dar Domnia Ta ţi-ai trimis oamenii cu o scrisoare, ca s-o ia de la conacul din pădure!

—În numele Tatălui şi al Fiului! răspunse Jurand. N-am trimis pe nimeni după ea.

Atunci, prinţesa păli deodată.

—Ce înseamnă asta? întrebă nedumerită, eşti sigur, Domnia Ta, că ştii ce vorbeşti?

—Pentru mila lui Dumnezeu, unde-mi este copila? strigă Jurand, zvâcnind în picioare.

Părintele Wyszoniek, auzind acestea, ieşi repede din odaie, iar prinţesa îşi continuă vorba:

—Ascultă-mă, Domnia Ta: la conacul din pădure, a venit o ceată de oameni înarmaţi cu scrisoare de la Domnia Ta. În scrisoare, ne aduceai la cunoştinţă că te-a strivit o grindă în timpul incendiului… că eşti pe jumătate orb şi vrei să-ţi vezi fiica… Au luat-o pe Danuśka şi au plecat…

—Vai mie! strigă Jurand. Pe Dumnezeu din cer, la Spychów n-a fost nici un incendiu şi nici eu n-am trimis pe nimeni după ea!

Atunci, intră şi preotul Wyszoniek cu scrisoarea, pe care i-o înmână lui Jurand şi-l întrebă:

—Nu este scrisul Domniei Tale?

—Nu ştiu.

—Dar pecetea?

—Pecetea este a mea. Ce zice în scrisoare?

Părintele Wyszoniek reciti scrisoarea şi Jurand ascultă luându-se cu mâinile de păr, după care spuse:

—Scrisoarea este falsă!… Pecetea prefăcută! Vai de

sufletul meu! Mi-au prins copila şi-i vor lua viaţa!

—Cine?

—Cavalerii teutoni!

—Pe rănile Mântuitorului! Trebuie să-l vestim pe prinţ! Să trimită soli la căpetenia Ordinului! exclamă cneaghina. Iisuse milostiv, salveaz-o şi ajută-ne!…

Cu aceste cuvinte, ieşi strigând din încăpere. Jurand sări din pat şi se apucă să-şi pună în grabă hainele pe el. Zbyszko stătea împietrit, dar în curând dinţii încleştaţi începură să-i scrâşnească ameninţător.

—De unde ştii, Domnia Ta, că au răpit-o cavalerii teutoni? se interesă preotul Wyszoniek.

—Jur pe chinurile Mântuitorului!

—Aşteaptă puţin!… E cu putinţă. Au venit să se plângă împotriva Domniei Tale la conacul din pădure… Voiau să se răzbune…

—Ei au răpit-o! strigă Zbyszko deodată.

Spunând acestea, ieşi din odaie şi, dând fuga la grajduri, porunci să înhame caii la sănii, pe câţiva să pună şeile, el însuşi neştiind prea bine ce vrea să facă. Înţelegea doar că trebuie să alerge în ajutorul Danusiei, şi asta numaidecât, fie şi până în Prusia, iar acolo s-o smulgă din mâinile vrăjmaşilor sau să piară.

După care reveni în odaie să-l anunţe pe Jurand că armele şi caii vor fi gata imediat. Era sigur că Jurand va merge cu el. Fierbea de mânie, durere şi părere de rău, dar în acelaşi timp nu-şi pierdea nădejdea, deoarece avea impresia că amândoi, împreună cu spăimosul cavaler de Spychów, vor fi în stare să facă totul, să atace până şi întreaga putere teutonă.

În încăpere, afară de Jurand, părintele Wyszoniek şi prinţesă, îi găsi şi pe prinţ, pe cavalerul de Lorche şi pe bătrânul şlahtic de Długolas, pe care cneazul, aflând de cele întâmplate, îl chemase şi pe el la sfat, având în vedere înţelepciunea lui şi cunoaşterea cavalerilor teutoni, la care

stătuse ani lungi în robie.

—Trebuie să facem totul cu chibzuinţă, să nu greşim procedând orbeşte din cauza grabei şi s-o pierdem astfel pe jupâniţă – îşi dădu cu părerea stăpânul de la Długolas. Se cuvine să ne plângem fără întârziere maestrului Ordinului şi dacă Luminăţia Sa prinţul îmi dă o scrisoare, am să i-o duc chiar eu.

—O să-ţi dau scrisoarea şi Domnia Ta o să i-o duci, acceptă prinţul. N-o să lăsăm copila să piară, aşa să-mi ajute Dumnezeu şi Sfânta Cruce. Maestrul teuton se teme de război cu regele polon şi este interesat să ne câştige de partea lui pe mine şi pe fratele meu Semko… Nu cred că a fost răpită din porunca lui şi am să-i cer să-i dea drumul.

—Şi dacă totuşi el a dat porunca? întrebă preotul Wyszoniek.

—Deşi este teuton, e mai cinstit decât ceilalţi, răspunse prinţul, şi cum v-am spus, acum va prefera să-mi facă pe voie, în loc să-mi stârnească mânia. Puterea lui Jagiełło nu poate fi dispreţuită… ehei! ne-au tăbăcit pielea cât au putut, dar acum şi-au dat seama că dacă şi noi, mazurienii, îi vom sări în ajutor lui Jagiełło, va fi rău de ei…

Şlahticul de Długolas îi continuă vorba:

—Ăsta-i adevărul. Cavalerii teutoni nu fac nimic în zadar; de aceea, socotesc că dacă ei au răpit fata, au făcut-o doar ca să smulgă paloşul din mâna lui Jurand şi fie să-i ceară răscumpărare, fie s-o schimbe cu cineva.

Aici, se întoarse spre stăpânul de la Spychów:

—Ce prinşi ai acum?

—Pe de Bergow, răspunse Jurand.

—E cineva însemnat?

—Se pare că da.

De Lorche, auzind numele lui de Bergow, se interesă de

el; aflând despre ce e vorba, spuse:

—Este rudă cu contele Gueldre, un mare binefăcător al Ordinului, care se trage dintr-o familie cu mari merite în slujba lui.

—Chiar aşa, adeveri de Długolas, traducând celor de faţă cuvintele lui. Cei din neamul de Bergow au avut mari dregătorii în Ordinul teuton.

—Danveld şi de Löwe s-au zbătut grozav pentru el, spuse prinţul. Care cum deschidea gura, cerea ca de Bergow să fie eliberat. Pe Dumnezeu din cer, ei au răpit-o pe Danusia, ca să o schimbe cu de Bergow.

—De aceea, o vor şi înapoia, spuse preotul.

—Ar fi mai bine să aflăm unde este, propuse stăpânul de la Długolas. Pentru că să zicem că maestrul Ordinului va întreba: cui trebuie să-i poruncesc să-i dea drumul? Ce-i vom răspunde?

—Unde este? zise Jurand surd. Cu siguranţă că n-o ţin aproape de hotar, de frică să nu le-o iau, ci au dus-o pe undeva departe prin nisipurile Vistulei sau pe malul mării.

Zbyszko se repezi:

—O s-o găsim şi o s-o luăm înapoi.

Dar prinţul răbufni deodată cu o mânie reţinută:

—Netrebnicii, au răpit-o din casa mea, prin urmare, m-au umilit şi pe mine, iar asta n-am să le-o iert cât voi trăi. Ajunge de câte ori au trădat şi m-au atacat! Oricine preferă să aibă ca vecini pe vârcolaci în locul lor. Acum, însă, căpetenia acestor comturi va fi silit să-i pedepsească şi să-i dea drumul fetei, iar mie să-mi trimită soli şi să-mi ceară iertare. Altminteri, voi aduna oastea.

Aici, izbi cu pumnul în masă şi adăugă:

—Oho! Fratele meu din Płock va merge cu mine, şi Witold, şi toată puterea regelui Jagiełło. Destul cu zăbava! Şi unui sfânt i-ar fi ieşit răbdarea pe nas. Îmi ajunge!

Tăcură cu toţii, aşteptând să-i treacă mânia prinţului. Anna Danuta, în schimb, se bucură că prinţul punea atâta la inimă întâmplarea cu Danusia, fiindcă îl ştia răbdător, dar şi înverşunat, iar când se apucă de ceva, nu renunţă până nu-şi impune voinţa.

După care luă cuvântul preotul Wyszoniek:

—Odinioară, în Ordin era multă ascultare şi nici un comtur nu cuteza să întreprindă ceva de unul singur fără îngăduinţa sfatului şi a maestrului. De aceea, Dumnezeu îi ajutase să cucerească atâtea ţinuturi însemnate şi să se înalţe mai mult decât altă putere. Acum, însă, nu mai ascultă de nimeni, nici de adevăr, nici de cinste şi nici de credinţă. De nimic, afară de lăcomie şi sunt atât de răi, de parcă ar fi lupi, nu oameni. Cum pot să asculte ei poruncile căpeteniei sau ale sfatului, de vreme ce nu-l ascultă nici pe Dumnezeu? Fiecare trăieşte în castelul lui ca un prinţ şi se ajută unul pe altul să facă rău. O să ne plângem maestrului, iar ei o să se împotrivească. Maestrul le va porunci să înapoieze fata, iar ei n-o vor face sau vor spune: „Nu se află la noi, pentru că nu noi am răpit-o”. O să le ceară să jure şi ei vor jura. Şi atunci ce-o să facem?

—Ce-o să facem? repetă şlahticul de Długolas. Jurand să plece la Spychów. Dacă au răpit-o pentru răscumpărare sau ca s-o schimbe cu de Bergow, trebuie să dea de ştire, aşadar trebuie să-l anunţe pe Jurand şi nu pe altcineva.

—Au răpit-o cei care au venit la conacul din pădure, rosti preotul.

—Atunci, maestrul lor o să-i trimită în judecată sau o să le poruncească să lupte cu Jurand.

—Să lupte, se burzului Zbyszko, cu mine trebuie să lupte mai întâi, fiindcă eu i-am provocat!

Jurand îşi luă mâinile de pe faţă şi întrebă:

—Cine a fost la conacul de vânătoare?

—Au fost Danveld, bătrânul de Löwe şi cei doi fraţi: Gottfryd şi Rotgier, răspunse preotul. S-au plâns şi i-au cerut prinţului să-ţi poruncească Domniei Tale să-i dai drumul lui de Bergow. Dar prinţul, aflând de la de Fourcy că nemţii te-au atacat mai întâi, i-a certat şi i-a lăsat să plece cu mâinile goale.

—Du-te la Spychów, Domnia Ta, spuse prinţul, fiindcă ei te vor căuta acolo. N-au făcut-o până acum, pentru că scutierul acestui tânăr cavaler i-a scrântit mâna lui Danveld, când le-a dus provocarea. Du-te la Spychów şi când vor veni la Domnia Ta, să-mi dai şi mie de ştire. Ei o să-ţi trimită copila în locul lui de Bergow, dar eu tot am să mă răzbun, întrucât m-au făcut de ruşine, luând-o de la conacul meu.

Aici, mânia începu să-l cuprindă din nou, deoarece nemţii îl făcuseră într-adevăr să-şi piardă răbdarea, şi după o clipă, adăugă:

—Ehei, au tot suflat în foc, dar în cele din urmă îşi vor arde boturile.

—Se vor împotrivi! repetă preotul Wyszoniek.

—După ce-l vor vesti pe Jurand că fiica lui se află la ei, nu vor putea să se mai opună, răspunse întrucâtva nerăbdător Mikołaj de Długolas. Cred şi eu că n-o ţin aproape de hotar şi, cum drept a spus şi Jurand, au dus-o prin cotloanele nisipoase de la malul mării, dar când vom avea dovada că ei au răpit-o, nu-şi vor mai nega fapta.

Jurand începu să repete cu un glas ciudat şi înfricoşător totodată:

—Danveld, Löwe, Gottfryd şi Rotgier…

Mikołaj de Długolas îl mai sfătui să repeadă oameni pricepuţi în Prusia să se intereseze la Szczytno şi la Insbork dacă fiica lui Jurand nu este acolo şi, în caz că nu era, unde fusese ascunsă; după care prinţul îşi luă

bastonul în mână şi ieşi să dea poruncile de trebuinţă, iar prinţesa se întoarse la Jurand să-l încurajeze cu o vorbă bună:

—Cum te mai simţi, Domnia Ta? îl întrebă.

Un răstimp, Jurand nu răspunse nimic, ca şi când n-ar fi auzit întrebarea, iar după aceea, zise deodată:

—Ca şi când mi-ar fi scormonit cineva o rană mai veche.

—Ai încredere în mila lui Dumnezeu. Când o să-l eliberezi pe de Bergow, o să se întoarcă şi Danuśka.

—Mi-aş da şi viaţa pentru ea.

Prinţesa ezită să-i amintească de cununie, dar gândindu-se puţin, nu vru să-i mai sporească îngrijorarea după nenorocirea care-l lovise şi o cuprinse teama: „O s-o caute împreună cu Zbyszko, să-i spună el când va găsi momentul potrivit, cugetă, fiindcă acum ar putea să-şi piardă minţile”. Preferă deci să vorbească despre altceva.

—Domnia Ta, nu trebuie să ne învinovăţeşti pe noi, îi spuse. Au venit oameni cu însemnele Domniei Tale şi cu o scrisoare cu pecete în care scria că eşti bolnav, că ţi se stinge vederea şi vrei să-ţi mai vezi o dată copila. Cum puteam să mă împotrivesc şi să nu dau urmare rugăminţii unui părinte?

Jurand îi îmbrăţişa picioarele.

—Eu nu învinovăţesc pe nimeni, stăpână milostivă.

—Mai află şi că Dumnezeu ţi-o va înapoia, fiindcă privirea lui veghează asupra ei. O va salva cum a salvat-o şi la vânătoarea din urmă, când bourul s-a repezit asupra noastră, iar Domnul Iisus l-a trimis pe Zbyszko să ne apere. Era cât pe ce să-şi piardă viaţa şi după aceea s-a îmbolnăvit, dar pe Danuśka şi pe mine ne-a apărat, faptă pentru care prinţul i-a dat centura şi pintenii de cavaler. Vezi şi Domnia Ta că mâna lui Dumnezeu veghează asupra ei. Sigur că-mi pare rău de copilă. Credeam că o să vină cu

Domnia Ta, că o s-o văd, draga de ea, şi când colo…

Glasul începu să-i tremure, o podidiră lacrimile, iar în inima lui Jurand, disperarea înăbuşită până atunci răbufni o clipă, neaşteptată şi înfricoşătoare ca vijelia. Îşi înfipse mâinile în pletele lungi şi începu să se dea cu capul de perete, gemând şi repetând cu glasul răguşit.

—Iisuse! Iisuse! Iisuse!…

Dar Zbyszko se repezi la el şi scuturându-l de braţe cu toată puterea, strigă:

—La drum! E timpul să plecăm la Spychów!

Capitolul XXVIII

—Al cui este alaiul acesta? întrebă Jurand deodată, revenindu-şi din îngândurare dincolo de Radzanów ca dintr-un somn adânc.

—Al meu, răspunse Zbyszko.

—Oamenii mei au murit toţi?

—I-am văzut fără suflare la Niedzbórz.

—Au pierit vechii mei tovarăşi de luptă!

Zbyszko nu zise nimic şi călăriră mai departe în tăcere şi cât se poate de repede, fiindcă voiau să ajungă degrabă la Spychów, aşteptându-se să-i găsească acolo pe trimişii teutonilor. Spre norocul lor, se lăsase din nou gerul şi drumul era neted, aşa că puteau să se grăbească. Spre seară, Jurand vorbi iarăşi şi începu să-l întrebe de acei fraţi călugări care fuseseră la conacul din pădure, aşa că Zbyszko îi povesti totul în amănunt despre plângerile lor, despre moartea cavalerului de Fourcy şi despre isprava scutierului său, care-i scrântise braţul lui Danveld. În timpul acestei istorisiri, îşi aduse aminte şi se miră de prezenţa acelei femei la conacul din pădure, care adusese balsamul vindecător de la Danveld. La primul popas, îi

întrebă şi pe ceh, şi pe Sanderus, dar nici unul dintre ei nu ştia ce se întâmplase cu ea. Credeau că plecase împreună cu oamenii care veniseră s-o ia pe Danusia sau îndată după aceea. Zbyszko se gândi acum că putea fi cineva trimis înadins, ca să-i prevină pe oamenii aceia dacă Jurand se afla el însuşi la conac. În acest caz, nu s-ar mai fi dat drept oamenii de la Spychów şi ar fi putut să-şi pregătească o altă scrisoare pe care s-o dea prinţesei în locul celei măsluite, chipurile de la Jurand. Totul fusese plănuit cu o iscusinţă diabolică şi tânărul cavaler, care-i cunoscuse până acum pe cavalerii teutoni numai pe câmpul de luptă, se gândi pentru prima dată că numai pumnul nu era de ajuns împotriva lor, ci trebuia să-i învingă şi cu puterea minţii. Gândul acesta nu-l bucura deloc, întrucât jalea lui adâncă şi durerea se prefăcuseră în el înainte de toate în dorinţă de luptă şi de sânge. Până şi salvarea Danusiei i se înfăţişa asemenea unui şir de lupte în grup sau de unul singur; acum, însă, îşi dădu seama că trebuia să se folosească de dorinţa de răzbunare şi de tăiere a capetelor ca de un urs în lanţ şi să caute noi mijloace de a o salva şi de a o recâştiga pe Danusia. Gândindu-se la aceasta, îi părea rău că nu este şi Maćko cu el. Căci Maćko era pe cât de îndemânatic, tot pe atât de viteaz. Hotărî totuşi să-l trimită el însuşi de la Spychów pe Sanderus la Szczytno, ca s-o găsească pe femeia aceea şi să afle de la ea ce se întâmplase cu Danusia. Îşi spuse că, deşi Sanderus voise să-l trădeze, asta n-avea nici o legătură cu noua însărcinare, ba la o adică putea să se arate chiar cu folos, fiindcă meseria lui îi îngăduia să intre pretutindeni.

Voia totuşi să se sfătuiască mai înainte cu Jurand, aşa că amână lucrurile până la Spychów, cu atât mai mult că se lăsa şi noaptea şi avea impresia că Jurand, aşezat pe o şa înaltă de cavaler, aţipise, biruit de oboseală şi grijile prea mari. Jurand, însă, călărea cu capul plecat numai din cauza nenorocirii. Se vede că se gândea mereu la ea, că inima îi era plină de temeri cumplite, deoarece, într-un târziu, zise:

—Mai bine muream îngheţat lângă Niedzbórz! Tu m-ai

dezgropat din zăpadă?

—Eu şi ceilalţi.

—Şi la vânătoare, tu mi-ai salvat copila?

—Ce era să fac?

—Şi acum, ai să mă ajuţi?

În sufletul lui Zbyszko răbufniră în acelaşi timp iubirea pentru Danuśka şi o ură împotriva teutonilor nelegiuiţi atât de mare, încât aproape că se ridică în şa şi începu să vorbească printre dinţii încleştaţi, cu anume greutate parcă:

—Ascultaţi ce vă spun eu: de-ar fi să rod cu dinţii castelele prusiene, nu voi pregeta s-o fac şi tot o voi scăpa.

Urma o clipă de tăcere. Firea neînfrânată şi răzbunătoare a lui Jurand fu stârnită cu toată puterea de cuvintele lui Zbyszko, deoarece începu să scrâşnească pe întuneric şi apoi să repete din nou numele:

—Danveld, Löwe, Rotgier şi Gottfryd!

Şi îşi spuse în sinea lui că dacă-i vor cere să-l sloboadă pe de Bergow, le va îndeplini dorinţa, dacă-i vor pretinde răscumpărare, o va plăti, de-ar fi nevoie să arunce întregul Spychów în balanţă, dar după aceea, vai celor care ridicaseră mâna asupra singurei lui copile!

Toată noaptea nu puse geană pe geană nici o clipă. Spre dimineaţă, abia se recunoscură, atât de mult li se schimbaseră feţele într-o singură noapte. Jurand fu mirat de durerea şi îndârjirea lui Zbyszko, aşa că îl întrebă:

—Ştiu că ţi-a acoperit capul cu năframa şi te-a smuls din ghearele morţii. Dar îţi este chiar atât de dragă?

Zbyszko îl privi drept în ochi cu o faţă aproape sfidătoare şi răspunse:

—Este soţia mea.

La acestea, Jurand îşi struni calul şi se uită la Zbyszko clipind uluit:

—Ce spui? întrebă.

—Spun că ea este soţia mea, iar eu sunt bărbatul ei.

Cavalerul de Spychów îşi acoperi ochii cu mănuşa, ca şi când l-ar fi orbit strălucirea unui fulger, după care nu mai rosti nici un cuvânt, apoi îşi îndemnă calul şi trecând în fruntea grupului, înaintă mai departe în tăcere.

Capitolul XXIX

DAR ZBYSZKO, CARE MERGEA ÎN URMA LUI, nu se mai putu abţine multă vreme şi îşi spuse: „Preferam să-şi arate mânia, în loc să se închidă în el”. Aşa că se apropie de el şi atingându-l cu scara, începu să vorbească:

—Uite, Domnia Ta, cum a fost. Ce-a făcut Danusia pentru mine la Varşovia, ştii, dar nu ştii că la Bogdaniec mi-au peţit-o pe Jagienka, fiica lui Zych de Zgorzelice. Unchiul meu, Maćko, şi-o dorea, Zych la fel; ca şi abatele, o rudă bogată... Ce să-ţi mai spun? O fată cumsecade, frumoasă ca o căprioară şi cu zestre pe măsură. Dar nu era cu putinţă. Îmi părea rău de Jagienka, dar şi mai rău de Danuśka, aşa că am plecat după ea în Mazowsze, pentru că recunosc cu mâna pe inimă: nu mai puteam trăi fără ea. Adu-ţi aminte cum ai iubit şi Domnia Ta, şi n-o să ţi se mai pară ciudat.

Aici, Zbyszko se întrerupse, aşteptând vreun cuvânt din gura lui Jurand, dar când văzu că acesta tace, îşi continuă vorba:

—La conacul de vânătoare, Dumnezeu m-a ajutat şi le-am scăpat de bour pe prinţesă şi pe Danuśka. Atunci stăpâna mi-a spus: „Acum Jurand n-o să mai fie împotrivă; cum ar putea să nu te răsplătească pentru asemenea faptă?” Eu, însă, nici atunci nu mă gândeam s-o iau fără îngăduinţa Domniei Tale. Ei, şi nu-mi era bine deloc, fiindcă bourul fioros mă zdrobise atât de tare, încât era cât

pe ce să-mi pierd viaţa. Dar după aceea, au venit oamenii aceia după Danuśka, s-o ducă, mă rog, la Spychów, iar eu încă nu mă ridicasem din pat. Am crezut că n-am s-o mai văd niciodată. Am gândit că o chemi la Spychów, ca să i-o dai altuia. La Cracovia, te arătaseşi împotrivă... Credeam că am să mor. Of, Dumnezeule atotputernic, ce noapte cumplită! De nicăieri nici o rază de lumină, numai durere şi jale! Aveam impresia că odată cu plecarea ei, nici soarele nu va mai răsări. Înţelegi şi Domnia Ta iubirea şi durerea omului...

În glasul lui Zbyszko, se simţeau lacrimile, dar pentru că avea o inimă vitează, se stăpâni şi urmă:

—Oamenii au venit după ea spre seară şi au vrut s-o ia numaidecât, dar prinţesa le-a poruncit să mai aştepte până a doua zi de dimineaţă. Aşa, Domnul Iisus mi-a trimis gândul să cad la picioarele prinţesei şi să-i cer mâna Danuskăi. Mă gândeam că dacă am să mor, să am măcar această mângâiere. Nu uita că ea trebuia să plece, iar eu aveam să rămân bolnav şi aproape să-mi dau duhul. Nu mai aveam când să-ţi cerem îngăduinţa. Prinţul nu mai era nici el la conac, aşa că stăpâna nu mai ştia ce să facă, n-avea pe nimeni cu cine să se sfătuiască. În cele din urmă, prinţesei şi părintelui Wyszoniek li s-a făcut milă de mine şi preotul ne-a cununat... Puterea şi legea de la Dumnezeu...

Jurand îl întrerupse surd:

—Şi pedeapsa lui Dumnezeu.

—De ce să fie pedeapsa lui Dumnezeu? întrebă Zbyszlo. Ţine minte că au venit după ea înainte de cununie, aşa că ar fi luat-o oricum.

Jurand nu răspunse nici de astă dată nimic, călărind mai departe închis în sine, posomorât şi cu faţa atât de împietrită parcă, încât Zbyszko, deşi la început se simţi

uşurat asemenea unui om care mărturisise în sfârşit un lucru tăinuit multă vreme, se sperie în cele din urmă, spunându-şi în gând tot mai neliniştit că bătrânul cavaler se încrâncenase în mânia lui, aşa că de acum încolo nu va mai vedea în jurul lui decât oameni străini şi duşmani.

Şi se abătu asupra lui o mâhnire fără margini. Niciodată, de când plecase de la Bogdaniec, nu-i fusese atât de greu. Acum, i se părea că nu mai are nici o speranţă să obţină aprobarea lui Jurand şi, ce era şi mai rău, s-o salveze pe Danusia, că totul era zadarnic, iar pe viitor aveau să cadă asupra lui nenorociri din ce în ce mai mari şi durere. Această stare apăsătoare dură însă puţin, mai bine zis, după cum îi era firea, se preschimbă dintr-odată în mânie, dorinţă de sfadă şi de luptă. „Nu vrea pace, îşi spuse gândindu-se la Jurand, atunci să fie gâlceavă, să fie ce vrea el!” Şi era gata să-l înfrunte şi pe Jurand. Îl cuprinse o dorinţă de a se bate cu oricine, numai să facă ceva, să-şi alunge părerile de rău, amărăciunea şi furia, numai să-şi afle uşurarea.

Dar în acest timp, ajunseră la cârciuma de la răspântie, care se numea Świetlik, unde Jurand, când se întorcea de la curtea prinţului la Spychów, îşi lăsa de obicei oamenii şi caii să se odihnească. Fără să vrea, procedă şi acum la fel. În curând, se găsiră doar ei amândoi într-o odaie separată. Deodată, Jurand se opri înaintea tânărului cavaler şi aţintindu-l cu privirea, îl întrebă:

—Tu ai venit aici numai pentru ea?

Iar Zbyszko răspunse aproape cu asprime:

—Domnia Ta crezi că nu voi recunoaşte?

Şi începu să se uite drept în ochii lui Jurand, gata să răspundă la mânie cu mânie. Dar pe chipul bătrânului războinic nu era înverşunare, ci doar o tristeţe aproape fără margini.

—Mi-ai salvat copila? mai întrebă după o clipă. Iar pe mine m-ai dezgropat din zăpadă?...

Zbyszko se uită la el cu mirare şi teamă, nu cumva îşi

pierduse minţile, fiindcă Jurand repeta aceleaşi întrebări pe care i le pusese mai înainte.

—Stai jos, Domnia Ta, îl rugă, mi se pare că eşti încă slăbit.

Dar Jurand îşi ridică mâinile, le aşeză pe umerii lui Zbyszko şi-l strânse deodată la piept cu toată puterea; iar acesta, revenindu-şi din uimire, îl luă de mijloc şi rămaseră aşa multă vreme, fiindcă-i înlănţuiau suferinţa şi necazurile comune.

Când îşi dădură drumul, Zbyszko îi mai îmbrăţişă o dată genunchii mai vârstnicului cavaler, apoi începu să-i sărute mâna cu lacrimi în ochi.

—N-o să mai fii împotriva mea? întrebă.

La acestea, Jurand răspunse:

—Am fost împotriva ta, pentru că în inima mea o oferisem lui Dumnezeu.

—Domnia Ta ai oferit-o lui Dumnezeu, iar Dumnezeu mi-a dat-o mie; s-a împlinit voinţa Lui!

—Voinţa Lui? repetă Jurand. Acum, însă, avem nevoie şi de mila Lui.

—Pe cine să ajute Dumnezeu, dacă nu pe un părinte care-şi caută copilul, dacă nu pe un soţ care-şi caută soţia? N-o să ajute nişte ticăloşi.

—Totuşi, au răpit-o pe ea, răspunse Jurand.

—O să-l dai pe de Bergow în locul ei.

—O să le dau tot ce-mi vor cere.

La amintirea cavalerilor teutoni, se trezi deodată în el vechea ură şi-l cuprinse ca o flacără, aşa că după o clipă adăugă printre dinţii încleştaţi.

—O să le mai dau şi ce nu mi-au cerut.

—Şi eu am jurat împotriva lor, răspunse Zbyszko, dar acum trebuie să mergem la Spychów.

Şi începu să-şi grăbească slujitorii să pună şeile pe cai. Într-adevăr, după ce-şi mâncaseră porţia de nutreţ şi

oamenii se mai încălziseră prin odăi, plecară mai departe, deşi afară se lăsase întunericul. Întrucât mai aveau mult de mers şi odată cu noaptea se lăsase un ger straşnic, Jurand şi Zbyszko, care nu-şi recăpătaseră toată puterea dinainte, urcară într-o sanie. Zbyszko îi povesti despre unchiul Maćko, de care-i era tare dor, şi-i părea rău că nu era şi el cu ei, deoarece i-ar fi putut ajuta cu bărbăţia lui, dar şi cu viclenia, de care aveau nevoie mai mult decât de vitejia lui împotriva unor astfel de vrăjmaşi. Într-un târziu, se întoarse spre Jurand şi-l întrebă:

—Domnia Ta eşti viclean?... Că eu, nu sunt în stare deloc.

—Ca şi mine, răspunse Jurand. Nu m-am războit cu ei prin viclenie, ci cu braţul şi durerea care a rămas în mine.

—Înţeleg prea bine, spuse tânărul cavaler. Pentru că eu o iubesc pe Danusia şi ei mi-au răpit-o. Dacă, Doamne fereşte...

Şi nu mai sfârşi, fiindcă numai la acest gând, simţi că-i bate în piept o inimă de lup, nu una omenească. O vreme, merseră în tăcere pe drumul alb, scăldat în lumina Lunii, după care Jurand începu să vorbească parcă de unul singur:

—Nu zic, dacă măcar ar fi avut motiv să se răzbune pe mine, dar nu aveau! Pe viul Dumnezeu! nu aveau... Am luptat cu ei la câmp deschis, când am fost cu solie din partea prinţului Witold, dar aici le-am fost ca un vecin... Bartosz Nałęcz a prins patruzeci de cavaleri care se duceau la el, i-a pus în lanţuri şi i-a închis în pivniţele de la Kożmin. Teutonii au fost siliţi să le dea pentru ei o jumătate de căruţă de bani. Pe când eu, dacă se nimerea vreun oaspete neamţ care se ducea la Malborg, îl tratam ca pe un cavaler şi-l mai şi dăruiam pe deasupra. Nu o dată au venit şi teutonii la mine prin mlaştini şi nu le-am făcut nici un rău, iar ei mi-au făcut ceea ce eu nici acum n-aş fi

în stare să-i fac nici celui mai mare vrăjmaş…

Şi amintirile înfricoşătoare începură să-l frământe cu tot mai multă putere, glasul îi muri o clipă în piept, apoi continuă pe jumătatea gemând:

—Am avut şi eu o mieluşea, ca o singură inimă în piept, iar ei mi-au luat-o legată şi a murit în frânghia lor… Acum, mi-au luat şi copila… Iisuse! Iisuse!

Şi iarăşi se aşternu tăcerea. Zbyszko îşi ridică spre Lună faţa-i tânără pe care se întipărise uimirea, apoi privi la Jurand şi-l întrebă:

—Tată!… Nu le-ar fi fost mai de folos să câştige dragostea oamenilor decât răzbunarea lor? De ce asupresc ei toate popoarele şi nedreptăţesc atâta lume?

Jurand îşi desfăcu mâinile cu disperare parcă şi răspunse cu glas surd:

—Nu am ştiinţă…

Zbyszko cugetă un răstimp la propria întrebare, după care gândul i se întoarse la Jurand.

—Oamenii zic că te-ai răzbunat cum se cuvine asupra lor, spuse.

În acest timp, Jurand îşi înăbuşi durerea, îşi veni în fire şi îşi urmă vorba:

—Pentru că am jurat. I-am jurat şi lui Dumnezeu că dacă mă va ajuta să mă răzbun, o să-i dau şi copila ce mi-a rămas. De aceea, m-am arătat împotriva ta. Iar acum, nu mai ştiu dacă asta a fost voia Lui sau voi I-aţi stârnit mânia prin fapta voastră.

—Nu, răspunse Zbyszko. Doar ţi-am spus că netrebnicii ar fi răpit-o şi dacă nu ne cununam. Dumnezeu a primit dorinţa Domniei Tale, dar mi-a dăruit-o mie pe Danuśka, fiindcă n-am fi putut face nimic fără voia lui.

—Orice păcat este îndreptat împotriva voinţei lui Dumnezeu.

—Păcatul, da, dar nu şi legământul sfânt care vine de

la Dumnezeu.

—Tocmai de aceea n-avem ce face.

—Slavă Domnului, Domnia Ta! nu te mai plânge, pentru că nimeni nu te-ar ajuta împotriva acelor tâlhari, cum te voi ajuta eu. O să vezi! Sigur, le vom plăti pentru Danuśka, dar dacă mai este în viaţă vreunul dintre cei care ţi-au răpit soţia răposată, lasă-l în seama mea şi o să vezi!

Dar Jurand începu să clatine din cap.

—Nu, răspunse mohorât, nu mai trăieşte nici unul…

Un răstimp nu se mai auziră decât sforăitul cailor şi ecoul înăbuşit al copitelor lovind drumul întărit.

—Odată, într-o noapte, continuă Jurand, am auzit un glas ce parcă ieşea din perete şi care mi-a spus: „Te-ai răzbunat destul!” dar eu nu l-am ascultat, fiindcă nu era glasul răposatei.

—Dar al cui putea să fie? întrebă Zbyszko neliniştit.

—Nu ştiu. La Spychów se aude adesea ceva vorbind în pereţi, sau gemând, deoarece mulţi şi-au dat sufletul cetluiţi în pivniţă.

—Şi preotul ce zice?

—Preotul a sfinţit cetăţuia şi mi-a spus şi el că ajunge cu răzbunarea, dar n-am fost în stare să-l ascult nici pe el. Devenisem o povară prea mare pentru ei, aşa că voiau şi ei să se răzbune. Mi-au întins capcane şi m-au provocat la luptă… Aşa s-a întâmplat şi acum. Majneger şi de Bergow m-au provocat cei dintâi.

—Le-ai cerut vreodată răscumpărare?

—Niciodată. Dintre toţi ostaticii, de Bergow va fi primul care va scăpa cu viaţă.

Discuţia încetă, deoarece ieşiră de pe drumul larg pe unul mai îngust pe care merseră multă vreme, fiindcă era întortocheat, iar pe alocuri se preschimba într-o râpă năpădită de troiene greu de trecut. Primăvara sau vara, în

timpul ploilor, drumeagul era de nefolosit.

—Ne îndreptăm spre Spychów? se interesă Zbyszko.

—Întocmai, adeveri Jurand. Mai este o bucată bună de pădure, iar după aceea încep mlaştinile care înconjoară întăritura… Dincolo de mlaştini, se întind lunca şi câmpurile uscate, iar până la cetăţuie se poate ajunge numai pe coama digului. Nemţii au încercat nu o dată să pună mâna pe mine, dar n-au putut şi o mulţime dintre ei şi-au lăsat oasele să putrezească prin râpele pădurii.

—E şi greu să ajungi până aici, remarcă Zbyszko. Dacă teutonii vor trimite oameni cu scrisori, cum o să se descurce?

—Au şi trimis de mai multe ori, fiindcă au oameni care cunosc drumul.

—De-ar da Dumnezeu să-i găsim la Spychów! spuse Zbyszko.

Această presupunere avea să se împlinească, însă, mai repede decât nădăjduia tânărul cavaler, fiindcă la ieşirea din pădure, la loc întins, unde se afla Spychów înconjurat de mlaştini, zăriră înaintea lor doi călăreţi şi o sanie joasă, în care se aflau trei siluete întunecate.

Noaptea era foarte luminoasă, aşa că pe aşternutul alb de zăpadă, întreaga ceată se vedea de minune. La această privelişte, inimile lui Jurand şi Zbyszko începură să bată mai tare, întrucât cine putea să meargă noaptea la Spychów, dacă nu trimişii cavalerilor teutoni?

Zbyszko îi porunci surugiului să dea bice cailor, aşa că se apropiară atât de mult, încât cei care goneau înaintea lor îi auziră, şi cei doi călăreţi care aveau grijă de sanie, se întoarseră spre ei şi, luându-şi arbaletele de pe umăr, începură să strige:

—Wer da?[1]

—Sunt nemţii! îi şopti Jurand lui Zbyszko.

1 Cine-i acolo? (lb. germ.).

După care răspunse:

—E dreptul meu să întreb, iar al tău să răspunzi! Cine sunteţi?

—Nişte călători.

—Ce călători?

—Pelerini.

—De unde veniţi?

—De la Szczytno.

—Ei sunt! şopti iarăşi Jurand.

În acest timp, săniile ajunseră una lângă cealaltă, iar pe drum apărură înaintea lor şase călăreţi. Era straja de la Spychów, care veghea zi şi noapte asupra digului ce ducea la întăritură. Pe lângă cai, alergau câini uriaşi, înfiorători, asemenea lupilor.

Străjerii, recunoscându-l pe Jurand, începură să strige în cinstea lui, dar în aceste strigăte răsună şi mirarea că stăpânul lor se întoarce pe neaşteptate şi atât de devreme. El, însă, era ocupat cu trimişii, aşa că se întoarse din nou spre ei:

—Unde mergeţi? îi întrebă.

—La Spychów.

—Ce căutaţi acolo?

—Asta putem să i-o spunem numai stăpânului.

Jurand era gata să spună: „Eu sunt stăpânul de la Spychów, dar se stăpâni, înţelegând că discuţia nu putea avea loc faţă de ceilalţi. În schimb, după ce-i mai întrebă dacă au niscaiva scrisori şi primind răspunsul că li se spusese să se înţeleagă prin viu grai, porunci să îndemne caii cât îi ţineau puterile. Zbyszko îşi dorea şi el tot atât de mult să afle vreo veste despre Danusia, aşa că nu-l mai interesa nimic altceva. Îşi pierdu răbdarea doar atunci când străjile îi opriră încă de două ori pe dig; la fel se întâmplă când lăsară podul peste şanţul de apărare, dincolo de care se înălţa pe ridicătura de pământ un turn uriaş şi, cu toate că mai înainte era curios să vadă cum

arată această întăritură de tristă faimă, la amintirea căreia nemţii îşi făceau semnul crucii, acum nu mai vedea nimic afară de trimişii cruciaţilor, de la care putea să afle unde este Danusia şi când va fi repusă în libertate. Nu prevedea totuşi că în curând îl aştepta o dezamăgire cumplită.

Afară de călăreţii însărcinaţi cu apărarea, şi de vizitiu, solia de la Szczytno era alcătuită din două persoane: una dintre ele era aceeaşi femeie care adusese mai demult balsamul vindecător la conacul de vânătoare, iar a doua, un pelerin tânăr. Zbyszko n-o recunoscu pe femeie, deoarece n-o văzuse la conac: pelerinul, în schimb, i se păru de la început un scutier travestit. Jurand îi conduse numaidecât într-o odaie din colţul clădirii şi se opri înaintea lor aproape fioros în lumina flăcărilor, care se revărsau asupra lui de la focul ce ardea în cămin.

— Unde-i copila? îi întrebă.

Ei se speriară totuşi, când se aflară faţă în faţă cu groaznicul bărbat. Pelerinul, deşi avea faţa sfidătoare, tremura ca frunza în vânt, iar femeii îi tremurau picioarele. Privirea ei se mută de pe faţa lui Jurand asupra lui Zbyszko, apoi la capul chel şi strălucitor al preotului Kaleb, după care reveni la Jurand, întrebându-se parcă ce căutau acolo cei doi.

— Domnia Ta, răspunse în cele din urmă, nu ştim despre ce ne întrebi, dar am fost trimişi aici cu treburi însemnate. Cel care ne-a trimis, ne-a poruncit limpede să discutăm cu Domnia Ta fără martori.

— N-am nimic de ascuns faţă de ei! o linişti Jurand.

— Dar noi avem, nobile stăpân, răspunse femeia, şi dacă porunceşti să rămână, nu mai vrem să te rugăm decât să ne îngădui să plecăm mâine.

Pe faţa lui Jurand, neobişnuită cu împotrivirea, se răsfrânse mânia. O vreme, mustăţile-i bălaie începură să se mişte ameninţător, dar se gândi la Danusia şi se înfrână. Zbyszko de altfel, care nu voia decât ca discuţia să aibă loc cât mai repede, şi care era sigur că Jurand nu-i va ascunde

nimic, spuse:

—De vreme ce aşa trebuie să fie, rămâneţi singuri.

Şi ieşi împreună cu preotul Kaleb, dar abia ajunse în încăperea cea mare, împodobită cu scuturi şi arme cucerite de Jurand, că Głowacz se apropie de el.

—Stăpâne, îi zise, e aceeaşi femeie.

—Care femeie?

—Care a adus de la teutoni balsamul hercinic. Am recunoscut-o de la început şi Sanderus a recunoscut-o şi el. Se vede că a venit să iscodească, iar acum ştie sigur unde este jupâniţa.

—O să aflăm şi noi, îl domoli Zbyszko. Nu cumva îl cunoşti şi pe pelerin?

—Nu, răspunse Sanderus. Dar să nu cumperi indulgenţe de la el, fiindcă este un pelerin fals. Dacă ar fi supus chinurilor, am putea afla o mulţime de lucruri de la el.

—Să mai aşteptăm! fu de părere Zbyszko.

Între timp, în încăperea din colţul casei, abia apucă să se închidă uşa în urma lui Zbyszko şi a preotului Kaleb, că sora călugăriţă se apropie repede de Jurand şi începu să-i şoptească:

—Fiica domniei tale a fost răpită de tâlhari.

—Cu crucea pe mantii?

—Nu. Dar Dumnezeu i-a ajutat pe cuvioşii fraţi şi au smuls-o din mâinile lor, aşa că acum este la ei.

—Unde? te întreb.

—În grija cuviosului frate Szomberg, răspunse, încrucişându-şi mâinile pe piept şi înclinându-se cu umilinţă.

Jurand, auzind acest nume înfricoşător al călăului copiilor lui Witold, păli ca hârtia; se aşează pe laviţă, închise ochii şi începu să-şi şteargă cu mâna sudoarea rece care-i îmbrobonase fruntea.

Ceea ce văzând, pelerinul, deşi mai înainte nu ştiuse să-şi ascundă frica, îşi puse mâinile în şolduri, se trânti pe laviţă, îşi întinse picioarele şi privi la Jurand cu ochii plini de trufie şi dispreţ.

Se lăsă o tăcere îndelungă.

—Pe fratele Szomberg, îl ajută şi fratele Markwart s-o vegheze, mai adăugă femeia. Veghează un lucru însemnat, aşa că jupâniţei nu i se va întâmpla nimic.

—Ce trebuie să fac, ca să mi-o dea înapoi? întrebă Jurand.

—Să te umileşti în faţa Ordinului! rosti pelerinul cu mândrie.

Auzind aceasta, Jurand se ridică în picioare, se apropie de el şi aplecându-se asupra lui, spuse cu un glas înfiorător:

—Tăcere!...

Pelerinul se sperie din nou. Ştia că poate să ameninţe şi să spună ceva care să-l oprească şi să-l frângă pe Jurand, dar se temea că înainte de a pronunţa acel cuvânt, i s-ar putea întâmpla un lucru îngrozitor; tăcu deci, iar ochii holbaţi, parcă încremeniţi de spaimă, şi-i aţinti pe chipul stăpânului de la Spychów şi rămase nemişcat; doar barba începu să-i tremure puternic.

Jurand se întoarse spre sora călugăriţă:

—Scrisoare ai?

—Nu, stăpâne. N-avem scrisoare. Ce avem de spus, ni s-a spus să spunem prin viu grai.

—Atunci, vorbeşte!

Dar ea repetă încă o dată, parcă dorind ca Jurand să înţeleagă bine şi să-şi întipărească în minte:

—Fratele Szomberg şi fratele Markwart veghează asupra jupâniţei, aşa că Domnia Ta ţine-ţi în frâu mânia... Dar nu i se întâmplă nimic rău, fiindcă deşi ai nedreptăţit ani la rând Ordinul, fraţii vor să-ţi plătească răul cu bine, dacă îndeplineşti dorinţa lor îndreptăţită.

—Ce vor?

—Vor să-i dai drumul lui de Bergow.

Jurand răsuflă adânc.

—Am să-i dau drumul lui de Bergow, răspunse.

—Şi celorlalţi prinşi pe care-i ţii la Spychów.

—Mai sunt doi scutieri ai lui Majneger şi de Bergow, afară de slujitorii lor.

—Trebuie să-i eliberezi şi să-i despăgubeşti pentru întemniţare.

—Doamne fereşte să mă târguiesc când e vorba de copila mea.

—La asta s-au şi aşteptat cuvioşii călugări din partea Domniei Tale, remarcă femeia, dar asta nu-i încă tot ce mi s-a poruncit să spun. Pe fiica Domniei Tale au răpit-o nişte tâlhari, fără îndoială, şi au făcut-o numai pentru bani… Dumnezeu le-a ajutat fraţilor şi au scăpat-o, iar acum nu cer în schimb decât să-i dai drumul tovarăşului şi oaspetelui lor. Fraţii ştiu, însă, şi ştii şi Domnia Ta, cât sunt de urâţi în ţara asta şi cât de nedrept sunt judecate toate faptele lor, oricât de umile ar fi. Din această pricină, fraţii sunt siguri că dacă oamenii de aici vor afla că fiica Domniei Tale se află la ei, i-ar bănui imediat că ei au răpit-o şi în acest fel, pentru virtutea lor, n-ar dobândi decât ocară şi plângeri… Aşa-i, oamenii din partea locului, răi şi vicleni, au procedat de multe ori în acest fel şi faima Ordinului a avut foarte mult de suferit. Fraţii călugări trebuie să aibă în vedere şi acest lucru, prin urmare mai pun încă o condiţie, anume ca Domnia Ta să recunoşti în faţa prinţului acestui ţinut şi a tuturor cavalerilor, cum este şi adevărat, că nu cavalerii teutoni, ci tâlharii ţi-au răpit fiica şi de la ei ai fost silit s-o răscumperi.

—Este adevărat, repetă Jurand, că tâlharii mi-au răpit

fata şi de la ei trebuie s-o răscumpăr…

—Să nu spui altfel nimănui, fiindcă dacă măcar un singur om ar afla că ai negociat cu fraţii, un singur suflet şi o singură plângere ar ajunge la maestrul Ordinului sau la sfat, atunci ar apărea greutăţi mari…

Pe faţa lui Jurand se răsfrânse neliniştea. În primul moment, i se păruse destul de natural să i se ceară să păstreze taina de teama răspunderii şi a ruşinii, dar acum se trezi în el bănuiala că poate alta este pricina şi neînţelegând despre ce putea fi vorba, îl cuprinse spaima, cum se întâmplă şi cu cel mai curajos dintre oameni, când primejdia îl ameninţă nu numai pe el, ci şi pe cei apropiaţi şi iubiţi.

Se hotărî totuşi să afle ceva mai mult de la slujitoarea teutonilor.

—Comturii vor să păstreze taina, spuse, dar cum s-o păstrăm, de vreme ce de Bergow şi ceilalţi vor fi eliberaţi?

—O să spuneţi că aţi primit răscumpărarea de la de Bergow, ca să aveţi ce le da tâlharilor.

—Lumea n-o să creadă, pentru că n-am luat răscumpărare niciodată, răspunse Jurand întunecat.

—Pentru că niciodată n-a fost vorba despre fiica domniei tale, rosti femeia cu glas şuierător.

Şi iarăşi se lăsă tăcerea, după care pelerinul, care-şi mai revenise între timp şi socotind că Jurand ar trebui să se înfrâneze acum mai mult, zise:

—Aceasta este voinţa fraţilor Szomberg şi Markwart.

Femeia îşi reluă vorba:

—O să spun că acest pelerin, care a venit cu mine, ţi-a adus răscumpărarea, aşa că noi vom pleca de aici cu nobilul de Bergow şi cu ceilalţi prinşi.

—Cum adică? se miră Jurand încruntându-şi sprâncenele, crezi că voi da ostaticii înainte de a mi se întoarce copila?

—Domnia Ta poţi face şi altfel. Poţi să te duci să-ţi iei fiica de la Szczytno, unde o vor aduce fraţii călugări.

—Eu? La Szczytno?

—Pentru că dacă tâlharii ar răpi-o din nou pe drum, bănuiala ar cădea iarăşi asupra cuvioşilor cavaleri şi tocmai de aceea ar prefera să ţi-o dea Domniei Tale.

—Şi cine îmi garantează mie că mă vor lăsa să plec după ce voi intra în gura lupului?

—Cinstea fraţilor, dreptatea şi credinţa lor.

Jurand începu să se preumble prin încăpere. Începea să întrevadă trădarea, dar înţelegea că n-are nici o putere, şi teutonii puteau să-i impună orice condiţii după bunul-plac.

Cu toate acestea, se vede că-i trecu ceva prin minte, deoarece oprindu-se deodată înaintea pelerinului, începu să-l cerceteze cu luare-aminte, după care i se adresă femeii:

—Prea bine. O să mă duc la Szczytno, dar tu şi acest om care poartă veşminte de pelerin, o să rămâneţi aici până la întoarcerea mea şi abia după aceea veţi pleca, luându-l pe de Bergow şi pe ceilalţi prinşi.

—Domnia Ta nu vrei să ai încredere în călugări, remarcă pelerinul, atunci cum vrei ca ei să creadă că după ce te vei întoarce, o să ne dai drumul nouă şi lui de Bergow.

Faţa lui Jurand păli de mânie şi urmă o clipă înfricoşătoare, când părea cât pe ce să-l înşface de piept pe pelerin şi să-l zdrobească între genunchi, dar îşi stăpâni furia, răsuflă adânc şi începu să vorbească rar şi apăsat:

—Oricine-ai fi, nu-mi forţa prea mult răbdarea, ca să nu crape.

Pelerinul se întoarse spre soră:

—Spune ce ţi s-a poruncit.

—Domnia Ta, n-am îndrăzni să nu credem în jurământul pe paloş şi pe onoarea de cavaler, dar nici

Domnia Ta nu se cade să juri în faţa unor oameni de rând, iar noi n-am fost trimişi după jurământul Domniei Tale.

—Atunci, de ce aţi fost trimişi?

—Fraţii ne-au spus că, fără să vorbiţi cu nimeni, trebuie să vă duceţi la Szczytno cu de Bergow şi ceilalţi prinşi.

La acestea, braţele lui Jurand începură se retragă la spate, iar degetele să se lărgească asemenea ghearelor unei păsări de pradă; în sfârşit, oprindu-se înaintea femeii, se aplecă de parcă voia să-i spună ceva la ureche şi-i şopti:

—Nu v-au spus cumva şi că voi porunci să vă tragă pe roată pe voi şi pe Bergow la Spychów?

—Fiica Domniei Tale se află în puterea fraţilor şi în grija lui Szomberg şi Markwart, răspunse sora apăsat.

—A tâlharilor, otrăvitorilor şi a călăilor! izbucni Jurand.

—Care vor putea să ne răzbune, dar care ne-au spus la plecare aşa: „Dacă nu va îndeplini toate poruncile noastre, ar fi mai bine ca fata să moară ca şi copiii lui Witold”. Alege!

—E musai să înţelegi că te afli în puterea comturilor, interveni pelerinul. Ei nu vor să-ţi facă nici o nedreptate, iar starostele de Szczytno îţi trimite cuvânt prin noi că vei ieşi slobod din castelul lui, dar vor ca Domnia Ta, pentru răul pe care l-ai făptuit, să vii şi să te închini înaintea mantiei teutone şi să implori mila învingătorilor. Vor să te ierte, dar mai întâi vor să-ţi îndoaie grumazul trufaş. I-ai numit trădători şi sperjuri, aşa că vor să ai încredere în ei. Îţi vor reda libertatea, Domniei Tale şi fiicei, dar trebuie să-i implori. I-ai călcat în picioare, de aceea trebuie să juri că braţul Domniei Tale nu se va mai ridica asupra unei mantii albe.

—Asta vor comturii, adăugă femeia, şi odată cu ei Markwart şi Szomberg.

Urmă un răstimp de tăcere de moarte. Se părea că numai undeva printre grinzile tavanului ecoul înăbuşit repeta parcă înfricoşat: „Markwart… Szomberg”. De afară, răzbăteau şi strigătele arcaşilor lui Jurand, care vegheau pe valul de apărare de lângă turnul cetăţuii.

Pelerinul şi slujitoarea călugăriţă se uitară îndelung când unul la altul, când la Jurand, care stătea rezemat de perete, nemişcat şi cu faţa cufundată în umbra ce cădea asupra ei de la maldărul de blănuri agăţat lângă fereastră. În minte, îi mai rămăsese doar gândul că dacă nu va face ce vor teutonii, îi vor sugruma copila; iar dacă va face, poate că şi aşa nu va putea să o salveze nici pe Danusia şi nici pe sine. Nu mai vedea nici o cale de scăpare, nici o ieşire. Se simţea apăsat de o forţă nemiloasă care-l strivea. În închipuire, vedea mâinile de fier ale cruciatului pe gâtul Danusiei, întrucât cunoscându-i, nu se îndoia nici o clipă că o vor omorî, o vor îngropa în valul de apărare al castelului, apoi vor nega, vor jura şi atunci cine va mai izbuti să le dovedească vinovăţia? Jurand avea într-adevăr în mână solii, putea să-i ducă prinţului, să le smulgă mărturisiri prin chinuri, dar teutonii o aveau pe Danusia şi puteau şi ei să nu se arate zgârciţi cu torturile. Un moment, avu impresia că fiica îşi întindea mâinile către el de departe, rugându-l s-o salveze. Dacă măcar ar fi ştiut cu siguranţă că se află la Szczytno, ar fi putut porni în aceeaşi noapte spre hotar, i-ar fi atacat pe nemţii luaţi prin surprindere, ar fi cucerit castelul, ar fi ucis garnizoana şi şi-ar fi scăpat copila; dar ea putea să nu fie şi nu era sigur la Szczytno. Prin cap, îi mai trecu asemenea unui fulger gândul că dacă i-ar fi luat ostatici pe femeie şi pe pelerin, ducându-i fără zăbavă drept la marele maestru, poate ca acesta le-ar fi smuls mărturisirea şi ar fi poruncit să i se înapoieze fiica, dar acest fulger se stinse tot atât de repede pe cât apăruse… Fiindcă aceşti oameni puteau să-i spună maestrului că veniseră să-l răscumpere pe Bergow şi nu ştiau nimic de jupâniţă. Nu, acest drum nu ducea nicăieri… dar care ducea? Pentru că se gândi că dacă se va duce la

Szczytno, îl vor cetlui şi-l vor arunca în temniţă, iar Danusiei tot nu-i vor da drumul, fie şi pentru a nu se arăta că ei o răpiseră. Aşadar, primejdia îi pândea singurul copil; singurul căpşor scump era ameninţat de moarte!…

În cele din urmă, gândurile începură să i se învălmăşească, iar durerea îi crescu preschimbându-se în amorţire. Şedea nemişcat pentru că şi corpul îi înţepenise parcă cioplit în piatră. Dacă acum ar fi dorit să se ridice, n-ar fi fost în stare s-o facă.

În acest timp, urându-i-se să tot aştepte, slujitoarea călugăriţă se ridică şi spuse:

—În curând o să se reverse zorile, aşa că îngăduie-ne să plecăm, Domnia Ta, fiindcă avem şi noi nevoie de odihnă.

—Şi de hrană după drumul lung, adăugă pelerinul.

După care, amândoi se înclinară înaintea lui Jurand şi ieşiră.

El, însă, rămase mai departe nemişcat, parcă adâncit în somn sau mort.

Dar după o clipă, uşa se crăpă şi în ea se ivi Zbyszko urmat de preotul Kaleb.

—Ce ţi-au spus trimişii? Ce vor? întrebă tânărul cavaler, apropiindu-se de Jurand.

Jurand tresări, dar deocamdată nu răspunse nimic, începu doar să clipească repede din ochi, ca un om abia trezit dintr-un somn greu.

—Eşti bolnav, Domnia Ta? întrebă preotul Kaleb care, cunoscându-l mai bine pe Jurand, băgă de seamă că se întâmplă ceva ciudat cu el.

—Nu, răspunse Jurand.

—Şi Danuśka? se interesă şi Zbyszko. Unde se află şi ce v-au spus? De ce au venit?

—Pentru răscumpărare, răspunse Jurand încet.

—Pentru răscumpărarea lui Bergow?

—Pentru Bergow…

—Cum pentru Bergow? Ce ai, Domnia Ta?

—Nimic.

Dar în glasul lui era ceva atât de neobişnuit şi lipsit de vlagă, încât ceilalţi doi fură cuprinşi de spaimă, mai ales că Jurand vorbise de răscumpărare, nu de schimbul lui Bergow cu Danusia.

—Pentru mila lui Dumnezeu! strigă Zbyszko, unde-i Danusia?

—Nu e la teutoni, o nu! răspunse Jurand cu glas somnoros.

Şi se prăbuşi deodată ca mort de pe laviţă pe podea.

Capitolul XXX

A DOUA ZI, PE LA AMIAZĂ, SOLII SE VĂZURĂ cu Jurand, iar după vreun ceas, plecară luându-l cu ei pe de Bergow, doi scutieri şi pe ceilalţi ostatici. Jurand îl chemă după aceea pe părintele Kaleb căruia îi dictă o scrisoare către prinţ, vestindu-l că pe Danusia n-o răpiseră cavalerii călugări, dar că aflase ascunzătoarea ei şi trage nădejde că în curs de câteva zile îi va fi înapoiată. Acelaşi lucru i-l repetă şi lui Zbyszko, care după noaptea trecută mai că-şi pierduse minţile de mirare şi de teamă. Bătrânul cavaler nu voia să-i răspundă la nici una dintre întrebările lui. Îl sfătui în schimb să aştepte cu răbdare şi între timp să nu întreprindă nimic pentru eliberarea Danusiei, fiindcă totul era în zadar. Spre seară, se închise iarăşi cu preotul Kaleb, căruia îi porunci mai întâi să-i scrie ultima voinţă, după care se spovedi, iar după ce se împărtăşi, îl chemă pe Zbyszko şi pe bătrânul şi mereu tăcutul Tolima care-l însoţise în toate expediţiile şi luptele, iar în timp de pace avea grijă de Spychów.

—Acesta este, spuse adresându-i-se bătrânului războinic şi ridicând glasul, de parcă vorbea cu un om care nu mai aude bine, soţul fiicei mele, cu care s-a cununat la

curtea prinţului, având şi învoirea mea. După moartea mea, el va rămâne stăpân aici pe cetăţuie, pământuri, păduri, lunci, oameni şi toate lucrurile aflătoare la Spychów…

Auzind acestea, Tolima rămase uluit şi îşi întoarse capul spre Zbyszko, apoi spre Jurand; nu zise totuşi nimic, întrucât nu zicea aproape niciodată nimic, mulţumindu-se să se închine înaintea lui Zbyszko şi să-i îmbrăţişeze uşor genunchii:

Jurand îşi urmă vorba:

— Dorinţă pe care a scris-o preotul Kaleb şi sub care se găseşte pecetea mea întipărită în ceară; tu ai să depui mărturie că eu ţi-am poruncit ca acest tânăr cavaler să se bucure aici de aceeaşi ascultare ca şi mine. Cât despre prăzile şi banii care se află în vistierie, să i le arăţi şi să-l slujeşti cu credinţă până la moarte, în vreme de pace şi de război. E limpede?

Tolima îşi duse mâinile la urechi şi dădu din cap, după care, la semnul făcut de Jurand, se înclină şi ieşi, iar cavalerul se întoarse spre Zbyszko şi spuse apăsat:

— Cu ce este în vistierie, poţi să mulţumeşti şi cea mai mare lăcomie şi să răscumperi nu unul, ci o sută de prinşi. Să nu uiţi!

Dar Zbyszko întrebă:

— Şi de ce îmi dăruieşti Spychów acum?

— Îţi dăruiesc mai mult decât Spychów, ţi-o dăruiesc chiar pe copila mea.

— Iar ceasul morţii nu şi-l ştie nimeni, rosti preotul Kaleb.

— Nu-l ştie, repetă Jurand cu tristeţe parcă. Nu de mult m-a acoperit zăpada, dar cu toate că Dumnezeu m-a scăpat de la moarte, nu mai am puterea de altădată…

— Pe viul Dumnezeu! strigă Zbyszko, ceva s-a schimbat în Domnia Ta de ieri şi vorbeşti mai mult de moarte decât

de Danusia.

—Danuśka o să se întoarcă, îl linişti Jurand, ea este vegheată de grija lui Dumnezeu. Dar dacă se va întoarce… ascultă… ia-o la Bogdaniec şi lasă Spychów în seama lui Tolima… E un om credincios şi vecinii sunt răi pe aici… Acolo, nu ţi-o va mai lua nimeni legată… e mai sigur…

—Ehei! strigă Zbyszko, Domnia Ta parcă vorbeşti de pe lumea cealaltă. Ce înseamnă asta?

—Pentru că aproape că am fost pe lumea cealaltă, iar acum mi se pare că mă doboară nu ştiu ce boală. Şi mă gândesc la copilă… că numai pe ea o mai am. Iar tu, deşi ştiu că ţii la ea…

Aici, se întrerupse şi scoţând un pumnal din teacă, numit „mizericordie”, îl îndreptă cu mânerul spre Zbyszko.

—Jură-mi încă o dată şi pe acest pumnal că n-o vei nedreptăţi niciodată şi o vei iubi întotdeauna…

Pe Zbyszko, mai că-l podidiră lacrimile; într-o clipă îi căzu la picioare şi punându-şi degetul pe mâner, strigă.

—Pe rănile Mântuitorului, că n-o voi nedreptăţi niciodată şi o voi iubi întotdeauna.

—Amin, rosti preotul Kaleb.

Jurand băgă pumnalul în teacă şi îşi desfăcu braţele:

—Şi tu eşti copilul meu!…

După care se despărţiră, pentru că se lăsase o noapte întunecoasă, iar ei nu mai cunoscuseră ce-i odihna de câteva zile. Cu toate acestea, Zbyszko se sculă a doua zi în zori, deoarece ieri se speriase într-adevăr că Jurand se va îmbolnăvi şi voia să afle imediat cum îşi petrecuse noaptea bătrânul cavaler.

Înaintea uşii de la odaia lui Jurand, se întâlni cu Tolima care tocmai ieşea de la el.

—Ce face? E sănătos? întrebă.

Slujitorul se înclină, apoi îşi înconjură urechea cu palma şi spuse:

—Ce porunceşti, Luminăţia Ta?

—Te întreb ce face stăpânul? repetă Zbyszko mai tare.

—Stăpânul a plecat.

—Unde?

—Nu ştiu. Era cu armura pe el…

Capitolul XXXI

ZORILE TOCMAI ÎNCEPUSERĂ SĂ ALBEASCĂ tufişurile, copacii şi bulgării de var împrăştiaţi ici şi colo pe câmpuri, când călăuza năimită, care mergea pe lângă calul lui Jurand, se opri şi spuse:

—Îngăduie-mi să-mi trag sufletul, stăpâne, că am ostenit de tot. Este dezgheţ şi ceaţă, dar nu mai e departe…

—Mă conduci până la drum, apoi o să te întorci, îi răspunse Jurand.

—Drumul e dincolo de pădure, la dreapta, iar de pe măgură o să vezi castelul numaidecât.

Spunând acestea, ţăranul începu să-şi „bată” braţele, adică să se lovească la subsuori, fiindcă dimineaţa era geroasă şi umedă, după care se aşează pe o piatră, oftând adânc.

—Ascultă, comturul se află la castel? întrebă Jurand.

—Cum să fie, dacă este bolnav?

—Ce are?

—Lumea zice că l-au altoit cavalerii polonezi, răspunse ţăranul bătrân.

Şi în glasul lui parcă se simţea mulţumirea. Era un supus al Ordinului, dar inima lui mazuriană se bucura de puterea cavalerilor din Polonia.

După un răstimp, adăugă:

—Ehei, boierii noştri sunt puternici, dar cu polonezii

nu le prea merge.

Dar se uită repede la cavaler şi vrând parcă să se asigure că nu-l aşteaptă nici o pedeapsă pentru vorbele care-i scăpaseră din gură, zise:

—Stăpâne, Domnia Ta vorbeşti ca şi noi, nu eşti neamţ?

—Nu, răspunse Jurand, dar mergi mai departe.

Ţăranul se ridică şi începu să meargă iarăşi pe lângă cal. Pe drum, îşi băga din când în când mâna într-o traistă, o scotea plină de boabe de secară nemăcinată şi o băga în gură. După ce-şi astâmpără foamea în acest fel, începu să-i explice de ce mănâncă boabe de secară, deşi Jurand, prea ocupat de propria nenorocire şi propriile gânduri, nu-l asculta.

—Mulţămesc lui Dumnezeu şi pentru asta, spuse. Viaţa e grea cu stăpânii noştri nemţi. Au crescut birurile şi la uruială atât de mult, încât omul sărac trebuie să roadă boabele cu pleavă cu tot ca o vită. Oriunde găsesc grăunţe în colibă, îl leagă pe ţăran, îi iau vitele, ba nu iartă nici femeile şi copiii... Ei nu se tem nici de Dumnezeu, nici de preoţi, că l-au luat în lanţuri până şi pe preotul din Wielbór, care i-a certat. Of, greu o mai ducem cu nemţii. Când omul îşi striveşte câteva boabe acolo, păstrează pumnul de făină pentru sfânta duminică, iar vinerea e nevoit să mănânce ca păsările. Dar slavă Domnului şi pentru asta, că înaintea secerişului nu mai are chiar nimic... N-are voie să prindă peşte... să vâneze animale... Nu e ca în Mazowsze.

Astfel se plângea bietul ţăran, vorbindu-şi pe jumătate sieşi, pe jumătate lui Jurand, iar în acest timp trecură de întinderea unde zăpada acoperea bolovanii de var, şi intrară în pădurea care în lumina dimineţii părea cenuşie şi dinspre care venea frigul aspru şi umed. Se luminase de-a binelea; altminteri lui Jurand i-ar fi fost greu să

înainteze pe şleaul ce urca puţin şi era atât de îngust, încât pe alocuri calul lui de luptă, deşi uriaş, abia se putea strecura printre trunchiuri. Dar păduricea se sfârşi în curând şi după cât ai rosti câteva rugăciuni, ajunseră pe măgura albă prin mijlocul căreia ducea un drum mai umblat.

—Iată şi drumul, se bucură ţăranul, acum o să nimereşti şi singur, Domnia Ta.

—O să nimeresc, răspunse Jurand. Poţi să te întorci acasă.

Şi întinzând mâna spre geanta prinsă la oblânc, scoase din ea un ban de argint şi i-l dădu călăuzei. Ţăranului, obişnuit mai mult cu lovituri decât cu răsplată din mâna cavalerilor teutoni din partea locului, aproape că nu-i venea să creadă, aşa că înşfăcând moneda, îşi lipi fruntea de scara lui Jurand şi-i îmbrăţişă piciorul cu amândouă mâinile:

—O, Iisuse, Marie! exclamă! Să te răsplătească Dumnezeu, Luminăţia Ta!

—Rămâi cu bine.

—Puterea Domnului să te călăuzească. Szczytno se află înaintea noastră.

Spunând aceasta, se mai aplecă încă o dată până la scară şi dispăru. Jurand rămase singur pe măgură şi se uită în direcţia pe care i-o arătase săteanul spre învelişul umed şi cenuşiu de ceaţa care-i acoperea lumina. Dincolo de această ceaţă, se ascundea castelul acela ameninţător către care îl împingeau forţa şi nevoia. E aproape, acum este aproape! Iar pe urmă, ce trebuie să se întâmple şi să se împlinească, se va întâmpla şi se va împlini… La acest gând, în inima lui Jurand, pe lângă teama şi neliniştea pentru Danusia, pe lângă dorinţa de a o răscumpăra din mâinile vrăjmaşilor fie şi cu sângele său, se iscă şi crescu un simţământ de umilinţă, cu totul nou, nespus de amar şi nemaicunoscut până atunci. Iată, el, Jurand, la amintirea căruia tremurau comturii de la hotar, se ducea acum la

porunca lor cu capul plecat. El, care-i învinsese pe atâţia dintre ei şi-i călcase în picioare, se simţea acum înfrânt şi călcat în picioare. Într-adevăr, nu-l învinseseră pe câmpul de luptă prin curaj şi puterea cavalerească, dar cu toate acestea se simţea înfrânt. Asta era pentru el ceva atât de străin, încât i se părea că se răsturnase toată ordinea lumii. El se ducea să se plece înaintea teutonilor, el care, dacă n-ar fi fost vorba de Danusia, ar fi preferat să-şi măsoare puterea cu toate forţele Ordinului. Parcă nu se mai întâmplase ca un singur cavaler, trebuind să aleagă între ruşine şi moarte, izbise în oştiri întregi? Iar el presimţea că s-ar putea să aibă parte şi de ruşine, şi la acest gând îi urla inima de durere, cum urlă lupul ce simte înfipt în el fierul săgeţii.

Era, însă, un om care avea nu numai un trup, ci şi un suflet de fier. Era în stare să-i frângă pe alţii, dar şi pe el însuşi.

—Nu pornesc, îşi spuse, până când n-o să-mi stăpânesc această mânie care ar putea să-mi piardă copila, în loc s-o salveze.

Şi se luă parcă la trântă cu inima-i mândră, cu îndârjirea şi dorinţa de luptă. Cine l-ar fi văzut pe acea înălţime, în armură, nemişcat, pe calul uriaş, l-ar fi crezut vreun uriaş turnat din fier şi nu şi-ar fi dat seama că acel cavaler încremenit ducea în acea clipă cea mai grea dintre toate luptele de care avusese parte în viaţa lui. El, însă, se luptă cu el însuşi până când se birui şi înţelese că voinţa nu-l va dezamăgi.

În acest timp, ceaţa se mai rărise şi, deşi nu se împrăştiase de tot, în cele din urmă, se iţi în ea ceva mai întunecat. Jurand ghici că erau zidurile castelului de la Szczytno. La această privelişte, nu se mişcă din loc, dar începu să se roage atât de fierbinte şi cu înflăcărare, cum se roagă un om căruia nu-i mai rămăsese pe lume decât mila lui Dumnezeu.

Când îşi îndemnă calul, simţi că inima începe să i se umple de curaj. Acum, era gata să îndure tot ce putea să i

se întâmple. Îi veni în minte Sfântul Jerzy, urmaşul celui mai mare neam din Capadocia, care suportase tot felul de cătuşe ruşinoase, dar nu numai că nu-şi pierduse cinstea, ci se afla aşezat de-a dreapta Domnului şi fusese numit patronul tuturor cavalerilor. Jurand ascultase nu odată povestiri despre isprăvile lui, de la pelerinii veniţi din ţări îndepărtate, şi amintirea lor îi întări inima.

Cu încetul, în sufletul lui începu să se trezească şi speranţa. Teutonii erau vestiţi într-adevăr pentru cruzimea lor, de aceea nu se îndoia că vor face legământ să se răzbune pe el pentru toate înfrângerile suferite, pentru ruşinea care cădea asupra lor după fiecare ciocnire şi pentru spaima cu care trăiau de atâţia ani.

Dar tocmai asta îi sporea curajul. Se gândea că o răpiseră pe Danusia numai ca să-l prindă pe el, aşa că atunci când vor pune mâna pe el, ce nevoie mai aveau de ea? Aşa-i! Pe el o să-l pună negreşit în lanţuri şi nevrând să-l ţină aproape de Mazowsze, îl vor trimite prin castele îndepărtate, unde s-ar putea să geamă prin temniţe până la sfârşitul vieţii, dar pe Danusia vor prefera s-o elibereze. Chiar dacă s-ar fi aflat că-l prinseseră prin viclenie şi-l asupresc, nu le-o vor lua prea mult în nume de rău nici marele maestru, nici sfatul, deoarece el, Jurand, le stătuse într-adevăr ca un os în gât cavalerilor şi le vărsase atâta sânge ca nici un alt războinic de pe lume. În schimb, acelaşi mare maestru ar putea să-i şi pedepsească pentru întemniţarea jupâniţei nevinovate, pe deasupra şi pupila prinţului, a cărui bunăvoinţă se străduia s-o câştige din răsputeri, având în vedere războiul cu regele polon.

Şi nădejdea creştea în el tot mai mult. Adesea i se părea aproape sigur că Danusia va reveni la Spychów sub privegherea lui Zbyszko... „Iar flăcăul este zdravăn, se gândi, nu va lăsa pe nimeni s-o nedreptăţească”. Şi începu să-şi aducă aminte cu anume duioşie tot ce ştia despre Zbyszko: „Se bătuse cu nemţii la Wilno, luptase împotriva lor de unul singur, pe frizienii provocaţi la duel împreună cu unchiul lui îi învinsese, l-a atacat şi pe Lichtenstein, îi

apărase copila de bour, iar pe ceilalţi patru îi chemase la luptă şi mai mult ca sigur că nu-i va ierta”. Aici, Jurand îşi ridică ochii spre cer şi recunoscu:

—Eu ţi-am oferit-o Ţie, Doamne, iar Tu lui Zbyszko!

Şi simţi o uşurare şi mai mare, întrucât socotea că de vreme ce Dumnezeu i-o dăruise tânărului, n-o să le îngăduie nemţilor să-şi bată joc de El; o va smulge din mâinile lor, chiar dacă întreaga putere a Ordinului s-ar împotrivi. Apoi iarăşi se gândi la Zbyszko: „Mai mult! Nu numai că e un flăcău puternic, dar e şi curat ca aurul. O va păzi, o va iubi şi dă-i, Doamne, tot binele, dar mi se pare că alături de el, nu-i va părea rău nici după curtea prinţului şi nici de dragostea părintelui…”. La acest gând, pleoapele lui Jurand se umeziră deodată şi inima i se umplu de un dor uriaş. Şi-ar dori să-şi găsească încă în viaţă copila şi odată şi odată să-şi dea sufletul la Spychów lângă amândoi, nu în cine ştie ce temniţă întunecată a cavalerilor teutoni. Dar facă-se voia Domnului!…

Szczytno se vedea bine acum. Zidurile se desenau în ceaţă tot mai limpede, ceasul sacrificiului era aproape, aşa că începu să-şi dea curaj, spunându-şi:

—Sigur că e voia lui Dumnezeu! Dar amurgul vieţii se apropie. Câţiva ani mai mult sau mai puţin, e totuna. Ehei, ar mai vrea să privească o dată la amândoi copiii, deşi, ca să fim drepţi, omul îşi trăise viaţa. Ce voise să încerce, încercase, pe cine trebuia să se răzbune, se răzbunase. Şi acum, ce mai voia? Era mai aproape de Dumnezeu decât de lume, iar dacă trebuie să sufere, n-avea încotro. Danuśka şi Zbyszko, oricât le-ar fi de bine, nu-l vor uita. Sigur că uneori îşi vor aduce aminte de el şi se vor întreba: unde este? E viu sau a ajuns la întâlnirea cu Dumnezeu?… Vor întreba pretutindeni şi poate că vor afla. Fraţii călugări sunt lacomi de răzbunare, dar şi de răscumpărare. Zbyszko nu se va zgârci ca măcar oasele să i le răscumpere. Cât despre o liturghie acolo, vor da de multe

ori. Amândoi au inimi cinstite şi iubitoare, lucru pentru care, Doamne, şi Tu, Maică Preasfântă, binecuvântaţi-i.

Drumul nu numai că se lărgea tot mai mult, dar era şi din ce în ce mai umblat. Se îndreptau spre oraş care cu lemne şi paie. Văcarii mânau vitele. Dinspre lacuri, veneau sănii cu peşte îngheţat. Într-un loc, patru arcaşi duceau în lanţuri un ţăran vinovat de ceva, se vede, la judecată, deoarece avea mâinile legate la spate şi cătuşe la picioare, care împiedicându-se de zăpadă, abia îi îngăduiau să se mişte.

Pe nas şi pe gură, îi ieşea răsuflarea ca nişte fuioare de aburi, în vreme ce ei, împingându-l, cântau. Văzându-l pe Jurand, începură să se uite cu luare-aminte la el, mirându-se de mărimea uriaşă a călăreţului şi a calului, dar la vederea pintenilor de aur şi a cingătorii de cavaler, coborâră arbaletele în jos în semn de bineţe şi cinstire. În orăşel, era şi mai multă lume şi larmă, totuşi oamenii se dădeau grăbiţi la o parte dinaintea bărbatului înarmat, iar acesta mergea pe strada principală până când coti spre castelul care, învăluit în aburii ce se ridicau din şanţul de apărare, părea că doarme încă.

Dar nu dormea totul împrejur, cel puţin nu dormeau ciorile şi corbii ale căror stoluri zburau pe ridicătura pe care se intră la castel, fâlfâind din aripi şi croncănind. Apropiindu-se, Jurand înţelese pricina pentru care se adunau păsările. Lângă drumul ce ducea spre poarta castelului, se ridica o spânzurătoare mare, iar de ea atârnau trupurile a patru mazurieni supuşi ai Ordinului. Nu sufla nici cea mai mică adiere, aşa că trupurile care păreau că privesc la propriile tălpi, nu se legănau atunci când păsările negre li se aşezau pe umeri şi pe capete, îmbulzindu-se unele pe altele, lovindu-se de frânghii şi ciugulind capetele plecate. Unii dintre spânzuraţi probabil că atârnau de mult, întrucât tidvele le erau jupuite, iar picioarele foarte mult alungite. La apropierea lui Jurand, stolul se înălţă cu mare zgomot, dar reveni numaidecât şi începu să se aşeze pe grinda orizontală a spânzurătorii.

Jurand trecu pe alături, făcându-şi semnul crucii, se apropie de şanţ şi oprindu-se în locul unde deasupra porţii se ridica podul mişcător, sună din corn.

După care mai sună o dată, de două şi de trei ori şi aşteptă. Pe ziduri, nu era nici ţipenie de om şi dincolo de poartă nu se auzea nici un glas. Totuşi, după o clipă, o ferestruică zidită aproape de poarta castelului, se ridică scrâşnind şi în deschizătură apăru capul bărbos al unui oştean neamţ.

—Wer da?

—Jurand de Spychów! răspunse cavalerul.

După aceste cuvinte, ferestruica se închise la loc şi urmă o tăcere surdă.

Timpul îşi vedea de drum. În spatele porţii, nu se auzea nici o mişcare, doar dinspre spânzurătoare răsuna croncănitul păsărilor.

Jurand stătu multă vreme, până când ridică iarăşi cornul şi sună din nou.

Dar nu-i răspunse decât tăcerea.

Atunci înţelese că era ţinut înaintea porţii de trufia teutonă, care n-are margini faţă de cel învins, ca să-l umilească asemenea unui cerşetor. Mai ghici şi că s-ar putea să aştepte aşa până seara sau şi mai mult. În primul moment, sângele începu să-i clocotească; îl cuprinse deodată dorinţa de a descăleca şi ridicând unul dintre pietroaiele care se aflau înaintea şanţului, să-l arunce în gratii. Aşa ar fi făcut altădată şi el, şi orice cavaler mazurian sau polonez, iar pe urmă n-aveau decât să se năpustească pe poartă să se bată cu el. Dar, aducându-şi aminte de ce venise aici, se stăpâni.

„Doar mă sacrific pentru copila mea!” îşi spuse în gând.

Şi aşteptă. Între timp, printre meterezele zidului, se iviră nişte siluete negre. Începură să apară căciuli de blană, rantii întunecate şi chiar coifuri de fier de sub care priveau la cavaler ochi curioşi. Se îngrămădeau din ce în ce mai mulţi, fiindcă ameninţătorul Jurand aşteptând singur la poarta castelului era un spectacol cu totul

neobişnuit pentru garnizoană. Mai de mult, cine se întâlnea cu el, îşi vedea moartea cu ochii, iar acum putea să se uite la el fără nici o primejdie. Capetele se iveau din ce în ce mai sus, până când toate meterezele mai apropiate de poartă se umplură de oşteni. Jurand se gândi că şi căpeteniile se uitau la el printre gratiile ferestrelor de la turnul porţii şi îşi înălţă privirea, dar acolo ferestrele erau tăiate în zidurile groase şi nu se putea vedea prin ele decât de foarte departe. În schimb, pe metereze, mulţimea care la început se uitase la el în tăcere, începu să lărmuiască. Unul sau altul îi repetau numele, ici şi colo se auzeau râsete, glasuri răguşite strigau tot mai puternic, tot mai sfidător, ca la un lup, iar când cei dinăuntru înţeleseră că nu-i împiedică nimeni, începură să arunce cu zăpadă în cavaler.

Iar când acesta, parcă fără să vrea îşi îndemnă calul înainte, atunci bulgării de zăpadă încetară într-o clipă, glasurile tăcură, iar câteva capete se retraseră de pe ziduri. Înfricoşător trebuia să fie cu adevărat numele lui Jurand! Curând, însă, cei mai fricoşi îşi dădură seama că îi despărţeau de groaznicul mazurian şanţul şi zidurile, aşa că gloata oştenilor începu să zvârle nu numai cu bulgări de zăpadă, ci şi cu bucăţi de gheaţă sau de pământ şi cu pietre care se loveau cu zgomot de armură şi de plăcile care acopereau calul.

—Am hotărât să mă sacrific pentru copilă, îşi repetă Jurand.

Şi aşteptă mai departe. Sosi miezul zilei, zidurile se goliră, deoarece oştenii fură chemaţi la masă. Nu prea numeroşi, cei cărora le venise rândul să stea de strajă, mâncară pe ziduri, iar după aceea îşi făcură de joacă aruncându-i cavalerului flămând oasele fără carne. Începură chiar să se hârjonească între ei şi să se întrebe unul pe altul care va avea curajul să coboare şi să-l lovească în grumaz cu pumnul sau cu coada suliţei. Alţii, întorcându-se de la masă, îi strigau că dacă i s-a urât cu aşteptarea, poate să se spânzure, pentru că la

spânzurătoare mai este un cârlig liber cu frânghia gata pregătită. Batjocorindu-l astfel, printre ocări, hohote de râs şi blesteme, se scurseră ceasurile după-amiezii. Ziua scurtă de iarnă se apropia treptat de seară, iar podul continua să rămână ridicat şi poarta închisă.

Dar spre seară, se iscă vântul, împrăştie ceaţa, limpezi cerul şi culorile amurgului. Zăpada deveni albăstruie, iar mai târziu violetă. Nu era ger, dar noaptea se anunţa senină. De pe ziduri, oamenii coborâră din nou, afară de străji; corbii şi ciorile zburară de pe spânzurătoare spre păduri. În sfârşit, cerul se întunecă şi se înstăpâni liniştea deplină.

„Nu vor deschide poarta înaintea nopţii” se gândi Jurand. Şi o clipă, îi trecu prin cap să se întoarcă în oraş, dar alungă repede acest gând. „O fac înadins, ca să stau aici, îşi spuse în sinea lui. Dacă mă întorc, n-o să mă lase să mă duc acasă, ci o să mă înconjure, o să mă prindă, apoi o să pretindă că nu-mi datorează nimic, fiindcă m-au luat cu puterea armelor şi chiar dacă i-aş înfrânge, tot va trebui să revin…”

Fără margini, admirată şi de cronicarii străini, rezistenţa cavalerilor polonezi la frig, foame şi trudă le îngăduise nu o dată să făptuiască isprăvi la care nici vorbă să se încumete oamenii din Apus, mai slabi de vârtute. Iar Jurand era chiar mai rezistent decât ceilalţi, aşa că, deşi foamea începuse mai de mult să-i răsucească măruntaiele şi frigul îl pătrunsese prin cojocelul de sub armură, se hotărî să aştepte şi până-şi da duhul înaintea acestei porţi.

Totuşi, deodată, înainte de căderea nopţii, auzi în spatele lui scârţâitul unor paşi pe zăpadă. Privi înapoi; dinspre oraş veneau spre el şase oşteni înarmaţi cu suliţe şi halebarde, iar în mijlocul lor se afla al şaptelea, sprijinindu-se în paloş.

„Poate că lor li se va deschide poarta şi o să intru şi eu împreună cu ei, se gândi Jurand. Cred că n-or să vrea să mă ia cu forţa sau să mă omoare, fiindcă sunt prea puţini; dacă totuşi mă vor ataca, e un semn că nu vor să-şi

respecte cuvântul dat, şi atunci, vai lor!”

Chibzuind astfel, apucă baltagul de oţel agăţat la şa, atât de greu încât un bărbat obişnuit abia-l putea ridică fie chiar cu amândouă mâinile, şi înaintă către ei.

Dar ei n-aveau de gând să-l atace. Din contră, oştenii înfipseră în zăpadă cozile suliţelor şi ale halebardelor, dar pentru că nu se lăsase încă întunericul, Jurand băgă de seamă că armele le tremurau puţin în mână.

Al şaptelea, care părea a fi mai mare peste ei, întinse în grabă braţul stâng înainte şi întorcându-şi palma cu degetele în sus, întrebă:

—Cavalere, Domnia Ta eşti Jurand de Spychów?

—Eu sunt…

—Vrei să asculţi ce am fost trimis să-ţi spun?

—Ascult.

—Puternicul şi cuviosul comtur von Danveld mi-a poruncit să-ţi aduc la cunoştinţă că până când Domnia Ta nu vei coborî de pe cal, poarta nu se va deschide.

Jurand rămase o clipă nemişcat, apoi descălecă de pe calul spre care se repezi unul dintre arcaşi.

—Trebuie să ne predea şi armele, mai spuse omul cu paloşul.

Stăpânul de la Spychów ezită. Şi dacă pe urmă vor sări asupra lui şi-l vor căsăpi ca pe un animal, dacă-l vor prinde şi-l vor închide în temniţă? Dar după un răstimp, se gândi că dacă avea să se întâmple într-adevăr aşa, ar fi trebuit să trimită mai mulţi. Dacă se vor năpusti asupra lui, nu vor putea străpunge armura, iar atunci el ar fi putut smulge arma celui mai apropiat şi i-ar fi putut pierde pe toţi înainte de a le veni cineva în ajutor. Doar îl cunoşteau prea bine.

—Şi chiar dacă, cumpăni, ar vrea să-mi verse sângele; pentru asta am venit aici.

Gândind astfel, aruncă mai întâi baltagul, apoi paloşul, pumnalul şi aşteptă. Ei luară toate armele, după care cel

care-i vorbise, depărtându-se la peste zece paşi, se opri şi începu să cuvânteze cu glasul ridicat, sfidător:

—Pentru toate nedreptăţile pe care i le-ai făcut Ordinului, din porunca comturului, trebuie să te îmbraci în acest sac de cânepă, pe care ţi-l las aici, să-ţi legi teaca paloşului de gât cu o frânghie şi să aştepţi cu umilinţă la poartă până când bunătatea comturului va porunci să ţi se deschidă.

Şi după o clipă, Jurand rămase singur în întuneric şi tăcere. Pe zăpadă, înnegreau înaintea lui sacul pocăinţei şi frânghia, iar el stătu îndelung, simţind că i se desface ceva în suflet, se frânge, se stinge, moare şi în curând nu va mai fi cavaler, nu va mai fi Jurand de Spychów, ci un sărman nevolnic fără nume, fără slavă, fără onoare.

Se mai scurse multă vreme până când se apropie de sacul pocăinţei şi începu să vorbească de unul singur:

—Cum aş putea să fac altfel? Tu, Cristoase, ştii asta: îmi vor sugruma copila nevinovată, dacă nu voi face tot ce-mi poruncesc. Mai ştii că n-aş face-o nici pentru propria viaţă! Ruşinea este un lucru amar!... Dar şi pe Tine te-au ruşinat înainte de moarte. Deci, în numele Tatălui şi al Fiului...

Apoi se aplecă, se îmbrăcă în sacul în care se tăiaseră găuri pentru cap şi braţe, după aceea, îşi legă teaca paloşului la gât şi se târî spre poartă.

N-o găsi deschisă, dar acum îi era totuna dacă o vor deschide mai devreme sau mai târziu. Castelul se cufundase în tăcerea nopţii doar străjile se mai strigau prin turnurile de la colţuri. În turnul de lângă poartă, se vedea mai sus o fereastră luminată, celelalte erau întunecate.

Ceasurile nopţii se scurgeau unul după altul; pe cer se înălţa secera Lunii şi lumina zidurile mohorâte ale castelului. Era o linişte atât de adâncă, încât Jurand putea să-şi audă bătaia propriei inimi. El, însă, înţepenise şi

împietrise cu totul, ca şi când i s-ar fi scos sufletul şi nu-şi mai dădea seama de nimic. Îi mai rămăsese un singur gând, acela că încetase să mai fie cavalerul Jurand de Spychów, dar cine anume era cu adevărat, nu ştia… Uneori, i se părea că dinspre spânzuraţii pe care-i văzuse dimineaţa se furişează încet către el prin zăpadă moartea…

Deodată, tresări şi se trezi de-a binelea:

—O, Cristoase milostiv! Ce mai e şi asta?!

Prin fereastra înaltă din turnul de lângă poartă răsunară la început abia auzite sunete de lăută. Jurand, în drum spre Szczytno, era sigur că Danusia nu se află la castel, dar glasul lăutei, noaptea, îi răvăşi inima într-o clipă. Avea impresia că sunetele acestea îi sunt cunoscute şi nu le putea cânta decât ea, copila lui! Iubirea lui… Căzu în genunchi, îşi împreună mâinile ca pentru rugăciune şi tremurând, cuprins parcă de fierbinţeală, ascultă.

Deodată, începu să cânte un glas pe jumătate copilăresc şi parcă plin de dor:

De-aş avea şi eu
Aripi călătoare,
Spre Jasiek al meu,
Să mă pierd în zare.

Jurand vru să vorbească, să strige numele drag, dar cuvintele îi muriră pe buze, înăbuşite parcă de un cerc de fier. Un nou val de durere, lacrimi, dar şi suferinţă îi crescu în piept, aşa că se prăbuşi cu faţa în zăpadă şi începu să strige în gând spre cer parcă într-o rugăciune de mulţumire:

—O, Iisuse! Bine că-mi mai aud o dată copila!… Şi suspinele începură să-i cutremure trupul uriaş.

Sus, glasul încărcat de dor cânta mai departe în liniştea netulburată a nopţii:

Aş mai sta şi eu
Pe-un ram din Silezi'
Jasiek, dragul meu,

Să vii să mă vezi!

Dimineaţa, un oştean neamţ, bărbos şi necioplit, începu să-l lovească în şold cu piciorul pe cavalerul întins lângă poartă.

—În picioare, câine!… Poarta e deschisă şi comturul îţi porunceşte să te duci la el.

Jurand se trezi parcă din somn. Nu-l înşfăcă de gât pe oştean, nu-l zdrobi în mâinile-i de fier, avea faţa liniştită şi aproape umilă; se ridică şi intră fără un cuvânt pe urma oşteanului pe poartă.

Abia trecu de ea, când auzi, scrâşnetul lanţurilor şi podul începu să se ridice, iar în dreptul porţii bufni căzând greoaie gratia de fier.

SFÂRŞITUL VOLUMULUI ÎNTÂI

Cartea a doua

Capitolul I

DUPĂ CE INTRĂ ÎN CURTEA CASTELULUI, la început, Jurand nu mai ştia încotro s-o apuce, deoarece oşteanul care-l însoţise pe poartă, îl părăsise şi se îndreptase spre grajduri. Pe metereze, se aflau într-adevăr oşteni, câte unul sau mai mulţi, dar feţele lor erau atât de sfidătoare, iar privirile atât de batjocoritoare, încât cavalerului îi era uşor să ghicească îndată că nu-i vor arăta drumul, iar dacă aveau să-i răspundă la întrebare, poate doar cu vorbe necioplite şi de ocară.

Unii râdeau, arătându-l altuia cu degetul; alţii începură să arunce cu zăpadă în el, ca şi în ziua de ieri. Dar văzând o uşă mai mare decât celelalte, deasupra căreia era cioplit în piatră Cristos pe cruce, porni spre ea socotind că dacă comturul şi celelalte căpetenii se găsesc în altă parte a castelului sau în alte încăperi, o să-l întoarcă cineva din drumul greşit.

Aşa se şi întâmplă. În clipa când Jurand se apropie de uşa aceea, se deschiseră deodată amândouă canaturile şi se opri înaintea lui un tinerel cu capul ras precum clericii, dar îmbrăcat în veşminte laice, şi-l întrebă:

—Domnia Ta eşti Jurand de Spychów?

—Eu sunt.

—Cuviosul comtur mi-a poruncit să te conduc. Vino după mine.

Şi începu să-l ducă printr-o tindă mare, boltită, către scară. La scară, se opri totuşi şi cercetându-l din ochi pe Jurand, îl întrebă iarăşi:

—N-ai nici o armă la Domnia Ta? Mi s-a poruncit să te caut.

Jurand îşi ridică amândouă braţele, ca însoţitorul să-i poată vedea întreaga făptură, şi răspunse:

—Ieri le-am predat pe toate.

Atunci, călăuza coborî glasul şi spuse aproape în şoaptă:

—Ai grijă să nu-ţi arăţi mânia, fiindcă te afli în puterea lor.

—Dar şi a lui Dumnezeu, răspunse Jurand.

Şi spunând acestea, se uită eu luare-aminte la călăuză şi văzând pe faţa lui o expresie parcă de milă şi compătimire, rosti:

—Cinstea ţi se citeşte din ochi, copile. O să-mi răspunzi sincer la întrebarea mea?

—Grăbeşte-te, Domnia Ta, îl îndemnă călăuza.

—O să-mi dea copila înapoi în schimbul meu?

Tânărul îşi ridică sprâncenele cu mirare:

—Copila Domniei Tale se află aici?

—Fiica mea.

—Jupâniţa din turnul de lângă poartă?

—Adevărat. Au promis că mi-o vor trimite dacă mă voi preda.

Călăuza îşi mişcă mâna în semn că nu ştie nimic, dar faţa lui exprima neliniştea şi îndoiala.

Jurand îl mai întrebă:

—Este adevărat că o păzesc Szomberg şi Markwart?

—Fraţii aceştia nu se află la castel. Încearcă s-o iei, Domnia Ta, înainte de a se însănătoşi starostele Danveld.

Jurand se înfioră auzind aceste cuvinte, dar nu mai avu când să întrebe şi altceva, întrucât ajunseră într-o sală de la etaj, unde Jurand trebuia să se înfăţişeze înaintea starostelui de Szczytno. După ce deschise uşa, copilul de casă se trase înapoi spre scară.

Cavalerul de Spychów intră într-o încăpere spaţioasă, foarte întunecoasă, deoarece ochiurile de sticlă, prinse în rama de plumb, lăsau să pătrundă prea puţină lumină şi ziua de iarnă era noroasă. În celălalt capăt al odăii, ardea într-adevăr un foc straşnic în căminul uriaş, dar trunchiurile nu prea uscate dădeau prea puţină lumină.

Abia după o vreme, când ochii lui Jurand se mai obişnuiră cu întunericul, văzu masa din fundul sălii şi pe cavalerii aşezaţi în jurul ei, iar dincolo de masă, o mulţime de scutieri înarmaţi şi oşteni, printre care bufonul de la castel, care ţinea de lanţ un urs îmblânzit.

Jurand luptase cândva cu Danveld, după care îl mai văzuse de două ori la curtea prinţului de Mazowsze ca sol, dar de atunci trecuseră câţiva ani; cu tot întunericul, îl recunoscu numaidecât şi după grăsime, şi după faţă, şi în sfârşit, pentru că stătea la masă la mijloc, într-un scaun cu rezemătoare, având o mână prinsă în aţele, rezemată de spetează. În dreapta lui şedea bătrânul Zygfryd de Löwe din Insburk, un duşman neîmpăcat al seminţiei poloneze în general şi al lui Jurand de Spychów îndeosebi, în stânga fraţii mai tineri Gottfryd şi Rotgier. Danveld îi poftise înadins, ca să asiste la triumful asupra unui vrăjmaş înfricoşător şi totodată să se bucure de roadele trădării pe care o puseseră împreună la cale şi la săvârşirea căreia puseseră umărul. Acum, şedeau aşadar comod îmbrăcaţi în straie moi de postav de culoare închisă, cu paloşe uşoare la şold – bucuroşi, siguri de ei, uitându-se la Jurand cu semeţie şi cu dispreţul nemăsurat pe care-l nutreau de obicei pentru cei mai slabi şi pentru învinşi.

Tăcerea dură un răstimp mai lung, fiindcă voiau să-şi sature privirile cu vederea bărbatului de care mai înainte se temeau, iar acum stătea înaintea lor cu capul plecat în piept, îmbrăcat în sacul de tort al căinţei, cu frânghia de gâtul de care atârna teaca paloşului.

Mai voiau, se pare, să-i vadă umilinţa cât mai mulţi oameni, pentru că prin uşile laterale care duceau spre alte odăi, intra cine vrea, aşa că sala se umpluse aproape jumătate cu bărbaţi înarmaţi. Toţi se uitau la Jurand cu o curiozitate nemărginită, discutând şi schimbând păreri în legătură cu el. Văzându-i pe toţi cei de faţă, îi mai veni inima la loc şi îşi spuse în sinea lui: „Dacă Danveld n-ar fi vrut să-şi ţină promisiunea, n-ar fi chemat atâţia martori”.

În acest timp, Danveld făcu un semn cu mâna şi

discuţiile încetară, apoi făcu semn unuia dintre scutieri, care se apropie de Jurand şi, apucându-l de frânghia de la gât, îl trase câţiva paşi mai aproape de masă.

Iar Danveld privi triumfător la cei de faţă şi zise:

—Priviţi cum înfrânge puterea Ordinului răutatea şi trufia.

—Deie Domnul să fie întotdeauna aşa! îi răspunseră cu toţii. Urmă iarăşi o clipă de tăcere, după care Danveld i se adresă prinsului:

—Ai muşcat Ordinul ca un câine turbat, de aceea Dumnezeu te-a adus ca pe un câine înaintea noastră, cu frânghia la gât, cerşind milă şi îndurare.

—Comture, nu mă compara pe mine cu un câine, răspunse Jurand, fiindcă-i înjoseşti pe cei care şi-au măsurat puterile cu mine şi au căzut de mâna mea.

La aceste cuvinte, printre nemţii înarmaţi se iscară murmure; nu se ştia dacă-i mâniase cutezanţa răspunsului sau îndreptăţirea lui.

Dar comturul nu era prea bucuros de întorsătura discuţiei, aşa că rosti:

—Uitaţi-vă cum ne scuipă în faţă prin semeţia şi trufia lui! Dar Jurand îşi ridică braţele, ca un om care cheamă cerul să-i fie martor, şi răspunse clătinând din cap:

—Dumnezeu vede că semeţia mea a rămas dincolo de poarta castelului. Dumnezeu vede şi va judeca dacă ruşinându-mi starea mea de cavaler, nu v-aţi ruşinat voi înşivă. Onoarea de cavaler este una singură şi oricine a fost învestit, se cuvine s-o respecte.

Danveld îşi încruntă sprâncenele, dar în clipa aceea bufonul de la castel începu să scuture lanţul cu care ţinea ursul şi să strige:

—Predica! Predica! A venit predicatorul din Mazowsze! Ascultaţi predica!...

După care se întoarse către Danveld:

—Stăpâne, graful Rosenheim, când clopotarul l-a trezit prea devreme pentru predică, i-a poruncit să mănânce frânghia clopotniţei de la un nod la celălalt; şi predicatorul ăsta are o frânghie la gât, porunceşte-i s-o mănânce înainte de sfârşitul predicii.

Şi cu aceste cuvinte, începu să se uite la comtur cam neliniştit, pentru că nu era sigur dacă acesta va izbucni în râs sau va da poruncă să-l biciuiască pentru gluma spusă nelalocul ei. Dar fraţii călugări, fercheşi, îngăduitori şi chiar umili atunci când nu se simţeau prea puternici, nu mai cunoşteau măsura faţă de cei învinşi; astfel că Danveld nu numai că încuviinţă din cap în semn că îngăduia batjocura, dar chiar el însuşi răbufni cu atâta grosolănie, că pe chipurile câtorva scutieri mai tineri se întipări mirarea.

—Nu te plânge că ai fost înjosit, îl dojeni pe Jurand, fiindcă de te-aş fi pus chiar mai-mare peste câini, tot ar fi fost mai bine la noi, în Ordin, decât cavaler la voi.

Încurajat, bufonul începu să strige:

—Adu pieptenul să-mi piepteni ursul, căci o să-ţi pieptene şi el pletele cu gheara!

La acestea, ici şi colo răsunară hohote de râs, iar un glas se auzi din spatele fraţilor călugări:

—Vara, o să coseşti trestia pe lac!

—Şi o să prinzi racii de pe stârvuri! strigă altul. Iar al treilea adăugă:

—Acum, însă, apucă-te şi goneşte ciorile de pe spânzuraţi! Aici, o să ai mereu de lucru.

Astfel îşi băteau joc nemţii de Jurand, al cărui nume băga groaza în ei odinioară.

Treptat, întreaga adunare fu cuprinsă de veselie. Câţiva, ieşiră de după masă şi începură să se apropie de prins, să-l cerceteze mai de aproape şi să-l ia în râs: „Păi, acesta-i mistreţul de la Spychów, căruia comturul nostru i-a scos dinţii; are botul plin de spumă; s-ar bucura să

spintece pe cineva, dar nu poate!” Danveld şi ceilalţi fraţi călugări, care voiau la început ca ascultarea să păstreze aparenţa solemnă a judecăţii, văzând că lucrurile iau altă întorsătură, se ridicaseră şi ei de pe laviţe şi se amestecaseră printre cei care se apropiaseră de Jurand.

De bună seamă, bătrânul Zygfryd din Insburk nu se bucura, dar însuşi comturul îi zise: „Descreţeşte-ţi fruntea, o să fie şi mai multă veselie!” Şi începură şi ei să privească la Jurand, întrucât acesta era un prilej rar, deoarece cavalerii şi oştenii care-l văzuseră mai înainte atât de aproape, închiseseră ochi pe vecie, aşa că unii mai ziceau: „E tare spătos, deşi are un cojoc pe sub sac; ar putea fi umplut cu paie de mazăre şi purtat pe la iarmaroace…” Câte unii începură să ceară bere, ca ziua să fie şi mai veselă.

Într-adevăr, curând se aduseră urcioarele pântecoase, iar sala întunecată se umplu de mirosul spumei care izbucnea de sub dopuri. Comturul, înveselit, spuse: „Este atât de bine, încât mă tem să nu creadă că umilirea lui înseamnă chiar atât de mult pentru noi!” Aşa că iarăşi se apropiară de el şi, înghiontindu-l sub bărbie cu stacanele lor, îl îmbiară: „Ţi-ar plăcea şi ţie să bei, rât mazovian!” iar alţii, turnându-şi bere în palme, i-o aruncau în ochi. Jurand, însă, stătea în mijlocul lor furios şi ameţit, până când se îndreptă în cele din urmă către bătrânul Zygfryd şi simţind, se pare, că nu se mai putea stăpâni, începu să strige atât de tare, ca să domine murmurul din sală.

—Pe rănile Mântuitorului şi pe izbăvirea sufletului, daţi-mi copila înapoi aşa cum aţi promis!

Şi vru să-l înşface cu mâna dreaptă pe bătrânul comtur, dar acesta se feri repede şi-l întrebă cu asprime:

—În lături, robule, ce vrei?

—I-am dat drumul lui Bergow şi am venit singur, pentru că aţi făgăduit că-mi veţi reda copila pe care aţi adus-o aici.

—Cine ţi-a făgăduit? întrebă Danveld.

—Pe conştiinţa şi credinţa ta, comture!

—N-o să găseşti martori, dar martorii nu înseamnă nimic, când este vorba de cinste şi cuvânt.

—Pe cinstea ta! Pe cinstea Ordinului! strigă Jurand.

—Atunci îţi vei recăpăta fiica! răspunse Danveld.

După care se întoarse către cei de faţă şi rosti:

—Tot ce-a suferit aici, nu-i decât un joc nevinovat, prea neînsemnat pentru nelegiuirile şi crimele lui. Dar pentru că am promis să-i redăm fiica, dacă se va înfăţişa şi se va umili înaintea noastră, atunci aflaţi că vorba unui cavaler teuton trebuie să fie cuvântul lui Dumnezeu neclintit, iar fetei pe care le-am luat-o tâlharilor, îi dăruim acum libertatea şi, după pocăinţa pentru păcatele făptuite împotriva Ordinului, îl vom lăsa şi pe el să se întoarcă acasă.

Unii rămaseră miraţi de vorbele lui, fiindcă ştiindu-l pe Danveld şi vechea lui ranchiună împotriva lui Jurand, nu se aşteptau să se arate atât de cinstit. Aşa că bătrânul Zygfryd şi odată cu el Rotgier şi fratele Gottfryd se uitară, ridicându-şi sprâncenele cu mirare şi încruntându-şi fruntea, dar acesta se prefăcu că nu vede privirile lor întrebătoare şi spuse:

—O să-ţi trimitem fata acasă sub pază, dar tu ai să rămâi aici până când oamenii noştri se vor întoarce cu bine şi vei plăti răscumpărarea.

Jurand rămase şi el puţin uimit, pentru că îşi pierduse speranţa că sacrificiul lui îi va fi de vreun folos Danusiei, astfel că privi la Danveld aproape cu recunoştinţă şi răspunse:

—Dumnezeu să te răsplătească!

—Învaţă să-i cunoşti pe cavalerii lui Cristos, se sumeţi Danveld.

La care Jurand:

—Toată mila ne vine de la El! Dar pentru că a trecut o

bucată bună de vreme de când nu mi-am văzut fiica, îngăduie-mi s-o văd şi s-o binecuvântez.

—Fie, dar nu altfel decât în faţa tuturor, care vor fi martorii credinţei şi onoarei noastre.

Apoi îi porunci scutierului de lângă el s-o aducă pe Danusia, iar el se apropie de von Löwe, Rotgier şi Gottfryd, care-l înconjurară şi începură să vorbească între ei cu însufleţire.

—Eu nu mă împotrivesc, deşi nu aveai această intenţie, îi zise bătrânul Zygfryd.

Iar viforosul Rotgier, vestit pentru vitejia şi cruzimea lui, zise:

—Cum adică, nu-i dai drumul numai fetei, ci şi câinelui ăstuia turbat, ca să muşte din nou?

—Nu te va mai muşca aşa! strigă Gottfryd.

—Chiar aşa!... Va plăti răscumpărarea! răspunse Danveld fără grijă.

—Şi dacă ne-ar da totul, într-un an, doi va prăda de două ori pe atâta.

—Nu sunt contra în privinţa jupâniţei, repetă Zygfryd, dar oiţele călugărilor vor mai plânge mult din cauza acestui lup.

—Şi cuvântul nostru? întrebă Danveld zâmbind.

—Altfel vorbeai…

Danveld înălţă din umeri.

—N-aţi avut destulă veselie? întrebă. Vreţi şi mai multă?

Ceilalţi îl înconjurară iarăşi pe Jurand şi, socotind că fapta bună a lui Danveld se răsfrângea asupra întregului Ordin, începură să se împăuneze singuri.

—Ei, ciomăgarule! îl apostrofă căpetenia arcaşilor de la castel, nu-i aşa că fraţii tăi păgâni nu s-ar fi purtat aşa cu un cavaler creştin de-al nostru?

—Ne-ai băut sângele, nu-i aşa?

—Iar noi ţi-am răsplătit piatra cu pâine…

Dar Jurand nu mai lua în seamă nici trufia, nici dispreţul care se simţeau în cuvintele lor; avea inima plină de bucurie şi genele umede. Se gândea că iată, peste o clipă, o va vedea pe Danusia, şi este drept, datorită lor, aşa că se uita la cei care-i vorbeau aproape cu umilinţă, iar în cele din urmă, răspunse:

—Aşa este! Adevărat, n-am fost milostiv pentru voi, dar… nu v-am trădat.

Deodată, în celălalt colţ al sălii răsună un glas: „Uite, jupâniţa!” şi tăcerea se aşternu dintr-odată. Oştenii se desfăcură în amândouă părţile, pentru că, deşi nici unul dintre ei n-o mai văzuse până atunci pe fiica lui Jurand – cei mai mulţi, din cauză că Danveld nu obişnuia să-şi dea în vileag faptele, nu ştiau nimic despre şederea ei la castel –, totuşi, cei care ştiau, le putuseră spune celorlalţi despre frumuseţea ei.

Aşadar, toţi ochii se îndreptară cu mare curiozitate spre uşa prin care avea să apară.

Mai întâi, se arătă un scutier, urmat de slujitoarea călugăriţă, cunoscută de toţi, aceeaşi care venise la conacul din pădure, iar după ea, intră fata îmbrăcată în alb, cu părul desfăcut, legat pe frunte cu o panglică.

Şi deodată, în toată sala, bubui ca tunetul un hohot uriaş de râs. Jurand, care în primul moment se repezise spre fiica lui, se dădu deodată înapoi şi încremeni palid ca ceara, privind uluit la capul ascuţit, la buzele vinete şi la ochii rătăciţi ai unei fete pe care i-o prezentau drept Danusia.

—Asta nu-i fiica mea! rosti cu glas temător.

—Nu-i fiica ta? se minună Danveld. Pe Sfântul Liboriusz din Padeborn! Fie că noi n-am scăpat-o din mâinile tâlharilor pe fiica ta, fie vreun vrăjitor a schimbat-o, pentru că alta nu se mai află la Szczytno.

Bătrânul Zygfryd, Rotgier şi Gottfryd se uitară unii la alţii, admirând iscusinţa lui Danveld, dar nici unul dintre ei

nu mai avu timp să spună nimic, fiindcă Jurand începu să strige cu glas cumplit:

—Ba este la Szczytno! Am auzit-o cântând, am auzit glasul copilei mele!

La acestea, Danveld se întoarse către cei de faţă şi rosti calm şi apăsat:

—Vă iau martori pe toţi cei adunaţi aici, în special pe tine, Zygfryd de Insburk, şi pe voi, cuvioşi fraţi, Rotgier şi Gottfryd, că îmi respect cuvântul dat şi promisiunea făcută redându-i această fată, despre care tâlharii învinşi de noi spuneau că este fiica lui Jurand de Spychów. Dacă nu-i fiica lui, nu este vina noastră, ci mai degrabă voinţa lui Dumnezeu care a vrut în acest fel să-l dea pe Jurand în mâinile noastre.

Zygfryd şi cei doi fraţi mai tineri înclinară din cap în semn că aud şi la nevoie vor depune mărturie. După aceea, schimbară iarăşi priviri repezi între ei, pentru că asta era mai mult chiar decât se aşteptau: să-l prindă pe Jurand, să nu-i înapoieze fiica şi totuşi aparent să-şi ţină făgăduiala, cine-ar fi putut obţine mai mult!

Dar Jurand se aruncă în genunchi şi începu să-l conjure pe Danveld pe toate relicvele sfinte de la Malborg, apoi pe pulberea şi capetele părinţilor să-i dea înapoi copila adevărată şi să nu se poarte ca un înşelător şi trădător care-şi încalcă jurământul şi promisiunea. În glasul lui era atâta disperare şi adevăr, încât unii începură să ghicească viclenia, iar altora le trecu prin minte că poate într-adevăr vreun vrăjitor îi preschimbase înfăţişarea fetei.

—Dumnezeu îţi vede trădarea! strigă Jurand. Pe rănile Mântuitorului! Pe ceasul morţii tale, redă-mi copila!

Şi ridicându-se din genunchi, înaintă adus de spate spre Danveld, ca şi când ar fi vrut să-i îmbrăţişeze picioarele, şi ochii aproape că-i străluceau de nebunie, iar glasul îi exprima pe rând durerea, teama, disperarea şi ameninţarea. Danveld, însă, auzind în faţa tuturor

învinuirea de trădare şi înşelătorie, începu să pufnească pe nări, până când mânia i se răsfrânse pe faţă ca o flacără, aşa că, vrând să-i dea lovitura din urma nefericitului, se apropie şi el şi aplecându-se la urechea lui, îi şopti printre dinţii încleştaţi.

—Dacă am să ţi-o înapoiez, atunci numai cu bastardul meu…

În aceeaşi clipă, Jurand mugi ca un taur: îl apucă pe Danveld cu amândouă mâinile şi îl ridică în sus. În sală, răsună un strigăt înfricoşător: „Cruţă-l!” după care trupul comturului se izbi cu o putere atât de năprasnică de podeaua de piatră, încât creierii din tigva spartă îi împroşcară pe Zygfryd şi Rotgier care se aflau mai aproape.

Jurand se repezi către peretele lateral, lângă care se aflau armele şi apucând un paloş mare pentru două mâini, se năpusti ca o furtună asupra nemţilor împietriţi de spaimă.

Erau cu toţii oameni obişnuiţi cu bătăliile, măcelurile şi sângele, dar cu toate acestea, curajul le pierise cu totul, aşa că şi după aceea, când momentul de surpriză trecu, începură să se retragă şi să se împrăştie, cum se împrăştie turma de oi în faţa lupului care ucide cu fiecare muşcătură. Sala răsuna de strigăte înfricoşate, tropăit de picioare, zgomotul tacâmurilor răsturnate, ţipetele slujitorilor, mormăitul ursului care, smulgându-se din mâinile bufonului, încerca să ajungă la fereastra înaltă, de răcnetele războinicilor care cereau arme, scuturi, paloşe şi arbalete. În sfârşit, săbiile ieşiră din teacă şi câteva zeci de tăişuri se îndreptară spre Jurand, dar acesta, nemaiţinând seama de nimic, pe jumătate nebun, sări singur asupra lor şi începu o luptă sălbatică, nemaiauzită, asemănătoare mai degrabă cu un măcel decât cu o răfuială turbată. Tânărul şi impulsivul frate Gottfryd îi aţinu cel dintâi calea lui Jurand, dar acesta îi reteză cu fulgerul paloşului capul odată cu braţul şi umărul; după care mai căzură de mâna lui căpetenia arcaşilor şi economul castelului von Bracht, şi

englezul Hugues căruia, deşi nu prea înţelegea despre ce este vorba, îi era milă de Jurand, de suferinţa lui şi scosese sabia abia după uciderea lui Danveld. Ceilalţi, văzând puterea înspăimântătoare şi dezlănţuirea bărbatului, se strânseră laolaltă, ca să-i opună rezistenţă împreună, dar astfel nenorocirea lor fu şi mai mare, întrucât el, cu părul vâlvoi şi privirile rătăcite, mânjit tot şi lacom de sânge, ameţit şi turbat, frângea, despica şi rupea cu lovituri de paloş această mulţime îmbulzită, doborând oamenii pe podeaua împroşcată de sânge, cum doboară furtuna copacii. Şi sosi iarăşi clipa de groază cumplită, când părea că acest mazurian spăimos îi va nimici şi-i va ucide singur pe toţi aceşti oameni, şi aşa cum haita lărmuitoare de câini nu poate răzbi mistreţul fioros fără ajutorul puşcaşilor, tot aşa şi aceşti nemţi înarmaţi nu se puteau măsura cu puterea şi înverşunarea lui, lupta cu el însemnând doar moartea şi pierzania lor.

—Împrăştiaţi-vă! Înconjuraţi-l! Loviţi-l din spate! porunci bătrânul Zygfryd de Löwe.

Aşa că se împrăştiată prin sală, cum se împrăştie stolul de grauri pe câmp, când se repede asupra lor de sus eretele cu ciocul încovoiat, dar nu putură să-l înconjoare, fiindcă în nebunia luptei, în loc să caute un loc de apărare, Jurand începu să-i urmărească pe lângă pereţi şi pe cine ajungea, acela murea ca lovit de trăsnet. Umilinţa, disperarea, speranţele spulberate, toate preschimbate în dorinţa de sânge păreau să-i sporească de zece ori puterea înnăscută. Paloşul, pentru care cei mai puternici dintre cavalerii teutoni aveau nevoie de amândouă mâinile, el îl mânuia cu una singură, ca pe un fulg. Nu căuta să scape cu viaţă, nu căuta nici măcar izbânda, nu voia decât să se răzbune şi asemenea focului sau râului care rupând digul, distruge orbeşte tot ce-i stăvileşte calea, aşa şi el, înspăimântător, distrugător, orb, sfâşia, călca în picioare, omora şi stingea vieţile potrivnicilor.

Nu puteau să-l lovească pe la spate, deoarece la început nu ajungeau la el, iar pe de altă parte, oştenii de

rând se temeau să se apropie şi să-l atace din spate, înţelegând că dacă s-ar întoarce spre ei, nici o putere omenească nu-i va scăpa de moarte. Alţii erau cuprinşi de groază la gândul că un om obişnuit n-ar fi putut face atâta rău, aşadar au de-a face cu un bărbat pe care-l ajută niscaiva puteri supranaturale.

Dar bătrânul Zygfryd şi împreună cu el fratele Rotgier intrară în galeria care ducea pe deasupra ferestrelor sălii şi începură să-i cheme şi pe ceilalţi să vină după ei. Aceştia îi ascultară cu atâta grabă, încât se împingeau unii pe alţii pe scară, vrând să ajungă sus cât mai repede şi de acolo să-l atace pe vajnicul uriaş cu care o luptă dreaptă se vădea cu neputinţă. În cele din urmă, ultimul trânti uşa care ducea la cor şi Jurand rămase jos singur. Din galerie se auziră strigăte de bucurie, de triumf şi numaidecât începură să zboare spre cavaler scaune grele de stejar, laviţe şi cercuri de fier de la torţe. Unul îl nimeri în frunte deasupra sprâncenelor şi-i umplu faţa de sânge. În acelaşi timp, se deschise uşa mare de la intrare şi oştenii chemaţi prin ferestrele de sus dădură buzna în sală, înarmaţi cu suliţe, halebarde, arbalete, arcuri, răngi, frânghii şi tot felul de alte arme pe care apucaseră să pună mâna.

Jurand, înverşunat, îşi şterse sângele de pe faţă cu mâna stângă, ca să nu-i întunece vederea, îşi adună puterile şi se aruncă asupra tuturor. În sală, răsunară din nou gemete, scrâşnetul fierului, al dinţilor şi glasurile îngrozite ale luptătorilor ucişi.

Capitolul II

ÎN ACEEAŞI SEARĂ, ŞEDEA LA MASĂ bătrânul Zygfryd de Löwe care luase deocamdată conducerea oraşului Szczytno după comturul Danveld, iar lângă el fratele Rotgier, cavalerul de Bergow, fostul ostatic al lui Jurand, şi doi tineri şlahtici, novici care aveau să îmbrace curând

mantiile albe. Viforniţa de iarnă urla dincolo de geamuri, zgâlţâia ramele de plumb ale ferestrelor, clătina flacăra torţelor aprinse în locaşele de fier şi din când în când împrăştia rotocoale de fum prin sală. Printre fraţi, deşi se adunaseră la sfat, domnea tăcerea, deoarece aşteptau cuvântul lui Zygfryd, dar acesta, rezemându-şi coatele de masă şi împreunându-şi mâinile pe capul cărunt aplecat, şedea mohorât, cu faţa în umbră şi cu gânduri negre în suflet.

—În legătură cu ce trebuie să ne sfătuim? întrebă în cele din urmă fratele Rotgier.

Zygfryd îşi înălţă capul, privi la cel care vorbea şi trezindu-se din îngândurare, spuse:

—Trebuie să vorbim despre nenorocirea ce ne-a lovit, despre ce vor spune maestrul şi sfatul Ordinului, fiindcă faptele noastre nu se cuvine să-i păgubească pe fraţii noştri.

După care tăcu din nou, dar după o clipă, privi împrejur şi trase aer pe nas:

—Aici, miroase încă a sânge.

—Nu, comture, răspunse Rotgier, am dat poruncă să se spele podeaua şi să se afume cu pucioasă arsă. Aici, miroase a pucioasă.

Zygfryd se uită cu o privire ciudată la cei de faţă şi zise:

—Ai milă, spirit al luminii, de sufletele fraţilor Danveld şi Gottfryd!

Înţeleseră şi ei că implora mila dumnezeiască pentru sufletele morţilor numai pentru că auzise pomenindu-se de pucioasă şi se gândise la iad, aşa că se înfiorară cu toţii şi răspunseră deodată:

—Amin! Amin! Amin!

Un răstimp se auzi iarăşi vuietul vântului şi clinchetul ramelor de la ferestre.

—Unde sunt trupurile comturului şi al fratelui

Gottfryd? se interesă bătrânul.

—În capelă; preoţii le îngână litaniile de cuviinţă.

—I-au aşezat în sicrie?

—Da, dar comturul este acoperit, pentru că are capul şi faţa zdrobite.

—Unde sunt celelalte trupuri? Şi răniţii?

—Trupurile sunt în zăpadă, ca să înţepenească, înainte de a se face sicriele, iar răniţii au fost oblojiţi la bolniţă.

Zygfryd îşi împreună din nou mâinile pe cap:

—Şi toate astea le-a făcut un singur om!... Spirite ale Luminii, să apăraţi Ordinul când va începe războiul cel mare cu această seminţie de lupi!

La acestea, Rotgier îşi înălţă privirea, ca şi când şi-ar fi adus aminte de ceva, şi rosti:

—La Wilno, l-am auzit pe starostele de Sambijsk spunându-i fratelui său, maestrul: „Dacă n-ai să începi războiul cel mare şi n-ai să-i nimiceşti până la cel din urmă, ca nici numele să nu mai rămână după ei, va fi vai şi amar de noi şi de poporul nostru”.

—Să ne dea Dumnezeu un astfel de război şi o întâlnire cu ei! se rugă unul dintre şlahticii novici.

Zygfryd se uită prelung la el, ca şi când ar fi vrut să-i spună: „Astăzi, ai avut prilejul să te întâlneşti cu unul dintre ei”, dar văzându-i făptura mărunţică şi tânără sau poate amintindu-şi că şi el, deşi vestit prin curajul său, nu voise să se ducă la moarte sigură, uită de reproş şi întrebă:

—Care dintre voi l-aţi văzut pe Jurand?

—Eu, răspunse de Bergow.

—Trăieşte?

—Trăieşte, zace în aceeaşi plasă în care l-am prins. Când şi-a revenit, oştenii au vrut să-l omoare, dar capelanul a fost împotrivă.

—Nu putem să-l omorâm. Este un om cunoscut printre

ai lui şi s-ar isca un scandal grozav, răspunse Zygrfyd. Pe de altă parte, n-avem cum să ascundem ce s-a întâmplat, întrucât au fost prea mulţi martori.

—Atunci, ce să spunem şi ce să facem? întrebă Rotgier.

Zygfryd căzu pe gânduri şi, în sfârşit, spuse:

—Domnia Ta, nobile graf de Bergow, ai să te duci la Malborg, la maestru. Ai gemut în robia lui Jurand şi eşti oaspetele Ordinului, aşadar, ca un oaspete care nu trebuie neapărat să ţină partea călugărilor, te vei bucura de crezare. De aceea, să spui ce-ai văzut, anume că Danveld scăpând din mâinile tâlharilor o fată şi crezând că-i fiica lui Jurand, l-a vestit pe acesta, care a venit la Szczytno şi… ce s-a întâmplat mai departe, ştii şi Domnia Ta…

—Să-mi fie cu iertare, cuvioase comture, răspunse de Bergow. Grea robie am îndurat la Spychów şi, ca oaspete al Domniei Tale, m-aş bucura să depun mărturie în folosul Domniei Tale, dar pentru liniştea conştiinţei mele, spune-mi: n-a fost oare la Szczytno adevărata fiică a lui Jurand şi nu trădarea lui Danveld l-a făcut să înnebunească pe înfricoşătorul ei părinte?

Zygfryd de Löwe ezită un răstimp să-i răspundă; în sinea lui sălăşluia o ură adâncă faţă de seminţia polonă, o cruzime care o întrecea până şi pe a lui Danveld, şi cupiditatea, când era vorba de Ordin, şi trufia, şi lăcomia, dar nu avea nici pic de milă pentru vicleniile mărunte. Cea mai mare amărăciune şi supărare a vieţii lui era că în ultima vreme, treburile Ordinului, din cauza lipsei de ascultare şi a samavolniciei, evoluaseră în aşa fel că vicleniile deveniseră una dintre cele mai însemnate manifestări ale vieţii călugărilor. De aceea, întrebarea lui de Bergow atinse în el această coardă, cea mai dureroasă, a sufletului, şi abia după o aşteptare mai lungă, spuse:

—Danveld se află în faţa lui Dumnezeu şi El îl judecă, iar Domnia Ta, nobile graf, dacă o să te întrebe ce părere

ai, n-ai decât să spui ce vrei: aşadar, dacă despre ce-ai văzut cu ochii Domniei Tale, vei spune că înainte de a-l prinde în plasă pe groaznicul bărbat, ai văzut nouă trupuri fără viaţă, afară de răniţi, pe această podea, iar printre ei şi trupul lui Danveld, al fratelui Gottfryd, al lui von Bracht şi al lui Hugo, precum şi ale celor doi novici... Dumnezeu să-i odihnească. Amin!

—Amin! Amin! repetară şi novicii.

—Şi să mai spui, adăugă Zygfryd, că deşi Danveld a vrut să-l strângă cu uşa pe un vrăjmaş al Ordinului, nimeni dintre cei de faţă n-a scos cel dintâi paloşul din teacă împotriva lui Jurand.

—Voi spune doar ce-am văzut cu ochii mei, încuviinţă de Bergow.

—Iar înainte de miezul nopţii, să veniţi cu toţii la capelă, unde şi noi vom veni să ne rugăm pentru sufletele morţilor, răspunse Zygfryd.

Şi-i întinse mâna, în semn de mulţumire şi totodată de rămas-bun, fiindcă voia să mai rămână la sfat numai cu fratele Rotgier, la care ţinea ca la ochii din cap, cum doar un tată putea să ţină la singurul său fiu. Din cauza acestei iubiri nemăsurate, în Ordin se făceau tot felul de presupuneri, dar nimeni nu era sigur de nimic, mai ales că bătrânul cavaler, pe care Rotgier îl socotea părintele său, trăia încă la micul lui castel din Germania şi nu se lepădase niciodată de acest fiu.

Într-adevăr, după plecarea lui Bergow, Zygfryd îi îndepărtă şi pe cei doi novici sub pretextul că trebuie să supravegheze întocmirea sicrielor pentru oştenii ucişi de Jurand, iar când uşa se închise în urma lor, se întoarse repede spre Rotgier şi zise:

—Ascultă la mine: n-avem decât un mijloc ca nimeni să nu afle niciodată că adevărata fiică a lui Jurand a fost la noi.

—Nu va fi prea greu, răspunse Rotgier, pentru că, afară de Danveld, Gottfryd, noi doi şi călugăriţa slujitoare care o păzea, nimeni nu mai ştia că ea se află aici. Pe oamenii care au adus-o de la conacul din pădure, Danveld a poruncit să-i îmbete şi să-i spânzure. Erau unii în garnizoană, care bănuiau ce se petrece, dar nătânga i-a făcut să-şi piardă minţile, aşa că nici ei nu mai ştiu oricum dacă a fost o greşeală din partea noastră sau vreun vrăjitor a prefăcut-o astfel pe fiica lui Jurand.

—Asta-i bine, se bucură Zygfryd.

—Iar eu m-am gândit, nobile comtur, dacă n-ar fi mai bine să punem totul în spinarea lui Danveld, care a murit…

—Şi să recunoaştem în acest fel în faţa lumii întregi că, în vreme de pace şi negocieri cu prinţul de Mazowsze, am răpit-o de la curtea lui pe pupila şi jupâniţa prinţesei? Nu, asta-i cu neputinţă… La curte, am fost văzuţi împreună cu Danveld şi marele doftor, ruda lui, ştie că am întreprins totul împreună… Dacă-l învinovăţim pe Danveld, o să vrea să-şi răzbune prietenul…

—Atunci, să chibzuim mai bine lucrurile, propuse Rotgier.

—Să chibzuim şi să găsim o idee mai bună, fiindcă altfel va fi vai de noi! Dacă am înapoia-o pe jupâniţă, ea singură ar spune că n-am luat-o de la tâlhari, iar cei care au răpit-o au adus-o la Szczytno.

—Aşa-i.

—Şi nu-i vorba numai de vinovăţia noastră. Prinţul se va plânge regelui polon, iar solii lor nu vor întârzia să vorbească pe la toate curţile despre violenţele noastre, despre trădarea şi crimele noastre. Ce pagubă uriaşă pentru Ordin! Însuşi maestrul, dacă ar şti adevărul, ne-ar porunci s-o ascundem pe această jupâniţă.

—Dar şi aşa, dacă ea şi-ar pierde urmele, nu ne vor învinovăţi tot pe noi? întrebă Rotgier.

—Nu! Fratele Danveld era un om iscusit. Mai ţii minte că i-a pus condiţia lui Jurand nu numai să vină singur la Szczytno, ci înainte de asta să-i scrie prinţului că se duce să-şi răscumpere fiica de la tâlhari şi ştie că ea nu se află la noi.

—Adevărat, dar cum o să explicăm, în acest caz, ce s-a întâmplat la Szczytno?

—O să spunem că ştiind că Jurand îşi caută copila, şi luând de la tâlhari o altă fată care nu ştia să spună cine este, i-am dat de ştire lui Jurand, socotind că ar putea fi fiica lui, iar acesta, venind, şi-a pierdut minţile la vederea fetei şi posedat de un duh rău, a vărsat atâta sânge nevinovat, încât nici o încăierare nu ne-ar putea costa mai mult.

—Chiar aşa, răspunse Rotgier, prin gura Domniei Tale vorbeşte înţelepciunea şi experienţa de viaţă. Faptele rele ale lui Danveld, chiar dacă am lăsa toată vina să cadă în spinarea lui, ar fi puse în seama Ordinului, aşadar, a noastră a tuturor, a sfatului şi a maestrului însuşi; aşa, însă, se va dovedi nevinovăţia noastră şi toată paguba va cădea asupra lui Jurand, a răutăţii polonezilor şi a legăturilor lor cu puterile iadului…

—Şi atunci n-are decât să ne judece cine vrea: papa sau împăratul Romei.

—Aşa-i.

Se aşternu o clipă de tăcere, după care fratele Rotgier întrebă:

—Deci ce să facem cu fiica lui Jurand?

—Să ne sfătuim.

—Dă-mi-o mie.

Dar Zygfryd se uită la el şi răspunse:

—Nu! Ascultă-mă, tinere frate! Când este vorba despre Ordin, nu te arăta îngăduitor nici cu bărbaţii, nici cu femeile, dar nici cu tine însuţi. Pe Danveld l-a ajuns pedeapsa lui Dumnezeu, fiindcă n-a vrut să răzbune numai nedreptăţile Ordinului, ci să-şi mulţumească şi poftele proprii.

—Nu mă judeci cu dreptate! aprecie Rotgier.

—Nu te arăta indulgent cu tine însuţi, îl întrerupse Zygfryd, pentru că astfel îţi vor slăbi puterile trupului şi ale sufletului, iar genunchiul seminţiei potrivnice, mai puternic, îţi va apăsa cândva pieptul atât de tare, că nu te vei mai putea ridica.

Şi pentru a treia oară îşi rezemă capul mohorât într-o mână, dar se vede că se adresa doar propriei conştiinţe şi se gândea numai la el, deoarece reluă după o clipă:

—Şi pe mine mă apasă mult sânge omenesc, multă durere, multe lacrimi… Şi eu, când a fost vorba de Ordin şi când am văzut că nu izbutesc nimic cu puterea, n-am ezitat să aleg alte mijloace; dar când mă voi înfăţişa înaintea lui Dumnezeu, pe care-L iubesc şi-L cinstesc, Îi voi spune: „Am făcut-o numai pentru Ordin, iar pentru mine am ales doar suferinţa”.

După care, îşi duse mâinile la tâmple, îşi înălţă capul şi ochii şi strigă:

—Lepădaţi-vă de plăcere şi deşănţare, întăriţi-vă trupurile şi inimile, fiindcă văd albeaţa fulgilor de vultur în văzduh şi ghearele păsării de pradă roşii de sângele teuton…

Celelalte cuvinte i le întrerupse o pală de vifor atât de puternică, încât o fereastră de sus deasupra galeriei, se deschise trântindu-se, şi toată sala se umplu de vuietul şi şuieratul viforniţei, de fulgi de zăpadă.

—În numele Spiritului Luminii! Rea noapte! exclamă

bătrânul cruciat.

—Noaptea puterilor necurate! răspunse Rotgier. Dar, Domnia Ta, de ce în loc de: în numele lui Dumnezeu, spui: „în numele Spiritului Luminii”?

—Spiritul Luminii este Dumnezeu, răspunse bătrânul, după care, vrând parcă să schimbe vorba, continuă:

—Sunt preoţi şi lângă trupul lui Danveld?

—Sunt…

—Doamne, ai milă de el!

Şi tăcură amândoi, apoi Rotgier chemă slujitorii şi le porunci să închidă fereastra şi să învioreze torţele, iar când aceştia plecară, întrebă din nou:

—Ce-o să faci cu fiica lui Jurand, Domnia Ta? O s-o duci de aici la Insburk?

—O s-o duc la Insburk şi o să fac cu ea ce-mi va cere binele Ordinului.

—Şi eu ce trebuie să fac?

—Ai destul curaj în inima ta?

—Ce-am făcut, ca să te îndoieşti de asta?

—Nu mă îndoiesc, pentru că te cunosc, şi pentru bărbăţia ta ţin la tine mai mult decât la oricine pe lume. Tu să te duci la curtea prinţului de Mazowsze şi să-i povesteşti tot ce s-a petrecut aici, aşa cum am plănuit amândoi.

—Să risc astfel o moarte sigură?

—Dacă moartea ta sporeşte faima Crucii şi a Ordinului, trebuie s-o faci. Dar nu! Nu te aşteaptă pierzania. Ei nu-şi nedreptăţesc musafirii: poate doar dacă te-ar provoca la duel cineva, cum a făcut cavalerul acela tânăr, care ne-a provocat pe toţi… El sau altcineva, dar asta nu înseamnă nici o primejdie…

—Să dea Dumnezeu! Ar putea totuşi să mă prindă şi să mă închidă în temniţă.

—Nu vor face una ca asta. Nu uita că avem scrisoarea lui Jurand către prinţ, iar în afară de asta, tu te duci să te plângi împotriva lui Jurand. Ai să povesteşti cum a fost, ce-a făcut la Szczytno şi vor trebui să-ţi dea crezare… Noi i-am dat primii de ştire că am găsit o fată, noi l-am poftit să vină şi s-o vadă, iar el a venit, şi-a făcut de cap, l-a ucis pe comtur, ne-a căsăpit oamenii. Aşa să le spui, şi ei ce crezi c-o să zică? În acest fel, vestea morţii lui Danveld se va răspândi în toată Mazowia. Aşa că nu se vor mai gândi să se plângă. Fireşte, vor continua s-o caute pe jupâniţă, dar de vreme ce însuşi Jurand a scris că nu se află la noi, bănuielile nu vor cădea asupra noastră. Trebuie să ne prefacem curajoşi şi să le închidem gura, pentru că şi aşa se vor gândi că dacă am fi vinovaţi, nici unul dintre noi n-ar mai cuteza să vină.

—Adevărat. După înmormântarea lui Danveld, am să plec îndată la drum.

—Dumnezeu să te binecuvânteze, fiule! Dacă vom face totul cum trebuie, nu se va lega nimeni de tine, în schimb, musai să se lepede de Jurand, ca noi să nu mai putem spune: Uite cum se poartă cu noi!

—Şi aşa tot trebuie să ne plângem pe la toate curţile.

—Mai marele bolniţei se va îngriji de asta şi pentru binele Ordinului şi ca rudă a lui Danveld.

—Da, dar dacă diavolul acesta de la Spychów ar învia şi şi-ar recăpăta libertatea…

Zygfryd se uită mohorât înaintea lui, apoi răspunse rar şi apăsat:

—Chiar dacă şi-ar recăpăta libertatea, nu va mai rosti niciodată nici un cuvânt rău împotriva Ordinului.

După care începu să-l înveţe pe Rotgier ce trebuie să spună şi să ceară la curtea din Mazowsze.

Capitolul III

VESTEA DESPRE ÎNTÂMPLAREA DE LA Szczytno sosi totuşi la Varşovia înaintea fratelui Rotgier şi stârni mare uimire şi îngrijorare. Nici măcar prinţul şi nici altcineva de la curte nu erau în stare să înţeleagă ce se petrecuse. Nu cu mult înainte, tocmai când Mikołaj de Długolas trebuia să plece la Malborg cu scrisoarea prinţului, în care acesta se plângea cu amărăciune de răpirea Danusiei de către comturii de la hotar şi aproape că cerea ameninţător înapoierea ei neîntârziată, venise o scrisoare de la stăpânul de la Spychów, care-i anunţa că fiica lui n-a fost răpită de cavalerii teutoni, ci de către nişte tâlhari obişnuiţi de la hotar şi în curând va fi eliberată prin răscumpărare. Drept care, solul nu mai plecase, deoarece nu-i trecea nimănui prin minte că teutonii obţinuseră o astfel de scrisoare de la Jurand, amenințându-l că-i vor omorî copila. Dar şi aşa era greu de înţeles ce se întâmplase, fiindcă zavistnicii de la hotar, supuşi ai prinţului ca şi ai Ordinului, se atacau unii pe alţii vara, nu iarna, când zăpada le trăda urmele. Atacau de obicei neguţătorii sau îşi îngăduiau să jefuiască satele, luând ostatici şi vite, dar să îndrăznească să-i facă pagubă însuşi prinţului şi să-i răpească pupila, pe deasupra şi fiica unui cavaler puternic care stârnea spaima tuturor, asta întrecea orice închipuire. La acestea, ca şi la alte îndoieli, răspundea totuşi scrisoarea lui Jurand cu pecetea lui, adusă de astă dată de un om despre care se ştia că provine de la Spychów, lucru care spulbera orice bănuieli. Numai că prinţul se înfurie cum nu se mai întâmplase de mult şi porunci ca tâlharii să fie urmăriţi de-a lungul întregului hotar al ţinutului său, rugându-l pe prinţul de Płock să facă şi el la fel şi să nu se arate zgârcit cu pedepsirea răufăcătorilor.

Dar tocmai atunci, sosi ştirea despre cele petrecute la

Szczytno.

Şi trecând din gură în gură, crescuse de zeci de ori. Se zvonea că Jurand, venind de unul singur la castel, se năpustise prin poarta deschisă şi făcuse asemenea prăpăd, încât din toată garnizoana aproape că nu mai rămăsese nimeni în viaţă, că fuseseră nevoiţi să trimită după ajutoare pe la castelele apropiate, să cheme cavalerii şi pedestraşii înarmaţi din popor, care abia după două zile de asediu izbutiseră să pătrundă înapoi în castel şi acolo să-l omoare pe Jurand şi pe însoţitorii lui. Se mai spunea că acele oşti vor trece probabil acum hotarul şi va începe negreşit marele război. Prinţul, care ştia cât de mult îşi dorea marele maestru ca în caz de război cu regele polon forţele celor două principate mazoviene să rămână la o parte, nu credea aceste veşti, deoarece pentru el nu era o taină că dacă teutonii vor începe războiul cu el sau cu Ziemowit de Płock, nici o putere omenească nu-i va reţine pe polonezii din regat, iar maestrul se temea de acest război. Ştia că trebuie să vină, dar voia să-l mai amâne, întâi pentru că avea o fire paşnică, iar în al doilea rând, fiindcă pentru a se măsura cu puterea lui Jagiełło, trebuia să-şi pregătească o forţă pe care până atunci Ordinul n-o avusese niciodată şi în acelaşi timp să se asigure de ajutorul principilor şi al cavalerilor nu numai din Germania, ci din tot Apusul.

Aşadar, prinţul nu se temea de război. Voia, totuşi, să ştie ce se întâmplase, ce trebuie să gândească despre cele petrecute la Szczytno, despre dispariţia Danusiei, despre toate aceste veşti care soseau de la hotar, aşa că, deşi nu-i suporta pe cavalerii teutoni, se bucură când într-o seară, căpetenia arcaşilor îl vesti că venise un călugăr cavaler şi cere să fie ascultat.

Îl primi totuşi cu semeţie şi cu toate că recunoscu numaidecât că este unul dintre cei doi fraţi care fuseseră la curtea din pădure, se prefăcu că nu şi-l aminteşte şi îl întrebă cine este, de unde vine şi ce-l aduce la Varşovia.

—Sunt fratele Rotgier, răspunse teutonul, şi nu de mult

am avut cinstea să mă plec înaintea Luminăţiei Tale.

—Atunci, dacă eşti călugăr, de ce nu porţi veşminte potrivite?

Cavalerul începu să-i explice că nu îmbrăcase mantia albă cu cruce numai pentru că, dacă ar fi făcut-o, ar fi fost luat prins sau ucis de cavalerii din Mazowsze: peste tot în lumea întreagă, în toate regatele şi principatele, semnul crucii pe mantie apără, câştigă bunăvoinţa şi ospitalitatea oamenilor şi doar în principatul Mazowsze crucea îl osândeşte la pierzanie pe omul care o poartă.

Prinţul îl întrerupse mânios:

—Nu crucea, fiindcă şi noi o sărutăm, ci ticăloşia voastră... Iar dacă sunteţi mai bine primiţi în altă parte, aceasta se întâmplă numai pentru că nu vă cunosc prea bine.

După care, văzând că oaspetele se speriase foarte tare la auzul acestor cuvinte, îl întrebă:

—Ai fost la Szczytno, aşadar ştii ce s-a întâmplat acolo?

—Am fost la Szczytno şi ştiu ce s-a petrecut acolo, răspunse Rotgier, dar n-am venit aici ca sol al cuiva, ci doar pentru că hârşitul şi cuviosul comtur din Insburk, mi-a spus: „Maestrul nostru ţine la prinţul pios şi se încrede în dreptatea lui, aşa că tu, în timp ce eu mă reped la Malborg, tu du-te în Mazowsze şi înfăţişează-i suferinţa noastră, înjosirea noastră, pătimirea noastră. Socotesc că un stăpân atât de drept nu va lăuda un om care a încălcat pacea şi ne-a atacat cu cruzime, care a vărsat atâta sânge creştinesc, încât parcă ar fi sluga Satanei şi nu a lui Cristos."

Şi aici începu să-i istorisească tot ce se întâmplase la Szczytno: cum că Jurand, chemat de ei, să vadă dacă fata pe care o scăpaseră din mâinile tâlharilor nu este fiica lui, în loc să se arate recunoscător, îşi pierduse minţile; cum îi omorâse pe Danveld, pe fratele Gottfryd, pe englezul

Hugo, pe von Bracht şi pe cei doi nobili scutieri, ca să nu-i mai pun la socoteală şi pe oşteni; cum ei, ascultând poruncile lui Dumnezeu şi nevrând să-l ucidă, au fost siliţi să-l prindă într-o plasă pe groaznicul bărbat care ridicase arma asupra lui însuşi şi se rănise cumplit: cum, în sfârşit, nu numai la castel, dar şi în oraş erau oameni care auziseră noaptea prin viforniţa de iarnă, după luptă, hohote de râs şi glasuri ce strigau prin văzduh: „Al nostru e Jurand! Asupritorul Crucii! Cel care varsă sânge nevinovat! Jurand este al nostru!”

Întreaga povestire, îndeosebi ultimele cuvinte ale teutonului, făcură o impresie puternică asupra tuturor celor de faţă. Îi cuprinse pur şi simplu frica – nu cumva Jurand chemase într-adevăr în ajutor puterile necurate? Se lăsă o tăcere surdă. Dar prinţesa, care lua parte şi ea la ascultare şi care iubind-o pe Danusia, suferea nespus din cauza ei, îi adresă lui Rotgier o întrebare neaşteptată:

—Cavalere, spui că scăpând o fată smintită, v-aţi gândit că este fiica lui Jurand şi de aceea l-aţi chema la Szczytno?

—Aşa-i, milostivă doamnă, răspunse Rotgier.

—Bine, dar cum puteaţi să gândiţi în acest fel, de vreme ce la conacul din pădure aţi văzut-o alături de mine pe adevărata Danusia?

La acestea, fratele Rotgier se tulbură, fiindcă nu era pregătit să răspundă la asemenea întrebare. Prinţul se ridică şi îşi pironi privirea aspră asupra teutonului, iar Mikołaj de Długolas, Mrokota de Mocarzew, Jaśko de Jagielnica şi ceilalţi cavaleri mazovieni se repeziră îndată la călugăr întrebându-l pe rând cu glasuri ameninţătoare:

—Cum puteaţi să gândiţi una ca asta? Spune, neamţule? Cum a fost cu putinţă?

Fratele Rogier îşi reveni şi zise:

—Noi, călugării, nu ne uităm la femei. La conacul din pădure, erau multe jupâniţe alături de Luminăţia Ta, dar

care dintre ele era fiica lui Jurand, nu ştia nici unul dintre noi.

—Danveld ştia, interveni Mikołaj de Długolas, a vorbit cu ea chiar la vânătoare.

—Danveld se află înaintea lui Dumnezeu, răspunse Rotgier, şi despre el am să spun doar că a doua zi s-a găsit un trandafir înflorit pe sicriul lui, care, iarnă fiind, nu fusese pus acolo de mână de om.

Iarăşi se înstăpâni tăcerea.

—Cum aţi aflat de răpirea Danusiei? întrebă prinţul.

—Ticăloşia şi obrăznicia faptei au răspândit-o şi aici, şi la noi. Când am aflat, am plătit o slujbă de mulţumire că a fost răpită doar o jupâniţă obişnuită şi nu vreunul din copiii Luminăţiei Tale.

—Eu tot nu-mi revin din uimire, cum de-aţi putut să luaţi o smintită drept fiica lui Jurand.

La care fratele Rotgier:

—Danveld a zis aşa: „Adesea, Satana îşi trădează slugile sale, aşa că poate el a preschimbat-o şi pe Danusia”.

—Oricum, tâlharii nu puteau, ca nişte neciopliţi ce se află, să imite scrisul lui Kaleb şi pecetea lui Jurand. Cine putea face una ca asta?

—Un duh rău.

Şi iarăşi întrebarea rămase fără răspuns.

Dar Rotgier îl privi pe prinţ drept în ochi şi spuse:

—De bună seamă, aceste întrebări sunt ca nişte paloşe înfipte în pieptul meu, deoarece în ele se simte bănuiala şi neîncrederea. Eu, însă, încrezător în dreptatea lui Dumnezeu şi în puterea adevărului, te întreb pe Luminăţia Ta, oare Jurand ne-a bănuit pe noi de această faptă, iar dacă ne-a bănuit, de ce înainte ca noi să-l chemăm la Szczytno i-a căutat pe tâlhari de-a lungul hotarului, ca să-şi

răscumpere fiica de la ei?

—Mda… este adevărat! încuviinţă prinţul. De oameni poţi să ascunzi ceva, nu însă şi de Dumnezeu. V-a bănuit la început, dar după aceea n-a mai gândit aşa.

—Iată cum strălucirea adevărului învinge întunericul! se bucură Rotgier.

Şi îşi roti privirea triumfătoare prin sală, gândind că în capetele lor teutonii au mai multă minte decât polonezii şi că această seminţie va fi întotdeauna prada şi hrana Ordinului, aşa cum musca este prada şi hrana păianjenului.

Aşa că renunţând la purtarea aleasă dinainte, se apropie de prinţ şi începu să-i vorbească stăruitor cu glasul ridicat:

—Despăgubeşte-ne, stăpâne, pentru pierderile şi nedreptăţile noastre, pentru lacrimile şi sângele nostru! Acel diavol a fost supusul Luminăţiei Tale, aşadar, în numele Domnului din care se trage puterea regilor şi a principilor, în numele dreptăţii şi al Crucii, răsplăteşte-ne pentru sângele şi pagubele noastre!

Prinţul se uită la el cu mirare.

—Pe viul Dumnezeu! exclamă, ce-mi ceri tu? Dacă Jurand, cuprins de turbare, v-a vărsat sângele, eu trebuie să răspund pentru nebuniile lui?

—Este supusul tău, stăpâne, stărui teutonul, pământurile lui se află în principatul tău, ca şi satele şi cetăţuia lui, în care a întemniţat slujitori ai Ordinului; fie măcar ca această avuţie, aceste moşii şi acea fortăreaţă a diavolului să devină de acum încolo proprietatea Ordinului. De bună seamă, această răsplată nu este vrednică de sângele nobil vărsat! Desigur, ea nu va învia pe cei morţi, doar poate că măcar în parte va domoli mânia lui Dumnezeu şi va şterge faima proastă care altminteri va

cădea asupra întregului principat. O, stăpâne! Ordinul are pretutindeni pământuri şi castele, pe care generozitatea şi pioşenia principilor creştini i le-au dăruit, numai aici nu există nici o palmă de pământ în stăpânirea lui. Fie ca nedreptatea noastră, care cere răzbunarea cerului, să ne răsplătească măcar în acest fel, ca să putem spune că şi aici oamenii trăiesc cu frica lui Dumnezeu.

Auzind aceasta, prinţul rămase şi mai mirat şi răspunse abia după un răstimp mai lung:

—Pe rănile Mântuitorului!... Păi dacă Ordinul acesta al vostru se află aici, cu îngăduinţa cui s-a statornicit aici dacă nu a înaintaşilor mei? Nu vă mai ajung ţinuturile, moşiile şi oraşele care odinioară erau ale noastre, ale ţării noastre, şi care acum sunt ale voastre? Fiica lui Jurand mai este în viaţă, întrucât nu ne-a adus nimeni ştirea morţii ei, iar voi vreţi să şi puneţi mâna pe zestrea ei şi să vă despăgubiţi nedreptăţile cu pâinea ei de orfană?

—Stăpâne, dacă recunoşti nedreptatea noastră, spuse Rotgier, atunci răsplăteşte-ne, aşa cum judecata Luminăţiei Tale şi sufletul drept îţi poruncesc s-o faci.

Şi din nou se bucură în inima lui, gândindu-se: „Acum, nu numai că nu se vor mai plânge, dar vor încerca să mă şi îmbuneze, ca şi când ar vrea să se spele pe mâini şi să scape de orice bănuială. Nimeni nu ne va mai reproşa nimic şi slava noastră va fi nepătată ca mantia albă de călugăr, fără prihană”.

Dar deodată, se auzi glasul bătrânului Mikołaj de Długolas:

—Lumea vă învinovăţeşte de lăcomie şi doar bunul Dumnezeu ştie dacă nu-i aşa, pentru că până şi acum pe voi vă interesează mai mult câştigul decât onoarea Ordinului.

—Adevărat! întăriră cavalerii mazovieni în cor.

Iar teutonul înaintă câţiva paşi, îşi înălţă capul cu

mândrie şi măsurându-i cu o privire semeaţă, răspunse:

—N-am venit aici ca trimis, ci doar ca martor al celor întâmplate şi cavaler călugăr oricând gata să-mi vărs sângele până la ultima suflare pentru onoarea Ordinului!… Aşadar, oricine va îndrăzni, împotriva celor spuse de Jurand însuşi, să bănuiască Ordinul de participare la răpirea fiicei lui, acela să ridice acest zălog cavaleresc şi să se lase în seama judecăţii lui Dumnezeu!

Spunând acestea, îşi aruncă mănuşa de cavaler înaintea lor, care căzu pe podea, dar ei stăruiră într-o tăcere surdă, căci, cu toate că nu puţini ar fi fost bucuroşi să-şi ştirbească ascuţişul paloşului pe grumazul lui Rotgier, se temeau totuşi de judecata dumnezeiască. Pentru nimeni nu mai era o taină că Jurand declarase limpede că nu cavalerii călugări îi răpiseră copila, prin urmare, fiecare credea că are dreptate, aşa că şi izbânda va fi de partea lui.

Aşa că se arătă şi mai trufaş, şi punându-şi mâinile în şolduri, întrebă:

—Este cineva care vrea să ridice mănuşa?

Deodată, un cavaler a cărui intrare n-o observase nimeni mai înainte şi care asculta de la o vreme discuţia lângă uşă, păşi la mijlocul sălii, ridică mănuşa şi spuse:

—O ridic eu!

Şi spunând aceasta, şi-o aruncă pe a lui drept în faţa lui Rotgier, după care începu să vorbească în tăcerea înstăpânită cu un glas ce răsună ca un tunet în sală:

—În faţa lui Dumnezeu, a vrednicului prinţ şi a tuturor cavalerilor virtuoşi din această ţară, îţi spun, teutonule, că latri ca un câine în ciuda dreptăţii şi a adevărului, de aceea te provoc la luptă în arenă, călare sau pe jos, cu suliţa, baltagul, paloşul scurt sau lung, şi nu până la luarea în robie, ci până la ultima suflare, până la moarte!

În sală, se putea auzi musca zburând. Toţi ochii se îndreptară spre Rotgier şi spre cavalerul care-l chema la

luptă şi pe care nu-l cunoştea nimeni, deoarece purta un coif pe cap, e drept, fără vizieră dar cu un obrăzar rotund, care-i cobora până mai jos de urechi şi-i acoperea toată partea de sus a feţei, peste cea de jos aruncând o umbră adâncă. Teutonul era şi el la fel de mirat ca şi ceilalţi. Încurcătura, paloarea şi mânia înverşunată îi trecură peste faţă, asemenea fulgerului în bezna nopţii. Apucă mănuşa din piele de elan, care alunecându-i peste obraz, se agăţase de umărar şi întrebă:

—Cine eşti şi de ce sfidezi judecata lui Dumnezeu?

Cavalerul necunoscut îşi descheie catarama de sub bărbie, îşi scoase coiful de sub care ieşi la iveală un cap tânăr, bălai, şi zise:

—Zbyszko de Bogdaniec, soţul fiicei lui Jurand.

Rămaseră cu toţii miraţi şi Rotgier laolaltă cu ei, pentru că nici unul dintre ei, afară de prinţ şi de prinţesă, de preotul Wyszoniek şi de de Lorche, nu ştia de cununia Danusiei. Teutonii, în schimb, erau siguri că afară de tatăl ei, fiica lui Jurand nu mai avea nici un apărător, dar în această clipă, înaintă cavalerul de Lorche şi spuse:

—Pe onoarea mea de cavaler, declar adevărate cuvintele lui; dacă se îndoieşte cineva, iată garanţia mea.

Rotgier, care nu ştia ce-i frica şi în care sângele clocotea de furie, poate că ar fi ridicat şi această mănuşă, dar aducându-şi aminte că cel care i-o aruncase, era el însuşi un stăpân puternic, iar pe deasupra şi ruda grafului Geldriei, se abţinu cu atât mai mult cu cât prinţul se ridică şi rosti încruntându-şi sprâncenele:

—Nu mai trebuie ridicat şi acest zălog, întrucât şi eu depun mărturie că acest cavaler a spus adevărul.

Teutonul se înclină, după care-i spuse lui Zbyszko:

—Dacă preferi, atunci să luptăm pe jos în arena închisă cu baltagul.

—Eu te-am mai provocat o dată înainte, răspunse Zbyszko.

—Doamne, ajută să biruie dreptatea, se rugară cavalerii mazovieni.

Capitolul IV

LA CURTE, ERAU CU TOŢII ÎNGRIJORAŢI pentru Zbyszko, atât cavalerii cât şi femeile, pentru că ţineau cu toţii la el, iar faţă de scrisoarea lui Jurand, nu se mai îndoia nimeni că dreptatea se află de partea cruciatului. Pe de altă parte, se ştia că Rotgier este unul dintre fraţii cei mai vestiţi din Ordin. Scutierul van Krist răspândise poate înadins printre şlahticii din Mazowsze că stăpânul lui, înainte de a deveni un călugăr înarmat, se aşezase odată la masa de onoare a cruciaţilor, la care erau îngăduiţi numai cavalerii faimoşi în toată lumea, care luaseră parte la campania de la Pământul Sfânt sau luptaseră biruitori împotriva balaurilor uriaşi ori a vrăjitorilor puternici. Ascultând istorisirile lui van Krist, totodată şi asigurările trufaşe că stăpânul lui se luptase nu o dată cu pumnalul într-o mână şi baltagul în cealaltă, cu cinci potrivnici deodată, mazurienii erau neliniştiţi şi câte unul spunea: „Ehei, dacă era Jurand aici, el le-ar fi venit de hac şi la doi ca Rotgier, căci n-a fost învins de nici un neamţ, dar tânărul, vai de el, fiindcă celălalt îl întrece prin forţă, vârstă şi îndemânare”. Aşa că alţii regretau că nu ridicaseră mănuşa, spunând că dacă n-ar fi fost scrisoarea lui Jurand, ar fi ridicat-o neapărat... „Dar de sentinţa lui Dumnezeu se temeau...” Când aveau prilejul, rosteau pentru propria încurajare numele cavalerilor mazovieni şi ale celorlalţi polonezi care fie pe la jocurile cavalereşti de la curţile regale, fie în întrecerile călare câştigaseră multe victorii asupra cavalerilor din Apus, în primul rând pe Zawisza de Garbów, cu care nici un cavaler al creştinităţii nu se putea măsura. Erau, însă, şi dintre cei care îşi puneau speranţele în Zbyszko: „Nu e

nici el un sfrijit, spuneau, şi după cum s-a auzit, a retezat destule capete de nemţi odată pe pământ bătătorit”. Dar inimile se întăreau mai ales din cauza isprăvii scutierului lui Zbyszko, cehul Hlawa, care în ajunul întâlnirii, auzindu-l pe van Krist povestind despre izbânzile nemaiauzite ale lui Rotgier şi având o fire nestăpânită, îl înhăţă pe van Krist de barbă, îi săltă capul şi-i spuse: „Dacă nu ţi-e ruşine să minţi faţă de oameni, uită-te în sus, că te aude şi Dumnezeu!” Şi îl ţinu aşa cam cât ai spune „Tatăl nostru”, iar acesta, eliberat în sfârşit, se apucă să-l întrebe de neamul lui şi aflând că se trage din şlahtici, îl şi provocă la lupta cu baltagul.

Mazurienii se bucurară de isprava scutierului şi iarăşi se porniră vorbele: „Asemenea oameni nu se joacă în luptă şi numai adevărul să fie de partea lor şi Dumnezeu şi nemţii n-o să iasă din arenă cu oasele întregi”. Rotgier se pricepuse să arunce atât de bine cu praf în ochii celorlalţi, încât mulţi se neliniştiră, întrebându-se de partea cui era adevărul, că până şi prinţul începu să se îndoiască.

Aşadar, în seara dinaintea duelului, îl chemă pe Zbyszko să discute cu el de faţă doar cu prinţesa şi-l întrebă:

—Eşti sigur că Dumnezeu va ţine cu tine? De unde ştii că nemţii au pus mâna pe Danuśka? Ţi-a spus Jurand ceva? Vezi şi tu, aici se află scrisoarea lui Jurand, cu scrisul lui Kaleb şi pecetea lui Jurand, iar în această scrisoare Jurand zice că ştie că teutonii n-au nici o vină. El ce ţi-a spus?

—Mi-a spus că n-au fost teutonii.

—Atunci, cum poţi să-ţi pui viaţa în primejdie şi să te laşi în seama judecăţii lui Dumnezeu?

Zbyszko nu răspunse, doar o vreme se mulţumi să-şi încleşteze dinţii şi îl podidiră lacrimile.

—Eu nu ştiu nimic, stăpâne milostiv, recunoscu. Am plecat de aici împreună cu Jurand şi pe drum i-am spus de cununie. Atunci, a început să se plângă că asta poate să-l

supere pe Dumnezeu, dar când i-am spus că lucrurile stau dimpotrivă, s-a liniştit şi m-a iertat. A vorbi tot drumul că nimeni n-a răpit-o pe Danusia, numai teutonii au făcut-o, apoi nu mai ştiu nici eu ce s-a întâmplat!... La Spychów a venit aceeaşi femeie care a adus nişte leacuri pentru mine la conacul din pădure şi cu ea încă un trimis. S-au închis în odaie cu Jurand şi s-au sfătuit. Nu ştiu ce-au vorbit, dar după discuţia lor, nici măcar slujitorii lui nu-l mai recunoşteau pe Jurand, pentru că se purta de parcă abia s-ar fi întors de pe altă lume. Nouă ne-a spus: „Nu sunt cavalerii teutoni", dar pe Bergow şi pe ceilalţi prinşi i-a slobozit din temniţă. Dumnezeu ştie de ce, iar el a plecat singur, neînsoţit de nici un scutier sau slujitor... A spus că se duce la tâlhari s-o răscumpere pe Danuśka, iar mie mi-a poruncit să-l aştept. Ce era să fac!? Am aşteptat. Până când vine veste de la Szczytno că Jurand i-a ucis pe nemţi şi el şi-a pierdut viaţa! O, stăpâne milostiv! Atunci, a început să-mi ardă pământul sub picioare la Spychów şi era cât pe ce să-mi pierd minţile. Am încălecat cu oamenii pe cai să răzbunăm moartea lui Jurand, dar preotul Kaleb îmi spune: „Castelul n-ai cum să-l cucereşti şi nu trebuie să începi războiul. Du-te la prinţ, poate că ştiu acolo ceva despre Danusia". Aşa am şi făcut şi am sosit tocmai când câinele acela lătra despre nedreptatea teutonilor şi nebunia lui Jurand... Eu i-am ridicat mănuşa, stăpâne, pentru că eu l-am provocat şi mai înainte şi, cu toate că nu ştiu nimic, ştiu doar că sunt nişte diavoli mincinoşi, fără ruşine, fără cinste şi credinţă! Uitaţi-vă şi Luminăţiile Voastre! Ei l-au ciopârţit pe de Fourcy şi au vrut să pună fapta în spinarea scutierului meu. Pentru Dumnezeu! L-au ciopârţit ca pe un bou, iar după aceea au venit aici să se răzbune şi după răsplată! Cine poate să jure că n-au minţit

şi mai înainte în faţa lui Jurand, şi acum înaintea Luminăţiei Tale?!... Nu ştiu, nu ştiu unde-i Danuśka! dar l-am provocat, pentru că de-ar fi să-mi pierd şi viaţa, mai bine să mor, decât să trăiesc fără iubirea mea, fără floarea mea dragă, fără cea mai dragă fiinţă de pe lume.

Spunând acestea, îşi rupse plasa de pe cap, încât părul i se răsfiră pe umeri, şi strângându-l în mâini, începu să suspine adânc. Prinţesa Anna Danuta, ea însăşi supărată de pierderea Danusiei, şi cuprinsă de milă faţă de durerea lui, îi puse mâinile pe cap şi îi spuse:

—O, Doamne, ajută-l, mângâie-l şi binecuvântează-l!

Capitolul V

PRINŢUL NU SE ARĂTĂ ÎMPOTRIVA DUELULUI, întrucât, după obiceiurile de atunci, nu-i sta în putere s-o facă. Pretinse numai ca Rotgier să-i scrie o scrisoare maestrului şi lui Zygfryd de Löwe că el le aruncase cel dintâi mănuşa cavalerilor mazurieni, drept care se va înfăţişa să lupte cu soţul fiicei lui Jurand, care de altminteri îl provocase mai înainte. Teutonul îi mai explica marelui maestru că, dacă se bate fără îngăduinţa lui, o face pentru că este în joc onoarea Ordinului şi îndepărtarea bănuielilor nedrepte care puteau să-l acopere de ruşine şi pe care el, Rotgier, este întotdeauna gata să le răscumpere cu propriul sânge. Scrisoarea fu dusă numaidecât la hotar printr-unul din slujitorii cavalerului, iar mai departe avea să ajungă la Malborg cu poşta pe care cavalerii teutoni o născociseră cu mulţi ani înaintea altora şi o foloseau în ţinuturile lor.

În acest timp, în curtea castelului se bătători zăpada şi se presără cenuşă deasupra, ca picioarele luptătorilor să nu se afunde sau să alunece pe suprafaţa netedă. În tot castelul domnea o forfotă neobişnuită. Cavalerii şi jupâniţele fură cuprinşi de asemenea înflăcărare, că în

noaptea dinaintea luptei nu mai dormi nimeni. Îşi spuneau unii altora că lupta călare cu suliţa şi chiar cu paloşul se sfârşeşte adesea cu răniri, în schimb, cea pe jos, mai ales cea cu baltagele înfricoşătoare, este întotdeauna mortală. Toate inimile erau de partea lui Zbyszko, dar tocmai cei care nutreau mai multă prietenie pentru el sau pentru Danusia, îşi aduceau aminte ce se povestise despre faima şi îndemânarea teutonului. Multe femei îşi petrecură noaptea în biserică, unde, după ce îşi recunoscură păcatele înaintea preotului Wyszoniek, se spovedi şi Zbyszko. Îşi spuseră, aşadar, una alteia, privind la faţa lui aproape copilărească: „E încă un flăcăiandru!... Cum să-şi piardă capul sub baltagul neamţului?” Şi cu atât mai multă râvnă se rugau de Dumnezeu să-l ajute. Dar când în zori se ridică şi se duse prin capelă să-şi îmbrace armura într-o odaie la castel, le mai veni inima la loc, deoarece capul şi faţa lui Zbyszko erau într-adevăr de copil, dar trupul era peste măsură de mare şi puternic, aşa că li se înfăţişa ca un adevărat bărbat, care-i va face faţă şi celui mai îndemânatic luptător.

Duelul avea să aibă loc în curtea castelului, străjuită jur-împrejur de coloane.

Când se lumină bine de ziuă, veniră prinţul şi prinţesa împreună cu copiii şi se aşezară între coloane, de unde se vedea cel mai bine toată curtea. Lângă ei, îşi ocupară locurile curtenii mai de vază, jupânesele şi cavalerii. Se umplură toate colţurile galeriei; slujitorii se aşezară dincolo de malul alungit, înălţat din zăpada rânită, câţiva urcară în balcoane sau chiar pe acoperiş. Acolo sporovăia şi se ruga prostimea: „Dă, Doamne, ca al nostru să nu se lase!”

Ziua era rece, umedă, dar luminoasă; prin văzduh se zburătăceau stăncile care-şi aveau cuiburile pe acoperişuri şi pe turnuri, şi care, speriate de vânzoleala neobişnuită, se roteau fâlfâind din aripi pe deasupra castelului. Cu tot frigul, asudau de emoţie, iar când răsună trâmbiţa, anunţând intrarea potrivnicilor, toate inimile începură să

bată ca nişte ciocane.

Luptătorii apărură din părţile opuse ale arenei şi se opriră la margini. Toţi privitorii îşi ţinură răsuflarea, fiecare gândindu-se că, în sfârşit, două capete vor zbura în curând la judecata lui Dumnezeu, iar pe zăpadă vor rămâne două trupuri fără viaţă. Buzele şi obrajii femeilor se învineţiră şi păliră la acest gând, iar ochii bărbaţilor se aţintiră asupra celor doi adversari, deoarece fiecare voia să ghicească după statura şi armele lor de partea cui va fi izbânda.

Teutonul era îmbrăcat într-o platoşă albăstruie, smălţuită, şi purta pe şolduri apărători la fel, capul fiindu-i acoperit de un coif asemănător, cu viziera ridicată şi cu un penaj minunat din pene de păun în vârf. În schimb, pieptul, şoldurile şi spatele lui Zbyszko erau acoperite de o minunată armură milaneză, pe care o cucerise cândva de la frizieni. Pe cap, avea un coif cu obrăzarul ridicat şi fără pene, iar picioarele-i erau învelite în piele de bou. Pe braţul stâng, aveau fiecare câte o pavăză cu blazon: pe cea a teutonului era sus o tablă de şah, iar jos trei lei şezând pe labele dinapoi, iar pe cea a lui Zbyszko, o potcoavă tocită. În mâna dreaptă ţineau baltagele înfricoşătoare, late, cu cozi de stejar, înnegrite şi mai lungi decât braţul unui bărbat. Erau însoţiţi de scutieri: Hlawa, poreclit Głowacz de Zbyszko, şi van Krist, amândoi acoperiţi de armuri de fier şi înarmaţi cu baltage şi scuturi: van Krist avea ca blazon o tufă de grozamă, iar cehul unul asemănător cu al neamului Pomian, cu deosebirea că în loc de baltag, în capul taurului era înfipt până la jumătate în ochi un paloş scurt.

Trâmbiţa răsună pentru a doua oară, iar după al treilea semnal, potrivnicii aveau să înceapă înfruntarea. Acum, îi mai despărţea doar o suprafaţă nu prea mare, presărată cu cenuşă, deasupra căreia, ca un semn de rău augur, se înălţa moartea. Totuşi, înainte de a se da al treilea semnal, Rotgier se apropie de coloanele printre care şedea familia prinţului, îşi înălţă capul acoperit de coiful de oţel şi rosti

cu un glas atât de răsunător, încât fu auzit din toate colţurile galeriei:

—Îl iau martor pe Dumnezeu, pe tine, nobile stăpân şi pe toţi cavalerii din acest ţinut că nu mă fac vinovat de sângele care va fi vărsat.

La aceste cuvinte, inimile se strânseră din nou, văzând că teutonul era atât de sigur de el şi de izbânda lui. Zbyszko însă, având un suflet simplu, se întoarse spre cehul lui şi-i spuse:

—Nu-mi miroase bine lăudăroşenia teutonului, fiindcă s-ar cuveni să fie auzită după moartea mea, nu acum, când sunt în viaţă. Lăudărosul ăsta mai are şi pene de păun la coif, iar eu am jurat mai înainte că voi aduce trei la număr, iar după aceea câte degete am la amândouă mâinile. Aşa a vrut Dumnezeu!

—Stăpâne…, întrebă Hlawa, aplecându-se şi luând puţină zăpadă cu cenuşă, ca să nu-i alunece baltagul în mână, dacă mă ajută Cristos să sfârşesc mai repede cu fălosul ăsta prusian, ai să mă învoieşti, fără să mă ating de cruciat, cel puţin să-i bag baltagul printre genunchi şi să-l trântesc la pământ?

—Doamne fereşte! strigă Zbyszko cu însufleţire, ne-ai acoperi de ruşine pe amândoi.

Dar deodată răsună pentru a treia oară glasul trâmbiţei. Auzindu-l, scutierii se năpustiră cu grăbire unul asupra celuilalt, iar cavalerii porniră mai încet şi mai cu grijă unul spre altul, aşa cum le poruncea până la prima ciocnire demnitatea şi mândria.

Puţini erau cei care luau seama la scutieri, dar acei dintre bărbaţii cu experienţă şi slujitorii care se uitau la ei, înţeleseră dintr-odată cât de mult îşi întrecea Hlawa adversarul. Baltagul părea mai greoi în mâna neamţului şi chiar şi mişcările scutului acestuia erau mai şovăielnice. De sub pavăza rotundă i se vedeau picioarele mai lungi,

dar mai subţiri şi mai puţin sprintene decât picioarele puternice, în pantalonii strâmţi, ale cehului. Hlawa atacă atât de înverşunat, că van Krist fu nevoit să se retragă încă de la început. Înţeleseră cu toţii dintr-odată că unul dintre aceşti potrivnici se va repezi ca o furtună asupra celuilalt, că îl va împinge şi-l va lovi asemenea trăsnetului, pe când al doilea, simţindu-se ameninţat de moarte, se va mulţumi să se apere, ca să întârzie cât mai mult clipa pierzaniei. Aşa se şi întâmplă. Lăudărosul care nu lupta decât atunci când nu mai avea încotro, recunoscu şi el că vorbele-i sfidătoare şi nesăbuite îl siliseră să lupte cu această namilă, de care se cuvenea să se ferească; aşadar, când simţi acum că fiecare din aceste lovituri putea să doboare şi un bou, i se strânse inima de teamă. Aproape uită că nu-i destul să respingă loviturile cu scutul, ci trebuie să atace şi el. Vedea lucirile baltagului deasupra capului şi se gândea de fiecare dată că este cea din urmă. Apărându-se cu scutul, îşi mijea ochii fără să vrea, cu teama şi îndoiala în suflet că nu-i va mai deschide niciodată. Rareori lovea şi el, fără speranţa că-şi va ajunge potrivnicul. Se mulţumea doar să-şi ridice tot mai sus scutul deasupra capului, ca să se apere o dată şi încă o dată.

În sfârşit, începu să obosească, iar cehul îl lovea cu tot mai multă îndârjire. Aşa cum din trunchiul de pin uriaş se desprind sub loviturile toporului aşchii groase, tot aşa şi sub loviturile cehului începură să se îndoaie şi să cadă plăcile din armura scutierului neamţ. Marginea de sus a pavezei se îndoi şi crăpă, umărarul de pe braţul drept se desprinse odată cu cureaua însângerată. Părul lui van Krist se ridică măciucă în vârful capului şi-l cuprinse o spaimă de moarte. Mai izbi o dată şi încă o dată cu toată puterea braţului în pavăza cehului, în sfârşit, văzând că nu mai are scăpare în faţa puterii grozave a potrivnicului, că numai un efort neobişnuit l-ar mai putea salva, se aruncă deodată cu toată greutatea armurii şi a capului peste picioarele lui Hlawa.

Se prăbuşiră amândoi la pământ şi se încleştară unul

pe altul, rostogolindu-se prin zăpadă. Dar cehul ajunse repede deasupra, o vreme îl mai împiedicară mişcările adversarului, apoi îi apucă cu genunchiul plasa de zale care-i acoperea pântecele şi scoase de la cingătoare pumnalul cu trei tăişuri.

—Cruţă-mă! şopti încet van Krist, privind în ochii cehului.

Dar acesta, în loc să-i răspundă, se întinse deasupra lui, ca să-i ajungă mai uşor la gât şi, retezându-i cureluşa de la coif sub bărbie, îi înfipse pumnalul de două ori în beregată, îndreptând ascuţişul în jos, spre mijlocul pieptului.

Atunci, pupilele lui van Krist se adânciră în fundul tigvei, mâinile şi picioarele începură să scurme zăpada, de parcă voiau s-o cureţe de cenuşă, dar, după o clipă, se încordă şi rămase nemişcat, ţuguindu-şi şi mai mult buzele acoperite de spumă roşie şi umplându-se de sânge.

Cehul se ridică în picioare, îşi şterse pumnalul de tunica de sub armura neamţului, apoi, luând baltagul de jos şi sprijinindu-se în el, începu să privească la lupta mai grea şi mai înverşunată a stăpânului său cu fratele Rotgier.

Cavalerii apuseni se obişnuiseră cu viaţa uşoară şi îndestulată, pe când „boierii” din Małopolska, Wielkopolska şi din Mazowsze duceau încă un trai aspru, plin de lipsuri, drept care stârneau până şi admiraţia străinilor şi a răuvoitorilor prin puterea trupului şi rezistenţa la tot felul de greutăţi neîntrerupte sau de moment. Tot astfel se arăta şi acum că Zbyszko îl întrece pe teuton prin puterea mâinilor şi a picioarelor, aşa cum îl întrecuse şi scutierul lui pe van Krist, dar se mai arăta şi că tânărul nu avea îndemânarea lui Rotgier în luptele cavalereşti.

Într-un fel, era în avantajul lui Zbyszko că alesese să lupte cu baltagul, deoarece în mânuirea lui nu mai era nevoie de iscusinţă. Cu paloşele scurte sau lungi trebuia să cunoască tot felul de lovituri şi împunsături, precum şi cum să se apere de ele, aşa că neamţul ar fi fost mult mai priceput decât el. Dar şi aşa, însuşi Zbyszko, ca şi cei ce

priveau, îşi dădură seama după mişcări şi mânuirea scutului că au înaintea lor un bărbat ameninţător şi cu experienţă, care se vedea că nu luptă pentru prima dată în acest fel. De fiecare dată, Rotgier para lovitura lui Zbzysko, trăgându-şi puţin scutul înapoi, micşorându-i în acest chip avântul, oricât de mare ar fi fost. Tăişul aluneca astfel pe suprafaţa netedă, neputând să-l pătrundă sau să-l îndoaie. Aci se retrăgea, aci ataca liniştit sau, din contră, atât de repede, că abia-i puteai urmări mişcările. Prinţul începu să se teamă pentru Zbzysko, iar feţele cavalerilor se întunecară, părându-i-se că neamţul se joacă înadins cu potrivnicul. Nu o dată nici nu se mai apăra cu scutul, ci în momentul când Zbzysko lovea, făcea o jumătate de întoarcere într-o parte, în aşa fel, încât tăişul baltagului tăia doar aerul. Primejdia era mare, fiindcă Zbzysko putea să-şi piardă echilibrul şi să cadă, iar atunci ar fi pierit cu siguranţă. Văzând aceasta, cehul, care stătea lângă van Krist, se înfricoşă şi el, şi îşi spuse în sinea lui: „Pe Dumnezeul meu, dacă stăpânul meu se va prăbuşi, o să-l pocnesc pe neamţ cu baltagul între spete, ca să-şi dea şi el duhul”.

Totuşi, Zbyszko nu cădea, fiindcă, având picioare foarte puternice şi depărtându-le mult, putea să-şi ţină pe fiecare toată greutatea trupului şi avântul.

Rotgier îşi dădu seama numaidecât, şi privitorii greşeau presupunând că-şi dispreţuieşte adversarul. Dimpotrivă, după primele lovituri, când cu toată iscusinţa cu care-şi retrăgea pavăza, mâna aproape că-i amorţise sub ea, înţelese că va avea mult de lucru cu acest tinerel şi dacă nu-l va doborî cu vreo lovitură bine gândită, lupta poate fi lungă şi primejdioasă. Crezuse că după lovitura în gol, Zbyszko se va prăvăli pe zăpadă, dar când aceasta nu se întâmplă, începu să-şi piardă liniştea.

De sub obrăzarul de oţel vedea nările strânse şi gura potrivnicului, iar la răstimpuri ochii strălucitori, şi îşi spunea că înflăcărarea ar trebui să-l facă să-şi piardă cumpătul şi, orbit de mânie, se va gândi mai mult să atace,

decât să se apere. Dar greşea şi în această privinţă. Zbyszko nu ştia să evite loviturile prin jumătăţi de întoarcere, dar nu uitase de pavăză şi, ridicând baltagul, nu se descoperea mai mult decât era nevoie. Se vede că atenţia îi sporise şi, cunoscând priceperea şi experienţa cavalerului, nu numai că nu se pierdu cu firea, ci se concentră şi mai mult, iar loviturile îi deveniră şi mai înfricoşătoare, putând fi gândite nu de o înflăcărare oarbă, ci doar de o îndârjire rece.

Rotgier, care participase la destule războaie şi luptase de multe ori în încăierări în grup sau de unul singur, ştia din experienţă că sunt oameni asemenea păsărilor de pradă, creaţi parcă anume pentru luptă şi înzestraţi de la natură, care parcă ghicesc totul dintr-odată, lucru la care alţii nu ajung decât după ani întregi de exerciţii, şi pricepu îndată că are de-a face cu un astfel de om. De la primele lovituri înţelese că acest tinerel avea ceva dintr-un erete, care vede în potrivnic numai prada lui şi nu se mai gândeşte decât cum să-l înşface în gheare. Cu toată puterea lui, mai observă că nu-l egalează pe Zbyszko şi, dacă se va vlăgui mai înainte de a-i da lovitura hotărâtoare, atunci lupta cu acest băieţandru înspăimântător, deşi era cu mai puţină experienţă, poate să-l piardă. Gândind astfel, se hotărî să lupte cu cel mai mic efort, îşi trase scutul mai aproape, nici nu ataca, nici nu se retrăgea prea mult, îşi împuţină mişcările, îşi adună toată puterea sufletului şi a braţului pentru a da lovitura hotărâtoare şi aşteptă momentul potrivit.

Lupta cumplită se prelungi peste măsura obişnuită. În galerie se aşternu o tăcere de moarte. Doar când şi când se auzeau loviturile. Asemenea privelişti nu le erau străine nici prinţului, nici cavalerilor şi jupâniţelor, şi totuşi ceva ce semăna cu spaima strângea ca un cleşte toate inimile. Înţelegeau cu toţii că aici nu era vorba de dovedirea puterii, a îndemânării, a bărbăţiei, şi că în această luptă sunt mai însemnate înverşunarea şi disperarea, neînduplecarea şi răzbunarea. De o parte: nedreptăţile

cumplite, dragostea şi jalea fără margini; de cealaltă: onoarea întregului Ordin şi ura adâncă veniseră pe acest câmp de luptă la judecata lui Dumnezeu.

Între timp, dimineaţa palidă de iarnă se mai luminase puţin, pânza de ceaţă alburie se subţiase şi o rază de soare se răsfrânse în armura albăstruie a teutonului şi în cea argintie a lui Zbyszko. În capelă sună pentru a treia rugăciune, şi odată cu ecoul clopotului stoluri întregi de stănci zburară de sub acoperişurile castelului, fâlfâind din aripi şi croncănind parcă de bucurie la vederea sângelui şi a leşului înţepenit în zăpadă. Rotgier se uită spre el o dată, de două ori în timpul luptei şi se simţi deodată nespus de singur. Toţi ochii care-l priveau erau ai vrăjmaşilor. Toate rugile, dorinţele şi legămintele pe care le făceau femeile ţineau partea lui Zbyszko. Afară de asta, cu toate că teutonul era sigur că scutierul lui Zbyszko nu-l va ataca pe la spate prin trădare, prezenţa şi apropierea acestei figuri ameninţătoare îl umplea fără voie de neliniştea ce cuprinde oamenii la vederea lupului, a ursului sau a bivolului, de care nu-i despart gratiile. Şi nu se putea apăra de acest simţământ, mai ales pentru că cehul, vrând să urmărească desfăşurarea luptei, se mişca şi îşi schimba locul, apărând când într-o latură a luptătorilor, când din faţă sau din spatele lor, în timp ce-şi înclina capul şi-l privea ameninţător prin deschizăturile vizierei de la coif, uneori ridicându-şi fără să vrea tăişul însângerat.

În cele din urmă, oboseala începu să-l cuprindă pe cruciat. Dădu două lovituri scurte una după alta, ţintind umărul drept al lui Zbyszko. Acesta, însă, le prijoni cu scutul cu atâta putere, încât coada baltagului se clătină în mâna lui Rotgier. Iar după aceea se retrase înapoi. Îi slăbiseră nu numai puterile, dar i se sfârşiseră şi sângele-rece şi răbdarea. Din pieptul privitorilor, la vederea retragerii lui, se smulseră câteva strigăte parcă de triumf, care-i stârniră răutatea şi disperarea. Loviturile baltagelor se înteţiră. Broboane de sudoare şiroiau pe frunţile celor doi luptători, iar printre dinţii încleştaţi le

şuiera răsuflarea răguşită. Privitorii încetară să mai asiste liniştiţi şi acum se auzeau întruna strigătele de bărbaţi şi femei: „Loveşte! Pe el!... Judecata lui Dumnezeu! Ajută-i, Doamne!” Prinţul făcu de câteva ori semn cu mâna, ca să-i liniştească, dar în zadar. Gălăgia sporea tot mai mult, întrucât copiii începură să plângă ici şi colo în galerie, până când, în cele din urmă, nu departe de prinţesă, un glas tânăr strigă suspinând:

—Pentru Danuśka, Zbyszko! Pentru Danuśka!

Zbyszko ştia şi el că lupta pentru Danusia. Era sigur că acest teuton ajutase la răpirea ei şi, duelându-se cu el, lupta pentru nedreptatea ei. Dar pentru că era tânăr şi lacom de bătălii, la început nu se mai gândise decât la luptă. Deodată, strigătul acela îi aduse în minte pierderea şi nenorocirea ei. Dragostea, jalea şi răzbunarea îi turnară foc în vine. Inima i se strânse de durere şi îl cuprinse nebunia luptei. Cruciatul nu mai era în stare să-i pareze loviturile năprasnice, asemenea palelor furtunii. Zbyszko lovi cu pavăza în pavăza lui cu o forţă supraomenească, aşa că braţul neamţului îi amorţi deodată şi-i căzu fără putere. Adversarul se retrase înfricoşat şi se plecă pe spate, dar brusc prin ochi îi trecu fulgerul baltagului şi tăişul îi căzu ca trăsnetul peste umărul drept.

La urechile privitorilor ajunse doar un strigăt sfâşietor: „Iisuse!”... după care Rotgier se dădu înapoi încă un pas şi se prăbuşi pe spate la pământ.

În galerie izbucniră strigăte şi se iscă mişcare ca într-o prisacă în care albinele încălzite de soare încep să zboare şi să zumzăie. Cavalerii alergară în grupuri mari pe scări, slujitorii săriră peste valul de zăpadă, ca să se uite la trupurile fără viaţă. Pretutindeni răsunară chemări: „Iată judecata lui Dumnezeu!... Jurand are un urmaş. Laudă lui şi mulţumire! Ăsta-i bărbat bun pentru baltag!” Iar alţii ţipau: „Priviţi şi vă minunaţi! Nici Jurand n-ar fi izbit mai bine!” Se adunară o grămadă de curioşi în jurul lui Rotgier, iar el zăcea întins pe spinare, cu faţa albă ca zăpada, cu gura larg deschisă şi braţul însângerat, aproape retezat de

la gât până la subsuoară, încât abia se mai ţinea în câteva fire. Aşa că iarăşi rostiră câţiva: „Adineaori era viu şi hălăduia nedemn prin lume, iar acum nu mai este în stare să mişte nici un deget!” Vorbind astfel, unii îi admirau statura, deoarece trupul acoperea o suprafaţă mare pe câmpul de luptă şi după moarte părea şi mai uriaş, alţii panaşul din pene de păun, care făcea ape-ape pe zăpadă, iar câţiva armura, pe care o preţuiau cam cât un sat bogat. Dar cehul Hlawa tocmai se apropia cu doi slujitori ai lui Zbyszko ca să o scoată de pe răposat, aşa că cei mai curioşi îl înconjurară pe Zbyszko, lăudându-l şi ridicându-l în slăvi, pentru că lor li se părea drept ca faima lui să cadă asupra tuturor cavalerilor mazovieni şi poloni. În acest timp, îi luară pavăza şi baltagul, ca să-i fie mai uşor, iar Mrokota de Mocarzew îi descheie şi coiful, acoperindu-i părul umezit de sudoare cu o căciulă de postav purpuriu. Zbyszko sta parcă împietrit, răsuflând greu, cu ochii încă învăpăiaţi, faţa palidă de efort şi îndârjită, tremurând puţin de emoţie şi oboseală. Îl luară de subsuori şi-l conduseră la prinţ şi la prinţesă, care-l aşteptau într-o încăpere încălzită lângă cămin. Acolo, Zbyszko îngenunche înaintea lor, iar când părintele Wyszoniek făcu semnul crucii asupra lui, rugându-se în acelaşi timp pentru odihna sufletelor moarte, prinţul îi luă tânărului cavaler capul în mâini şi-i spuse:

—Dumnezeu cel Prea înalt v-a judecat şi ţi-a ajutat braţul, aşa că binecuvântat fie numele Lui, amin!

Apoi, întorcându-se către cavalerul de Lorche şi ceilalţi, adăugă:

—Pe tine, cavalere, care vii din alte părţi, şi pe voi toţi cei de faţă, vă iau drept martori, cum am să fiu şi eu, că judecata s-a săvârşit după lege şi obicei, aşa cum porunceşte credinţa şi Dumnezeu.

Războinicii din partea locului încuviinţară toţi în cor, iar când cuvintele prinţului îi fură traduse şi lui de Lorche, acesta se ridică în picioare şi le aduse la cunoştinţă nu

numai că va depune mărturie cum s-a întâmplat totul, cavalereşte şi creştineşte, dar dacă se va încumeta cineva la Malborg sau la altă curte princiară să se îndoiască, el, de Lorche, îl va provoca numaidecât la luptă în arenă, călare sau pe jos, chiar dacă acesta n-ar fi doar un cavaler obişnuit, ci şi un uriaş sau un vrăjitor care l-ar întrece în puterea magiei pe însuşi Merlin.

Iar în acest timp, prinţesa Anna Danuta, când Zbyszko îi îmbrăţişă picioarele, îi spuse aplecându-se spre el:

—De ce nu te bucuri? Fii vesel şi mulţumeşte-i lui Dumnezeu, pentru că dacă, în marea milă a Lui, nu te-a izgonit din această lume, te va ajuta şi mai departe şi te va conduce spre fericire.

Iar Zbyszko zise:

—Cum să mă bucur, stăpână milostivă? Dumnezeu m-a ajutat să izbândesc şi să mă răzbun pe teuton, dar pe Danuśka n-am găsit-o încă, şi nici acum nu mă aflu mai aproape de ea decât înainte.

—Duşmanii cei mai înverşunaţi, Danveld, Gottfryd şi Rotgier, nu mai trăiesc, răspunse prinţesa; iar despre Zygfryd se spune că-i mai drept decât ceilalţi, deşi crud şi el. Laudă-L pe Dumnezeu că-i aşa. Iar cavalerul de Lorche mi-a mai spus că dacă teutonul va muri, el îi va duce trupul fără viaţă, apoi va pleca de îndată la Malborg şi-l va ruga chiar pe marele maestru s-o ajute pe Danuśka. N-o să îndrăznească nimeni să i se împotrivească marelui maestru.

—Dumnezeu să-i dea sănătate cavalerului de Lorche, se bucură Zbyszko, o să plec şi eu cu el la Malborg.

Prinţesa se înspăimântă auzind aceste cuvinte, de parcă Zbyszko i-ar fi spus că se va duce neînarmat printre lupii care se adunau iarna în haite mari în bungetul codrilor din Mazowsze.

—La ce bun!? exclamă. Te duci la moarte sigură!

Imediat după duel, nu te va ajuta nici de Lorche, nici scrisorile pe care Rotgier le-a scris înainte de luptă. N-o să ajuţi pe nimeni, iar tu ai să pieri.

Tânărul se ridică, îşi încrucişă mâinile şi spuse:

—Dumnezeu să mă ajute să plec la Malborg şi chiar peste mare. Cristos să mă binecuvânteze, am s-o caut până la ultima suflare, până la moarte. Mie îmi este mai uşor să-i bat pe nemţi şi să mă înfrunt cu ei în armură, decât îi este bietei orfane să geamă în robie. Oho, mult mai uşor!

Spuse asta, de altfel ca întotdeauna când amintea de Danusia, cu asemenea înflăcărare şi asemenea durere, încât la răstimpuri cuvintele i se întrerupeau, ca şi când l-ar fi strâns cineva de gât. Prinţesa înţelese că încerca în zadar să-i schimbe hotărârea şi oricine ar fi vrut să-l reţină, ar fi fost silit să-l lege şi să-l arunce în temniţă.

Zbyszko nu putea totuşi să plece numaidecât. Unui cavaler îi era îngăduit să nu ţină seama de nici o piedică, dar nu avea voie să nu respecte obiceiul cavaleresc care poruncea ca învingătorul într-un duel să petreacă o zi întreagă pe locul luptei, până la jumătatea nopţii următoare, şi asta doar ca să arate că rămăsese stăpân pe locul înfruntării şi în acelaşi timp că este gata să se bată din nou, dacă cineva dintre rudele sau prietenii învinsului ar dori să-l cheme la altă confruntare. Acest obicei era respectat chiar de oştiri întregi, care prevedeau nu o dată avantajele pe care le-ar fi adus continuarea luptei. Zbyszko nici nu mai încercă să se abată de la regula neînduplecată şi întremându-se puţin, apoi îmbrăcându-şi armura, stătu până la miezul nopţii în curtea castelului, sub cerul mohorât de iarnă, aşteptând pe neprietenul care nu putea veni de nicăieri.

Abia la miezul nopţii, când heralzii îi vestiră pentru ultima dată în sunetul trâmbiţelor izbânda, Mikołaj de Długolas îl chemă la cină şi totodată la sfatul prinţului.

Capitolul VI

PRINŢUL LUĂ CUVÂNTUL CEL DINTÂI LA SFAT şi vorbi astfel:

—Nu-i bine că n-avem nici o scrisoare şi nici o dovadă împotriva comturilor. Pentru că, deşi bănuiala noastră pare a fi îndreptăţită, şi eu cred că tot ei au răpit-o pe fiica lui Jurand, dar ce folos? Vor tăgădui, iar când marele maestru va cere vreo dovadă, ce-o să-i arătăm? Mai mult! Scrisoarea lui Jurand vorbeşte în folosul lor.

Aici i se adresă lui Zbyszko:

—Zici că l-au silit să scrie această scrisoare sub ameninţare. Poate fi, şi chiar aşa şi este, fiindcă dacă dreptatea ar fi de partea lor, Dumnezeu nu te-ar fi ajutat în lupta cu Rotgier. Dar de vreme ce l-au silit o dată, puteau s-o facă şi a doua oară. Poate că şi ei au o dovadă de la Jurand că nu sunt vinovaţi de răpirea copilei nefericite. Şi în acest caz, i-o vor arăta maestrului, şi atunci?

—Milostive stăpâne, ei singuri au recunoscut că au smuls-o din mâinile tâlharilor şi o ţin la ei.

—Asta ştiu. Dar acum o să spună că s-au înşelat şi e vorba de altă fată, iar cea mai bună dovadă e că însuşi Jurand s-a lepădat de ea.

—S-a lepădat, pentru că i-au arătat alta şi de aceea s-a înfuriat.

—Adevărat, aşa a fost, dar pot să spună că astea sunt doar bănuielile noastre.

—Minciunile lor, interveni Mikołaj de Długolas, seamănă cu pădurea. La margine, se mai vede câte ceva, dar cu cât pătrunzi mai adânc, cu atât desişul este tot mai mare, încât omul se rătăceşte şi pierde drumul.

După care îi repetă vorbele lui de Lorche în limba

nemţilor, care spuse:

—Marele maestru este mai bun decât ei, dar şi fratele lui, deşi are un suflet sfidător, este sensibil la onoarea de cavaler.

—Aşa este, acceptă Mikołaj. Maestrul este un om de omenie. Nu se pricepe să-i ţină în frâu pe comturi şi nici sfatul; nu poate face nimic ca tot ce se petrece înăuntrul Ordinului să nu se mai întemeieze pe nedreptate, dar nici lui nu-i place. Du-te, du-te, cavalere de Lorche şi povesteşte-le ce s-a întâmplat aici. Ei se ruşinează mai mult de străini decât de noi, ca să nu se vorbească pe la curţile acestora despre trădările şi fărădelegile lor. Iar când maestrul o să te întrebe pe Domnia Ta de dovezi, să-i spui aşa: „Cunoaşterea adevărului este menirea lui Dumnezeu, iar a oamenilor să-l caute, aşa că dacă vrei dovezi, caută-le: spune-i să cerceteze castelele, să întrebe oamenii, îngăduie-ne să căutăm şi noi, fiindcă e o prostie şi o poveste părerea că pe orfana aceea au prins-o tâlharii din pădure”.

—Prostie şi poveste, repetă de Lorche.

—Deoarece tâlharii n-ar fi ridicat mâna asupra cuiva de la curtea prinţului şi nici asupra copilei lui Jurand. Iar dacă, în sfârşit, ar fi prins-o, ar fi dat şi ei de ştire că e la ei, ca să primească răscumpărarea.

—Am să spun toate acestea, întări lotaringianul şi am să-l caut şi pe de Bergow. Suntem din aceeaşi ţară şi, deşi nu-l cunosc, se zvoneşte că şi el ar fi ruda grafului Geldriei. A fost la Szczytno, să-i istorisească maestrului ce-a văzut.

Zbyszko înţelese câte ceva din aceste cuvinte, iar ce nu pricepu, îi tălmăci Mikołaj, aşa că-l luă în braţe pe de Lorche şi-l strânse la piept de-i trosniră oasele.

Apoi prinţul îl întrebă pe Zbyszko:

—Şi tu vrei neapărat să pleci?

—Musai, stăpâne milostiv. Ce altceva îmi rămâne de făcut? Am vrut să cuceresc Szczytno, de-ar fi trebuit să rod zidurile cu dinţii, dar cum pot să încep războiul fără poruncă?

—Cine începe războiul de capul lui, se va căi sub paloşul călăului, răspunse prinţul.

—Aşa-i, legea-i lege, întări Zbyszko. După aceea, am vrut să-i provoc la duel pe toţi cei care au fost la Szczytno, dar oamenii mi-au spus că Jurand i-a căsăpit acolo ca pe boi, şi nu mai ştiau care a fost omorât şi care a rămas în viaţă... Dumnezeu şi Sfânta Cruce să mă ajute, eu n-am să-l părăsesc niciodată pe Jurand!

—Vorbeşti ca un om cuminte, îmi place, îl lăuda Mikołaj de Długolas. Iar dacă nu te-ai grăbit să te duci la Szczytno, se vede că ai capul limpede, fiindcă şi un prost ar fi ghicit că ei nu-i ţin acolo nici pe Jurand şi nici pe fiica lui, pe amândoi mutându-i la alte castele. Dumnezeu ţi l-a dat pe Rotgier ca răsplată că ai venit aici.

—Chiar aşa, se amestecă prinţul, de la Rotgier s-a auzit că din cei patru numai bătrânul Zygfryd mai este în viaţă, iar pe ceilalţi Dumnezeu i-a pedepsit cu mâna Domniei Tale sau a lui Jurand. Cât despre Zygfryd, este mai puţin ticălos decât ceilalţi, dar poate că este cel mai crud dintre ei. E rău că Jurand şi Danuśka se află în mâinile lui, şi trebuie să-i scăpăm cât mai repede. Şi ca să nu ai parte şi tu de vreo întâmplare cu primejdie, am să-ţi dau o scrisoare către maestru. Ascultă-mă, însă, cu luare-aminte şi înţelege că nu te duci ca sol, ci ca trimis, iar eu am să-i scriu maestrului aşa: „De vreme ce cândva s-au sumeţit să mă omoare şi pe mine, urmaşul binefăcătorilor lor, la fel s-au petrecut lucrurile şi acum, când au prins-o pe fiica lui Jurand, mai ales că îl urau de moarte. Drept care, o rog pe

căpetenia Ordinului să dea poruncă degrabă s-o caute şi, dacă doreşte prietenia mea, să ţi-o dea ţie numaidecât.

Auzind acestea, Zbyszko se aruncă la picioarele prinţului şi îmbrăţişându-i genunchii, începu să vorbească:

—Dar Jurand, stăpâne milostiv! Dar Jurand? Roagă-te şi pentru el! Dacă are răni grele, măcar să moară acasă, alături de copii.

—Bine, o să mă rog şi pentru el, încuviinţă prinţul îngăduitor. Maestrul trebuie să trimită doi judecători, şi eu doi, care să judece faptele comturilor şi ale lui Jurand după legile onoarei cavalereşti. Iar aceştia să aleagă încă unul, ca să fie mai mare peste ei, şi cum vor hotărî ei, aşa să rămână.

Cu acestea, sfatul luă sfârşit, după care Zbyszko îşi luă rămas-bun de la prinţ, deoarece trebuia să pornească de îndată la drum. Dar înainte de despărţire, bătrânul Mikołaj de Długolas, om cu experienţă, care-i cunoştea bine pe teutoni, îl luă pe Zbyszko la o parte şi-l întrebă:

—O să-l iei cu tine şi pe scutierul ceh?

—Sunt sigur că n-o să mă părăsească. De ce?

—Pentru că îmi pare rău pentru el. E un bărbat de nădejde, aşa că bagă de seamă ce-ţi spun: tu o să scapi nevătămat de la Malborg, dacă n-ai să dai acolo peste vreunul mai bun ca tine, dar pieirea lui este sigură.

—Şi de ce, mă rog?

—Fiindcă feciorii de câini l-au învinuit că el l-a străpuns pe de Fourcy. Trebuie să-i fi scris şi maestrului despre moartea lui, spunându-i că cehul i-a vărsat sângele. Iată de ce n-o să-l ierte la Malborg. Îl aşteaptă judecata şi răzbunarea, fiindcă n-ai cum să-l convingi pe maestru că este nevinovat. Tot el i-a sucit şi braţul lui Danveld, care era rudă cu doftorul cel mare. Păcat de el, şi-ţi repet că dacă te va însoţi, va muri negreşit.

—Nu va muri, pentru că o să-l las la Spychów.

Dar nu se întâmplă aşa, deoarece interveniseră alte motive pentru care cehul nu mai rămase la Spychów. Zbyszko şi de Lorche porniră împreună cu slujitorii lor a doua zi. De Lorche, pe care preotul Wyszoniek îl dezlegă de jurământul faţă de Ulryka de Elner, călărea fericit şi robit cu totul de farmecul Jagienkăi de Długolas, aşadar în tăcere; Zbyszko, însă, neputând să mai discute cu el despre Danuśka şi pentru că nu se prea înţelegeau, vorbea cu Hlawa, care nu aflase încă despre călătoria în ţinutul stăpânit de cavalerii teutoni.

—Ne ducem la Malborg, îi spuse, şi o să ne întoarcem când o vrea Dumnezeu... Poate curând, poate la primăvară, poate peste un an sau poate că niciodată, înţelegi?

—Înţeleg, Domnia Ta poate că te duci să-i provoci la luptă şi pe cavalerii de acolo, Slavă Domnului, că fiecare cavaler îşi are scutierul lui.

—Nu, răspunse Zbyszko. Nu mă duc acolo să-i provoc la duel, doar dacă se va întâmpla... iar tu nu vei merge cu mine, ci o să rămâi acasă la Spychów.

La început, cehul se îngrijoră şi se porni să se vaiete, apoi începu să-l roage pe tânărul său stăpân să nu-l lase acasă.

—Eu am jurat că n-am să te părăsesc, Domnia Ta: am jurat pe Cruce şi pe onoare. Iar dacă Domnia Ta vei întâmpina vreun necaz, cum o să mai apar eu în faţa stăpânei mele de la Zgorzelice? Eu, ei i-am jurat, stăpâne! Aşa că ai milă de mine şi nu mă lăsa să mă fac de ruşine.

—Păi nu i-ai jurat că-mi vei da ascultare? îl întrebă Zbyszko.

—Cum de nu! În toate, numai să nu te las singur. Dacă Domnia Ta mă alungi, am să te urmez, de departe, ca să-ţi dau o mână de ajutor la nevoie.

—Eu nu te alung, nici acum şi nici mai târziu, îl linişti Zbyszko, dar mi-ai fi ca o povară, dacă n-aş avea unde să te trimit niciodată oricât de departe şi nu m-aş putea despărţi de tine nici măcar pentru o zi. N-o să stai într-una lângă mine, ca un călău lângă un suflet bun! Cât despre luptă, cum ai putea să mă ajuţi? Nu vorbesc de război, fiindcă la război oamenii se bat în grupuri mari, iar în încăierările de unul singur, nu poţi să lupţi în locul meu. Dacă Rotgier ar fi fost mai puternic decât mine, armura lui nu s-ar fi aflat în căruţa noastră, ci a mea într-a lui. Afară de asta, află că acolo îmi va fi mai rău cu tine, fiindcă poţi să mă bagi în cine ştie ce bucluc.

—Cum aşa, Domnia Ta?

Aşadar, Zbyszko începu să-i povestească cele auzite de la Mikołaj de Długolas: comturii, neputând să recunoască uciderea lui de Fourcy, îl învinuiseră pe el şi-l vor urmări ca să se răzbune.

—Iar dacă te vor prinde, spuse în cele din urmă, doar n-o să te las în mâinile lor, aşa că aş putea să-mi pierd şi cu capul.

Auzind aceste cuvinte, cehul se posomorî, deoarece simţea că exprimă adevărul; cu toate acestea, se mai strădui o vreme s-o întoarcă după voia lui.

—Bine, dar cei care m-au văzut, nu mai sunt pe lume, fiindcă pe unii, cum se aude, i-a omorât bătrânul stăpân de la Spychów, iar pe Rotgier Domnia Ta.

—Te-au văzut slujitorii care se târau puţin în urma lor, şi bătrânul teuton care acum se află la Malborg, trăieşte, iar dacă nu este acolo, o să vină când o da Dumnezeu să-l cheme maestrul.

La aceste cuvinte, nu mai avu ce să spună, aşa că merseră în tăcere până la Spychów. Acolo, îi găsiră pe toţi pregătiţi de luptă, pentru că bătrânul Tolima se aştepta fie ca teutonii să atace cetăţuia, fie ca Zbyszko să se întoarcă

şi să-i conducă în ajutorul bătrânului stăpân. Străjile vegheau peste tot, la locurile de trecere prin mlaştini şi la cetăţuie. Ţăranii erau înarmaţi, întrucât războiul nu era o noutate pentru ei, aşa că-i aşteptau cu nerăbdare pe nemţi, făgăduindu-şi o pradă bogată. La castel, Zbyszko şi de Lorche fură întâmpinaţi de preotul Kaleb şi imediat după cină le arătă pergamentul cu pecetea lui Jurand în care scrisese cu mâna lui ultima voinţă a cavalerului de Spychów.

—Mi-a dictat-o, mărturisi, în noaptea aceea când a plecat la Szczytno. Ei, nu se mai aştepta să se întoarcă.

—Şi de ce n-ai spus nimic?

—N-am spus, fiindcă mi-a destăinuit sub taina spovedaniei ce vrea să facă. Dumnezeu să-l odihnească şi să aibă parte de lumină în vecii vecilor…

—Nu te ruga pentru el, pentru că trăieşte. Ştiu asta din spusele teutonului Rotgier cu care am luptat la curtea prinţului. Dumnezeu ne-a judecat şi l-am ucis.

—Sunt motive în plus, ca să nu se mai întoarcă… Doar dacă puterea dumnezeiască…

—O să mă duc cu cavalerul acesta să-l smulg din mâinile lor.

—Se vede că nu cunoşti mâinile teutonilor; eu le ştiu, fiindcă eu, înainte de a mă prinde Jurand, am fost cincisprezece ani preot în ţara lor. Numai unul Dumnezeu poate să-l scape pe Jurand.

—Poate că o să ne ajute şi pe noi.

—Amin.

După care desfăcu pergamentul şi începu să-l citească. Jurand înscria toate pământurile şi toată averea pe numele Danusiei şi al urmaşilor ei, iar în caz că avea să moară fără să aibă copii, îi lăsa tot bărbatului ei, Zbyszko de Bogdaniec. La sfârşit, îşi încredinţa această dorinţă din urmă în grija prinţului: „Iar dacă ceva nu-i cu dreptate,

voinţa prinţului să facă legea”. Această încheiere fusese adăugată, întrucât preotul Kaleb se pricepea numai la dreptul canonic, iar Jurand, ocupat numai cu războiul, numai la cel al cavalerilor. După citirea zapisului în prezenţa lui Zbyszko, preotul îl citi şi oamenilor mai în vârstă din garnizoana de la Spychów, care îl recunoscură numaidecât pe tânărul cavaler ca stăpân şi făgăduiră să-i dea ascultare.

Credeau şi ei că Zbyszko îi va conduce de îndată să-l salveze pe bătrânul stăpân şi se bucurau, deoarece în piepturile lor băteau inimi călite şi doritoare de luptă, credincioase lui Jurand. De aceea, îi cuprinse o mare tristeţe, când aflară că vor rămâne acasă, iar stăpânul va pleca la Malborg însoţit de o ceată mică, şi nu la război, ci să facă plângere. Tristeţea lor o împărtăşea şi cehul Głowacz, deşi pe de altă parte, era bucuros că avutul lui Zbyszko sporise atât de mult.

—Ehei, spuse, ce-o să se mai bucure bătrânul stăpân de la Bogdaniec! El s-ar pricepe să conducă gospodăria! Ce înseamnă Bogdaniec pe lângă Spychów!

Zbyszko fu cuprins deodată de dorul unchiului, cum se întâmpla adesea, mai ales în împrejurările grele ale vieţii, aşa că se întoarse spre scutier şi-i spuse fără să se gândească prea mult:

—Ce rost are să stai aici degeaba? Pleacă la Bogdaniec să duci o scrisoare.

—Dacă n-am să te însoţesc pe Domnia Ta, aş prefera să mă duc acolo! se bucură scutierul.

—Cheamă-l la mine pe părintele Kaleb, să scrie tot ce s-a întâmplat aici, iar unchiului să-i citească parohul din Krześnia sau abatele, dacă este la Zgorzelice.

Spunând acestea, îşi duse mâna la mustăcioară şi adăugă parcă pentru sine.

—Nu! Abatele nu!…

Şi îndată îi trecu prin faţa ochilor Jagienka, cu ochii

albaştri, părul negru, sprintenă ca o căprioară, dar cu genele în lacrimi.

Nu se simţi prea bine şi o vreme îşi frecă fruntea cu mâna, iar în cele din urmă, zise:

—Ştiu că vei fi tristă, draga mea, dar nu mai mult ca mine.

În acest timp, sosi preotul Kaleb şi se aşeză îndată să scrie.

Zbyszko îi dictă pe larg tot ce se petrecuse de când ajunsese la conacul de vânătoare. Nu tăinui nimic, fiindcă ştia că bătrânul Maćko, atunci când le va afla pe toate, se va bucura în cele din urmă. De bună seamă, Bogdaniec nu se compara cu Spychów, care era o aşezare întinsă şi bogată, iar Zbyszko ştia că pe Maćko asemenea lucruri îl interesau foarte mult.

În sfârşit, când scrisoarea fu încheiată, cu multă migală, şi închisă cu pecetea, Zbyszko îşi chemă iarăşi scutierul şi i-o înmână, spunându-i:

—Poate că o să te întorci aici cu unchiul, lucru de care m-aş bucura foarte mult.

Dar şi cehul arăta cam îngrijorat; tărăgăna, se muta de pe un picior pe celălalt şi nu pleca, până când tânărul cavaler îl îndemnă:

—Dacă mai vrei să-mi spui ceva, vorbeşte.

—Domnia Ta, răspunse cehul, aş vrea să te mai întreb ce să le spun oamenilor de acolo?

—Care oameni?

—Ei, nu celor de la Bogdaniec, dar prin împrejurimi... Pentru că vor vrea şi ei să afle cu siguranţă.

La acestea, Zbyszko, care hotărâse să nu ascundă nimic, se uită cu luare-aminte la el şi spuse:

—Ţie nu-ţi pasă de oameni, ci de Jagienka de Zgorzelice.

Cehul roşi, apoi păli puţin şi răspunse:

—Aşa-i, stăpâne.

—De unde ştii că nu s-a căsătorit acolo cu Cztan de Rogów sau cu Wilk de Brzozowa?

—Jupâniţa nu s-a căsătorit cu nimeni, răspunse scutierul apăsat.

—Putea că asculte de porunca abatelui.

—Abatele o ascultă pe jupâniţă, nu ea pe el.

—Atunci ce vrei? Spune-le adevărul, şi ei, şi celorlalţi.

Cehul se înclină şi plecă puţin supărat.

—Să dea Dumnezeu, îşi spuse gândindu-se la Zbyszko, să te fi uitat. Să aibă parte de unul mai bun ca tine. Dar dacă nu te-a uitat, o să-i spun şi ei că eşti însurat, dar n-ai soţie şi să dea Domnul să rămâi văduv înainte de a intra în odaia de dormit.

Scutierul se apropiase totuşi de Zbyszko, îi era milă şi de Danusia, dar la Jagienka ţinea mai mult decât la orice pe lume şi de când aflase în timpul ultimei lupte la Ciechanów de cununia lui Zbyszko, i se cuibărise durerea şi amărăciunea în inimă.

—Să dea Dumnezeu să rămâi văduv mai înainte! repetă.

Dar după aceea, se vede că începu să se gândească la lucruri mai vesele, fiindcă în timp ce cobora spre cai, îşi spuse:

—Slavă Domnului că măcar o să-i cad la picioare.

În acest timp, Zbyszko se grăbea să plece, fiindcă îl cuprinsese fierbinţeala şi în măsura în care nu era nevoit să se ocupe de alte lucruri îndura adevărate chinuri gândindu-se fără încetare la Danusia şi la Jurand. Trebui totuşi să mai rămână la Spychów cel puţin încă o noapte, fie şi din pricina cavalerului de Lorche şi a pregătirilor pe care le presupunea o călătorie atât de lungă. Pe de altă parte, era şi el foarte trudit din cauza luptei, a vegherii şi a drumului, a nesomnului şi a grijilor. Aşa că noaptea târziu se întinse pe patul tare al lui Jurand, nădăjduind că va putea să doarmă cât de puţin. Dar înainte de a aţipi, îi

ciocăni la uşă Sanderus şi-i spuse înclinându-se:

—Stăpâne, m-ai scăpat de la moarte şi mi-a fost bine alături de Domnia Ta, cum nu mi-a mai fost de mult. Acum, Dumnezeu ţi-a dăruit o aşezare mare şi eşti mai bogat decât înainte. Iar visteria de la Spychów nu este nici ea goală. Aşadar, dă-mi şi mie o pungă cu ceva bani şi o să mă duc în Prusia, de la un castel la altul, deşi primejdia nu-i mică şi poate că astfel o să-ţi fiu de folos.

Zbyszko, care voia la început să-l dea afară, cumpăni lucrurile şi după un răstimp, scoţând din lada de călătorie de lângă pat un săculeţ cu bani, i-l aruncă şi-i spuse:

—Ia-l şi du-te! Dacă eşti un netrebnic, o să mă tragi pe sfoară, dar dacă eşti un om cumsecade, o să mă slujeşti bine.

—O să-i înşel pe alţii, făgădui Sanderus, dar nu pe Domnia Ta, o să te slujesc cu folos.

Capitolul VII

ZYGFRYD DE LÖWE TOCMAI VOIA SĂ PLECE la Malborg, când un gonaci îi aduse pe neaşteptate o scrisoare de la Rotgier cu veşti de la curtea mazoviană.

Ştirile îl impresionară adânc pe bătrânul teuton. Înainte de toate, din scrisoare se vedea că Rotgier se prezentase de minune la prinţul Janusz şi-i înfăţişase foarte bine faptele lui Jurand. Zygfryd zâmbi citind că Rotgier îi mai ceruse prinţului pentru el pierderile suferite de Ordin şi Spychów. În schimb, partea a doua a scrisorii conţinea noutăţi neaşteptate şi mai puţin îmbucurătoare. Rotgier îi mai aducea la cunoştinţă că, pentru a dovedi mai convingător nevinovăţia Ordinului de răpirea fiicei lui Jurand, le aruncase mănuşa cavalerilor mazovieni, provocându-l la duel pe oricine s-ar fi îndoit de aceasta, să

se supună judecăţii lui Dumnezeu, adică la luptă în faţa întregii curţi… *„Nici unul n-a ridicat-o, scria mai departe Rotgier, deoarece ştiau cu toţii că depusese mărturie în favoarea noastră chiar scrisoarea lui Jurand, aşa că se temeau de dreptatea lui Dumnezeu, când deodată s-a găsit un tinerel pe care l-am văzut la conacul din pădure şi acela a primit provocarea. Din care pricină, să nu te miri, cuvioase şi frate întru dreptate, că-mi voi întârzia două, trei zile venirea, întrucât de vreme ce eu i-am provocat, musai să mă înfăţişez. Şi deoarece am făcut-o pentru slava Ordinului, trag nădejde că nici marele maestru şi nici Domnia Ta, pe care te respect şi te îndrăgesc cu inimă de frate, nu mi-o veţi lua în nume de rău. Potrivnicul este aproape un copil, iar eu nu lupt pentru prima dată, aşa că am să vărs uşor acest sânge spre gloria Ordinului, mai ales că mă va ajuta şi Domnul Iisus Cristos, căruia îi pasă mai mult de cei care-i poartă crucea, decât de unul ca Jurand sau de o biată fată de neam mazurian!”*

Pe Zygfryd îl miră mai întâi ştirea că fiica lui Jurand era căsătorită. La gândul că la Spychów se va aşeza un alt vrăjmaş ameninţător şi răzbunător, până şi bătrânul comtur fu cuprins de nelinişte. Fireşte, îşi spuse, nu va renunţa la răzbunare şi cu atât mai puţin când îşi va recăpăta soţia şi aceasta îl va înştiinţa că noi am răpit-o de la conacul de vânătoare! Ba, ar mai ieşi la iveală de îndată că tot noi l-am chemat pe Jurand ca să-i luăm viaţa şi nimeni nu s-a gândit să-i înapoieze fiica”. Aici, lui Zygfryd îi trecu prin minte că totuşi, ca rezultat al scrisorilor prinţului probabil că marele maestru va porunci să se facă cercetări la Szczytno, fie şi numai ca să se arate fără vină în faţa lui. Întrucât maestrul şi sfatul îşi doreau atât de mult ca în caz de război cu puternicul rege polon, principii mazovieni să stea la o parte. Trecând cu vederea puterea prinţilor şi mulţimea şlahtei mazoviene, mare ca număr şi demnă de luat în seamă pentru vitejia ei, pacea cu ei ar fi asigurat hotarul teuton pe o suprafaţă întinsă, de-a dreptul uriaşă, şi le-ar fi îngăduit să-şi adune mai bine forţele. Nu

o dată se vorbise despre asta în faţa lui Malborg, nu o dată nutriseră nădejdea că după izbânda asupra regelui, o să se găsească vreo pricină aparentă împotriva Mazowiei şi atunci nici o putere n-avea să mai smulgă acest ţinut din mâinile teutonilor. Aceasta era o socoteală şi însemnată, şi sigură, de aceea era un lucru tot atât de neîndoielnic că deocamdată maestrul va face tot ce poate, să nu-l supere pe prinţul Janusz, deoarece acela, căsătorit cu fiica lui Kiejstut, era mai greu de convins decât Ziemowit de Płock, a cărui soţie era nu se ştie de ce cu totul de partea Ordinului.

Gândind astfel, bătrânul Zygfryd, care cu toate că era în stare de orice crime, trădări şi cruzimi de tot felul, iubea totuşi în primul rând Ordinul şi faima lui, începu să chibzuiască în sinea lui: „Nu-i oare mai bine să-i eliberăm pe Jurand şi pe fiica lui? Trădarea şi ocara se vor arăta atunci pe deplin, dar vor împovăra numele lui Danveld, iar acesta nu mai este în viaţă. Şi chiar dacă, se gândi, maestrul ne va pedepsi cu asprime pe mine şi pe Rotgier, care am fost totuşi complici la faptele lui Danveld, n-ar fi astfel mai bine pentru Ordin?” Dar aici, sufletul lui crud şi răzbunător începu să se răzvrătească la gândul despre Jurand.

„Să-l eliberăm pe acest asupritor şi călău al oamenilor Ordinului, pe acest biruitor în atâtea încăierări, pricina atâtor nenorociri şi fapte de ruşine, pe acest învingător, apoi ucigaş al lui Danveld, învingătorul lui de Bergow, al lui Majneger, Gottfryd şi Hugo, pe cel care chiar la Szczytno a vărsat mai mult sânge nemţesc decât o ciocnire din timpul războiului? Nu pot! Nu pot!” repeta Zygfryd în inima lui şi numai la acest gând degetele hrăpăreţe i se încleştau spasmodic, iar pieptul bătrân, uscat trăgea aerul cu greutate. „Şi totuşi, dacă asta ar aduce mai multe foloase Ordinului? mai multă faimă? Dacă pedeapsa care ar cădea în acest caz pe făptuitorii crimelor, care mai trăiau, l-ar fi câştigat pe prinţul Janusz, vrăjmaş până acum şi ar fi uşurat negocierile cu el sau chiar realizarea unei

alianţe?... sunt iuţi la mânie, îşi continuă gândul bătrânul comtur, dar dacă le arătăm puţină bunătate, uită uşor nedreptăţile. Prinţul însuşi a fost prins chiar în ţara lui, dar nu s-a răzbunat prin fapte...” Aici începu să se preumble prin sală cuprins de îndoială, când deodată i se păru că ceva de sus îi spuse: „Ridică-te şi aşteaptă întoarcerea lui Rotgier”. Aşa-i! Trebuia să aştepte. Fără îndoială, Rotgier îl va ucide pe tinerelul acela, dar şi după aceea sau va trebui să-i ascundă pe Jurand şi pe fiica lui, sau să le dea drumul. În primul caz, prinţul va uita într-adevăr de ei, dar neştiind sigur cine i-a răpit pupila, o va căuta, va trimite scrisori maestrului, în care nu-l va mai învinovăţi, ci-l va întreba şi totul se va tărăgăna nespus de mult. În al doilea caz, bucuria produsă de întoarcerea fiicei lui Jurand va fi mai mare decât răzbunarea pentru răpirea ei. „Cu toate acestea, oricând putem spune că am găsit-o după atacul lui Jurand!” Acest ultim gând îl linişti cu totul pe Zygfryd. Cât despre Jurand, născocise de mult împreună cu Rotgier mijlocul ca, în caz că ar fi fost siliţi să-i dea drumul, să nu mai poată nici să se răzbune, nici să se plângă. Zygfryd se bucură în sufletu-i aspru, gândindu-se acum la acest mijloc. Se bucura de asemenea şi la gândul despre judecata lui Dumnezeu, care avea să aibă loc la castelul Ciechanów. Cât despre rezultatul luptei pe viaţă şi pe moarte, nu se temea de nimic. Îşi aduse aminte de un turnir de la Królewiac, când Rotgier învinsese doi cavaleri faimoşi care în ţara lor natală, Anjou, erau socotiţi de neînvins. Îşi aminti şi lupta de la Wilno cu un cavaler polonez, cu curteanul Spytko de Melsztyn, pe care Rotgier îl ucisese.

Şi faţa i se lumină, iar inima i se umplu de mândrie, întrucât pe Rotgier, un cavaler vestit, el îl condusese cel dintâi în campania din Lituania şi îl învăţase cele mai bune moduri de a lupta cu această seminţie. Iar acum, acest fecior va vărsa încă o dată sânge polonez şi se va întoarce acoperit de faimă. Şi cum va reprezenta judecata lui Dumnezeu, Ordinul va scăpa şi el de învinuiri... „Judecata

lui Dumnezeu!…” Cât ai clipi din ochi, inima i se strânse de un simţământ asemănător cu teama. Rotgier va lupta pe viaţă şi pe moarte în apărarea nevinovăţiei teutone, deşi ei erau vinovaţi, aşadar lupta pentru minciună… Dacă se va întâmpla o nenorocire? Dar după o clipă, lui Zygfryd i se păru iarăşi cu neputinţă. Rotgier nu poate fi învins.

Liniştindu-se în acest fel, bătrânul cruciat se mai gândi o vreme dacă n-ar fi mai bine s-o trimită pe Danusia la vreunul din castelele mai depărtate, care n-ar fi putut cădea niciodată sub asediul mazurienilor. Dar după ce chibzui un răstimp, renunţă şi la acest gând. Să pună la cale un atac şi să-l conducă putea s-o facă numai soţul fiicei lui Jurand, dar el avea să piară de mâna lui Rotgier… Pe urmă, vor fi cercetări numai din partea prinţului şi a prinţesei, întrebări, scrisori, plângeri, dar prin aceasta întâmplarea se va şterge şi se va uita, ca să nu mai vorbim că se va tărăgăna fără sfârşit. „Mai întâi, înainte de a se ajunge la ceva – îşi spuse Zygfryd – eu o să mor şi fiica lui Jurand o să îmbătrânească într-o temniţă teutonă”. Porunci totuşi ca la castel să fie totul gata de apărare şi de drum, pentru că nu ştia sigur ce-ar putea să rezulte din sfatul lui Rotgier, şi aşteptă.

În acest timp, se scurseră două zile de la termenul când Rotgier promisese mai înainte că va veni, apoi trei şi chiar patru, şi nici un alai nu se arăta la poarta castelului de la Szczytno. Abia a cincea zi, aproape pe înserate, răsună cornul străjii de la turnul porţii. Zygfryd, care tocmai sfârşise îndatoririle de seară, trimise îndată un slujitor să afle cine a sosit.

Slujitorul reveni în curând cu faţa schimbată, dar Zygfryd nu i-o putea observa, fiindcă în odaie focul ardea într-un cămin adânc şi făcea puţină lumină.

—Au venit? întrebă bătrânul cavaler.

—Da! răspunse slujitorul.

Dar în glasul lui era ceva ce-l îngrijoră de îndată pe teuton, aşa că îşi continuă vorba:

—Şi fratele Rotgier?

—L-au adus şi pe fratele Rotgier.

La acestea, Zygfryd se ridică de pe scaun. Un răstimp mai lung se sprijini cu mâna de rezemătoare, de parcă se temea să nu cadă, după care porunci cu glasul înăbuşit:

—Adu-mi mantia.

Slujitorul îi puse mantia pe umeri, iar el se vede că-şi recăpătase puterile, deoarece îşi trase singur gluga pe cap şi ieşi din încăpere.

În curând, ajunse în curtea castelului, unde se făcuse întuneric de-a binelea, şi se îndreptă prin zăpada ce scârţâia spre alaiul care, trecând de poartă, se oprise în apropiere. Acolo se afla o ceată de oameni şi ardeau câteva torţe, pe care izbutiseră să le aducă oştenii din garnizoană. La vederea bătrânului cavaler, oştenii se împrăştiară. La lumina torţelor, se vedeau feţele înfricoşate şi se auzeau şoptind glasuri în mohoreală.

—Fratele Rotgier…

—Fratele Rotgier a fost ucis…

Zygfryd se apropie de sania în care trupul fără viaţă zăcea pe paie acoperit cu mantia, şi-i ridică un colţ.

—Apropie lumina, porunci ridicându-şi gluga.

Unul dintre oşteni aplecă torţa la lumina căreia bătrânul teuton zări capul lui Rotgier şi faţa albă ca zăpada, îngheţată, înconjurată cu o năframă întunecată, cu care îi legaseră bărbia, ca să nu rămână cu gura deschisă. De altfel, toată faţa îi era parcă alungită şi atât de schimbată că puteai crede că este altcineva. Ochii îi erau acoperiţi de pleoape, iar în jurul lor şi la tâmple avea pete albăstrii. Pe obraji îi lucea o pojghiţă îngheţată.

Comturul privi îndelung în tăcerea înstăpânită. Ceilalţi se uitau la el, fiindcă ştiau cu toţii că era ca un tată pentru răposat şi ţinea mult la el. Dar nu i se scurse nici o lacrimă din ochi, doar obrazul îi era şi mai aspru decât de obicei, iar pe chip i se aşternuse o linişte îngheţată.

—Aşa mi l-au trimis! rosti într-un târziu.

Dar se întoarse numaidecât spre economul castelului:

—Până la miezul nopţii să-i facă sicriul şi să-i depună trupul în capelă.

—A mai rămas unul din sicriele făcute pentru cei omorâţi de Jurand, răspunse economul. O să poruncesc să-l căptuşească doar cu postav.

—Şi să-l acopere cu o mantie, urmă Zygfryd, acoperind faţa lui Rotgier, nu cu una ca asta, ci cu una de călugăr.

Iar după o clipă, adăugă:

—Şi să nu-i bateţi capacul în cuie.

Oamenii se apropiară de căruţă, Zygfryd îşi trase iarăşi gluga pe cap, dar se vede că-şi mai aminti ceva înainte de a pleca, fiindcă întrebă:

—Unde-i van Krist?

—A fost ucis şi el, răspunse unul dintre slujitori, dar au fost nevoiţi să-l îngroape la Ciechanów, pentru că începuse să putrezească.

—Bine.

Spunând acestea, se depărtă cu pas încet şi, întorcându-se în odaie, se aşeză pe acelaşi scaun pe care îl găsise vestea, şi rămase cu faţa împietrită, nemişcat, atât de mult, că slujitorul se îngrijoră şi începu să-şi bage capul pe uşă tot mai des. Ceasurile se scurseră unul după altul, la castel conteni forfota obişnuită, doar dinspre capelă se mai auziră o vreme bătăi de ciocan, iar după aceea nimic nu mai tulbură liniştea afară de chemările străjilor.

Era aproape miezul nopţii, când bătrânul cavaler se trezi parcă din somn şi-l chemă pe slujitor.

—Unde este fratele Rotgier? îl întrebă.

Dar flăcăul, tulburat de linişte, de cele petrecute şi de nesomn, se pare că nu-l înţelese, deoarece privi la el cu frică şi-i răspunse cu glasul tremurător:

—Nu ştiu, stăpâne!…

Iar bătrânul îi surâse cu un zâmbet sfâşietor şi-i spuse cu blândeţe:

—Copile, eu te întreb dacă este în capelă?

—Este, stăpâne.

—Atunci e bine. Spune-i lui Diederich să vină aici cu cheile şi cu o lampă şi să mă aştepte până când mă întorc. Să aducă şi căucelul cu cărbuni. În capelă este lumină?

—Ard lumânările de lângă sicriu.

Zygfryd se înveli în mantie şi ieşi.

Ajungând în capelă, se uită de la uşă, dacă nu mai este nimeni, apoi o închise cu grijă, se apropie de sicriu, îndepărtă două lumânări din cele şase care ardeau în sfeşnice mari de aramă, şi îngenunche alături.

Buzele nu i se mişcau deloc, aşa că nu se ruga. Un răstimp se mulţumi să privească la faţa încă frumoasă a lui Rotgier, de parcă voia să vadă urme de viaţă pe ea.

După care, în liniştea capelei, începu să strige cu glas înăbuşit:

—Fiule! Fiule!

Şi tăcu. Se părea că aşteaptă un răspuns.

Apoi întinzându-şi mâinile, îşi băgă degetele ca nişte gheare sub mantia ce acoperea pieptul lui Rotgier şi începu să-l pipăie; căută peste tot, la mijloc şi în amândouă părţile, mai jos de coaste şi sub clavicule, până când găsi o ruptură în postav, care începea de sus, de pe umărul drept, până la subsuoară, îşi trecu degetele pe toată lungimea rănii şi începu din nou să vorbească cu un glas în care parcă tremura plânsul:

—Oo!... Ce lovitură nemiloasă!... Şi spuneai că potrivnicul este aproape un copil!... Tot umărul! Tot umărul! Ai ridicat de atâtea ori braţul asupra păgânilor în apărarea Ordinului. Iar acum ţi l-a retezat un topor polonez... Şi aşa ţi-ai găsit sfârşitul! Gata! El nu te-a binecuvântat pentru că lui poate nu-i pasă de Ordinul nostru. M-a părăsit şi pe mine, deşi l-am slujit atâţia ani.

Cuvintele i se întrerupseră pe buzele tremurânde şi în capelă se lăsă iarăşi o tăcere surdă.

—Fiule! Fiule!

În glasul lui Zygfryd răsuna acum rugămintea şi totodată parcă striga şi mai încet, asemenea oamenilor care întreabă de o taină însemnată şi înfricoşătoare:

—Dacă eşti, într-adevăr, dacă mă auzi, dă-mi un semn: mişcă mâna sau deschide ochii pentru o clipă, fiindcă-mi geme inima în pieptul bătrân... dă-mi un semn, eu te-am iubit, vorbeşte-mi!...

Şi rezemându-şi mâinile de marginile sicriului, îşi aţinti ochii vultureşti pe pleoapele închise ale lui Rotgier şi aşteptă.

—Ei, cum poţi să vorbeşti, rosti în sfârşit, când dinspre tine vine răceală şi un aer lânced. Dar de vreme ce tu taci, o să-ţi spun eu ceva, aşa că sufletul tău să vină aici între lumânările aprinse şi să asculte.

Cu aceste vorbe, se aplecă spre faţa răposatului.

—Îţi aduci aminte când capelanul nu te-a lăsat să-l ucizi pe Jurand şi cum i-am jurat. Foarte bine, am să-mi respect jurământul, iar pe tine am să te bucur, oriunde te afli.

Spunând aceasta, se retrase de lângă sicriu, puse la loc sfeşnicele pe care le depărtase mai înainte, trase mantia peste trupul şi faţa răposatului şi ieşi din capelă.

Lângă uşă dormea cufundat într-un somn adânc slujitorul, iar înăuntru Diederich aştepta porunca lui Zygfryd.

Acesta era un om scund, vânjos, cu picioarele încovoiate şi faţa lată, animalică, acoperită în parte de o glugă cu marginea în colţuri, care-i ajungea până la umeri. Pe trup, purta un pieptar din piele de bou netăbăcită, iar la brâu o cingătoare la fel, de care-i atârna o legătură de chei şi un cuţit scurt. În mâna dreaptă, ţinea un felinar de fier cu apărători de băşică, iar în cealaltă un ceaunaş şi o torţă.

—Eşti gata? îl întrebă Zygfryd.

Diederich se înclină în tăcere.

—Ţi-am poruncit să aduci cărbuni în ceaunaş.

Omul îndesat nu răspunse nici de astă dată, arătă doar spre chiutucii care ardeau în cămin, luă o lopăţică de fier de lângă cămin şi începu să tragă de sub ei în ceaunaş cărbuni, după care aprinse felinarul şi aşteptă.

—Acum, ascultă, câine, îl repezi Zygfryd. Odinioară, ai destăinuit ce ţi-a poruncit să faci comturul Danveld, iar acesta a pus să ţi se taie limba. Dar pentru că poţi să-i arăţi prin semne capelanului tot ce vrei, află că dacă-i vei arăta cumva ce faci din porunca mea, o să pun să te spânzure.

Diederich se înclină din nou în tăcere, doar faţa i se strâmbă ameninţătoare când îşi aduse aminte, deoarece i se smulsese limba din cu totul altă pricină decât spunea Zygfryd.

—Acum, ia-o înainte şi condu-mă la temniţa lui Jurand.

Călăul apucă în mâna-i uriaşă mânerul ceaunaşului, ridică felinarul şi ieşiră. După uşă, trecură de slujitorul adormit şi coborând pe scări, nu se duseră spre uşa principală, ci prin spatele scărilor, dincolo de care începea un coridor îngust ce parcurgea toată lărgimea clădirii, sfârşindu-se cu o uşă mică şi grea într-o adâncitură a zidului. Diederich o deschise şi ieşiră iarăşi sub cerul liber, într-o curte mică, înconjurată în cele patru părţi cu hambare în care se păstrau rezervele de grâu în cazul asedierii castelului. Sub unul din aceste hambare, din partea dreaptă, erau temniţele pentru prinşi. Acolo nu se afla nici o strajă, fiindcă prinsul, chiar dacă ar fi izbutit să iasă din temniţă, ar fi ajuns în curte, a cărei singură ieşire era tocmai uşa mică.

—Aşteaptă! porunci Zygfryd.

Şi sprijinindu-se cu mâna de zid, se opri, întrucât simţi că se petrece ceva rău cu el şi nu mai poate să răsufle, ca şi când pieptul i-ar fi fost strâns într-o platoşă prea strâmtă. Pur şi simplu, întâmplările prin care trecuse îi depăşeau puterile slăbite. Mai simţi şi că fruntea i se acoperă sub glugă de broboane de sudoare rece şi hotărî

să se odihnească puţin.

După ziua mohorâtă, era o noapte neobişnuit de senină. Pe cer lumina Luna şi toată curtea mică era inundată de o lumină puternică în care zăpada împrumuta reflexe verzui. Zygfryd trase în piept cu lăcomie aerul proaspăt şi rece. Dar îşi aminti îndată că într-o noapte tot atât de luminoasă plecase şi Rotgier la Ciechanów, de unde se întorsese mort.

—Iar acum, zaci în capelă, murmură abia auzit.

Diederich, însă, crezând că comturul vorbeşte cu el, ridică felinarul şi-i lumină faţa îngrozitor de palidă, aproape cadaverică şi în acelaşi timp asemănătoare cu capul unui vultur pleşuv.

—Condu-mă! îl îndemnă Zygfryd.

Cercul galben de la lumina felinarului se mişcă din nou pe zăpadă şi porniră mai departe. În zidul gros al hambarului era o adâncitură, lângă care câteva trepte duceau spre o uşă scundă de fier. Diederich o deschise şi iarăşi începu să coboare pe trepte în deschizătura întunecată, ridicând mai sus felinarul, ca să-i lumineze drumul comturului. La capătul scării, era un coridor, în care, la dreapta şi la stânga, se aflau uşile foarte groase ale temniţei.

—La Jurand! porunci Zygfryd.

După o clipă, scrâşniră zăvoarele şi intrară. În groapă era întuneric beznă, aşa că Zygfryd, nevăzând bine la lumina leşietică a felinarului, îi porunci să aprindă torţa şi în curând, la lumina ei puternică, îl zări pe Jurand zăcând pe paie. Prinsul avea cătuşe la picioare, iar la mâini un lanţ puţin mai lung, care să-i îngăduie să ducă mâncarea la gură. Era îmbrăcat în acelaşi sac de cânepă în care se înfăţişase înaintea comturilor, acum, însă, acoperit de pete de sânge, deoarece în ziua aceea, în care lupta se sfârşise abia când cavalerul înnebunit de durere şi furie fusese prins într-o plasă şi oştenii voiseră să-l omoare, îl răniseră de câteva ori cu halebardele. Îi împiedicase capelanul de la Szczytno, iar loviturile nu se arătaseră prea grave, în

schimb pierduse atâta sânge, încât îl duseseră în temniţă mai mult mort decât viu. La castel, credeau cu toţii că îşi va da sufletul dintr-o clipă în alta, dar puterea lui uriaşă învinsese moartea şi trăise, deşi nu-i oblojiseră rănile şi-l zvârliseră într-o hrubă în care, când era dezgheţ, pica apa din tavan, iar când era ger, pereţii se acopereau de un stat gros de promoroacă şi cristale de gheaţă.

Aşadar, zăcea pe paie, în lanţuri, fără putere, dar uriaş, aşa că mai ales când era întins făcea impresia unei stânci care fusese cioplită în formă de om. Zygfryd porunci să-i lumineze faţa şi un timp îl cercetă în tăcere, după care se întoarse către Diederich şi-i zise:

—Vezi că mai are numai un ochi, lasă smoala să-i curgă în el.

În glasul lui se simţea parcă vlăguiala şi bătrâneţea, dar tocmai de aceea porunca părea şi mai înfricoşătoare. De aceea, torţa tremură puţin în mâna călăului; cu toate acestea o aplecă şi în curând în ochiul lui Jurand începură să cadă picăturile de smoală aprinsă, până când îl umplură de la sprâncene până la osul obrazului.

Faţa lui Jurand se strânse, mustaţa-i cânepie se ridică în sus şi-i descoperi dinţii încleştaţi, dar nu rosti nici un cuvânt şi, fie din cauza slăbiciunii, fie a îndârjirii înnăscute, nu scoase nici măcar un geamăt.

Iar Zygfryd îi spuse:

—Ţi s-a făgăduit libertatea şi ţi se va da drumul, dar nu vei mai putea învinui Ordinul, pentru că limba cu care-l umpleai de ocară, ţi se va tăia.

Şi iarăşi îi făcu semn lui Diederich, dar acesta scoase doar un sunet gutural şi arătă că are nevoie de amândouă mâinile, apoi că vrea să-i lumineze comturul.

Atunci bătrânul luă torţa şi i-o ţinu cu mâna întinsă, tremurătoare; totuşi, când Diederich îi apăsă pieptul lui Jurand cu genunchii, întoarse capul şi se uită la peretele acoperit de promoroacă.

O clipă răsună clinchetul lanţurilor, după care se auzi

gâfâitul unui piept omenesc, ceva ca o icnitură surdă din adânc, şi se lăsă tăcerea.

În cele din urmă, se auzi din nou glasul lui Zygfryd:

—Ascultă-mă, Jurand, pedeapsa pe care ai suferit-o te-ar fi ajuns şi aşa, dar în afară de asta, fratelui Rotgier, pe care l-a ucis soţul fiicei tale, i-am făgăduit că-i voi pune alături în sicriu mâna ta dreaptă.

Diederich, care se ridicase, auzind aceste cuvinte, se aplecă iarăşi deasupra lui Jurand.

După o vreme, bătrânul comtur şi Diederich trecură din nou prin curtea inundată de lumina Lunii. Trecând prin coridor, Zygfryd luă din mâinile călăului felinarul şi ceva întunecat învelit într-o cârpă, apoi îşi spuse cu voce tare:

—Acum, să ne întoarcem la capelă, iar după aceea în turn.

Diederich se uită cu luare-aminte la el, dar comturul îi porunci să se ducă la culcare, iar el se depărtă legănând felinarul spre ferestrele luminate ale capelei. Pe drum, se gândi la cele întâmplate. Era parcă aproape sigur că va veni şi rândul lui, şi acestea sunt ultimele lui fapte pe pământ; totuşi sufletu-i teuton, deşi mai mult crud decât înşelător din fire, se obişnuise de nevoie atât de mult să ascundă în spatele tertipurilor şi ale minciunilor faptele sângeroase ale călugărilor, încât şi acum se gândi fără să vrea că ar putea arunca ruşinea şi răspunderea pentru chinurile lui Jurand asupra altuia. Diederich era mut, nu va putea spune nimic şi chiar dacă poate să se înţeleagă prin semne cu capelanul, n-o va face din cauza fricii. Şi atunci? Atunci cine va dovedi că Jurand n-a fost rănit de atâtea ori în bătălie? Putea să-şi piardă uşor limba din pricina unei lovituri de suliţă între dinţi, paloşul sau toporul puteau să-i reteze fără greutate mâna dreaptă, iar ochi nu mai avea decât unul, aşa că ce era de mirare că i l-au scos, când, înnebunit de mânie, s-a aruncat de unul singur asupra întregii garnizoane de la Szczytno? Ah, Jurand! Ultima bucurie din viaţă cutremură o clipă inima bătrânului

teuton. Aşa-i, dacă Jurand va trăi, trebuie să-i dea drumul! Aici, Zygfryd îşi aduse aminte, când se sfătuise odată cu Rotgier şi cum acest frate mai tânăr îi spusese râzând: „Atunci n-are decât să se ducă încotro va vedea cu ochii, iar dacă nu va putea nimeri la Spychów, să întrebe de drum”. Pentru că ce se întâmplase, fusese plănuit în parte între ei. Acum, însă, când Zygfryd intră din nou în capelă şi îngenunchind lângă sicriu, puse la picioarele lui Rotgier mâna însângerată a lui Jurand, această din urmă bucurie care îl înfiorase, se răsfrânse de asemenea pentru ultima dată pe faţa lui.

—Uite, spuse, am făcut mai mult decât ne-am sfătuit: pentru că regele Jan de Luxemburg, deşi era orb, a luptat şi a murit cu fală, pe când Jurand nu va mai lupta şi va muri ca un câine lângă gard.

Aici, simţi că iar i se taie răsuflarea, ca şi mai înainte, când se dusese la Jurand, iar capul parcă i-l strângea un coif de fier, dar asta nu dură decât o clipă. Răsuflă adânc şi zise:

—Ehei, mi-a venit şi mie vremea. Nu te-am avut decât pe tine, iar acum nu mai am pe nimeni. Dar dacă mi-a fost predestinat să mai trăiesc, îţi jur, fiule, că şi mâna cealaltă, care te-a omorât, am să ţi-o pun în sicriu sau am să pier eu însumi. Ucigaşul tău e încă viu…

Aici, dinţii i se încleştară şi îl apucă un spasm atât de puternic, încât cuvintele i se întrerupseră pe buze şi abia după un răstimp începu să vorbească din nou cu glasul poticnit:

—Aşa-i… ucigaşul tău trăieşte încă, dar o să pun eu mâna pe el… iar înainte de a-l prinde, o să-l supun la chinuri mai rele decât moartea.

Şi tăcu.

După o clipă, se ridică şi apropiindu-se de sicriu, începu să murmure cu glasul liniştit:

—Acum, îmi iau rămas-bun de la tine… O să privesc

pentru ultima dată la faţa ta, poate că am să-mi dau seama dacă te bucuri de ce ţi-am făgăduit. Ultima oară!

Şi descoperi obrazul lui Rotgier, dar se retrase deodată.

—Râzi… se sperie, însă râzi groaznic…

Într-adevăr, trupul se dezgheţa sub mantie sau de la căldura lumânărilor, drept care începuse să se descompună neobişnuit de repede, şi faţa tânărului comtur devenise înspăimântătoare. Urechile umflate şi înnegrite arătau groaznic, iar buzele vinete şi umflate i se strâmbaseră parcă într-un zâmbet.

Zygfryd acoperi cât putu de repede această mască omenească înfiorătoare.

După care, luă felinarul şi ieşi. Pe drum, i se tăie răsuflarea pentru a treia oară, aşa că, întorcându-se în odaie, se întinse pe patu-i tare de călugăr şi un timp zăcu nemişcat. Se gândi că va aţipi, când deodată îl cuprinse un simţământ ciudat. Avea impresia că somnul nu va mai veni niciodată la el, în schimb, dacă va rămâne în această încăpere, va veni moartea.

Zygfryd nu se temea de ea. Vlăguit de oboseală şi fără speranţa de a adormi, o socotea ca pe o odihnă profundă, dar nu voia să-i cedeze în această noapte, aşa că aşezându-se în capul oaselor, începu să vorbească:

—Mai lasă-mă până mâine.

Şi deodată, auzi limpede un glas care-i şoptea la ureche:

—Ieşi din această odaie. Mâine va fi prea târziu şi n-ai să mai îndeplineşti ce-ai făgăduit; ieşi din această odaie!

Comturul se ridică şi cu mare greutate ieşi. Pe metereze, în turnurile de la colţuri, se strigau străjile. Lângă capelă, cădea pe zăpadă lumina verzuie de la ferestre. La mijloc, alături de fântâna de piatră, doi câini negri se jucau trăgând de o zdreanţă, încolo, curtea era goală şi tăcută.

—Aşadar, musai în această noapte? reluă Zygfryd. Sunt peste măsură de trist, dar viu… Dorm cu toţii. Jurand,

învins de durere, poate că doarme şi el, numai eu n-o să mai adorm. Vin, vin, fiindcă în odaie se află moartea, iar eu ţi-am promis… Dar pe urmă, n-are decât să vină moartea, dacă somnul nu poate. Tu râzi acolo, iar eu nu mai am putere. Râzi, se pare că te bucuri. Vezi şi tu, mi-au amorţit degetele, palmele nu mai au vlagă şi singur nu mai sunt în stare să fac asta… O s-o facă slujitoarea care doarme cu ea…

Spunând acestea, se îndreptă cu paşi greoi către turnul de lângă poartă. În acest timp, câinii care se jucau lângă fântâna de piatră, alergară spre el şi începură să se gudure. Într-unul din ei, Zygfryd recunoscu pe tovarăşul nedespărţit al lui Diederich, despre care se spunea la castel că-i slujeşte drept pernă.

După ce-l întâmpină pe comtur, câinele lătră o dată, de două ori, după care se întoarse spre poartă şi se apropie de ea, ca şi când i-ar fi ghicit gândurile omului.

În curând, Zygfryd ajunse înaintea uşiţei înguste de la turn, care se închidea noaptea pe dinafară. Trăgând zăvoarele, pipăi balustrada scării care începea în spatele uşii şi porni să urce treptele. Din cauza gândurilor răvăşite, uitase felinarul, aşa că urca bâjbâind, păşind cu grijă şi căutând treptele cu piciorul.

Deodată, după câţiva paşi, se opri, fiindcă mai sus, dar imediat în spatele lui auzi parcă gâfâitul unui om sau al unui animal.

—Cine-i acolo?

Nu-i răspunse nimeni, doar gâfâitul se înteţi.

Zygfryd era un om neînfricat; nu se temea de moarte, dar şi curajul lui, şi stăpânirea de sine secaseră cu totul în noaptea aceea îngrozitoare. Prin cap îi trecu gândul că-i aţine calea Rotgier şi părul i se făcu măciucă în creştetul capului, iar fruntea i se acoperi de o sudoare rece.

Se retrase până aproape de ieşire.

—Cine-i acolo? întrebă cu glasul înăbuşit.

Dar în clipa aceea ceva îl izbi în piept cu o putere atât de mare, încât bătrânul căzu leşinat pe spate prin uşa deschisă fără un geamăt.

Se aşternu tăcerea. După aceea, se ivi o siluetă întunecată şi începu să se strecoare spre grajdurile de lângă armurăria din partea stângă a curţii. Câinele uriaş al lui Diederich alergă în urma ei în tăcere. Celălalt câine îi urmă şi dispăru în umbra zidului, dar în curând se întoarse din nou adulmecând cu capul plecat şi alergând încet pe urmele celorlalţi. În acest fel, se apropie de Zygfryd care zăcea nemişcat, îl mirosi şi aşezându-se la capul lui, ridică botul şi începu să urle.

Urletul lui se auzi multă vreme, sporind jalea şi groaza acestei morţi mohorâte. În cele din urmă, scârţâi uşa ascunsă în adâncitura porţii mari şi în curte intră un străjer cu halebarda.

—Dar-ar boala-n el de câine! blestemă. Te-nvăţ eu să mai urli noaptea.

Şi îndreptând vârful suliţei spre el, vru să-l străpungă, dar în aceeaşi clipă văzu pe cineva zăcând în apropierea uşiţei deschise de la turn.

—Herjesus! Ce-i asta?...

Aplecându-şi capul, se uită la faţa omului căzut şi începu să strige:

—Hei, săriţi! Ajutor!

După care, se repezi la poartă şi începu să tragă din răsputeri de frânghia clopotului.

Capitolul VIII

CU TOATE CĂ GŁOWACZ SE GRĂBEA SĂ AJUNGĂ la Zgorzelice, nu putea să meargă atât de repede, pe cât ar fi vrut, deoarece drumurile deveniseră foarte grele. După iarna aspră, după gerurile năprasnice şi zăpada atât de

bogată, încât acoperise sate întregi, veni dezgheţul. Februarie, în ciuda renumelui, nu era câtuşi de puţin geros. Mai întâi, se lăsară ceţuri dese şi de nepătruns, urmate de ploi aproape torenţiale care topeau văzând cu ochii nămeţii albi, iar în pauzele dintre ploi sufla un vânt ca cel din luna lui martie, aşadar în rafale, care alunga şi învălmăşea norii umflaţi pe cer, iar pe pământ urla prin tufişuri, vuia prin păduri şi înfuleca zăpezile sub care nu de mult moţăiau coroanele şi ramurile în somnul tihnit de iarnă. Codrii se înnegriră dintr-odată. Prin lunci vălurea apa revărsată, râurile şi pâraiele se umflau. Se bucura de bogăţia apei doar păsăretul de baltă; în schimb, oamenilor ţinuţi ca în frâu, li se urâse prin case şi colibe. În multe locuri, de la un sat la altul se putea ajunge numai cu luntrea. Nu lipseau de bună seamă nicăieri stăvilare şi drumuri prin mlaştini şi păduri, întocmite din trunchiuri, dar acum stăvilarele se muiaseră, iar trunchiurile se cufundaseră prin locurile joase în noroaie şi trecerea peste ele devenise cu neputinţă sau cu primejdie. Cehul înainta cu mare greutate mai ales prin Wielkopolska cea plină de lacuri, unde apele din zăpada topită erau mai mari decât prin alte părţi ale ţării, iar din această cauză îndeosebi drumurile pentru călăreţi erau mai grele.

Aşa că era nevoit de multe ori să se oprească şi să aştepte săptămâni întregi fie prin târguri, fie prin sate sau pe la conace, unde erau primiţi de altminteri, după obicei, foarte bine, bucuroşi să asculte istorisiri despre teutoni, pe care le plăteau cu pâine şi sare. Drept care, se împrimăvărase de-a binelea pe lume şi trecuse cea mai mare parte din martie înainte ca el şi oamenii lui să se apropie de Zgorzelice şi Bogdaniec.

I se înteţeau bătăile inimii la gândul că în curând îşi va vedea stăpâna, căci deşi ştia că nu va fi niciodată a lui, ca şi steaua de pe cer, o îndrăgea din tot sufletul. Era hotărât totuşi să se ducă mai întâi la Maćko, pe de o parte, pentru că fusese trimis la el, iar pe de alta, fiindcă îi ducea oameni care aveau să rămână la Bogdaniec. După uciderea lui

Rotgier, Zbyszko îi luase în stăpânire şi oamenii din ceata lui, care după legile călugărilor, era alcătuită din zece cai şi tot atâţia inşi. Doi dintre ei plecaseră cu răposatul la Szczytno, iar pe cei rămaşi, ştiind câtă nevoie avea Maćko de ei, îi trimisese cu Głowacz în dar unchiului său.

Ajungând la Bogdaniec, cehul nu-l găsi pe Maćko acasă; i se spuse că plecase cu câinii şi abatele în pădure, dar se întoarse spre seară şi aflând că a venit la el o ceată mai mare, grăbi pasul, ca să-i întâmpine pe oaspeţi şi să le ofere găzduire. La început, nu-l recunoscu pe Głowacz, iar când acesta i se înclină şi-i spuse numele, se înspăimântă grozav şi zvârlind arbaleta şi căciula pe jos, strigă:

—Pentru Dumnezeu, mi l-au ucis, spune repede ce ştii!

—Nu e mort, răspunse cehul. E bine sănătos!

Auzind acestea, Maćko se ruşină puţin şi începu să gâfâie, în sfârşit, răsuflă adânc.

—Slavă Domnului Cristos! se bucură. Unde este?

—A plecat la Malborg, iar pe mine m-a trimis aici să-ţi aduc veşti.

—Păi el ce caută la Malborg?

—Îşi caută soţia.

—Teme-te de Dumnezeu, băiete! Care soţie!

—Fiica lui Jurand. O să am ce-ţi povesti fie şi toată noaptea, dar lasă-mă, cinstite stăpâne, să-mi trag sufletul, fiindcă sunt tare ostenit şi am călătorit toată noaptea.

Aşa că Maćko încetă un răstimp să-l mai întrebe, înainte de toate pentru că uimirea îl făcuse să-şi piardă graiul. Venindu-şi în fire, strigă la copilul de casă să mai pună lemne pe foc şi-i aduse cehului de mâncare, după care începu să umble prin încăpere, să dea din mâini şi să vorbească de unul singur:

—Nu-mi vine să cred… Fiica lui Jurand… Zbyszko s-a însurat…

—S-a însurat şi nu s-a însurat, zise cehul.

Abia acum se apucă să-i povestească în amănunt ce şi

cum s-a întâmplat, în vreme ce celălalt asculta cu lăcomie, întrerupându-l când şi când cu întrebări, fiindcă nu toate lucrurile erau limpezi în povestirea cehului. Głowacz nu ştia, spre exemplu, prea bine când se cununase Zbyszko, pentru că nu avusese loc nici o nuntă; era sigur, în schimb, că fusese o cununie, iar asta se întâmplase numai din pricina prinţesei Anna Danuta şi totul ieşise la iveală după venirea teutonului Rotgier, cu care Zbyszko se luptase, chemându-l la judecata lui Dumnezeu înaintea întregii curţi mazoviene.

—Aha! A luptat? exclamă cu ochii strălucitori de curiozitate Maćko. Ei şi?

—L-a doborât în două jumătăţi, dar şi pe mine m-a ajutat Dumnezeu cu scutierul.

Maćko începu iarăşi să răsufle greu, de astă dată de mulţumire.

—Îhâm! se bucură, cu el nu te joci. Ultimul din Grindină, dar aşa să-mi ajute Dumnezeu, nu cel din urmă. Ca şi atunci cu frizienii? Era doar un flăcăiandru…

Aici, se uită o dată, de două ori la ceh cu atenţie, după care iarăşi:

—Dar şi tu îmi placi. Şi se vede că nu minţi. Eu îl simt pe mincinos de departe. Scutierul nu înseamnă nimic, că şi tu zici că nu ţi-a făcut necazuri, dar să-i reteze umărul celuilalt fecior de câine, iar mai înainte să doboare un bour, asta da ispravă.

După care, întrebă deodată:

—Dar prada e bună?

—Am luat o armură, caii şi zece oameni, dintre care opt, stăpânul ţi-i trimite Domniei Tale.

—Ce-a făcut cu ceilalţi doi?

—I-a trimis să-l ducă pe răposat.

—Prinţul nu putea să-şi trimită slujitorii lui? Ăia nu se vor mai întoarce.

Cehul zâmbi când văzu cât este de lacom, lucru care-l trăda pe Maćko adesea.

—Tânărul stăpân nu mai are nevoie de ei acum, spuse. Spychów e o moştenire mare.

—Mare! Ei şi ce? Dar încă nu este a lui.

—Atunci a cui este?

Maćko mai că se ridică în picioare.

—Spune! Păi Jurand?

—Jurand se află în temniţă la teutoni şi îl aşteaptă moartea. Dumnezeu ştie dacă o să mai trăiască, iar dacă va trăi, nu se va mai întoarce; chiar dacă ar scăpa cu viaţă şi s-ar întoarce, preotul Kaleb ne-a citit testamentul şi le-a spus tuturor că moştenitorul are să fie tânărul stăpân.

Se vede că aceste veşti făcură o impresie adâncă asupra lui Maćko, atât de adâncă mai întâi pentru că erau şi nu erau bune, apoi fiindcă nu le putea pune cap la cap şi de aceea nu-şi putea stăpâni simţămintele pe care le încerca. Ştirea că Zbyszko se căsătorise, îi produse în primul moment multă durere, deoarece ţinea ca un tată bun la Jagienka şi îşi dorea din răsputeri să-l cunune cu ea. Dar, pe de altă parte, se obişnuise cu gândul că totul e pierdut şi pe urmă, fiica lui Jurand îi aducea ce nu-i putea aduce Jagienka: şi consideraţia prinţului, şi zestre, ca unică fiică, de multe ori mai mare. În sufletul lui, Maćko îl şi vedea pe Zbyszko curtean al prinţului, stăpânul proprietăţilor Bogdaniec şi Spychów, ba chiar viitor castelan. Lucrul nu era un neputinţă, pentru că în acele timpuri, se spunea despre un şlahtic fără avere: „A avut doisprezece feciori: şase i-au căzut în bătălii, şase au ajuns castelani”. Şi poporul, şi neamurile erau în drum spre măreţie. Numai o avuţie însemnată putea să-l ajute pe Zbyszko pe acest drum, aşa că lăcomia şi mândria de neam a lui Maćko aveau de ce se bucura. Cu toate acestea, bătrânul avea şi destule motive de nelinişte. El însuşi se dusese cândva la cavalerii teutoni să-l scape pe Zbyszko şi

adusese de acolo un vârf de fier sub coastă, şi uite că acum plecase şi Zbyszko la Malborg ca în gura lupului. Oare, acolo avea să-l aştepte soţia sau moartea? „Nu-l vor primi cu prea multă plăcere, se gândi Maćko, după ce nu de mult le-a ucis un cavaler de seamă, iar mai înainte îl înfruntase pe Lichtenstein, şi lor le place răzbunarea, câinii”. La acest gând bătrânul cavaler se îngrijoră. Îi trecu prin minte şi că nu se va putea ca Zbyszko, „fiind un om iute la mânie”, să nu se lupte acolo cu vreun neamţ. Dar de asta nu se temea prea mult. Lui Maćko îi era frică să nu pună mâna pe el. „I-au prins pe bătrânul Jurand şi pe fiica lui, nu se dăduseră în lături să-l prindă mai înainte şi pe prinţul însuşi la Zlotoryja, ce motive ar avea să nu facă şi cu Zbyszko la fel”.

Aici, îi trecu prin minte întrebarea: ce se va întâmpla dacă tânărul va scăpa nevătămat din mâinile teutonilor, dar nu-şi va mai găsi soţia? Deocamdată, Maćko se mângâie cu gândul că-i va rămâne Spychów de la ea, însă bucuria îi trecu repede. Pe bătrân îl interesa mult averea, dar neamul îl interesa şi mai mult, iar copiii lui Zbyszko la fel. „Dacă Danusia se va duce la fund ca o piatră aruncată în apă şi nu va şti nimeni dacă-i vie sau a murit, Zbyszko nu se va mai putea căsători a doua oară şi atunci nu va mai rămâne nici o Grindină pe lume de la Bogdaniec. Ehei! Cu Jagienka ar fi fost altfel!… Moczydoły, e adevărat, nu-i o moşie pe care s-o acopere cloşca întinzându-şi aripile şi nici câinele cu coada, iar o fată ca asta ar naşte în fiecare an fără greş, ca mărul acela din grădină”. Aşa că jalea lui Maćko spori şi mai mult decât bucuria noii moşteniri şi această jale şi nelinişte îl îndemnară să-l întrebe iarăşi pe ceh cum a fost şi când a avut loc cununia.

Iar cehul la acestea:

—Cinstite stăpân, ţi-am mai spus că nu ştiu când a avut loc şi nu pot jura doar ce bănuiesc.

—Şi ce bănuieşti?

—Pe stăpânul cel tânăr nu l-am lăsat singur o clipă cât

a fost bolnav, aşa că am dormit cu el în odaie. Doar într-o seară mi-au spus să ies afară, iar după aceea am văzut că s-au dus la el însăşi stăpâna milostivă împreună cu jupâniţa Jurand, cavalerul de Lorche şi preotul Wyszoniek. M-am mirat şi eu, fiindcă jupâniţa avea o cununiţă pe cap, dar am crezut că o să-l împărtăşească… Poate că a fost atunci… Îmi aduc aminte că stăpânul mi-a spus atunci să-l îmbrac frumos, ca pentru nuntă, dar m-am gândit că este pentru a primi Trupul lui Cristos.

—Şi pe urmă, au rămas singuri?

—N-au rămas singuri şi chiar dacă ar fi rămas, atunci stăpânul nu era în stare nici să mănânce singur. Iar înainte veniseră după jupâniţă oamenii lui Jurand, aşa că spre dimineaţă au şi plecat…

—Zbyszko n-a mai văzut-o de atunci?

—N-a mai văzut-o nimeni.

Urmă o clipă de tăcere.

—Tu ce crezi, întrebă Maćko din nou, o să-i dea drumul teutonii?

Cehul începu să clatine din cap, după care dădu din mână a lehamite.

—După mintea mea, răspunse încet, ea s-a pierdut pentru vecie.

—De ce? întrebă Maćko aproape înfricoşat.

—Pentru că dacă ne-ar fi spus că e la ei, am mai fi avut o speranţă. Am fi putut să ne plângem, să plătim răscumpărare sau s-o smulgem cu forţa. Dar ei ne-au spus aşa: Am avut o fată pe care am scăpat-o de tâlhari şi i-am dat de ştire lui Jurand, dar el s-a dezis de ea şi pentru inima noastră bună ne-a omorât atâţia oameni că nici o încăierare nu ne-ar fi costat mai mult.

—Atunci, i-au arătat şi lui Jurand o fată?

—Ei zic că i-au arătat. Dumnezeu ştie. Poate că nu-i

adevărat, sau poate i-au arătat pe alta. Dar este adevărat că le-a omorât oamenii şi ei sunt gata să jure că n-au răpit-o niciodată pe jupâniţa Jurand. Treaba este destul de încurcată. Chiar dacă maestrul le-ar da poruncă, o să-i spună că nu se află la ei. Şi cine o să dovedească minciuna? Cu atât mai mult că toţi curtenii de la Ciechanów vorbeau de scrisoarea lui Jurand, în care scrie negru pe alb că fata nu este la teutoni.

—S-ar putea să nu fie la ei?

—Domnia Ta!... Păi dacă ar fi răpit-o tâlharii, ar fi făcut-o numai pentru răscumpărare, nu pentru altceva. Iar pe de altă parte, tâlharii n-ar fi putut să scrie o scrisoare şi să pună pecetea stăpânului de la Spychów. N-ar fi avut nici olăcarul de trebuinţă.

—Adevărat. Dar ce nevoie au teutonii de ea?

—Păi răzbunarea lui Jurand pentru soţia lui? Ei preferă să se răzbune, în loc de miere şi vin, şi e drept că au şi pentru ce. Stăpânul de la Spychów a băgat groaza în ei, iar ce a făcut cu ultimele puteri, i-a înfuriat de tot... Au mai auzit că şi stăpânul meu a ridicat mâna asupra lui Lichtenstein, l-a ucis pe Rotgier... Pe mine m-a ajutat Dumnezeu şi i-am sucit braţul feciorului de câine. Ehei!... mă rog, ei erau patru, lovi-i-ar ciuma, iar acum a mai rămas numai unul în viaţă, cel mai bătrân. Şi noi avem dinţi, Domnia Ta.

Urmă din nou un moment de tăcere.

—Eşti un scutier cu mintea ageră, spuse Maćko în sfârşit. Şi ce crezi că vor face?

—Cneazul Witold e un om puternic; se vorbeşte că şi împăratul nemţilor i se înclină, şi ce-au făcut cu copiii lui? Ce, n-au destule castele, destule temniţe? Destule fântâni? Destule frânghii şi lanţuri pentru spânzurători?

—Pe viul Dumnezeu! exclamă Maćko.

—Să dea Dumnezeu să nu-l facă să dispară pe tânărul stăpân, deşi a plecat cu scrisoarea prinţului şi cu cavalerul de Lorche, care este un om puternic şi rudă cu alţi prinţi. Ei, n-am vrut să vin încoace, fiindcă acolo aş fi putut să lupt mai uşor cu cineva. Dar aşa mi-a poruncit. L-am auzit spunându-i odată bătrânului stăpân de la Spychów: „Voi sunteţi vicleni? îi zicea, pentru că eu cu viclenia nu fac nimic, iar cu ei tocmai de asta e nevoie. Oho, aici ar fi de folos unchiul meu Maćko!” Şi din pricina asta m-a trimis aici. Dar pe fiica lui Jurand, nici Domnia Ta n-ai s-o găseşti, fiindcă poate că sărmana se află pe lumea cealaltă, iar împotriva morţii nici viclenia nu izbândeşte nimic…

Maćko se adânci în gânduri şi abia după o tăcere mai lungă spuse:

—Hm! N-avem încotro! Viclenia nu te ajută cu nimic împotriva morţii. Dar dacă m-aş duce eu acolo şi aş afla măcar că i-au făcut fetei de petrecanie, Spychów i-ar rămâne şi aşa tot lui Zbyszko, care s-ar putea întoarce acasă şi să-şi ia altă soţie…

Maćko oftă de parcă i s-ar fi luat o greutate de pe inimă, iar Głowacz îl întrebă neliniştit cu glas şoptit:

—Jupâniţa de Zgorzelice?…

—Chiar aşa! încuviinţă Maćko, cu atât mai mult că e orfană, iar Cztan de Rogów şi Wilk de Brzozowa se înghesuie tot mai mult pe lângă ea.

Dar cehul zvâcni drept în picioare:

—Jupâniţa e orfană? Păi cavalerul Zych?

—Tu nu ştii nimic?

—Pe viul Dumnezeu! Ce s-a întâmplat?

—Adevărat, cum puteai să afli, când tu ai venit drept aici şi noi n-am vorbit decât de Zbyszko! E orfană! La drept vorbind, Zych de Zgorzelice n-a încălzit niciodată prea

mult locul acasă, poate doar atunci când avea oaspeţi. Altfel i s-ar fi urât să stea acasă. Abatele i-a scris că se duce în ospeţie la prinţul Przemko de Oświęcim şi îl pofteşte şi pe el. Iar lui Zych tocmai asta-i place, mai ales că îl cunoştea pe prinţ şi chefuise de multe ori cu el. Aşa că Zych vine la mine şi-mi zice: „Mă duc la Oświęcim, apoi la Glewice, Domnia Ta să ai grijă de Zgorzelice”. Eu parcă am presimţit ceva şi-i spun numaidecât: „Nu te duce, ai grijă de moştenire şi de Jagienka, deoarece ştiu că Cztan şi Wilk se gândesc la ceva rău”. Mai trebuie să ştii că abatele, ca să-i facă în ciudă lui Zbyszko, voia să-i dea fata lui Wilk sau lui Cztan, dar mai târziu, cunoscându-le obiceiurile, le-a tras o chelfăneală la amândoi şi i-a alungat de la Zgorzelice. Şi bine a făcut, dar nu prea mult, fiindcă i-a înverşunat grozav. Acum e puţină linişte, pentru că s-au bătut unul pe altul şi zac la pat, dar mai înainte nu mai aveam o clipă de pace. Şi toate erau pe capul meu: grija, apărarea. Iar Zbyszko vrea să plec şi eu acum… Ce-o să se întâmple aici cu Jagienka, nu ştiu, dar deocamdată să-ţi vorbesc şi de Zych. N-a ţinut seama de sfatul meu şi a plecat. Ei, şi au chefuit, s-au veselit! De la Glewice, s-au dus la tatăl prinţului Przemko, bătrânul Nosak, care stăpâneşte la Cieszyn. Şi tocmai atunci, Jaśko, prinţul de Racibórz, care-l ura pe prinţul Przemko, a trimis tâlharii asupra lor sub conducerea cehului Chrzan. Prinţul Przemko s-a prăpădit şi odată cu el şi Zych de Zgorzelice, nimerit de o săgeată în beregată. Abatele a fost asurzit de o lovitură cu îmblăciul de fier, astfel că şi acum dă mereu din cap, habar nu are ce se petrece pe lume şi şi-a pierdut graiul cred că pentru totdeauna. Pe Chrzan, bătrânul prinţ Nosak l-a cumpărat de la stăpânul de Zambach şi atâta l-a chinuit, că nici oamenii mai în vârstă nu mai auziseră de

asemenea caznă, dar suferinţa vinovatului nu i-a micşorat jalea după fiul pierdut, pe Zych nu l-a înviat şi nici lacrimile Jagienkăi n-au contenit. Aşa că asta-i... Cu şase săptămâni în urmă l-au adus pe Zych aici şi l-au înmormântat.

—Un stăpân atât de puternic!... Oftă cehul cu durere. Nici eu nu eram un slăbănog la Bolesławiec, dar el nici cât ai spune o rugăciune n-a irosit cu mine şi m-a luat în robie. Dar ce robie a fost asta, n-aş schimba-o nici pe libertate... A fost un stăpân cumsecade, bun! Să-i dea Dumnezeu lumină veşnică. Ehei, jalea-i jale, dar cel mai rău îmi pare de biata orfană.

—Sărmana, are şi inimă simţitoare. Unele nu-şi iubesc nici mamele cum îşi iubea ea tatăl. Şi pe deasupra, este primejdios pentru ea să stea la Zgorzelice. După înmormântare, nici nu apucase zăpada să acopere mormântul lui Zych, că Cztan şi Wilk au şi dat buzna la conacul de la Zgorzelice. Din fericire, oamenii mei aflaseră dinainte, aşa că i-am sărit în ajutor cu slujitorii mei şi a dat Dumnezeu de i-am alungat. Abia după încăierare, fata mi-a îmbrăţişat picioarele şi mi-a mărturisit: „Dacă n-am putut să fiu soţia lui Zbyszko, n-am să fiu a nimănui, dar scapă-mă, Domnia Ta, de smintiţii ăştia, că mai bine mor decât să fiu a lor...” Află de la mine că acum nici n-ai să mai recunoşti Zgorzelice, pentru că am făcut aproape un castel acolo. Au mai dat năvală de două ori după aceea, dar n-au avut izbândă. Acum, o vreme, este pace, întrucât, aşa cum ţi-am spus, s-au bătut între ei şi nici unul nu se poate ridica din pat.

Głowacz nu răspunse nimic, dar ascultând ce-i povestea Maćko despre Cztan şi Wilk, începu să scrâşnească din măsele atât de tare, de parcă cineva deschidea şi închidea o uşă care scârţâia, după care îşi şterse palmele-i

puternice de pulpe, ca şi când l-ar fi mâncat pielea. În cele din urmă, bâigui cu greutate un singur cuvânt:

—Netrebnicii…

Dar în aceeaşi clipă, răsunară glasuri în tindă, uşa se deschise şi în odaie intră în fugă Jagienka împreună cu cel mai mare dintre fraţi, Jaśko, care avea paisprezece ani şi semăna leit cu ea.

Aflând de la sătenii din Zgorzelice, care văzuseră că o ceată condusă de cehul Hlawa se îndrepta spre Bogdaniec, se înspăimântase ca şi Maćko, dar când îi spuseseră că Zbyszko nu era cu ei, fusese aproape sigură că s-a întâmplat o nenorocire, aşa că venise într-un suflet la Bogdaniec să întrebe care-i adevărul.

—Ce s-a întâmplat?… Pe viul Dumnezeu! strigă din prag.

—Ce trebuia să se întâmple? răspunse Maćko. Zbyszko trăieşte şi e sănătos.

Cehul se repezi spre stăpâna lui şi îngenunchind, începu să-i sărute tivul rochiei, dar ea, neluându-l în seamă, deoarece auzise răspunsul bătrânului cavaler, îşi întoarse capul din lumina focului şi abia după un răstimp, amintindu-şi parcă de obiceiul de cuviinţă, le dădu bineţe:

—Lăudat fie Iisus Cristos!

—În vecii vecilor, răspunse Maćko.

Iar ea, văzându-l acum pe ceh la picioarele ei, se aplecă spre el.

—Mă bucur din tot sufletul să te văd, Hlawa, dar de ce ţi-ai părăsit stăpânul?

—El m-a trimis, stăpână milostivă.

—Ce ţi-a poruncit?

—Mi-a poruncit să plec la Bogdaniec.

—La Bogdaniec?… Şi mai ce?

—M-a trimis după un sfat… şi cu închinăciune, să-ţi dau bineţe.

—Numai la Bogdaniec, atâta? Ei bine, dar el unde

este?

—La teutoni, a plecat la Malborg.

—Nu-i mai e dragă viaţa? De ce?

—Milostivă stăpână, s-a dus să caute ce n-o să mai găsească.

—Aşa-i, n-o să mai găsească! se amestecă Maćko. Aşa cum nu poţi să baţi cuiul fără ciocan, nici voinţa omului nu poate face nimic fără Dumnezeu…

—Ce tot vorbeşti? întrebă Jagienka.

Dar Maćko răspunse tot cu o întrebare:

—Zbyszko nu ţi-a spus nimic despre fiica lui Jurand, că l-am auzit vorbind?

La început, Jagienka nu răspunse şi abia după o vreme, spuse, înăbuşindu-şi oftatul:

—E, mi-a spus! De ce să nu-mi spună?

—Foarte bine, că aşa o să-mi fie mai uşor să vorbesc, zise bătrânul.

Şi începu să-i povestească tot ce auzise de la ceh, mirându-se şi el că pe alocuri îi venea greu să vorbească şi se poticnea. Şi pentru că totuşi era un om isteţ şi nu voia s-o „înşele” pe Jagienka, insista asupra celor ce credea el însuşi, anume că Zbyszko nu fusese niciodată bărbatul Danusiei şi că ea dispăruse pentru totdeauna.

Cehul întărea din când în când, înclinând din cap sau repetând: „Pentru Dumnezeu, chiar aşa este!” ori „E întocmai aşa şi nu altfel!”, iar fata asculta cu genele plecate, atât de liniştită şi de tăcută, încât tăcerea ei îl uimi pe Maćko.

—Ei, ce zici de asta? întrebă sfârşind ce avea de spus.

Ea, însă, nu răspunse nimic, doar două lacrimi îi luciră sub genele lăsate şi îi şiroiră pe obraji.

După o clipă, se apropie de Maćko şi, sărutându-i mâna, spuse:

—Fie lăudat…

—În vecii vecilor, răspunse bătrânul. Te grăbeşti să te

duci acasă? Rămâi cu noi.

Dar ea nu vru să rămână, spunând că nu pregătise cina acasă. Maćko, deşi ştia că la Zgorzelice este bătrâna şlahciancă Sieciechowa, care putea să-i ţină locul, nu stărui s-o oprească, înţelegând că tristeţea nu se bucură să-şi arate lacrimile oamenilor şi că omul e ca peştele care, simţind în el vârful undiţei, se cufundă cât mai adânc în apă.

Astfel că se mulţumi s-o mângâie pe cap, apoi o conduse împreună cu cehul până în curte. Dar cehul scoase calul din grajd, încălecă şi plecă în urma stăpânei.

Maćko, revenind în odaie, oftă şi clătinând din cap, începu să murmure:

—Prost mai e şi Zbyszko ăsta!... Parcă fata şi-a lăsat mirosul în odaie!

Şi sufletul i se umplu de jale. Se gândi că dacă Zbyszko ar fi luat-o îndată după ce se întorseseră acasă, poate că până acum ar fi apărut bucuria şi veselia în casă. Pe când aşa? Ajunge să-i pomeneşti numele, ca s-o podidească lacrimile, iar ditamai flăcăul umblă prin lume, o să se tot dea cu capul de zidurile de la Malborg, până când o să şi-l spargă, iar acasă e pustiu, numai armele de pe pereţi îşi rânjesc luciul. Gospodăria şi alergătura n-aduc nici un folos, la fel Spychów şi Bogdaniec, dacă n-ai cui să le laşi.

Aici, mânia începu să-i clocotească în suflet.

—Aşteaptă, tu, mult şi bine, îl certă cu voce tare, eu n-o să vin după tine, n-ai decât să faci ce vrei!

Dar în aceeaşi clipă, parcă în ciudă, îl apucă un dor grozav de Zbyszko. „Mă rog, n-o să mă duc, se gândi, şi atunci, o să stau acasă? N-o să stau! Pedeapsa lui Dumnezeu? Să nu-l mai văd măcar odată în viaţă pe nebunaticul acesta, nu-i cu putinţă! A spintecat iarăşi un fecior de câine şi a luat pradă bună... Alţii încărunţesc până când dobândesc centura, dar lui prinţul i-a şi dăruit pintenii de cavaler... Şi pe bună dreptate, pentru că sunt o mulţime de copii de casă printre şlahtici, dar unul ca

acesta nu cred că se mai află”.

Îl cuprinse duioşia şi începu să se uite mai întâi la armuri, la paloşe şi la topoarele care se înnegreau de fum, chibzuind parcă în gând ce să ia cu el şi ce să lase, după care ieşi din odaie, întâi pentru că nu mai putea rezista, iar în al doilea rând, ca să dea poruncă să se ungă carele şi să dea cailor porţie dublă.

În curte, unde amurgea, îşi aminti de Jagienka, care încălecase puţin mai înainte şi se îngrijoră din nou.

—Dacă-i musai, o să plec, îşi zise, dar cine o s-o apere aici pe fată de Cztan şi de Wilk? Trăsni-i-ar Dumnezeu!…

În acest timp, Jagienka mergea împreună cu micul Jaśko pe drumul din pădure spre Zgorzelice, iar cehul îi urma în tăcere, cu inima împovărată de jale şi dragoste… Văzuse mai înainte lacrimile fetei, acum privea la silueta întunecată, abia vizibilă în mohoreala pădurii şi îi ghicea mâhnirea şi durerea.

Avea impresia că dintr-un moment în altul se vor întinde spre ea din întuneric şi desişuri mâinile hrăpăreţe ale lui Wilk sau ale lui Cztan şi la acest gând, îl cuprindea o poftă de luptă sălbatică. Uneori devenea atât de puternică, încât îi venea să înşface baltagul sau paloşul şi să reteze măcar pinii de pe drum. Simţea că dacă şi-ar cheltui astfel puterea, i s-ar uşura inima. În sfârşit, s-ar fi bucurat şi dacă ar fi pornit calul în galop, dar ei mergeau la pas înaintea lui, aproape fără un cuvânt, deoarece şi micul Jaśko, deşi vorbăreţ din fire, văzând după câteva încercări că sora lui nu vrea să-i răspundă, se adânci şi el în tăcere.

Dar când ajunseră aproape de Zgorzelice, jalea din inima cehului învinse mânia împotriva lui Cztan şi Wilk. „Nu mi-ar părea rău nici de sângele meu pentru tine, îşi spuse, numai să-ţi aduc mângâiere, dar ce pot să fac, nefericitul de mine? Ce să-ţi spun? O să-ţi spun că mi-a poruncit să vin cu închinăciune şi să dea Dumnezeu să te mulţumeşti cu atâta.

Cugetând în acest fel, îşi apropie calul de calul Jagienkăi.

—Stăpână milostivă…

—Mergi şi tu cu noi? îl întrebă fata tresărind parcă din somn. Ce vrei să-mi spui?

—Am uitat ce mi-a poruncit stăpânul să-ţi spun. Când am plecat de la Spychów, m-a chemat şi mi-a spus aşa: „Să-i îmbrăţişezi picioarele jupâniţei de Zgorzelice, pentru că n-o să uit de ea nici la bine, nici la rău, iar pentru ce a făcut pentru unchiul şi pentru mine, s-o răsplătească Dumnezeu şi să-i dea sănătate”.

—Să-l răsplătească şi pe el pentru vorba bună, răspunse Jagienka.

După care adăugă cu un glas ciudat, care-l tulbură adânc:

—Şi pe tine, Hlawa.

Discuţia se întrerupse o vreme, dar scutierul era mulţumit de el şi de ce-i spusese jupâniţei, fiindcă în sinea lui adăugă: „Cel puţin să nu creadă că nu-i este recunoscător”. Şi începu să caute în mintea lui de om simplu să-i mai spună ceva, aşa că urmă:

—Jupâniţă…

—Ce este?

—Voiam să-ţi mai spun, cum i-am spus şi bătrânului stăpân de la Bogdaniec, că cealaltă s-a pierdut pentru totdeauna şi n-o s-o regăsească niciodată, chiar dacă l-ar ajuta însuşi maestrul.

—Este totuşi soţia lui, răspunse Jagienka.

Cehul începu să clatine din cap:

—Aşa soţie…

Jagienka nu-i mai răspunse nimic, dar acasă, după cină, când Jaśko şi fraţii mai mici se duseră să se culce, îi spuse să aducă un urcior cu mied şi întorcându-se spre ceh, îl întrebă:

—Aş vrea să mai stăm puţin de vorbă, dar poate că ţi-e somn.

Deşi ostenit, cehul era gata să stea de vorbă fie şi până dimineaţa, aşa că începură să discute, mai degrabă el să povestească, încă o dată în amănunt, tot ce avuseseră de întâmpinat Zbyszko, Jurand, Danusia şi el însuşi.

Capitolul IX

MAĆKO SE PREGĂTEA DE DRUM, iar Jagienka nu se mai arătă pe la Bogdaniec vreme de două zile, pe care le petrecu sfătuindu-se cu cehul. Bătrânul cavaler o întâlni abia a treia zi, într-o duminică, în drum spre biserică. Se ducea la Krześnia cu frăţiorul Jaśko şi cu o ceată mare de slujitori, deoarece nu era sigură dacă Wilk şi Cztan mai zac la pat şi n-o s-o atace pe drum.

—Voiam şi aşa să trec după slujbă pe la Bogdaniec, spuse dându-i bineţe lui Maćko, fiindcă am o treabă care nu suferă întârziere cu Domnia Ta, dar putem să vorbim chiar acum de ea.

Spunând acestea, trecu în fruntea alaiului, nevrând se vede ca slujitorii să audă ce vorbea, iar când Maćko ajunse lângă ea, îl întrebă:

—Pleci şi Domnia Ta sigur?

—Cu ajutorul lui Dumnezeu, chiar mâine, nu mai târziu.

—Şi la Malborg?

—Acolo sau în altă parte. Unde va fi nevoie.

—Atunci, ascultă-mă şi pe mine. M-am gândit mult ce-mi rămâne de făcut, iar acum vreau să mă sfătuiesc şi cu Domnia Ta. Mai de mult, când trăia tata, iar abatele era puternic, era altceva. Cztan şi Wilk credeau şi ei că voi alege pe unul dintre ei şi se ţineau în frâu unul pe celălalt. Acum, însă, o să rămân fără nici o apărare şi fie că voi sta

la Zgorzelice în întăritură ca într-o temniţă, fie că mă va năpăstui vreunul dintre ei. Spune şi Domnia Ta dacă nu-i aşa?

—Ba da, răspunse Maćko, m-am gândit şi eu la asta.

—Şi ce-ai plănuit?

—N-am plănuit nimic, dar trebuie să-ţi spun că aici suntem în Polonia şi asuprirea unei fete se pedepseşte aspru după lege.

—Asta-i bine, hotarul nu este prea greu de trecut. Ştiu şi eu că şi Silezia se află în Polonia, iar acolo prinţii se ceartă pretutindeni şi se încalcă unul pe altul. Dacă ar fi trăit tatăl meu drag. Acolo s-au adunat nemţii şi fac ce-i taie capul, iar când vrea cineva să se ascundă printre ei, o şi face fără greutate. Sigur că mie mi-ar fi uşor să scap de Cztan şi de Wilk, dar mă gândesc la fraţii mei. Dacă n-aş mai fi eu aici, ar fi linişte, iar dacă aş rămâne la Zgorzelice, Dumnezeu ştie ce se poate întâmpla. Au loc încăierări, încălcări de pământuri, iar Jaśko are numai paisprezece ani şi nici o putere, ce să mai vorbim de a mea, nu-l poate ţine în frâu. Ultima dată, când ne-ai sărit în ajutor, s-a repezit înainte şi când Cztan şi-a aruncat buzduganul într-ai noştri, era cât pe ce să-l nimerească în cap. Ehei! Jaśko le-a spus slujitorilor că-i va chema pe amândoi la luptă pe pământ bătătorit. N-o să mai am nici o zi de linişte, îţi spun eu, că celor mai mici li s-ar putea întâmpla să-i lovească năpasta.

—Adevărat! Cztan şi Wilk sunt nişte feciori de câini, spuse Maćko cu însufleţire, dar nu vor ridica mâna asupra unor copii. Ptiu! Numai un teuton poate face una ca asta.

—Nu vor ridica mâna asupra copiilor, dar la înghesuială sau, Doamne fereşte, în caz de foc, poţi fi lesne vătămat. Ce să mai vorbim! Bătrâna Sieciechowa ţine la

fraţii mei ca la propriii copii, aşa că nu vor duce lipsă de îngrijire, dar fără mine, le va fi mai rău decât cu mine.

—Poate fi, răspunse Maćko.

După care, privi cu luare-aminte la fată:

—Dar tu ce vrei?

Jagienka răspunse cu glasul înăbuşit.

—Ia-mă şi pe mine cu Domnia Ta.

La acestea, Maćko, deşi nu-i era prea greu să ghicească sfârşitul discuţiei, rămase de-a dreptul uluit, opri calul şi strigă:

—Teme-te de Dumnezeu, Jagienka!

Ea, însă, îşi coborî capul în piept şi răspunse cu sfială parcă, totodată cu tristeţe:

—O, Doamne! În ce mă priveşte, prefer să-mi vărs focul, decât să-l ţin ascuns. Şi Hlawa, şi Domnia Ta îmi spuneţi că Zbyszko n-o va mai găsi niciodată pe cealaltă, iar cehul se aşteaptă şi la mai rău. Dumnezeu mi-e martor că nu i-l doresc. Maica Domnului s-o ferească, sărmana, de toate relele. Ea i-a plăcut mai mult lui Zbyszko decât mine, aşa că nu putem face nimic! Aşa mi-a fost soarta. Dar vezi, Domnia Ta, câtă vreme Zbyszlo n-o va găsi sau, cum credeţi Domniile Voastre, dacă n-o va găsi niciodată, atunci…

—Atunci ce? întrebă Maćko văzând că fata se încurcă şi se poticneşte tot mai rău.

—Nici eu nu vreau să fiu nici a lui Cztan, nici a lui Wilk şi nici a nimănui.

Maćko răsuflă mulţumit.

—Credeam că l-ai şi uitat, spuse.

Dar ea îi răspunse cu şi mai multă tristeţe:

—Of!…

—Atunci, ce vrei? Cum pot să te iau printre teutoni?

—Nu-i neapărată nevoie să mă duci printre teutoni.

Acum, aş vrea să merg măcar la abate, care se află ţintuit la pat de boală la Sieradz. Acolo, n-are nici un suflet binevoitor lângă el, pentru că mai mult ca sigur că trubadurii lui au mai multă grijă de urcior decât de el, şi doar e naşul şi binefăcătorul meu. Chiar dacă ar fi sănătos, tot aş prefera să mă apere el, fiindcă oamenii se tem de el.

—Eu n-am de gând să mă împotrivesc, spuse Maćko, care în fond era bucuros de hotărârea Jagienkăi, întrucât, cunoscându-i pe cavalerii teutoni, era convins că Danuśka nu va scăpa vie din mâinile lor. Îţi spun, însă, că pe drum o fată înseamnă multă bătaie de cap.

—Poate cu alta, Domnia Ta, dar nu cu mine. N-am luptat niciodată până acum, dar pentru mine nu-i o noutate să mânuiesc arbaleta şi să îndur greutăţile unei vânători. Dacă trebuie, trebuie, să n-ai teamă. O să iau hainele lui Jaśko, o plasă pentru păr, săbioara la cingătoare şi sunt gata de drum. Deşi mai mic, Jaśko e tot atât de înalt, ca şi mine, iar la faţă semănăm în atât de mult, încât de Lăsata-secului, când ne schimbam hainele, nici răposatul tata nu mai ştia să spună care-i el şi care-s eu… O să vezi că n-o să mă recunoască nici abatele şi nici altcineva.

—Nici Zbyszko?

—Dacă-l voi vedea…

Maćko căzu pe gânduri o clipă, după care zâmbi deodată şi zise:

—Cred că Wilk de Brzozowa şi Cztan de Rogow o să turbeze de furie!

—N-au decât să turbeze. Ar fi mai rău să vină după noi.

—Ei, nu mi-e frică. Sunt bătrân, dar e mai bine să nu ajungă sub pumnul meu. Şi al tuturor celor cu deviza Grindină! Pe al lui Zbyszlo l-au şi încercat.

Tot vorbind aşa, ajunseră la Krześnia. În biserică, era şi bătrânul Wilk de Brzozowa, care arunca priviri posomorâte

din când în când spre Maćko, dar acesta nu-l lua în seamă. Aşa că se întoarse acasă după slujbă împreună cu Jagienka. Dar când se despărţiră la răspântie şi ajunse singur la Bogdaniec, începură să-i treacă prin minte gânduri mai puţin vesele. Înţelegea că nici pe cei de la Zgorzelice, nici pe fraţii Jagienkăi, în caz că aceasta avea să plece, nu-i ameninţă nimic. „La fată s-ar încumeta, îşi spuse, pentru că asta-i altceva, dar asupra orfanilor şi a averii nu vor ridica mâna, fiindcă s-ar acoperi de ruşine şi toţi ar porni împotriva lor ca împotriva unor lupi adevăraţi. Pe când Bogdaniec va rămâne în grija lui Dumnezeu!... Vor goli gropile de cereale, vor fura cirezile, îi vor goni pe ţărani!... Când mă voi întoarce, cu ajutorul lui Dumnezeu, o să le iau înapoi şi am să-i dau în judecată, fiindcă la noi domneşte nu numai pumnul, ci şi legea... Numai că mă voi mai întoarce oare, şi când va fi acesta?... S-au înverşunat straşnic împotriva mea că nu-i las să se apropie de fată, dar dacă ea mă va însoţi, vor fi şi mai îndârjiţi?

Şi îl cuprinse jalea, fiindcă se ocupase temeinic de treburile gospodăriei la Bogdaniec, iar acum era sigur că la întoarcere va găsi totul părăginit.

„Trebuie totuşi să mă descurc într-un fel”, se gândi.

Într-adevăr, după-amiază porunci să i se pună şaua pe cal, încălecă şi plecă drept spre Brzozowa.

Ajunse pe înserat. Bătrânul Wilk se afla în odaia din faţă înaintea unui urcior cu mied, iar tânărul, vătămat de Cztan, zăcea acoperit cu piei pe o laviţă şi bea şi el. Maćko intră pe neaşteptate în încăpere şi se opri în prag cu faţa aspră, înalt, osos, fără platoşă, dar cu paloşul la şold. Îl recunoscură amândoi de îndată, fiindcă pe obraz îi cădea lumina flăcărilor, astfel că în primul moment tatăl şi fiul săriră ca fulgerul în picioare şi repezindu-se la pereţi, luară armele care le căzură în mână.

Dar bătrânul umblat prin lume, care cunoştea dintr-o privire oamenii şi obiceiurile, nu-şi pierdu cumpătul câtuşi de puţin, nu încercă să scoată sabia, îşi sprijini doar mâna în şold şi rosti cu glasul liniştit în care se simţea batjocura:

—Ia te uită! Asta-i ospeţia şlahticilor la Brzozowa?

La aceste cuvinte, ceilalţi îşi lăsară mâinile în jos, iar după o clipă, bătrânul scăpă paloşul pe jos, iar tânărul suliţa şi rămaseră amândoi cu gâturile întinse spre Maćko; doar feţele, încă ameninţătoare, răsfrângeau mirarea şi ruşinea.

Acesta, însă, zâmbi şi spuse:

—Lăudat fie Iisus Cristos!

—În vecii vecilor.

—Şi Sfântul Jerzy.

—Suntem slujitorii lui.

—Am venit ca la un vecin, cu bunăvoinţă.

—La fel te întâmpinăm şi noi. Oaspetele e sfânt pentru noi.

Bătrânul Wilk se repezi la Maćko urmat de fiul său şi amândoi îi strânseră mâna, apoi îl aşezară pe locul de cinste la masă. Într-o clipită aruncară câteva reteveie pe foc, acoperiră masa cu o faţă de masă, aduseră farfurii pline cu mâncare, stacane cu bere, urcioare cu mied şi începură să mănânce şi să bea. Tânărul Wilk arunca din când în când câte o privire nedumerită spre Maćko, în care cinstirea faţă de oaspete se străduia să învingă ura faţă de om, dar îl îmbia cu atâta vrednicie, încât păli de oboseală, fiindcă era rănit şi lipsit de putere. Şi tatăl, şi fiul ardeau de curiozitate să afle de ce venise Maćko, totuşi nici unul nu-l întrebă nimic, aşteptând să vorbească el mai întâi.

Maćko, în schimb, ca un om dedat cu bunele obiceiuri, lăudă mâncarea, băutura şi ospeţia şi abia după ce se sătură bine, privi înainte serios şi zise:

—Se întâmplă de multe ori ca oamenii să se certe, ba chiar să se lupte, dar pacea dintre vecini este mai bună ca toate.

—Nimic nu-i mai vrednic de laudă ca pacea, răspunse tot atât de grav bătrânul Wilk.

—Se mai întâmplă, urmă Maćko, ca atunci când un om

trebuie să plece într-o călătorie îndepărtată, deşi a trăit în duşmănie cu cineva, îi pare totuşi rău şi nu vrea să se despartă fără să-şi ia rămas-bun de la el.

—Dumnezeu să te răsplătească pentru vorba bună.

—Nu e numai vorbă, ci şi faptă, fiindcă am venit.

—Ne bucurăm din tot sufletul. Bine ar fi ca Domnia Ta să vii şi în fiecare zi.

—Să dea Dumnezeu să pot să vă ospeţesc şi eu la Bogdaniec pe Domniile Voastre, cum se cuvine să facă oamenii care cunosc onoarea de cavaler, dar eu trebuie să plec repede la drum.

—La război, sau la vreun loc sfânt?

—Aş prefera la cel din urmă, dar e şi mai rău, fiindcă-i vorba de teutoni.

—De teutoni! se minunară deodată tatăl şi fiul.

—Întocmai! răspunse Maćko. Iar cine se duce printre ei fără a le fi prieten, acela e mai bine să se împace cu Dumnezeu şi cu oamenii ca să nu-şi piardă numai viaţa, ci şi iertarea veşnică.

—Mare mirare, exclamă bătrânul Wiik. N-am mai văzut un om care să ţină legătura cu ei fără să aibă parte de nedreptate şi asuprire.

—Ca şi întregul nostru regat! adăugă Maćko. Nici Lituania, înainte de botezul sfânt, nici tătarii nu ne-au adus atâta suferinţă ca aceşti călugări diabolici.

—Adevărul curat, dar ştii cum e: curge, curge, până se umple paharul, şi acum e vremea să sfârşim cu ei, asta e!

Spunând acestea, bătrânul scuipă puţin în amândouă palmele, iar tânărul adăugă:

—Altfel nu poate fi.

—Şi aşa va fi, într-adevăr, dar când? Asta nu-i treaba noastră, ci a regelui. Poate în curând, poate mai târziu…

Numai Dumnezeu ştie, dar acum trebuie să mă duc la ei.

—Nu cumva vrei să-l răscumperi pe Zbyszko?

Când tatăl pomeni de Zbyszko, faţa tânărului Wilk păli într-o clipită de ură şi deveni ameninţătoare.

Dar Maćko răspunse liniştit:

—Poate şi cu bani pentru răscumpărare, dar nu pentru Zbyszko.

Asemenea răspuns spori şi mai mult curiozitatea celor doi şlahtici de la Brzozowa, aşa că bătrânul nu se mai putu abţine şi spuse:

—Numai Domnia Ta poţi să ne spui de ce te duci acolo.

—Vă spun, vă spun! îi dădu în bună Maćko, dând din cap. Dar aş vrea să vă spun altceva mai întâi. După plecarea mea, Bogdaniec o să rămână în grija lui Dumnezeu... Mai de mult, când şi eu, şi Zbyszko ne-am războit sub conducerea prinţului Witold, a avut grijă de avutul nostru abatele şi întrucâtva şi Zych de Zgorzelice, dar acum nu se mai poate. Te apucă jalea când te gândeşti că ai trudit şi-ai adunat degeaba... Ştiţi şi Domniile Voastre cum este: îţi gonesc oamenii, îţi ară mejdina, cirezile ţi le fură cine poate şi chiar dacă Domnul Iisus îţi îngăduie să te întorci cu noroc, găseşti locul pustiu... Singurul mijloc de a te salva este un vecin cumsecade. De aceea, am venit să vă rog pe Domniile Voastre, ca pe nişte vecini, să aveţi grijă de Bogdaniec şi să nu-l lăsaţi de izbelişte.

Când îi auziră rugămintea, bătrânul Wilk se uită la cel tânăr, iar acesta la tatăl său şi amândoi încremeniră de uimire. Se aşternu o clipă de tăcere, întrucât deocamdată nici unul nu fu în stare să răspundă nimic. Maćko ridică stacana de mied, bău, după care urmă atât de liniştit şi cu atâta încredere, de parcă amândoi vecinii i-ar fi fost dintotdeauna cei mai buni prieteni:

—De aceea, am să vă spun sincer de cine mă tem cel mai mult. De nimeni altcineva ca de Cztan de Rogów. De

Domniile Voastre, chiar dacă ne-am despărţi duşmani, nu mi-ar fi frică, fiindcă sunteţi nişte cavaleri, care vă luptaţi pe faţă cu vrăjmaşul, dar nu vă răzbunaţi pe el când lipseşte. Ehei, cu Domniile Voastre e altceva… Cavalerul tot cavaler! Dar Cztan este un prostănac de la care te poţi aştepta la orice, mai ales că e grozav de supărat pe mine pentru că nu-l las să se apropie de Jagienka, fiica lui Zych.

—Pe care o păstrezi pentru nepotul Domniei Tale! izbucni tânărul Wilk.

Maćko se uită un răstimp la el şi-l ţintui cu privirea-i rece, apoi se întoarse spre bătrân şi-i spuse liniştit.

—Aflaţi că nepotul meu s-a căsătorit cu o jupâniţă din Mazowsze, care i-a adus o zestre bunicică.

Urmă din nou o tăcere şi mai adâncă; tatăl şi fiul se uitară o vreme la Maćko cu gurile deschise, până când, într-un târziu, cel mai în vârstă întrebă:

—Cum adică? Am auzit vorbindu-se… Povesteşte-ne şi nouă!…

Maćko, chipurile, nu luă în seamă întrebarea şi continuă:

—Tocmai de aceea trebuie să plec şi de aceea vă rog: mai treceţi câteodată şi pe la Bogdaniec şi nu lăsaţi pe nimeni să ne facă pagubă. Ca nişte vecini vrednici şi cinstiţi, nu-i îngăduiţi lui Cztan să-mi încalce pământul!…

În acest timp, tânărul Wilk, care avea mintea destul de ageră, îşi făcu socoteala la repezeală că, de vreme ce Zbyszko s-a căsătorit, e mai bine să-l aibă prieten pe Maćko, deoarece şi Jagienka avea mai multă încredere în el şi era gata să-i asculte sfatul în toate. Înaintea tânărului se deschideau dintr-odată alte posibilităţi. „Nu-i destul să nu i se împotrivească lui Maćko, trebuie să-l şi câştige de partea lui!” îşi spuse. Aşa că, deşi era puţin ameţit, întinse repede mâna pe sub masă, îl apucă de genunchi pe tatăl său şi strânse cu putere în semn că nu trebuie să spună

ceva nesăbuit, iar el grăi:

—Domnia Ta, de Cztan să nu te temi! Oho, numai să încerce! M-a vătămat puţin, e adevărat, dar şi eu l-am pocnit peste botul lui păros de nici mama lui bună nu l-a recunoscut. Să nu te temi de nimic! Du-te liniştit. N-o să piară nici o cioară de la Bogdaniec!

—Văd că sunteţi nişte oameni de treabă. Am cuvântul Domniilor Voastre?

—Îl ai! strigară amândoi.

—Pe onoarea de cavaler?

—Pe onoarea de cavaler.

—Şi pe blazon?

—Şi pe blazon! Ba şi pe cruce! Aşa să ne ajute Dumnezeu! Maćko zâmbi mulţumit, după care rosti:

—La asta m-am şi aşteptat de la Domniile Voastre. Dacă-i aşa, o să vă mai spun încă ceva... Zych, după cum ştiţi, şi-a lăsat copiii în grija mea. De aceea, v-am pus beţe în roate lui Cztan şi ţie, tinere, când aţi vrut să pătrundeţi cu forţa la Zgorzelice. Iar acum, când o să fiu la Malborg sau Dumnezeu ştie unde, ce mai pot face?... E drept că Dumnezeu îi veghează pe orfani şi cine va vrea să-i păgubească, nu numai că i se va tăia capul cu toporul, dar va fi socotit şi un om fără onoare. Totuşi plec cu inima strânsă. Tare strânsă. Promiteţi-mi deci nu numai că nu-i veţi nedreptăţi pe orfanii lui Zych, dar nu-i veţi lăsa nici pe alţii s-o facă.

—Jurăm, jurăm!

—Pe onoarea de cavaler şi pe blazon?

—Pe onoarea de cavaler şi pe blazon.

—Şi pe cruce de asemenea?

—Şi pe cruce!

—Dumnezeu vă aude. Amin! încheie Maćko.

Şi răsuflă adânc, pentru că ştia că-şi vor ţine jurământul, chiar dacă fiecare şi-ar muşca degetele de ciudă şi mânie.

Şi începu de îndată să-şi ia rămas-bun, dar ei îl reţinură aproape cu forţa. Fu nevoit să bea şi să se împrietenească la toartă cu bătrânul Wilk, iar tânărul, deşi de obicei când era beat căuta gâlceavă, de astă dată se mulţumi să-l vorbească de rău pe Cztan, purtându-se atât de bine cu Maćko de parcă mâine acesta avea să i-o dea pe Jagienka. Înainte de miezul nopţii leşină din pricina efortului, iar când îl readuseră în simţiri, adormi buştean. Bătrânul urmă în curând pilda fiului, astfel că Maćko îi lăsă pe amândoi chercheliţi turtă la masă.

El, însă, fiind foarte rezistent la băutură, nu era beat, ci doar puţin ameţit, aşa că în drum spre casă, începu să se gândească aproape cu bucurie la cele făptuite.

—Ei! îşi spuse. Bogdaniec şi Zgorzelice nu mai sunt ameninţate de primejdie. O să turbeze din cauza plecării Jagienkăi, dar de păzit avutul ei şi al lui îl vor păzi, că n-au încotro. Domnul Iisus i-a dat omului minte… când nu merge cu pumnul, merge cu capul… La întoarcere, mare minune dacă bătrânul nu mă va provoca la duel, dar să lăsăm asta… Unde nu dă Dumnezeu să-i trag pe sfoară şi pe teutoni… Dar cu ei va fi mai greu… Unul de-ai noştri, chiar dacă se întâmplă să fie un ticălos, când îţi jură pe onoare şi pe blazon, musai să se ţină de cuvânt, pe când la ei jurământul e ca şi când ai scuipa în apă. Dar poate că pe mine mă va ajuta Maica Domnului Cristos, ca să-i fie de folos lui Zbyszko, cum le-am fost acum copiilor lui Zych şi avutului nostru…

Aici, îi trecu prin minte că fata ar putea într-adevăr să nu mai plece, fiindcă cei doi Wilk o vor păzi ca pe ochii din cap. După o clipă, renunţă totuşi la acest gând: „Ei o vor păzi, în schimb Cztan se va arăta tot mai stăruitor. Dumnezeu ştie cine pe cine va învinge, dar e lucru sigur că

vor avea loc încăierări şi încălcări de pământ, de pe urma cărora pot să sufere Zgorzelice, orfanii lui Zych şi chiar fata. Celor doi Wilk le va fi mai uşor să aibă grijă de Bogdaniec, dar pentru fată va fi mai bine în orice caz să scape de aceşti bătăuşi şi să stea în preajma bogatului abate". Maćko nu credea că Danusia putea să scape cu viaţă din mâinile teutonilor, aşa că trăgea nădejde mai departe că în caz că Zbyszko se întoarce văduv, atunci va simţi îndemnul lui Dumnezeu către Jagienka.

—Ehei, Dumnezeule atotputernic! îşi spunea, dacă stăpânind Spychów, o va mai lua şi pe Jagienka şi Moczydoły şi ce-i va mai lăsa abatele, nu m-aş zgârci nici eu la un munte de ceară pentru lumânări!

Cu asemenea gânduri, parcurse repede drumul de la Brzozowa şi cu toate că ajunse acasă noaptea târziu, rămase uimit văzând ochiurile ferestrelor puternic luminate. Argaţii nu dormeau nici ei, fiindcă abia intră în curte, că îi ieşi înainte grăjdarul.

—Au venit tânărul boier de la Zgorzelice şi cehul, îi aduse la cunoştinţă grăjdarul.

Maćko se miră de această vizită. Jagienka făgăduise că va veni a doua zi de dimineaţă şi vor pleca numaidecât. Atunci, de ce mai venise Jaśko şi încă aşa de târziu. Bătrânul cavaler se gândi că se întâmplase ceva la Zgorzelice, şi intră puţin îngrijorat în casă.

Dar în odaie, în căminul mare de lut care ţinea loc de vatra obişnuită de la mijlocul încăperii, ardeau vesel aşchii de brad, iar pe masă luminau în căţui de fier două făclii în lumina cărora Maćko îi văzu pe Jaśko, pe cehul Hlawa şi încă un copil de casă cu faţa rumenă ca un măr.

—Ce mai faci, Jaśko, ce-i cu Jagienka? întrebă bătrânul şlahtic.

—Jagienka mi-a zis să-ţi spun Domniei Tale, răspunse flăcăul sărutându-i mâna, că s-a răzgândit şi preferă să rămână acasă.

—Temeţi-vă de Dumnezeu, ce mai înseamnă şi asta? Cum aşa? Ce i-a mai trăsnit prin cap?

Flăcăul îşi înălţa spre el ochişorii albaştri şi începu să râdă.

—De ce te hlizeşti?

Dar în aceeaşi clipă, cehul şi celălalt copil de casă, izbucniră şi ei într-un râs vesel.

—Ei, vezi? strigă chipurile copilul de casă, cine mă va recunoaşte, de vreme ce nici Domnia Ta nu m-ai recunoscut?

Abia acum Maćko se uită mai atent la chipul ei frumos şi se minună.

—În numele Tatălui şi al Fiului! Mai dihai ca la Lăsata Secului! Tu, fetiţă, ce cauţi aici?

—Cum ce caut?... Călătorului îi stă bine cu drumul!

—Bine, dar trebuia să vii mâine în revărsatul zorilor!

—Păi cum! Mâine în revărsatul zorilor, ca să mă vadă toată lumea! Mâine, cei de la Zgorzelice vor crede că sunt în ospeţie la Domnia Ta şi nu-şi vor da seama până poimâine. Sieciechowa şi Jaśko ştiu, dar Jaśko mi-a promis pe onoarea lui de cavaler că le va spune abia când vor începe să se îngrijoreze. Dar nu m-ai recunoscut, nu-i aşa?

Acum, începu să râdă şi Maćko.

—Stai să mă mai uit puţin la tine... Ehei, ce mai copil de casă!... Şi încă unul nu prea obişnuit, de la care ai putea să te pricopseşti şi cu prichindei... Vorbesc cu dreptate! Dacă n-aş fi atât de bătrân, ehei! Dar şi aşa îşi spun: ai grijă, fătucă, nu te mai băga în ochii mei şi păzeşte-te!...

Şi începu s-o ameninţe cu degetul, râzând, dar se uita la ea cu mare plăcere, deoarece nu mai văzuse în viaţa lui un asemenea copil de casă. Pe cap, avea o plasă de mătase roşie şi era îmbrăcată într-o tunică de postav verde şi în pantaloni bufanţi pe şolduri şi mai jos strânşi pe picior; un

crac de culoarea plasei, celălalt în dungi lunguieţe. Cu săbioara bogat împodobită la brâu, faţa zâmbitoare şi luminoasă ca o aură, era atât de minunată, că nu-ţi mai puteai lua ochii de la ea.

—Pentru Dumnezeu! exclamă Maćko înveselit. Să fie oare un tânăr chipeş, sau vrea floare minunată?

După care se întoarse spre celălalt copil de casă şi întrebă:

—Şi asta cine mai el… E sigur că şi-a schimbat şi el straiele?

—Păi este fiica Sieciechowei, îl lămuri Jagienka. Nu prea mă simţeam bine să stau singură cu voi. Aşa că am luat-o cu mine pe Anulka, în două e mai bine, că e şi de ajutor şi slujitoare. Nici pe ea n-o s-o recunoască nimeni.

—Ei, poftim beleaua! N-ajungea una, era nevoie de două.

—Hai, nu mai glumi.

—Nu glumesc, dar ziua o să vă recunoască oricine, şi pe ea, şi pe tine.

—Da, şi după ce, mă rog?

—După genunchii apropiaţi la amândouă.

—Lăsă-ne în pace!…

—Vă las, că nu mai e vremea mea, dar Dumnezeu ştie dacă Cztan şi Wilk o să vă lase şi ei. Buburuză mică, tu ştii de unde vin? De la Brzozowa.

—Pe viul Dumnezeu! Ce vorbeşti, Domnia Ta?

—Adevărul, aşa cum e adevărat şi că cei doi Wilk vor apăra Bogdaniec şi Zgorzelice de Cztan. E lesne să provoci vrăjmaşii la duel şi să te baţi cu ei, dar să-i pui să-ţi păzească avutul, asta n-o poate face oricine.

Aici, Maćko începu să le povestească despre vizita lui la cei doi Wilk, cum îi câştigase de partea lui şi cum îi dusese cu zăhărelul, iar ea îl ascultă mirată, iar când

sfârşi, îi zise:

—În ce te priveşte, Domnul Iisus nu s-a arătat zgârcit cu viclenia şi cred că toate vor fi şi de acum încolo după voia Domniei Tale.

Maćko începu să clatine din cap cu tristeţe.

—Ei, fată dragă, dacă toate ar fi numai cum vreau eu, tu ai fi de mult stăpâna casei la Bogdaniec!

La acestea, Jagienka se uită un răstimp la el cu ochii ei albaştri, apoi se apropie şi-i sărută mâna.

—De ce îmi săruţi mâna? o întrebă bătrânul.

—E, aşa!… În loc de noapte bună, că s-a făcut târziu, şi mâine trebuie să plecăm de dimineaţă.

Şi luând-o pe fiica Sieciechowei, ieşi, iar Maćko îl conduse pe ceh în iatac, unde se întinseră pe piei de zimbru, şi se cufundară amândoi într-un somn adânc şi întremător.

Capitolul X

CU TOATE CĂ, DUPĂ DISTRUGEREA, incendiul şi măcelul la care se dedaseră cavalerii teutoni la Sieradz, Kazimierz cel Mare reconstruise oraşul făcut una cu pământul, acesta nu arăta totuşi prea bine şi nu se putea compara cu alte aşezări întărite din Regat. Dar Jagienka, a cărei viaţă se scursese până atunci între Zgorzelice şi Krześnia, nu-şi mai revenea din uimire şi admiraţie la vederea zidurilor, a turnurilor, a primăriei şi mai ales a bisericilor, despre care schitul de lemn de la Krześnia nu dădea nici cea mai mică idee. În primul moment, îşi pierdu într-atât cumpătul, încât nu mai cuteză să vorbească tare, mulţumindu-se să-l întrebe în şoaptă pe Maćko de toate aceste minuni care-i orbeau ochii, iar când bătrânul cavaler o asigură că Sieradz e pe lângă Cracovia, cum e torţa pe lângă soare,

nu-i veni să-şi creadă urechilor, pentru că i se părea pur şi simplu cu neputinţă să mai existe un alt oraş atât de frumos pe lume.

La mănăstire, o întâmpină acelaşi prior care-şi aducea aminte de măcelul teuton din anii copilăriei şi care mai înainte îi întâmpinase şi pe Zbyszko. Veştile despre abate îl întristară şi îl îngrijorară. Locuise multă vreme la mănăstire, dar plecase cu două săptămâni în urmă la un prieten al său, episcopul de Płock. Bolea şi acum. În timpul zilei, dimineaţa, îi era mai bine şi ştia de el, dar seara îşi pierdea judecata, se zbătea, poruncea să i se pună platoşa şi-l provoca la luptă pe prinţul Jan de Racibórz. Călugării rătăcitori se văzuseră siliţi să-l ţină cu forţa în pat, lucru care nu era deloc uşor şi chiar fără primejdie. Cu două săptămâni înainte îşi recăpătase cunoştinţa şi deşi era încă foarte slăbită, poruncise să-l ducă numaidecât la Płock. Spunea că nu are încredere în nimeni ca în episcopul de Płock, sfârşi priorul, şi vrea să primească împărtăşania numai din mâna lui şi tot lui voia să-i lase şi testamentul. Ne-am împotrivit cât am putut, fiindcă era fără vlagă şi ne temeam că n-o să reziste nici o milă. Dar nu era prea lesne să i te împotriveşti, aşa că oamenii lui i-au aşternut carul cu paie şi au plecat; să dea Dumnezeu să fi ajuns cu bine.

—Dacă şi-ar fi dat sufletul pe undeva nu departe de Sieradz, aţi fi auzit şi Domniile Voastre, rosti Maćko.

—Am fi auzit, răspunse bătrânelul, de aceea credem şi noi că n-a murit măcar până la Łęzyca, dar ce s-a întâmplat mai departe, nu ştim. Dacă vă duceţi după el, o să aflaţi pe drum.

Maćko se îngrijoră, auzind asemenea veşti şi se duse să se sfătuiască şi cu Jagienka, care aflase de la ceh unde plecase abatele.

—Ce-i de făcut? o întrebă. Ce ai de gând să faci?

—Domnia Ta te duci la Płock şi mă iei şi pe mine, răspunse scurt.

—La Płock! repetă cu glasul subţirel fiica Sieciechowei.

—Ia uite cum ştie să poruncească! Netam-nesam la Płock, parcă nu e decât o aruncătură de băţ până acolo.

—Păi cum pot să mă întorc eu cu Anulka? Dacă n-aş merge mai departe cu Domnia Ta, n-ar fi trebuit să mai plec deloc. Doar nu credeţi că ceilalţi nu s-au supărat şi s-au îndârjit şi mai mult?

—Cei doi Wilk o să te apere de Cztan.

—De apărarea lui Wilk mă tem ca şi de asuprirea lui Cztan, dar văd că şi Domnia Ta eşti împotrivă numai aşa în glumă.

Într-adevăr, Maćko nu se împotrivea prea sincer. Din contră, prefera ca Jagienka să meargă cu el, decât să se întoarcă, aşa că auzindu-i cuvintele, zâmbi şi spuse:

—A scăpat de fustă, iar acum mai pofteşte şi minte.

—Mintea nu-i decât în cap.

—Dar drumul meu nu trece prin Płock.

—Cehul mi-a spus că nu te abaţi deloc, ba chiar e mai aproape până la Malborg.

—Tu ai şi stat de vorbă cu cehul?

—Fără îndoială, şi mi-a mai spus că dacă tânărul stăpân dă de vreo belea la Malborg, am putea face multe cu ajutorul prinţesei Aleksandra, fiindcă ea este sora regelui şi afară de asta bună prietenă cu teutonii care o respectă foarte mult.

—Pe viul Dumnezeu, aşa este! se bucură Maćko. Toţi ştiu asta şi dacă ar vrea să ne dea o scrisoare pentru maestru, am călători în siguranţă prin toate ţinuturile teutone. Ei ţin la ea, fiindcă şi ea ţine la ei... E un sfat înţelept şi cehul nu e prost deloc!

—Chiar deloc! strigă cu înflăcărare fata Sieciechowiczowei, înălţându-şi ochişorii albaştri.

Maćko se întoarse deodată spre ea:

—Tu de ce te amesteci unde nu-ţi fierbe oala?

Fata rămase descumpănită şi coborându-şi genele lungi, roşi ca focul.

Maćko văzu totuşi că nu-i mai rămânea altceva de făcut, decât să ia amândouă fetele cu el mai departe şi pentru că asta şi dorea, a doua zi îşi luară rămas-bun de la bătrân şi îşi văzură de drum. Din cauza zăpezii care se topea şi a apelor umflate, merseră mai încet decât înainte. Pe drum, întrebară de abate şi trecură pe la multe conace, case parohiale, iar pe unde nu erau, chiar şi pe la cârciumi în care şi poposeau pentru noapte. Nu era prea greu să meargă pe urmele lui, deoarece împărţea de pomană, plătea slujba, dădea bani pentru clopote, ajuta bisericile neajutorate, aşa că nu erau puţini cerşetori rătăcitori, nu puţini pelerini şi chiar câte un paroh care-şi aminteau de el cu recunoştinţă. Se spunea pretutindeni că „trecuse ca un înger” şi se rugau pentru sănătatea lui, cu toate că ici şi colo se temeau că e mai aproape de mântuirea veşnică decât de sănătatea de pe pământ. În câteva locuri, poposise câte două, trei zile din pricina slăbiciunii. Maćko avea şi el impresia că s-ar putea să-l ajungă din urmă.

Totuşi, nu-i ieşiră socotelile, fiindcă îi opriră apele umflate ale Nerului şi Bzurei. Înainte de a ajunge la Łęczyca, zăboviră trei zile într-un han părăsit din care stăpânul se mutase probabil din cauza inundaţiilor. Drumul care ducea de la han către oraş, deşi podit cu trunchiuri de copaci, era în mare parte plin de noroi. Unul dintre slujitorii lui Maćko, Wit, se trăgea de prin aceste părţi, dar vru să-i călăuzească, deoarece ştia şi el că în noroaiele de la Łęczyca îşi aveau sălaşul puterile necurate, precum puternicul Boruta, care îndruma bucuros oamenii neajutoraţi prin mocirlele fără fund, ca să-i ajute după aceea numai în schimbul sufletelor. Până şi hanul avea o faimă proastă şi deşi în acele timpuri călătorii îşi duceau hrana cu sine, motiv pentru care nu se temeau de foame, întârzierea prin asemenea locuri îl nelinişti până şi pe bătrânul Maćko.

Noaptea se auzeau jocote pe acoperişul hanului, iar

uneori ciocănea ceva în uşă. Jagienka şi fiica Sieciechowei, care dormeau în iatac, auzeau şi ele în jurul odăii celei mari târşâitul unor picioare mici pe podea şi chiar pe pereţi. Nu se speriau prea mult, deoarece amândouă se obişnuiseră la Zgorzelice cu spiriduşii pe care bătrânul Zych poruncea să-i hrănească şi care după părerea tuturor în acele vremuri nu se arătau răutăcioşi dacă cineva le arunca fărâmiturile. Dar într-una din nopţi, răsună în tufişurile apropiate un muget surd şi ameninţător, iar a doua zi descoperiră nişte urme de copite uriaşe. Putea să fie un zimbru sau un bour, dar Wit susţinea că şi Boruta, deşi are înfăţişare omenească, ba chiar de şlahtic, în loc de tălpi, are copite despicate, iar cizmele în care se arată printre oameni, le scoate ca să nu se strice prin noroaie. Maćko, auzind că poţi să-l îmbunezi cu băutură, se gândi toată ziua dacă n-ar fi păcat să se împrietenească la toartă cu un duh rău şi chiar se sfătui în această privinţă cu Jagienka.

—Aş agăţa la noapte pe gard un burduf plin cu vin sau cu mied, propuse, şi dacă ceva îl va goli, cel puţin vom şti că ne dă târcoale.

—Numai să nu supărăm puterile cereşti, răspunse fata, fiindcă avem nevoie de binecuvântare, ca să-l putem scăpa pe Zbyszko cu bine.

—Păi de asta mi-e frică şi mie, dar eu cred că una-i miedul şi alta sufletul. Sufletul n-am să i-l dau şi ce înseamnă pentru puterile cereşti un burduf de mied.

După care coborî glasul şi adăugă:

—Că un şlahtic îşi cinsteşte prietenul, chiar dacă acesta este un târâie-brâu, e un lucru prea obişnuit, iar oamenii vorbesc că el ar fi şlahtic.

—Cine? întreba Jagienka.

—Nu vreau să pomenesc numele necuratului.

Totuşi, în aceeaşi seară, Maćko atârnă pe gard cu mâinile lui o beşică de bou, în care se ţinea băutura, şi a

doua zi se arătă că beşica fusese golită până la fund.

Într-adevăr, cehul, când se vorbi de asta, zâmbi cam ciudat, dar nimeni nu-l luă în seamă, iar Maćko se bucură în sufletul lui, fiindcă atunci când vor trebui să treacă prin noroaie, nu vor mai întâmpina cine ştie ce piedici şi întâmplări neaşteptate.

—Numai dacă lumea n-ar minţi când zice că el ar şti ce-i onoarea, îşi spuse.

Înainte de toate, s-ar cuveni totuşi să cerceteze clacă nu există pe undeva vreun loc de trecere prin pădure. Putea să fie, întrucât acolo unde pământul fusese întărit de rădăcinile copacilor şi ale tufişurilor, nu se muiase atât de uşor din cauza ploilor. Cu toate acestea, Wit, care, ca un om din partea locului, putea să facă cel mai bine această treabă, se porni să ţipe de la început: „Stăpâne, omoară-mă, dar nu mă duc!” îi explicară zadarnic că ziua forţele necurate n-au nici o putere. Maćko vru să se ducă el, dar totul se sfârşi prin aceea că Hlawa, care era un flăcău îndrăzneţ şi bucuros să-şi arate curajul faţă de oameni, mai ales de faţă cu fetele, îşi luă baltagul la brâu, un ciomag în mână şi se duse.

Plecă înainte de a se lumina de ziuă şi se aşteptau să se întoarcă pe la amiază, dar când văzură că întârzie, începură să se neliniştească. În zadar ascultară slujitorii spre pădure şi după-amiază, Wit se mulţumi să dea doar din mână: „N-o să se mai întoarcă, iar dacă totuşi se va întoarce, vai de noi, că numai Dumnezeu ştie dacă nu va avea un bot de lup sau nu va fi prefăcut în vârcolac!” Auzind acestea, se temură cu toţii; nici chiar Maćko nu se simţea în apele lui, iar Jagienka făcu semnul crucii spre pădure. În schimb, Anulka, fiica Sieciechowei, căuta degeaba poala şorţului pe genunchii îmbrăcaţi în pantalonaşi şi, negăsind nimic cu care să-şi acopere ochii, şi-i apăra cu degetele care se umezeau numaidecât de lacrimile care-i şiroiau una după alta.

Totuşi, în timpul mulsorii de seară, tocmai când amurgea, cehul se întoarse, şi încă nu singur, ci cu o

făptură omenească, pe care o ducea înaintea lui legată cu frânghie. Alegară cu toţii la el cu strigăte de bucurie, dar tăcură îndată la vederea făpturii aceleia scunde, cu picioarele strâmbe, păroase, negricioasă şi acoperită cu piei de lup.

—În numele Tatălui şi al Fiului, ce pocitanie ne-ai adus? se miră Maćko venindu-şi în fire.

—Păi de unde să ştiu eu, răspunse scutierul, zice că e om şi păcurar, dar nu ştiu dacă-i adevărat.

—O, nu e om, nu e om! interveni Wit.

Dar Maćko le porunci să tacă, apoi începu să se uite cu luare-aminte la omul legat şi spuse deodată.

—Închină-te, fă-ţi cruce repede!…

—Lăudat fie Iisus Cristos! strigă prinsul şi, închinându-se cât mai repede, răsuflă adânc, se uită cu mai multă încredere la cei adunaţi în jurul lui şi repetă:

—Lăudat fie Iisus Cristos! Că nici eu nu ştiam dacă am căzut în mâinile unor creştini sau ale diavolilor. O, Iisuse! …

—N-ai teamă. Te afli printre creştini care ascultă cu bucurie sfânta slujbă. Dar tu ce hram porţi?

—Sunt păcurar, stăpâne, de la colibe. Suntem şapte inşi în colibe cu femeile şi copiii.

—Departe de aici?

—Sunt aproape zece stadii.

—Pe unde vă duceţi la oraş?

—Avem drumul nostru, dincolo de Râpa Dracului.

—Dincolo de Râpa Dracului? Închină-te încă o dată!

—În numele Tatălui şi al Fiului, şi al Sfântului Duh, amin.

—Bine. Un car poate să meargă pe drumul acesta?

—Acum, este noroi peste tot, deşi acolo e mai puţin ca pe drumul mare, pentru că suflă vântul dinspre vâlcea şi

usucă noroiul. Numai că până la colibe-i necazul, dar şi până acolo vă duce cineva care ştie pădurea.

—Pentru doi groşi de argint ne călăuzeşti şi pe noi, sau chiar pentru patru?

Păcurarul se învoi cu plăcere, cerând şi o bucată de pâine, fiindcă în pădure, deşi nu mureau de foame, nu mai văzuseră pâine de mult. Hotărâră să pornească a doua zi de dimineaţă, deoarece spre seară „nu era bine”. Despre Boruta, păcurarul spuse că uneori îşi face grozav de cap prin pădure, dar n-o să asuprească nişte oameni de rând; invidios cum e pe alţi diavoli din ţinutul Łęczyca, îi goneşte prin tufişuri. Nu e bine să te întâlneşti cu el doar noaptea mai ales dacă omul mai e şi beat. Ziua şi cu mintea trează, n-are nimeni de ce să se teamă.

—Dar tu de ce te-ai temut? întrebă Maćko.

—Pentru că pe mine cavalerul acesta m-a înşfăcat cu o putere atât de mare, încât am crezut că nu e om.

Jagienka începu să râdă, fiindcă şi ei îl socotiseră pe păcurar tot ceva „necurat”. I se alătură şi Anula, dar Maćko o dojeni:

—Nici nu ţi s-au uscat ochii de plâns după Hlawa, iar acum te hlizeşti!

Cehul privi la faţa ei îmbujorată şi văzând că are genele umede, se interesă:

—După mine ai plâns?

—E, nu! răspunse fata, dar mi-a fost frică şi atâta.

—Bine, dar eşti şlahciancă şi e mai mare ruşinea. Stăpâna Domniei Tale nu se teme. Ce putea să ţi se întâmple ziua în năMiaza mare şi printre oameni?

—Mie nimic, dar Domniei Tale…

—Şi mai zici că n-ai plâns din cauza mea?

—Pentru că n-a fost aşa.

—Dar cum a fost?

—Am plâns de frică.

—Şi acum nu-ţi mai e frică?

—Nu.

—De ce, mă rog?

—Pentru că Domnia Ta te-ai întors.

Cehul privi cu recunoştinţă la ea, zâmbi şi zise:

—Păi, aşa putem s-o ţinem până mâine. Eşti grozav de vicleană.

Dar putea s-o bănuiască de orice, numai de viclenie nu, şi Hlawa, care avea destulă minte, înţelegea prea bine. Mai înţelegea că fata se apropia cu fiecare zi tot mai mult de el. Lui îi era dragă Jagienka, dar aşa cum unui supus îi place fiica regelui, deci cu umilinţă şi respect, dar fără nici o speranţă. În acest timp, călătoria îl apropia de fiica Sieciechowei.

Pe drum, bătrânul Maćko mergea în frunte cu Jagienka, iar el cu Anula, şi pentru că era un flăcău zdravăn ca un bour şi avea sângele iute, când se uita în ochişorii ei luminoşi, la cosiţa bălaie care nu voia să stea sub plasă, la toată făptura ei mlădie şi frumoasă, dar mai ales la picioarele ei minunate, cioplite parcă în marmură, ce îmbrăţişau calul ca pana corbului, se înfiora din cap până-n picioare. Nu se mai putea abţine să nu arunce priviri tot mai lacome la toate aceste minunăţii şi se gândea fără voia lui că dacă diavolul l-ar preschimba într-un asemenea copil de casă, s-ar lăsa cu uşurinţă atras de ispită. Pe de altă parte, mai era şi un copil de casă dulce ca mierea şi totodată atât de ascultător, încât se uita numai în ochii lui şi era vesel ca o vrăbiuţă. Câteodată, prin capul cehului treceau gânduri ciudate, şi odată, când rămaseră mai în urmă, lângă caii de povară, se întoarse dintr-odată spre ea şi-i spuse:

—Mă ţin după Domnia Ta ca lupul după miel.

Dinţişorii ei albi sticliră numaidecât într-un râs neprefăcut.

—Domnia Ta ai vrea să mă înfuleci? îl întrebă.

—Ba bine că nu! Cu oscioare cu tot!

Şi-i aruncă o asemenea privire, că fata se îmbujoră ca focul, după care între ei se aşternu tăcerea şi numai inimile le băteau cu putere, lui de dorinţă, iar ei de o teamă dulce şi ameţitoare.

La început, dorinţa cehului îi învingea duioşia, şi spunând că se uită la Anulka precum lupul la un miel, nu se înşela. Abia în seara când îi văzu obrajii şi genele umezite de lacrimi, inima i se topi ca ceara încălzită. I se părea atât de bună şi parcă apropiată, parcă a lui, iar pentru că el însuşi avea o fire cinstită şi în acelaşi timp de cavaler, nu numai că nu se împăună cu trufie şi nu şi-o luă în cap la vederea acestor lacrimi dulci, dar deveni şi mai timid şi mai respectuos faţă de ea. Renunţă la nepăsarea cu care vorbea mai înainte cu ea şi cu toate că mai glumi puţin în timpul cinei pe seama lipsei de curaj a Anulkăi, dar cu totul altfel, o sluji cum se cuvenea să slujească un scutier o şlahciancă. Bătrânul Maćko, deşi se gândea mai mult la trecerea de mâine prin noroaie şi la călătoria de după aceea, băgă de seamă ce se petrece, dar se mulţumi să-i laude obiceiurile alese, pe care le deprinsese alături de Zbyszko la curtea din Mazowsze.

După care, adresându-i-se Jagienkăi, adăugă:

—Ehei, Zbyszko!... Acesta s-ar putea descurca şi la curtea regelui!

Dar după seara în care o sluji la cină, când trebui să se despartă pentru noapte, Hlawa, sărutându-i mâna Jagienkăi, duse la buze şi mâna Anulkăi, prilej cu care-i spuse:

—Domnia Ta, nu numai că nu trebuie să te temi de mine, dar alături de mine să nu-ţi fie frică de nimeni, că n-am să te dau nimănui.

După care bărbaţii se culcară în odaia din faţă, iar Jagienka şi Anulka în iatac pe un pat larg şi moale. Nici una nu putu să adoarmă repede, mai ales fiica Sieciechowei se răsucea fără astâmpăr, aşa că după un timp, Jagienka îşi apropie capul de ea şi începu să-i

şoptească:

—Anula?

—Da, ce-i?

—Mi se pare mie, sau ţie îşi place grozav cehul acesta… Mă înşel?

Întrebarea rămase fără răspuns, aşa că Jagienka stărui:

—Eu te înţeleg… Hai, spune…

Anulka nu răspunse nici de astă dată, dar îşi lipi buzele de obrazul stăpânei şi începu s-o sărute.

Până când biata Jagienka începu şi ea să ofteze adânc.

—Of, înţeleg şi eu, te înţeleg! şopti atât de încet, încât Anulka abia îi desluşi cuvintele.

Capitolul XI

DUPĂ O NOAPTE CEŢOASĂ ŞI UMEDĂ, urmă o zi bântuită de vânt, uneori luminoasă, alteori mohorâtă din cauza norilor care, goniţi de vijelie, se întreceau pe bolta cerească. Maćko porunci să pornească odată cu răsăritul soarelui. Păcurarul, care se învoise să-i călăuzească până la Colibe, susţinea că peste tot caii o să treacă, dar căruţele trebuiau desfăcute pe alocuri şi cărate bucată cu bucată, ca şi lăzile cu haine şi rezervele de hrană. Asta nu se putea face fără efort şi zăbavă, dar oamenii, căliţi şi învăţaţi cu greul, preferau să plece, decât să stea în hanul părăsit, aşa că porniră bucuroşi la drum. Până şi fricosul Wit, încurajat de cuvintele şi prezenţa păcurarului, nu mai era speriat.

Îndată după ce părăsiră hanul, intrară într-o pădure cu copaci înalţi, prin care, mânând caii cu pricepere, se putea trece cotind printre trunchiuri şi fără să mai dezmembreze căruţele. La răstimpuri, vântul contenea, câteodată se pornea din nou cu o putere mare, izbind parcă trunchiurile pinilor cu aripile-i uriaşe, le îndoia şi le răsucea ca pe aripile unei mori de vânt, le frângea; pădurea se încovoia

sub palele dezlănţuite şi chiar şi în pauzele dintre răbufnirile năprasnice nu înceta să urle şi să tune parcă înfuriată de această năvală chinuitoare. Când şi când, norii acopereau cu toiul lumina zilei; ploaia şfichiuia amestecată cu fulgi de zăpadă şi se întuneca de parcă scăpăta soarele. Atunci, Wit se pierdea iarăşi cu firea şi ţipa că „răul s-a îndârjit şi vrea să ne împiedice”, dar nu-l asculta nimeni, nici măcar sperioasa Anula nu-i mai lua în seamă vorbele, mai ales că cehul era atât de aproape că putea să-i atingă scara cu scara ei şi privea cu atâta curaj înainte, ca şi când voia să-l cheme la luptă pe însuşi diavolul.

Dincolo de pădurea înaltă de pin, începea alta, căptuşită cu lăstari, apoi tufişuri prin care nu se mai puteau strecura. Aici, se văzură nevoiţi să desfacă atelajele, dar o făcură cu îndemânare şi cât ai clipi din ochi. Roţile, oiştile, şi părţile dinainte le cărară în spinare slujitorii puternici, ca şi lăzile şi rezervele de hrană. Câteva stadii drumul se dovedi foarte greu de străbătut, aşa că ajunseră abia spre seară la Colibe, unde păcurarii îi primiră bine şi îi asigurară că prin Râpa Dracului, mai degrabă de-a lungul ei, se putea ajunge la oraş. Aceşti oameni, învăţaţi cu pădurea, aveau parte arareori de pâine şi făină, dar nu răbdau de foame, fiindcă se hrăneau cu afumături, în special cu zvârlugi care mişunau prin toate bălţile. Îşi cinstiră din belşug oaspeţii, întinzând mâinile, în schimb, după turtele de pâine. Erau printre ei femei şi copii, cu toţii negri de fum şi de smoală, dar era şi un ţăran mai în vârstă, de peste o sută de ani, care îşi amintea măcelul de la Łęczyca din 1331 şi distrugerea oraşului de teutoni. Maćko, cehul şi cele două fete, deşi auziseră aceeaşi povestire şi de la priorul din Sieradz, îl ascultară cu interes pe acest bătrân care, aşezat lângă foc şi scurmând în el, părea că scoate la iveală şi propriile amintiri din tinereţe. La Łęczyca, ca şi la Sieradz nu cruţaseră nici măcar bisericile şi pe preoţi, iar sângele bătrânilor, al femeilor şi al copiilor se scurgea pe tăişurile cuceritorilor. Teutonii, mereu teutonii! Gândurile lui Maćko

şi ale Jagienkăi zburau într-una la Zbyszko, care se afla ca în gura lupului, în mijlocul unor oameni ce nu cunoşteau mila şi nici legile ospeţiei. Anulka murea de frică, deoarece nu era sigură că, dacă alergând pe urmele abatelui, nu vor nimeri şi ei printre aceşti oameni cruzi…

Dar bătrânul începu după aceea să povestească despre bătălia de la Płowce, care încheiase năvala teutonilor şi la care luase şi el parte cu îmblăciul de fier în mâna, ca tânăr în pedestrimea alcătuită din ţăranii din satul lui. Doar în această bătălie pierise aproape tot neamul Grindină, aşa că Maćko ştia bine toate amănuntele, cu toate acestea asculta şi acum ca pe ceva nou povestirea despre groaznicul măcel al nemţilor, când căzuseră ca un lan îndoit de vânt sub paloşele cavalerilor poloni şi puterea regelui polonez Łokietek…

—Hm! Ţin minte şi acum, spuse bătrânul. Au încălcat pământul, au dat foc la târguri şi castele, ba, au căsăpit chiar şi copiii din leagăne, dar le-a venit şi lor sfârşitul. Ehei, a fost o mare bătălie. Închid ochii şi parcă văd câmpul de luptă…

Îşi miji ochii şi tăcu, scormonind doar încet cărbunii pe vatră, până când Jagienka, nemaiputând să aştepte sfârşitul povestirii, îl întrebă:

—Şi cum a fost?

—Cum a fost? repetă bătrânul. Îmi aduc aminte câmpul, ca şi când m-aş uita acum la el; erau tufişuri şi în dreapta nişte mlaştini, şi o mirişte nu prea mare… Dar după bătălie, nu se mai vedeau nici tufişuri, nici mlaştini, nici mirişte, numai fiare pretutindeni, paloşe, topoare, suliţe şi armuri, una peste asta, de parcă acoperise cineva pământul sfânt cu ele… Niciodată n-am mai văzut atâta lume amărâtă şi atâta sânge omenesc…

Inima lui Maćko se întări la această amintire, aşa că zise:

—Adevărat! Domnul Iisus e milostiv! Au cotropit atunci

regatul ca un incendiu sau ca ciuma. Nu numai Sieradz şi Łęczyca, dar au distrus şi multe alte oraşe. Ei şi? Norodul nostru e plin de viaţă şi are putere nesecată. Chiar dacă-l apuci de beregată, poţi să-l strângi de gât, ba îţi mai scoate şi dinţii din gură… Uitaţi-vă şi voi: regele Kazimierz a refăcut Sieradz şi Łęczyca atât de bine, că arată mai frumoase decât au fost, şi adunările se ţin în ele ca şi mai înainte, iar teutonii, după ce i-au bătut la Płowce, zac acolo şi putrezesc. Să dea Dumnezeu să aibă întotdeauna asemenea sfârşit!

Ţăranul încovoiat de ani, când auzi aceste cuvinte, începu să clatine din cap în semn de încuviinţare, iar în cele din urmă spuse:

—Şi totuşi nu zac şi nu putrezesc. Regele ne-a poruncit nouă, pedestraşilor, să săpăm şanţuri după bătălie şi au venit şi ţăranii din împrejurimi să ne ajute la muncă, aşa că lopeţile lucrau pe întrecute. Apoi i-am aşezat pe nemţi în şanţuri şi i-am acoperit cu pământ, ca să nu iasă vreo boală din ei, dar n-au rămas acolo.

—Cum adică n-au rămas? Ce s-a întâmplat cu ei?

—Eu n-am văzut, dar spun şi eu ce zice lumea. După bătălie, s-a iscat o viforniţă grozavă care a durat douăsprezece duminici, dar numai noaptea. Ziua strălucea soarele, iar noaptea vântoasa mai că-ţi rupea părul din cap. O mulţime de diavoli dădeau buzna prin vijelie, fiecare cu furca lui, şi care cum venea, buf cu furca în pământ şi scotea câte un teuton şi-l ducea în iad. Oamenii din Płowce auzeau atâta hărmălaie, de parcă urlau haite de câini, dar nu înţelegeau dacă nemţii urlau de spaimă şi de jale sau diavolii de bucurie. Asta a ţinut până când preoţii au făcut sfeştania gropilor şi până când pământul a îngheţat tun la Anul Nou de nu mai intrau furcile în el.

Aici tăcu şi după o clipă adăugă:

—Dar să dea Dumnezeu, nobile cavaler, să aibă toţi acelaşi sfârşit cum ai zis şi Domnia Ta, că dacă eu n-o să mai trăiesc, băietanii ăştia doi o să trăiască şi n-o să mai vadă ce-au văzut ochii mei.

Spunând acestea, începu să se uite la Jagienka şi la fiica Sieciechowei şi să se mire şi să dea din cap că sunt atât de frumoase.

—Parcă sunt nişte maci în lanul de grâu, rosti. N-am mai văzut aşa ceva.

Tăifăsuiră aşa o bună parte din noapte, apoi se duseră să se culce în colibe pe muşchi moale ca puful, înveliţi cu piei călduroase, iar după ce somnul adânc le odihni oasele, porniră a doua zi mai departe când se făcu ziua albă. Drumul prin râpă nu era de bună seamă prea uşor, dar nici prea greu, aşa că zăriră castelul de la Łęczyca încă înainte de apusul soarelui. Oraşul era ridicat din nou din cenuşă şi cărămidă roşie sau chiar din piatră. Avea ziduri înalte, turnuri de apărare şi biserici mai frumoase chiar decât cele de la Sieradz. La dominicani, aflară uşor veşti despre abate. Trecuse pe acolo, spusese că-i e mai bine şi cu câteva zile în urmă pornise mai departe pe drum. Maćko nu ţinea neapărat să-l ajungă pe drum, întrucât hotărâse să le ducă pe cele două fete la Płock, unde şi aşa le-ar fi dus abatele, dar pentru că se grăbea să ajungă la Zbyszko, îl îngrijoră altă ştire: anume că îndată după plecarea abatelui, râurile se umflaseră atât de mult, că nu era cu putinţă să meargă mai departe. Văzându-l pe cavaler cu o suită atât de mare, cu care, după cum spunea, se ducea la prinţul Ziemowit, dominicanii îl primiră foarte bine, ba chiar îi dăruiră lui Maćko o tăbliţă de lemn de măslin, pe care era scrisă în latineşte o rugăciune către îngerul Rafal, patronul călătorilor.

Şederea forţată la Łęczyca dură două săptămâni, timp în care unul dintre scutierii starostelui de la castel descoperi că cei doi flăcăiandri ai cavalerului care trecea pe acolo erau fete şi se îndrăgosti lulea de Jagienka. Cehul

vru să-l provoace numaidecât la duel, dar pentru că asta se petrecea în ajunul plecării, Maćko îl convinse să renunţe.

Când porniră mai departe spre Płock, vântul zvântase drumurile, deoarece deşi cădeau ploi dese, ţineau puţin, cum se întâmplă de obicei primăvara. Erau şi calde, şi torenţiale, fiindcă se împrimăvărase bine. Pe câmpuri, luceau prin brazde dâlme strălucitoare de apă, iar dinspre arături mirosea puternic a pământ ud. Mlaştinile se acoperiseră de calcea calului, prin păduri înfloriseră toporaşii şi pitulicile ciripeau cu înfocare printre ramuri. Inimile călătorilor se umplură de bucurie şi speranţă, mai ales că mergeau repede şi după şaisprezece zile de drum ajunseră la porţile oraşului.

Ajunseră, însă, noaptea, când porţile erau închise, astfel că fură nevoiţi să înnopteze la un ţesător în afara zidurilor. Culcându-se târziu, fetele dormiră somn de piatră după oboseala drumului lung. Maćko, pe care nici o călătorie nu era în stare să-l doboare, nu voi să le trezească şi se duse el însuşi în oraş, odată cu deschiderea porţilor, găsi uşor catedrala şi casa episcopului, unde prima noutate pe care o auzi fu ştirea că abatele murise cu o săptămână în urmă.

Murise cu o săptămână înainte, dar după obiceiul de atunci se ţineau slujbe lângă sicriu şi parastase de şase zile, iar înmormântarea avea să aibă loc abia astăzi, urmată de pomenire şi ultimul parastas pentru cinstirea amintirii răposatului.

Apăsat de îngrijorare, Maćko nici nu se mai uită la oraşul pe care-l ştia puţin, de pe vremea când dusese maestrului o scrisoare de la prinţesa Alexandra şi se întoarse cât putu de repede la casa ţesătorului în afara zidurilor, spunându-şi:

—De, acum i-a fost dat să moară, să-i fie ţărâna uşoară! N-ai cum să te împotriveşti, dar ce-o să fac eu acum cu fetele?

Şi începu să chibzuiască dacă n-ar fi mai bine să le lase la prinţesa Alexandra, sau la prinţesa Anna Danuta, ori să

le ducă la Spychów. În timpul drumului, îi trecuse uneori prin minte că dacă s-ar arăta că Danuśka nu mai trăieşte, n-ar fi rău ca Jagienka să fie aproape de Zbyszko. Nu se îndoia că Zbyszko va suferi şi o va plânge încă multă vreme pe răposata cea mai dragă din lume, dar era sigur că o fată ca Jagienka lângă el nu-l va lăsa nepăsător. Îşi aducea aminte că şi pe flăcăiandru, deşi îl trăgea inima spre pădurile şi codrii din Mazowsze, îl treceau fiorii lângă Jagienka. Din această pricină şi fiind convins că Danuśka pierise, se gândise nu o dată ca în cazul morţii abatelui, să n-o mai trimită nicăieri pe Jagienka. Dar cum era lacom de pământ, era interesat şi de avuţia abatelui. Acesta se supărase într-adevăr pe ei şi îi ameninţase că nu le va lăsa nimic, dar dacă se răzgândise înaintea morţii? Era sigur că înscrisese ceva pe numele Jagienkăi, pentru că pomenise deseori despre asta la Zgorzelice, aşa că era cu putinţă ca prin Jagienka să capete şi Zbyszko ceva. Câteodată, Maćko avea chef să rămână la Płock, să afle ce şi cum şi să rezolve această treabă, dar alungă repede din minte asemenea gânduri. „Eu o să mă străduiesc aici, se dojenea, pentru avere, iar flăcăul meu s-ar putea să-şi întindă mâinile spre mine din cine ştie ce temniţă teutonă şi să-mi ceară ajutorul”. Nu-i mai rămânea decât un singur lucru de făcut: s-o lase pe Jagienka în grija prinţesei şi a episcopului cu rugămintea de a nu lăsa pe nimeni s-o nedreptăţească. Dar asta nu-i prea plăcea lui Maćko: „Fata are şi aşa, îşi spunea, o zestre pe cinste, iar dacă-l va moşteni şi pe abate, o s-o ia vreun mazurian, pe viul Dumnezeu, că nici ea n-o să mai rabde mult. Când mai trăia, răposatul Zych mi-a spus că încă de pe atunci parcă mergea pe cărbuni”. Şi-l cuprinse teama pe bătrânul cavaler, când se gândi că în acest caz Zbyszko n-o va lua nici pe Danusia, nici pe Jagienka, lucru pe care nu şi-l dorea pentru nimic în lume.

—S-o ia pe cea care i-a sortit-o Dumnezeu, dar musai să fie una din ele.

Mai hotărî, în cele din urmă, ca înainte de toate să-l scape pe Zbyszko, iar pe Jagienka, dacă va fi silit să se

despartă de ea, s-o lase sau la Spychów, sau la prinţesa Danuta, dar nu aici la Płock, unde curtea era mult mai strălucitoare şi cavaleri chipeşi mai mulţi.

Împovărat de aceste gânduri, se îndreptă cu paşi vioi către casa ţesătorului, ca să-i dea de ştire Jagienkăi de moartea abatelui. Spunându-şi în gând să n-o anunţe dintr-odată, deoarece vestea proastă şi neaşteptată putea să-i taie răsuflarea fetei şi să nu mai poată face copii. Când ajunse acasă, le găsi pe amândouă îmbrăcate, arătoase şi vesele ca nişte păsăruici, aşa că aşezându-se pe un scăunel, le ceru calfelor ţesătorului să-i aducă o cană de bere fiartă, după care încruntându-şi chipul şi aşa destul de aspru, spuse:

—Auzi cum bat clopotele în oraş? Ia ghiceşte de ce, fiindcă doar nu-i duminică, iar pentru rugăciunea de dimineaţă este prea târziu. Ai vrea să-l vezi pe abate?

—Sigur că aş vrea, se bucură Jagienka.

—Ei, o să-l vezi ca şi pe regele Ćwiek[1].

—Să fi plecat oare mai departe?

—Sigur că a plecat. Nu auzi că bat clopotele?

—A murit? strigă Jagienka.

—Urează-i veşnică odihnă.

Amândouă fetele îngenunchează numaidecât şi începură să se roage cu glasurile ca nişte clopoţei. Apoi lacrimile şiroiră pe obrajii Jagienkăi, fiindcă ţinea foarte mult la abatele care, deşi iute la mânie cu oamenii, nu nedreptăţea pe nimeni, împărţind binele cu amândouă mâinile, iar pe ea, care era şi fina lui o şi iubea ca pe propria fiică. Maćko, aducându-şi aminte că era şi ruda lui şi a lui Zbyszko, se înduioşă şi plânse puţin, iar când durerea le mai trecu odată cu lacrimile, îi luă pe ceh şi pe cele două fete la biserică, unde se ţinea slujba de înmormântare.

Înmormântarea avea loc cu mare fast. Cortegiul era

1 Aici, cu sensul: niciodată.

condus de însuşi episcopul Jakub de Kurdwanów şi luau parte toţi preoţii şi călugării de la mănăstirile din Płock. Băteau toate clopotele, se ţineau predici pe care nu le înţelegea nimeni afară de duhovnici, pentru că se rosteau în latineşte, după care clericii şi laicii reveniră la parastasul îmbelşugat de la casa episcopului.

Maćko se duse şi el, luându-i cu sine şi pe cei doi copii de casă, întrucât, ca neam al răposatului şi cunoscut al episcopului, avea tot dreptul. Episcopul îl primi şi el ca pe o rudă a răposatului cu plăcere şi cinstea cuvenită, dar îi spuse îndată ce-l întâmpină:

—Sunt şi nişte păduri înscrise pentru neamul Grindină din Bogdaniec, iar ce va rămâne, nu vor fi ale mănăstirilor şi ale abaţiei, ci ale unei fine a lui, Jagienka de Zgorzelice.

Maćko, care nu se aştepta la prea mult, se bucură şi de păduri, iar episcopul nu băgă de seamă că unul dintre copiii de casă ai bătrânului cavaler îşi ridică ochii umezi şi albaştri ca albăstrelele la auzul numelui ei şi spuse:

—Dumnezeu să-l răsplătească, dar aş fi preferat să trăiască.

De aceea, Maćko se întoarse şi-i zise mânios:

—Taci din gură, că te faci de râs.

Dar se întrerupse brusc, în ochi i se răsfrânse uimirea, după care faţa i se făcu şi mai aspră, ca de lup, fiindcă nu departe de el, lângă uşa prin care tocmai intra prinţesa Alexandra, îl văzu încovoiat într-o plecăciune curtenitoare pe Kuno Lichtenstein, acelaşi din cauza căruia era aproape să piară Zbyszko la Cracovia.

Jagienka nu-l văzuse niciodată în viaţă pe Maćko aşa: avea faţa suptă ca botul unui câine rău, de sub mustăţi îi sticleau dinţii, îşi răsuci cât ai bate din palme cingătoarea şi se îndreptă spre teutonul pe care-l ura.

Dar se opri la jumătatea drumului şi începu să-şi treacă mâna mare prin păr. Îşi aminti la timp că Lichtenstein putea să se afle la curtea lui Płock numai ca oaspete sau mai degrabă ca sol şi că dacă voia să-l lovească fără să-l

mai întrebe nimic, s-ar fi purtat întocmai ca Zbyszko pe drumul de la Tyniec.

Având, însă, mai multă minte şi experienţă decât Zbyszko, se înfrână, îşi îndreptă brâul la loc, îşi înseninã chipul, aşteptă, apoi, când prinţesa, după ce-i răspunse la plecăciune lui Lichtenstein, începu să discute cu preotul Jakub de Kurdwanów, se apropie de ea şi înclinându-se adânc, îi aduse aminte cine este şi că o socoteşte binefăcătoarea lui din cauza acelei scrisori pe care i-o dăruise atunci.

Prinţesa abia îşi aducea aminte de faţa lui, dar îşi aminti cu uşurinţă de scrisoare şi de toată tărăşenia. Aflase şi ea ce se petrecuse la curtea vecină din Mazowsze; auzise de Jurand, de răpirea fiicei lui, despre cununia lui Zbyszko şi despre duelul lui pe viaţă şi pe moarte cu Rotgier. Toate acestea o făcuseră nespus de curioasă, ca o poveste cavalerească sau ca unul din acele cântece pe care le îngânau netrebnicii nemţi, iar în Mazowia guslarii. Ea nu-i ura atât de mult pe cavalerii teutoni ca Anna Danuta, soţia prinţului Janusz, mai ales că, vrând s-o câştige de partea lor, se întreceau în laude şi închinăciuni însoţite de daruri bogate; dar de astă dată inima ei era de partea îndrăgostiţilor. Era gata să-i ajute şi, pe de altă parte, se bucura că-l are înainte pe omul care putea să-i povestească în amănunt firul întâmplărilor.

Iar Maćko, care hotărâse dinainte să dobândească sprijinul şi oblăduirea prinţesei, văzând că îl asculta cu interes, îi istorisi cu mare plăcere despre soarta tristă a lui Zbyszko şi a Danusiei şi o înduioşă până la lacrimi şi asta cu atât mai mult că el resimţise mai mult decât oricine durerea lor.

—N-am mai auzit niciodată ceva atât de înduioşător, se minună prinţesa. Cea mai mare suferinţă mă încearcă din cauză că Zbyszko s-a căsătorit cu ea, era soţia lui, şi n-au cunoscut fericirea. Ştii totuşi sigur că n-au cunoscut-o?

—Ei, Dumnezeule atotputernic! răspunse Maćko, chiar

dacă ar fi încercat-o, el s-a cununat cu ea fiind bolnav seara, iar dimineaţa au luat-o!

—Şi Domnia Ta crezi că teutonii? Pentru că pe la noi se vorbea că tâlharii, care i-au înşelat pe cruciaţi, dându-le altă fată. S-a vorbit de asemenea şi despre scrisoarea lui Jurand…

—Asta n-a hotărât-o judecata oamenilor, ci a lui Dumnezeu. Se spune că Rotgier acesta a fost un mare cavaler care i-a învins pe cei mai puternici luptători, dar care a fost răpus de braţul unui flăcăiandru…

—Oho, aşa flăcăiandru, se miră prinţesa zâmbind, că e mai bine să nu-i aţii calea. Adevărat, este o nedreptate! Şi răzbunarea este dreaptă, totuşi din ceilalţi patru, trei nu mai trăiesc, iar cel mai în vârstă, care a mai rămas, abia a scăpat de moarte, după câte am auzit.

—Dar Danuśka? Dar Jurand? întrebă Maćko. Ei unde sunt? Tot Dumnezeu ştie şi dacă lui Zbyszko nu i s-a întâmplat ceva rău după ce a plecat la Malborg.

—Ştiu, dar teutonii nu sunt toţi numai nişte feciori de câini, cum crezi Domnia Ta. Acolo, alături de maestru şi fratele său Ulryk, care este un cavaler, nu i se poate întâmpla nimic rău nepotului Domniei Tale, care doar avea şi scrisori de la prinţul Janusz. Numai să nu fi provocat la luptă vreun cavaler şi să fi murit, fiindcă la Malborg se află întotdeauna o mulţime de cavaleri vestiţi din toate părţile lumii.

—Ei, nu de asta mă tem eu, răspunse bătrânul cavaler. Numai să nu-l fi închis în vreo temniţă sau să nu-l fi omorât prin trădare şi să fi avut vreo armă la el, că de altceva nu mi-e frică. O singură dată a găsit pe unul mai puternic decât el, care l-a doborât în arenă, iar acesta a fost prinţul Henryk de Mazowsze. Cel care a fost episcop aici şi s-a

îndrăgostit de frumoasa Ryngalla. Zbyszko, însă, era pe atunci un copilandru. Acum, l-ar chema la luptă de îndată pe unul singur, cu care am jurat şi eu să mă bat şi care se află acum aici.

Spunând acestea, i-l arăta din ochi pe Lichtenstein care discuta cu voievodul de Płock...

Dar prinţesa îşi încruntă sprâncenele şi spuse cu glasul aspru, uscat, cum vorbea întotdeauna când o cuprindea mânia:

—Ai jurat sau n-ai jurat, dar să nu uiţi că este în ospeţie la noi; cine vrea să fie oaspetele nostru, trebuie să ne respecte obiceiurile.

—Ştiu, stăpână milostivă, o linişti Maćko. Tocmai îmi strânsesem cingătoarea şi mă îndreptam spre el, dar m-am stăpânit, gândindu-mă că a venit ca sol.

—Chiar aşa şi este. Printre ai lui, este un om de vază şi însuşi maestrul ţine cont de sfatul lui, nu-i refuză mai nimic. Poate chiar Dumnezeu a făcut să nu fie la Malborg, şi să nu se întâlnească din întâmplare cu nepotul Domniei Voastre, pentru că deşi Lichtenstein se trage dintr-un neam mare, se spune că este neînduplecat şi răzbunător. Te-a recunoscut?

—Nu prea avea cum să mă recunoască, fiindcă nu m-a văzut. Pe drumul de la Tyniec aveam coifurile pe cap, iar pe urmă am fost o singură dată la el pentru Zbyszko, dar era seară, după care ne-am mai văzut doar la judecată. De atunci, m-am schimbat mult şi barba mi-a încărunţit. Acum, l-am văzut uitându-se la mine, dar se pare că numai pentru că vorbeam cu Luminăţia Ta, căci pe urmă şi-a întors liniştit privirile în altă parte. Pe Zbyszko l-ar fi cunoscut, dar pe mine m-a uitat, iar de jurământul meu poate că nici n-a auzit, având alte treburi mai însemnate.

—Cum adică mai însemnate?

—Păi tot atunci au jurat şi Zawisza de Garbów, şi Powała de Taczew, şi Marcin de Wrocimowie, şi Paszko Złodziej, şi Lis de Targowisko. Milostivă stăpână, oricare dintre ei ar fi doborât şi zece ca el, ce să mai vorbim de toţi odată! Era mai bine să nu se nască, decât să aibă asemenea paloş deasupra capului. Eu, însă, nu numai că n-am să-i mai aduc aminte de legământul meu, dar am să caut să-i dobândesc şi încrederea.

—Şi de ce, mă rog?

Faţa lui Maćko deveni vicleană, asemănătoare cu capul unei vulpi bătrâne.

—Ca să-mi dea o scrisoare cu care aş putea călători fără primejdie prin ţinuturile teutonilor şi să-l ajut la nevoie pe Zbyszko să scape.

—Asta se împacă cu onoarea de cavaler? întrebă prinţesa zâmbind.

—Se împacă, răspunse hotărât Maćko. Dacă, spre exemplu, l-aş ataca pe la spate, fără să-i strig să se întoarcă, m-aş face de ruşine, dar în timp de pace nici un cavaler adevărat nu s-ar da înapoi să ducă de nas cu ajutorul minţii un vrăjmaş.

—Atunci, o să vă fac cunoştinţă, spuse prinţesa.

Şi, înclinându-se către Lichtenstein, îi făcu cunoştinţă acestuia cu Maćko, gândindu-se că dacă teutonul l-a recunoscut totuşi n-o să se întâmple nimic.

Dar Lichtenstein nu-l recunoscuse, fiindcă îl văzuse într-adevăr pe drumul de la Tyniec cu coiful pe cap, iar mai apoi discutase o singură dată cu el, şi asta seara, când Maćko venise la el să-l roage să-i ierte vina lui Zbyszko.

Se înclină totuşi cu destulă mândrie, abia zărindu-i în spatele cavalerului pe cei doi copii de casă, frumoşi şi bogat îmbrăcaţi. Se gândi că nu oricine poate avea asemenea slujitori şi faţa i se mai lumină puţin, deşi continuă să-şi umfle trufaş buzele, lucru pe care-l făcea

întotdeauna când n-avea de-a face cu cineva de sus.

Prinţesa îi spuse, arătându-i-l pe Maćko:

—Acest cavaler se duce la Malborg, şi eu însămi îl încredinţez bunăvoinţei marelui maestru. A auzit de consideraţia de care te bucuri Domnia Ta în sânul Ordinului şi ar dori să-i dai o scrisoare.

Cu aceste cuvinte, prinţesa se îndreptă spre episcop, iar Lichtenstein îşi pironi ochii săi reci de oţel şi-l întrebă:

—Ce pricină te face, Domnia Ta, să vizitezi modesta şi cuvioasa noastră reşedinţă?

—O pricină cinstită şi cuvioasă, răspunse Maćko ridicându-şi pupilele. Dacă n-ar fi aşa, milostiva prinţesă nu şi-ar fi pus obrazul pentru mine. Dar afară de jurământul de credinţă, aş mai vrea să-l cunosc şi pe maestrul Domniei Voastre, care face pace pe pământ şi este cel mai vestit cavaler de pe lume.

—Pentru cine-şi pune obrazul milostiva şi binefăcătoarea noastră prinţesă, acela nu se va plânge de modesta noastră ospeţie; totuşi cât despre maestru, îl vei putea vedea cu greu, întrucât a plecat la Gdańsk, cu o lună în urmă, iar de acolo are să se ducă la Królewiec şi mai departe spre hotar, deoarece deşi este un iubitor de pace, trebuie să păzească pământurile călugărilor de încălcările trădătoare ale lui Witold.

Auzind acestea, Maćko se îngrijoră atât de vizibil, încât Lichtenstein, ale cărui priviri nu scăpau nimic, spuse:

—Văd că Domnia Ta voiai tot atât de mult să-l cunoşti pe marele maestru cât doreai să-ţi îndeplineşti legământul de credinţă.

—Voiam, cum de nu! răspunse Maćko repede. Aşadar, războiul cu Witold pentru Samogiţia este un lucru sigur?

—L-a început el însuşi, ajutându-i împotriva jurămintelor pe răzvrătiţi.

Urmă o clipă de tăcere.

—Hm! Să dea Dumnezeu să izbândească Ordinul, aşa cum merită! rosti Maćko într-un târziu. Dacă nu-l voi putea cunoaşte pe maestru, măcar o să-mi respect legământul.

Dar contrar celor ce spunea, nici el nu prea ştia ce are de făcut deocamdată, şi se întrebă în gând cu simţământul unei mari îngrijorări.

„Unde să-l caut pe Zbyszko acum şi unde să-l găsesc?”

Era uşor de prevăzut că dacă maestrul a părăsit Malborg şi a plecat la război, nu mai are nici un rost să-l caute pe Zbyszko la Malborg, aşa că în orice caz trebuia să afle veşti mai precise despre el. Bătrânul Maćko era de bună seamă tare descumpănit, dar pentru că era un om cu mintea ageră, hotărî să nu mai piardă timpul şi să plece a doua zi mai departe. Obţinerea scrisorii de la Lichtenstein cu ajutorul prinţesei Alexandra, în care comturul avea încredere neţărmurită, nu se arătă prea dificilă. Căpătă deci scrisori către starostele de la Brodnica şi către mai marele botniţelor din Malborg, pentru care îi dărui totuşi lui Lichtenstein un pahar mare de argint, împodobit cu încrustături la Wrocław, din acelea pe care cavalerii le aveau aşezate de obicei pline cu vin la capul patului, ca în caz de nesomn să aibă la îndemână şi leacuri, şi bucurie. Mărinimia aceasta îl uimi puţin pe cehul care ştia că bătrânul cavaler nu prea era înclinat să risipească daruri pentru oricine, cu atât mai puţin pentru nemţi, dar acesta îi zise:

—Am procedat în acest fel, deoarece am jurat şi trebuie să mă lupt cu el; doar nu pot să sar la gâtul omului care mi-a făcut bine. Obiceiul de a-ţi bate binefăcătorul nu-i de pe la noi…

—Oricum, e păcat de un pahar atât de frumos! răspunse cehul puţin prefăcut.

Iar Maćko la acestea:

—Eu nu fac nimic fără socoteală, nu te teme! Dacă

Domnul Iisus, milostivul, mă va ajuta să-l dobor pe neamţ, o să-mi recapăt şi paharul, şi o mulţime de alte lucruri odată cu el.

După care, începură să se sfătuiască amândoi împreună cu Jagienka ce să facă mai departe. Lui Maćko, judecata îi spunea să le încredinţeze pe cele două fete la Płock prinţesei Alexandra, din cauza testamentului lăsat de abate, care se afla la episcop. Dar Jagienka se împotrivi cu toată puterea voinţei sale neînfrânte. Este adevărat că ar fi mers mai repede fără ele, pentru că nu mai era nevoie ca la popasurile de noapte să caute odăi separate şi nici să mai ţină seama de obiceiuri, de primejdie şi de felurite alte pricini. Dar ele nu plecaseră de la Zgorzelice ca să rămână la Płock. Testamentul, de vreme ce este la episcop, n-o să dispară, iar în ceea ce le priveşte, dacă s-ar arăta că trebuie să rămână undeva pe drum, ar fi mai bine să fie lăsate sub oblăduirea prinţesei Anna, nu Alexandra, pentru că la cealaltă curte veneau mai puţini teutoni şi Zbyszko era iubit mai mult. Maćko spuse într-adevăr, că mintea nu este însuşirea femeii şi nu se cuvine ca o fată „să conducă”, chiar dacă ar fi înţeleaptă; nu se împotrivi totuşi destul de hotărât, iar în curând cedă cu totul, când Jagienka, trăgându-l mai la o parte, începu să-i spună cu lacrimi în ochi:

—Domnia Ta!… Dumnezeu se uită în inima mea şi ştie că mă rog în fiecare dimineaţă şi seară pentru Danuśka şi pentru Zbyszko, pentru fericirea lor! Dumnezeu din cer ştie cel mai bine! Dar şi Hlawa, şi Domnia Ta ziceţi că ea a murit sau nu va scăpa vie din mâinile teutonilor, ceea ce dacă se va întâmpla aşa, eu…

Aici, ezită un moment, lacrimile adunate sub pleoape îi şiroiră pe obraji şi încheie în şoaptă:

—Aş vrea să fiu aproape de Zbyszko…

Pe Maćko îl podidiră lacrimile la aceste cuvinte, dar spuse:

—Dacă cealaltă va pieri, Zbyszko nu se va mai uita nici la tine de jale.

—Nici eu nu vreau să se uite la mine, vreau doar să fiu lângă el.

—Tu ştii că eu aş vrea tot ce vrei şi tu; dar la primul necaz, el ar fi în stare să te certe…

—N-are decât să mă certe, răspunse fata cu un zâmbet trist. Dar n-o s-o facă, fiindcă n-o să ştie că sunt eu.

—O să te recunoască.

—Ba n-o să mă recunoască. Nici Domnia Ta nu m-ai recunoscut. O să-i spui că nu sunt eu, ci Jaśko, care seamănă leit cu mine. O să-i spui că a mai crescut şi gata, iar lui nici n-o să-i treacă prin cap că nu este Jaśko…

Bătrânul cavaler îşi aduse aminte ceva despre genunchii întorşi spre înăuntru, dar pentru că genunchi întorşi spre înăuntru aveau uneori şi băieţii, nu puteau fi o piedică, mai ales că Jaśko avea într-adevăr faţa aproape la fel, iar părul, după ce se tunsese ultima dată, îi crescuse iarăşi mare şi-l purta în plasă ca şi ceilalţi copii de casă şi cavaleri. Din aceste motive, Maćko cedă şi începură să vorbească despre drum. Aveau să plece în ziua următoare. Maćko hotărî să intre în ţinuturile teutone, să ajungă la Brodnica, acolo să prindă o limbă şi dacă maestrul ar fi, contrar prevederilor lui Lichtenstein, încă la Malborg, să se ducă la Malborg, iar dacă nu, să pornească pe hotar către Spychów, întrebând pe drum despre un tânăr cavaler polonez şi suita lui. Bătrânul cavaler se aştepta să afle mai uşor ceva despre Zbyszko la Spychów, sau la curtea prinţului Janusz de la Varşovia decât în altă parte.

De bună seamă, a doua zi porniră. Se împrimăvărase cu totul, aşa că revărsarea apelor, mai exact a râurilor Skrwa şi Drwęka, le tăia drumul, astfel că abia a zecea zi de la plecarea din Płock, trecură hotarul şi ajunseră la Brodnica. Târgul arăta curat şi dichisit, dar de la început se făcea

simţită rânduiala nemţească, deoarece o spânzurătoare[1] uriaşă, de zid, ridicată în afara târgului lângă drumul spre Gorczenica, era îmbrăcată cu trupurile osândiţilor, printre care se afla şi o femeie. Pe turnul de strajă şi la castel flutura steagul cu mâna roşie pe câmpul alb. Călătorii nu-l găsiră totuşi acasă pe comtur, fiindcă plecase cu o parte din garnizoană şi în fruntea şlahtei din împrejurimile Malborgului. Aceste lămuriri i le dădu lui Maćko un teuton bătrân, orb de amândoi ochii, care fusese odinioară comtur la Brodnica, iar mai apoi, legându-se de locuri şi castel, îşi trăia aici ultimele zile din viaţă. Acesta, când capelanul din partea locului îi citi scrisoarea lui Lichtenstein, îl primi bine pe Maćko şi pentru că locuia în mijlocul populaţiei polone, vorbea foarte bine limba, aşa că le era mai uşor să discute cu el în polonă. Se întâmplase, de asemenea, cu şase săptămâni în urmă, să plece la Malborg, unde fusese chemat, ca un cavaler cu experienţă ce se afla, la sfatul de război, aşadar ştia ce se petrece în capitală. Întrebat de tânărul cavaler polonez, spuse că nu-şi aduce aminte numele, dar auzise de cineva care stârnise admiraţia de la început, deoarece, cu toată vârsta încă fragedă, venise învestit cavaler, iar pe de altă parte, luptase deja cu noroc într-un turnir, pe care marele maestru îl organizase după obicei pentru oaspeţii străini înainte de a pleca la război. Treptat, îşi aduse aminte chiar că pe cavalerul acela îl îndrăgise şi îl luase sub oblăduirea lui viteazul şi nobilul frate al maestrului, Ulryk von Jungingen, şi-i dăduse scrisori însemnate cu care tânărul plecase mai târziu probabil spre hotarul răsăritean. Maćko se bucură nespus la aflarea acestor veşti, deoarece nu mai avea nici cea mai mică îndoială că acest tânăr cavaler era Zbyszko. Prin urmare, nu mai avea nici un rost să meargă la Malborg deocamdată, întrucât deşi marele hospitalier, alături de mulţi călugări dregători şi alţi cavaleri rămaşi în fortăreaţă ar fi putut să-i dea şi alte ştiri mai precise, totuşi nimeni nu i-ar fi putut spune unde anume se găseşte acum Zbyszko.

1 Resturile acestei spânzurători s-au păstrat până în 1918.

De altminteri, chiar Maćko ştia cel mai bine unde să-l afle, fiindcă nu era prea greu de ghicit că umblă pe lângă Szczytno sau, dacă nu a găsit-o acolo pe Danusia, cercetează spre răsărit pe la castelele şi comturiile mai depărtate.

Aşadar, fără să mai piardă timpul, porniră şi ei spre răsărit şi spre Szczytno. Înaintau cu spor, fiindcă oraşele şi târgurile dese erau unite cu drumuri largi, pe care teutonii sau mai degrabă neguţătorii stabiliţi în oraşe, le menţineau în stare bună, aproape nu mai prejos decât cele poloneze care apăruseră sub mâna vrednică de bun gospodar a regelui Kazimierz. Pe deasupra, şi vremea era minunată. Nopţile erau înstelate, zilele luminoase, iar în timpul mulsorii de după-amiază, adia un vânticel călduţ şi uscat, ce umplea piepturile oamenilor cu prospeţime şi sănătate. Pe câmpuri înverziră grânele, luncile se acoperiră de flori, iar pădurile de pin începură să împrăştie arome de răşină. Tot drumul până la Lidzbark, iar de acolo până la Działdów şi mai departe la Niedzbórz, călătorii nu văzură nici un nor pe cer. Abia la Niedzbórz, noaptea, îi prinse o ploaie torenţială cu trăsnete, pe care le auzeau prima dată în această primăvară, dar nu dură mult şi a doua zi străluci din nou o dimineaţă splendidă, trandafirie, aurie şi atât de luminoasă, încât cât vedeai cu ochii, totul sclipea ca o scoică de briliante şi perle, iar tot ţinutul părea că-i zâmbeşte cerului şi se bucură de viaţa năvalnică.

Într-o astfel de dimineaţă, cotiră de la Niedzbórz către Szczytno. Graniţa mazoviană nu era departe şi nu le-ar fi fost greu s-o ia spre Spychów. La un moment dat, Maćko vru să schimbe drumul, dar cumpănind bine, preferă să ajungă mai întâi la cuibul înfricoşător al cavalerilor teutoni, unde se încheiase atât de trist o parte din soarta lui Zbyszko. Luându-şi un ţăran călăuză, îi porunci să ducă suita către Szczytno, cu toate că nu mai avea nevoie de călăuză, fiindcă de la Niedzbórz până acolo duce un drum încăpător pe care milele nemţeşti erau însemnate cu pietre albe.

Călăuza mergea pe un mânz cu câteva zeci de paşi înainte, după ea călăreau Maćko şi Jagienka, apoi destul de departe în spate, cehul şi frumoasa Anulka, iar la urmă carele încărcate, înconjurate de slujitori înarmaţi. Culoarea trandafirie aproape că nu mai părăsea bolta cerului spre răsărit, deşi razele soarelui preschimbau în opale picăturile de rouă din iarbă şi de pe copaci.

—Nu-ţi este frică să mergi la Szczytno? întrebă Maćko.

—Câtuşi de puţin, răspunse Jagienka. Dumnezeu mă păzeşte, fiindcă sunt orfană.

—Pentru că acolo nu respectă nici o credinţă. Cel mai rău câine a fost într-adevăr Danveld, pe care Jurand l-a omorât odată cu Gottfgryd… Aşa mi-a spus cehul. Al doilea după Danveld era Rotgier, care a căzut de mâna lui Zbyszko, apoi bătrânul ăsta crud şi înspăimântător, vândut diavolului… Lumea nu ştie nimic precis, dar eu gândesc că dacă Danuśka a pierit, e vina lui. Se mai vorbeşte că şi el a avut parte de un necaz, dar prinţesa mi-a spus la Płock că a scăpat cu viaţă. Cu el vom fi nevoiţi să ne măsurăm la Szczytno. Bine că avem scrisoarea de la Lichtenstein, fiindcă de el cred că şi feciorii de câini se tem mai mult decât de maestru… Se zice că se poartă de sus şi e fără milă, fiind şi răzbunător. Nu iartă nici cea mai mică nedreptate. Fără scrisoarea asta, n-aş fi venit atât de liniştit la Szczytno.

—Şi cum îl cheamă pe bătrânul ăsta?

—Zygfryd de Löwe.

—Cu ajutorul lui Dumnezeu, o să ne descurcăm şi cu el.

—De bună seamă!

Aici, Maćko izbucni în râs şi după un răstimp îşi urmă vorba:

—Unde nu-mi spune prinţesa la Płock: „Vă tot plângeţi

ca oile de lupi, iar lupii, din patru trei nu mai sunt în viaţă, pentru că i-au omorât oile”. Şi la drept vorbind, cam aşa şi este…

—Dar Danuśka şi tatăl ei?

—Asta i-am răspuns şi eu prinţesei. Dar în sufletul meu, mă bucur că nici pe noi nu poţi să ne nedreptăţeşti fără primejdie. Acum, ştim şi noi, punem mâna pe topor şi lovim cu sete! Cât despre Danuśka şi Jurand, este adevărat. Şi eu cred, ca şi cehul, că nu mai sunt pe lume, dar în faptă, nimeni nu ştie sigur… Mie îmi pare rău şi de Jurand ăsta, că şi în timpul vieţii a avut mult de suferit pentru fată, iar dacă a murit, apoi n-a murit de moarte bună.

—Ori de câte ori îmi pomeneşte cineva de el, mă gândesc numaidecât la tata, care nu mai e pe lume, răspunse Jagienka.

Şi în timp ce vorbea, îşi ridică ochii minunaţi.

Iar Maćko încuviinţă din cap şi zise:

—E şi el la adunarea lui Dumnezeu şi în lumină veşnică, fără îndoială, fiindcă un om mai bun ca el nu mai era în tot regatul…

—Chiar aşa, nu mai era! oftă Jagienka.

Vorba le fu întreruptă de ţăranul-călăuză, care îşi struni mânzul deodată şi reveni în fugă la Maćko strigând cu un glas ciudat, plin de teamă:

—O, pentru Dumnezeu! Uită-te şi Domnia Ta, cavalere, cine coboară spre noi de pe deal?

—Cine, unde? exclamă Maćko.

—Uite colo! Cred că e vreun uriaş…

Maćko şi Jagienka îşi opriră caii, priviră în direcţia arătată de călăuză, şi într-adevăr văzură pe înălţimea colinei, la o jumătate de stadie sau mai mult, o siluetă, ale cărei dimensiuni păreau că întrec cu mult pe ale unui om

obişnuit.

—Spune adevărul, omul e mare, murmură Maćko.

După aceea, se încruntă, scuipă odată într-o parte şi rosti:

—Să nu fie de deochi!

—De ce te temi, Domnia Ta? întreba Jagienka.

—Mi-am adus aminte că într-o dimineaţă ca asta, am văzut împreună cu Zbyszko pe drumul de la Tyniec spre Cracovia un uriaş asemănător. Atunci, am crezut că-i Walgierz Viteazul. Dar s-a arătat că era stăpânul de Taczew. Totuşi, nu ne-a fost de-a bună. Să nu ne fie de deochi.

—Asta nu-i cavaler, pentru că merge pe jos, spuse încordându-şi privirea Jagienka. Văd că n-are nici o armă, afară de un ciomag în mâna stângă…

—Şi pipăie cu el înainte, ca şi când ar fi noapte, adaugă Maćko.

—Abia se mişcă. Să fie vreun orb?

—E orb, orb cum mă vezi şi cum te văd!

Îndemnară caii şi după un răstimp se opriră înaintea bietului cerşetor care, coborând de pe colină foarte încet, îşi căuta drumul cu băţul înainte.

Era într-adevăr un bătrân uriaş, deşi văzut de aproape încetă să li se mai pară astfel. Cercetară mai întâi dacă era cu totul orb. În loc de ochi, avea două găvane roşii. Îi lipsea de asemenea mâna dreaptă, în locul căreia avea un ghemotoc dintr-o cârpă murdară. Părul alb îi cădea până pe umeri, iar barba îi ajungea până la brâu.

—Bietul om n-are nici slujitor, nici câine şi îşi caută singur drumul cu băţul, îl căină Jagienka. Pentru Dumnezeu, doar nu putem să-l lăsăm fără nici un ajutor. Nu ştiu dacă mă va înţelege, dar am să-i vorbesc în limba noastră.

Spunând acestea, fata sări sprintenă de pe cal şi

oprindu-se în faţa cerşetorului, se apucă să caute bani într-o pungă de la brâu.

Auzind înaintea lui tropot de copite şi murmur de glasuri, cerşetorul întinse toiagul, apoi îşi înălţă capul, cum fac orbii.

—Lăudat fie Iisus Cristos! îi dădu bineţe fata. Bătrâne, înţelegi limba creştinilor?

Când îi auzi glasul tânăr şi dulce, omul tresări, pe faţă îi fulgeră parcă o lumină ciudată, de emoţie sau duioşie, îşi acoperi cu pleoapele găvanele goale ale ochilor şi deodată, aruncă băţul şi căzu în genunchi cu braţele întinse.

—Ridică-te, şi aşa am să te ajut. Ce ai? întrebă Jagienka mirată.

Dar el nu-i răspunse nimic, numai două lacrimi i se scurseră pe obraji, iar din gură îi ieşi un glas asemănător cu un geamăt:

—Aa! A!

—Pentru mila lui Dumnezeu, eşti mut?

—Aa! A!

Îngăimând astfel, ridică mâna; făcu mai întâi semnul crucii, apoi îşi trecu palma stângă de-a lungul buzelor.

Neînţelegând ce vrea să spună, Jagienka se uită la Maćko, care o lămuri:

—Cred că îţi arată că i-au tăiat limba.

—Ţi-au tăiat limba? întrebă fata.

—A! A! A! repetă de câteva ori cerşetorul, clătinându-şi capul.

După care arătă cu degetele spre ochi, apoi scoase din cârpă braţul drept fără mână, iar cu stânga făcu o mişcare asemănătoare cu o tăietură.

Acum, înţeleseră amândoi.

—Cine ţi-a făcut asta? îl întrebă Jagienka.

Cerşetorul mai făcu de câteva ori semnul crucii în aer.

—Cavalerii teutoni! răcni Maćko.

Bătrânul îşi plecă în semn de încuviinţare capul pe

piept.

Se înstăpâni o clipă de tăcere, doar Maćko şi Jagienka priveau neliniştiţi unul la altul, deoarece aveau înaintea lor dovada neîndoielnică a lipsei de milă şi de măsură în aplicarea pedepselor prin care se distingeau cavalerii călugări.

—Aspră rânduială! rosti în sfârşit Maćko, şi greu l-au mai pedepsit; numai Dumnezeu ştie dacă dreptatea a fost de partea lor. Asta n-o să aflăm niciodată. Dacă măcar am şti unde să-l ducem, că trebuie să fie un om din aceste locuri. Înţelege limba noastră, fiindcă sunt oameni simpli, aşa cum sunt şi în Mazowsze.

—Înţelegi ce vorbim, nu-i aşa? întrebă Jagienka.

Cerşetorul confirmă din cap.

—Eşti de pe aici?

—Nu, răspunse bătrânul prin semne.

—Atunci, poate că eşti din Mazowsze?

—Da.

—Supus al prinţului Janusz?

—Da.

—Şi ce-ai făcut la teutoni?

Bătrânul nu ştia să răspundă, dar pe faţă i se aşternu într-o clipă o durere atât de nemărginită, încât inima milostivă a Jagienkăi se înfioră de o compătimire şi mai mare, şi până şi Maćko, care nu se lăsa impresionat de orice, îşi dădu cu părerea:

—Mai mult ca sigur că l-au nedreptăţit, feciorii de câini, şi poate chiar fără vină.

Jagienka lăsă să cadă în palma săracului câteva parale.

—Ascultă, îi spuse. N-o să te părăsim. O să mergi cu noi în Mazowsze şi o să întrebăm în fiecare sat dacă nu-i satul tău. S-ar putea să aflăm. Acum, scoală-te, că nici noi nu suntem sfinţi.

Dar el nu se ridică, din contră, se aplecă şi îi îmbrăţişă

picioarele, lăsându-se parcă în grija ei şi mulţumindu-i. Pe chipul lui se răsfrângea mirarea şi chiar dezamăgirea. E cu putinţă ca, judecând după glas, să-şi fi dat seama că se află în faţa unei fete, dar în acest timp mâna lui nimeri peste cizmuliţele de piele, pe care le purtau în călătorie cavalerii şi scutierii lor.

Ea, însă, spuse:

—Aşa o să şi facem. O să sosească îndată căruţele noastre, o să te odihneşti şi o să mănânci. Dar n-o să mergi imediat în Mazowsze, pentru că noi trebuie să trecem mai întâi pe la Szczytno.

La acest cuvânt, bătrânul sări drept în picioare. Groaza şi uimirea i se aşternură pe faţă. Îşi desfăcu braţele, parcă vrând să-i împiedice, iar din gură începură să-i iasă sunete sălbatice şi pline de spaimă.

—Ce ai? exclamă Jagienka speriată.

Dar cehul, care ajunsese cu puţin înainte împreună cu Anulka, şi îşi pironise privirile asupra cerşetorului, se întoarse deodată spre Maćko cu faţa schimbată şi zise cu un glas ciudat:

—Pe rănile Mântuitorului! stăpâne, dă-mi voie să vorbesc eu cu el, căci Domniile Voastre nici n-aveţi idee cine este!

După care, fără să le mai ceară îngăduinţa, veni lângă cerşetor şi punându-i mâinile pe umeri, îl întrebă:

—De la Szczytno vii?

Parcă izbit de glasul lui, bătrânul se linişti şi înclină din cap.

—Şi nu ţi-ai căutat copila acolo?…

Un geamăt surd răspunse la această întrebare.

Atunci Hlawa păli puţin, mai privi o clipă cu ochii lui de râs la trăsăturile bătrânului, după care rosti rar şi apăsat:

—Domnia Ta eşti Jurand de Spychów!

—Jurand! strigă Maćko.

În clipa aceea, Jurand se clătină şi îşi pierdu

cunoştinţa. Chinurile îndurate, lipsa mâncării şi greutăţile drumului îl vlăguiseră cu totul. Era a zecea zi de când mergea orbecăind, rătăcind şi căutând drumul cu băţul înaintea lui, flămând, trudit şi nesigur încotro merge. Neputând să întrebe de drum, ziua se conducea numai după căldura razelor solare, iar nopţile le petrecea prin şanţurile de lângă drum. Când se întâmpla să treacă printr-un sat, o aşezare ori când întâlnea oameni venind din sens opus, cerşea de pomană cu mâna şi cu glasul, dar rareori îl ajuta câte o mână miloasă, întrucât toţi îl socoteau un nelegiuit pe care-l ajunsese răzbunarea legii şi a dreptăţii. De două zile nu se hrănise decât cu coajă de copac şi frunze şi ajunsese să se îndoiască şi el că va ajunge vreodată în Mazowsze, când, aici, îl înconjuraseră inimi apropiate, milostive şi glasuri familiare, dintre care unul îi amintea glăsciorul dulce al fiicei, iar când după aceea îi pomeniseră şi numele lui, paharul suferinţelor se umpluse. În sfârşit, inima i se strânsese în piept, gândurile i se răvăşiseră în cap şi s-ar fi prăbuşit cu faţa în pulberea drumului, dacă nu l-ar fi sprijinit braţele puternice ale cehului.

Maćko descălecă în grabă, după care amândoi îl luară şi-l târâră spre căruţe, unde îl întinseră pe un aşternut de fân. Acolo, Jagienka şi Anulka îl readuseră în simţiri, îl hrăniră şi îi dădură să bea vin. Văzând că nu poate să ţină ceaşca în mână, Jagienka îl ajută să înghită băutura. Îndată după aceea, căzu într-un somn de piatră din care avea să se trezească abia a treia zi.

Între timp, ei ţinură repede un sfat scurt.

—Într-un cuvânt, zise Jagienka. Acum, n-o să mai mergem la Szczytno, ci la Spychów, ca să-l lăsăm într-un loc sigur, unde să aibă îngrijirea necesară.

—Ai grijă ce spui! se amestecă Maćko. La Spychów am putea să-l trimitem numai pe el, nu e nevoie să mergem cu toţii, când putem să-l trimitem cu o singură căruţă.

—Nu fac ce vreau eu, dar socotesc că de la el putem

afla o mulţime de lucruri şi despre Zbyszko, şi despre Danuśka.

—Şi cum o să mă înţeleg cu el, de vreme ce n-are limbă?

—Păi cine ţi-a arătat Domniei Tale că nu are, dacă nu chiar el? Vezi dar că putem să aflăm tot ce vrem şi fără să vorbim cu el. O să aflăm şi mai multe când o să ne obişnuim cu semnele pe care le face cu capul şi mâna. Ia întreabă-l, de pildă, dacă Zbyszko s-a întors de la Malborg la Szczytno şi o să vezi că va încuviinţa din cap sau se va împotrivi. O să facem la fel şi cu celelalte lucruri.

—Adevărat! exclamă cehul.

—Nici eu nu zic că nu-i adevărat, spuse Maćko, m-am gândit şi eu la asta, numai că eu întâi chibzuiesc şi pe urmă vorbesc.

Cu aceste cuvinte, porunci căruţelor să întoarcă spre hotarul mazovian. Pe drum, Jagienka se apropia la răstimpuri de căruţa în care zăcea Jurand, temându-se să nu moară în somn.

—Nu l-am recunoscut, îi spuse Maćko, dar nici nu-i de mirare. Era un om ca un bour! Mazurienii spuneau că dintre ei numai el putea să se măsoare cu Zawisza, iar acum arată ca un schelet.

—Umblă vorba, zise cehul, că l-au răpus prin chinuri, deşi unora nu le vine să creadă că nişte creştini puteau să se poarte astfel cu un cavaler care şi el îl are patron tot pe Sfântul Jerzy.

—A dat Dumnezeu că măcar Zbyszko i-a răzbunat onoarea. Acum puteţi să vedeţi şi voi ce deosebire este între noi şi ei. Nu-i aşa? Din patru feciori de câini, trei s-au prăpădit, dar în bătălie şi nimeni nu i-a retezat nici unuia limba în robie şi nici ochii nu i-a scos.

—O să-i pedepsească Dumnezeu, îi linişti Jagienka.

Maćko, însă, se întoarse spre ceh:

—Dar tu cum l-ai recunoscut?

—La început, nu l-am cunoscut nici eu, stăpâne, cu toate că l-am văzut după Domnia Ta. Dar parcă îmi umbla ceva prin cap şi cu cât mă uitam mai bine la el, cu atât aveam impresia… Mă rog, nu avea barbă şi nici părul alb, era un om bogat şi puternic; cum era să-l cunosc într-un cerşetor! Dar când jupâniţa a spus că mergem la Szczytno, şi el a început să urle, mi s-au deschis ochii numaidecât.

Maćko căzu pe gânduri.

—De la Spychów, trebuie să i-l ducem prinţului care nu va trece cu vederea o insultă adusă unui om atât de însemnat.

—Vor nega, stăpâne, i-au răpit copila prin trădare şi au negat, iar de stăpânul de la Spychów vor spune că şi-a pierdut limba, mâna şi ochiul în bătălie.

—Aşa este, căzu de acord Maćko. Păi ei l-au răpit până şi pe prinţ odinioară. Nu poate lupta cu ei, fiindcă nu-i poate învinge, poate doar dacă-l va ajuta regele nostru. Lumea tot vorbeşte despre un război mare, dar nu e nici măcar unul mai mic.

—Este unul cu prinţul Witold.

—Slavă Domnului că măcar el îi socoteşte oameni de nimic… Ehei, cneazul Witold este un mare cneaz! Iar prin viclenie n-o să-l înfrângă, pentru că el este mai isteţ decât ei toţi la un loc. S-a întâmplat nu o dată să-l strângă câinii cu uşa şi să-i atârne sabia deasupra capului, dar el s-a târât ca un şarpe şi i-a muşcat… Să te fereşti de el când te bate, dar trebuie s-o faci şi cu mai multă grijă când te mângâie.

—Aşa se poartă cu toţi?

—Nu cu toţi, numai cu teutonii. Cu alţii, se arată un

cneaz mărinimos!

Aici, Maćko rămase pe gânduri, vrând parcă să şi-l amintească mai bine pe Witold.

—E cu totul alt om, nu e ca prinţii de pe aici, rosti în sfârşit. S-ar fi cuvenit ca Zbyszko să se ducă la el, deoarece sub conducerea lui şi prin el poate izbândi cel mai mult împotriva teutonilor.

Iar după o clipă adăugă:

—Cine ştie dacă n-o să ne regăsim acolo amândoi, fiindcă tot acolo o să ne putem răzbuna cel mai bine.

Apoi, vorbiră iarăşi despre Jurand, despre soarta lui nefericită şi nedreptăţile uriaşe pe care i le făcuseră cavalerii teutoni care mai înainte îi omorâseră fără motiv soţia iubită, iar după aceea, plătind răzbunarea cu răzbunare, îi răpiseră copila, şi pe el îl torturaseră cum nici măcar tătarii n-ar fi ştiut mai bine. Maćko şi cehul scrâşniră din dinţi la gândul că până şi în eliberarea lui era o dovadă calculată de cruzime. Bătrânul cavaler îşi făgădui în sinea lui că se va strădui să afle cum s-a întâmplat totul cu adevărat şi după aceea le va plăti cu vârf şi îndesat.

Cu asemenea vorbe şi gânduri parcurseră drumul până la Spychów. După ziua senină, urmă o noapte liniştită şi înstelată, astfel că nu se opriră nicăieri să se odihnească. Doar de trei ori lăsară caii să pască din belşug, trecură graniţa pe întuneric şi spre dimineaţă ajunseră, îndrumaţi de o călăuză plătită, în ţinutul Spychówului. Se vede că bătrânul Tolima ţinea totul cu mână de fier, fiindcă abia intrară în pădure, că le ieşiră în întâmpinare doi slujitori înarmaţi care, văzând că nu erau oşteni prea mulţi, ci doar un pâlc, nu numai că-i lăsară în pace, fără să-i întrebe de nimic, dar îi însoţiră şi prin locurile mai greu de trecut, ape revărsate şi mocirle, pe care nu le cunoşteau decât cei din împrejurimi.

În cetăţuie, oaspeţii fură întâmpinaţi de Tolima şi preotul Kaleb. Vestea că sosise stăpânul adus de oamenii cu frica lui Dumnezeu, se răspândi ca fulgerul în

garnizoană. Abia când văzură cum scăpase din mâinile teutonilor, se iscă o asemenea furtună de ameninţări şi mânie, încât dacă în temniţele de la Spychów s-ar mai fi găsit vreun cruciat, nici o putere omenească nu l-ar fi putut scăpa de la o moarte înfricoşătoare.

„Argaţii” călări voiau să se repeadă spre hotar, să prindă câţi nemţi vor putea şi să le arunce capetele la picioarele stăpânului, dar le potoli avântul Maćko, care ştia că nemţii stau prin târguri şi întărituri, iar populaţia de prin sate era de acelaşi sânge, doar că trăia sub ocupaţie străină. Dar nici lărmuiala, nici strigătele, nici scârţâitul cumpenelor de la fântâni nu izbutiră să-l trezească pe Jurand, pe care-l cărară pe o piele de urs şi-l întinseră pe patul din odaia lui. Rămase lângă el preotul Kaleb, prietenul dintotdeauna, care-l iubea atâta şi care începu o rugăciune ca Mântuitorul lumii să-i redea nefericitului Jurand ochii, limba şi mâna.

Osteniţi de drum, călătorii se duseră şi ei, după ce mâncară de dimineaţă, să se odihnească. Maćko se trezi după ce trecuse bine de amiază şi-i porunci unui slujitor să-l cheme pe Tolima la el.

Aflând de la ceh că Jurand le poruncise tuturor înainte de a pleca să-i dea ascultare lui Zbyszko, căruia îi lăsase moştenire Spychów prin gura preotului, îi spuse bătrânului cu glasul stăpânului:

—Eu sunt unchiul stăpânului Domniei Tale, şi până când va veni el, eu voi porunci aici.

Tolima îşi înclină capul cărunt, semănând puţin cu al unui lup, şi ducându-şi palma pâlnie la ureche, întrebă:

—Nobile cavaler, Domnia Ta eşti stăpânul de la Bogdaniec?

—Întocmai, răspunse Maćko. De unde mă cunoşti?

—Pentru că te-a aşteptat şi a întrebat de Domnia Ta stăpânul cel tânăr, Zbyszko.

La auzul acestei veşti, Maćko sări drept în picioare şi, uitând de rangul lui, exclamă:

—Zbyszko a fost la Spychów?

—A fost, stăpâne; a plecat acum două zile.

—Pentru Dumnezeu! De unde a venit şi unde s-a dus?

—A venit de la Malborg, iar în drum a trecut pe la Szczytno, n-a spus, însă, unde a plecat.

—N-a spus?

—Poate că i-a spus părintelui Kaleb.

—Ei, dragă Doamne, ne-am încrucişat pe drum! se miră Maćko lovindu-şi pulpele cu palmele.

Tolima îşi făcu mâna pâlnie şi la cealaltă ureche:

—Ce spui, stăpâne?

—Unde este preotul Kaleb?

—Lângă patul bătrânului stăpân.

—Cheamă-l aici! Sau nu… Mă duc eu la el.

—Îl chem! răspunse bătrânul.

Şi ieşi. Dar înainte de a-l aduce pe preot, intră Jagienka.

—Vino încoace! Ştii că Zbyszko a fost aici acum două zile?

Fata se schimbă într-o clipă la faţă, iar picioarele în pantaloni strâmţi îi tremurară sub ea.

—A fost şi a plecat? întrebă cu inima bătând să-i spargă pieptul. Unde?

—Acum două zile, dar încotro, poate că ştie preotul.

—Trebuie să mergem după el! spuse fata hotărâtă.

După o clipă, intră preotul Kaleb care, crezând că Maćko îl cheamă să-l întrebe de Jurand, i-o luă înainte:

—Încă doarme.

—Am auzit că Zbyszko a fost aici? strigă Maćko.

—A fost. A plecat cu două zile în urmă.

—Unde?

—Nu ştia nici el… Să caute… S-a îndreptat spre hotarul Samogiţiei, unde acum e război.

—Pe viul Dumnezeu! Părinte, spune-ne ce ştii despre el?

—Ştiu doar ce-am auzit de la el. A fost la Malborg şi i-a câştigat încrederea fratelui maestrului, care-i cel dintâi cavaler printre ei. Din porunca lui, Zbyszko avea voie să caute pe la toate castelele.

—Pe Jurand şi pe Danuśka?

—Aşa-i, dar pe Jurand nu-l căuta, fiindcă a aflat că nu mai trăieşte.

—Spune de la început.

—Îndată, numai să-mi trag sufletul şi să-mi vin în fire, pentru că vin de pe altă lume.

—Cum adică de pe altă lume?

—Din lumea în care nu se intră călare, ci numai prin rugăciune… şi de la picioarele Domnului Cristos, pe care L-am rugat să aibă îndurare pentru Jurand.

—L-ai rugat să facă o minune? Ai asemenea putere? întrebă curios Maćko.

—Eu n-am nici o putere, dar Mântuitorul are. Dacă vrea, El poate să-i redea lui Jurand şi ochii, şi limba, şi mâna…

—Numai să vrea, de putut poate, răspunse Maćko, că nu-i puţin lucru ce l-ai cerut.

Preotul Kaleb nu mai răspunse nimic, poate că nu auzise, fiindcă avea ochii răvăşiţi şi se vedea că mai înainte uitase de sine în timpul rugăciunii.

Aşa că acum îşi acoperi faţa cu mâinile şi o vreme rămase tăcut. Tresări în sfârşit, îşi şterse ochii cu palmele, după care zise:

—Acum, poţi să mă întrebi.

—Cum l-a câştigat Zbyszko pe primarul de Sambinsk de partea lui?

—Acum, nu mai este primar de Sambinsk…

—Lasă asta... Fii cu luare-aminte la ce te întreb şi răspunde ce ştii.

—L-a câştigat într-un turnir. Ulryk luptă bucuros în arenă, aşa că a luptat şi cu Zbyszko, deoarece erau o mulţime de oaspeţi la Malborg şi maestrul a pregătit întrecerile. Lui Ulryk i s-a rupt chinga de la şa, iar Zbyszko l-ar fi doborât uşor de pe cal, dar el văzând ce se întâmplă, a zvârlit spada şi l-a sprijinit pe călăreţul care se clătina.

—Ei, ia te uită! se minună Maćko, întorcându-se spre Jagienka. Pentru asta l-a îndrăgit Ulryk?

—Pentru asta. N-a mai vrut să lupte cu el şi l-a îndrăgit. Zbyszko i-a spus şi el necazul lui, iar celălalt, fiindcă se îngrijeşte de onoarea lui de cavaler, s-a mâniat grozav şi l-a dus la fratele său, maestrul, pe Zbyszko să se plângă. Dumnezeu o să-l mântuiască pentru asta, fiindcă printre ei nu se află prea mulţi cărora le place dreptatea. Zbyszko mi-a mai spus că de Lorche l-a ajutat mult, întrucât acolo este foarte respectat pentru neamul însemnat şi bogăţiile lui, iar el s-a arătat cu totul de partea lui Zbyszko.

—Şi ce s-a ales de plângerea şi de mărturia aceea?

—S-a ales că marele maestru i-a poruncit cu asprime comturului de la Szczytno să trimită degrabă la Malborg pe toţi prinşii şi întemniţaţii care se află la Sczytno împreună cu Jurand. În ce-l priveşte pe Jurand, comturul a răspuns în scris că a murit din cauza rănilor şi l-a îngropat acolo lângă biserică. Pe ceilalţi prinşi, i-a trimis şi printre ei era şi o smintită, dar Danusia noastră nu se afla.

—Ştiu de la scutierul Hlawa, spuse Maćko, că Rotgier, cel pe care l-a ucis Zbyszko, a pomenit şi el de fata cu minţile răvăşite de la curtea prinţului Janusz. A pretins că au luat-o drept fiica lui Jurand, iar când prinţesa i-a

răspuns că o cunoşteau pe adevărata Danusia şi ştiau că este sănătoasă la minte, i-a răspuns: „într-adevăr, dar am crezut că duhul rău a preschimbat-o”.

—Acelaşi lucru i l-a scris comturul şi maestrului, cum că fata aceea nu se afla în temniţă, ci în grija lor, după ce o luaseră de la tâlhari şi aceştia juraseră că era fiica lui Jurand preschimbată de duhul rău.

—Şi maestrul a crezut?

—Nici el nu mai ştia ce să creadă, dar Ulryk s-a supărat şi mai tare şi i-a cerut fratelui său să trimită la Szczytno un călugăr împreună cu Zbyszko, lucru care s-a şi întâmplat. Când au ajuns la Szczytno, nu l-au mai găsit acolo pe comtur care plecase la războiul cu Witold spre castelele din răsărit, ci doar pe ajutorul lui, căruia călugărul i-a poruncit să deschidă toate temniţele. Astfel că au căutat cât au căutat, dar n-au găsit nimic. Au luat şi oamenii la întrebări. Unul singur i-a spus lui Zbyszko că poate afla multe de la capelan, deoarece numai el se poate înţelege cu călăul mut. Dar călăul fusese luat de bătrânul comtur, iar capelanul plecase la Krolewiec la un *congressus* al duhovnicilor… Ei se adună mereu acolo şi trimit plângeri papei împotriva teutonilor, pentru că şi bieţii preoţi au de suferit de pe urma lor.

—Mă mir numai că ei nu l-au găsit pe Jurand! observă Maćko.

—Pentru că se pare că bătrânul comtur l-a eliberat dinainte. Asta arată şi mai multă răutate decât dacă i-ar fi tăiat capul. Au vrut să sufere înainte de a muri chiar mai mult decât poate îndura un om de starea lui. Orb, mut şi fără mâna dreaptă, temeţi-vă de Dumnezeu!… Să nu poţi nimeri nici acasă şi nici pe drum să nu poţi cerşi o bucată de pâine… Credeau că va muri pe lângă vreun gard de

foame sau se va îneca în vreo apă… Ce i-au mai lăsat? Nimic, doar amintirea, cine a fost şi cunoaşterea sărăciei. Păi asta înseamnă chinul chinurilor… Poate că şedea acolo pe undeva pe lângă biserică sau pe lângă drum, iar Zbyszko a trecut pe alături şi nu l-a recunoscut. Poate că şi el i-a auzit glasul lui Zbyszko, dar n-a putut să strige la el… Ehei… Mă podidesc lacrimile!… Dumnezeu a făcut o minune că l-aţi întâlnit, de aceea cred că o să facă una şi mai mare, deşi asta Îl roagă buzele mele păcătoase.

—Ce-a mai spus Zbyszko? Încotro a plecat? se interesă Maćko.

—A spus aşa: „Ştiu că Danuśka a fost la Szczytno, dar ei au răpit-o şi fie că au omorât-o, fie că au dus-o în altă parte. Bătrânul de Löwe a făcut-o şi aşa să-mi ajute Dumnezeu, n-am să mă odihnesc până n-am să-l găsesc”.

—A spus şi asta? Atunci, a plecat spre comturiile răsăritene, dar acolo e război acum.

—Ştia că este război şi de aceea s-a îndreptat către cneazul Witold. Zicea că mai degrabă o să-l ajute el împotriva teutonilor decât regele.

—Hai la cneazul Witold! strigă Maćko. După care, se întoarse către Jagienka:

—Vezi cât e de înţelept? N-am spus şi eu la fel? Am spus eu că va veni timpul să mergem la Witold…

—Zbyszko trăgea nădejde, observă preotul Kaleb, că Witold va pătrunde în Prusia şi va cuceri castelele de acolo.

—Dacă-i vor da timp, o s-o facă, răspunse Maćko. Ei, slavă Domnului, cel puţin acum ştim unde să-l căutăm pe Zbyszko.

—De aceea şi trebuie să plecăm numaidecât! propuse Jagienka.

—Taci din gură! o certă Maćko. Copiii de casă nu trebuie să dea sfaturi.

Spunând acestea, se uită într-un fel anume la ea, parcă aducându-i aminte că este slujitor, iar ea înţelese şi tăcu.

Maćko se gândi o clipă şi spuse:

—Acum, o să-l găsim pe Zbyszko, pentru că nu poate fi altundeva decât alături de cneazul Witold, dar trebuie să ştim mai întâi dacă mai are ceva de căutat pe lume afară de capetele teutone pe care le-a juruit?

—Şi cum să aflăm? întrebă preotul Kaleb.

—Dacă aş şti că preotul de la Szczytno s-a întors de la sinod, m-aş duce să-l văd, răspunse Maćko. Am scrisorile de la Lichtenstein şi până la Szczytno pot să merg fără primejdie.

—N-a fost nici un sinod, ci congressus, răspunse părintele Kaleb, iar capelanul trebuia să se fi întors de mult.

—Atunci e bine. Lăsaţi restul în seama mea… O să-l iau cu mine pe Hlawa, pe cei doi copii de casă cu cai de luptă şi am să plec.

—Şi pe urmă, la Zbyszko? întrebă Jagienka.

—Pe urmă la Zbyszko, dar deocamdată tu o să rămâi aici să aştepţi până mă voi întoarce de la Szczytno. Cred că n-o să întârzii mai mult de trei, patru zile. Am oasele tari şi truda nu-i o noutate pentru mine. Mai înainte, însă, părinte Kaleb, te rog să-mi dai o scrisoare către capelanul din Szczytno. O să mă creadă mai uşor, dacă o să-i arăt scrisoarea Domniei Tale… deoarece preoţii au mai multă încredere între ei.

—Oamenii vorbesc bine despre preotul de acolo, spuse părintele Kaleb. Şi dacă cineva ştie ceva, apoi el este acela.

Aşa că, spre seară, pregăti scrisoarea, iar a doua zi,

înainte ca soarele să răsară, bătrânul Maćko nu mai era la Spychów.

Capitolul XII

JURAND SE TREZI DIN SOMNUL LUNG în prezenţa părintelui Kaleb şi uitând în somn ce se întâmplase cu el, dar neştiind unde este, începu să pipăie patul şi peretele lângă care se afla. Părintele Kaleb îl luă în braţe şi plângând de înduioşare, începu să vorbească:

—Eu sunt! Eşti la Spychów! Frate Jurand! Dumnezeu te-a încercat greu... dar te afli printre ai tăi... te-au adus oameni cu credinţă în Dumnezeu... Frate, frate Jurand!...

Şi strângându-l la piept, îl sărută pe frunte, găvanele ochilor, şi iarăşi îl strânse la piept, şi iar îl sărută. La început, Jurand parcă era ameţit şi părea că nu înţelege nimic, dar în cele din urmă, îşi trecu mâna stângă peste frunte şi pe cap, ca şi când voia să împrăştie norii grei de somn şi ameţeală.

—Acum, mă auzi şi mă înţelegi? întrebă preotul Kaleb.

Jurand dădu din cap în semn că aude, după care îşi duse mâna spre crucifixul de argint, pe care-l cucerise cândva de la un cavaler neamţ puternic, îl luă de pe perete, îl duse la buze, la piept şi i-l dădu preotului Kaleb.

Dar acesta zise:

—Te înţeleg, frate! El îţi rămâne şi aşa cum te-a scăpat din pământul robiei, tot aşa poate să-ţi întoarcă tot ce ai pierdut.

Jurand arătă în sus cu mâna în semn că numai acolo va recăpăta totul şi îl podidiră iarăşi lacrimile, iar pe faţa-i chinuită i se răsfrânse o durere nespusă.

Văzându-i mişcarea şi durerea, părintele Kaleb înţelese că Danuśka nu mai trăieşte, astfel că îngenunche lângă pat şi zise:

—Dumnezeu să-i dea odihnă şi lumina veşnică, amin!

La acestea, orbul se ridică şi aşezându-se în capul

oaselor pe pat, începu să rotească încet capul şi să dea din mână, de parcă voia să nege şi să-l oprească pe părintele Kaleb, dar nu se putură înţelege, întrucât în clipa aceea intră bătrânul Tolima, urmat de luptătorii din cetăţuie, paznicii, ţăranii mai în vârstă şi mai de vază de la Spychów, pădurarii şi pescarii, fiindcă vestea despre întoarcerea stăpânului se împrăştiase prin toată aşezarea de la Spychów. Aceştia îi îmbrăţişară picioarele, îi sărutară mâna şi izbucniră în hohote de plâns la vederea acestui schilod şi bătrân care nu mai amintea cu nimic de ameninţătorul Jurand dinainte, de spaima teutonilor şi învingătorul lor în toate întâlnirile. Dar pe cei care îl însoţiseră în campanii, îi cuprinse viforul mâniei şi feţele li se făcură palide şi îndârjite. În curând, începură să se adune în grupuri, să şoptească, să se împingă unii pe alţii, până când ieşi în faţă un luptător din garnizoana cetăţuii, totodată fierarul de la Spychów, un oarecare Sucharz; se apropie de Jurand, îi îmbrăţişă picioarele şi spuse:

—Stăpâne, când te-au adus aici, am vrut să pornim îndată spre Szczytno, dar cavalerul care te-a adus nu ne-a îngăduit. Acum, învoieşte-ne Domnia Ta, că nu poţi să rămâi nerăzbunat. Să rămână tot ca mai de mult. Nu ne-au ruşinat şi n-o să ne ruşineze niciodată fără pedeapsă… Cum am fost la ei conduşi de Domnia Ta, o să ne ducem şi acum sub îndrumarea lui Tolima sau şi fără el. Musai să cucerim Szczytno şi să vărsăm sângele câinilor de acolo, aşa să-mi ajute Dumnezeu!

—Aşa să ne ajute Dumnezeu! repetară zece-cincisprezece glasuri.

—La Szczytno!

—Avem nevoie de sânge!

Şi într-o clipită, vâlvătaia cuprinse inimile înflăcărate ale mazurienilor. Chipurile începură să se încrunte, ochii să fulgere, ici şi acolo se auziră scrâşnete de dinţi. Dar după o clipă, glasurile şi scrâşnetele încetară, şi ochii

tuturor se aţintiră asupra lui Jurand.

La început, obrajii acestuia înfloriră, răsfrângându-i parcă îndârjirea şi dorinţa de luptă de altădată. Se ridică şi începu să caute din nou cu mâna pe perete. Oamenii avură impresia că-şi caută paloşul, dar degetele lui nimeriră peste crucea pe care preotul Kaleb o agăţase pe vechiul loc.

O luă deci pentru a doua oară de pe perete, după care păli; se întoarse către oameni, îşi înălţă găvanele goale ale ochilor şi întinse crucifixul înainte.

Se aşternu tăcerea. Afară, se lăsa înserarea. Prin ferestrele deschise pătrundea ciripitul păsărilor care se pregăteau de culcare pe sub streşini şi prin teii care creşteau în curte. Ultimele raze roşietice ale soarelui căzură în odaie peste crucea ridicată şi părul alb al lui Jurand.

Fierarul Sucharz se uită la Jurand, apoi se întoarse spre tovarăşii lui, se uită o dată şi a doua oară, în sfârşit, îşi făcu semnul crucii şi ieşi din odaie. În urma lui, ieşiră tot atât de încet şi ceilalţi şi abia când se opriră în curte, începură să vorbească în şoaptă:

—Ei, cum e?

—Mergem sau ce facem?

—Nu ne-a îngăduit!

—Lasă răzbunarea în seama lui Dumnezeu. Se vede că şi sufletul i s-a schimbat.

Aşa era, într-adevăr.

În acest timp, în odaia lui Jurand mai rămăseseră numai preotul Kaleb, bătrânul Tolima şi împreună cu ei Jagienka şi Anula care, văzând mai înainte un grup de oameni înarmaţi mergând prin curte, veniseră şi ele să vadă ce se petrece.

Jagienka, mai curajoasă şi mai sigură de ea decât Anulka, se apropie acum de Jurand.

—Dumnezeu să te ajute, cavalere Jurand! îi ură. Suntem noi care te-am adus din Prusia până aici.

La auzul glasului ei tânăr, faţa lui Jurand se lumină. Se vede că îşi aminti şi el în amănunt tot ce se petrecuse pe drumul de la Szczytno, fiindcă începu să-i mulţumească dând din cap şi punându-şi de câteva ori mâna pe inimă. Jagienka începu să-i povestească de-a fir a păr cum îl întâlniseră şi cum îl recunoscuse cehul Hlawa, care este scutierul cavalerului Zbyszko, şi cum îl aduseseră până la Spychów. Îi mai spuse şi despre ea că duce împreună cu altcineva paloşul, coiful şi scutul pentru cavalerul Maćko de Bogdaniec, unchiul lui Zbyszko, care plecase de la Bogdaniec să-şi caute nepotul, iar acum se dusese la Szczytno şi după trei-patru zile o să se întoarcă la Spychów.

Când auzi de Szczytno, Jurand nu se mai sperie într-adevăr ca mai înainte pe drum, totuşi o mare nelinişte se aşternu pe faţa lui. Jagienka îl asigură, însă, că bătrânul cavaler Maćko era pe cât de viclean, tot pe atât de viteaz şi nu se lăsa dus de nas de nimeni, iar afară de asta, are scrisori de la Lichtenstein, cu care poate să umble pretutindeni fără primejdie. Aceste cuvinte îl liniştiră în bună măsură; se vedea că vrea să întrebe de multe lucruri, dar neputând s-o facă, suferea din greu, ceea ce văzând, fata cu mintea ageră îi spuse:

—După ce o să mai stăm de vorbă, o să ne înţelegem foarte bine.

La acestea, el zâmbi iarăşi, întinse mâna spre ea şi punându-i-o fără să vadă pe cap, o ţinu aşa un răstimp, binecuvântând-o parcă. Fireşte, îi datora mult, dar afară de asta era limpede că-i plăceau tinereţea şi glasul ei amintind de ciripitul unei păsăruici.

Într-adevăr, după aceea, când se ruga, lucru pe care-l făcea aproape toată ziua, sau când nu era cufundat în somn, o căuta cu mâna pe lângă el, iar când n-o găsea, îi era dor de glasul ei şi-i dădea de ştire părintelui Kaleb şi lui Tolima prin tot felul de mijloace că vrea să-l aibă lângă el pe fermecătorul copil de casă.

Şi ea venea întotdeauna, deoarece inima ei bună se

milostivea sincer de el, iar afară de asta, timpul îi trecea mai repede alături de el în aşteptarea lui Maćko, a cărui şedere la Szczytno se lungea ciudat de mult.

Trebuia să se întoarcă după trei zile, dar se scurse în zadar a patra şi a cincea. Într-a şasea, spre seară, fata îngrijorată tocmai voia să-l roage pe Tolima să trimită oameni să afle ce-i cu el, când din stejarul de strajă primiră semn că nişte călăreţi se apropie de Spychów.

Curând, copitele duruiră într-adevăr pe podul coborât şi în curte intră scutierul Hlawa însoţit de un slujitor. Jagienka, care coborâse dinainte din odaia de sus şi aştepta în curte, se repezi la el înainte de a descăleca.

— Unde-i Maćko? îl întrebă cu inima bătând de teamă.

— A plecat la cneazul Witold, iar Domniei Tale îţi porunceşte să-l aştepţi aici, răspunse scutierul.

Capitolul XIII

Aflând că trebuie să rămână la Spychów din porunca lui Maćko, de uimire, părere de rău şi supărare, Jagienka nu mai fu în stare să îngaime nici un cuvânt. Rămase cu ochii ţintă asupra cehului care, înţelegând cât era de neplăcută vestea pe care i-o adusese, îi propuse:

— Aş vrea să-ţi dau seamă Domniei Tale şi despre ce-am aflat la Szczytno, pentru că sunt foarte multe noutăţi însemnate.

— Dar despre Zbyszko sunt?

— Nu, numai de la Szczytno, ştiţi că…

— Înţeleg! Copilul de casă să scoată şeile de pe cai, iar tu vino cu mine.

Şi spunându-i slujitorului să îndeplinească porunca, îl lua pe ceh cu ea.

— De ce ne-a părăsit Maćko? De ce noi trebuie să

rămânem la Spychów şi de ce v-aţi mai întors voi? întrebă dintr-o răsuflare.

—Eu m-am întors, răspunse Hlawa, pentru că aşa mi-a poruncit Maćko. Voiam să mă duc şi eu la război, dar porunca-i poruncă. Cavalerul Maciek mi-a spus aşa: „Tu întoarce-te, ai grijă de jupâniţă şi aşteaptă noutăţi de la mine. E cu putinţă s-o însoţeşti la Zgorzelice, fiindcă nu se poate duce singură”.

—Pentru Dumnezeu! Ce s-a întâmplat? Au găsit-o pe fiica lui Jurand? Aşadar, Maćko n-a plecat la Zbyszko, ci după Zbyszko? Ai văzut-o? Ai vorbit cu ea? Pe ea de ce n-ai adus-o şi unde este acum?

Cehul, ascultându-i năvala întrebărilor, îi făcu o plecăciune adâncă şi-i zise:

—Să nu te superi, Luminăţia Ta, că n-o să-ţi pot răspunde la toate întrebările deodată, că nu-i chip; o să le iau pe rând, dacă mă învoieşti.

—Bine! Au găsit-o sau nu?

—Nu, dar se ştie sigur că a fost la Szczytno, apoi au dus-o spre castelele răsăritene.

—Şi noi de ce trebuie să aşteptăm la Spychów?

—Păi, dacă o vor găsi?… Atunci, vezi şi Luminăţia Ta că… de bună seamă n-ar mai avea rost…

Jagienka tăcu, doar obrajii i se rumeniră.

Dar cehul urmă:

—Am crezut şi încă mai cred că din mâinile feciorilor de câini n-o vom smulge vie, dar totul stă în puterea lui Dumnezeu. Trebuie să povestesc totul de la început. Am ajuns la Szczytno şi gata. Cavalerul Maćko i-a arătat ajutorului de primar scrisoarea lui Lichtenstein, iar acesta, deoarece fusese în tinereţe scutierul lui Kuno, i-a sărutat pecetea de faţă cu noi, ne-a primit în ospeţie şi n-a bănuit nimic. Dacă am fi avut câţiva ţărani prin împrejurimi, am fi

putut cuceri şi castelul, atâta încredere avea în noi… N-am întâmpinat nici o piedică nici când ne-am dus la preot, cu care am stat de vorbă două nopţi încheiate şi am aflat lucruri ciudate, pe care le ştia de la călău.

—Călăul e mut.

—E mut, dar ştie să-i spună totul prin semne preotului care-l înţelege ca şi când i le-ar spune prin viu grai. Lucruri de pomină şi cred că aici e mâna lui Dumnezeu. Călăul i-a tăiat mâna lui Jurand, i-a smuls limba şi i-a picat smoală topită în ochi. Când este vorba de un bărbat, nu se dă în lături de la nici un chin şi dacă i s-ar porunci să-l sfâşie cu dinţii, ar face-o şi pe asta. În schimb, asupra unei fete nevinovate n-ar ridica mâna să-l pici cu ceară. Şi asta numai din pricină că a avut şi el o singură fată cândva, pe care o iubea grozav şi pe care teutonii…

Aici, Hlawa se poticni şi nu ştia cum să vorbească mai departe, ceea ce văzând, Jagienka întrebă:

—De ce vrei să-mi spui de fata călăului?

—Fiindcă are legătură, răspunse cehul. Când tânărul nostru stăpân l-a căsăpit pe cavalerul Rotgier, bătrânul comtur Zygfryd a turbat nu alta. La Szczytno se vorbea că Rotgier era fiul lui, şi preotul a adeverit că nici un tată nu şi-a iubit fiul mai mult. Şi drept răzbunare, şi-a vândut sufletul diavolului, lucru pe care călăul l-a văzut! Vorbea cu mortul ca şi cu Domnia Ta, iar celălalt râdea la el din sicriu, aci scrâşnea din măsele, aci îşi lingea buzele de bucurie că bătrânul comtur i-a făgăduit capul stăpânului Zbyszko. Dar pentru că atunci nu avea cum să ajungă la stăpânul Zbyszko, deocamdată a poruncit să-l tortureze pe Jurand, apoi i-a pus limba şi mâna în sicriul lui Rotgier care a început să le mănânce crude.

—Mi-e groază să te mai ascult. În numele Tatălui, al

Fiului şi al Sfântului Duh, amin! rosti Jagienka.

Şi ridicându-se, mai puse lemne pe foc, fiindcă se înserase de-a binelea.

—Păi cum! continuă Hlawa. Nu ştiu cum va fi la Judecata de apoi, pentru că ce-i al lui Jurand, trebuie să se întoarcă la el. Dar asta nu-i pentru mintea omenească. Călăul a văzut toate acestea. După ce l-a săturat pe strigoi cu carne de om, bătrânul comtur s-a dus să-i aducă şi copila lui Jurand, fiindcă celălalt se vede că-i şoptise că ar vrea să bea zeamă de sânge nevinovat... Dar călăul care, cum am mai spus, face de toate, dar nu poate nedreptăţi o fată, se tupilase mai înainte pe scară... Ne-a spus preotul că nu e întreg la minte, dar asta pricepe şi el, iar la nevoie nu-l întrece nimeni în şiretenie. S-a aşezat deci pe scară şi a aşteptat să vină comturul. Acesta a auzit răsuflarea călăului, i-a zărit pupilele lucind şi s-a înfricoşat că este strigoiul. În acest timp, călăul l-a izbit cu pumnul în grumaz! Credea că o să-i rupă şira spinării, aşa că n-o să se vadă nici un semn, dar nu l-a omorât. Comturul, însă, şi-a pierdut cunoştinţa şi s-a îmbolnăvit de spaimă, iar după ce s-a însănătoşit, i-a fost frică s-o mai năpăstuiască pe fiica lui Jurand.

—În schimb, a îndepărtat-o.

—A dus-o cu el şi l-a luat şi pe călău. Nu ştia că el o apărase pe Danusia. A crezut că e vreo putere neînţeleasă, rea sau bună. A preferat să nu-l lase la Szczytno. Se temea de mărturia lui. E mut, dar la judecată, ar putea spune tot ce ştie cu ajutorul capelanului. Astfel că preotul i-a spus în cele din urmă, cavalerului Maćko aşa: „Bătrânul Zygfryd n-o s-o omoare pe fiica lui Jurand, pentru că se teme, şi chiar dacă i-ar porunci altcuiva, câtă vreme trăieşte Diederich, nu va izbuti; mai ales că a mai apărat-o o dată”.

—Preotul ştia unde a dus-o?

—Nu ştia prea bine, dar auzise vorbindu-se ceva despre Ragneta, un castel care se află nu departe de graniţa cu Lituania sau Samogiţia.

—Şi Maćko ce-a zis?

—Cavalerul Maćko, auzind aceasta, mi-a spus a doua zi: „Dacă-i aşa, s-ar putea s-o şi găsim, iar eu trebuie să alerg cât mai repede la Zbyszko, ca să nu se lase păcălit în privinţa Danusiei, aşa cum s-a întâmplat cu Jurand. N-au decât să-i spună că i-o înapoiază, numai dacă vine s-o ia, şi o să se ducă, iar abia atunci bătrânul Zygfryd se va răzbuna pe el din cauza lui Rotgier într-un fel cum nu s-a mai pomenit”.

—Este adevărat! strigă liniştită Jagienka. De vreme ce s-a grăbit, aşa e chiar mai bine.

Iar după o clipă, adresându-i-se lui Hlawa:

—Numai că a greşit, când te-a trimis aici. La ce bun să ne păzeşti aici la Spychów? O să ne păzească şi bătrânul Tolima, iar acolo i-ai fi de folos lui Zbyszko, fiindcă eşti şi puternic, şi mintos.

—Dar în caz de ceva, cine o să te însoţească, stăpână, până la Zgorzelice?

—La nevoie, poţi să vii aici înaintea lor. Dacă au de trimis vreo veste, o s-o trimită prin tine şi atunci o să mă duci şi la Zgorzelice.

Cehul îi sărută mâna şi întrebă cu glas mişcat:

—Aşadar, în tot acest timp, ai să rămâi aici?

—Dumnezeu are grijă de orfani! O să rămân.

—Şi n-o să ţi se urască? Ce-o să faceţi aici?

—O să-L rog pe Domnul Iisus să se întoarcă Zbyszko cu bine, iar vouă să vă dea sănătate tuturor.

Şi spunând acestea, izbucni într-un plâns cu suspine.

Scutierul se înclină din nou înaintea ei.

—Eşti ca un înger din cer, se bucură.

Capitolul XIV

JAGIENKA ÎŞI ŞTERSE LACRIMILE ŞI SE DUSE cu scutierul la Jurand să-i spună noutăţile. Îl găsi într-o odaie mare cu o lupoaică îmblânzită la picioare, stând cu preotul Kaleb, Anulka şi bătrânul Tolima. Preotul de la Spychów, care era totodată şi cântăreţ, le cânta la lăută un cântec despre o luptă mai de demult a lui Jurand cu „teutonii spurcaţi”, iar ei, rezemându-şi capetele în mâini, ascultau cufundaţi în îngândurare şi tristeţe. În odaie luminau razele Lunii. După o zi aproape răcoroasă, se lăsase o seară liniştită, foarte călduroasă. Ferestrele erau deschise şi în lumina Lunii se vedeau rotindu-se prin încăpere cărăbuşii care roiau prin teii ce creşteau în curte. În cămin, mocneau totuşi câteva reteveie la care un slujitor încălzea miedul amestecat cu vin întăritor şi mirosind a ierburi.

Cântăreţul sau mai degrabă preotul Kaleb tocmai începea un cântec nou „Despre încăierarea cu noroc”:

Trece Jurand trece
Pe roibu-i călare…

când intră Jagineka şi spuse:

—Lăudat fie Iisus Cristos!

—În vecii vecilor, răspunse preotul Kaleb.

Jurand şedea pe o laviţă cu coatele sprijinite de spătar, dar când îi auzi glasul, se întoarse repede spre ea şi o întâmpină dând din capul alb ca laptele.

—A venit scutierul lui Zbyszko de la Szczytno, îi aduse la cunoştinţă fata, şi a adus noutăţi de la capelan. Maćko nu se mai întoarce aici, fiindcă a plecat la cneazul Witold.

—Cum adică nu se mai întoarce? întrebă părintele

Kaleb.

Aşa că ea începu să-i povestească tot ce aflase despre Zygfryd, cum se răzbunase pentru moartea lui Rotgier, despre Danusia, cum bătrânul comtur vrusese să i-o ducă lui Rotgier, ca să-i bea sângele nevinovat, şi cum o apărase pe neaşteptate călăul. Nu-i ascunse nici că Maćko nădăjduia acum ca împreună cu Zbyszko s-o găsească pe Danusia, s-o ia înapoi şi s-o aducă la Spychówa, pricină din care el plecase la Zbyszko, iar lor le poruncise să rămână aici.

Şi la sfârşit, parcă de tristeţe sau de jale, glasul începu să-i tremure, iar când încheie, în încăpere se aşternu tăcerea. Doar în teii care creşteau în curte răsunau trilurile privighetorilor, care păreau să pătrundă prin ferestrele deschise în toată odaia. Ochii tuturor se îndreptară către Jurand care, cu ochii închişi şi capul dat pe spate, nu dădea nici un semn de viaţă.

—Auzi, stăpâne? îl întrebă în cele din urmă preotul Kaleb.

Suferindul îşi dădu capul şi mai mult pe spate, ridică mâna stângă şi arătă cu degetul spre cer.

Strălucirea Lunii îi cădea drept pe faţă, pe părul coliliu, pe ochii stinşi; se citea pe această faţă atâta suferinţă şi în acelaşi timp atâta încredere în voinţa lui Dumnezeu, încât toţi aveau impresia că văd doar sufletul slobozit din cătuşele trupului, care, rupt pentru totdeauna de viaţa pământească, nu mai zăreşte şi nu mai aşteaptă nimic.

Aşa că iarăşi se înstăpâni tăcerea şi iarăşi se auzeau numai cântecele privighetorilor, care se revărsau în toată curtea şi în odaie.

Pe Jagienka însă, o cuprinse deodată o milă nespusă şi copilărească parcă de acest bătrân nefericit şi lăsându-se în seama primului impuls, se repezi la el şi apucându-i mâna, începu să i-o sărute şi s-o ude cu lacrimi.

—Şi eu sunt orfană! strigă din adâncul inimii îndurerate, nu sunt copil de casă, ci Jagienka de

Zgorzelice. Maćko m-a luat cu el, ca să mă scape de oamenii răi, dar acum o să rămân cu Domnia Ta până când Dumnezeu ţi-o va trimite pe Danusia.

Jurand nu arătă nici o mirare, de parcă ştia dinainte că era fată, mulţumindu-se s-o strângă la piept, iar ea, continuând să-i sărute mâna, urmă cu glasul întrerupt din suspine:

—Am să rămân cu Domnia Ta, iar Danuśka o să se întoarcă… O să plec pe urmă la Zgorzelice… Dumnezeu veghează asupra orfanilor! Nemţii l-au omorât şi pe tatăl meu, dar iubirea Domniei Tale trăieşte şi se va întoarce. Dumnezeu milostivul şi Maica Preacurată să te ajute…

Preotul Kaleb căzu în genunchi şi rosti cu glas solemn:

—Kyrie eleison!

—*Cristoase eleison!* îi răspunseră numaidecât cehul şi Tolima.

Îngenunchează cu toţii, înţelegând că aceasta este litania care se rosteşte nu numai în clipa morţii, ci şi pentru izbăvirea din primejdia de moarte a persoanelor apropiate şi scumpe. Îngenunche şi Jagienka, Jurand alunecă şi el de pe laviţă în genunchi şi începură să cânte în cor:

—Kyrie eleison! Cristoase eleison!…

—Părinte din ceruri, Dumnezeule, miluieşte-ne pre noi…

Glasurile oamenilor şi strigătele de ajutor: *„Miluieşte-ne pre noi!…”* se amestecau cu cântecul privighetorilor.

Deodată, lupoaica îmblânzită se ridică de pe pielea de urs de lângă laviţa lui Jurand, se apropie de fereastra deschisă, se rezemă cu labele dinainte de pervaz şi înălţându-şi spre Lună botul ascuţit, începu să urle încet şi jalnic.

Cu toate că cehul ţinea la Jagienka, iar inima îl îndemna tot mai mult spre frumoasa Anulka, sufletul viteaz

îl împingea înainte de toate către război. Se întorsese într-adevăr la Spychów la porunca lui Maćko, întrucât îi plăcea ascultarea, iar pe de altă parte, îi părea bine când se gândea că le va lăsa pe cele două fete sub pază şi îngrijire, dar când însăşi Jagienka îi spusese, ceea ce era adevărat, că la Spychów nu le ameninţă nimic şi datoria lui este să rămână alături de Zbyszko, încuviinţă cu bucurie. Maćko nu era stăpânul lui nemijlocit, aşa că putea să-i explice fără greutate că nu rămăsese la Spychów la dorinţa adevăratei sale stăpâne, care-i poruncise să se ducă la Zbyszko.

Iar Jagienka procedase astfel, gândindu-se că un scutier cu puterea şi îndemânarea lui poate să-i fie oricând de folos lui Zbyszko şi să-l scape din bucluc. Doar o dovedise de atâtea ori în timpul vânătorii prinţului, când Zbyszko fusese aproape să-şi piardă viaţa din cauza bourului. Cu atât mai mult putea să-l ajute la război, mai ales că acesta se ducea acum la hotarul Samogiţiei. Głowacz se grăbea atât de mult să plece la luptă, încât după ce se întoarse cu Jagienka de la Jurand, îi îmbrăţişă picioarele şi-i spuse:

— Luminăţia Ta, aş prefera să-mi iau rămas-bun şi să te rog să mă laşi să plec…

— Cum aşa, se miră Jagienka, vrei să pleci chiar astăzi?

— Mâine, înainte de a se lumina de ziuă, ca să se odihnească şi caii. Drumul este grozav de lung până în Samogiţia.

— Bine, atunci du-te, ca să-l ajungi mai uşor din urmă pe cavalerul Maćko.

— Îmi va fi greu. Stăpânul cel bătrân ţine la trudă şi are câteva zile înaintea mea. Şi pe urmă, el se duce prin Prusia, ca să scurteze drumul, pe când eu sunt nevoit să merg prin pădure. Stăpânul are şi scrisorile de la Lichtenstein, pe care poate să le arate pe drum, iar eu trebuie să le arăt uite asta, ca să pot trece.

Spunând acestea, îşi puse mâna pe mânerul paloşului pe care-l avea la cingătoare, dar Jagienka strigă:

—Ai grijă! Dacă tot pleci, trebuie să şi ajungi, să nu rămâi prin vreo temniţă teutonă. Să fii cu ochii în patru şi prin pădure, unde acum umblă tot felul de duhuri rele, la care oamenii de pe acolo se închinau înainte de a se creştina. Îmi aduc aminte că şi cavalerul Maćko, şi Zbyszko mi-au povestit despre ele la Zgorzelice.

—Ţin minte, dar eu nu mă tem, că săracele, nu mai sunt duhuri şi nu mai au nici o putere. Mă descurc eu şi cu ele, şi cu nemţii pe care am să-i întâlnesc, numai războiul să nu se sfârşească.

—Păi ce, e vorba să se sfârşească? Spune-mi ce-ai auzit vorbindu-se despre asta printre nemţi.

La acestea, slujitorul îşi încruntă sprânceana, stătu o clipă pe gânduri, după care zise:

—Şi una, şi alta. Am întrebat în amănunt despre toate, mai ales cavalerul Maćko, care-i un om iscusit şi ştie să-l tragă de limbă pe orice neamţ. Chipurile, întreabă de altceva şi se preface binevoitor, nu se trădează cu nimic, dar nimereşte la ţintă şi de la fiecare îţi scoate noutatea, cum scoţi peştele cu undiţa din apă. Dacă Domnia Ta ai răbdare să mă asculţi, îşi spun îndată. Acum câţiva ani, cneazul Witold, vrând să pornească asupra tătarilor şi totodată să asigure pacea la hotarul cu nemţii, le-a cedat acestora Samogiţia. Ce mai vorbă lungă, prietenie la cataramă! Le-a îngăduit să ridice castele, ba, i-a ajutat chiar el. S-au adunat cu maestrul pe o insulă, au băut, au mâncat şi şi-au arătat dragostea unul la altul. Prin pădurile de acolo, nemţii aveau voie chiar să vâneze, iar când bieţii samogiţieni s-au ridicat împotriva asupririi călugărilor, cneazul Witold s-a arătat de partea nemţilor şi le-a trimis oastea lui într-ajutor, stârnind murmure în toată Lituania,

că se ridica împotriva propriului sânge. Toate acestea mi le-a povestit la Szczytno ajutorul de primar, lăudând rânduiala teutonilor în Samogiţia, trimiţându-le preoţi care să-i creştineze şi grâne pe timp de foamete. Se vede că au trimis, fiindcă marele maestru, care se teme mai mult decât ceilalţi de pedeapsa lui Dumnezeu, aşa le-a poruncit. În schimb, le-a luat copiii în Prusia, iar nevestele au fost ruşinate în faţa bărbaţilor şi a fraţilor, căci cei care s-au împotrivit, au fost spânzuraţi şi din această cauză s-a iscat războiul, jupâniţă.

—Şi cneazul Witold?

—Cneazul a închis încă multă vreme ochii în Samogiţia şi le-a arătat dragoste nemţilor. Nu prea demult, când prinţesa, soţia lui, a călătorit prin Prusia, s-a dus în vizită până la Malborg. Acolo a fost primită ca însăşi regina Poloniei. Asta s-a întâmplat cu câtva timp în urmă! Au acoperit-o cu daruri şi câte turniruri, ospeţe şi tot felul de minuni au fost în fiecare oraş, nimeni n-ar fi în stare să le numere. Lumea credea că dragostea dintre teutoni şi prinţul Witold va dura în veci, când deodată, sufletul i s-a schimbat pe neaşteptate…

—Judecând după ce spuneau nu o dată şi răposatul tata, şi Maćko, se schimba cam des.

—Faţă de cei cumsecade nu, dar faţă de teutoni adesea şi asta numai din pricină că nu-şi ţin cuvântul niciodată. Acum, i-au cerut să-i predea pe fugari, iar el le-a răspuns că pe cei din starea de jos o să-i predea, dar pe cei liberi n-are de gând, întrucât, ca oameni liberi, au dreptul să trăiască unde vor. Şi unde n-au început să se asprească lucrurile, să curgă scrisorile şi să se ameninţe unul pe altul. Când au aflat, samogiţienii s-au aruncat asupra nemţilor! Le-au nimicit garnizoanele, le-au dărâmat

castelele, iar acum năvălesc şi în Prusia, iar cneazul Witold nu numai că nu-i struneşte, dar mai şi râde de necazul nemţilor şi le trimite pe ascuns ajutor samogiţienilor.

—Pricep, se bucură Jagienka. Dar dacă îi ajută pe ascuns, înseamnă că încă nu e război.

—Este – cu samogiţienii –, dar în realitate şi cu Witold. Nemţii vin de pretutindeni să apere castelele de la hotar şi ar năvăli şi în Samogiţia, numai că trebuie să mai aştepte până la iarnă, pentru că pământul este desfundat şi cavalerii n-au cum să lupte. Pe unde trece samogiţianul, neamţul se scufundă, de aceea iarna este prietena nemţilor. Dar odată cu venirea gerului, se va urni toată puterea teutonă, iar cneazul Witold îi va ajuta pe samogiţieni, şi asta se va întâmpla cu îngăduinţa regelui polon, care este stăpân şi peste marele cneaz, şi peste întreaga Lituanie.

—Atunci ar putea fi război şi cu regele?

—Lumea vorbeşte, şi acolo la nemţi, şi aici la noi, că aşa va fi. De aceea, cavalerii teutoni o să cerşească ajutor pe la toate curţile, şi glugile le stau pe cap ca la hoţi de frică, doar puterea regelui nu este glumă, iar cavalerii polonezi, când aud de teutoni, îşi scuipă în palmă numaidecât.

Jagienka oftă şi spuse:

—Totdeauna băieţii au mai mult noroc pe lume decât fetele. Tu, spre exemplu, pleci la luptă, cum au plecat Zbyszko şi Maćko, iar noi o să rămânem aici la Spychów.

—Cum poate fi altfel, stăpână? O să rămâneţi, dar n-o să vă ameninţe nici o primejdie. Numele lui Jurand îi înspăimântă şi acum pe nemţi, lucru pe care l-am văzut şi la Sczytno: când au aflat că se află la Spychów, i-a cuprins îndată frica.

—Ştim şi noi că n-o să vină aici, pentru că ne apără şi mlaştina, şi bătrânul Tolima, numai că o să ne fie greu să stăm aici fără nici o veste.

—Dacă se va întâmpla ceva, am să vă dau de ştire. Ştiu că încă înainte de plecarea noastră la Szczytno, se pregăteau să se ducă la război de bunăvoie doi slujitori buni, pe care Tolima nu-i poate împiedica, fiindcă sunt şlahtici din Łęczyca. Acum, o să meargă cu mine şi în caz de ceva, o să reped degrabă pe vreunul să vă dea de ştire.

—Dumnezeu să te răsplătească. Am ştiut întotdeauna că te descurci în orice situaţie, dar pentru inima ta bună şi pentru bunăvoinţa ce mi-o arăţi, o să-ţi fiu recunoscătoare până la moarte.

La acestea, cehul se lăsă într-un genunchi şi spuse:

—Domnia Ta nu mi-ai arătat niciodată decât bunăvoinţă, nu m-ai nedreptăţit niciodată. Eram un băieţandru când cavalerul Zych m-a luat prins la Bolesławiec şi mi-a dăruit libertatea fără răscumpărare, dar mie mi-a fost mai dragă slujba la Zgorzelice, decât viaţa în libertate. Să dea Dumnezeu să-mi vărs sângele pentru Domnia Ta, stăpână!

—Dumnezeu să te călăuzească şi să vii cu bine, răspunse Jagienka întinzându-i mâna.

Dar el preferă să i se aplece la picioare, şi să-i sărute tălpile, ca s-o cinstească şi mai mult, apoi îşi înălţă capul şi rămânând în genunchi, începu să spună cu teamă şi umilinţă:

—Sunt un simplu slujitor, dar sunt şlahtic şi sluga credincioasă a Domniei Tale… dă-mi ceva ca amintire pentru drum, nu mă refuza! Se apropie vremea cositului la război, iar Sfântul Jerzy îmi este martor că n-am să rămân în urmă, ci printre cei din frunte.

—Ce vrei să-ţi dau ca amintire? întrebă Jagienka puţin

mirată.

—Încinge-mă cu vreo eşarfă pentru drum şi de-o fi să mor, să-mi fie mai uşor să-mi dau sufletul sub semnul Domniei Tale.

Şi iarăşi i se ploconi până la pământ, apoi îşi împreună mâinile, implorând-o şi privind-o în ochi, dar pe chipul Jagienkăi se răsfrânse descumpănirea şi, după un răstimp, îi răspunse cu o răbufnire de amărăciune parcă:

—Ei, dragă Doamne, nu mă ruga una ca asta, fiindcă eşarfa mea nu-ţi va fi de nici un folos. Să te încingă cineva fericit, deoarece numai acela îţi aduce fericirea. În inima mea, nu-i nimic, afară de tristeţe! Nu mă aşteaptă decât suferinţă! Of, n-o să-ţi aduc fericirea nici ţie, nici altuia, pentru că nu pot să dau din ce nu am. Hlawa, mi-e atât de rău pe lume că…

Aici, tăcu deodată, simţind că, dacă va mai pronunţa un singur cuvânt, va izbucni în plâns, fiindcă şi aşa ochii i se înceţoşaseră de lacrimi. Cehul era adânc mişcat, întrucât înţelegea că fetei îi era tot atât de rău să se întoarcă la Zgorzelice, unde-şi aveau sălaşul Cztan şi Wilk, ca şi să rămână la Spychów, unde mai devreme sau mai târziu puteau să vină Zbyszko şi Danusia. Hlawa îşi dădea prea bine seama de tot ce se petrecea în inima Jagienkăi, dar fiindcă n-avea cum s-o ajute, se apucă iarăşi să-i îmbrăţişeze picioarele şi să repete:

—Ehei, să mor pentru Domnia Ta!

Dar ea îl opri.

—Ridică-te, iar pentru drum, să te încingă Anula cu o năframă, sau să-ţi dea altă amintire, deoarece ea îţi vrea de mult numai binele.

Şi începu s-o strige pe Anula, care veni repede din odaia alăturată, fiindcă ascultând mai înainte la uşă, nu se arătase numai din timiditate, deşi ardea de nerăbdare să-şi ia rămas-bun de la chipeşul scutier. Intră, aşadar, speriată, cu inima bătându-i, cu ochii străluminaţi de lacrimi şi de

somn, şi coborându-şi pleoapele, se opri în faţa lor asemenea unei flori de măr, neputând să rostească nici o vorbă.

Hlawa nutrea pentru Jagienka, pe lângă prietenie, respect şi admiraţie, dar nu cuteza să se atingă nici cu gândul de ea. Îndrăznea însă deseori să ridice ochii la Anulka fiindcă, simţindu-i sângele iute curgându-i prin vene, nu se putea apăra de farmecul ei. Acum, îl cuceri şi mai mult cu emoţia şi lacrimile ei, în care se răsfrângea iubirea, cum se răsfrânge fundul auriu în apa pârâiaşului.

Se întoarse deci spre ea şi-i zise:

—Ştii că plec la luptă şi poate că n-o să mă mai întorc. Nu-ţi pare rău de mine?

—Ba îmi pare! răspunse fata cu glas subţirel.

Şi începură să-i curgă lacrimile, pe care le avea întotdeauna pregătite. Cehul se pierdu cu totul şi începu să-i sărute mâinile, înfrânându-şi dorinţa unor sărutări mai înflăcărate.

—Încinge-l cu ceva sau dă-i vreo amintire pentru drum, să lupte sub semnul tău, o îndemnă Jagienka.

Dar fiicei Sieciechowei nu-i era prea uşor să-i dea ceva, deoarece era îmbrăcată în haine de copilandru. Începu să caute: nu tu panglică, nu tu vreo eşarfă! Şi pentru că veşmintele femeieşti erau încă în cufere, de când plecaseră de la Zgorzelice, o scoase din necaz tot Jagienka, sfătuind-o să-i dea plasa în care-şi ţinea părul.

—Of, Doamne, fie şi plasa! strigă Hlawa înveselit întrucâtva. O s-o agăţ la coif şi vai de neamţul care se va întinde s-o ia.

Aşa că Anulka îşi duse amândouă mâinile la cap şi după o clipă, cosiţele-i bălaie i se împrăştiară pe spate şi pe braţe. Văzând-o cu părul cânepiu şi atât de minunată, Hlawa mai că se schimbă la faţă. Obrajii i se îmbujorară, apoi păli iarăşi; luă plasa, o sărută, o ascunse în sân, îi îmbrăţişă încă o dată genunchii Jagienkăi, apoi, mai tare decât trebuia pe ai Anulkăi şi după cuvintele: „Fie şi aşa!”

ieşi din odaie fără să mai spună nimic.

Cu toate că era trudit şi nedormit, nu se duse la culcare. Bău vârtos toată noaptea cu cei doi tineri şlahtici din Łęczyca, care aveau să meargă cu el în Samogiţia. Nu se îmbătă, totuşi, şi când apăru prima geană a zorilor, se afla în curtea cetăţuii, unde aşteptau caii gata de drum.

În peretele de deasupra şopronului, se întredeschise numaidecât o fereastră cu băşică de porc şi prin crăpătură priviră în curte doi ochi albaştri. Cehul, care-i observă, voi să se ducă spre ei, ca să arate plasa agăţată la coif şi să-şi mai ia încă o dată rămas-bun, dar îi aţinură calea preotul Kaleb şi bătrânul Tolima, care coborau înadins să-i dea sfaturi pentru drum.

—Să treci pe la curtea lui Janusz, îi zise preotul Kaleb. Poate că şi cavalerul Maćko a fost pe acolo. În orice caz, o să afli veşti noi, fiindcă ai mulţi prieteni la castel. De acolo şi drumul spre Lituania îţi este cunoscut, iar călăuza prin pădure o poţi găsi mai lesne. Dacă vrei să ajungi la stăpânul Zbyszko, să n-o iei de-a dreptul prin Samogiţia, fiindcă o să dai de o barieră prusiană, ci să mergi prin Lituania. Ai grijă că şi samogiţienii pot să te omoare, înainte de a apuca să le spui cine eşti şi e altceva dacă vii din partea cneazului Witold. De altfel, Dumnezeu să vă binecuvânteze, pe tine şi pe ceilalţi doi cavaleri, să vă întoarceţi sănătoşi şi să aduceţi şi copila, pentru care mă voi ruga în fiecare zi şi voi sta întins în formă de cruce până va apărea Luceafărul-de-Seară.

—Mulţumesc, părinte, pentru binecuvântare, răspunse Hlawa. Nu ne va fi uşor s-o smulgem vie din mâinile diavolilor de acolo, dar totul stă în puterea Domnului Iisus şi tot e mai bună speranţa decât mâhnirea.

—Sigur că-i mai bună, de aceea nici eu n-o pierd. Aşa-i, nădejdea trăieşte chiar dacă inima e plină de teamă… Cel mai rău e că însuşi Jurand, când îi aude numele, îşi

îndreaptă îndată degetul spre cer, ca şi când ar vedea-o acolo.

—Cum poate s-o vadă, când nu mai are ochi?

Preotul îşi urmă vorba, adresându-se pe jumătate cehului, pe jumătate sieşi:

—Câteodată, când cuiva i se întâmplă să i se stingă ochii pământeşti, acela vede şi ceea ce nu văd ceilalţi. Se întâmplă nu o dată! Dar se întâmplă să vadă şi că Dumnezeu a îngăduit nedreptatea faţă de acest mieluşel. Căci ce rău putea să le facă ea teutonilor? Nici unul! Era nevinovată precum crinul lui Dumnezeu, dragă oamenilor şi cântătoare asemenea păsăruicii de pe câmp! Dumnezeu iubeşte copiii şi are milă faţă de suferinţele oamenilor… Ba, dacă ar fi ucis-o, ar fi putut chiar s-o redea vieţii, ca şi pe mama Sfântului Petru, care sculându-se din mormânt, a ţinut mulţi ani gospodăria. Du-te sănătos şi mâna Domnului să vă aibă pe toţi în pază!

Spunând acestea, se întoarse la capelă, ca să ţină slujba de dimineaţă, iar cehul încălecă, se înclină încă o dată în faţa ferestrei şi plecă, pentru că se luminase de-a binelea.

Capitolul XV

PRINŢUL JANUSZ ŞI PRINŢESA PLECASERĂ să asiste la pescuitul de primăvară de la Czersk cu o parte a curţii, deoarece le plăcea nespus această privelişte şi o socoteau una dintre cele mai plăcute distracţii. Cehul află totuşi o mulţime de lucruri însemnate de la Mikołaj de Długolas cu privire la treburile particulare ca şi la război. Află, aşadar, mai întâi că bătrânul cavaler Maćko renunţase să mai plece în Samogiţia de-a dreptul prin „bariera prusiană”,

fiindcă numai cu câteva zile în urmă fusese la Varşovia, unde-i găsise pe prinţ şi pe soţia lui. Despre război, bătrânul Mikołaj îi adeveri toate veştile pe care Hlawa le auzise la Szczytno. Toată Samogiţia se răzvrătise împotriva nemţilor ca un singur bărbat, iar cneazul Witold nu numai că nu ajuta Ordinul împotriva samogiţienilor nefericiţi, ci fără să-i declare încă război şi tărăgănând lucrurile prin tot felul de negocieri, întărea Samogiţia cu bani, oameni, cai şi grâne. În acest timp, atât el cât şi cavalerii creştini învinovăţindu-se unii pe alţii de călcarea jurămintelor, necredinţă şi trădare. Din partea marelui cneaz plecase cu astfel de scrisori înţeleptul Mikołaj de Rzeniew, care se pricepea să descurce firele încurcate de iscusinţa teutonilor, dovedind nedreptăţile nemăsurate din ţinuturile lituaniene şi samogiţiene.

În acest timp, în vreme ce în Seimul de la Wilno se întăreau şi mai mult legăturile dintre Lituania şi Polonia, inimile teutonilor încremeneau, întrucât era uşor de prevăzut că Jagiełło, ca senior al tuturor pământurilor aflate în puterea cneazului Witold, va trece în caz de război de partea lui. Contele Jan Sayn, comturul de Grundziądz, şi contele Schwartzburg de Gdánsk, plecaseră din porunca maestrului la rege să-l întrebe la ce trebuie să se aştepte din partea lui. Regele nu le răspunsese nimic, cu toate că veniseră încărcaţi de daruri: şoimi dresaţi şi vase scumpe. Aşa că ameninţaseră cu război, dar fără convingere, întrucât ştiau prea bine că maestrul şi sfatul se temeau în sufletele lor de puterea înfricoşătoare a lui Jagiełło şi doreau să amâne cât mai mult ziua mâniei şi a înfrângerii.

Şi se rupeau ca o pânză de păianjen orice negocieri, mai ales cele purtate cu Witold. Seara, după sosirea lui Hlawa, veniră ştiri proaspete la castelul din Varşovia. Sosi anume Bronisz de Ciasnoć, un curtean al prinţului Janusz, pe care acesta îl trimisese mai înainte după veşti în Lituania, şi cu el doi cneji însemnaţi cu scrisori de la Witold şi samogiţieni. Noutăţile erau ameninţătoare. Ordinul se pregătea de război. Se întăreau castelele, se

măcina pulbere, se ciopleau ghiulele de piatră, se strângeau spre hotare oştenii şi cavalerii, iar detaşamentele de călărime uşoară şi pedestraşii năvăleau în graniţele Lituaniei şi ale Samogiţiei dinspre Ragneta, Gotteswerder şi alte întărituri mărginaşe. Prin desişurile pădurilor, pe câmpuri şi prin sate răsunau strigăte războinice, iar seara deasupra codrilor întunecaţi luminau jariştile incendiilor. În cele din urmă, Witold luă pe faţă Samogiţia sub oblăduirea lui, îşi trimisese oamenii lui, iar drept căpetenie a poporului înarmat îl hotărî pe vestitul întru bărbăţie Skirwoiłło. Acesta năvăli în Prusia trecând totul prin foc şi sabie. Însuşi prinţul îşi îndreptă oastea către Samogiţia, aprovizionă unele castele, pe altele, precum Kowno, le distruse, ca să nu le slujească de apărare teutonilor şi nu mai era o taină pentru nimeni că, odată cu sosirea iernii – când gerul va încătuşa mlaştinile şi noroaiele – sau poate chiar mai devreme – dacă vara va fi uscată – va începe războiul cel mare, care va cuprinde toată Lituania, Samogiţia şi Prusia, iar dacă regele i-ar sări în ajutor lui Witold, atunci avea să vină o zi în care valul nemţilor sau se va revărsa peste jumătate de lume, sau, respins, se va retrage pentru multe veacuri în vechile făgaşe.

Dar asta avea să urmeze mai târziu. Deocamdată, prin lume răsunau gemete şi strigăte pentru dreptate. Scrisoarea nefericitului popor se citea la Cracovia şi la Praga, la curtea Papei şi în alte regate apusene. Prinţului Janusz îi aduseră acea scrisoare deschisă boiernaşii care veniseră odată cu Bronisz de Ciasnoć. Aşadar, nu puţini mazurieni îşi pipăiau fără să vrea mânerul paloşului de la şold şi chibzuiau în sufletul lor dacă n-ar trebui să se înroleze de bunăvoie în steagurile lui Witold. Se ştia că marele cneaz se arăta bucuros faţă de călita şlahtă lehită, tot atât de îndârjită în luptă ca şi boiernaşii lituanieni şi cei samogiţieni, dar mai instruită şi mai bine înarmată. Pe unii îi împingea şi ura faţă de vechii vrăjmaşi ai seminţiei lehite, iar pe alţii mila. *„Ascultaţi, ascultaţi! strigau*

samogiţienii către regii, principii şi către toate popoarele. Am fost un popor volnic şi de sânge ales, iar Ordinul vrea să ne preschimbe în robi! El nu vrea sufletele noastre, ci pământ şi avuţie. Suntem atât de săraci, că nu ne mai rămâne decât să cerşim sau să tâlhărim! Cum pot ei să ne spele de păcate cu apa botezului, când ei înşişi au mâinile murdare! Noi vrem botezul, dar nu cu sânge şi paloş, ci vrem credinţa, dar numai pe aceea propovăduită de monarhi virtuoşi, de Jagiełło şi Witold. Ascultaţi şi scăpaţi-ne, că altminteri pierim! Ordinul nu vrea să ne boteze, ca să ne asuprească mai uşor; nu ne trimite preoţi, ci călăi. Prisăcile noastre, turmele şi toate roadele pământului ni le-au luat; nu mai avem voie nici peşte să pescuim, nici animale să vânăm prin păduri! Vă implorăm, ascultaţi-ne, că ne-am încovoiat grumazul, cândva liber, la corvezile muncilor de noapte la castele, copiii ni i-au luat zălog, iar nevestele şi fiicele ni le ruşinează în văzul bărbaţilor şi al părinţilor. Ne-ar sta mai bine să gemem decât să vorbim! Neamurile ni le-au ars, conducătorii ne-au fost duşi în Prusia, oamenii de seamă – Korkuć, Wassygin, Swolk şi Sagajło – omorâţi; ne sorb sângele ca lupii. O, ascultaţi-ne! Suntem şi noi oameni, nu animale, de aceea îl rugăm pe Sfântul Părinte să poruncească episcopilor polonezi să ne boteze, fiindcă dorim botezul din toată inima, dar botez cu apa mărinimiei, nu cu sângele viu al distrugerii”.

Aşa şi în alte feluri se tânguiau samogiţienii, iar când plângerile lor au fost auzite şi la curtea din Mazowsze, numaidecât câţiva cavaleri şi curteni au hotărât să le vină în ajutor, înţelegând că nici nu mai era nevoie să-i cearã îngăduinţa prinţului, fie şi pentru că prinţesa era soră bună cu Witold. Inimile tuturor au început să clocotească de mânie, când au aflat de la Bronisz şi boiernaşi că mulţi tineri samogiţieni cu suflet mare, nemaiputând îndura ruşinea şi cruzimile la care se dedau prusienii asupra lor, îşi puneau capăt zilelor.

Hlawa se bucura de dorinţa de luptă a cavalerilor

mazurieni, deoarece se gândea că, de bună seamă, cu cât mai mulţi polonezi se duceau la prinţul Witold, cu atât războiul va fi mai mare şi va putea să-şi arate vitejia împotriva teutonilor. Se mai bucura şi pentru că avea să-l vadă pe Zbyszko, de care se legase, şi pe bătrânul cavaler Maćko, despre care credea că merită să-l vadă la treabă, şi odată cu ei, alte locuri, castele necunoscute, cavaleri necunoscuţi până atunci şi oştiri, în sfârşit, chiar pe prinţul Witold, a cărui faimă se răspândise în lume.

Şi cu acest gând hotărî să meargă pe „drumurile mari şi umblate” fără să mai întârzie pe nicăieri mai mult decât era nevoie pentru odihna cailor. Boiernaşii care-l însoţiseră pe Bronisz de Ciasnoć şi ceilalţi lituanieni ce se aflau la curtea prinţesei cunoşteau toate drumurile şi punctele de trecere şi aveau să-i călăuzească pe el şi pe cavalerii mazurieni voluntari de la o aşezare la alta, de la o întăritură la alta şi prin pădurile nesfârşite cu care era acoperită cea mai mare parte din Mazowsze, Lituania şi Samogiţia.

Capitolul XVI

Forţele principale ale lui Skirwoiłło îşi aveau tabăra în pădure la vreo milă spre răsărit dincolo de Kowno, cetate pe care o distrusese chiar Witold. La nevoie, puteau să intervină ca fulgerul dintr-un loc în altul, năvălind fie în hotarele Prusiei, fie asupra castelelor şi întăriturilor care mai erau în stăpânirea teutonilor şi aţâţând vâlvătaia războiului în tot ţinutul. Acolo, credinciosul scutier îl găsi pe Zbyszko şi alături de el şi pe Maćko, care ajunsese abia cu două zile înainte. După ce-i dădu bineţe lui Zbyszko, cehul dormi buştean toată noaptea şi abia a doua zi spre seară se duse să-l vadă pe bătrânul cavaler, care fiind trudit şi supărat, îl întâmpină mânios, întrebându-l de ce nu rămăsese la Spychów, cum îi poruncise şi se mai

îmbună puţin abia după ce acesta, găsind o clipă potrivită, când Zbyszko nu era în cort, îi aduse la cunoştinţă dorinţa Jagienkăi.

Îi mai spuse că afară de porunca fetei şi de pornirea înnăscută spre luptă, îl mai adusese prin aceste locuri şi dorinţa de a repezi de îndată un gonaci la Spychów. „Stăpâna, spuse, care are un suflet de înger, se roagă împotriva propriului interes pentru fiica lui Jurand. Dar totul trebuie să se sfârşească odată. Dacă Danusia nu mai trăieşte, să-i dea Dumnezeu lumina veşnică, fiindcă a fost ca un mieluşel nevinovat, dar dacă o va găsi, trebuie s-o vestim cât mai repede pe jupâniţă, ca să plece grabnic de la Spychów, şi nu abia după întoarcerea ei, ca şi când ar fi alungată cu batjocură şi ruşine”.

Maćko îl ascultă fără prea multă plăcere, repetând din când în când: „Asta nu te priveşte”. Hlawa, însă, hotărât să spună totul pe faţă, nu-l luă în seamă şi, în cele din urmă, zise:

—Stăpâne, era mai bine să rămân la Zgorzelice, dar călătoria noastră n-a folosit la nimic. I-am băgat în cap sărmanei că Danusia nu mai este în viaţă, dar s-ar putea să fie altfel.

—Păi, cine a spus că nu mai trăieşte, dacă nu tu? îl întrebă Maćko mânios. Trebuia să-ţi ţii limba în gură. Eu am luat-o, pentru că se temea de Cztan şi de Wilk.

—N-a fost decât un pretext, răspunse scutierul. Putea să stea fără primejdie la Zgorzelice, fiindcă ei se încurcau unul pe celălalt. Dar Domnia Ta te-ai temut că în cazul morţii fiicei lui Jurand, Zbyszko o s-o piardă şi pe stăpâna mea şi de aceea ai luat-o.

—De ce te sumeţeşti aşa? Parcă ai fi cavaler învestit, nu o slugă.

—Aşa-i, dar sunt sluga jupâniţei, de aceea am grijă să n-aibă parte de batjocură.

Maćko se adânci în gânduri şi se posomorî, deoarece

nu prea era mulţumit de el. Adesea îşi reproşa că o luase pe Jagienka de la Zgorzelice, întrucât simţea că oricum, în această pregătire a Jagienkăi pentru Zbyszko, era ceva înjositor pentru ea, iar în cazul că Danusia ar fi găsită, chiar mai mult decât atâta. Mai simţea că în cuvintele sumeţite ale cehului era mult adevăr, pentru că deşi o luase pe Jagienka, ca s-o ducă la abate, putea totuşi, atunci când aflase de moartea lui, s-o lase la Płock… El, însă, o dusese la Spychów, ca să fie mai aproape de Zbyszko.

—Cum de nu mi-a trecut şi mie prin minte, spuse totuşi vrând să-l păcălească şi pe ceh, şi pe sine, dar s-a încăpăţânat atâta să meargă.

—Sigur că s-a încăpăţânat, fiindcă noi am convins-o că cealaltă nu mai e pe lume, iar fraţilor călugări le-ar fi fost mai bine fără ea decât cu ea, aşa că de aceea a ţinut morţiş să plece.

—Tu ai convins-o! strigă Maćko.

—Eu şi este vina mea. Dar acum trebuie să se arate adevărul. Trebuie, stăpâne, să facem ceva. Altfel, mai bine să pierim.

—Ce poţi să faci aici, îşi pierdu Maćko răbdarea, cu atâta oaste şi pe timp de război!… Poate va fi ceva mai bine abia prin iulie, deoarece pentru nemţi sunt două anotimpuri potrivite: iarna şi vara uscată, căci acum soarele abia se simte, nu dogoreşte. Cneazul Witold a plecat probabil la Cracovia să ceară îngăduinţa şi ajutorul regelui.

—Castelele teutone sunt foarte aproape. Dacă am cuceri măcar vreo două, poate că am găsi-o pe Danusia sau am afla dacă a murit.

—Sau nimic.

—Doar Zygfryd a dus-o prin părţile astea. Aşa ne-au spus şi la Szczytno, şi pretutindeni, şi aşa am gândit şi noi.

—Ai văzut oştirea? Ieşi din cort şi uită-te. Unii au numai ciomege, iar alţii paloşe de aramă moştenite de la strămoşi.

—Da! Dar am auzit că se bat bine.

—Nu pot, însă, să cucerească şi castele cu burta goală, mai ales pe cele teutone.

Discuţia le fu întreruptă de venirea lui Zbyszko şi Skirwoiłło, care era căpetenia samogiţienilor. Era un bărbat de statură mică, dar bine clădit şi spătos. Avea pieptul atât de dezvoltat, încât părea aproape o cocoaşă, şi braţele foarte lungi până la genunchi. În mare, amintea de Zyndram de Maszkowice, faimosul cavaler pe care Maćko şi Zbyszko îl cunoscuseră odată la Cracovia, deoarece avea capul foarte mare şi picioarele la fel de strâmbe. Şi despre el se spunea că se pricepea foarte bine la război. Îşi petrecuse viaţa pe câmpul de luptă împotriva tătarilor cu care se războise ani mulţi în Rutenia, şi a nemţilor pe care-i ura ca pe ciumă. În aceste războaie, învăţase limba ruteană, iar după aceea, la curtea lui Witold, puţin şi pe cea polonă; nemţeşte ştia, sau cel puţin repeta doar trei cuvinte: foc, sânge şi moarte. Capul lui uriaş era întotdeauna doldora de idei şi vicleşuguri de luptă, pe care teutonii nu ştiau să le prevadă ori să le preîntâmpine, de aceea se temeau de el, în comturiile de la hotar.

—Am vorbit despre năvală, îi spuse cu o însufleţire neobişnuită Zbyszko lui Maćko, şi de aceea am venit aici, ca să ne spui şi părerea Domniei Tale.

Maćko îl pofti pe Skirwoiłło pe un trunchi de pin acoperit cu o blană de urs, apoi le porunci slujitorilor să aducă o carafă de mied, din care cavalerii începură să-şi umple stacanele de tablă şi să bea, iar când îşi mai astâmpărară setea, abia atunci Maćko întrebă:

—Vreţi să puneţi la cale o năvală?

—Să le afumăm puţin castelele nemţilor…

—Pe care?

—Ragneta sau Nowe Kowno.

—Ragneta, întări Zbyszko. Acum patru zile, am fost la Nowe Kowno şi ne-au respins.

—Tocmai, adeveri Skirwoiłło.

—Cum aşa?

—Bine.

—Staţi puţin, spuse Maćko, pentru că eu nu cunosc locurile pe aici. Unde este Nowe Kowno şi unde-i Ragneta?

—De aici până la Stare Kowno e aproape o milă, răspunse Zbyszko, iar de la Stare Kowno la Nowe tot una. Castelul este pe o insulă. Mai alaltăieri, am vrut să ajungem acolo, dar ne-au respins când treceam apa. Ne-au urmărit o jumătate de zi până când ne-am ascuns în aceste păduri, iar oştenii s-au împrăştiat care încotro, încât unii s-au regăsit abia azi de dimineaţă.

—Şi Ragneta?

Skirwoiłło îşi întinse braţul lung ca un ram spre miază-noapte şi zise:

—Hăt, departe! Departe…

—Tocmai de aceea, că-i departe! interveni Zbyszko. Acolo e linişte prin împrejurimi, fiindcă oamenii înarmaţi din partea asta a graniţei, au venit la noi. Acolo, nemţii nu se mai aşteaptă acum la nici un atac, aşa că-i vom lovi prin surprindere.

—Drept vorbeşte, încuviinţă Skirwoiłło.

Iar Maćko întrebă:

—Vă gândiţi că veţi putea să cuceriţi şi castelul?

La acestea, Skirwoiłło scutură din cap în semn de împotrivire, iar Zbyszko răspunse:

—Castelul este puternic, aşa că poate doar din întâmplare. Dar o să pustiim ţinutul, o să ardem satele şi oraşele, o să distrugem grânele şi înainte de toate, o să luăm ostatici, printre care s-ar putea să fie oameni de

seamă pe care teutonii sunt bucuroşi să-i dea la schimb…

Aici, se întoarse spre Skirwoiłło:

—Chiar, Luminăţia Ta ai recunoscut că am dreptate, iar acum, hai să judecăm: Nowe Kowno e pe insulă. N-o să dăm foc la nici un sat şi n-o să ne alegem nici cu vite şi nici cu prinşi. Şi pe urmă, ne-au învins prea de curând în locurile astea. Ei, mai bine să mergem acolo, unde nu ne aşteaptă acum.

—Învingătorul nu se aşteaptă niciodată că va fi atacat, mormăi Skirwoiłło.

Dar aici, luă cuvântul Maćko şi susţinu părerea lui Zbyszko, deoarece înţelegea că tânărul trage nădejde să afle ceva mai mult la Ragneta decât la Nowe Kowno. Şi tot acolo era mai uşor să ia vreun ostatic însemnat, pe care să-l poată schimba. Mai credea, de asemenea, că oricum, este mai bine să mergi mai departe şi să te iveşti pe neaşteptate într-un ţinut mai puţin păzit, decât să ataci o insulă apărată prin aşezarea ei şi afară de asta ferită de un castel puternic şi o garnizoană biruitoare.

Ca un om hârşit cu războaiele, vorbea limpede şi aducea argumente care puteau să convingă pe oricine. Ceilalţi îl ascultau şi ei cu luare-aminte. Skirwoiłło îşi mişca la răstimpuri sprâncenele ridicate, parcă în semn de încuviinţare, ori murmura: „Vorbeşte cu dreptate!” În sfârşit, îşi vârî capul uriaş între umerii largi, aşa că părea într-adevăr cocoşat, şi căzu adânc pe gânduri.

Dar după o vreme, se ridică şi nespunând nimic, începu să-şi ia rămas-bun.

—Deci cum o să fie, Luminăţia Ta? îl întrebă Maćko, încotro pornim?

Iar el răspunse scurt:

—Spre Nowe Kowno.

Şi ieşi din cort.

Maćko şi cehul se uitară miraţi la Zbyszko, după care bătrânul cavaler îşi lovi pulpele cu palmele şi exclamă:

—Ptiu! Parcă e un trunchi de copac!... Chipurile ascultă, ascultă şi pe urmă face tot ce ştie el. Îţi răceşti gura de pomană!...

—Am auzit şi eu de el că e aşa, răspunse Zbyszko, dar ca s-o spunem pe-a dreaptă, pe aici toţi oamenii sunt foarte încăpăţânaţi. Ascultă părerea altuia şi pe urmă, îşi văd de-ale lor.

—Atunci, de ce te mai întreabă?

—Pentru că suntem învestiţi cavaleri şi pentru a cumpăni lucrurile din amândouă părţile. Dar prost nu este.

—Şi la Nowe Kowno ne-ar putea aştepta mai puţin, observă cehul, tocmai pentru că abia v-au învins de curând. Aici, el a avut dreptate.

—Să mergem să vedem şi oamenii pe care-i conduc eu, propuse Zbyszko, care se înăbuşea în cort, trebuie să le spun şi lor ca să fie pregătiţi.

Şi ieşiră. Afară, se lăsase o noapte noroasă şi întunecată, luminată numai de focurile în jurul cărora stăteau samogiţienii.

Capitolul XVII

PENTRU MAĆKO ŞI PENTRU ZBYSZKO CARE, slujind şi mai înainte sub conducerea lui Witold, văzuseră destui războinici lituanieni şi samogiţieni, priveliştea taberei nu înfăţişa nimic nou; dar cehul se uita curios la ei, gândindu-se în sinea lui la ce să se aştepte în bătălie de la aceşti oameni şi comparându-i cu cavalerii polonezi şi nemţi. Tabăra se afla într-o adâncitură înconjurată de pădure şi mlaştini, aşadar ferită cu totul de un atac prin surprindere, deoarece nici o altă oase n-ar fi izbutit să răzbată prin aceste mlaştini înşelătoare. Până şi întinderea

pe care se aflau sălaşele era tot umedă şi noroioasă, dar ei tăiaseră ramuri de pin şi de brad şi le aşternuseră într-un strat atât de gros, că dormeau ca pe un loc uscat. Cneazului Skirwoiłło îi înjghebaseră la repezeală un fel de „numa”, adică o colibă lituaniană din pământ şi trunchiuri necioplite, pentru celelalte căpetenii împletiseră din crengi câteva zeci de bordeie, iar luptătorii de rând şedeau în jurul focurilor, sub cerul liber, ferindu-se de schimbările vremii şi de ploi numai cu cojoacele şi pieile pe care le purtau pe pielea goală. În tabără, nu dormea încă nimeni, întrucât oamenii, neavând nimic de făcut după ultima înfrângere, dormeau ziua. Unii şedeau sau stăteau întinşi în jurul bobotăilor de vreascuri şi ramuri de ienupăr, alţii scormoneau în vetrele aproape stinse şi acoperite cu cenuşă din care se răspândea un miros de napi copţi, hrana obişnuită a lituanienilor, şi de carne friptă. Intre focuri, se înălţau grămezi de arme aşezate aproape, ca fiecare să şi-o găsească repede la nevoie. Hlawa privea cu interes la suliţele cu vârfuri înguste şi lungi, bătute din fier călit, la ghioagele din stejari tineri, ţintuite cu cremene şi cuie; la baltagele cu coada scurtă asemănătoare cu baltagele poloneze, de care se slujeau călăreţii, şi la cele cu coada lungă, ca la toporişti, cu care luptau pedestraşii. Printre ele se nimereau şi de aramă, moştenite din timpuri străvechi, când fierul era folosit rareori prin aceste părţi. Unele paloşe erau într-adevăr de aramă, dar cele mai multe erau din oţel adus din Nowogrod. Cehul lua în mână suliţe, paloşe, baltage, arcuri smolite, înnegrite la foc şi la lumina flăcărilor, le cerceta cât de bine erau făcute. Cai erau mai puţini pe lângă focuri, deoarece hergheliile păşteau în pădurile din apropiere şi pe lunci sub paza herghelegiilor atenţi, dar pentru că cei mai de seamă dintre boieri voiau să-şi aibă fugarii la îndemână, erau şi în tabără câteva zeci, pe care robii stăpânilor îi hrăneau din mână. Hlawa rămase mirat de trupurile acestor cai, neobişnuit de mărunţi, cu grumazuri puternice şi atât de ciudaţi, încât cavalerii apuseni le socoteau cu totul alte

animale ale pădurii, semănând mai mult cu nişte inorogi decât cu caii adevăraţi.

—Aici, armăsarii mari, de luptă nu folosesc la nimic, spuse experimentatul Maćko, amintindu-şi de vremurile de altădată când slujise la Witold, pentru că cei mari se scufundă îndată prin mlaştini, pe când cei de aici, mărunţi, trec peste tot, aproape ca şi oamenii.

—Dar pe câmpul de luptă, răspunse cehul, cei de pe aici nu ţin pasul cu cei nemţeşti.

—Păi, nu-l ţin. În schimb, neamţul nu poate scăpa de samogiţian şi nu-l poate ajunge, fiindcă ăştia sunt foarte iuţi, poate chiar mai iuţi decât cei tătărăşti.

—Totuşi, mi se pare ciudat, deoarece prinşii tătari pe care i-am văzut şi pe care i-a adus cavalerul Zych de Zgorzelice, erau mărunţi de statură, uşor de purtat de orice cal, faţă de oamenii mai arătoşi de aici.

Poporul era într-adevăr bine clădit. La lumina focurilor, se vedeau pe sub piei şi cojoace piepturile largi şi braţele puternice. Erau bărbaţi unul şi unul, subţiri, dar osoşi şi mai înalţi decât locuitorii din alte ţinuturi lituaniene, deoarece trăiau pe pământuri mai bune şi mai mănoase, unde foametea de care sufereau uneori lituanienii nu se făcea simţită. În schimb, sălbăticia lor o întrecea pe a lituanienilor. La Wilno era curtea marelui prinţ. Acolo se adunau din Răsărit şi Apus preoţii, veneau soliile, neguţătorii străini, aşa că locuitorii oraşului şi din împrejurimi erau mai obişnuiţi cu cei de pe alte meleaguri; aici, străinul apărea numai în persoana unui teuton sau a unui cavaler ce ducea în aşezările izolate din pădure focul, robia şi botezul de sânge. Aşadar, totul era aici mai din topor, mai aspru şi mai apropiat de vremurile străvechi, mai înclinat şi mai îndârjit împotriva noutăţilor: obiceiurile erau mai vechi, felul de a lupta şi chiar şi eresurile păgâne erau mai statornice, deoarece învăţătura Crucii o aflau nu de la solul blajin al Bunei Vestiri şi apostolul iubitor, ci de

la călugărul neamţ înarmat şi cu suflet de călău.

Skirwoiłło, cnejii mai de seamă şi boiernaşii erau creştini, întrucât urmaseră pilda lui Jagiełło şi a lui Witold. Ceilalţi, chiar luptătorii cei mai simpli şi mai sălbatici, nutreau în piepturile lor simţământul surd că se apropie moartea şi dispariţia vechii lumi, a credinţei lor de demult. Şi erau gata să-şi plece capul înaintea Crucii, numai dacă semnul ei nu era purtat de mâinile nemţilor, pe care le urau. „Noi vrem să ne botezăm, strigau către toţi principii şi popoarele, dar să nu uitaţi că suntem oameni, nu animale pe care puteţi să le dăruiţi, să le cumpăraţi şi să le vindeţi”. În acest timp, când credinţa veche se stingea, cum se stinge focul pe care nimeni nu mai pune lemne, iar pe cea nouă o refuzau, deoarece era impusă cu forţa de nemţi, în sufletele lor sporeau pustiul, nelinişstea şi părerea de rău după trecut, şi tristeţea adâncă. Cehul, care crescuse de copil în lărmuiala veselă a oştenilor, în mijlocul cântecelor şi al muzicii zgomotoase, vedea pentru prima dată în viaţă o tabără atât de tăcută şi mohorâtă. Abia unde şi unde, pe lângă focurile mai depărtate ale „numei” lui Skirwoiłło, se auzea ecoul fluierului, al cavalului sau cuvintele unui cântec înăbuşit, pe care îl îngâna „burtinikas”. Luptătorii ascultau cu capetele plecate şi cu ochii aţintiţi la strălucirile jarului. Unii şedeau pe vine lângă foc cu coatele sprijinite pe genunchi şi feţele ascunse în palme, acoperiţi de piei, asemenea unor animale de pradă din pădure. Dar când îşi înălţau capetele la cavalerii care treceau, în lumina flăcărilor se desluşeau chipuri blânde şi ochi albaştri, ce nu mai păreau aspre, de pradă, ci mai degrabă care priveau cum privesc nişte copii trişti şi nedreptăţiţi. La marginile taberei, zăceau pe muşchi răniţii, pe care reuşiseră să-i aducă din ultima bătălie. Vrăjitorii, aşa-zişii „labdarişi” şi „şeitani”, murmurau deasupra lor descântece sau le oblojeau rănile cu ierburi vindecătoare, cunoscute numai de ei, în timp ce aceştia zăceau tăcuţi, îndurând răbdători durerea şi chinurile. Din adâncurile codrului, dinspre luminişuri şi

ochiurile de apă, se auzeau fluierăturile herghelegiilor, când şi când se isca vântul, acoperind tabăra de fum şi umplând pădurea întunecată de zgomote. Dar noaptea îşi vedea de drum, aşa că focurile începură să se înceţoşeze şi să se stingă, iar tăcerea se adânci şi mai mult, crescând impresia de tristeţe şi parcă de apăsare.

Zbyszko le porunci oamenilor pe care-i conducea să fie pregătiţi – se înţelegea lesne, fiindcă printre ei se afla o mână de Płockieni –, după care se întoarse la scutierul său şi-i zise:

— Te-ai uitat destul, acum este timpul să revii în cort.

— M-am uitat, de bună seamă, răspunse scutierul; dar nu prea mă bucur de ceea ce am văzut, întrucât se vede dintr-odată că au fost înfrânţi.

— Şi încă de două ori: acum patru zile la castel şi alaltăieri la trecerea apei. Iar acum, Skirwoiłło vrea să se ducă a treia oară acolo, ca să fie respins încă odată.

— Cum adică, el nu pricepe că nu poate izbândi cu asemenea oaste împotriva nemţilor? Mi-a spus şi cavalerul Maćko, iar acum cred şi eu că astfel de luptători nu pot fi prea grozavi.

— Şi aici greşeşti, pentru că oamenii luptă bine, ca puţini alţii pe lume. Dar se bat la grămadă, fără rânduială, iar nemţii îşi păstrează formaţia. Dacă izbutesc să strice rândurile, cel mai adesea samogiţienii îi răzbesc pe nemţi. Aceştia, însă, o ştiu şi ei, aşa că stau ca un zid.

— Cât despre cucerirea castelelor, ce să mai vorbim, sfârşi cehul.

— Pentru că n-au nici un fel de arme pentru asta, răspunse Zbyszko. Cneazul Witold are, dar până nu va veni la noi, n-o să luăm nici un castel, poate doar dintr-o întâmplare sau prin trădare.

Tot vorbind aşa, ajunseră la cort, înaintea căruia ardea un foc mare aţâţat de slujitori, iar pe el se frigeau hălci de

carne. În cort, era răcoare şi umezeală, aşadar cavalerii, împreună cu ei şi Hlawa, se întinseră pe pieile de lângă foc.

După care, potolindu-şi foamea, încercară să doarmă, dar nu reuşiră. Maćko se răsucea de pe o parte pe alta, apoi văzând că Zbyszko şade la foc, îmbrăţişându-şi genunchii cu braţele, îl întrebă:

—Ascultă! De ce l-ai sfătuit să se ducă atât de departe să atace Ragneta, în loc să meargă la Gotterswerder? Ce interes ai?

—Îmi spune ceva în suflet că Danuśka este la Ragneta, iar acolo se feresc mai puţin decât aici.

—N-am avut timp să vorbim, pentru că şi el era trudit, şi tu îţi adunai oamenii prin pădure. Acum, însă, spune-mi cum stă treaba: tot mai vrei s-o cauţi pe fată?

—Păi, nu e nici o fată ca oricare, este soţia mea, răspunse Zbyszko.

Se aşternu tăcerea, căci Maćko înţelegea bine că întrebarea n-avea nici un răspuns. Dacă Danuśka ar fi rămas jupâniţă până acum, bătrânul cavaler şi-ar fi îndemnat negreşit nepotul s-o lase în plata Domnului, dar odată legată prin sfânta cununie, căutarea ei devenea o simplă datorie şi Maćko nici nu l-ar mai fi întrebat, dacă, nefiind de faţă nici la cununie, nici la nuntă, n-ar fi socotit-o întotdeauna drept o fată obişnuită.

—Mă rog! rosti după o vreme. Dar în aceste două zile, când am avut timp, te-am întrebat şi mi-ai spus că nu ştii nimic.

—Pentru că nu ştiu nimic, afară de aceea că mânia lui Dumnezeu s-a abătut asupra mea.

Deodată Hlawa se ridică în capul oaselor pe pielea de urs şi ciulindu-şi urechile, începu să asculte mai atent.

Iar Maćko zise:

—Până nu te toropeşte somnul, spune-mi ce-ai văzut, ce ai făcut şi ce s-a mai întâmplat la Malborg?

Zbyszko îşi dădu la o parte părul care, netuns de mult pe frunte, îi cădea peste sprâncene, rămase tăcut o clipă, după care începu să povestească:

—Unde nu dă Dumnezeu să ştiu şi despre Danuśka mea cât ştiu despre Malborg. Domnia Ta mă întrebi ce-am văzut? Am văzut puterea nemărginită a ordinului teuton, ajutat de toţi regii şi de toate popoarele, cu care nu ştiu dacă cineva de pe lume se poate măsura. Am văzut un castel cum poate n-are nici împăratul Romei. Am văzut comori de necuprins, am văzut armuri, am văzut furnicarul de călugări înarmaţi, cavaleri şi oşteni, şi relicve ca la Sfântul Părinte de la Roma şi îţi spun că mi se înfiora sufletul când mă întrebam: Cine se poate ridica împotriva lor? Cine-i poate birui? Cine li se poate împotrivi? Pe cine n-ar putea înfrânge puterea lor?

—Pe noi! Fir-ar să fie mama lor! strigă Hlawa, nemaiputându-se stăpâni.

Lui Maćko i se părură ciudate şi vorbele lui Zbyszko, aşa că, deşi voia să cunoască toate isprăvile tânărului, îl opri şi-l întrebă.

—Ai uitat de Wilno? Păi, de puţine ori ne-am izbit cu ei pavăză în pavăză şi cap în cap? Ai pierdut din vedere cât de greu le era să lupte cu noi şi cum se plângeau de tăria noastră: că n-avuseseră când să-şi asude caii şi să încrucişeze suliţele, aşa că fuseseră siliţi să strângă beregata potrivnicului, sau s-o dea pe a lor! Au fost acolo şi oaspeţi străini care ne-au provocat şi toţi au plecat cu ruşine. De ce te-ai moleşit aşa?

—Nu m-am moleşit, pentru că şi la Malborg am luptat, unde au loc şi întreceri călare cu suliţa. Domnia Ta, însă, nu le cunoşti întreaga putere.

Bătrânul se înfurie.

—Dar tu cunoşti toată puterea polonă? Ai văzut toate

steagurile laolaltă? Nu le-ai văzut. Puterea lor se întemeiază pe nedreptatea oamenilor şi pe trădare, fiindcă acolo nici o palmă de pământ n-a fost a lor. I-au primit prinţii noştri, cum primeşti săracul în casă, şi i-au încărcat de daruri, iar ei, crescând în putere, au muşcat mâna care i-a hrănit, ca nişte câini neruşinaţi şi turbaţi. Au pus mâna pe pământ, ne-au luat oraşele prin trădare şi asta-i toată puterea lor! Dar chiar dacă toţi regii din lume le-ar veni în ajutor, va sosi şi ziua judecăţii şi a răzbunării.

—De vreme ce Domnia Ta mi-ai poruncit să vorbesc despre ce-am văzut, iar acum te superi, mai bine tac, spuse Zbyszko.

Maćko răsuflă mânios un răstimp, se linişti repede şi zise:

—Parcă numai o dată se întâmplă aşa? În pădure, vezi câte un brad uriaş, asemenea unui turn grozav, şi crezi că va sta aşa veacuri întregi, dar ajunge să-l ciocăneşti cu muchia baltagului, ca să auzi că sună a gol şi-i scorburos pe dinăuntru. Aşa şi puterea teutonilor! Eu, însă, ţi-am spus să-mi vorbeşti despre tine, ce-ai văzut şi ce-ai făcut tu. Zici că ai luptat cu suliţa.

—Am luptat. La început, cei de acolo m-au privit cu trufie, fiindcă aflaseră că mă bătusem cu Rotgier. Poate că mi s-ar fi întâmplat ceva neplăcut, dar venisem cu scrisoare de la prinţ, şi cavalerul de Lorche, pe care ei îl respectă, m-a apărat de răutatea lor. Au urmat, însă, ospeţe şi întreceri în arenă, în care Domnul Iisus m-a ajutat. Ai auzit şi Domnia Ta că Ulryk, fratele maestrului, m-a îndrăgit şi mi-a dat înscris chiar de la maestru, ca să mi-o dea pe Danuśka?

—Mi-au spus oamenii, zise Maćko, că i s-a rupt chinga de la şa, iar tu, văzând aceasta, nu l-ai mai atacat.

—Întocmai, am ridicat suliţa şi el m-a îndrăgit de atunci. Ei, drăguliţă Doamne! Mi-au dat scrisori grozave, cu care puteam să merg şi să caut de la un castel la altul. Eram sigur că supărarea şi necazurile mele au luat sfârşit, iar acum, uite că stau aici, în aceste locuri sălbatice, întristat şi supărat, fără să ştiu ce să fac; pe zi ce trece îmi este tot mai rău, tot mai tare mă usucă dorul…

Aici, tăcu o clipă, după care aruncă o aşchie cu toată puterea în foc, de se înălţă un snop de scântei din cărbuni aprinşi, şi continuă:

—Fiindcă dacă biata de ea geme în vreun castel şi se gândeşte că am uitat-o, să mă lovească moartea!

Se vede că în el se adunaseră atâta nerăbdare şi durere, că începu din nou să arunce vreascuri pe foc, împins parcă de o mânie oarbă, iar ei rămaseră miraţi, căci nu presupuneau că o iubea atât de mult pe Danuśka.

—Stăpâneşte-te! îl dojeni Maćko. Mai bine spune cum a fost cu scrisorile de liberă trecere! Comturii n-au vrut să îndeplinească poruncile maestrului?

—Înfrânează-te, stăpâne, interveni şi cehul. Poate că Dumnezeu o să te mângâie în curând.

Lui Zbyszko îi dădură lacrimile, dar se linişti puţin şi spuse:

—Mişeii au deschis castelele şi temniţele. Am fost peste tot, am căutat! Până când a izbucnit războiul acesta, şi la Gierdawy, primarul von Heideck mi-a spus că legile războiului sunt altele, iar scrisorile date în timp de pace, nu mai înseamnă nimic. L-am chemat îndată la duel, dar nu s-a înfăţişat şi a poruncit să mă izgonească de la castel.

—Şi la celelalte? întrebă Maćko.

—Pretutindeni a fost la fel. La Króewiec, comturul, care este mai mare peste primarul din Gierdawy, n-a vrut nici măcar să citească scrisoarea maestrului, spunând că

războiul e război şi mi-a poruncit, dacă vreau să-mi păstrez capul, să plec. Am întrebat şi prin alte părţi, dar peste tot s-a întâmplat la fel.

—Abia acum înţeleg, rosti bătrânul cavaler. Văzând că nu izbuteşti nimic, ai preferat să vii aici, unde cel puţin poţi să te răzbuni.

—Aşa este, încuviinţă Zbyszko. M-am mai gândit şi că o să iau ostatici şi poate că o să cucerim şi câteva castele; dar ei nu se pricep să cucerească fortăreţe.

—Ehei, o să vină cneazul Witold şi o să fie altfel.

—Să-l aducă Dumnezeu!

—O să-l aducă. La curtea din Mazowsze, am auzit că vine şi poate că îl va însoţi şi regele cu întreaga oştire polonă.

Îi întrerupse, însă, sosirea lui Skirwołło, care se ivi pe neaşteptate din întuneric şi zise:

—Pornim la drum.

Auzind acestea, cavalerii săriră în picioare, iar Skirwołło îşi apropie de feţele lor capul lui uriaş şi le şopti:

—Sunt noutăţi: vin întăriri la Nowe Kowno. Doi cavaleri îi conduc pe oşteni, vitele şi proviziile. O să-i luăm prin surprindere.

—Atunci, o să trecem Niemenul? întrebă Zbyszko.

—Da, ştiu unde-i vadul.

—Cei de la castel ştiu de întăriri?

—Ştiu şi le ies în întâmpinare, dar pe ei îi veţi ataca Domniile Voastre.

Şi începu să le explice, unde să-i aştepte, în aşa fel, încât să-i lovească pe neaşteptate pe cei ce se grăbesc să iasă din castel. Îşi dorea să dea amândouă bătăliile în acelaşi timp şi să răzbune ultimele înfrângeri, lucru care putea să izbândească şi pentru că, după biruinţa proaspătă, vrăjmaşul se simţea în siguranţă. Aşadar, le arătă locul şi timpul în care aveau să ajungă acolo, lăsând

restul în seama vitejiei şi îndemânării lor. Iar ei se bucurară în inimile lor, deoarece îşi dădură seama numaidecât că le vorbeşte un războinic cu experienţă şi pricepere. După ce sfârşi, le porunci să vină după el şi se întoarse la „numa” lui, unde îl aşteptau cnejii şi sotnicii[1] boiernaşilor. Acolo repetă poruncile, mai adăugă şi altele noi şi, în sfârşit, ducând fluierul sculptat din os de lup la gură, scoase un fluierat sonor şi ascuţit, care se auzi de la un capă la altul al taberei.

La auzul lui, se iscă vânzoleală în jurul focurilor stinse; ici şi colo începură să scapere scântei, apoi străluciră flăcăruile care creşteau şi se înmulţeau cu fiecare clipă, iar la lumina lor se vedeau siluetele sălbatice ale luptătorilor care se adunau în jurul grămezilor de arme. Pădurea se înfioră şi se trezi. În curând, din adâncuri începură să răzbată chemările herghelegiilor care mânau tabunul cailor spre tabără.

Capitolul XVIII

AJUNSERĂ ÎN REVĂRSATUL ZORILOR la Niewiaźa şi o trecură: care călare, care ţinându-se de coada calului, care pe maldăre de răchită. Totul se petrecu atât de repede, încât Maćko, Zbyszko, Hlawa şi aceia dintre mazurieni care veniseră voluntari, se mirară de îndemânarea acestor oameni şi abia acum înţeleseră de ce nici pădurile, nici mlaştinile şi nici râurile nu erau în stare să oprească expediţiile lituanienilor. Când ieşiră din apă, nici unul nu-şi scoase hainele, nu-şi lepădară cojoacele şi blănurile de lup, uscându-le întinse pe spinare la soare, încât fumegau ca nişte smolării, şi după o odihnă scurtă, porniră în marş forţat spre miazănoapte. Seara târziu ajunseră la Niemen. Trecerea lui, ca aceea a unui râu mai mare, pe deasupra şi

1 Căpetenie peste o sută de oameni.

umflat de apele primăverii, nu fu uşoară. Vadul pe care-l ştia Skirwoiłło se preschimbase pe alocuri într-o baltă şi caii fură nevoiţi să înoate mai mult decât un sfert de stadie. Doi oameni fură aduşi de sforul apei până lângă Zbyszko şi ceh, care încercară în zadar să-i scape, fiindcă din cauza întunericului şi a apei învolburate, îi pierdură din ochi, iar ei nu îndrăzniră să strige după ajutor, deoarece căpetenia le poruncise dinainte să nu facă zgomot. Cu toate acestea, toţi ceilalţi ajunseră cu bine pe malul celălalt, unde aşteptară fără foc până dimineaţa.

La prima rază de lumină, oastea se împărţi în două. Cu o parte, Skirwoiłło porni în întâmpinarea cavalerilor care conduceau întăririle pentru Gotteswerder, iar pe a doua Zbyszko o călăuzi înapoi spre insulă, ca să-i ia prin surprindere pe apărătorii castelului care voiau să le iasă înainte celorlalţi. Sus, ziua era luminoasă şi senină, dar jos, pădurea, luminişurile şi ochiurile de apă erau acoperite de o aburea lă deasă, alburie, care ascundea depărtările. Era o împrejurare prielnică pentru Zbyszko şi oamenii lui, întrucât nemţii care veneau dinspre castel nu puteau să-i vadă de departe şi să se retragă la timp, ca să evite bătălia. Tânărul cavaler era foarte bucuros de aceasta şi-i spuse lui Maćko, care călărea lângă el:

— Înainte de a ne vedea în ceaţa asta, o să ne izbim unii de ceilalţi. Să dea Dumnezeu s-o ţină aşa cel puţin până la amiază.

Spunând acestea, se repezi înainte, ca să le împartă poruncile de trebuinţă sotnicilor care mergeau în frunte, dar se întoarse repede şi zise:

— În scurt timp, o să dăm peste drumul care duce de la punctul de trecere din faţa insulei spre mijlocul ţinutului. Acolo, o să ne ascundem în desiş şi o să-i aşteptăm.

— De unde ştii de drum? întrebă Maćko.

— De la ţăranii de aici, vreo cincisprezece, pe care-i am printre oamenii mei. Ei o să ne călăuzească peste tot.

— Şi cât de departe de castel şi de insulă îi vom ataca?

—La o milă.

—Asta-i bine, fiindcă dacă ar fi mai aproape, ar putea să le repeadă oşteni în ajutor, pe când aşa, nu numai că n-o să ajungă, dar nici măcar n-o să audă nimic.

—Păi, m-am gândit şi eu la asta.

—Dacă te-ai gândit la asta, gândeşte-te şi la cealaltă: dacă ţăranii îţi sunt credincioşi, trimite vreo doi, trei înainte şi care-i vede cel dintâi pe nemţi, să ne dea numaidecât de ştire că vin.

—Am făcut-o şi pe asta!

—Atunci, am să-ţi mai spun ceva. Porunceşte la vreo sută sau două sute de oameni să nu se arunce în luptă de la început şi să le taie calea dinspre insulă.

—E grozav! răspunse Zbyszko, dar şi această poruncă a fost dată. Nemţii o să cadă ca într-o capcană sau ca într-un şanţ.

Auzind aceasta, Maćko îşi privi nepotul cu bunăvoinţă, fiindcă era foarte bucuros că Zbyszko, deşi atât de tânăr, se pricepea atât de bine la război, aşa că zâmbi şi mormăi:

—Sângele nostru nu se dezminte!

Dar scutierul Hlawa se bucura în inima lui mai abitir decât Maćko, căci pentru el nu era o plăcere mai mare ca bătălia.

—Nu ştiu, zise, cum se vor lupta oamenii noştri, dar merg fără zgomot, disciplinaţi şi se vede că au chef să se bată. Dacă Skirwoiłło a plănuit bine, n-ar mai trebui să scape picior de om viu de la cotitură.

—Cu ajutorul lui Dumnezeu, o să scape prea puţini, răspunse Zbyszko. Dar am dat poruncă să ia cât mai mulţi prinşi, iar dacă se va nimeri printre ei şi un cavaler sau un frate călugăr, să-l lase neapărat în viaţă.

—La ce bun, stăpâne? întrebă cehul.

Iar Zbyszko răspunse:

—Aveţi grijă şi voi să fie aşa. Cavalerul, dacă este oaspete, colindă oraşele şi castelele, vede o mulţime de oameni şi aude o groază de lucruri, iar dacă-i călugăr, şi mai multe. Iar eu tocmai de asta am venit aici, ca să prind vreun ostatic de vază şi să-l dau la schimb. E singura cale care mi-a mai rămas… dacă a mai rămas vreuna.

Cu aceste cuvinte, dădu pinteni calului şi iarăşi ajunse în fruntea convoiului să dea ultimele porunci şi totodată să scape de gândurile rele, pentru care nu mai avea vreme, deoarece locul ales pentru capcană nu mai era prea departe.

—De ce crede tânărul stăpân că soţia lui mai trăieşte şi se află prin părţile astea? întrebă cehul.

—Pentru că dacă Zygfryd n-a omorât-o din prima pornire la Szczytno, răspunse Maćko, are dreptate să creadă că este vie. Iar dacă ar fi omorât-o, preotul de la Szczytno nu ne-ar fi povestit asemenea lucruri, pe care le-a auzit şi Zbyszko. Grea treabă chiar şi pentru cel mai mare sadic să ridice mâna la o femeie fără apărare sau la un copil nevinovat.

—Grea, dar nu pentru un teuton. Păi, copiii prinţului Witold?

—E drept că ei au inimă de lup, dar şi asta e adevărat că la Szczytno el n-a ucis-o şi a plecat în aceste locuri, ascunzând-o şi pe ea în vreunul din castele.

—Ehei, dacă am reuşi să punem mâna pe insulă şi pe castelul acesta!

—Uită-te şi tu la oamenii ăştia, îl îndemnă Maćko.

—Sigur, aşa este, dar eu am un gând pe care o să i-l spun şi tânărului stăpân.

—De-ai avea şi zece, numai cu suliţele n-ai să dărâmi zidurile.

Spunând acestea, Maćko arătă la şirurile de suliţe cu

care erau înarmaţi cei mai mulţi luptători, după care întrebă:

—Ai mai văzut vreodată asemenea oaste?

De bună seamă, cehul nu mai văzuse. În faţa lui înainta grupul strâns al războinicilor în neorânduială, fiindcă în pădure şi printre tufişuri era greu să păstrezi rândurile. De altminteri, pedestraşii erau amestecaţi cu călăreţii şi ca să ţină pasul cu caii, se agăţau de coame, de şei şi de cozile lor. Aveau grumazurile acoperite cu piei de lup, de râs şi de urs, iar pe cap se înălţau ba colţi de mistreţi, ba coarne de cerbi, ba urechi păroase, astfel că dacă n-ai fi fost armele care se vedeau deasupra lor, arcurile neunse cu smoală şi tolbele cu săgeţi pe spinare, celor care priveau din spate ar fi putut să li se pară, mai ales în ceaţă, că toate aceste grupuri de sălbăticiuni ale pădurii porniseră din bungetele neumblate şi se îndreptau undeva la nimereală, gonite de pofta de sânge şi de foame. Era ceva înfricoşător în asta şi în acelaşi timp atât de neobişnuit, ca şi când ar fi privit la aşa-zisul „gomon”, în timpul căruia, cum crede prostimea, se ridică şi pornesc care încotro animalele şi chiar pietrele şi tufişurile.

De aceea, la această privelişte, unul dintre şlahticii din Łękawica, care veniseră cu cehul, se apropie de el, îşi făcu semnul crucii şi zise:

—În numele Tatălui şi al Fiului! Parcă mergem cu o haită de lupi adevăraţi, nu cu oameni.

Iar Hlawa, deşi vedea pentru prima dată o astfel de oaste, răspunse ca un om cu experienţă care le ştie pe toate şi nu se mai miră de nimic:

—Lupii umblă iarna în haite, dar fiarele de teutoni atacă şi primăvara.

Era într-adevăr primăvară, luna mai! Alunişul care căptuşea pădurea se acoperise de verdeaţă. Din muşchiul pufos şi moale pe care călcau fără zgomot picioarele luptătorilor, răsăreau dediţei vineţii şi oiţe albe, tufele fragede şi ferigile dantelate. Udaţi de ploi bogate, copacii

miroseau a coajă umedă, iar pământul împrăştia miros de ace de brad şi de putregai. Soarele făcea ape-ape în culorile curcubeului în picăturile agăţate de frunze, iar păsăretul ciripea deasupra cu înfocare.

Ei mergeau din ce în ce mai repede, deoarece Zbyszko îi grăbea. După o clipă, veni din nou în spatele convoiului, unde se aflau Maćko, cehul şi voluntarii mazurieni. Speranţa unei încăierări în toată regula îl înviorase vizibil, pentru că pe faţă nu i se mai răsfrângea îngrijorarea obişnuită şi ochii îi străluceau ca mai demult.

—Haideţi! le strigă. Acum, se cuvine să mergem în frunte, nu în urma tuturor.

Şi-i conduse înaintea detaşamentului.

—Auziţi, adăugă, s-ar putea să-i surprindem nepregătiţi pe nemţi, dar dacă bănuiesc ceva şi izbutesc să se aşeze în formaţie, o să-i atacăm noi mai întâi, fiindcă avem platoşe şi paloşe mai bune!

—Aşa vom şi proceda! încuviinţă Maćko.

Ceilalţi se aşezară mai bine în şa, ca şi când ar fi trebuit să lovească numaidecât. Ici şi acolo, câte unul trăgea aer în piept şi încerca dacă spada îi iese uşor din teacă.

Zbyszko le mai repetă o dată că dacă printre oşteni sunt şi cavaleri sau fraţi în mantii albe peste armuri, să nu-i ucidă, ci să-i ia ostatici, după care se duse iarăşi la călăuze şi opri detaşamentul.

Ajunseră la drumul care pornea de la cheiul din faţa insulei spre lăuntrul ţinutului. La drept vorbind, nu era încă un drum adevărat, ci mai degrabă un şleau croit nu demult prin pădure ca oştenii şi carele de povară să poată merge pe el. De amândouă părţile, se înălţau copaci bătrâni, printre care fuseseră aşezate pe margini în stive trunchiurile tăiate pentru deschiderea drumului. Tufele de alun erau unde şi unde atât de dese, încât nu se mai vedea nimic în adâncul pădurii. Zbyszko alese un loc potrivit la o cotitură, astfel că cei care soseau, neputând să-i vadă de

departe, să nu mai aibă timp să se retragă la vreme sau să se aşeze în formaţie de luptă. Acolo, ocupă amândouă laturile şleaului şi porunci să se aştepte vrăjmaşul.

Obişnuiţi cu pădurea şi cu modul de a lupta printre copaci, samogiţienii se tupilară atât de bine în spatele trunchiurilor şi ale buturugilor, după tufişurile de alun şi lăstărişul de brad, încât parcă-i înghiţise pământul. Oamenii nu vorbeau, caii nu sforăiau. Din când în când, la cercul oştenilor ascunşi ajungeau vietăţile mai mici sau mai mari ale pădurii, care abia când dădeau peste ei, o rupeau la fugă într-o latură. La răstimpuri, se iscau adieri uşoare şi umpleau pădurea de foşnete solemne şi grave, care conteneau repede, iar atunci se mai auzeau doar cântecul îndepărtat al cucului şi răpăitul ciocănitorilor.

Samogiţienii ascultau cu bucurie aceste ecouri, deoarece îndeosebi ciocănitoarea era pentru ei un semn bun. Pădurea era plină de aceste păsări şi ciocănitul răsuna din toate părţile, îndârjit şi des, parcă semănând cu munca oamenilor, ca şi când toate şi-ar fi avut fierăriile acolo şi s-ar fi apucat dis-de-dimineaţă de truda lor înflăcărată. Maćko şi mazurienii aveau impresia că ascultă dulgherii bătând căpriorii la acoperişul unei case noi şi îşi aduceau aminte de locurile natale.

Dar timpul se scurgea şi se alungea şi deocamdată nu se auzea nimic afară de foşnetul pădurii şi ciripitul păsărelelor. Ceaţa care stăruia jos se rări, soarele se ridicase bine şi începuse să pripească, iar ei continuau să stea întinşi. Într-un târziu, Hlawa, căruia i se urâse cu aşteptarea şi tăcerea, se apropie de urechea lui Zbyszko şi începu să-i şoptească:

—Stăpâne… Dacă dă Dumnezeu şi nu scapă nici unul din feciorii ăştia de câini, n-am putea oare să ne furişăm noaptea la castel, să trecem apa şi să-l luăm prin surprindere?

—Păi, tu crezi că acolo nu sunt luntrii care să-i prevină?

—Au şi o să-i prevină, şopti cehul, dar prinşii o să ne spună parola cu cuţitul la gât, ba, o să strige chiar ei pe limba lor. Numai să ajungem pe insulă, că ea apără castelul…

Aici, se întrerupse, fiindcă Zbyszko îi puse deodată degetul pe buze; dinspre şleau ajunse până la ei croncănitul unui corb.

—Tăcere! îi porunci, acesta-i un semnal!

Într-adevăr, după cât ai spune două rugăciuni, pe şleau apăru un samogiţian pe un cal păros, ale cărui copite erau învelite în blană de oaie, astfel ca să nu se audă tropotul şi să nu lase urme în noroi.

În timp ce se apropia, se uita atent în amândouă părţile şi deodată, auzind dintr-un tufiş răspunsul la croncănitul corbului, se făcu nevăzut în pădure, iar după o clipă se afla lângă Zbyszko.

—Vin!… îi spuse.

Capitolul XIX

Zbyszko se apucă să-l întrebe în grabă, cum vin, câţi călăreţi sunt, câţi oşteni pedestraşi şi înainte de toate, cât de departe se găsesc. Din răspunsul samogiţianului, află că detaşamentul nu depăşea o sută cincizeci de luptători, dintre aceştia cincizeci de călăreţi sub conducerea nu a unui frate teuton, ci a unui cavaler laic, că sunt rânduiţi în formaţie, aducând cu ei care încărcate cu roţi de rezervă, că înaintea lor, la depărtare de două aruncături de săgeată, vine „straja” alcătuită din opt oameni, care coboară adesea de pe şleau şi cercetează pădurea şi tufişurile, în sfârşit, că se găsesc la un sfert de milă.

Zbyszko nu prea era bucuros că înaintează în formaţie. Ştia din experienţă cât de greu este în acest caz să rupi rândurile nemţilor şi cum se pricepe o astfel de „grupă” să

se apere retrăgându-se şi să muşte asemenea unui vier mistreţ, înconjurat de câini. În schimb, îl bucură vestea că sunt destul de aproape, la un sfert de milă, întrucât înţelese din aceasta că oamenii pe care-i trimisese înainte, se aflau în spatele nemţilor şi în caz că-i vor învinge, nu vor lăsa să le scape nici picior de om viu. Cât despre ceata dinaintea nemţilor, nu se arătă prea îngrijorat din cauza ei, întrucât aşteptându-se să fie aşa, le poruncise samogiţienilor fie să lase straja să treacă în linişte, fie, dacă voiau să cerceteze locurile, să-i vâneze fără zgomot până la unul.

Porunca din urmă se dovedi de prisos. Ceata ajunse în curând în dreptul lor. Ascunşi în spatele tufişurilor, samogiţienii mai apropiaţi de şleau îi văzură foarte bine pe oşteni cum se opresc la cotitură şi se sfătuiesc între ei. Mai-marele lor, un neamţ voinic cu barba roşcată, făcându-le semn să tacă, începu să asculte. O vreme, îl văzură că stă în cumpănă, dacă să intre sau nu în pădure, în sfârşit, auzind doar ciocănitorile, se vede că se gândi că păsările n-ar fi trudit cu atâta râvnă dacă s-ar fi ascuns cineva prin pădure, aşa că dădu din mână şi îşi conduse oamenii mai departe.

Zbyszko aşteptă până când dispărură la următoarea cotitură, apoi se apropie cu grijă până la drum în fruntea bărbaţilor mai greu înarmaţi. Printre aceştia erau Maćko, cehul, cei doi şlahtici din tşkawica, trei cavaleri tineri de lângă Ciechanów şi zece-cincisprezece boieri samogiţieni mai bine înarmaţi. Cum nu mai era nevoie să stea ascunşi, Zbyszko voia ca îndată ce vor apărea nemţii, să înainteze până la mijlocul şleaului, să se repeadă asupra lor, să-i lovească şi să-i împrăştie. Dacă-i izbutea această încercare şi lupta s-ar fi transformat într-o mulţime de încăierări om cu om, putea fi sigur că samogiţienii se vor descurcau nu prea greu cu nemţii.

Şi se lăsă din nou o clipă de tăcere tulburată doar de murmurul obişnuit al pădurii. Curând, la urechile războinicilor ajunseră dinspre partea de răsărit a drumului

şi glasurile oamenilor. La început, amestecate şi destul de îndepărtate, deveneau treptat tot mai apropiate şi mai clare.

Atunci, Zbyszko îşi conduse detaşamentul la mijlocul şleaului şi-l aşează în formă de clin. El însuşi se afla în frunte, avându-i imediat în spatele lui pe Maćko şi pe ceh. În rândul următor erau trei oameni, în cel următor patru... Erau cu toţii bine înarmaţi: le lipseau într-adevăr „copacii" puternici, adică suliţele cavalerilor, care ar fi fost doar o piedică în pădure; în schimb, aveau în mâini suliţe samogiţiene scurte şi mai uşoare pentru prima izbire, şi paloşele şi baltagele la şei pentru lupta la înghesuială.

Hlawa îşi ciuli atent urechile, apoi îi şopti lui Maćko:

—Cântă, mama lor de mişei!

—Mi se pare ciudat că acolo pădurea se închide înaintea noastră şi ei nu se văd de aici, răspunse Maćko.

La acestea, Zbyszko care socotea că nu mai trebuie să se ascundă sau să nu vorbească, se întoarse spre ei şi spuse:

—Pentru că drumul urmează cursul pârâului şi de aceea coteşte adesea. O să ne vedem pe neaşteptate, iar asta-i chiar mai bine.

—Dar ştiu că sunt tare veseli! repetă cehul.

Într-adevăr, nemţii cântau un cântec care nu era prea cuvios, ceea ce se putea ghici şi după melodie. Ascultând cu atenţie, se putea desluşi că nu cântau decât câţiva oameni şi ceilalţi repetau numai un singur cuvânt, ce răsuna ca tunetul în toată pădurea.

Şi mergeau aşa cu toţii la moarte, veseli şi plini de viaţă.

—O să-i vedem îndată, rosti Maćko.

Şi faţa i se alungi deodată şi căpătă o expresie de lup, deoarece sufletul îi era aspru şi îndârjit, iar afară de asta încă nu plătise până acum pentru săgeata care-l nimerise dintr-o arbaletă, atunci când se dusese la maestru pentru a-l scăpa pe Zbyszko.

Aşadar, acum începu să-i clocotească sângele prin vene, iar dorinţa de răzbunare îi inundă inima.

„Nu-i va fi prea bine celui care se va încleşta cel dintâi cu el”, se gândi Hlawa, trăgând cu coada ochiului spre bătrânul cavaler.

În acest timp, o adiere aduse cu ea strigătul pe care-l repetau toţi în cor: *„Tandaradei! Tandaradei!”* şi cehul auzi numaidecât cuvintele unui cântec pe care-l ştia şi el:

Bi den rôsen er wol mac
tandaradei!
merken wa mir’z houbet lac...[1]

Cântecul se opri deodată, pentru că pe amândouă părţile drumului se auzi un croncănit gălăgios şi puternic, de parcă în acest colţ de pădure se ţinea o adunare a corbilor. Nemţii fură uimiţi că erau atât de mulţi şi toţi se auzeau de jos de pe pământ. Primul şir de oşteni tocmai se ivi la cotitură şi încremeni la vederea călăreţilor necunoscuţi care se aflau înaintea lor.

În aceeaşi clipă, Zbyszko se aplecă în şa, îşi îmboldi calul cu pintenii şi porni înainte:

—Pe ei!

Îl urmară şi ceilalţi. Din amândouă părţile pădurii, răsună strigătul înfricoşător al luptătorilor samogiţieni. Vreo două sute de paşi îi mai despărţeau pe oamenii lui Zbyszko de nemţii care îndreptară cât ai bate din palme o pădure de suliţe spre călăreţi, în vreme ce rândurile celelalte se întoarseră tot atât de repede cu faţa către cele două laturi ale şleaului, ca să se apere de năvala celor din pădure. Cavalerii polonezi le-ar fi admirat îndemânarea şi disciplina dacă ar fi avut timp şi dacă telegarii nu i-ar fi purtat cu iuţeala fulgerului spre vârfurile strălucitoare îndreptate către ei.

---

1 „Fuge-n zbor ca pasărea
tandaradei!
piept de fier ca nimenea” (lb. germ.).

Printr-o împrejurare prielnică pentru Zbyszko, călărimea nemţilor se găsea în spatele oştenilor, însoţind carele. Pornise şi ea numaidecât în ajutorul pedestrimii, dar n-avea nici cum să treacă prin ea şi nici s-o ocolească şi s-o ferească de prima năvală. Pe de altă parte, o înconjură un furnicar de samogiţieni care începură să iasă din desişuri ca un roi de viespi otrăvite, când drumeţul neatent îi loveşte cuibul. Zbyszko năvăli odată cu oamenii lui asupra pedestrimii.

Dar fără izbândă, fiindcă aceştia, proptind cozile suliţelor grele şi ale halebardelor în pământ, le ţinură deopotrivă şi cu atâta putere, încât mărunţii cai samogiţieni nu fură în stare să spargă rândurile. Calul lui Maćko, tăiat de o halebardă la genunchi, se ridică pe picioarele din spate, apoi se prăbuşi cu botul în pământ. O clipă, moartea îl ameninţă pe bătrânul cavaler, dar el, hârşit cu orice situaţie în luptă şi cu multă experienţă, scoase picioarele din scări, înşfăcă cu mâna-i puternică vârful lăncii nemţeşti, care în loc să se înfigă în pieptul lui, îi sluji de astă dată doar ca sprijin, se repezi între cai şi scoţând paloşul, începu să izbească în suliţe şi halebarde asemenea şoimului care dă buzna peste stolul cocorilor cu ciocul lung.

Zbyszko, când calul strunit cu putere se opri din avânt, aproape aşezându-se pe picioarele dinapoi, se rezemă în suliţa-i scurtă care se frânse, aşa că începu şi el să mânuiască paloşul. Cehul care se încredea înainte de toate în topor, îl zvârli într-o grămadă de nemţi şi pentru o clipă rămase fără armă. Unul dintre şlahticii din Łękawica îşi pierdu viaţa, iar celălalt, când îl văzu căzând, îl cuprinse turbarea, astfel că începu să urle ca un lup şi ridicându-şi calul însângerat în două picioare, se repezi orbeşte în îmbulzeală. Boiernaşii samogiţieni îşi roteau săbiile printre vârfurile şi cozile suliţelor de după care se iţeau feţele oştenilor nemţi, ce răsfrângeau parcă admiraţia şi totodată îndârjirea. Dar se întâmplă că rândurile nu se stricară. Samogiţienii care atacaseră din amândouă părţile, se

desprinseră şi ei de nemţi ca de un arici. Reveniră într-adevăr fără întârziere cu şi mai multă înflăcărare, dar tot nu-i răzbiră.

Unii se căţărară într-o clipită în copacii de lângă drum şi începură să tragă cu arcurile în mijlocul oştenilor, a căror căpetenie, când îi văzu, porunci să se retragă spre călărimea lor. Arcaşii nemţi începură şi ei să tragă cu arbaletele, aşa că la răstimpuri câte unul dintre samogiţienii ascunşi printre ramuri cădea ca un con de brad la pământ şi murind, scormonea muşchiul cu degetele sau se zbătea ca un peşte pe uscat. Înconjuraţi din toate părţile, nemţii nu puteau de bună seamă să se gândească la victorie, văzând, însă, foloasele apărării, crezură că măcar o mână dintre ei va izbuti să scape din măcel şi să ajungă din nou la râu.

Nici unul nu se gândea să se predea, căci ei înşişi necruţându-şi prinşii, ştiau că nu se puteau aştepta la milă din partea poporului răzvrătit şi adus la deznădejde. Se retrăgeau deci în tăcere: om lângă om, umăr lângă umăr, aci ridicând, aci coborând lăncile şi halebardele, tăind, împungând, trăgând cu arbaletele, pe cât le îngăduia vânzoleala luptei, şi apropiindu-se mereu de călărimea lor care se încleştase pe viaţă şi pe moarte cu alte grupuri de vrăjmaşi.

Deodată, se petrecu ceva neaşteptat care hotărî soarta bătăliei înverşunate. Şlahticul acela din Łękawica, care-şi pierduse minţile după ce-i murise fratele, se aplecă fără să coboare de pe cal şi ridică trupul fără viaţă de pe jos, vrând se vede să nu fie strivit de copite şi să-l ducă deocamdată într-un loc mai liniştit, ca să-l găsească mai uşor după luptă. Dar în aceeaşi clipă, un nou val de turbare îi năvăli în creier, răvăşindu-i minţile cu totul; fiindcă în loc să iasă din drum, se aruncă asupra oştenilor duşmani şi zvârli trupul în vârfurile lăncilor care, înfigându-se în pieptul, burta şi şoldurile lui, se aplecară sub greutate şi înainte ca nemţii să le scoată, nebunul se prăvăli cu cal cu tot în locul rămas neapărat, răsturnând

oamenii ca o furtună.

Într-o clipită, zeci de mâini se întinseră spre el, zeci de lănci îi străpunseră un şold al calului, dar acum rândurile se amestecară şi înainte de a le reface, se repezi pe urma lui unul dintre şlahticii samogiţieni, care se găsea mai aproape, după el Zbyszko, însoţit de ceh şi învălmăşeala sporea cu fiecare clipă. Ceilalţi şlahtici înşfăcară şi ei trupurile celor căzuţi şi începură să le arunce în vârfurile suliţelor; din laturi atacară iarăşi samogiţienii. Întreaga formaţie se clătină, cutremurându-se ca o casă căreia-i crapă pereţii, se despică asemenea unui copac spart de pana nemiloasă şi în cele din urmă cedă.

Lupta se schimbă într-o clipă în măcel. Lăncile lungi ale nemţilor şi halebardele nu mai erau de nici un folos în îmbulzeală. În schimb, spadele călăreţilor scrâşneau pe tidve şi grumazuri. Caii pătrundeau în buluceala omenească, răsturnând şi călcând în picioare oştenii fără noroc. Călăreţilor le era mai uşor să izbească de sus, aşa că tăiau fără încetare şi odihnă. Din laturile drumului apăreau alte şi alte cete de oameni sălbatici, purtând blănuri de lup, şi lacomi de sânge. Urletele lor acopereau glasurile care implorau milă şi gemetele muribunzilor. Învinşii aruncau armele; câte unii încercau să se furişeze în pădure; alţii se prefăceau morţi şi se prăbuşeau; unii stăteau drepţi, cu feţele albe ca zăpada şi ochii mijiţi, alţii se rugau; unul, căruia i se rătăcise mintea de spaimă, începu să cânte din fluier, zâmbind şi ridicându-şi ochii spre cer, până când o măciucă samogiţiană îi zdrobi capul. Pădurea încetă să mai foşnească, de parcă se înfricoşase de moarte.

În cele din urmă, convoiul teuton începu să se împuţineze văzând cu ochii. Câteodată doar prin desişuri mai răsuna ecoul unei lupte scurte sau un strigăt înspăimântat de disperare. Zbyszko şi Maćko, urmaţi de toţi călăreţii, se repeziră acum asupra călărimii.

Aceasta se mai apăra încă, aşezată în cerc, fiindcă aşa obişnuiau nemţii să se apere întotdeauna, când duşmanul îl

întrecea în putere şi izbutea să-i împresoare. Călăreţii, pe cai buni şi în armuri mai de soi decât ale pedestraşilor, luptau cu bărbăţie şi cu o înflăcărare vrednice de admiraţie. Printre ei nu era nici o mantie albă, ci doar şlahtici prusieni care aveau datoria să se prezinte la luptă la porunca Ordinului. Caii lor, în cea mai mare parte, erau şi ei apăraţi, unii erau acoperiţi de zale şi toţi aveau fruntare din tablă de fier cu un corn de oţel la mijloc. Îi conducea un cavaler zvelt şi înalt, într-o platoşă albastră întunecată şi coif la fel, cu viziera coborâtă.

Din adâncurile pădurii se abătea asupra lor o ploaie de săgeţi, dar vârfurile lor se desprindeau fără rezultat de fruntare, armuri şi umărarele călite. Valul de pedestraşi şi călăreţi samogiţieni îi înconjura de aproape, dar ei se apărau tăind şi împungând cu paloşele lungi şi cu atâta înverşunare, încât înaintea copitelor cailor zăceau o cunună de trupuri. Primele rânduri ale atacatorilor voiau să se retragă şi, împinse din spate, n-aveau cum. Ochii străluceau de lucirile lăncilor şi ale paloşelor. Caii începură să necheze, să muşte şi să dea din picioare. Atacară şlahticii samogiţieni, atacă Zbyszko, cehul şi mazurienii. Sub loviturile lor puternice, „grupa” începu să se clatine şi să se legene ca o pădure sub palele vântului, iar ei, asemenea tăietorilor din desişul pădurii, înaintau încet, pas cu pas, trudind din răsputeri.

Maćko, însă, porunci să se adune de pe câmpul de luptă halebardele nemţeşti cu coada lungă şi înarmând cu ele vreo treizeci de războinici sălbatici, începu să se îmbulzească spre nemţi. Când ajunse la ei, strigă: „Loviţi caii peste picioare!” şi dintr-odată se arăta rezultatul înfricoşător. Cavalerii nemţi nu ajungeau cu paloşele la oamenii lui, iar în acest timp, halebardele începură să rănească genunchii cailor. Atunci, cavalerul albastru îşi dădu seama că se apropie sfârşitul bătăliei şi că nu-i mai rămâne decât să răzbată printre aceşti atacatori, care le tăiau drumul de întoarcere, sau să piară.

Alese prima cale şi cât ai clipi din ochi, la porunca lui,

lavina cavalerilor se întoarse cu fruntea spre partea din care venise. Samogiţienii le săriră numaidecât în spate, dar nemţii, apărându-şi spinarea cu scuturile şi izbind înainte şi pe laturi rupseră inelul care-i înconjura, lăsară frâu liber cailor şi începură să gonească asemenea unui uragan către răsărit. Se repezi să-i întâmpine detaşamentul care tocmai intra în luptă, dar strivit de greutatea armurilor şi a cailor, fu culcat la pământ ca un lan de grâu lovit de pala vântului. Drumul spre castel era liber, dar salvarea îndepărtată şi nesigură, deoarece caii samogiţienilor erau mai iuţi decât ai nemţilor. Cavalerul albastru înţelese repede situaţia.

„Vai nouă! îşi spuse în gând, nu mai scapă nici unul dintre ei, poate doar cu propriul sânge să le răscumpăr salvarea”.

Şi cumpănind în acest fel, le strigă celor mai apropiaţi să-şi strunească fugarii, iar el făcu un ocol şi neinteresându-l dacă auzise cineva chemarea, se întoarse cu faţa către duşman.

Zbyszko alerga în frunte, aşa că neamţul îl lovi în obrăzarul de la coif, dar nu-l străpunse şi nu-i vătămă faţa. Atunci Zbyszko, în loc să răspundă cu lovitură la lovitură, îl luă în braţe pe cavaler şi vrând să-l prindă viu, încercă să-l smulgă din şa. Dar scara i se rupse din cauza efortului prea mare şi se prăvăliră amândoi la pământ. O clipă, se rostogoliră luptând cu mâinile şi picioarele, dar tânărul neobişnuit de puternic îşi învinse repede potrivnicul şi, apăsându-i burta cu genunchiul, îl ţinu sub el cum ţine lupul câinele care îndrăzneşte să-l atace în desiş.

Îl ţinea fără rost, fiindcă neamţul îşi pierduse cunoştinţa. În acest timp, sosiră în galop Maćko şi cehul, pe care văzându-i, Zbyszko începu să strige:

—Veniţi şi legaţi-l! E un cavaler de vază şi e învestit!

Cehul sări din şa, dar văzând nemişcarea cavalerului, nu-l mai legă, ci îl dezarmă, îi descheie umărarele şi cingătoarea de care-i atârna spada scurtă, îi reteză curelele care-i ţineau coiful şi în cele din urmă se apucă

să-i desfacă şuruburile ce-i închideau viziera.

Dar abia avu timp să privească la faţa cavalerului, că se ridică şi strigă:

—Stăpâne, stăpâne, ia priveşte aici!

—De Lorche! exclamă Zbyszko.

Dar de Lorche zăcea palid, cu faţa asudată şi ochii închişi, ţeapăn, ca un trup fără viaţă.

Capitolul XX

ZBYSZKO PORUNCI SĂ-L URCE ÎNTR-UNUL din carele de pradă, încărcate cu roţi şi osii pentru oastea care se grăbea să vină în ajutorul castelului. Încălecă şi el pe alt cal şi porni împreună cu Maćko să-i urmărească mai departe pe nemţi. Urmărirea nu era prea grea, întrucât caii nemţeşti nu erau prea buni pentru fugă, mai ales pe şleaul desfundat de ploile de primăvară. Îndeosebi Maćko, călărind o iapă iute şi uşoară a şlahticului ucis din Łękawica, îi întrecu aproape pe toţi samogiţienii şi în curând îl ajunse pe primul raitier. Strigă într-adevăr la el, după obiceiul cavaleresc, să se dea prins sau să se întoarcă să lupte, dar când celălalt, prefăcându-se că nu aude, aruncă şi pavăza, ca să-i fie mai uşor calului, şi aplecându-se în şa îşi îmboldi bidiviul cu pintenii, bătrânul cavaler îl izbi cu baltagul între spete şi îl doborî la pământ.

Şi astfel se răzbună pe cei care fugeau, pentru săgeata care-l nimerise hoţeşte odinioară, iar ei alergau înaintea lui ca o ciurdă de cerbi îngroziţi ce nu mai voiau să lupte şi nici măcar să se apere, preferând să scape cu fuga de straşnicul bărbat. Unii intrară în pădure, dar unul se prăbuşi lângă pârâu şi pe acesta îl sugrumară samogiţienii cu o frânghie. După ceilalţi, grupuri întregi se repeziră prin desişuri, unde în curând începu o vânătoare sălbatică, plină de zgomote, strigăte şi chemări. Adâncurile pădurii

răsunară multă vreme, până când îi prinseră pe toţi. După care, bătrânul cavaler de Bogdaniec împreună cu Zbyszko şi cehul se întoarseră la locul unde începuse lupta şi zăceau pedestraşii măcelăriţi. Trupurile lor erau despuiate până la piele, unele schilodite de samogiţienii răzbunători. Izbânda era însemnată şi oamenii foarte bucuroşi. După ultima înfrângere a lui Skirwoiłło la Gotteswerder, descurajarea începuse să cuprindă inimile samogiţienilor, mai ales că întăririle făgăduite de Witold nu veneau atât de repede, cum se aşteptau; acum, însă, nădejdea renăscu şi înflăcărarea spori din nou, asemenea vâlvătăii când arunci lemne pe foc.

Căzuseră prea mulţi samogiţieni şi nemţi, ca să-i mai îngroape, dar Zbyszko porunci să se sape cu suliţele gropi pentru cei doi şlahtici din Łękawica, care contribuiseră cel mai mult la biruinţă, şi să-i îngroape sub nişte pini, în coaja cărora însemnă două cruci cu paloşul. După aceea, poruncindu-i cehului să-l îngrijească pe de Lorche, care încă nu-şi revenise din leşin, porni în grabă cu oamenii săi pe acelaşi şleau către Skirwoiłło, ca să-l ajute la vreme de cumpănă.

Dar după un drum lung, găsi câmpul de luptă pustiu, presărat ca şi cel dinainte cu trupurile samogiţienilor şi ale nemţilor ucişi. Zbyszko înţelese repede că groaznicul Skirwoiłło obţinuse şi el o biruinţă însemnată, fiindcă dacă ar fi fost înfrânt, s-ar fi întâlnit cu nemţii care se îndreptau spre castel. Izbânda, însă, fusese sângeroasă, pentru că mai departe de câmpul de bătaie propriu-zis zăceau destule trupuri fără viaţă. Experimentatul Maćko trase de aici concluzia că o parte din nemţi izbutise să scape din măcel.

Dacă Skirwoiłło îi urmărise sau nu, era greu de ghicit, căci urmele erau amestecate şi se şterseră unele pe altele. Maćko mai socoti că lupta avusese loc mai de mult, poate înainte de cea a lui Zbyszko, întrucât trupurile erau înnegrite şi umflate, iar unele sfârtecate de lupii care dispăreau în tufişuri la apropierea bărbaţilor înarmaţi.

În aceste împrejurări, Zbyszko hotărî să nu-l mai aştepte pe Skirwoiłło şi să se întoarcă la vechiul loc de tabără. Când ajunseră, seara târziu, o găsi acolo pe căpetenia samogiţiană care venise puţin mai devreme. Faţa-i posomorâtă de obicei, răspândea de astă dată o bucurie prevestitoare de rău. Se interesă numaidecât de bătălie şi aflând despre victorie, rosti cu un glas ce amintea de croncănitul corbului:

—Sunt mulţumit şi de tine, şi de mine. În curând, vor sosi întăririle, iar dacă marele cneaz va veni, o să se bucure şi el, întrucât castelul va fi al nostru.

—Pe cine ai luat ostatici? întrebă Zbyszko.

—Numai plevuşcă, nici o ştiucă. Au fost una, două, dar au scăpat. Ştiuci colţoase! Au tăiat oamenii şi au fugit!

—Mie mi-a dat Dumnezeu unul, răspunse tânărul. Un cavaler avut şi faimos – deşi e laic –, un oaspete!

Vajnicul samogiţian îşi înconjură gâtul cu mâinile, apoi făcu un gest cu dreapta, arătând parcă ştreangul agăţat de spânzurătoare.

—Va avea şi el partea lui, spuse, ca şi ceilalţi…

La acestea, Zbyszko îşi încruntă sprâncenele.

—Nu va avea parte nici de una, nici de cealaltă, fiindcă este prinsul şi prietenul meu. Prinţul Janusz ne-a învestit cavaleri împreună şi n-am să te las să-i clinteşti nici un fir de păr.

—N-ai să mă laşi?

—N-am să te las.

Şi începură să se uite încruntaţi unul la celălalt. Se părea că vor răbufni amândoi, dar Zbyszko, nevrând să se certe cu bătrâna căpetenie, pe care o preţuia şi o respecta, iar pe de altă parte, având şi sufletul tulburat de întâmplările zilei, îi încolăci gâtul cu braţele, îl strânse la piept şi-l întrebă:

—Vrei oare să-mi spulberi şi ultima nădejde odată cu el? Pentru ce mă pedepseşti?

Skirwoiłło nu se împotrivi îmbrăţişării, iar după ce îşi retrase capul din braţele lui Zbyszko, începu să se uite la el pe sub sprâncene şi să răsufle greu.

—Ei, spuse după un moment de aşteptare, mâine voi porunci să-i spânzure pe prinşii mei, dar dacă ai nevoie de vreunul, ţi-l dăruiesc.

După care, se îmbrăţişară încă o dată şi se despărţiră împăcaţi spre marea mulţumire a lui Maćko, care zise:

—Se vede că nu faci nimic cu el cu răul, dar cu binele îl prefaci în ceară moale.

—Aşa sunt toţi, răspunse Zbyszko, dar nemţii nu ştiu de asta. Spunând acestea, porunci să-l aducă la foc pe cavalerul de Lorche, care se odihnea într-o colibă; cehul îl aduse cât ai bate din palme, dezarmat, fără coif, numai în tunica de piele pe care erau însemnate dungile de la armură şi cu o tichie roşie pe cap. De Lorche ştia de la scutier al cui prins este, dar tocmai de acea se arătă rece, mândru, cu o faţă pe care la lumina flăcărilor se putea citi împotrivirea şi dispreţul.

—Mulţumeşte-i lui Dumnezeu, îi spuse Zbyszko, că ai încăput în mâinile mele, pentru că din partea mea nu te ameninţă nimic.

Şi-i întinse mâna prietenos, dar de Lorche rămase nemişcat.

—Nu dau mâna cu cavalerii care au ruşinat onoarea de cavaler, luptând cu sarazinii împotriva creştinilor.

Unul dintre mazurienii de faţă îi traduse cuvintele, al căror sens Zbyszko îl ghicise de altfel. Aşadar, în primul moment, începu să-i clocotească sângele.

—Nerodule! strigă, ducând mâna fără să vrea la mânerul pumnalului.

Iar de Lorche îşi înălţă capul.

—Ucide-mă, îl sfidă, ştiu că voi nu cruţaţi ostaticii.

—Dar voi îi cruţaţi? strigă un mazurian,

nemaiputându-se stăpâni. Nu i-aţi spânzurat pe malul insulei pe toţi prinşii din bătălia dinainte? Tocmai de aceea şi Skirwoiłło îi spânzură pe ai voştri.

—Aşa am făcut, răspunse de Lorche, dar toţi erau păgâni.

Cu toate acestea, se simţea parcă ruşinea în răspunsul lui şi nu era greu de ghicit că în sufletul lui nu lăuda asemenea faptă.

Între timp, Zbyszko se linişti şi-i spuse cu gravitate.

—De Lorche! Am primit cingătorile şi pintenii din aceleaşi mâini; mă cunoşti şi ştii că onoarea de cavaler mi-e mai dragă decât fericirea şi viaţa, de aceea, ascultă ce am să-ţi spun, jurând pe Sfântul Jerzy: mulţi dintre aceşti oameni au primit botezul de mult, iar cei care mai sunt păgâni îşi întind mâinile spre Cruce ca spre mântuire, dar ştii tu oare cine le pune piedici, nelăsându-i să dobândească mântuirea şi botezul?

Mazurianul îi tălmăcea din zbor cuvintele lui Zbyszko, aşa că de Lorche privi întrebător la faţa tânărului.

Iar acesta urmă:

—Nemţii?

—Nu e cu putinţă! se minună cavalerul din Geldria.

—Pe suliţa şi pintenii Sfântului Jerzy, nemţii! Pentru că dacă ar fi Crucea stăpână aici, ei ar pierde pretextul de a năvăli şi a lua în stăpânire aceste pământuri, de a asupri acest popor nefericit. Doar i-ai cunoscut şi tu, de Lorche, şi ştii cel mai bine, dacă faptele lor sunt drepte.

—Eu am crezut că stârpesc păcatele, luptând cu păgânii şi convingându-i să primească botezul.

—Ei îi botează cu paloşe şi cu sânge, nu cu apa mântuirii. Citeşte doar această scrisoare şi ai să afli dacă nu tocmai tu îi slujeşti pe aceşti împilători hrăpăreţi, pe starostii iadului împotriva credinţei şi a dragostei creştine.

Cu aceste cuvinte, îi înmână scrisoarea samogiţienilor către regi şi principi, care era cea mai răspândită pretutindeni, iar de Lorche o luă şi începu s-o parcurgă cu privirea la lumina focului.

Sfârşi repede, deoarece nu-i era străină truda cititului, şi rămase cu totul uluit şi întrebă:

—Să fie adevărate toate acestea?

—Aşa să ne ajute Dumnezeu care vede cel mai bine că nu-mi slujesc numai interesul meu, ci şi dreptatea.

De Lorche tăcu o vreme, după care zise:

—Sunt ostaticul tău.

—Dă-mi mâna, răspunse Zbyszko. Eşti fratele meu, nu ostatic.

Îşi strânseră mâinile şi se aşezară la cină, pe care cehul poruncise slujitorilor să le-o pregătească. În timpul mesei, de Lorche află tot atât de mirat că Zbyszko, cu toate împuternicirile primite, n-o recăpătase pe Danusia şi comturii refuzau să mai ţină seama de scrisorile lui din cauza războiului.

—Abia acum înţeleg de ce eşti aici, îi spuse lui Zbyszko, şi har Domnului că am căzut în mâinile tale. Cred că fraţii cavaleri îţi vor da pe cine doreşti în locul meu, pentru că altfel s-ar isca mare zarvă în Apus; ştii doar că provin dintr-un neam puternic…

Aici, se lovi deodată cu palma peste frunte şi izbucni:

—Pe toate relicvele din Aquisgran! Păi, în fruntea întăririlor care se duceau la Gotteswerder, se aflau Arnold von Baden şi bătrânul Zygfryd von Löwe. Ştiu asta din scrisorile pe care le-au primit la castel. Ei n-au fost luaţi ostatici?

—Nu! răspunse Zbyszko zvâcnind în picioare. Pe nimeni dintre cei mai însemnaţi! Dar – pe viul Dumnezeu! – mi-ai adus o veste bună. Mai sunt şi alţi prinşi de la care voi afla, înainte de a fi spânzuraţi, dacă Zygfryd avea vreo

femeie cu el.

Şi începu să-şi cheme slujitorii să-i lumineze cu vreascuri aprinse în timp ce alerga spre locul unde se găseau prinşii lui Skirwoiłło. De Lorche, Maćko şi cehul îl urmau de aproape.

—Ascultă! îi spuse pe drum geldrianul. Eliberează-mă pe cuvânt de onoare şi o s-o caut prin toată Prusia, iar dacă am s-o găsesc, am să mă întorc la tine, ca s-o schimbi cu mine.

—Dacă mai este în viaţă! răspunse Zbyszko.

Dar în acest timp, ajunseră la sălaşul prinşilor lui Skirwoiłło. Unii dintre ei zăceau întinşi pe spate, alţii stăteau în picioare pe lângă trunchiuri, legaţi cu curele. Flăcările vreascurilor aprinse luminau capul lui Zbyszko, aşa că toate privirile acestor nefericiţi se îndreptară spre el.

Deodată, mai în spate, se auzi un glas răsunător, plin de spaimă:

—Stăpânul şi apărătorul meu, scapă-mă!

Zbyszko smulse câteva aşchii aprinse din mâna unui slujitor şi dădu fuga spre copacul de sub care se auzise glasul şi ridicând braţul, strigă:

—Sanderus!

—Sanderus! repetă cehul uimit.

Iar acesta, neputând să-şi mişte mâinile, întinse gâtul şi începu să strige:

—Milă!... ştiu unde se află fiica lui Jurand!... scapă-mă!

Capitolul XXI

SLUJITORII ÎL DEZLEGARĂ NUMAIDECÂT, dar el, având picioarele amorţite, căzu la pământ, iar când îl ridicară, leşină iarăşi, fiindcă primise şi multe lovituri. În zadar îl

duseră la porunca lui Zbyszko la foc, îi dădură să mănânce şi să bea, îl unseră cu grăsime, apoi îl acoperiră cu piei călduroase; Sanderus nu izbutea să-şi revină. În cele din urmă, căzu într-un somn atât de adânc, din care îl trezi cu greu cehul abia a doua zi.

Zbyszko, care ardea de nerăbdare, veni numaidecât la el. La început, nu putu afla nimic, deoarece, fie de frică după întâmplările de năprasnă, fie de moleşeala care cuprinde întotdeauna sufletele slabe, când trece primejdia, se porni pe un plâns atât de nestăpânit, încât se strădui zadarnic să răspundă la întrebările pe care i le puse. Suspinele îi astupau gâtul, buzele îi tremurau, iar din ochi i se scurgeau lacrimi atât de bogate, de parcă odată cu ele i se scurgea şi viaţa.

Într-un târziu, venindu-şi puţin în fire şi întremat cu lapte de iapă, cu care lituanienii se obişnuiseră să se întărească de la tătari, începu să se vaiete că „fiii lui Belial” îl bătuseră pe degeaba cu suliţele, că îi luaseră calul pe care ducea relicve foarte puternice şi scumpe, iar la sfârşit, că atunci când îl legaseră de copac, furnicile îi muşcaseră picioarele şi tot trupul, aşa că îl aşteaptă sigur moartea, dacă nu astăzi, cel târziu mâine.

Dar pe Zbyszko îl apucă în cele din urmă mânia şi-l luă la rost:

—Netrebnicule, răspunde la ce te întreb şi ai grijă să nu ai parte de ceva şi mai rău!

—Aici, nu prea departe, este un muşuroi de furnici roşii, spuse cehul. Stăpâne, porunceşte să-l aşeze pe el şi o să-şi recapete glasul de îndată.

Hlawa glumea şi zâmbi chiar, fiindcă nutrea multă bună-voinţă faţă de Sanderus, dar acesta se înspăimântă şi începu să zbiere:

—Aveţi milă, aveţi milă de mine! Mai daţi-mi din băutura aia păgânească şi am să vă povestesc tot ce am văzut şi ce n-am văzut.

—Dacă ai să minţi măcar o singură vorbă, am să-ţi bag

băţul acesta pe gât! îl ameninţă cehul.

Dar îi duse a doua oară la gură burduful cu lapte de iapă, pe care Sanderus îl înşfăcă şi lipindu-l de buze, începu să înghită cu lăcomie, aşa cum suge copilul la sânul mamei, închizând şi deschizând ochii cu schimbul. Până când sorbi vreo doi litri sau chiar mai mult, se scutură, îşi puse burduful pe genunchi şi spuse parcă băuse de nevoie:

—Ce porcărie!...

Apoi către Zbyszko:

—Acum, întreabă-mă, izbăvitorule!

—A fost şi soţia mea în detaşamentul cu care ai venit?

Pe chipul lui Sanderus se răsfrânse uimirea. Într-adevăr, auzise şi el că Danusia era soţia lui Zbyszko, dar întrucât cununia avusese loc în taină şi fusese răpită îndată după aceea, în sufletul lui o socotise întotdeauna numai ca pe fiica lui Jurand.

Se grăbi totuşi să răspundă:

—Aşa-i, luminate voievod, a fost! Dar Zygfryd de Löwe şi Arnold von Baden au străpuns cercul atacatorilor.

—Ai văzut-o? întrebă tânărul cu inima bătând să-i spargă pieptul.

—Nu i-am văzut faţa, stăpâne, dar am văzut un leagăn de răchită între doi cai, în care duceau pe cineva; o păzea tot guşteriţa aia de slujnică a călugărilor, care a venit de la Danveld la conacul din pădure. Am auzit dinspre leagăn şi un cântec jalnic...

Zbyszko mai că păli de emoţie, se aşeză pe un trunchi şi un răstimp nu mai ştiu ce să-l întrebe. Maćko şi cehul erau şi ei foarte mişcaţi, fiindcă aflaseră o veste mare şi însemnată. Poate că cehul se gândi în acest moment la stăpâna lui dragă, care rămăsese la Spychów şi pentru care această ştire semăna cu o osândire la suferinţă.

Urmă o clipă de tăcere.

În sfârşit, vicleanul Maćko, pe care Sanderus nu-l cunoştea şi despre care abia auzise înainte, se uită

bănuitor la el şi întrebă:

—Tu cine eşti şi ce-ai căutat printre teutoni?

—Cine sunt eu, mărite cavaler, răspunse vagabondul, să-ţi răspundă acest prinţ viteaz, aici arătă spre Zbyszko, şi acest vânjos conte de Cehia, care mă cunosc de mult.

Aici, se pare că laptele de iapă începuse să-şi facă efectul asupra lui, fiindcă se însufleţi şi, întorcându-se către Zbyszko, continuă cu glas puternic în care nu mai era nici urmă de slăbiciunea dinainte:

—Stăpâne, mi-ai salvat de două ori viaţa. Fără Domnia Ta m-ar fi mâncat lupii sau m-ar fi ajuns pedeapsa episcopilor, care induşi în eroare de duşmanii mei (O, ce ticăloasă e lumea asta), au dat poruncă să mă urmărească pentru vinderea relicvelor, pe care le bănuiau neadevărate. Dar Domnia Ta, stăpâne, m-ai apărat; datorită Domniei Tale, nici lupii nu m-au înfulecat, nici urmăritorii nu m-au ajuns, fiindcă m-au luat drept unul din oamenii Domniei Tale. Alături de Domnia Ta, nu mi-au lipsit niciodată nici mâncarea, nici băutura, mai bună decât laptele ăsta de iapă, care mă scârbeşte, dar din care am să mai beau, ca să arăt că un pelerin cuvios şi sărac nu se dă înapoi de la nici o suferinţă.

—Spune repede, nepricopsitule, ce ştii şi nu mai bate câmpii! îl grăbi Maćko.

Acesta, însă, mai duse o dată burduful la gură, îl goli de tot şi se întoarse din nou spre Zbyszko, ca şi când n-ar fi auzit cuvintele lui Maćko:

—Iată de ce te-am îndrăgit, stăpâne. Sfinţii, cum zice Scriptura, au păcătuit de nouă ori într-un ceas, aşadar, şi lui Sanderus i se întâmplă să mai greşească, dar Sanderus n-a fost şi n-o să fie niciodată nerecunoscător. De aceea, atunci când nenorocirea s-a abătut asupra Domniei Tale, îţi mai aduci aminte ce ţi-am spus: am să merg din castel în

castel şi învăţând oamenii pe drum, o să caut ce-ai pierdut. Pe unde n-am fost, pe cine n-am întrebat, ar fi mult de vorbit; ajunge că am găsit-o şi de atunci, cum se prinde scaiul de haina de lână, aşa m-am lipit şi eu de bătrânul Zygfryd. Am devenit sluga lui şi de la un castel la altul, dintr-o comturie în alta şi din oraş în oraş, m-am ţinut fără încetare după el până la bătălia din urmă.

În acest timp, Zbyszko îşi stăpâni emoţia şi spuse:

—Îţi sunt recunoscător şi a ta va fi răsplata. Acum, însă, răspunde la ce te întreb: îmi juri pe mântuirea sufletului tău că trăieşte?

—Jur pe mântuirea sufletului! răspunse Sanderus serios.

—De ce a plecat Zygfryd de la Szczytno?

—Nu ştiu, stăpâne, dar bănuiesc: el n-a fost niciodată staroste la Szczytno şi poate că a plecat de frica poruncilor maestrului care, cum se zvonea, îi scrisese s-o dea ostatică prinţesei de Mazowsze. Poate că a fugit de frica acelei scrisori, fiindcă i se închircise sufletul de durere şi de dorul răzbunării lui Rotgier. Acum vorbeşte lumea că era fiul lui. Eu nu ştiu cum a fost, dar ştiu că şi-a pierdut minţile de mânie şi cât o trăi, n-o va slobozi pe fiica lui Jurand, voiam să zic: pe tânăra stăpână.

—Mi se pare totul cam ciudat, îl întrerupse Maćko deodată, pentru că dacă bătrânul fecior de câine ar fi fost atât de pornit împotriva sângelui lui Jurand, ar fi ucis-o şi pe Danuśka.

—A şi vrut s-o facă, răspunse Sanderus, dar i s-a întâmpla ceva şi pe urmă s-a îmbolnăvit rău, de era cât pe ce să-şi dea sufletul. Oamenii lui vorbesc mult despre asta. Unii zic că, mergând într-o noapte în turn, ca s-o omoare pe tânăra stăpână, a întâlnit un duh rău, alţii că a fost un

înger. Destul că l-au găsit în zăpadă lângă turn fără simţire. Şi acum, când îşi aminteşte despre asta, i se face părul măciucă în vârful capului şi de aceea nu mai cutează să ridice mâna asupra ei şi nici să poruncească altora s-o facă. Îl poartă cu el pe fostul călău de la Szczytno, un mut, dar nu se ştie de ce, pentru că şi acesta se teme de el, ca şi toţi ceilalţi.

Aceste cuvinte făcură o mare impresie. Zbyszko, Maćko şi cehul se apropiară de Sanderus care îşi făcu semnul crucii şi vorbi mai departe:

—Nu-i bine să te afli acolo printre ei. Nu de puţine ori am auzit şi am şi văzut lucruri de care ţi se încreţeşte pielea pe tine. Luminăţiilor Voastre v-am spus deja că bătrânul comtur a păţit ceva la cap. Păi, cum putea să fie altfel, când vin la el duhurile din lumea cealaltă! Ajunge să rămână singur, că şi începe să gâfâie ceva în jurul lui, ca şi când i s-ar tăia răsuflarea. Este acel Danveld pe care l-a omorât înfricoşătorul stăpân de la Spychów. Şi Zygfryd îi zice: „Ce vrei? Slujbele nu mai înseamnă nimic pentru tine, de ce vii la mine?” Iar celălalt se mulţumeşte doar să scrâşnească din dinţi şi pe urmă iar gâfâie. Dar de cele mai multe ori vine Rotgier, după care se simte miros de pucioasă, şi comturul vorbeşte şi mai mult cu el: „Nu pot, îi spune, nu pot! Când o să vin şi eu, atunci da, dar acum nu pot!” Am mai auzit şi când l-a întrebat: „Şi asta o să te uşureze, fiule?” Aşa o ţine mereu. Se mai întâmplă uneori ca două, trei zile să nu discute cu nimeni, dar pe faţă i se citeşte o suferinţă grozavă. Păzeşte şi el cu mare grijă leagănul împreună cu călugăriţa slujnică, aşa că pe tânăra stăpână nu poate s-o vadă nimeni niciodată.

—Nu o chinuiesc? întrebă Zbyszko surd.

—Îţi spun adevărul adevărat, Domnia Ta, n-am auzit niciodată s-o bată şi nici ţipete, dar cântece pline de dor

am auzit şi parcă uneori ciripea o pasăre…

—Vai mie! gemu Zbyszko printre dinţii încleştaţi.

Dar Maćko îi întrerupse întrebările.

—Ajunge, zise. Acum, vorbeşte despre bătălie. Ai văzut? Cum au scăpat şi ce s-a întâmplat cu ei?

—Am văzut, răspunse Sanderus, şi o să povestesc cum a fost. La început, au luptat grozav, dar când şi-au dat seama că sunt atacaţi din toate părţile, abia atunci au început să se gândească la fugă. Şi cavalerul Arnold, care este un adevărat uriaş, a rupt cel dintâi cercul şi a deschis un drum prin care s-au strecurat şi bătrânul comtur împreună cu câţiva oameni şi cu leagănul prins între doi cai.

—Şi n-au fost urmăriţi? Cum s-a întâmplat că nu i-au ajuns din urmă?

—Au fost urmăriţi, dar nu le-au putut face nimic, fiindcă ori de câte ori se apropiau prea mult, cavalerul Arnold se întorcea spre ei şi se lupta cu toţi. Ferească Dumnezeu să te baţi cu el, deoarece este un om cu o putere atât de mare, încât poate să ţină piept şi la o sută de oameni. De trei ori s-a întors în acest fel şi de trei ori i-a oprit pe urmăritori. Oamenii care îl însoţeau, au pierit cu toţii. Mi se pare că şi el a fost rănit, şi calul lui, dar a scăpat şi i-a asigurat timp de fugă bătrânului comtur.

Ascultându-i istorisirea, Maćko se gândea totuşi că Sanderus spunea adevărul, întrucât îşi aduse aminte că începând din locul în care Skirwoiłło dăduse bătălia, o mare parte din drumul spre înapoi era acoperită de trupuri măcelărite atât de îngrozitor, de parcă aici lucrase mâna unui uriaş.

—Cum de-ai putut să vezi tu toate acestea? îl întrebă pe Sanderus.

—Le-am văzut, răspunse vânzătorul de relicve, pentru

că m-am agăţat de coada unuia dintre caii care duceau leagănul şi am fugit odată cu ei, până când am căpătat o copită în burtă. Atunci, am leşinat şi de aceea am căzut în mâinile Domniilor Voastre.

—E cu putinţă, zise Hlawa, dar ai grijă să nu spui vreo minciună, că n-o să-ţi fie bine.

—Am şi acum semnul, răspunse Sanderus, cine vrea, poate să-l vadă; deşi e mai bine să te încrezi în cuvinte, decât să fii osândit pentru necredinţă.

—Chiar dacă uneori ai spune adevărul fără să vrei, tot vei urla în iad pentru vânzarea lucrurilor sfinte.

Şi începură să se hârjonească, aşa cum aveau obiceiul mai de mult, dar Zbyszko îi întrerupse:

—Ai venit prin ţinutul celălalt, aşa că-l cunoşti. Ce castele sunt prin apropiere şi unde ar fi putut să se ascundă Zygfryd şi Arnold?

—Nu e nici un castel mai aproape, fiindcă pe acolo sunt numai păduri prin care s-a tăiat nu de mult drumul acela. Nici sate şi aşezări nu sunt, fiindcă pe cele care au fost, le-au ars chiar nemţii, întrucât atunci când a început războiul, oamenii de acolo, care sunt din aceeaşi seminţie cu cei de aici, s-au răzvrătit şi ei împotriva asupririi teutone. Eu cred, stăpâne, că Zygfryd şi Arnold rătăcesc acum prin pădure, şi vor vrea fie să se întoarcă de unde au venit, fie să se furişeze până la fortăreaţa spre care ne îndreptam înainte de înfrângere.

—Mai mult ca sigur că aşa şi este! încuviinţă Zbyszko.

Şi căzu adânc pe gânduri. Sprâncenele încruntate şi faţa concentrată arătau o mare sforţare a minţii, dar asta nu dură prea mult. După un răstimp, îşi înălţă capul şi spuse:

—Hlawa, caii şi slujitorii să fie gata, fiindcă o să pornim îndată la drum.

Scutierul, care nu avea niciodată obiceiul să-i discute poruncile, se ridică fără un cuvânt şi se repezi la cai; în schimb, Maćko îşi holbă ochii la nepotul său şi întrebă mirat:

—Păi… Zbyszko, încotro? Unde?… De ce?…

Dar acesta îi răspunse tot cu o întrebare:

—Dar Domnia Ta ce crezi? N-ar trebui?

Bătrânul cavaler nu-i răspunse. Uimirea îi pieri treptat de pe chip; dădu o dată, de două ori din cap, în sfârşit, oftă din adâncul pieptului şi rosti răspunzându-şi parcă lui însuşi:

—Da, sigur… N-avem ce face!

Şi se îndreptă şi el spre cai. Zbyszko se întoarse la cavalerul de Lorche şi cu ajutorul mazurianului care ştia nemţeşte, îi spuse:

—Nu-ţi pot cere să mă ajuţi împotriva acestor oameni cu care ai slujit în acelaşi steag, aşa că eşti slobod să pleci unde vrei.

—Acum, nu pot să te ajut cu paloşul împotriva onoarei mele de cavaler, răspunse de Lorche, şi nici libertatea n-o primesc. Îţi dau cuvântul meu că rămân ostaticul tău şi mă voi prezenta unde vrei, când mă vei chema. Iar dacă ai nevoie, să nu uiţi că Ordinul mă va schimba cu orice alt prins, fiindcă provin dintr-un neam puternic şi cu mari merite în folosul cavalerilor teutoni.

Începură să-şi ia rămas-bun, punându-şi mâinile pe umeri şi sărutându-se după obicei pe obraji, timp în care de Lorche îi mărturisi:

—Voi pleca la Malborg sau la curtea din Mazowsze. Dacă n-ai să mă găseşti aici, o să fiu acolo. Trimisul tău să-mi spună doar două cuvinte: Lotaringia-Geldria!

—Bine, răspunse Zbsyszko. Eu am să trec pe la Skirwoiłło, ca să-ţi dea un semn de care ascultă toţi samogiţienii.

După care porni către Skirwoiłło. Bătrâna căpetenie îi îndeplini rugămintea şi-l lăsă să plece fără nici o greutate, deoarece ştia despre ce este vorba. Ţinea la Zbyszko, îi era recunoscător pentru ultima bătălie şi afară de asta, n-avea nici un drept să-l reţină pe cavalerul din alt ţinut, care venise la el din propria voinţă. Mulţumindu-i deci pentru binele pe care i-l făcuse, îi dărui hrană cât să-i ajungă prin ţara pustiită de război şi se despărţiră urându-şi să se mai întâlnească în vreo luptă hotărâtoare cu teutonii.

Căci Zbyszko se grăbea, cuprins parcă de fierbinţeală. Când ajunse la oamenii lui, găsi totul pregătit şi pe unchiul Maćko în şa, îmbrăcat într-o cămaşă de zale şi cu coiful pe cap. Aşa că se apropie de el şi-l întrebă:

—Mergi şi Domnia Ta cu noi?

—Păi, ce-mi rămâne de făcut? îi răspunse Maćko puţin răstit.

La acestea, Zbyszko nu mai zise nimic, îi sărută doar dreapta unchiului, apoi încălecă şi porniră.

Sanderus îi însoţea şi el. Ştiau drumul până la locul luptei, dar mai departe avea să-i călăuzească el. Nădăjduiau, de asemenea, că dacă aveau să întâlnească prin păduri ţărani din partea locului, aceştia, urându-şi stăpânii teutoni, îi vor ajuta să-i urmărească pe bătrânul comtur şi pe Arnold von Baden, despre puterea supraomenească şi bărbăţia căruia le povestise atâtea Sanderus.

Capitolul XXII

PÂNĂ LA LOCUL LUPTEI ÎN CARE SKIRWOIŁŁO îi biruise pe nemţi drumul era uşor, pentru că-l cunoşteau. Ajunseră deci repede la el şi-l parcurseră în grabă din pricina duhorii greu de suportat pe care o împrăştiau trupurile neîngropate. În trecere, alungară afară de lupi, stolurile

uriaşe de ciori, corbi şi stănci, după care începură să caute urmele pe şleau. Cu toate că pe acelaşi drum trecuse mai înainte un detaşament întreg, încercatul Maćko găsi fără greutate în pământul călcat de atâtea picioare urmele unor copite uriaşe, care duceau pe direcţia de întoarcere şi altfel începu să le explice tinerilor cu mai puţină experienţă în îndeletnicirile războiului:

—Noroc că după bătălie n-a mai plouat. Uitaţi-vă şi voi: calul lui Arnold, care purta în şa un bărbat peste măsură de mare, trebuie să fi fost şi el uriaş, aşa că este lesne de presupus că alergând la galop, izbea mai puternic cu copitele în pământ, decât atunci când mersese mai încet în partea cealaltă, aşa că lăsa urme mai mari. Priviţi cu atenţie, cei care aveţi ochi, cum prin locurile umede se văd întipărite potcoavele! Cu ajutorul lui Dumnezeu, o să ne ţinem uşor după feciorii de câini, numai să nu se ascundă pe undeva în spatele unor ziduri de apărare.

—Sanderus ne-a spus, îi aduse aminte Zbyszko, că nu se află castele prin apropiere, şi aşa şi este, deoarece teutonii au supus de curând ţinutul şi n-au avut timp să ridice fortăreţe. Unde pot să se ascundă? Ţăranii care locuiau aici sunt în tabăra lui Skirwoiłło, pentru că fac parte din acelaşi popor cu samogiţienii... Satele, cum spunea Sanderus, le-au ars chiar nemţii, iar femeile şi copii s-au pitit prin bungetele pădurii. Dacă nu cruţăm caii, o să-i ajungem.

—Caii trebuie să-i cruţăm. Chiar dacă vom izbuti să-i ajungem, după aceea ei sunt scăparea noastră, îl dojeni Maćko.

—Cavalerul Arnold, interveni Sanderus, a fost lovit în spinare cu o ghioagă în bătălie. La început, n-a luat-o în seamă, a luptat şi a ucis mai departe, dar mai târziu a fost nevoie să-l dezbrace, fiindcă aşa se întâmplă întotdeauna,

deocamdată n-ai nimic, dar pe urmă te doare. De aceea, nu au cum să fugă prea repede şi poate că mai trebuie să se şi odihnească.

—Spuneai că nu mai are pe nimeni cu el? întrebă Maćko.

—Mai sunt doi care ţin leagănul între şei, şi în afară de ei cavalerul Arnold şi bătrânul comtur. Mai erau destui, dar pe aceştia i-au omorât samogiţienii când i-au ajuns.

—O să facem aşa, propuse Zbyszko: pe cei care duc leagănul, o să-i lege slujitorii noştri; Domnia Ta, unchiule, o să pui mâna pe Zygfryd, iar eu o să-l lovesc pe Arnold.

—Păi cum! răspunse Maćko, lui Zygfryd o să-i fac faţă, că din mila Domnului Iisus, mai am încă putere în oase! Tu, însă, nu trebuie să te încrezi prea mult în tine, că aud că potrivnicul este un uriaş.

—Oho! O să vedem! se burzului Zbyszko.

—Ştiu că eşti puternic, nu zic, dar sunt alţii şi mai puternici ca tine. Ai uitat oare de cavalerii noştri, pe care i-am văzut la Cracovia? Cu Powała de Taczew te-ai descurca? Sau cu Paszko Złodziej de Biskupice şi mai ales cu Zawisza Czarny? Ai? Nu te înfoia prea mult în pene şi deschide ochii bine.

—Nici Rotgier nu era un slăbănog, mormăi Zbyszko.

—Dar pentru mine nu se va găsi nimic de făcut? întrebă cehul.

Nu primi nici un răspuns, întrucât Maćko se gândea la altceva.

—Dacă Dumnezeu ne va binecuvânta, zise, o să ajungem pe urmă în pădurile din Mazowsze. Acolo, n-o să mai fie nici o primejdie şi se vor sfârşi toate necazurile.

Dar după o clipă oftă, gândindu-se fără îndoială că nici atunci nu se vor încheia toate grijile, căci trebuie să facă şi pentru nefericita Jagienka ceva.

—Ehei! murmură, ciudate sunt căile Domnului. M-am întrebat nu o dată de ce nu ţi-a fost dat şi ţie să te însori în linişte şi eu să trăiesc la voi?... Fiindcă aşa se petrec lucrurile de obicei şi dintre toţi şlahticii din regatul nostru, numai noi colindăm pe drumuri şi prin hârtoape, în loc să ne vedem de gospodărie, cum a lăsat Dumnezeu.

—Adevărat, dar asta-i voia Domnului! răspunse Zbyszko.

Şi o vreme, merseră în tăcere, după care bătrânul cavaler se întoarse iarăşi către nepotul său:

—Tu ai încredere în acest târâie-brâu? Ce fel de om este?

—Este un om uşuratic şi poate înşelător, dar faţă de mine s-a arătat foarte binevoitor; nu mă tem că mă va trăda.

—Dacă-i aşa, să meargă înainte, căci dacă îi va ajunge, nu se vor speria de el. O să le spună că a fugit din robie şi nu le va fi greu să-l creadă. E mai bine aşa, fiindcă dacă o să ne vadă de departe, o să se ascundă pe undeva sau o să se pregătească de apărare.

—Noaptea, n-o să plece înainte de unul singur, fiindcă-i fricos, răspunse Zbyszko, dar ziua, sigur că este mai bine aşa. O să-i spun să se oprească de trei ori pe zi şi să ne aştepte; dacă n-o să-l găsim la locul de popas, înseamnă că este cu ei, şi atunci, mergând pe urmele lui, o să-i atacăm pe neaşteptate.

—N-o să-i prevină?

—Nicidecum. Ţine mai mult la mine, decât la ei. O să-i mai spun şi că-l vom lega şi pe el, ca să nu se teamă mai apoi de răzbunarea lor. Să nu arate că-i de-al nostru.,.

—Te-ai gândit să-i laşi vii pe ceilalţi?

—Păi, cum altfel? se miră Zbyszko întrucâtva. Uite,

Domnia Ta… Dacă asta s-ar întâmpla în Mazowsze, sau undeva la noi, i-am provoca şi am lupta pe viaţă şi pe moarte, dar aici, în ţara lor, n-avem cum. Aici, este vorba de Danuśka şi de grabă. Trebuie să ne facem treaba iute şi în tăcere, ca să n-avem necazuri, iar pe urmă, cum ziceai şi Domnia Ta, să ne pierdem urma prin pădurile mazoviene. Atacându-i prin surprindere, s-ar putea să-i găsim fără armuri, ba chiar fără paloşe! Cum putem să-i ucidem? Acum, suntem amândoi cavaleri învestiţi, ca şi ei…

—Aşa este, adeveri Maćko, dar poate că s-ar putea ajunge şi la luptă.

Dar Zbyszko se încruntă şi pe faţă i se răsfrânse o îndârjire moştenite se pare de toţi bărbaţii din Bogdaniec, fiindcă într-o clipă începu să semene cu Maćko, ca şi când ar fi fost fiul lui.

—Ce mi-aş dori eu, rosti surd, ar fi să-l zvârl la picioarele lui Jurand pe câinele acesta sângeros de Zygfryd! Aşa să-mi ajute Dumnezeu!

—Să te ajute! repetă Maćko.

Tăifăsuind astfel, parcurseră o bucată bună de drum, deoarece se lăsă o noapte senină într-adevăr, dar fără Lună. Fură nevoiţi să se oprească, să lase caii să se odihnească şi oamenii să se refacă mâncând şi dormind. Înainte de culcare, Zbyszko îl anunţă pe Sanderus că a doua zi o să plece înainte, lucru cu care acesta se învoi de îndată, rugându-se doar ca în caz de primejdie din cauza vreunui animal sau a oamenilor să aibă dreptul să fugă spre ei. Obţinu, de asemenea, să se poată opri nu de trei, ci de patru ori pe zi să-i aştepte, pentru că, atunci când este singur, îl apucă întotdeauna urâtul, chiar şi în ţinuturile creştinate, ca să nu mai vorbim de nişte păduri atât de sălbatice şi respingătoare ca acestea, în care se află acum.

Poposiră deci pentru noapte şi după ce mâncară, se întinseră pe piei în jurul unui foc mic, aprins într-o

adâncitură la o jumătate de stadie de drum. Slujitorii păzeau cu rândul caii care, tăvălindu-se îndestul, moţăiau după ce-şi mâncaseră raţia, rezemându-şi capetele unul pe grumazul celuilalt. Dar abia apucară zorii să albească puţin copacii, că Zbyszko se ridică cel dintâi, îi trezi pe ceilalţi şi porniră la drum înainte de a se lumina bine de ziuă. Urmele copitelor uriaşe ale armăsarului lui Arnold le găsiră iarăşi fără greutate, întrucât se întăriseră în pământul de obicei jilav. Sanderus plecă înainte şi îl pierdură repede din ochi, dar cu toate acestea, la jumătatea timpului dintre răsăritul soarelui şi amiază, îl găsiră la popas. Le spuse că nu văzuse nici ţipenie de om, afară de un bour uriaş, de care nu fugise totuşi, deoarece animalul se ferise cel dintâi din calea lui. În schimb, la amiază, pe la prânzul mic, declară că zărise un ţăran, un prisăcar cu o scară de cânepă, dar nu-l oprise numai de teamă că puteau fi mai mulţi în adâncul pădurii. Încercase să-l întrebe de una, de alta, dar nu se putuseră înţelege.

În timpul popasului următor, Zbyszko începu să se neliniştească. Ce se va întâmpla când vor ajunge prin locuri mai înalte şi mai uscate, unde pe drumul întărit s-ar putea să dispară urmele? De asemenea, dacă urmărirea va dura prea mult şi vor trece printr-un ţinut mai populat, unde locuitorii se obişnuiseră de mult să asculte de teutoni, atunci atacul prin surprindere şi eliberarea Danusiei ar deveni cu neputinţă. Chiar dacă Zygfryd şi Arnold n-ar fi fost apăraţi de zidurile vreunui castel sau întărituri, populaţia din partea locului ar fi ţinut cu ei.

Dar din fericire, aceste temeri se arătară de prisos, fiindcă la următorul loc de popas nu-l mai găsiră la timpul convenit pe Sanderus. În schimb, descoperiră într-un pin de la marginea drumului, o scobitură mare în formă de cruce făcută de curând. Atunci priviră unii la alţii şi feţele li se alungiră, iar inimile îşi înteţiră bătaia. Maćko şi Zbyszko descălecată numaidecât, ca să cerceteze urmele pe pământ şi le căutară cu grijă, dar nu prea mult, pentru că le săriră singure în ochi.

Se vede că Sanderus se abătuse din drum în pădure, luându-se după urmele mari de copite, nu atât de adânci ca pe drum, dar destul de vizibile, deoarece solul era aici mlăştinos şi calul greoi călcase de fiecare dată peste stratul de ace putrezite, în care rămăseseră gropi cu marginile negre.

Privirea ageră a lui Zbyszko observă şi alte urme, aşa că încălecă şi, urmat de Maćko, începură să se sfătuiască în şoaptă cu cehul, ca şi când duşmanul s-ar fi aflat prin apropriere.

Cehul era de părere să meargă pe jos, dar ei se împotriviră, fiindcă nu ştiau cât de departe vor trebui să meargă prin pădure. Slujitorii aveau să meargă totuşi înaintea lor, şi dacă vor vedea ceva, să le dea de ştire, ca să fie pregătiţi.

Într-adevăr, curând intrară şi ei în pădure. A doua scobitură în coaja unui pin le dădu de înţeles că nu-i pierduseră urma lui Sanderus. Îşi dădură repede seama că se află pe o cărare pe care umblau nu o dată şi oamenii. Atunci nu se mai îndoiră că vor găsi vreo aşezare în pădure şi în ea pe cei pe care-i căutau.

Soarele coborâse puţin şi lumina auriu printre copaci. Se apropia o seară frumoasă. Pădurea era tăcută, deoarece fiarele şi păsăretul se pregăteau de odihnă. Doar unde şi unde, printre ramurile ce luminau în soare, se iţeau veveriţele roşii în potopul de raze. Zbyszko, Maćko, cehul şi slujitorii înaintau unul după altul. Ştiind că slujitorii care mergeau pe jos erau mult înaintea lor şi aveau să-i anunţe, bătrânul cavaler tăifăsuia cu nepotul, fără să mai coboare glasul.

—Să ţinem cont de soare, îi spuse. De la ultimul popas până la locul în care era crucea scobită, am mers destul de mult. Pe orologiul de la Cracovia, ar fi vreo trei ceasuri... Asta înseamnă că Sanderus este de mult împreună cu ei şi a avut timp destul să le povestească ce-a păţit. Numai să nu te trădeze.

—Nu mă va trăda, îl linişti Zbyszko.

—Şi numai să-l creadă, sfârşi Maćko, fiindcă dacă nu-l cred, va fi rău de el.

—Păi, de ce să nu-l creadă. Parcă de noi ştiu? Iar pe el îl cunosc. Nu numai o dată se întâmplă ca un ostatic să fugă din robie.

—Pentru că eu mă gândesc că dacă le-a spus că a scăpat din robie, poate că se vor teme de cei ce l-ar putea urmări şi vor porni mai repede la drum.

—Nu. El se pricepe să-i ducă şi cu vorba. Înţeleg şi ei că urmăritorii n-ar ajunge atât de departe.

Tăcură un răstimp, dar după o clipă, Maćko avu impresia că Zbyszko îi şopteşte ceva, aşa că se întoarse şi-l întrebă:

—Ce spui?

Zbyszko, însă, avea ochii ridicaţi spre cer şi nu-i şoptea lui Maćko, ci o încredinţa pe Danusia în grija lui Dumnezeu; pe ea şi încercarea lui de a o scăpa.

Maćko începu şi el să se închine, dar abia îşi făcu o dată semnul crucii, că unul dintre slujitorii trimişi înainte se apropie deodată de el din desişul de alun.

—Uite smolăria! îl vesti. Acolo sunt!

—Stai! şopti Zbyszko, şi în aceeaşi clipă descălecă de pe cal.

După el, săriră Maćko, cehul şi slujitorii, dintre care trei primiră porunca să rămână cu caii, să-i fie la îndemână şi să aibă grijă, Doamne fereşte, ca vreunul dintre armăsari să nu necheze. Celorlalţi cinci, Maćko le zise:

—Acolo vor fi doi grăjdari şi Sanderus, pe care să-i legaţi într-o clipită, iar dacă vreunul este înarmat şi vrea să se apere, una în cap şi gata! Şi porniră îndată mai departe. Pe drum, Zbyszko îi mai şopti unchiului său:

—Domnia Ta te repezi la bătrânul Zygfryd, iar eu la Arnold.

—Numai să ai grijă, îl preveni bătrânul.

Şi-i făcu cehului cu ochiul, dându-i de înţeles ca în orice clipă să fie gata să-i sară în ajutor tânărului stăpân.

Acesta încuviinţă din cap că aşa va face, trase aer în piept şi încercă paloşul să vadă dacă iese uşor din teacă.

Dar Zbyszko îl văzu şi-i spuse:

—Nu! Ţie îţi poruncesc să te repezi la leagăn şi să nu te mişti de lângă el în timpul bătăliei.

Înaintară repede şi fără zgomot prin desişul de alun, dar nu ajunseră prea departe, deoarece cel mult după două stadii, tufişurile se întrerupeau deodată, lăsând loc unui luminiş în care se vedeau cuptoarele stinse de păcură şi două bordeie de pământ, adică „nume”, unde locuiseră păcurarii până când îi alungase războiul de aici. Soarele care apunea lumina puternic cuptorul, lunca şi cele două bordeie destul de depărtate unul de celălalt. Înaintea unuia dintre ele şedeau pe un trunchi doi cavaleri, iar înaintea celui de-al doilea, un om simplu, spătos şi cu părul roşcat, şi Sanderus. Aceştia doi erau ocupaţi să frece cu cârpe platoşele, iar la picioarele lui Sanderus, afară de acestea, se mai aflau două paloşe, pe care, se pare, că avea de gând să le cureţe mai târziu.

—Uite, îi atrase Maćko atenţia lui Zbyszko, strângându-l de braţ cu toată puterea, dacă le-ar mai ţine măcar o clipă aşa. Le-a luat înadins paloşele şi platoşele. Bine! Cel cu barba căruntă trebuie să fie…

—Înainte! strigă Zbyszko deodată.

Şi se năpustiră ca viforul în luminiş. Ceilalţi săriră şi ei în picioare, dar înainte de a ajunge la Sanderus, înfricoşătorul Maćko îl înşfăcă pe bătrânul Zygfryd de piept, îl îndoi pe spate şi într-o clipă încălecă pe el. Zbyszko şi Arnold se încleştară ca doi ereţi, se prinseră în braţe şi începură să se opintească din răsputeri. Neamţul spătos, care şedea mai înainte lângă Sanderus, se repezi să pună mâna pe paloş, dar înainte de a izbuti să lovească, Wit, slujitorul lui Maćko, îl izbi cu baltagul în cap şi-l

întinse la pământ. După aceea, dădură buzna să îndeplinească porunca bătrânului stăpân şi să-l lege pe Sanderus, însă acesta, deşi ştia că aşa conveniseră, începu să zbiere de frică asemenea unui viţel căruia i se taie beregata.

Dar Zbyszko, cu toate că era atât de vânjos, încât strângând în mână o ramură verde era în stare să stoarcă sucul din ea, îşi dădu seama că parcă nu nimerise în braţele unui om, ci între labele unui urs. Simţi chiar că dacă n-ar fi avut armura pe el, neştiind dacă nu va trebui să lupte cu paloşul, neamţul uriaş i-ar fi frânt coastele sau poate că i-ar fi rupt şira spinării. Tânărul îl ridicase într-adevăr puţin, dar el îl săltă şi mai mult şi, adunându-şi toate puterile, voia să-l trântească la pământ, ca să nu se mai ridice.

Dar Zbyszko îl strânse şi el cu un efort supraomenesc, încât ochii neamţului se învăpăiată de sânge, după care îi vârî un picior între genunchi, îl lovi la îndoitură şi-l doborî la pământ.

Mai degrabă se prăvăliră amândoi şi tânărul nimeri dedesubt, dar în aceeaşi clipă, Maćko, care veghea la toate, îl lăsă pe Zygfryd pe jumătate strivit în mâinile slujitorilor, iar el se repezi la cei căzuţi, îi cetlui cât ai bate din palme picioarele lui Amold cu cureaua, după care se aşează pe el ca pe un mistreţ şi-i împunse ascuţişul pumnalului de grumaz.

Neamţul răcni înfricoşător şi mâinile îi căzură fără vlagă pe şoldurile lui Zbyszko, apoi începu să geamă, nu atât din pricina împunsăturii, cât din cauza durerii groaznice pe care o simţi în spinare de la lovitura cu ghioaga, pe care o primise în timpul luptei cu oastea lui Skirwoiłło.

Maćko îl apucă de guler cu amândouă mâinile şi-l trase de pe Zbyszko, care se ridică de jos, aşezându-se puţin în capul oaselor, apoi vru să se scoale, dar nu putu, aşa că se aşează din nou şi rămase un răstimp mai lung fără mişcare. Avea faţa palidă şi asudată, ochii năpădiţi de sânge şi

buzele învineţite; privea înainte parcă în neştire.

—Ce ai? îl întrebă Maćko neliniştit.

—Nimic, numai că sunt foarte ostenit. Ajută-mă să mă ridic în picioare.

Maćko îl luă de subsuori şi-l ridică dintr-odată.

—Poţi să stai în picioare?

—Pot.

—Te doare ceva?

—Nimic. Numai că mi se taie răsuflarea.

În acest timp, cehul văzând că pe medean totul se sfârşise, apăru înaintea „numei”, ţinând-o de grumaz pe călugăriţa slujnică. La această privelişte, Zbyszko uită de oboseală, puterile îi reveniră numaidecât şi, ca şi când nu s-ar fi luat la trântă niciodată cu îngrozitorul Arnold, dădu fuga spre „numă”.

—Danuśka! Danuśka!

Dar la chemarea lui, nu răspunse nici un glas.

—Danuśka! Danuśka! repetă Zbyszko.

Şi tăcu. Înăuntru era întuneric, de aceea, în primul moment nu izbuti să vadă nimic. În schimb, de dincolo de pietrele de lângă foc, ajunse până la el o răsuflare gâfâită, şuierătoare, ca a unui animal la pândă.

—Danuśka! Pe viul Dumnezeu, eu sunt, Zbyszko!

Abia atunci desluşi în întuneric ochii ei larg deschişi, înspăimântaţi, rătăciţi. Se repezi spre ea şi o ridică, dar ea nu-l cunoscu şi smulgându-i-se din braţe, începu să repete în şoaptă:

—Mi-e frică! Mi-e frică! Mi-e frică!

Capitolul XXIII

NU-I SLUJIRĂ LA NIMIC CUVINTELE BLÂNDE, nici mângâierile şi rugăminţile. Danusia nu recunoscu pe

nimeni şi nu-şi recăpăta cunoştinţa. Singura simţire care-i stăpânea toată fiinţa, era spaima păsărelelor prinse în laţ. Când îi aduseră mâncarea, nu vru să bage nimic în gură de faţă cu oamenii, cu toate că privirile lacome pe care le arunca spre mâncare, îi dovedeau foamea poate chiar îndelungată. Când rămase singură, se repezi la mâncare cu lăcomia unei vietăţi sălbatice, dar când Zbyszko intră înăuntru, fugi repede într-un colţ şi se ascunse după o legătură de hamei. În zadar Zbyszko îşi desfăcu braţele, în zadar întinse mâinile şi o rugă înăbuşindu-şi lacrimile. Nu vru să iasă din ascunzătoare nici atunci când aţâţară focul şi la lumina lui putea să-i vadă bine trăsăturile lui Zbyszko. Părea că îşi pierduse mintea odată cu simţurile. El, în schimb, se uita la ea şi la chipul ei slăbit cu groaza întipărită pe el, la ochii stinşi, la zdrenţele veşmintelor în care era îmbrăcată, şi inima scâncea în el de durere şi de turbare, gândindu-se pe ce mâini încăpuse şi cum se purtaseră cu ea. În cele din urmă, îl cuprinse un val de mânie atât de năprasnică, încât puse mâna pe paloş şi se repezi cu el la Zygfryd. L-ar fi omorât, fără îndoială, dacă Maćko nu l-ar fi luat de braţ.

Atunci, începură să se smucească aproape ca doi vrăjmaşi, dar tânărul era atât de vlăguit de lupta dinainte cu uriaşul Arnold, încât bătrânul cavaler îl dovedi şi strigă răsucindu-i braţul:

—Ai înnebunit sau ce ţi s-a întâmplat?

—Dă-mi drumul! răspunse Zbyszko scrâşnind, că mi se rupe sufletul.

—N-are decât să se rupă! Nu-ţi dau drumul! Prefer să-ţi spargi capul, decât să te faci de râs pe tine şi tot neamul nostru.

Şi strângându-i ca într-un cleşte de fier mâna lui Zbyszko, începu să-l ameninţe:

—Bagă de seamă! Răzbunarea n-o să fugă de tine, iar tu eşti învestit cavaler. Cum adică? O să omori un ostatic legat? Pe Danuśka n-o ajuţi cu nimic, iar tu cu ce te alegi?

Cu nimic, doar cu ruşinea. O să-mi spui că şi regii, şi principii se întâmplă să-şi ucidă prinşii câteodată? Da, dar nu la noi! Şi ce li se trece lor cu vederea, nu ţi se trece ţie. Ei au regate, oraşe, castele, dar tu ce ai? Onoarea de cavaler. Pe ei nu-i osândeşte nimeni, pe când pe tine or să te scuipe toţi în faţă. Vino-ţi în fire, pentru Dumnezeu!

Se aşternu o clipă de tăcere.

—Dă-mi drumul, repetă Zbyszko mohorât, n-o să-l omor.

—Vino lângă foc, să ne sfătuim.

Şi-l trase de mână alături de focul aţâţat lângă cuptorul de smoală. Aici se aşezară, şi Maćko căzu puţin pe gânduri, apoi zise:

—Să nu uiţi şi că i l-ai promis pe câinele acesta bătrân lui Jurand. O să se răzbune el şi pentru chinurile lui, şi pentru ale Danusiei! O să i-o plătească el, n-ai grijă! Şi se cuvine să-l ajuţi. Merită! Ce n-ai voie să faci tu, are Jurand, fiindcă nu el l-a luat prins, ci l-a căpătat în dar de la tine. El poate să-l jupoaie de piele fără frică şi ruşine, înţelegi?

—Înţeleg, răspunse Zbyszko. Ai dreptate.

—Se pare că-ţi vine mintea la loc. Dacă diavolul îţi mai dă ghes, adu-ţi aminte că l-ai mai provocat şi pe Lichtenstein, şi pe alţi teutoni, iar dacă ai ucide un ostatic neînarmat şi slujitorii ar răspândi această veste, nici un cavaler n-ar mai vrea să lupte cu tine şi ar avea dreptate. Ferească Dumnezeu! E şi aşa destulă nenorocire, să nu mai fie şi ruşine. Mai bine hai să vorbim ce trebuie să facem şi cum să procedăm.

—Să vorbim! se învoi tânărul.

—Uite părerea mea: pe vipera asta, care a păzit-o pe Danusia, am putea s-o omorâm, dar pentru că nu se cade ca un cavaler să-şi mânjească mâinile cu sângele unei femei, o să i-o trimitem prinţului Janusz. Ea a urzit

trădarea încă pe când era la conacul de vânătoare, alături de prinţ şi de prinţesă. S-o judece tribunalul din Mazowsze şi dacă n-o s-o tragă pe roată pentru asta, înseamnă că vor să sfideze dreptatea dumnezeiască. Avem nevoie de ea câtă vreme trebuie să aibă grijă de Danusia, dar după aceea, putem s-o legăm de coada unui cal. Acum trebuie să ne îndreptăm spre pădurile din Mazowsze.

—Nu chiar acum, fiindcă e noapte. Poate că mâine va da Dumnezeu şi Danusia se va simţi mai bine.

—Şi caii trebuie să se odihnească. Pornim în revărsatul zorilor.

Îi întrerupse glasul lui Arnold von Baden care, zăcând pe spate în apropiere, legat de propria spadă, începu să strige ceva pe nemţeşte. Bătrânul Maćko se ridică şi se duse spre el, dar neputându-i înţelege vorbele, începu să-l caute din ochi pe ceh.

Hlawa, însă, nu putu să vină numaidecât, pentru că era ocupat cu altceva. În timp ce ei se sfătuiau lângă foc, el se dusese la călugăriţa slujnică şi luând-o de grumaz şi scuturând-o ca pe un păr, îi zise:

—Ascultă, căţea! Hai înăuntru să aşterni nişte piei pentru tânăra stăpână, dar înainte pe ea s-o îmbraci în hainele ei, iar tu să le iei pe cele în care i-aţi poruncit să umble ea… fi-v-ar mama!…

Şi neputându-şi stăpâni mânia, o zgâlţâi cu atâta putere de mai să-i iasă ochii din cap. Poate că i-ar fi răsucit grumazul, dar pentru că socotea că mai au nevoie de ea, îi dădu drumul şi-i spuse:

—Iar după aceea o să căutăm şi pentru tine o creangă.

Călugăriţa înfricoşată îi îmbrăţişă picioarele, dar când drept răspuns o împinse cu scârbă, fugi înăuntru şi aruncându-se la picioarele Danusiei, începu să scâncească:

—Apără-mă! Nu mă lăsa!

Danusia, însă, se mulţumi să închidă ochii, iar printre

buze nu-i ieşi decât o şoaptă înăbuşită, ca de obicei.

—Mi-e frică, mi-e frică, mi-e frică!

Apoi înţepeni cu totul, deoarece fiecare apropiere de ea a slujnicei, avea întotdeauna acelaşi rezultat. Aşternându-i pieile, slujnica o aşează pe ele ca pe o statuetă de lemn sau de ceară, iar ea se aşează lângă foc, temându-se să mai iasă din încăpere.

Dar cehul intră în curând şi adresându-i-se mai întâi Danusiei, îi spuse:

—Te afli printre prieteni, stăpână, aşadar, în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, dormi în pace!

Şi făcu semnul crucii asupra ei, după care, fără să ridice glasul, ca să n-o sperie, îi zise slujnicei:

—Tu ai să te întinzi legată în prag, dar dacă ai să te mai văicăreşti, o să-ţi frâng grumazul. Scoală-te şi pleacă!

Şi scoţând-o din colibă, o legă bine, apoi se duse la Zbyszko.

—Am dat poruncă s-o îmbrace pe tânăra stăpână în hainele în care era îmbrăcată guşteriţa, îi şopti. Culcuşul e aşternut şi stăpâna doarme. Ar fi bine să nu te mai duci acolo, stăpâne, ca să nu se sperie. Să dea Dumnezeu ca mâine, după ce se odihneşte, să-şi vină în fire, iar acum, Domnia Ta gândeşte-te la mâncare şi la odihnă.

—O să mă întind lângă prag, răspunse Zbyszko.

—Atunci, o s-o mut pe căţeaua asta mai lângă leşul cu plete roşcate, dar acum trebuie să iei ceva să mănânci, fiindcă te aşteaptă destulă trudă şi drum lung.

Spunând aceasta, se duse să scoată din desagi carne afumată şi napi luaţi din tabăra samogiţiană, dar abia apucă să-i aşeze mâncarea dinainte, că Maćko îl chemă la Arnold.

—Ia vezi, îi spuse, ce vrea mută-muntele acesta, pentru că, deşi ştiu câteva vorbe, nu pricep mai nimic.

—Stăpâne, o să-l aduc la foc şi o să vorbiţi acolo,

răspunse cehul.

Şi desfăcându-şi cingătoarea, i-o vârî pe sub braţe şi-l luă în spinare. Se îndoi destul de mult sub greutatea uriaşului, dar fiind foarte puternic, îl cără la foc şi-l trânti ca pe un sac de mazăre alături de Zbyszko.

—Scoateţi-mi cătuşele, ceru teutonul.

—Am putea s-o facem, îi răspunse bătrânul Maćko prin mijlocirea cehului, dacă ai jura pe onoarea de cavaler că te vei socoti ostatic. Şi aşa, însă, am să poruncesc să-ţi scoată paloşul de sub genunchi şi să-ţi dezlege mâinile, ca să te poţi aşeza lângă noi, dar legătura de la picioare nu ţi-o scot până când nu ne înţelegem.

Şi-i făcut un semn din cap cehului, iar acesta îi eliberă mâinile, apoi îl ajută să se aşeze. Arnold privi cu trufie la Maćko, la Zbyszko şi întrebă:

—Cine sunteţi voi?

—Dar tu cum îndrăzneşti să întrebi? Ce te priveşte pe tine? Află şi singur.

—Mă priveşte, fiindcă aş putea să jur pe onoarea mea de cavaler.

—Poftim, uită-te!

Şi Maćko, dându-şi pulpana la o parte, îi arătă centura de cavaler de pe şolduri.

La acestea, teutonul rămase foarte mirat şi abia după un răstimp, urmă:

—Cum e cu putinţă? Şi tâlhăriţi după pradă prin pădure? Îi ajutaţi pe păgâni împotriva creştinilor?

—Minţi! strigă Maćko.

Şi în acest fel începu discuţia, neprietenoasă, trufaşă, adesea semănând cu o ceartă. Când Maćko răspunse totuşi cu înflăcărare că tocmai Ordinul împiedică primirea botezului de către lituanieni, şi când îi arătă toate dovezile, se miră iarăşi Arnold şi tăcu, deoarece adevărul era atât de limpede, încât n-aveai cum să nu-l vezi sau să te

împotriveşti. Îl uimiră îndeosebi pe neamţ acele cuvinte pe care Maćko le rosti făcând semnul crucii: „Cine ştie pe cine slujiţi voi cu adevărat, dacă nu toţi, unii dintre voi!” şi îl uimiră pentru că şi înăuntrul Ordinului exista bănuială că unii comturi i se închină satanei. Nu li s-a adus nici o vină pentru asta şi n-a avut loc nici un proces, ca să nu atragă ruşinea asupra tuturor, dar Arnold ştia bine că printre fraţi se vorbeşte în şoaptă despre astfel de lucruri. Pe de altă parte, Maćko, ştiind din povestirile lui Sanderus despre purtarea neînţeleasă a lui Zygfryd, îl îngrijoră de-a binelea pe uriaşul cumsecade.

—Dar Zygfryd, cu care ai mers împreună la luptă, zise, îi slujeşte oare lui Dumnezeu şi lui Cristos? N-ai auzit oare nicăieri că vorbeşte cu duhurile, că şopteşte şi râde sau scrâşneşte cu ele?

—Este adevărat! murmură Arnold.

Dar Zbyszko, căruia un nou val de mânie îi inundă inima, strigă deodată:

—Tocmai tu vorbeşti de onoarea de cavaler? Ruşine ţie, fiindcă ai ajutat un călău vândut diavolului! Ruşine ţie că ai privit liniştit la chinurile unei femei şi fiice de cavaler, dacă n-ai torturat-o tu însuţi. Ruşine!

Arnold holbă ochii şi făcându-şi uluit semnul crucii, exclamă:

—În numele Tatălui, al Fiului şi al Duhului!... Cum adică?... Fata aceea nebună, în mintea căreia se zbânţuie douăzeci şi şapte de diavoli?... Eu?...

—Vai mie, vai mie! îl opri Zbyszko cu glasul răguşit.

Şi apucând mânerul pumnalului, începu să privească iarăşi sălbatic spre locul în care zăcea Zygfryd în întuneric.

Maćko îi puse liniştit mâna pe umăr şi apăsându-l cu toată puterea, ca să-i revină judecata, se întoarse către Arnold şi-i spuse:

—Femeia aceea este fiica lui Jurand de Spychów şi soţia acestui tânăr cavaler. Acum înţelegi de ce v-am

urmărit şi de ce eşti ostaticul nostru?

—Pentru Dumnezeu! se minună Arnold. Cum aşa? De unde? Ea are mintea rătăcită…

—Pentru că teutonii au răpit-o ca pe un miel nevinovat şi au adus-o prin chinuri în starea asta.

La auzul cuvintelor „miel nevinovat”, Zbyszko îşi duse pumnul la gură şi strânse degetele cu dinţii, iar din ochi începură să-i picure una după alta de durere nespusă boabe mari de lacrimi. Arnold şedea îngândurat. Cehul îi istorisi în câteva cuvinte despre trădarea lui Danveld, răpirea Danusiei, chinurile lui Jurand şi duelul cu Rotgier. Când sfârşi, se lăsă tăcerea tulburată doar de foşnetele pădurii şi de trosnetul lemnelor de pe foc.

Şi stătură aşa un răstimp mai lung; în sfârşit, Arnold înălţă capul şi rosti:

—Vă jur nu numai pe onoarea de cavaler, ci şi pe crucea lui Cristos că aproape n-am văzut-o pe această femeie, că n-am ştiut cine este şi n-am ajutat niciodată la chinuirea ei.

—Atunci, jură şi că vei merge de bunăvoie după noi şi nu vei încerca să fugi şi-am să poruncesc să te dezlege, promise Maćko.

—Fie şi aşa cum spui, jur! Unde mă veţi duce?

—În Mazowsze, la Jurand de Spychów.

Zicând acestea, Maćko îi tăie el însuşi frânghia de la picioare, apoi îi arătă carnea şi napii. După un timp, Zbyszko se ridică şi plecă să se odihnească lângă prag, unde n-o mai găsi pe călugăriţa slujnică, întrucât o luaseră mai înainte cu ei slujitorii la cai. Acolo, întinzându-se pe pielea pe care i-o adusese Hlawa, se hotărî să aştepte fără să doarmă ca zorile să aducă vreo schimbare în bine în purtarea Danusiei.

Cehul reveni la foc, deoarece îi apăsa sufletul ceva despre care voia să discute cu bătrânul cavaler de Bogdaniec. Îl găsi şi pe el adâncit în gânduri şi neluând în

seamă sforăitul lui Arnold care, după ce înfulecase pe săturate carne afumată şi napi, căzuse într-un somn de piatră.

—Domnia Ta nu dormi, stăpâne? întrebă scutierul.

—Mi s-a speriat somnul, răspunse Maćko. Să dea Dumnezeu ca ziua de mâine să fie bună…

Şi spunând acestea, privi spre stele.

—Se vede Carul Mare pe cer, iar eu mă tot gândesc cum o să fie…

—Nici mie nu-mi arde de somn, fiindcă mi-e gândul la stăpâna de Zgorzelice.

—Aha, aşa-i, altă belea! Păi ea se află la Spychów.

—Păi, la Spychów. Am adus-o fără nici un rost de la Zgorzelice.

—A vrut şi ea să se ducă la abate, iar când abatele n-a mai fost, ce era să fac, îşi pierdu răbdarea Maćko, căruia nu-i plăcea să vorbească despre asta, pentru că se simţea vinovat în sinea lui.

—Adevărat, dar acum ce facem?

—Hm! Ce să facem? O s-o duc înapoi acasă şi facă-se voia Domnului!…

După o clipă, însă, adăugă:

—Mă rog să fie cum o vrea Dumnezeu, dar măcar dacă Danuśka asta ar fi sănătoasă şi la fel cu ceilalţi oameni, cel puţin am şti ce să facem. Dar aşa, numai necuratul ştie! Nici nu se însănătoşeşte, nici nu moare. Bine-ar fi să ne lumineze Iisus într-un fel.

Cehul, însă, se gândea acum numai la Jagienka.

—Vezi, Domnia Ta, spuse. Când am plecat de la Spychów şi mi-am luat rămas-bun de la ea, stăpâna mi-a spus aşa: „În caz de ceva, să vii înaintea lui Zbyszko şi a lui Maćko să ne anunţi, deoarece dacă tot trebuie să-mi dea de veste, să te trimită pe tine să mă duci la Zgorzelice”.

—Ehei, răspunse Maćko. Sigur că nu prea se face s-o găsească la Spychów când o să vină Danuśka. Sigur că trebuie să plece la Zgorzelice. Îmi pare rău de orfană, dar ce să fac! Ceva totuşi musai să facem? Ia stai… Zici că ţi-a spus să te întorci înaintea noastră să-i dai de ştire şi s-o duci la Zgorzelice?

—Aşa mi-a poruncit.

—Poate că n-ar fi rău să pleci înaintea noastră. Bătrânul Jurand trebuie anunţat şi el că i-am găsit fiica, să nu moară de bucurie. Pe Dumnezeul meu, n-avem altceva mai bun de făcut. Întoarce-te, spune-i că am luat-o cu noi pe Danusia şi o să venim acasă, iar tu o duci înainte pe cealaltă înapoi.

Aici bătrânul cavaler oftă, fiindcă-i părea rău şi de Jagienka şi de planurile pe care şi le făcuse.

Apoi întrebă din nou:

—Ştiu că eşti un om cu judecată şi puternic, dar ai să fii în stare s-o fereşti de vreo întâmplare cu primejdie, de vreun necaz? Câte nu se pot întâmpla pe drum.

—Am să fiu, de-ar fi să-mi dau şi viaţa! Am să iau câţiva slujitori de nădejde, la care stăpânul de la Spychów n-o să se zgârcească şi am s-o duc în siguranţă fie şi până la capătul lumii.

—Ei, să nu ai prea multă încredere în tine. Să nu uiţi că şi acasă, la Zgorzelice, trebuie să fii cu ochii pe Wilk de Brzozowa şi pe Cztan de Rogow… Dar ai dreptate! Vorbesc aiurea, pentru că trebuia să o păzesc de ei, câtă vreme aveam altceva de gând. Acum, însă, mi s-a spulberat nădejdea şi să fie ce-o vrea Dumnezeu.

—Totuşi, o s-o feresc şi de ceilalţi cavaleri, fiindcă sărmana stăpânului Zbyszko, abia îşi mai trage sufletul… şi dacă moare?

—Ai dreptate, pe Dumnezeul meu; abia îşi mai trage

sufletul şi dacă moare…

—Pe ea trebuie s-o lăsăm în seama Domnului, să ne gândim acum la stăpâna de la Zgorzelice.

—Drept ar fi, spuse Maćko, s-o conduc eu până acasă. Dar ce pot face?… Nu pot să-l las singur acum pe Zbyszko, şi asta din mai multe motive însemnate. Ai văzut şi tu cum scrâşnea din dinţi şi cum se repezea la bătrânul comtur ca să-l omoare ca pe un mistreţ. Dacă, aşa cum zici, fata moare pe drum, nu ştiu dacă am să-l mai pot struni. Dar aşa, dacă nu voi mai fi eu, n-o să-l mai reţină nimic şi ruşinea veşnică se va abate pentru totdeauna asupra lui şi a întregului neam, ceea ce, dă Doamne, să nu se întâmple, amin!

La acestea cehul:

—Ar fi un mijloc destul de simplu. Să mi-l dai mie pe călăul acesta, n-o să-l pierd pe drum şi abia la Spychów o să-l scutur din sac înaintea stăpânului Jurand.

—Să-ţi dea Dumnezeu sănătate! Oho, da’ ştiu că ai minte! strigă Maćko bucuros. E simplu, simplu de tot! Ia-l cu tine şi n-ai decât să-l duci viu la Spychów. Fă ce vrei cu el.

—Atunci, dă-mi-o şi pe căţeaua aia de la Szczytno! Dacă n-o să-mi facă greutăţi pe drum, o s-o duc şi pe ea; iar dac-o să-mi facă, o s-o atârn de-o creangă!

—Poate că Danuśka o să scape mai repede de frică şi o să-i vină mintea la loc, dacă n-o să-i mai vadă pe ăştia doi. Dar dacă iei slujitoarea, cum o să se descurce fără ajutorul unei femei?

—N-o să se descurce, dar în pădure o să întâlniţi niscaiva ţărani fugiţi cu nevestele lor cu tot. Luaţi şi voi una dintre ele şi oricare o să fie mai bună decât asta. Deocamdată ajunge grija stăpânului Zbyszko.

—Astăzi, vorbeşti mai cu minte decât de obicei. Aşa este. Poate că se va însănătoşi mai repede văzându-l pe Zbyszko mereu lângă ea. El o să se priceapă să-i fie şi mamă şi tată. Bine. Când vrei să pleci?

—N-o să mai aştept să se reverse zorile, dar acum o să mă odihnesc un pic. Cred că încă nu-i miezul nopţii.

—Se vede Carul Mare, cum ţi-am spus, dar Cloşca încă n-a răsărit.

—Slavă Domnului că am hotărât ceva, pentru că eram tare îngrijorat.

Şi spunând acestea, cehul se întinse lângă focul care se stingea, se acoperi cu o piele şi adormi într-o clipă. Cu toate acestea, cerul nu începuse să albească şi era încă noapte neagră, când se trezi, ieşi de sub blană, privi la stele şi întinzându-şi oasele, îl trezi pe Maćko.

—E timpul să plec! îl vesti.

—Unde? întrebă pe jumătate adormit Maćko, frecându-şi ochii cu mâinile.

—La Spychów.

—Adevărat! Cine sforăie lângă mine? L-ar trezi şi pe un mort.

—Cavalerul Arnold. O să mai pun câteva reteveie pe foc şi mă duc la slujitori.

Se duse într-adevăr, dar se întoarse repede în fugă şi începu să strige de departe cu glas înăbuşit:

—Stăpâne, am noutăţi şi încă rele!

—Ce s-a întâmplat? întrebă Maćko sărind în picioare.

—Slujnica a fugit. Au luat-o slujitorii la cai şi i-au dezlegat picioarele, trăsni-i-ar! Iar când au adormit, s-a târât ca un şarpe printre ei şi a fugit. Vii, Domnia Ta?

Neliniştit, Maćko porni în grabă cu Hlawa spre cai, dar acolo mai găsiră doar un slujitor. Ceilalţi se împrăştiaseră s-o caute pe slujnică. Dar căutarea n-avea nici un rost pe întuneric şi prin desişuri; se şi întoarseră în curând cu

capetele plecate. Maćko începu să-i lovească în tăcere cu pumnii, după care se întoarse la foc, fiindcă nu mai era nimic de făcut.

După o clipă, sosi Zbyszko, care făcuse de strajă înaintea colibei şi nu putuse să doarmă şi auzind paşi, voia să ştie ce se petrece. Maćko îi povesti mai întâi ce hotărâse împreună cu cehul, apoi îi spuse despre fuga slujnicei călugăriţe.

—Mare nenorocire nu este, spuse, căci sau va muri de foame prin pădure, sau vor da peste ea ţăranii şi-i vor înmuia oasele, dacă n-o vor găsi lupii mai înainte. Îmi pare rău doar că a scăpat de pedeapsa de la Spychów.

Lui Zbyszko îi părea şi lui rău că nu mai putea fi pedepsită, totuşi primi vestea destul de liniştit. Nu se arătă nici împotriva plecării cehului cu Zygfryd, deoarece nimic din ce n-avea legătură cu Danusia, nu-l mai interesa. De aceea, începu să vorbească despre ea:

—O s-o urc mâine pe şa înaintea mea şi aşa o să plecăm.

—Acum ce face, doarme? întrebă Maćko.

—Geme câte puţin, dar nu ştiu, dacă prin somn sau aievea şi nu vreau să intru, ca să nu se sperie.

Îi întrerupse cehul care, văzându-l pe Zbyszko, exclamă:

—Oho, Domnia Ta eşti deja în picioare? Eu trebuie să plec! Caii sunt pregătiţi şi bătrânul diavol e legat în şa. În curând, o să se reverse zorile, fiindcă acum noaptea este scurtă. Rămâneţi cu Dumnezeu, Domniile Voastre!

—Du-te cu Dumnezeu, mergi sănătos!

Dar Hlawa îl trase pe Maćko la o parte şi-i zise:

—Domnia Ta, voiam să te rog frumos ca în caz că s-ar întâmpla ceva, ştii Domnia Ta… vreo nenorocire sau altceva… să repezi îndată un slujitor la Spychów. Iar dacă nu ne mai găseşte acolo, să ne ajungă din urmă!

—Bine, încuviinţă Maćko. Am uitat să-ţi mai spun s-o duci pe Jagienka neapărat la Płock, înţelegi! Du-te la episcop şi spune-i cine este ea, că e fina abatelui, pentru care se află un testament la episcop, apoi roagă-l să aibă grijă de ea, pentru că aşa scrie şi în testament.

—Şi dacă episcopul ne porunceşte să rămânem la Płock?

—Ascultă-l în toate şi fă cum te sfătuieşte el.

—Aşa voi face, stăpâne. Cu bine!

—Du-te sănătos!

Capitolul XXIV

CAVALERUL ARNOLD, AFLÂND A DOUA ZI de fuga călugăriţei slujnice, zâmbi pe sub mustaţă, dar zise ca şi Maćko: că fie o vor mânca lupii, fie o vor omorî lituanienii. Era într-adevăr cu putinţă, fiindcă localnicii, de origine lituaniană, urau Ordinul şi tot ce avea vreo legătură cu el. Ţăranii fugeau adesea la Skirwoiłło ori, omorându-i ici şi colo pe nemţi, se ascundeau împreună cu familiile şi avutul prin adâncurile pădurii. O căutară totuşi şi a doua zi pe slujnică, dar tot fără rezultat şi fără tragere de inimă, întrucât Maćko şi Zbyszko, având mintea ocupată cu altceva, nu dăduseră porunci prea aspre. Se grăbeau să plece spre Mazowsze şi voiau să pornească la drum odată cu răsăritul soarelui, dar nu putură s-o facă, deoarece Danuśka adormi adânc spre ziuă, şi Zbyszko nu se îndură s-o trezească. O auzise scâncind noaptea şi presupunea că nu dormise, aşa că se aştepta să se întremeze după somnul de acum. Se furişase de două ori în colibă şi de două ori îi văzuse, la lumina ce se strecura prin crăpăturile bârnelor, ochii închişi, gura deschisă şi faţa îmbujorată ca a copiilor, dormind adânc. Inima i se topise atunci de duioşie şi-i

şoptise: „Dumnezeu să-ţi dea odihnă şi sănătate, floricică scumpă!” Iar pe urmă îi mai spusese: „Au luat sfârşit suferinţa şi plânsul tău şi să dea Domnul Iisus ca fericirea să fie nemărginită ca izvoarele nesecate”. Pe de altă parte, având un suflet simplu şi bun, şi-l îndreptă spre Dumnezeu şi se întrebă: cum să-şi arate recunoştinţa, cum să-L răsplătească, ce să ofere din ce avea, grâne, vite, ceară sau altele asemenea lucruri plăcute puterii divine? Ar fi enumerat sub jurământ numaidecât ce oferă, dar prefera să aştepte, întrucât neştiind cât de sănătoasă se va trezi Danuśka, dacă va fi în toate minţile, nu era încă sigur dacă va avea pentru ce să-I mulţumească.

Maćko, deşi înţelegea că nu-i va mai ameninţa nici o primejdie abia în ţinutul prinţului Janusz, era totuşi şi el de părere că nu trebuie să-i tulbure odihna Danusiei, care putea s-o vindece, aşa că ţinea pregătiţi slujitorii şi caii de povară, dar aştepta.

Când trecu, însă, de amiază, iar ea dormea încă, începură să se neliniştească. Zbyszko, care privea mereu prin crăpături şi pe uşă, intră în cele din urmă pentru a treia oară în colibă şi se aşeză pe un trunchi pe care slujnica îl trăsese în seara dinainte lângă aşternut şi o aşezase pe Danusia ca s-o îmbrace.

Se aşeză şi îşi aţinti privirile la faţa ei, dar ea nu deschise ochii deloc, ci după cât ai spune fără grabă două rugăciuni, buzele îi tremurară şi şoptiră parcă văzându-l prin pleoapele închise:

—Zbyszko…

Tânărul se prăpăstui într-o clipă în genunchi la picioarele ei, îi luă mâinile slăbite şi sărutându-i-le cu înflăcărare, începu să-i spună cu glasul întrerupt:

—Mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne! Danuśka, m-ai recunoscut!

Glasul lui o trezi de-a binelea, aşa că se ridică în capul oaselor în aşternut şi repetă de astă dată cu ochii deschişi:

—Zbyszko…

Şi începu să clipească, apoi să se uite împrejur cu mirare parcă:

—Acum nu mai eşti în robie! o linişti Zbyszko. Te-am smuls din mâinile lor şi mergem la Spychów!

Dar ea îşi trase mâinile dintr-ale lui şi rosti:

—Toate astea sunt numai pentru că n-am avut îngăduinţa tătuţei. Unde-i stăpâna?

—Trezeşte-te, comoara mea. Prinţesa e departe, iar noi te-am scăpat din mâinile nemţilor.

La acestea, ea, ca şi când nu-i auzise cuvintele şi parcă aducându-şi aminte de ceva:

—Mi-au luat lăuta şi au spart-o, lovind-o de zid, hei!

—Pentru Dumnezeu! strigă Zbyszko.

Şi abia atunci băgă de seamă că ochii îi sunt rătăciţi şi strălucitori, iar obrajii îi ard. În aceeaşi clipă, îi fulgeră prin minte gândul că este grav bolnavă şi-i pronunţase de două ori numele numai pentru că avea fierbinţeală.

Inima i se strânse de spaimă şi o sudoare rece îi acoperi fruntea.

—Danuśka! o strigă, mă vezi şi mă înţelegi?

Iar ea îi răspunse cu un glas de rugă umilă:

—Mi-e sete!... Apă!

—Iisuse milostiv!

Şi ieşi fugind din colibă. În faţa uşii, se lovi de bătrânul Maćko, care tocmai venea să vadă ce se petrece, şi pronunţând un singur cuvânt – „Apă!” – alergă la izvorul ce curgea în apropiere prin desişurile şi muşchiul din pădure.

După o clipă, reveni cu un vas plin cu apă şi i-l înmână Danusiei, care începu să bea cu lăcomie. Mai înainte, intrase înăuntru Maćko şi uitându-se la bolnavă se posomorâse vizibil.

—Are fierbinţeală? întrebă.

—Da! gemu Zbyszko.

—Înţelege ce-i spui?

—Câtuşi de puţin.

Bătrânul îşi încruntă sprâncenele, după care îşi ridică mâna şi începu să-şi frece grumazul şi ceafa.

—Ce facem?

—Nu ştiu.

—Nu mai avem decât un singur lucru, începu Maćko.

Dar Danusia îl întrerupse de îndată. Sfârşind de băut, îşi pironi pupilele lărgite de fierbinţeală, apoi rosti:

—Nici Domniei Tale nu ţi-am făcut nimic. Ai milă de mine!

—Am, copilă, cum să n-am, şi îţi vreau numai binele, răspunse cu anume duioşie bătrânul cavaler.

Iar după aceea, lui Zbyszko:

—Ascultă! Nu-i foloseşte la nimic s-o lăsăm aici. Când o s-o bată vântul şi o s-o încălzească soarele, poate că o să-i fie mai bine. Nu-ţi pierde capul, flăcăule, pune-o în leagănul în care au adus-o, sau pe şa şi la drum! Pricepi?

Cu aceste cuvinte, ieşi afară să dea poruncile de trebuinţă, dar abia apucă să privească înainte şi rămase încremenit.

O mulţime de pedestraşi, înarmaţi cu suliţe şi halebarde, înconjurau ca un zid din patru părţi coliba, cuptoarele şi luminişul.

„Nemţi!” se gândi Maćko.

Groaza îi cuprinse sufletul, dar într-o clipită puse mâna pe mânerul paloşului, strânse din dinţi ca un animal sălbatic care, înconjurat pe neaşteptate de haita de câini, se pregăteşte să se apere cu disperare.

Deodată, dinspre cuptor, se îndreptă spre el uriaşul Arnold cu încă un cavaler şi apropiindu-se, spuse:

—Iute se mai învârte roata norocului. Ieri eu eram prinsul Domniei Tale, acum Domnia Ta eşti al meu.

Spunând acestea, privi cu semeţie la bătrânul cavaler, ca la cea mai biciuită fiinţă de pe lume. Nu era un om cu totul rău, nici prea crud, dar avea cusurul tuturor teutonilor care, arătându-se oameni de înţeles la ananghie,

nu ştiau să-şi înfrâneze niciodată dispreţul faţă de cei învinşi, ca şi trufia fără margini, când simţeau că puterea este de partea lor.

—Sunteţi ostatici! repetă cu mândrie.

Bătrânul cavaler privi mohorât împrejur. În pieptul lui nu bătea numai o inimă neînfricată, ci şi una prea cutezătoare.

Dacă ar fi fost în armură şi pe un cal de luptă, dacă l-ar fi avut alături pe Zbyszko şi dacă amândoi ar fi avut în mâini paloşe, topoare sau acele straşnice „toiege” pe care le mânuia cu atâta pricepere şlahta lehită, poate că ar fi încercat să frângă zidul de suliţe şi halebarde care-l împresura. Dar Maćko se afla înaintea lui Arnold pe jos, de unul singur, fără platoşă, aşa că văzând că slujitorii aruncaseră armele şi gândindu-se că Zbyszko era în colibă lângă Danusia cu totul neînarmat, înţelese, ca un om cu experienţă şi hârşit cu războiul, că nu mai are nici o scăpare.

Prin urmare, scoase încet pumnalul din teacă şi-l aruncă la picioarele cavalerului care-l însoţea pe Arnold. Acesta, însă, cu aceeaşi trufie ca şi Arnold, dar în acelaşi timp cu mărinimie, îl întrebă într-o polonă destul de bună:

—Care-i numele Domniei Tale? Dă-mi cuvântul de onoare şi nu mai poruncesc să te lege, fiindcă văd că eşti cavaler învestit şi te-ai purtat omeneşte cu fratele meu.

—Ţi-l dau! răspunse Maćko.

Şi spunându-i cine este, întrebă dacă-i îngăduie să intre în colibă şi să-şi prevină nepotul „să nu făptuiască vreo nebunie” după care, căpătând învoirea, dispăru înăuntru, iar după un răstimp, ieşi cu un pumnal în mână.

—Nepotul meu n-are nici măcar paloşul la el, spuse, şi te roagă ca până când porniţi la drum, să poată rămâne lângă soţia lui.

—Să rămână, încuviinţă fratele lui Arnold, o să-i trimit mâncare şi băutură, pentru că n-o să pornim îndată,

deoarece oamenii sunt trudiţi şi trebuie să ne hrănim şi să ne odihnim şi noi. Te poftim să ne ţii companie.

După aceste cuvinte, se întoarseră şi plecară spre acelaşi foc lângă care Maćko îşi petrecuse noaptea, dar fie din trufie, fie din proasta creştere, o luară ei înainte, lăsându-l pe el să-i urmeze. Dar el, ca un om umblat prin lume, înţelegând ce obicei să respecte de fiecare dată, întrebă:

—Domnia Ta, mă pofteşti ca oaspete sau ca prins?

Abia acum se ruşină fratele lui Amold, fiindcă se opri şi zise:

—Pofteşte, cavalere.

Bătrânul cavaler trecu înainte, dar nevrând să-i rănească mândria de sine a unui om de care depindeau multe, îl firitisi:

—Se vede, Domnia Ta că ştii nu numai limbi străine, dar ai şi obiceiuri alese.

La acestea, Arnold, înţelegând doar câteva cuvinte, interveni:

—Wolfgang, despre ce este vorba şi ce spune?

—Spune ce trebuie! răspunse Wolfgang, care se vede că fusese măgulit de vorbele lui Maćko.

După care se aşezară lângă foc şi li se aduse să mănânce şi să bea. Învăţătura pe care o primiseră nemţii de la Maćko nu fusese în zadar, pentru că Wolfgang îl pofti mai întâi pe el să înceapă. Din vorbă în vorbă, bătrânul cavaler află cum căzuseră în capcană. Wolfgang, fratele mai mic al lui Arnold condusese pedestrimea din Czluchowa împotriva samogiţienilor răzvrătiţi şi la Gotteswerder. Aceasta însă, provenind dintr-o comturie îndepărtată, nu putuse ţine pasul cu călărimea. Arnold nu trebuise să o mai aştepte, ştiind că va întâlni pe drum alte grupuri de pedestraşi din oraşele şi castelele mai apropiate de hotarul lituanian. Din această pricină, cel mai tânăr întârziase câteva zile şi se găsea tocmai pe şleau în apropierea smolăriei, când călugăriţa slujnică, fugind în

timpul nopţii, îi dăduse de ştire de necazul fratelui mai mare. Arnold, ascultând această povestire, care-i fu repetată în nemţeşte, zâmbi mulţumit şi în cele din urmă recunoscu că se aşteptase la una ca asta.

Dar iscusitul Maćko, care se străduia să tragă învăţătură din orice împrejurare, se gândi că n-ar fi rău să-i câştige pe aceşti nemţi de partea lui, aşa că adăugă degrabă:

—Nu-i lucru plăcut să cazi în robie, dar îi mulţumesc lui Dumnezeu că m-a dat în mâinile Domniilor Voastre, întrucât socotesc că sunteţi nişte cavaleri drepţi care vă respectaţi onoarea.

La acestea, Wolfgang îşi miji ochii şi dădu din cap, e adevărat, destul de ţeapăn, dar cu vădită mulţumire.

Iar bătrânul cavaler îşi urmă vorba:

—Şi mai ştii şi limba noastră! Văd că Dumnezeu ţi-a dat minte pentru toate!

—Ştiu limba, fiindcă la Czluchowa poporul vorbeşte polona, iar eu şi fratele meu slujim de şapte ani sub acelaşi comtur.

—Iar cu timpul îi veţi lua şi locul! Altfel nu poate fi.... Deşi fratele Domniei Tale nu vorbeşte polona.

—Înţelege puţin, dar nu vorbeşte. El are mai multă putere, chiar dacă nici eu nu sunt un slăbănog, în schimb, are minte mai puţină.

—Aa, se vede că nici el nu-i un prostănac! zise Maćko.

—Ce zice, Wolfgang? se interesă iarăşi Arnold.

—Te laudă, răspunse Wolfgang.

—Îl laud, adăugă Maćko, fiindcă-i un cavaler adevărat şi asta-i temelia! Îţi spun sincer că voiam să-l eliberez astăzi pe cuvântul de onoare, să plece unde vrea, numai să se înfăţişeze fie şi peste un an. Aşa se cuvine să se poarte cavalerii.

Şi începu să se uite cu luare-aminte la faţa lui

Wolfgang, dar acesta se încruntă şi spuse:

—Poate că ţi-aş da drumul şi eu Domniei Tale pe cuvântul de onoarea, dacă nu i-aţi fi ajutat pe câinii ăştia de păgâni împotriva noastră.

—Nu-i adevărat, răspunse Maćko.

Şi începu din nou aceeaşi gâlceavă ca şi ieri cu Arnold. Totuşi, deşi bătrânul cavaler avea dreptate, îi era mai greu acum, deoarece Wolfgang era într-adevăr mai isteţ decât fratele său mai mare. Din această discuţie rezultă folosul că şi fratele mai mic află despre toate nelegiuirile de la Szczytno, despre jurămintele strâmbe şi crime şi, în acelaşi timp, despre soarta nefericitei Danusia. La aceste ticăloşii pe care i le aruncă Maćko în faţă, nu ştiu ce să răspundă. Fu nevoit să recunoască deci că răzbunarea este dreaptă şi cavalerii polonezi aveau dreptul să facă tot ce făcuseră, iar la sfârşit zise:

—Pe osemintele binecuvântate ale lui Liboriusz! Mie n-o să-mi pară râu de Danveld. Se vorbea despre el că se ocupa cu magia neagră, dar puterea şi dreptatea lui Dumnezeu sunt mai tari decât magia neagră. În ce-l priveşte pe Zygfryd, nu ştiu dacă i-a slujit diavolului, dar n-o să pornesc pe urma lui, mai întâi, că n-am călărime, iar în al doilea rând, dacă a chinuit-o pe această jupâniţă, cum spui, să nu mai scape de tortura iadului!

Aici, se închină şi adăugă:

—Doamne, vino în ajutorul meu şi când voi muri.

—Şi cu nefericita aceea de mucenică, mă rog, ce-o să se întâmple? întrebă Maćko. O să ne învoieşti s-o ducem acasă? Sau o să-şi dea sufletul prin temniţele voastre?! Adu-ţi aminte de mânia lui Dumnezeu!

—Eu n-am nimic cu ea, răspunse Wolfgang cu asprime. Unul dintre Domniile Voastre să o ducă la tatăl ei, apoi să se înfăţişeze; celuilalt n-o să-i dau drumul.

—Nici dacă ar jura pe onoarea şi pe suliţa Sfântului

Jerzy?

Wolfgang şovăi un răstimp, fiindcă acesta era un jurământ cu mare putere, dar în clipa aceea, Arnold întrebă pentru a treia oară:

—Ce spune?

Şi aflând despre ce este vorba, începu să se împotrivească mânios şi cu grosolănie să fie eliberaţi amândoi pe cuvântul de onoare. Îşi avea şi el socoteala lui: uită că fusese învins într-o bătălie mai mare de Skirwoiłło, iar în duel de aceşti cavaleri polonezi. Ca oştean, ştia de asemenea că pedestrimea fratelui său trebuie să se întoarcă acum la Malborg, pentru că vrând să meargă mai departe până la Gotteswerder, ar fi înaintat, după nimicirea detaşamentelor dinainte, la măcel sigur. Ştia, aşadar, că va fi nevoit să se prezinte înaintea maestrului şi a mareşalului şi înţelegea că ruşinea-i va fi mai mică dacă va duce şi un ostatic de seamă. Un cavaler în viaţă, înfăţişat căpeteniilor, înseamnă mai mult decât istorisirea că luaseră doi prinşi de acest fel.

Ascultând vorbele răguşite şi blestemele lui Arnold, Maćko înţelese dintr-odată că trebuie să primească neapărat ce i se dă, pentru că altminteri nu va izbuti nimic şi-i spuse lui Wolfgang:

—Domnia Ta, atunci te mai rog un singur lucru: sunt sigur că nepotul meu va înţelege singur că lui i se cuvine să rămână alături de soţie, iar mie să vă urmez. Dar pentru orice eventualitate, îngăduiţi-mi să-l anunţ că nu mai avem ce vorbi despre asta, întrucât asta-i voinţa Domniilor Voastre.

—Bine, mie mi-e totuna, răspunse Wolfgang. Atunci, să vorbim deci despre răscumpărare, pe care nepotul Domniei Tale va trebui s-o aducă pentru el şi Domnia Ta, fiindcă totul depinde de asta.

—Despre răscumpărare? întrebă Maćko care ar fi preferat să amâne această discuţie pentru mai târziu. Păi

n-avem timp destul înaintea noastră? Când ai de-a face cu un cavaler învestit, cuvântul lui înseamnă bani peşin, dar şi în privinţa preţului ne putem lăsa în seama conştiinţei. Uite, noi am luat la Gotteswerder un ostatic de seamă, un cavaler de-al Domniilor Voastre, un oarecare de Lorche, şi nepotul meu (pentru că el l-a prins) l-a lăsat liber pe cuvântul de onoare fără să vorbească nimic de preţ.

—L-aţi luat prins pe cavalerul de Lorche? întrebă Wolfgang. Îl cunosc. E un cavaler avut. Dar de ce nu l-am întâlnit pe drum?

—Pentru că se vede că n-a venit încoace, ci la Gotteswerder sau la Ragneta, răspunse Maćko.

—Avut şi se trage dintr-un neam vestit, repetă Wolfgang. O să fiţi răsplătiţi din belşug! Dar bine că ai adus vorba despre asta, fiindcă nici pe Domnia Ta n-o să te las să pleci pe te miri ce.

Maćko îşi muşcă mustaţa, dar îşi înălţă capul cu mândrie:

—Noi ştim şi fără asta cât valorăm.

—Cu atât mai bine, zise cel mai tânăr von Baden.

Şi adăugă îndată:

—Cu atât mai bine nu pentru noi, deoarece noi suntem nişte călugări umili care am depus jurământul sărăciei, ci pentru Ordin, care va folosi banii voştri întru slava lui Dumnezeu.

Maćko nu mai răspunse nimic; se uită doar la Wolfgang, ca şi cum ar fi vrut să-i spună: „Altuia să-i spui asta”, şi după o clipă începură să se tocmească. Pentru bătrânul cavaler, era o treabă grea şi delicată, fiindcă, pe de o parte, era foarte simţitor la orice pierdere, iar pe de alta, înţelegea că nu se cuvenea să se preţuiască pe sine şi pe Zbyszko atât de puţin. Se zvârcolea deci ca peştele pe uscat, cu atât mai mult, cu cât Wolfgang, deşi chipurile omenos şi plăcut la vorbă, se arătă nemăsurat de lacom şi

de tare ca piatra. Singura mângâiere era pentru Maćko gândul că va plăti pentru toate acestea de Lorche, dar îi părea tare rău după nădejdea câştigului. Pe venitul din răscumpărarea lui Zygfryd nu mai conta, deoarece socotea că Jurand şi poate şi Zbyszko nu vor renunţa în ruptul capului la viaţa lui.

După negocieri îndelungate, acceptă în cele din urmă numărul de grivne şi termenul de plată şi hotărând clar câţi slujitori şi câţi cai va trebui să aducă Zbyszko, se duse să-i dea de ştire, prilej cu care, de teamă ca nemţilor să nu le treacă prin cap vreun alt gând năstruşnic, îl sfătui să plece numaidecât.

—Aşa-i când eşti cavaler, oftă din greu, ieri tu îl ţineai de gât, astăzi te ţine el pe tine! Ce poţi să faci? O da Dumnezeu şi va veni şi rândul nostru! Acum, însă, nu trebuie să pierdem timpul. Dacă mergi repede, o să-l ajungi pe Hlawa şi veţi fi mai în siguranţă împreună. După ce veţi ieşi din pădure şi veţi intra în Mazowsze, la fiecare şlahtic şi la fiecare administrator veţi afla ospitalitate şi ajutor. Până şi străinii sunt bine primiţi, ce să mai vorbim de ai noştri! Poate că şi biata jupâniţă o să se însănătoşească.

Cu aceste cuvinte, se uită la Danusia care moţăia aproape adormită, răsuflând repede şi cu zgomot. Mâinile-i străvezii, întinse pe fondul întunecat al blănii de urs, îi tremurau din cauza fierbinţelii.

Maćko îşi făcu semnul crucii şi zise:

—Hai, ia-o şi du-te! Să dea Dumnezeu să fie mai bine, că mie mi se pare că abia îşi mai trage sufletul!

—Nu mai vorbi aşa! îl opri Zbyszko disperat.

—Puterea lui Dumnezeu! O să poruncesc să aducă aici calul, iar tu grăbeşte-te să pleci!

Şi ieşind afară, pregăti totul pentru plecare. Turcii dăruiţi de Zawisza aduseră caii cu leagănul aşternut cu muşchi şi piei, iar Wit, slujitorul lui Zbyszko, armăsarul

acestuia, şi în curând Zbyszko ieşi şi el din odaie, ţinând-o de mână pe Danusia. Era ceva atât de impresionant în această privelişte, încât amândoi fraţii von Baden, a căror curiozitate îi adusese înaintea colibei, văzând făptura aproape de copilă a Danuskăi, chipul ei semănând într-adevăr cu feţele sfintelor fecioare din portretele din biserici şi slăbiciunea atât de mare că, neputând să-şi mişte capul, îl ţinea sprijinit pe umărul tânărului cavaler, începură să se uite miraţi unul la celălalt şi să se răzvrătească în inimile lor împotriva celor vinovaţi de suferinţa ei. „De bună seamă, Zygfryd avea mai degrabă inimă de călău decât de cavaler, îi şopti Wolfgang fratelui său, iar pe vipera aia, deşi a contribuit la eliberarea ta, am să poruncesc s-o bată cu vergile”. Fură impresionaţi şi pentru că Zbyszko o ducea în braţe pe Danusia ca pe un copil, şi-i înţeleseră iubirea, deoarece şi ei erau tineri.

Zbyszko şovăi o clipă dacă s-o ia în şa şi s-o ţină pe drum la piept, sau s-o întindă în leagăn. În cele din urmă, alese a doua variantă, gândind că va merge mai bine culcată. Prin urmare, apropiindu-se de unchiul său, îi luă mâna şi i-o sărută de rămas-bun, dar Maćko, care ţinea la el ca la ochii din cap, cu toate că nu voia să-şi arate emoţia faţă de nemţi, nu se putu abţine şi, luându-l în braţe, îşi apăsă cu putere buzele pe mâţu-i bogat, cânepiu.

—Dumnezeu să te călăuzească! îi ură. Şi să nu uiţi de bătrânul tău unchi, pentru că robia e grea întotdeauna.

—N-am să uit, îl linişti Zbyszko.

—Maica Preasfântă să-ţi aducă alinarea!

—Dumnezeu să te răsplătească şi pentru asta… şi pentru toate.

După o clipă, Zbyszko se afla pe cal, dar Maćko îşi mai aduse aminte de ceva, fiindcă se repezi spre el şi punându-i mâna pe genunchi, îi spuse:

—Ascultă! Dacă-l ajungi pe Hlawa, ai grijă să nu te faci de râs cu Zygfryd abătând ruşinea asupra ta şi a părului meu cărunt. Jurand, n-are decât, dar nu tu! Jură-mi pe

onoare şi pe paloş!

—Până nu te întorci Domnia Ta, o să-l ţin în frâu şi pe Jurand să nu se răzbune pe Zygfryd, răspunse Zbyszko.

—Chiar atât de mult ţii la mine?

Tânărul zâmbi cu tristeţe:

—Doar ştii.

—La drum! Du-te sănătos!

Caii porniră şi în curând îi acoperi desişul verde de alun. Maćko se posomorî şi se simţi dintr-odată grozav de singur, iar sufletul i se smulgea din toate puterile după flăcăiandrul îndrăgit, în care era toată nădejdea neamului. Dar se scutură numaidecât de toate părerile de rău, întrucât era un om tare, cu mare stăpânire asupra lui.

„Să-i mulţumesc lui Dumnezeu, îşi spuse, că nu este el în robie, ci eu…”

—Domniile Voastre, când vreţi să plecaţi şi unde?

—Când ne va plăcea, răspunse Wolfgang, şi ne îndreptăm spre Malborg, unde va trebui ca Domnia Ta să te înfăţişezi mai întâi maestrului.

„Ehei, acolo o să-mi taie capul, pentru că i-am ajutat pe samogiţieni!” se gândi Maćko.

Se linişti, totuşi, deoarece îşi aduse aminte de ostaticul de Lorche, eliberat pe cuvânt de onoare, dar şi că fraţii von Baden îl vor apăra, fie şi numai pentru a nu pierde răscumpărarea.

„De altfel, îşi mai spuse, bine că într-o situaţie asemănătoare, Zbyszko n-ar mai fi silit să se înfăţişeze aici şi nici să-şi scadă avuţia”.

Şi acest gând îi aduse oarecare mângâiere.

Capitolul XXV

ZBYSZKO NU PUTU SĂ-L AJUNGĂ DIN URMĂ pe scutierul său,

fiindcă acesta mergea ziua şi noaptea, oprindu-se numai atât cât era nevoie să se odihnească şi caii care, hrăniţi numai cu iarbă, erau slăbiţi şi nu aveau să reziste ca prin locurile unde puteau să facă rost de ovăz. Hlawa nu se cruţa nici pe el însuşi, iar de vârsta înaintată şi de slăbiciunea lui Zygfryd nu ţinea seama. Suferea grozav şi bătrânul teuton, cu atât mai mult cu cât vânosul Maćko îi muiase oasele mai înainte. Dar cel mai greu de suportat erau ţânţarii care se înmulţeau în pădurea umedă şi de care, având mâinile legate, picioarele prinse pe sub burta calului, nu se putea apăra. De bună seamă, scutierul nu-l chinuia înadins în nici un fel, dar nici nu-i era milă de el şi îi dezlega mâna dreaptă numai la popasuri, ca să mănânce: „Ia şi înfulecă, bot de lup, ca să te pot duce viu stăpânului de la Spychów!” Adevărat, la începutul călătoriei, Zygfryd se gândi să se omoare prin foame, dar când auzi că-i va scoate dinţii cu cuţitul şi-i va turna mâncarea cu forţa pe gât, preferă să cedeze, ca să nu-şi înjosească demnitatea de călugăr şi onoarea de cavaler.

Cehul voia neapărat să ajungă la Spychów cu mult înaintea celorlalţi, ca s-o ferească de ruşine pe stăpâna adorată.

Fiind un şlahtic simplu, dar cu scaun la cap şi cu sentimente cavalereşti, înţelegea de minune că Jagienka ar fi fost umilită, dacă s-ar fi aflat la Spychów împreună cu Danusia. „Aş putea să-i spun episcopului de Płock, se gândea, că a trebuit să se îngrijească de ea stăpânul de la Bogdaniec, iar după aceea, să răspândească zvonul că ea se află sub oblăduirea prelatului şi că afară de Zgorzelice, îl va moşteni şi pe abate, iar atunci nici fiul unui voievod nu va însemna prea mult pentru ea”. Şi acest gând îi mai îndulcea truda drumului, pentru că de altminteri, vestea bună pe care o va aduce la Spychów, va fi în acelaşi timp şi osândirea stăpânei lui la suferinţă.

Adesea îi apărea înaintea ochilor fiica Sieciechowei, rumenă ca mărul. Atunci, în măsura în care i-o îngăduia drumul, îmboldea calul cu pintenii, fiindcă se grăbea să

ajungă la Spychów.

Mergeau pe drumuri ocolitoare, mai degrabă de-a dreptul prin pădure, drept înainte, la întâmplare. Cehul ştia doar că înaintând puţin spre apus şi mereu spre miazăzi, trebuia să ajungă în Mazowsze, iar atunci toate aveau să fie bune. Ziua se călăuzea după Soare, iar când trebuia să meargă şi noaptea – după stele. Înaintea lor, pădurea părea să n-aibă nici margini, nici sfârşit. Zilele şi nopţile li se scurgeau în întunericul neîntrerupt al codrilor. Hlawa se gândea că tânărul cavaler nu-şi va putea aduce soţia în viaţă prin aceste pustietăţi nelocuite, unde nu găseai nicăieri nici un ajutor, nimic de mâncare, unde în timpul nopţii caii trebuiau păziţi de lupi şi de urşi, iar ziua să te abaţi din calea zimbrilor şi a bourilor, unde mistreţii înfricoşători îşi ascuţeau colţii încovoiaţi de rădăcinile pinilor şi unde, adesea, cine nu trăgea cu arbaleta sau nu nimerea cu suliţa şoldul ţintat al căprioarei ori puiul de mistreţ, rămânea flămând toată ziua.

„Cum o să răzbată pe aici, se întreba Hlawa, cu o jupâniţă atât de slăbită, gata să-şi dea sufletul în orice clipă!”

De multe ori, se vedeau nevoiţi să ocolească mlaştini uriaşe, râpe adânci, pe fundul cărora curgeau pâraiele umflate de ploile primăverii. Prin pădure întâlneau şi lacuri, în care vedeau în scăpătatul soarelui înotând în apa rumenită şi netedă cirezi întregi de elani şi cerbi. Uneori zăreau trâmbe de fum care vesteau prezenţa oamenilor. De câteva ori, Hlawa se apropie de aceste aşezări de pădureni, dar le ieşiră în întâmpinare oameni sălbatici, îmbrăcaţi în piei de animale pe corpul gol, înarmaţi cu bâte şi arcuri şi privind atât de ameninţători pe sub ciufurile răsucite, încât fură siliţi să se folosească de prima uimire la vederea cavalerilor şi să se depărteze cât mai repede.

Totuşi, de două ori săgeţile şuierară în urma cehului alungat de strigătul: „Wokili!” (nemţii), el însă preferă să o ia la sănătoasa, decât să se afle cine este. În sfârşit, după câteva zile, începu să presupună că poate trecuse hotarul,

dar deocamdată n-avea pe cine să întrebe. Abia de la localnicii care vorbeau polona află că ajunsese în Mazowsze.

Aici înaintau mai uşor, deşi ţinuturile răsăritene erau acoperite de păduri neîntrerupte. Mai erau şi bungete nelocuite, dar când dădeau peste vreo aşezare, oamenii erau mai puţin sălbatici, poate pentru că nu se hrăneau încontinuu cu ură, sau poate şi din pricină că şi cehul li se adresa în limba lor. Necazul venea doar din curiozitatea fără margini a acestor oameni, care-i înconjurau grămadă pe călăreţi, îi asaltau cu întrebările şi aflând că duc un ostatic teuton, se rugau:

—Dăruiţi-ni-l nouă, stăpâne; îi venim noi de hac!

Şi-l rugau cu atâta insistenţă, că cehul era nevoit deseori să se prefacă supărat sau să le explice că era prinsul prinţului. Abia atunci conteneau cu rugăminţile. Mai târziu, nici prin locurile populate, nu se descurcau mai uşor cu şlahticii şi oamenii stăpânirii. Ura clocotea împotriva teutonilor, deoarece îşi aminteau pretutindeni trădarea şi nedreptatea suferite de prinţ atunci când, pe timp de pace, cavalerii teutoni îl răpiseră la Zlotoryja şi-l ţinuseră ostatic. Nu mai voia nimeni să-i „vină de hac” lui Zygfryd, dar ici şi colo câte un şlahtic mai încăpăţânat zicea: „Dezlegaţi-l, o să-i dau o armă în mână şi o să-l provoc la luptă pe viaţă şi pe moarte”. Pe aceştia, cehul căuta să-i convingă că cel dintâi care are dreptul la răzbunare este nefericitul stăpân de la Spychów, iar ei nu-l pot lipsi de ce i se cuvine.

Prin locurile populate, însă, călătorea cu spor, fiindcă drumurile erau parcă mai bune şi caii erau hrăniţi peste tot cu ovăz sau cu orz. De aceea, cehul mergea repede, fără să se oprească nicăieri şi cu zece zile înainte de Sfânta Cuminecătură ajunse la Spychów.

Sosi într-o seară, ca atunci când Maćko îl trimisese de la Szczytno cu vestea plecării lui în Samogiţia, şi la fel ca atunci îi ieşi înainte Jagienka care-l văzuse de la fereastră, iar el îi căzu la picioare şi o vreme nu fu în stare să

rostească nici un cuvânt. Dar ea îi spuse să se ridice şi îl duse numaidecât în odaia de sus, nevrând să-l întrebe faţă de ceilalţi oameni.

—Care sunt noutăţile? întrebă tremurând de nerăbdare şi abia putând să-şi tragă sufletul. Sunt în viaţă? Sănătoşi?

—Trăiesc! Sănătoşi!

—Pe ea au găsit-o?

—Au găsit-o şi au luat-o.

—Lăudat fie Iisus Cristos!

Dar cu toate aceste cuvinte, faţa parcă i se aspri, pentru că i se năruiseră dintr-odată toate speranţele.

E drept, puterile n-o părăsiră şi nu-şi pierdu cunoştinţa, iar după o clipă se stăpâni şi îl întrebă iarăşi:

—Când o să ajungă aici?

—Peste câteva zile! Drumul e greu cu o bolnavă.

—E bolnavă?

—Au torturat-o. Şi-a pierdut minţile.

—Iisuse milostiv!

Urmă o tăcere scurtă, doar buzele palide ale Jagienkăi se mişcau parcă rostind o rugăciune.

—Nu şi-a revenit alături de Zbyszko? întrebă din nou.

—Poate că şi-a revenit, dar eu nu ştiu, fiindcă am plecat de îndată, ca să-ţi aduc vestea şi Domniei Tale, înainte de sosirea lor.

—Dumnezeu să te răsplătească. Povesteşte-mi cum a fost?

Cehul începu să-i istorisească în câteva cuvinte, cum au găsit-o pe Danusia şi i-au luat prinşi pe uriaşul Arnold şi pe Zygfryd. Îi mai spuse că pe Zygfryd l-a adus cu el, fiindcă tânărul cavaler a dorit să i-l dăruiască lui Jurand, ca să se răzbune.

—Trebuie să mă duc numaidecât la Jurand! spuse Jagienka, când cehul sfârşi de povestit.

Şi ieşi, dar Hlawa mai rămase singur doar puţin,

deoarece din iatac alergă spre el Anulka, aşa că tânărul, pentru că nu mai era cu mintea prea limpede din cauza oboselii şi a trudei călătoriei, că-i era dor şi uitase de sine la vederea ei – o luă în braţe şi începu să-i sărute ochii, obrajii, gura, ca şi când i-ar fi spus fetei mai de mult ce se cuvenea să-i spună înaintea unei asemenea fapte.

Şi poate că într-adevăr îi mărturisise totul în gând în timpul călătoriei, deoarece o săruta şi o tot săruta întruna şi o strângea cu atâta putere, de mai că i se tăia răsuflarea, dar ea nu se apăra – la început de uimire, apoi din cauza slăbiciunii atât de mari, încât ar fi alunecat la pământ, dacă n-ar fi ţinut-o în braţele-i atât de puternice. Din fericire, toate acestea nu durară prea mult, fiindcă pe scară se auziră paşi, iar după o clipă intră în odaie preotul Kaleb.

Se depărtară, aşadar, iar preotul Kaleb începu să-i pună întrebări lui Hlawa, la care, abia trăgându-şi sufletul, îi răspundea cu greutate. Preotul credea că din cauza oboselii. Auzind totuşi adeverirea veştii că Danusia fusese găsită şi eliberată, iar călăul ei adus la Spychów, căzu în genunchi, ca să-i mulţumească lui Dumnezeu. În acest timp, se mai linişti puţin şi sângele din venele lui Hlawa, iar când preotul se ridică, putu să-i povestească mai clar cum o găsiseră şi o luaseră pe Danusia.

—Nu pentru asta a mântuit-o Dumnezeu, rosti preotul după ce ascultă totul, ca să-i lase mintea şi sufletul în întuneric şi în stăpânirea puterilor necurate. Jurand îi va pune mâinile sfinte pe cap şi cu o rugăciune îi va readuce mintea şi sănătatea.

—Cavalerul Jurand? întrebă cehul cu mirare. Are el asemenea putere? Poate să fie sfânt încă din timpul vieţii.

—Înaintea lui Dumnezeu, este încă din timpul vieţii, iar după ce va muri, oamenii vor avea în ceruri încă un patron-mucenic.

—Sfinte părinte, ai spus totuşi că-şi va aşeza mâinile

pe capul fiicei. I-a crescut mâna dreaptă la loc? Că ştiu că îl rugai pe Iisus să facă această minune.

—Am spus „mâinile”, aşa cum se spune de obicei, răspunse preotul, dar înaintea lui Dumnezeu ajunge şi una.

—Negreşit, răspunse Hlawa.

Dar în glasul lui era puţin contrariat, pentru că se aşteptase să vadă o minune. Discuţia le fu întreruptă de intrarea Jagienkăi.

—I-am spus, îi anunţă, noutatea cu grijă, ca să nu-l omoare bucuria neaşteptată, dar el s-a întins îndată pe jos în formă de cruce şi se roagă.

—Şi fără asta, el stă nopţi întregi aşa, iar astăzi cu atât mai mult, nu se va mai ridica până mâine-dimineaţă, spuse preotul Kaleb.

Într-adevăr, aşa se şi întâmplă. Se duseră de câteva ori să se uite la el, dar de fiecare dată îl găsiră cufundat, nu în somn, ci în rugăciune până la uitarea de sine.

Abia în ziua următoare, destul de mult după slujba de dimineaţă, când Jagienka intră iarăşi la el, făcu semn că vrea să-l vadă pe Hlawa şi pe prins. Atunci îl scoaseră din temniţă pe Zygfryd cu mâinile legate pe piept şi-l duseră cu toţii împreună cu Tolima în odaia lui Jurand.

În clipa dintâi, cehul nu putu să-l vadă bine, deoarece ferestrele cu beşici de porc lăsau să pătrundă prea puţină lumină; iar ziua era mohorâtă din pricina norilor care acoperiseră tot cerul şi vesteau o viforniţă ameninţătoare. Dar când ochii lui ageri se obişnuiră cu întunericul, abia îl recunoscu, atât de mult slăbise între timp. Bărbatul uriaş se preschimbase într-un schelet uriaş. Avea faţa atât de albă, că aproape nu se mai deosebea de culoarea lăptoasă a părului şi a bărbii, iar când se aplecă peste spătarul scaunului şi îşi miji pleoapele, lui Hlawa i se păru că seamănă cu un cadavru.

Lângă scaun se afla o masă, iar pe ea un crucifix, o găleată cu apă şi o bucată de pâine neagră cu un pumnal

înfipt în ea, adică un cuţit ascuţit, pe care cavalerii îl foloseau la uciderea potrivnicului. Altă hrană, afară de pâine şi apă, lui Jurand nu-i mai trebuia de mult. Drept veşmânt se slujea de o cămaşă de lână, încinsă cu o frânghie, pe care o purta pe trupul gol. De când se întorsese din robia de la Szczytno, aşa trăia bogatul şi cândva înfricoşătorul cavaler de Spychów.

Auzind paşii celor ce intrau, îndepărtă cu piciorul lupoaica îmblânzită, care-i încălzea picioarele goale şi se lăsă pe spate. Mai ales atunci i se păru cehului că seamănă cu un mort. Se aşternu o clipă de tăcere, deoarece aşteptau cu toţii să facă vreun semn să vorbească cineva, dar el şedea nemişcat, alb, liniştit cu gura întredeschisă, de parcă ar fi fost într-adevăr adâncit în somnul morţii.

—Aici este şi Hlawa, îl anunţă în sfârşit cu glasul dulce Jagienka, vrei să-l asculţi, Domnia Ta?

Dădu din cap în semn de încuviinţare, aşa că cehul îşi începu povestirea pentru a treia oară. Aminti pe scurt de bătălia cu nemţii de la Gotteswerder, pomeni de lupta cu Arnold von Baden şi de salvarea Danusiei, dar nevrând să-i sporească durerea bătrânului mucenic după o veste bună şi să-i pricinuiască o nouă grijă, îi ascunse că mintea Danusiei o luase razna în zilele lungi de robie.

În schimb, având inima îndârjită împotriva teutonilor şi dorind ca Zygfryd să fie pedepsit cât mai rău, nu tăinui înadins că o găsiseră înspăimântată, slăbită şi bolnavă, că se vedea că se purtaseră cu cruzimea unor călăi cu ea şi că dacă ar mai fi rămas în mâinile lor, s-ar fi ofilit şi s-ar fi stins cum se ofileşte şi piere o floare călcată în picioare. Această povestire mohorâtă fu însoţită de vuietul tot atât de mohorât al furtunii care se apropia. Vălătucii norilor arămii se adunau tot mai deşi deasupra Spychówului.

Jurand ascultă povestirea neclintit, astfel că celor de faţă putea să li se pară că este cufundat în somn. Auzea totuşi şi înţelegea totul, fiindcă atunci când Hlawa începu să vorbească despre suferinţa Danusiei, în găvanele goale ale ochilor i se adunară două lacrimi mari şi i se scurseră

pe obraji. Dintre toate simţământele pământeşti, îi mai rămăsese numai unul: dragostea pentru copilă.

După aceea, buzele-i vineţii începură să murmure rugăciuni. Afară, începură să răsune primele tunete încă îndepărtate şi fulgerele brăzdau din când în când ferestrele. Se rugă multă vreme şi din nou lacrimile i se prelinseră pe barba albă. Până când se potoli şi se aşternu o tăcere îndelungată care, prelungindu-se peste măsură, deveni în cele din urmă apăsătoare pentru cei de faţă, deoarece nu ştiau ce să mai facă.

În sfârşit, bătrânul Tolima, mâna dreaptă a lui Jurand în tot timpul vieţii, tovarăşul lui în toate bătăliile şi principalul supraveghetor de la Spychów, rosti:

—Stăpâne, înaintea Domniei Tale se află acel diavol, acel vârcolac teuton care te-a chinuit pe Domnia Ta şi pe copila Domniei Tale; dă-ne un semn, ce să facem cu el şi cum să-l pedepsim?

La aceste cuvinte, obrajii lui Jurand se luminară deodată, şi făcu un semn din cap să fie adus prinsul.

Doi slujitori îl înhăţară într-o clipită de umeri şi-l aduseră înaintea bătrânului, iar acesta întinse mâna şi o trecu peste faţa lui Zygfryd, de parcă voia să-şi aducă aminte pentru ultima dată trăsăturile lui, apoi o coborî pe pieptul teutonului, îi pipăi braţele încrucişate, atinse legăturile şi închizând iarăşi ochii îşi lăsă capul pe spate.

Cei de faţă crezură că se gândea. Dar orice-ar fi făcut, nu dură mult, întrucât îşi reveni în curând şi îşi îndreptă mâna spre bucata de pâine în care era înfipt pumnalul ameninţător.

Atunci, Jagienka, cehul şi chiar bătrânul Tolima şi toţi ceilalţi slujitori îşi ţinură răsuflarea în piept. Pedeapsa era de o sută de ori îndreptăţită şi meritată. Cu toate astea, la gândul că acest bătrân cu un picior în groapă îl va tăia fără să-l vadă pe ostaticul legat, li se strânse inima.

El, însă, apucând pumnalul de la jumătate, întinse degetul arătător spre vârful ascuţişului, ca să ştie pe ce

pune mâna, şi începu să-i taie frânghiile care-i legau braţele.

Rămaseră cu toţii uluiţi, înţelegându-i dorinţa şi nu le venea să-şi creadă ochilor. Era prea mult pentru ei. Hlawa începu să murmure cel dintâi, urmat de Tolima şi de slujitori. Numai preotul Kaleb începu să-l întrebe cu glasul întrerupt de suspine:

—Frate Jurand, ce doreşti? Vrei oare să-i dăruieşti prinsului libertatea?

—Aşa-i! răspunse Jurand cu o înclinare din cap.

—Vrei să plece fără să te răzbuni pedepsindu-l?

—Da!

Murmurul de mânie şi revoltă crescu şi mai mult, dar preotul Kaleb, nevrând să se irosească această nemaipomenită dovadă de milă, se întoarse către cei ce murmurau şi strigă:

—Cine îndrăzneşte să se împotrivească unui sfânt? În genunchi!

Şi îngenunchind el însuşi, îşi urmă vorba:

—Tatăl nostru carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie-mpărăţia Ta…

Şi rosti „Tatăl nostru” până la capăt. La cuvintele: „şi iartă-ne nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri”, ochii lui se întoarseră fără să vrea către Jurand, al cărui obraz strălucea într-adevăr de o lumină nepământească.

Şi această privelişte, însoţită de cuvintele rugăciunii, înmuie inimile tuturor, deoarece bătrânul Tolima, suflet călit în bătălii neîntrerupte, făcând semnul sfânt al crucii, îmbrăţişă genunchii lui Jurand şi rosti:

—Stăpâne, dacă voinţa ta se va îndeplini, atunci trebuie să-l conducem pe ostatic până la hotar.

—Întocmai! dădu Jurand din cap.

Fulgerele luminau tot mai des ferestrele; furtuna era din ce în ce mai aproape.

Capitolul XXVI

DOI CĂLĂREŢI SE ÎNDREPTAU PRIN VIFORNIŢĂ şi ploaia uneori torenţială spre hotarul Spychówului: Zygfryd şi Tolima. Cel din urmă îl însoţea pe neamţ de teamă să nu-l omoare pe drum ţăranii ce făceau de strajă sau slujitorii de la Spychów, care-l urau şi voiau să se răzbune. Zygfryd călărea fără arme şi nu mai era legat. Furtuna pe care o isca vijelia era deasupra lor. La răstimpuri, când duruia pe neaşteptate tunetul, caii se ridicau în două picioare. Călăreţii înaintau într-o tăcere adâncă printr-o trecătoare, nu o dată atât de aproape unul de altul din cauza locului îngust, încât scara se lovea de scară. Tolima, obişnuit de ani întregi să păzească prinşii, se uita şi acum uneori la Zygfryd cu o privire atentă, ca şi când nu voia să dispară pe neaşteptate, şi tresărea fără voie de fiecare dată, fiindcă avea impresia că ochii teutonului luminează în mohoreală ca ochii unui duh rău sau ai unui strigoi. Îi trecu chiar prin minte să facă semnul crucii asupra lui, dar la gândul că sub semnul sfânt va începe să urle cu glas neomenesc şi preschimbându-se într-o formă scârboasă va începe să clănţăne din dinţi, îl cuprinse o spaimă şi mai mare. Bătrânul războinic care se arunca de unul singur asupra unei mulţimi de nemţi, aşa cum atacă eretele un stol de potârnichi, se temea totuşi de puterile necurate şi nu voia să aibă de-a face cu ele. Ar fi preferat să-i arate pur şi simplu neamţului drumul mai departe şi să se întoarcă, dar îi era ruşine de sine însuşi, aşa că îl conducea până la hotar.

Acolo, când ajunseră la marginea pădurii Spychówului, ploaia conteni şi norii căpătară parcă o lumină galbenă, ciudată. Acum, se vedea mai bine, şi ochii lui Zygfryd îşi mai pierdură din lumina neobişnuită dinainte. Dar atunci se abătu asupra lui Tolima altă dorinţă: „Mi s-a poruncit, îşi zise, să conduc acest câine turbat până la hotar, ceea ce

am şi făcut; dar se cuvine oare să plece fără răzbunare şi pedeapsă acest călău al stăpânului meu şi al copilei lui, n-ar fi oare vrednică şi mai plăcută lui Dumnezeu uciderea lui? Ce-ar fi să-l provoc la luptă pe viaţă şi pe moarte? Adevărat, n-are arme, dar la numai o milă de aici, la curtea lui Warcim, îi va da oricine un paloş sau o suliţă şi mă voi măsura cu el. Cu ajutorul lui Dumnezeu, o să-l dobor, apoi o să-i retez capul şi o să-l îngrop în gunoi!" Aşa se întreba Tolima şi uitându-se cu lăcomie la neamţ, începu să-şi mişte nările, ca şi când ar fi simţit miros de sânge proaspăt.

Şi fu silit să lupte din greu cu această dorinţă, ca să se stăpânească, până când se gândi că Jurand nu îi dăruise viaţa şi libertatea prinsului doar până la hotar, astfel că în acest caz fapta lui vrednică nu i-ar fi folosit la nimic, micşorându-i răsplata cerească, aşa că se înfrână şi oprind calul spuse:

—Uite, aici este hotarul nostru, iar până la al vostru nu mai e mult. Du-te unde vrei şi dacă nu te va răpune căinţa şi trăsnetul lui Dumnezeu nu te va ajunge, din partea oamenilor nu te ameninţă nimic.

După care îşi întoarse calul, iar celălalt îşi continuă drumul cu faţa împietrită, fără să răspundă o vorbă, de parcă nu auzise nimic.

Înaintă mai departe pe un drum acum mai larg, părând cufundat într-un somn adânc.

Furtuna încetase pentru scurtă vreme, ca şi înseninarea cerului. Se întunecă atât de tare, încât credeai că peste lume se lăsase amurgul serii şi norii coborâră aproape deasupra pădurii. Din văzduh se auzea duruitul ameninţător şi parcă mormăitul trăsnetelor ţinute în frâu de îngerul furtunii. Dar fulgerele străluminau mereu cu străluciri orbitoare cerul ameninţător şi pământul înfricoşat, iar atunci se vedea drumul larg, străjuit de pereţii pădurii, şi pe el înaintând călăreţul singuratic pe cal. Zygfryd mergea cu mintea pe jumătate rătăcită,

mistuit de fierbinţeală. Disperarea care-i măcina sufletul după moartea lui Rotgier, crimele săvârşite din răzbunare, grijile, vedeniile îngrozitoare, zvârcolirile înăbuşitoare ajunseseră să-l chinuiască atât de mult, încât se străduia din răsputeri să nu înnebunească, chiar dacă uneori se simţea copleşit. Mai proaspete, truda călătoriei sub supravegherea cehului şi noaptea petrecută în temniţa de la Spychów, şi nesiguranţa viitorului, şi înainte de toate mila aceea supraomenească şi nemaiauzită, care-l înspăimântase pur şi simplu, îl zdruncinaseră cu totul. Câteodată se isca şi se întărea în el acest gând, încât îşi pierdea simţul realităţii şi nu mai ştia ce se petrece cu el, dar după aceea fierbinţeala îi trezea iarăşi o stare de disperare şi pierzanie, simţământul că totul a trecut, s-a stins şi s-a sfârşit, că a ajuns la capăt, că împrejur este numai noapte neagră, şi nimicnicie, şi parcă o prăpastie îngrozitoare încărcată de înfricoşare, către care era musai să meargă totuşi.

—Du-te, du-te! îi şopti deodată la ureche un glas.

Privi înapoi şi zări Moartea. Numai forma scheletului, şezând pe scheletul calului, înainta pe lângă el, albă şi clămpănind din oase.

—Ai ajuns? întrebă teutonul.

—Am ajuns. Vino, vino!

Dar atunci băgă de seamă că din cealaltă parte mai avea încă un însoţitor: scară lângă scară mergea o făptură asemănătoare cu un om, dar cu o faţă neomenească, deoarece avea un cap de animal, cu urechile ciulite, alungit, ascuţit şi acoperit cu o blană neagră.

—Cine eşti tu? strigă Zygfryd.

În loc să-i răspundă, monstrul îşi rânji dinţii şi începu să mârâie surd.

Zygfryd închise ochii, dar auzi şi mai puternic clămpănitul oaselor şi glasul care-i şoptea acelaşi lucru la ureche:

—E timpul! Hai, grăbeşte-te!

Şi-i răspunse:

—Vin îndată!

Dar acest răspuns îi ieşi din gură, ca şi când i-ar fi aparţinând altcuiva.

După aceea, împins parcă de o putere lăuntrică de neînvins, coborî de pe cal şi-i scoase şaua înaltă de cavaler, apoi frâul cu zăbala. Însoţitorii, coborând şi ei, nu-l lăsară nici o clipă singur, şi-l duseră de la mijlocul drumul la marginea pădurii. Acolo, strigoiul negru îi aplecă o creangă şi îl ajută să lege frâul de ea.

—Grăbeşte-te! şopti Moartea.

—Grăbeşte-te! foşniră glasuri din vârfurile copacilor.

Zygfryd, adâncit ca în somn, trecu celălalt capăt al frâului prin cataramă, făcu un laţ şi urcând pe şaua pe care o aşezase mai înainte sub copac, îşi vârî gâtul în legătură.

—Acum împinge şaua!... Aşa! Aa!

Izbită cu piciorul, şaua se rostogoli la câţiva paşi, şi trupul teutonului fără noroc spânzură greu de cracă.

Cât ai clipi din ochi, avu impresia că aude un horcăit înăbuşit şi răguşit, iar strigoiul respingător se aruncă asupra lui, îl legănă şi începu să-i sfâşie pieptul cu dinţii, ca să-l muşte de inimă. Apoi pupilele ce i se stingeau zăriră încă ceva: Moartea se împrăştie într-un nor alburiu care alunecă încet spre el, îl învălui, îl cuprinse, îl înconjură şi-l acoperi în cele din urmă într-un giulgiu de nepătruns.

Abia atunci furtuna se dezlănţui cu o furie nestăpânită. Trăsnetul bubui în mijlocul drumului cu un zgomot asurzitor, de parcă pământul se cutremura din temelii. Întreaga pădure se îndoi sub pala viforniţei. Foşnete, şuierături, urlete, scârţâitul copacilor şi trosnetele ramurilor frânte umplură bungetele pădurii. Valurile de ploaie, mânate de vânt, acoperiră lumea şi doar când se întrerupeau fulgerele sângerii, se putea zări cadavrul lui Zygfryd, zgâlţâit sălbatic de vânt.

A doua zi, pe acelaşi drum, înainta un convoi destul de

numeros. În frunte, mergea Jagienka împreună cu Anulka şi cehul, după ei veneau carele păzite de patru slujitori înarmaţi cu arbalete şi paloşe. Fiecare dintre surugii avea alături o suliţă şi o secure, ca să nu mai pomenim de furcile de fier şi alte unelte de trebuinţă într-o călătorie. Toate acestea erau folositoare pentru a se apăra de fiarele sălbatice, ca şi de cetele de tâlhari, care bântuiau întotdeauna la hotarul teuton şi împotriva cărora i se plângea amarnic marelui maestru Jagiełło, în scrisori şi personal la adunările de la Raciąz.

Având oameni îndemânatici şi arme bune pentru apărare, puteai să nu te temi de ei, aşa că alaiul mergea încrezător în sine şi fără teamă. După furtuna de ieri, urmă o zi foarte frumoasă, proaspătă, liniştită şi atât de senină, încât acolo unde nu era umbră, ochii călătorilor se mijeau de prea multă strălucire. Nici o frunză nu se clintea prin copaci, dar toate erau ude de ploaie şi făceau ape-ape în lumina soarelui.

Printre ácele de pin, picăturile luceau ca nişte diamante. Ploaia torenţială adunase pe drum mici pârâiaşe care curgeau şipotind vesele către locurile mai joase, formând prin gropi băltoace nu prea mari. Prin împrejurimi, peste tot era înrourat, ud şi zâmbitor în lumina dimineţii. În asemenea dimineţi bucuria inunda inimile oamenilor, aşa că surugiii şi slujitorii îngânau încet felurite cântece, mirându-se de tăcerea care domnea printre cei care mergeau în frunte.

Aceştia tăceau, însă, deoarece în sufletul Jagienkăi îşi făcuse loc îngrijorarea. În viaţa ei, se sfârşise ceva şi se frânsese, iar fata, deşi nu prea pricepută în arcanele gândirii, şi care nu ştia să-şi spună limpede ce se petrece în sufletul ei şi ce i se pare, simţea totuşi că tot ce trăise până acum, o dezamăgise, irosindu-se în zadar, că nădejdile i se spulberaseră, cum se împrăştie ceaţa dimineaţa pe câmpuri, că trebuie să renunţe la tot, să lase totul baltă, să uite de toate şi să înceapă o viaţă cu totul nouă. Se mai gândea că deşi voinţa Domnului nu era chiar

atât de rea, ci doar tristă, totuşi nu poate fi alta, în nici un caz atât de bună, cum ar fi putut să fie cea care tocmai se sfârşise.

Şi o jale neţărmurită îi strângea inima după trecutul acela pierdut odată pentru totdeauna şi-i urca în ochi un râu de lacrimi. Dar nu voia să plângă, fiindcă şi fără asta simţea parcă în plus faţă de toată povara care-i apăsa sufletul, şi ruşine. Ar fi preferat să nu plece niciodată de la Zgorzelice, numai să nu se întoarcă acum de la Spychów. Pentru că nu venise aici numai fiindcă nu ştia ce să facă după moartea abatelui, şi nu numai ca Cztan şi Wilk să nu mai aibă motiv să atace Zgorzelice – asta n-o putea nega! Nu! Ştia şi Maćko despre asta, care n-o luase nici el din această pricină, şi în curând o să afle şi Zbyszko. La acest gând, i se îmbujorară obrajii şi amărăciunea îi umplu inima. „Nu am fost destul de mândră, îşi reproşă în sinea ei, iar acum am căpătat ce-am meritat”. Şi la grijă, la viitorul nesigur, la mâhnirea apăsătoare şi la adânca părere de rău se adăugă şi umilinţa.

Dar firul gândurilor negre i-l întrerupse un om care venea din partea opusă. Cehul, care avea grijă de toate, îşi îndemnă calul spre el, iar după arbaleta de pe umăr, tolba de bursuc pentru săgeţi şi penele de gaiţă de la pălărie, îl recunoscu pe pădurar.

—Hei, cine eşti? Stai pe loc! îi strigă ca să fie sigur. Omul se apropie în grabă şi cu faţa îngrijorată, cum o au de obicei cei care vor să anunţe ceva important, strigă:

—Pe marginea drumului, nu departe, atârnă un om spânzurat!

Cehul se întrebă dacă nu cumva asta este isprava tâlharilor şi-l întrebă cu însufleţire:

—Cât de departe de aici?

—La o aruncătură de săgeată. Chiar pe drum.

—Nu e nimeni lângă el?

—Nimeni. Am speriat numai un lup care-l adulmecase. Când auzi de lup, Hlawa se linişti, întrucât asta dovedea că

prin apropiere nu erau oameni şi nici o capcană. În acest timp, Jagienka spuse:

—Vezi ce este!

Hlawa se repezi înainte şi se întoarse după o clipă şi mai repede.

—Zygfryd s-a spânzurat! strigă, oprind calul înaintea Jagienkăi.

—În numele Tatălui, al Fiului şi al Duhului Sfânt! Zygfryd? Cavalerul teuton?

—Chiar el! S-a spânzurat cu frâul!

—Singur?

—Singur, fiindcă şaua e lângă el. Dacă ar fi făcut-o tâlharii, l-ar fi omorât şi i-ar fi luat şaua, pentru că-i de preţ.

—Şi cum o să trecem?

—Să nu trecem pe acolo! începu să strige speriată Anulka. Jagienka se sperie şi ea puţin, crezând că în jurul răposatului sinucigaş se adună o mulţime de duhuri scârboase, dar Hlawa care era mai îndrăzneţ şi nu se temea de nimic, o linişti:

—Oho! Am fost aproape de el, l-am îmboldit cu suliţa şi totuşi nu simt nici un diavol în spinare.

—Nu huli! îl dojeni Jagienka.

—Nu hulesc, răspunse cehul, numai că am încredere în puterea lui Dumnezeu. Totuşi, dacă vă este frică, putem să mergem prin pădure.

Anulka se rugă să ocolească, dar Jagienka, cumpănind o clipă, refuză:

—Ei, nu se cuvine să lăsăm mortul neîngropat! E o faptă creştinească, lăsată de la Domnul Iisus Cristos, e doar şi el un om.

—Da, dar este şi un teuton, şi un călău care s-a spânzurat! Corbii şi lupii o să se ocupe de el.

—Nu vorbi ce nu trebuie! Pentru vinovăţia lui, Dumnezeu îl va osândi; noi, însă, trebuie să ne facem datoria. Nici un necurat nu ne va face rău, dacă vom asculta porunca dumnezeiască.

—Hm, atunci să facem cum doreşti, stăpână, răspunse cehul.

Şi le dădu poruncă slujitorilor, care o îndepliniră cu scârbă şi fără tragere de inimă. Temându-se de Hlawa, puseră mâna pe lopeţi, furci şi topoare, ca să sape groapa şi se depărtară. Cehul îi urmă şi el, ca să le dea pildă, şi închinându-se, tăie cu mâna lui cureaua de care atârna spânzuratul.

Faţa lui Zygfryd se învineţise în bătaia vântului şi arăta îngrozitor, fiindcă avea ochii deschişi şi înspăimântători, iar gura deschisă, trăgându-şi parcă ultima suflare. Săpară deci la repezeală groapa în apropiere şi împinseră trupul în ea cu cozile furcilor, cu faţa în jos, după care, astupând-o, începură să caute pietre, după obicei, ca să le aşeze pe mormântul celui care-şi luase singur viaţa, altminteri ar fi ieşit noaptea, speriindu-i pe drumeţi.

Erau destule pietre şi pe drum, şi printre muşchii din pădure, aşa că deasupra teutonului se înălţă repede o movilă mică, după care Hlawa scobi cu securea în trunchiul pinului o cruce, nu pentru Zygfryd, ci pentru ca duhurile rele să nu se adune în acest loc, apoi se întoarse la convoi.

—Sufletul i-a ajuns în iad, iar trupul în pământ, îi spuse Jagienkăi. Acum, putem să pornim.

Şi porniră. Totuşi, Jagienka rupse în trecere o rămurică de pin şi o aruncă peste pietre, iar toţi ceilalţi urmară pilda stăpânei, pentru că era şi acesta tot un obicei străvechi.

Înaintară mult timp adânciţi în gânduri, cugetând la acest călugăr-cavaler, la pedeapsa de care avusese parte, până când Jagienka rosti:

—De judecata lui Dumnezeu nu scapă nimeni. Şi nu se cuvine să-i zici nici măcar „Să-i fie ţărâna uşoară”, pentru

că nu trebuie să ne fie milă de el.

—Şi aşa ai inimă milostivă, stăpână, fiindcă ai poruncit să fie îngropat, îi răspunse cehul.

Apoi începu să vorbească şovăind:

—Oamenii zic, sau poate că nu oamenii, ci doar vrăjitoarele şi vrăjitorii, că şi cureaua spânzuratului aduce fericirea în toate, dar eu nu am luat frâul lui Zygfryd, fiindcă eu nu aştept de la vrăjitorie norocul Domniei Tale, ci de la puterea Domnului Iisus.

Jagienka nu răspunse nimic deocamdată şi abia după un răstimp, oftând de câteva ori, spuse parcă pentru sine înşişi:

—Ehei, poate că norocul meu este în urma mea, nu înainte!

Capitolul XXVII

ABIA DUPĂ NOUĂ ZILE DE LA PLECAREA Jagienkăi, Zbyszko ajunse la hotarul Spychówului, dar Danusia era atât de aproape de moarte, încât tânărul îşi pierduse nădejdea că va mai ajunge cu ea în viaţă la tatăl ei. Chiar în ziua următoare, când începu să răspundă anapoda la întrebările lui, băgă de seamă că nu numai mintea îi era rătăcită, ci şi trupul îi era atins de o boală, împotriva căreia copila nu mai avusese putere să lupte în timpul robiei, în temniţă, în chinuri şi spaimă neîntreruptă. Se prea poate ca ecourile luptei crâncene pe care Zbyszko şi Maćko o duseseră cu nemţii umpluseră acest pahar de spaimă şi poate că tocmai în clipa aceea o năpădise boala; destul că fierbinţeala n-o mai părăsi din momentul acela până aproape de sfârşitul drumului. Până la un punct fu chiar o împrejurare favorabilă, deoarece prin pădurea îngrozitoare, cu greutăţi nespuse, Zbyszko o duse ca pe o moartă, cu mintea

rătăcită şi fără să ştie nimic de ea. După ce se sfârşi pădurea, când intrară în lumea „Domnului”, trecând printre aşezările ţăranilor şi ale şlahticilor, truda şi primejdiile luară sfârşit. Oamenii, aflând că duc cu ei o copilă de-a lor, smulsă din mâinile teutonilor şi pe deasupra fiica faimosului Jurand, despre care. „cobzarii” cântau atâtea cântece prin târguri, pe la curţi şi prin colibe, se întreceau să-i slujească şi să-i ajute. Le aduceau provizii şi cai. Toate uşile le erau deschise. Zbyszko nu mai avea nevoie s-o ducă pe Danusia în leagăn între doi cai, fiindcă tineri puternici o cărau pe targă dintr-un sat în altul cu mare grijă şi uşor, de parcă ar fi purtat cine ştie ce lucru sfânt. Femeile o înconjurau cu cea mai mare duioşie şi grijă. Bărbaţii, ascultând povestirile despre suferinţele ei, scrâşneau din dinţi şi nu puţini îşi îmbrăcau zalele, puneau mâna pe paloş, pe topor sau pe suliţă şi-l urmau pe Zbyszko mai departe, ca să se răzbune „cu vârf şi îndesat”, pentru că răzbunarea dinte pentru dinte nu li se mai părea de ajuns.

Dar Zbyszko nu se gândea în clipa aceea la răzbunare, ci doar la Danusia. Trăia între o clipă de speranţă, atunci când bolnava se simţea mai bine, şi disperarea surdă, când starea ei se înrăutăţea vizibil. Nu se mai putea amăgi singur. Câteodată, la începutul călătoriei, îi trecea prin minte gândul superstiţios că poate acolo, pe cărări neumblate, îi însoţeşte Moartea şi aşteaptă numai clipa potrivită, ca să se arunce asupra Danusiei şi să-i soarbă ultima picătură de viaţă din ea. Aceste vedenii sau mai degrabă presimţiri se năpusteau asupra lui mai ales în nopţile întunecoase şi erau atât de clare, că nu o dată îl cuprindea o dorinţă disperată să se întoarcă, să provoace Moartea cum se provoacă un cavaler şi să lupte cu ea până la ultima răsuflare. Dar către sfârşitul drumului, era şi mai rău, întrucât simţea Moartea nu în urma convoiului, ci înăuntrul lui, într-adevăr nevăzută, dar atât de aproape, că-l înfiora răsuflarea-i îngheţată. Acum înţelegea că împotriva acestui vrăjmaş nu au nici o putere bărbăţia,

braţul vânjos şi paloşul, aşa că era silit să-i lase pradă fără luptă cea mai scumpă fiinţă.

Simţământul acesta era cel mai greu de suportat, pentru că se unea cu el părerea de rău, neînfrânată ca vijelia şi adâncă la fel ca marea. Cum să nu geamă sufletul lui Zbyszko, cum să nu se zvârcolească de durere când, privind la dragostea lui, îi spunea cu anume reproş fără să vrea: „De aceea te-am îndrăgit, de aceea te-am găsit şi te-am luat înapoi, ca să te acopăr cu pământ şi să nu te mai văd niciodată?” Şi spunându-i aşa, se uita la obrajii ei înfloriţi de fierbinţeală, la ochii ei tulburi şi iarăşi o întreba: „O să mă părăseşti? Nu-ţi pare rău? Preferi să fii fără mine decât cu mine?” Şi atunci credea că îşi pierde şi el minţile, iar pieptul parcă i se umfla asemenea unui plâns uriaş, dureros, care nu putea răbufni, fiindcă ea îi oprea ieşirea, şi simţea parcă o răutate, o mânie pe forţa asta nemiloasă care se înverşunase, oarbă şi rece, pe această copilă fără vină. Dacă teutonul ameninţător s-ar fi aflat în clipa aceea în convoi, l-ar fi sfâşiat ca un animal sălbatic.

Ajungând la conacul din pădure, vru să se oprească, dar acolo era pustiu primăvara. De la străjeri, mai află că prinţul şi soţia lui plecaseră la fratele Ziemowit de Płock. Renunţă aşadar să se mai ducă la Varşovia, unde medicul curţii ar fi putut s-o ajute pe bolnavă. Trebuia să meargă mai departe până la Spychów, ceea ce era îngrozitor, deoarece avea impresia că totul se sfârşeşte şi nu-i va putea duce lui Jurand decât un trup fără viaţă.

Dar tocmai când mai avea câteva ceasuri până la Spychów, o rază de speranţă îi lumină inima. Obrajii Danusiei începură să pălească, ochii i se limpeziră puţin, răsuflarea nu-i mai era atât de şuierătoare şi de gâfâită. Zbyszko observă numaidecât şi după un timp, opri la ultimul popas, ca bolnava să se poată odihni în linişte. Erau la vreo milă de Spychów, departe de locuinţele oamenilor, pe drumeagul îngust dintre câmpuri şi luncă. Doar un păr sălbatic din apropiere îi apăra de soare, aşa că se opriră sub ramurile lui. Descălecând, slujitorii

deshămară caii, ca să ciupească mai uşor câte un fir de iarbă. Cele două femei luate s-o slujească pe Danusia şi flăcăii care o purtau, istoviţi de drum şi de căldură, se întinseră la umbră şi adormiră; doar Zbyszko mai veghea lângă targă şi aşezându-se aproape, pe rădăcinile părului, nu-şi mai lua ochii de la bolnavă.

Dar ea zăcea în tihna de după-amiază, liniştită şi cu pleoapele coborâte. Lui Zbyszko i se părea totuşi că nu doarme. Într-adevăr, când la celălalt capăt al luncii, un ţăran care cosea fân se opri şi începu să-şi ascută coasa cu gresia, tresări uşor şi deschise ochii o clipă, după care îi închise la loc; răsuflarea, parcă mai adâncă, îi ridica pieptul mai mult, iar din gură îi ieşi o şoaptă abia auzită:

—Miroase a flori…

Erau primele cuvinte rostite cu mintea întreagă şi fără fierbinţeală de la începutul călătoriei, întrucât de pe lunca încălzită de soare, adierile aduceau într-adevăr o mireasmă puternică în care se simţea şi fân, şi miere, şi tot felul de ierburi. De aceea, la gândul că bolnava îşi recapătă cunoştinţa, inima lui Zbyszko tresăltă de bucurie. În primul moment, vru să i se arunce la picioare, dar temându-se să n-o sperie, se stăpâni, îngenunche doar lângă targă şi aplecându-se deasupra ei, începu s-o cheme încet:

—Danusia! Danusia!

Iar ea deschise iarăşi ochii, un răstimp privi la el, după care zâmbetul îi lumină faţa şi la fel ca mai înainte în coliba smolarilor, dar cu mintea mult mai limpede, îi pronunţă numele:

—Zbyszko…

Şi încercă să întindă mâinile către el, dar nu izbuti din cauza slăbiciunii prea mari; el, în schimb, o luă în braţe cu inima inundată de fericire, de parcă voia să-i mulţumească pentru bunătatea ei nespusă.

—Te-ai trezit! îi spuse. O, slavă Domnului…

Apoi nu mai putu să vorbească şi un răstimp priviră unul la altul în tăcere. Liniştea câmpurilor era tulburată

doar de adierile înmiresmate dinspre lunca întinsă, care foşnea în frunzişul părului, ţârâitul cosaşilor prin iarbă şi cântecul îndepărtat şi nu prea clar al ţăranului care cosea.

Danusia continua să-l privească tot mai trează şi nu înceta să zâmbească, asemenea unui copil care visează un înger. Totuşi, treptat, în ochii ei se răsfrânse parcă mirarea.

—Unde mă aflu?... întrebă.

Atunci, din gura lui răbufni un adevărat roi de cuvinte, întrerupte de bucurie:

—Eşti lângă mine! Aproape de Spychów! Mergem acasă la tata. Suferinţa ta a luat sfârşit! Of, Danusia mea dragă! Danuśka! Cât te-am căutat până te-am găsit. Nu mai eşti în puterea nemţilor. Nu te teme! Ajungem îndată la Spychów. Ai fost bolnavă, dar Domnul Iisus a avut milă! Cât am mai suferit, cât am mai plâns! Danuśka!... Acum, e bine!... O să fii mereu fericită. Ehe, cât te-am căutat!... Cât am umblat!... Of, Dumnezeule atotputernic!

Şi răsuflă adânc, aproape gemând, ca şi când şi-ar fi eliberat pieptul de toată povara apăsătoare...

Danusia zăcea liniştită, amintindu-şi şi chibzuind ceva, iar în cele din urmă, întrebă:

—Tu nu m-ai uitat?

Şi două lacrimi, strângându-se între gene, îi şiroiră încet pe obraji şi pe pernă.

—Eu, să te uit!? exclamă Zbyszko.

În acest strigăt înăbuşit era mai multă putere decât în cele mai mari jrăminte şi blesteme, fiindcă o iubise întotdeauna din tot sufletul, iar de când o regăsise, îi devenise mai scumpă decât lumea întreagă.

Dar între timp, se aşternu din nou tăcerea; numai în depărtare ţăranul încetă să mai cânte şi se apucă iarăşi să-şi ascută coasa.

Buzele Danusiei începură iarăşi să se mişte, dar şoapta era atât de înceată, că Zbyszko abia putu s-o desluşească,

deci se aplecă şi întrebă:

—Ce spui, draga mea?

Iar ea repetă:

—Miroase a flori…

—Pentru că suntem pe marginea luncii, răspunse, dar o să plecam îndată mai departe. La tata, care a scăpat şi el din robie. Şi o să fii a mea până la moarte. Auzi ce-ţi spun şi mă înţelegi?

Deodată tresări înfiorat de nelinişte, întrucât băgă de seamă că faţa ei păleşte tot mai mult şi se acoperă de broboane dese de sudoare.

—Ce ai? o întrebă înfricoşat. Şi simţi părul făcându-i-se măciucă în vârful capului şi frigul pătrunzându-i oasele.

—Ce ai? Hai, spune-mi! repetă.

—E întuneric! şopti.

—Întuneric? Soarele străluceşte şi tu zici că-i întuneric? o întrebă cu glasul gâtuit. Mai adineauri vorbeai cu rost! Pentru numele lui Dumnezeu, spune măcar o vorbă!

Danusia continuă să-şi mişte buzele, dar nu se mai auzi nimic. Zbyszko ghici doar că-i pronunţă numele şi-l cheamă. Apoi mâinile ei slăbite începură deodată să tremure şi să se mişte pe chilimul cu care era învelită. Dar totul nu dură decât o clipă. N-avea rost să se mai amăgească, era pe moarte!

Cuprins de disperare şi înfricoşat, începu s-o implore, ca şi când rugămintea lui ar fi putut avea vreun rezultat:

—Danuśka! O, Iisuse milostiv!… Aşteaptă măcar până ajungem la Spychów! Aşteaptă! O, Iisuse! Iisuse! Iisuse!

La strigătele lui, femeile se treziră şi veniră în fugă slujitorii care erau cu caii pe luncă. Înţelegând de la prima aruncătură de ochi ce se petrece, îngenunchează cu toţii şi începură să se roage într-un glas.

Adierile vântului încetară, frunzişul părului îşi conteni foşnetul şi doar cuvintele rugăciunii răsunau în tăcerea

adâncă a câmpurilor.

Înainte de sfârşitul litaniei, Danusia mai deschise ochii încă o dată, vrând parcă să se uite pentru ultima dată la Zbyszko şi la lumina Soarelui, după care se cufundă deodată în somnul de veci.

*

Femeile îi închiseră pleoapele, apoi se duseră să culeagă flori de pe luncă. Slujitorii le urmară şi se împrăştiară mergând în soare şi prin iarba deasă, asemenea cu duhurile câmpului, aplecându-se mereu şi bocind, fiindcă inima le era plină de milă şi de jale. Zbyszko îngenunche la umbră, lângă targă, cu capul pe genunchii Danusiei, fără să facă şi să spună nimic, de parcă era mort, iar ei umblau prin apropiere, când mai aproape, când mai departe, rupând calcea calului, aurie, şi clopoţei, lipicioşi, trandafirii, şi drobiţe albe mirosind a miere. Prin gropile jilave găsiră şi crini de câmp, iar pe mejdina ogoarelor, grozamă. Când îşi umplură braţele cu flori, înconjurară targa şi se apucară s-o împodobească. Acoperiră aproape în întregime cu flori trupul răposatei, lăsându-i liberă doar faţa care, între clopoţei şi crini, albea tăcută, alinată de somnul nedormit, împăcată şi pur şi simplu angelică.

Până la Spychów nu mai era nici măcar o milă, astfel că după un timp, când tristeţea şi durerea li se scurseră odată cu lacrimile, ridicară targa şi porniră spre pădurea de la care începeau pământurile lui Jurand.

Slujitorii aduceau caii în urma convoiului. Zbyszko purta targa singur, iar femeile, încărcate de buchete de verdeaţă şi de flori, cântau în frunte litanii, şi aşa înaintau încet prin lunca verde şi ogoarele cenuşii asemenea unei procesiuni îndoliate.

Pe cerul albăstrui nu era nici un nor şi lumea întreagă se încălzea în lumina aurie a soarelui.

Capitolul XXVIII

În cele din urmă, ajunseră cu trupul fără viaţă la pădurea de la Spychów, la marginea căreia străjuiau ziua şi noaptea slujitorii înarmaţi ai lui Jurand. Unul dintre ei fugi să-i ducă vestea bătrânului Tolima şi preotului Kaleb. Câţiva călăuziră convoiul pe drumul cotit şi adânc la început, apoi larg prin pădure, până la locul unde codrul se sfârşea şi începeau mlaştinile întinse şi noroioase, pline de păsăret de baltă, dincolo de care, pe o colină uscată, se înălţa cetăţuia Spychów. Îşi dădură seama de îndată că ştirea tristă despre ei ajunsese înaintea lor la Spychów, deoarece abia ieşiră din umbra pădurii şi auziră bătaia clopotului de la capela cetăţuii. După aceea, zăriră de departe venind spre ei o ceată mare de oameni, alcătuită din bărbaţi şi femei. Când se apropiară la două, trei aruncături de săgeată, puteau să le deosebească şi feţele. În frunte, păşea însuşi Jurand susţinut de Tolima şi de toiagul său. Era lesne de recunoscut după statura uriaşă, găvanele roşii în locul ochilor şi părul alb care-i cădea până pe umeri. Alături mergea cu crucea în mână şi în cămaşa albă deasupra, preotul Kaleb. În urma lor, purtau steagul cu însemnele lui Jurand războinicii lui înarmaţi, după care veneau femeile căsătorite, cu coroniţe pe cap şi fecioarele cu părul cânepiu. Mulţimea era urmată de un car în care aveau să aşeze osemintele.

Zbyszko, când îl văzu pe Jurand, dădu poruncă să se pună jos targa pe care o adusese singur, apoi, înaintând spre el, începu să strige cu glasul durerii nemărginite şi al disperării:

—Am căutat-o până am găsit-o şi am luat-o înapoi, dar ea l-a preferat pe Dumnezeu în loc să se întoarcă la Spychów!

Durerea îl doborî cu totul, deoarece căzând la pieptul lui Jurand, îi îbrăţişă gâtul cu braţele şi începu să geamă:

—O, Iisuse! o, Iisuse! Iisuse!

La această privelişte, se răzvrătiră inimile slujitorilor de la Spychów şi începură să bată cu suliţele în scuturi,

neştiind cum să-şi arate altfel durerea şi dorinţa de răzbunare. Femeile începură să bocească şi îşi duseră năframele la ochi sau îşi acoperiră capul, jelind pe rând din toate puterile:

„Hei! Doamne! Doamne! Tu faci nuntă, şi noi te plângem. Moartea te-a cosit şi mi te-a luat!”

Altele, lăsându-şi capul pe spate şi cu ochii închişi, continuau:

„O, rău ţi-a fost aici cu noi, floricica mea? Ţi-ai lăsat tatăl în doliu şi tu te duci în palatul ceresc!”

Iar câteva îi reproşară răposatei că nu i-a fost milă de tata şi l-a lăsat orfan şi în lacrimi. Plânsul şi jalea lor erau pe jumătate cântec, căci aşa ştiu oamenii din popor să-şi arate simţămintele.

Jurand îl îndepărtă pe Zbyszko şi întinse toiagul în semn că vrea să meargă la Danusia. Atunci, Tolima şi Zbyszko îl apucară de braţe şi-l duseră la targă, iar el îngenunche alături, îşi trecu mâna peste trupul fără viaţă de la frunte până la mâinile încrucişate pe piept şi îşi aplecă de câteva ori capul, vrând parcă să spună că ea este, Danusia lui, nu altcineva şi că îşi recunoaşte copila. După aceea, o îmbrăţişă cu un braţ, pe celălalt, fără palmă, îl ridică spre cer, iar cei de faţă înţeleseră şi de astă dată această plângere mută înaintea lui Dumnezeu, mai puternică decât orice cuvinte. Zbyszko, căruia îi înţepenise iarăşi faţa după izbucnirea dinainte, îngenunche tăcut de cealaltă parte, ca o statuie de piatră, şi împrejur încremeni totul, încât se mai auzea doar ţârâitul cosaşilor şi zborul muştelor. În sfârşit, preotul Kaleb îi stropi cu apă sfinţită pe Danusia, pe Zbyszko şi Jurand, apoi începu *Requiem aeternum*[1]. După sfârşitul cântecului, se rugă multă vreme cu voce tare şi oamenii avură impresia că ascultă glasul unui proroc ce implora ca suferinţa copilei nevinovate să fie picătura care umple paharul nedreptăţii şi anunţă ziua judecăţii, a pedepsei, a mâniei şi a înfrângerii.

Apoi porniră cu toţii spre Spychów, dar n-o mai puseră

1 Veşnica pomenire (lb. lat.).

pe Danusia în car, ci o purtară înaintea convoiului, pe targa împodobită. Clopotul care nu încetase să bată, părea să-i cheme şi să-i poftească la el, iar ei mergeau cântând pe întinderea largă, sub aura uriaşă a amurgului, ca şi când răposata îi călăuzea într-adevăr spre veşnica lumină. Se însera şi cirezile se întorceau de pe câmpuri, când ajunseră. Capela în care fură aşezate osemintele strălucea de făclii şi lumânări aprinse. Din porunca preotului Kaleb, şapte fecioare aveau să îngâne pe rând litanii lângă răposată până în zori. Până în zori stătu şi Zbyszko lângă Danusia, şi dimineaţa el însuşi o aşeză în sicriul pe care meşterii dulgheri îl ciopliseră în timpul nopţii din lemn de stejar, scobindu-i în capac, în dreptul capului, o ferestruică de chihlimbar auriu.

Jurand nu luă parte la acest ritual, fiindcă se întâmplau lucruri ciudate cu el. Îndată după ce se întoarseră acasă, îşi pierdu puterea picioarelor, iar când îl aşezară pe pat, nu mai putu să se mişte şi nu mai ştiu unde se află. În zadar preotul Kaleb îi vorbi, în zadar îl întrebă ce are; nu auzea şi nu mai înţelegea nimic şi zăcând cu faţa în sus, îşi ridica pleoapele peste ochii goi şi zâmbea cu chipul străluminat şi fericit, iar uneori îşi mişca buzele, ca şi când vorbea cu cineva. Preotul şi Tolima înţelegeau că vorbeşte şi râde cu fiica lui. Îşi mai dădeau seama şi că este pe moarte şi îşi vede cu ochii sufletului propria fericire veşnică, dar aici greşeau, întrucât el, nesimţitor şi surd la toate, zâmbi aşa săptămâni întregi, iar Zbyszko, când plecă în cele din urmă să-l răscumpere pe Maćko, îl lăsă încă în viaţă.

Capitolul XXIX

După înmormântarea Danusiei, Zbyszko nu se îmbolnăvi ca să zacă la pat, dar sufletul îi era pustiit. La început, în primele zile, nu-i era chiar atât de rău: mergea, discuta despre soţia răposată, îl vizita pe Jurand şi îşi

petrecea destul timp cu el. Îi povesti şi preotului despre robia lui Maćko şi se sfătuiră amândoi să-l trimită în Prusia şi la Malborg pe Tolima, ca să afle unde se găseşte Maćko şi să-l răscumpere, plătind şi pentru Zbyszko preţul hotărât cu Arnold von Baden şi fratele lui. În pivniţele de la Spychów nu lipsea argintul pe care Jurand la vremea potrivită îl câştigase sau îl cucerise, aşadar, preotul presupunea că teutonii, după ce-şi vor primi banii, îl vor elibera lesne pe bătrânul cavaler şi nu vor mai pretinde să se înfăţişeze şi Zbyszko în persoană.

— Du-te la Płock, îi spuse preotul Kaleb lui Tolima înainte de a pleca la drum, şi ia de la prinţ o scrisoare de liberă trecere. Altminteri, orice comtur te va jefui şi întemniţa numaidecât.

— Păi, doar îi cunosc, răspunse bătrânul Tolima. Ei se pricep să-i înşele chiar pe cei care vin cu scrisori de trecere.

Şi plecă. În curând, însă, preotul Kaleb regretă că nu-l trimisese chiar pe Zbyszko. Se temea într-adevăr că în primele clipe de durere, tânărul nu va putea să se descurce cum trebuie ori poate că va răbufni împotriva nemţilor şi îşi va pune viaţa în primejdie; mai ştia de asemenea că-i va fi greu să plece de lângă sicriul soţiei iubite cu jalea în suflet, orfan şi imediat după o călătorie atât de lungă şi dureroasă, pe care o făcuse de la Gotteswerder până la Spychów. Totuşi, după aceea regretă că ţinuse socoteala de toată acestea, deoarece Zbyszko se simţea din ce în ce mai rău cu fiecare zi care trecea. Până la moartea Danusiei trăise într-o trudă neîntreruptă, într-o încordare continuă a tuturor puterilor; se dusese la marginea lumii, luptase, îşi redobândise soţia, străbătuse păduri neumblate şi deodată totul se sfârşise, ca printr-o lovitură de paloş, şi rămăsese numai amintirea că totul fusese în zadar, că osteneala-i fusese fără folos şi că trecuseră toate într-adevăr, dar odată cu ele trecuse şi o parte din viaţă, se spulberaseră speranţa şi binele,

dispăruse dragostea şi nu mai rămăsese nimic. Fiecare trăieşte cu ziua de mâine, fiecare tinde spre ceva şi plănuieşte ceva pentru viitor, dar lui Zbyszko ziua de mâine îi devenise indiferentă. Cât despre viitor, avea simţământul pe care-l avusese Jagienka atunci când, plecând de la Spychów, spusese: „Fericirea mea este în urma, nu înaintea mea". Pe de altă parte, în sufletul lui acest simţământ de părăsire, de pustiire şi suferinţă izvora dintr-o durere uriaşă şi jale tot mai adâncă după Danusia. Părerea de rău îl cuprindea, îl lua în stăpânire şi totodată se întărea în el mereu, astfel că în cele din urmă, în inima lui Zbyszko nu mai lăsă nici un locşor pentru nimic altceva. Aşa că se gândea numai la ea şi o hrănea întruna, şi trăia doar prin ea, nesimţitor la orice altceva, închis în el, adâncit parcă pe jumătate în somn, neavând habar de ce se petrece în jurul lui. Toate puterile sufletului şi ale trupului, vioiciunea lui de altădată şi bărbăţia intraseră într-o stare de somnolenţă. În privire şi în mişcări se vedea acum moleşeala unui bătrân. Zile şi nopţi întregi stătea fie în pivniţă, alături de sicriul Danusiei, fie se încălzea pe prispă în ceasurile amiezii la lumina soarelui. Câteodată uita cu totul de sine, încât nu mai răspundea nici la întrebări. Preotul Kaleb, care ţinea la el, începu să se teamă ca durerea aceea să nu-i frângă inima, cum roade rugina fierul, şi se gândea cu tristeţe că poate era mai bine, dacă-l trimitea pe Zbyszko fie şi la cavalerii teutoni cu răscumpărarea. „Trebuie, îi spuse ajutorului său cu care discuta despre grijile sale în lipsa altcuiva, ca vreo întâmplare să-l zgâlţâie cum zgâlţâie viforul un copac, pentru că altfel s-ar putea să-şi piardă minţile cu totul". Ajutorul îl sprijini cu înţelepciune, spunându-i şi el altă pildă: dacă-ţi rămâne un os în gât, cel mai bine e să-ţi dea cineva cu pumnul în grumaz.

De întâmplat, însă, nu se întâmplă nimic; în schimb, după câteva săptămâni, sosi pe neaşteptate cavalerul de Lorche. Vederea lui îl cutremură pe Zbyszko, deoarece îi aduse aminte de plecarea în Samogiţia şi de întoarcerea

Danusiei. Chiar de Lorche nu şovăi câtuşi de puţin să vorbească despre amintiri atât de dureroase. Dimpotrivă, aflând de nenorocirea lui Zbyszko se duse îndată să se roage împreună cu el la sicriul Danusiei, discută fără încetare despre ea, apoi fiind pe jumătate menestrel, compuse un cântec despre ea, pe care îl cântă noaptea la lăută la gratiile pivniţei cu atâta durere şi duioşie, că Zbyszko, deşi nu înţelegea cuvintele, impresionat numai de melodie, izbucni într-un plâns care nu încetă până în zori.

Dar după aceea, epuizat de acest plâns, de jale şi neodihnă, căzu într-un somn lung, dar când se trezi, durerea îi mai trecuse odată cu lacrimile, fiindcă era mai vioi decât cu câteva zile în urmă şi privea viitorul cu mai multă încredere. Se arată foarte bucuros de venirea lui de Lorche şi după ce îi mulţumi că trecuse pe la el, începu să-l întrebe de unde aflase de nefericirea lui.

Acesta îi răspunse cu ajutorul preotului Kaleb că aflase de moartea Danusiei abia la Lubawa de la bătrânul Tolima, pe care-l văzuse în lanţuri la comturul de acolo, dar şi aşa tot ar fi venit la Spychów ca să se predea în stăpânirea lui Zbyszko.

Vestea despre întemniţarea lui Tolima făcu o impresie adâncă asupra lui Zbyszko şi a preotului. Îşi dădură seama că pierduseră răscumpărarea, întrucât nu era nimic mai greu pe lume decât să smulgi din mâinile teutonilor banii odată jefuiţi. În această împrejurare, trebuia să ducă răscumpărarea a doua oară.

—Vai mie! strigă Zbyszko. Bietul meu unchi aşteaptă acolo şi crede că l-am uitat! Musai să mă grăbesc să plec la el.

Apoi se întoarse către cavalerul de Lorche:

—Ştii cum s-a întâmplat? Ştii că se află în mâinile teutonilor?

—Ştiu, răspunse de Lorche, pentru că l-am văzut la Malborg şi de aceea am venit şi eu aici.

În acest timp, preotul Kaleb începu să se vaiete:

—N-am procedat bine, dar nimeni n-a avut minte… M-am aşteptat la mai mult de la Tolima. De ce nu s-a dus la Płock şi a intrat în ţinutul acestor tâlhari fără scrisoare de liberă trecere?

Dar de Lorche înălţă din umeri:

—Ce le pasă lor de scrisori? Păi nu prinţul de Płock, ca şi al vostru de aici, suferă atâtea nedreptăţi din partea lor? La hotar, au loc încălcări şi încăierări mereu, că nici ai voştri nu-i iartă. Fiecare comtur, ba, chiar fiecare primar face ce-i place, iar în lăcomie se întrec unul pe altul…

—Tocmai de aceea Tolima trebuia să se ducă la Płock.

—Aşa a şi vrut să facă, dar au pus mâna pe el într-o noapte la hotar. L-ar fi omorât dacă nu le-ar fi spus că duce bani pentru comturul din Lubawa. Asta l-a scăpat, dar acum şi comturul o să pună martori că Tolima a spus-o cu gura lui.

—Şi unchiul Maćko cum o duce, e sănătos? Nu-i ameninţă viaţa acolo? întrebă Zbyszko.

—E sănătos, răspunse de Lorche. Acolo sunt mai îndârjiţi împotriva „regelui” Witold şi a acelora care-i ajută pe samogiţieni şi mai mult ca sigur că l-ar fi căsăpit pe bătrânul cavaler, dacă nu le-ar fi părut rău de răscumpărare. Fraţii von Baden îl apără şi ei din aceeaşi pricină, iar sfatul are în vedere viaţa mea, căci dacă ar sacrifica-o, şi i-ar pune în cap pe cavalerii din Flandria, din Geldria şi din Burgundia… Ştii doar că sunt rudă cu graful de Geldria.

—Păi, cum poate fi vorba de viaţa ta? îl întrerupse Zbyszko mirat.

—Pentru că eu sunt prinsul tău. La Malborg, le-am spus aşa: „Dacă voi o să-l răpuneţi pe cavalerul de Bogdaniec, tânărul o să mă răpună pe mine…”

—N-o să te răpun, aşa să-mi ajute Dumnezeu!

—Ştiu că n-o să mă răpui, dar ei se tem şi asta îl ţine în viaţă pe Maćko. Mi-au spus că şi tu eşti ostatic, fiindcă fraţii von Baden ţi-au dat drumul pe cuvântul de onoare, aşa că nu e nevoie să mă înfăţişez aici. Dar eu le-am răspuns că atunci când m-ai luat în robie, erai liber. Aşa că iată-mă! Câtă vreme sunt în mâinile tale, ei n-o să vă facă nimic, nici ţie, nici lui Maćko. Tu plăteşte-le răscumpărarea fraţilor von Baden, iar pentru mine cere-le de două sau de trei pe atâta. Sunt siliţi să plătească. O spun nu pentru că m-aş socoti mai însemnat, ci ca să-i pedepsesc pentru lăcomia lor, pe care o dispreţuiesc. Aveam cu totul altă părere despre ei, dar acum mi-e scârbă de ei şi de ospeţia lor. O să plec în Ţara Sfântă să caut primejdii acolo, pentru că nu mai vreau să-i slujesc pe ei.

—Poţi să rămâi şi la noi, Domnia Ta, îi propuse preotul Kaleb. Cred că aşa o să şi faci, fiindcă nu-i văd pe ei să plătească pentru Domnia Ta.

—Dacă n-o să plătească ei, o să plătesc eu însumi, răspunse de Lorche! Am venit aici cu o ceată bunicică, am şi care de povară şi ajunge ce am în ele…

Preotul Kaleb îi repetă lui Zbyszko aceste cuvinte, la care Maćko n-ar fi rămas nesimţitor, dar lui Zbyszko, mai tânăr, nu-i păsa de avere şi zise:

—Pe onoarea mea, nu va fi aşa cum spui. Mi-ai fost ca un frate şi un prieten, aşa că n-o să primesc răscumpărare de la tine.

După care se îmbrăţişară, simţind că prietenia lor sporise cu încă un nod. De Lorche zâmbi, însă, şi spuse:

—Bine. Numai să nu afle nemţii de asta, altminteri o să se târguiască pentru Maćko. Dar trebuie să plătească, de teamă că altfel voi spune pe la toate curţile şi printre cavaleri că poftesc şi chipurile se arată bucuroşi de

oaspeţi, dar când cade vreunul în robie, uită de el. Iar Ordinul are mare nevoie de oameni, fiindcă se teme de Witold şi chiar mai mult de polonezi şi de regele lor.

—Atunci rămâne aşa, încuviinţă Zbyszko, tu ai să rămâi aici sau oriunde vrei în Mazowsze, iar eu o să plec la Malborg după unchiul meu şi mă voi arăta grozav de încrâncenat împotriva ta.

—Pe Sfântul Jerzy, aşa să faci! se bucură de Lorche. Dar ascultă mai întâi ce vreau să-ţi spun. La Malborg, se vorbeşte că o să vină la Płock regele Poloniei şi o să se întâlnească acolo sau undeva la hotar cu maestrul. Cavalerii teutoni îşi doresc tare mult asta, deoarece vor să afle dacă regele îl va ajuta pe Witold, în caz că acesta le va declara război pentru Samogiţia. Hm, sunt vicleni ca nişte şerpi, dar şi-au găsit naşul cu Witold. Ordinul se teme şi el, întrucât nu se ştie niciodată ce gândeşte şi ce-o să facă: „Ne-a dăruit Samogiţia, se vorbeşte la sfat, dar prin ea ne ţine mereu sabia deasupra capului”. „E destul să rostească un cuvânt şi răscoala e gata!” Aşa şi este. Trebuie să mă duc odată la curtea lui. Poate se întâmplă să lupt în arenă, iar afară de asta, am auzit că şi femeile de acolo sunt adesea de o frumuseţe îngerească.

—Domnia Ta, ai vorbit de venirea regelui polonez la Płock? îl întrerupse preotul Kaleb.

—Aşa este. Zbyszko trebuie să se alăture curţii regale. Maestrul vrea să-l câştige pe rege de partea lui, aşa că n-o să-i refuze nimic. Ştiţi că la ananghie nimeni nu se pricepe să se arate mai umil decât teutonii. Ajunge ca Zbyszko să intre în alaiul regelui şi să-şi ceară dreptul lui, vorbind cât poate de tare împotriva nedreptăţii ce i se face. Altfel îl vor asculta faţă de rege şi de cavalerii de la Cracovia, care sunt vestiţi în toată lumea şi ale căror sentinţe sunt

cunoscute printre cavaleri.

—E un sfat grozav, pe Crucea lui Iisus! exclamă preotul.

—Aşa-i, întări de Lorche. Iar prilejurile nu vor lipsi. Am auzit la Malborg că vor fi ospeţe şi turniruri, întrucât oaspeţii străini vor neapărat să-şi măsoare puterile în luptă cu cavalerii regelui. Pentru Dumnezeu, vrea să vină şi cavalerul Jan de Aragon, cel mai mare din toată creştinătatea. Nu ştiţi? Se pare că el i-a trimis mănuşa tocmai din Aragonia lui Zawisza al vostru, ca să nu se mai spună pe la curţi că mai are vreun egal pe lume.

Venirea cavalerului de Lorche, vederea lui şi întreaga discuţie îl scoaseră atât de mult pe Zbyszko din amorţeala aceea dureroasă în care era cufundat mai înainte, încât îi ascultă noutăţile cu interes. Despre Jan de Aragon ştia, fiindcă pe atunci era datoria oricărui cavaler să cunoască şi să ţină minte numele tuturor războinicilor vestiţi, iar faima nobilimii aragoneze, îndeosebi a acelui Jan, înconjurase lumea întreagă. Nici un cavaler nu-i ţinuse piept niciodată în arenă, iar maurii o luau la sănătoasa numai când îl vedeau în armură, de aceea se răspândise pretutindeni părerea că el este cel dintâi în toată creştinătatea.

Astfel că la auzul veştii despre el, în Zbyszko se trezi sufletu-i viteaz de cavaler şi începu să-l întrebe în amănunt:

—L-a provocat la duel pe Zawisza Czarny?

—Cred că s-a împlinit un an de când a venit mânuşa lui şi de când Zawisza i-a trimis-o pe a lui.

—Atunci Jan de Aragon va veni sigur.

—Nu se ştie dacă va veni sigur, dar aşa se zvoneşte. Teutonii l-au poftit de mult.

—Dă, Doamne, să văd şi eu asemenea lucruri!

—Să dea Dumnezeu! se rugă şi de Lorche. Chiar dacă

Zawisza ar fi învins, ceea ce se poate întâmpla, va fi o mare cinste pentru el că l-a provocat un astfel de cavaler, ba, chiar pentru tot poporul vostru.

—O să mai vedem! rosti Zbyszko. Eu zic doar atât: dă, Doamne, să fiu şi eu de faţă.

—Şi eu la fel.

Totuşi, dorinţa lor nu avea să se împlinească de astă dată, deoarece vechile cronici amintesc că duelul lui Zawisza cu faimosul Jan de Aragon a avut loc cu peste zece ani mai târziu la Perpignan, unde, în prezenţa împăratului Zygmunt, a papei Benedict al XIII-lea, a regelui Aragonului şi a multor prinţi şi cardinali, Zawisza Czarny de Garbów l-a doborât de pe cal de la prima lovitură de suliţă pe potrivnicul său, obţinând o biruinţă vestită. În acest timp, Zbyszko şi de Lorche se bucurau în inima lor că, deşi Jan de Aragon n-avea să vină, vor vedea isprăvi cavalereşti de pomină, fiindcă în Polonia nu lipseau adversari cu prea puţin mai prejos decât Zawisza, iar printre oaspeţii teutonilor se găseau întotdeauna dintre cei mai buni mânuitori de spadă din Franţa, Anglia, Burgundia şi Italia gata să-şi măsoare puterile cu oricine.

—Ascultă, îi spuse Zbyszko lui de Lorche. Îmi este urât fără unchiul Maćko şi aş vrea să-l răscumpăr cât mai repede, de aceea, mâine-dimineaţă o să plec la Płock. Ce rost are ca tu să mai rămâi aici? Zici că eşti prinsul meu, aşa că hai cu mine şi ai să vezi regele şi curtea.

—Tocmai asta voiam să te rog şi eu, răspunse de Lorche, pentru că de mult voiam să-i văd pe cavalerii voştri, mai ales că am auzit că şi jupâniţele de la curte regală seamănă mai mult cu nişte îngeri, decât cu femeile de pe pământ.

—Adineauri, spuneai acelaşi lucru despre curtea lui Witold, observă Zbyszko.

Capitolul XXX

ZBYSZKO ÎŞI REPROŞA ÎN SUFLETUL LUI CĂ, îndurerat, uitase de unchiul său, iar pentru că şi fără asta era obişnuit să înfăptuiască repede ce-şi punea în gând, a doua zi, înainte de răsăritul soarelui, plecă împreună cu de Lorche la Płock. Drumurile de la hotar nu erau sigure nici măcar în timp de pace din pricina lotrilor, ale căror cete numeroase erau sprijinite şi oblăduite de teutoni, lucru de care se plângea amarnic regele Jagiełło. Cu toate scrisorile care ajungeau până la Roma, cu toate ameninţările şi pedepsele aspre pentru reîntronarea dreptăţii, comturii vecini le îngăduiau adesea oştenilor mercenari ai Ordinului să se alăture tâlharilor, lepădându-se într-adevăr de cei care aveau nenorocul să cadă în mâinile polonezilor şi oferindu-le adăpost celor care aduceau pradă şi prinşi, nu numai în satele călugărilor, ci chiar şi la castele.

În mâinile unor tâlhari de acest fel se întâmpla să cadă nu o dată călătorii şi locuitorii de la hotar, îndeosebi copiii oamenilor bogaţi, care erau răpiţi pentru răscumpărare. Dar cei doi tineri cavaleri, având însoţitori numeroşi, fiecare cu ceata lui alcătuită, afară de căruţaşi, din zece-cincisprezece pedestraşi înarmaţi şi slujitori călări, nu se temeau de atacuri şi ajunseră fără pagubă la Płock, unde avură parte de la început de o bucurie neaşteptată.

La han, îl găsiră pe Tolima, care sosise cu o zi înaintea lor. Se întâmplase ca starostele teuton de la Lubawa, auzind că solul, atunci când fusese atacat nu departe de Brodnica, izbutise să ascundă o parte din răscumpărare, îl trimisese la castel, poruncindu-i comturului să-l silească să-i arate unde lăsase banii. Tolima se folosise de prilej şi fugise, iar când cavalerii se mirară că reuşise atât de uşor, îi lămuri după cum urmează:

—E de vină tot lăcomia lor. Comturul de la Brodnica

n-a vrut să-mi dea o ceată de strajă prea numeroasă, ca să nu se afle despre bani. Poate că se înţelesese cu cel de la Lubawa să-i împartă şi se temeau că dacă se află, vor fi nevoiţi să trimită la Malborg o parte însemnată sau să-i dea pe toţi fraţilor von Baden. Aşa că mi-a dat doi oameni să mă păzească: un oştean de încredere care trebuise să vâslească împreună cu mine pe râul Drwęca, şi un socotitor... Şi pentru că voiau să nu ne vadă nimeni, am plecat spre seară, că ştiţi că hotarul e aproape. Mi-au dat şi mie o vâslă de stejar... ei şi, cu voia lui Dumnezeu, iată-mă la Płock.

—Ştiu, dar ceilalţi nu s-au întors! strigă Zbyszko.

La acestea, un zâmbet îi înflori faţa aspră a lui Tolima.

—Păi, Drwęca se varsă în Vistula, spuse. Cum puteau să se mai întoarcă pe sub apă? Teutonii o să-i găsească pe la Toruń.

Iar după o clipă, întorcându-se spre Zbyszko, adăugă:

—Comturul din Lubawa mi-a luat o parte din bani, dar cei pe care i-am ascuns, i-am găsit şi acum i-am dat scutierului Domniei Tale să-i ascundă, fiindcă el locuieşte la castelul prinţului şi acolo sunt mai în siguranţă decât la mine la han.

—Scutierul meu se află la Płock? Ce face aici? întrebă Zbyszko uimit.

—Păi după ce l-a adus pe Zygfryd, a plecat cu jupâniţa care era la Spychów, iar acum e la curtea prinţesei. Aşa mi-a spus ieri.

Dar Zbyszko care, copleşit de durere după moartea Danusiei nu întrebase nimic de Spychów şi nu ştia nimic, abia acum îşi aduse aminte că cehul fusese trimis înainte cu Zygfryd şi la această amintire inima i se strânse de jale şi dorinţă de răzbunare.

—Adevărat! întări. Şi unde-i călăul acela? Ce s-a

întâmplat cu el?

—Nu ţi-a spus preotul Kaleb? Zygfryd s-a spânzurat, stăpâne, aţi trecut pe lângă mormântul lui.

Se aşternu un moment de tăcere.

—Mi-a spus scutierul, spuse Tolima în sfârşit, că vrea să plece la Domnia Ta şi-ar fi făcut-o de mult, dar a trebuit să aibă grijă de jupâniţă, care s-a îmbolnăvit după ce s-a întors aici de la Spychów.

Scuturându-se ca trezit din somn de amintirile dureroase, Zbyszko îl întrebă iarăşi:

—Care jupâniţă?

—Păi, aceea, răspunse bătrânul, sora sau ruda Domniei Tale, care a venit la Spychów cu cavalerul Maćko în haine de slujitor şi l-a găsit pe drum pe stăpânul nostru orb. Dacă nu era ea, cavalerul Maćko şi scutierul Domniei Tale nu l-ar fi recunoscut. Pe urmă, stăpânul nostru a îndrăgit-o foarte mult, pentru că avea grijă de el ca şi fiica lui şi afară de preotul Kaleb, numai ea putea să-l înţeleagă.

Tânărul cavaler deschise ochii larg de uimire.

—Preotul Kaleb nu mi-a spus de nici o jupâniţă, iar eu n-am nici o rudă…

—Nu ţi-a spus, stăpâne, fiindcă nu mai ştiai ce să faci de durere.

—Şi cum o strigau pe jupâniţă?

—Îi ziceau Jagienka.

Zbyszko avea impresia că visează. Gândul că Jagienka putea să vină din îndepărtatul Zgorzelice până la Spychów nu-i încăpea în minte. Şi la ce bun? De ce? Nu era o taină pentru el că fata îl privea cu plăcere şi era atrasă de el la Zgorzelice, dar el îi mărturisise că era căsătorit, de aceea n-avea cum să presupună că bătrânul Maćko o luase cu el la Spychów, ca să i-o dea lui. De altfel, şi Maćko, şi cehul nu-i amintiseră nimic de ea… Totul i se părea foarte ciudat şi cu totul de neînţeles, aşadar îl asaltă iarăşi cu

întrebările pe Tolima, ca un om căruia nu-i vine să-şi creadă urechilor şi vrea să i se repete de mai multe ori.

Totuşi, Tolima nu ştia să-i spună mai multe decât îi spusese mai înainte, dar în schimb, se duse să-l caute pe scutier la castel şi în curând, încă înainte de apusul soarelui, se întoarse cu el. Cehul îl întâmpină pe tânărul stăpân cu bucurie, dar şi cu tristeţe, deoarece aflase dinainte de tot ce se petrecuse la Spychów. Zbyszko se bucură şi el din tot sufletul că-l întâlnise, simţind că are o inimă prietenoasă şi credincioasă, una din acelea de care are nevoie cel mai mult un om lovit de nenorocire. Se înduioşă, prin urmare, povestindu-i despre moartea Danusiei şi-i împărtăşi ca unui frate durerea, jalea şi lacrimile. Totul dură multă vreme, mai ales că la sfârşit, la rugămintea lui Zbyszko, de Lorche le repetă din nou cântecul de durere, pe care-l alcătuise pentru răposată, şi-l cântă acompaniat de ţiteră la fereastra deschisă, înălţându-şi ochii şi faţa spre stele.

Până când, simţindu-şi în sfârşit inima uşurată, începură să vorbească despre ceea ce aveau de făcut la Płock.

—Am trecut pe aici în drum spre Malborg, spuse Zbyszko, pentru că ştii că unchiul Maćko e în robie şi mă duc după el să-l răscumpăr.

—Ştiu, răspunse cehul. Bine-ai făcut, stăpâne. Şi eu voiam să plec la Spychów ca să te sfătuiesc să vii pe aici; regele va avea negocieri la Raciąz cu marele maestru, iar în apropierea regelui, vei putea mai uşor să-ţi ceri dreptul, fiindcă de faţă cu el, teutonii nu mai sunt atât de trufaşi şi se prefac creştini cumsecade.

—Mi-a spus Tolima că voiai să vii la mine, dar te-a reţinut boala Jagienkăi Zych. Am auzit că unchiul Maćko a adus-o prin aceste locuri şi a fost şi la Spychów? M-am mirat grozav! Dar spune-mi din ce pricină a luat-o unchiul Maćko de la Zgorzelice?

—Din mai multe. Cavalerul Maćko se temea că dacă o va lăsa fără grija nimănui, cavalerii Wilk şi Cztan vor încălca Zgorzelice şi i-ar fi putut vătăma şi pe fraţii mai mici. Fără ea, primejdia este mai mică, fiindcă în Polonia, cum ştii şi Domnia Ta, se întâmplă ca un şlahtic, neputând face altfel, ia fata cu de-a sila, dar asupra orfanilor nu ridică nimeni mâna, căci l-ar pedepsi paloşul călăului şi ruşinea, mai rea decât paloşul! A mai fost şi pricina că abatele s-a prăpădit şi i-a lăsat moştenire jupâniţei bunurile pe care le avea în grijă episcopul de aici. De aceea, cavalerul Maćko a adus-o la Płock.

—Da, dar a dus-o şi la Spychów?

—A dus-o, în absenţa episcopului şi a prinţului, deoarece nu avea cui s-o lase. Şi noroc că a luat-o. Dacă nu era jupâniţa, am fi trecut pe lângă cavalerul Jurand ca pe lângă un cerşetor. Abia când ea i-a arătat milă, am aflat cine era acel cerşetor. Domnul Dumnezeu a rânduit totul prin inima ei bună.

Şi începu să povestească mai apoi cum Jurand nu mai putea să se descurce fără ea, cum a îndrăgit-o şi a binecuvântat-o, iar Zbyszko, deşi ştia de la Tolima, îi asculta istorisirea înduioşat şi recunoscător faţă de Jagienka.

—Să-i dea Dumnezeu sănătate! rosti în sfârşit. Mă mir, însă, că mie nu mi-aţi spus nimic de ea.

Cehul se tulbură puţin şi vrând să mai câştige timp de gândire, întrebă:

—Când, stăpâne?

—La Skirwoiłło, acolo în Samogiţia.

—Nu ţi-am spus? Chiar aşa! Mie mi se pare că ţi-am spus, dar Domnia Ta aveai altceva în cap atunci.

—Mi-aţi spus că Jurand s-a întors, dar de Jagienka nimic.

—Ei, nu cumva ai uitat? În definitiv, Dumnezeu ştie! Poate cavalerul Maćko a crezut că ţi-am spus eu, iar eu m-am gândit că el. Orice ţi-am fi spus, stăpâne, tot ar fi fost degeaba. Şi nu-i de mirare! Acum, însă, zic altceva: noroc că jupâniţa este aici, întrucât ea poate să-i fie de folos şi cavalerului Maćko.

—Ce poate să facă ea?

—Să-i spună numai un cuvinţel prinţesei, care ţine mult la ea. Pe de altă parte, teutonii nu-i refuză nimic, fiindcă mai întâi e sora regelui, iar în al doilea rând, e o mare prietenă a Ordinului. Acum, aşa cum poate că aţi auzit, cneazul Skirgiełł, şi el frate bun cu regele, s-a ridicat împotriva cneazului Witold şi a fugit la teutoni, care vor să-l ajute şi să-l aşeze pe tronul lui Witold. Regele ţine foarte mult la prinţesă şi, cum se spune, pleacă bucuros urechea la ce-i zice, aşa că teutonii vor să-l convingă pe rege să-i ţină partea lui Skirgiełł împotriva lui Witold. Înţeleg şi ei, mama lor de tâlhari, că dacă scapă de Witold, vor avea pace. Aşa că solii teutonilor îi fac temenele prinţesei de dimineaţa până seara şi-i ghicesc orice dorinţă.

—Jagienka ţine mult la unchiul Maćko şi nu va pregeta să-l ajute, spuse Zbyszko.

—Altfel nu poate fi! Dar, stăpâne, hai cu mine la castel să o înveţi ce şi cum trebuie să spună.

—Şi aşa, eu şi cavalerul de Lorche aveam de gând să mergem la castel, răspunse Zbyszko, de aceea am venit aici. Trebuie doar să ne ungem cu pomadă pe păr şi să ne îmbrăcăm cum se cuvine.

Apoi adăugă:

—Voiam să-mi tai părul de jale, dar am uitat.

—Mai bine! zise cehul.

Şi ieşi să cheme slujitorii, iar după ce se întoarse cu ei, în timp ce tinerii cavaleri se pregăteau pentru ospăţul de seară de la castel, continuă să povestească ce se petrece la curtea regelui şi a prinţului.

—Cavalerii teutoni, îi destăinui, îl sapă cât pot pe cneazul Witold, deoarece cât trăieşte el şi stăpâneşte la porunca regelui un ţinut atât de puternic, ei nu vor avea linişte! Ei se tem cu adevărat numai de el! Ehei, sapă şi iar sapă, precum cârtiţele! I-au asmuţit împotriva lui şi pe prinţii de aici, pe amândoi, izbutind ca până şi prinţul Janusz să-l duşmănească din cauza Wiznei.

- Prinţul Janusz şi prinţesa Anna sunt şi ei aici? întrebă Zbyszko. O să găsim o mulţime de cunoscuţi, pentru că nu e pentru prima dată când vin la Płock.

—Cum altfel, răspunse scutierul, sunt amândoi, au destule treburi cu teutonii, pe care vor să i le înfăţişeze maestrului faţă cu regele.

—Şi regele, de partea cui este? El nu este supărat pe teutoni şi nu le scutură paloşul deasupra capului?

—Regele nu-i iubeşte pe teutoni şi se vorbeşte că-i ameninţă de mult cu război... Cât despre cneazul Witold, regele îl preferă mai degrabă pe el decât pe fratele său Skirgiełł, care-i viforos şi beţivan... De aceea, cavalerii, care sunt alături de Măria Sa, spun că regele nu se va declara împotriva lui Witold şi nici nu le va făgădui teutonilor că nu-l va ajuta. Poate fi şi aşa, deoarece de câteva zile, prinţesa de aici, Aleksandra, tot umblă pe lângă rege şi se arată îngrijorată.

—Zawisza Czamy este aici?

—Nu este, dar şi la cei care sunt nu te mai saturi privind şi dacă s-ar ajunge la ceva – ehei, Dumnezeule atotputernic! –, s-ar alege praful de nemţi.

—Mie n-o să-mi pară rău de ei.

După cât ai spune câteva rugăciuni mai târziu, îmbrăcaţi frumos, plecară la castel. Ospăţul de seară avea să aibă loc în ziua aceea nu chiar la prinţ, ci la starostele oraşului, Andrzej Jasieniec, al cărui palat încăpător se afla înăuntrul zidurilor castelului, lângă Turnul Mare. Din cauza nopţii foarte frumoase, prea călduroase, starostele, temându-se ca oaspeţii să nu se simtă înghesuiţi în odăi, poruncise să se aşeze mesele în curte, unde printre dalele de piatră creşteau scoruşi şi tisă. Butoaiele de smoală aprinsă luminau cu flăcări galbene, dar şi mai puternică era lumina Lunii care strălucea pe cerul fără nori prin puzderia de stele ca o pavăză de cavaler. Oaspeţii încoronaţi încă nu sosiseră, dar erau o mulţime de cavaleri din partea locului, clerici, curteni regali şi princiari. Zbyszko îi cunoştea pe mulţi dintre ei, mai ales de la curtea prinţului Janusz, iar dintre vechile cunoştinţe de la Cracovia îi văzu pe Krzon de Koziegłowy, Lis de Targowisko, Marcin de Wrocimowice, pe Domrat de Kobylany şi pe Staszko de Charbimowice, în sfârşit pe Powała de Taczew, a cărui vedere îl bucură îndeosebi, întrucât îşi aducea aminte cât de binevoitor se arătase faţă de el faimosul cavaler din Cracovia.

Cu toate acestea, nu se putu apropia de nici unul dintre ei la început, întrucât cavalerii localnici din Mazowsze îi înconjurau pe fiecare într-un cerc strâns, întrebându-i de Cracovia, de curte, de distracţiile şi feluritele biruinţe în lupte, admirându-le totodată veşmintele strălucitoare, părul pomădat ai cărui cârlionţi erau întăriţi cu albuş de ou, şi luându-le ca model curtenia şi obiceiurile.

Totuşi Powała de Taczew îl zări pe Zbyszko şi dându-i la o parte pe mazurieni, se apropie de el.

—Te-am recunoscut, tinere, îi spuse strângându-i mâna. Ce mai faci şi cum de te afli aici? Pentru Dumnezeu! Văd că porţi deja centură şi pinteni. Alţii aşteaptă până când încărunţesc, dar tu se vede că-l slujeşti cu vrednicie pe Sfântul Jerzy.

—Să-ţi dea Dumnezeu noroc, nobile cavaler, răspunse Zbyszko. Dacă l-aş doborî de pe cal pe cel mai grozav neamţ, nu m-aş bucura cât mă bucur că te văd sănătos.

—Şi eu mă bucur. Dar unde-i părintele tău?

—Nu este părintele, ci unchiul meu. E rob la teutoni şi eu mă duc să-l răscumpăr.

—Şi fetiţa aceea care ţi-a acoperit capul cu năframa?

Zbyszko nu răspunse nimic, mulţumindu-se să-şi înalţe ochii spre cer, care se umplură de lacrimi, ceea ce văzând cavalerul de Taczew zise:

—Aici este valea plângerii... nimic altceva decât o adevărată vale a plângerii! Dar hai să mergem la laviţa aceea de sub scoruş să-mi povesteşti şi mie suferinţele tale din dragoste.

Şi îl trase într-un colţ al curţii. Acolo, Zbyszko, aşezându-se lângă el, se apucă să-i povestească despre soarta lui Jurand, răpirea Danusiei şi despre cât o căutase şi cum murise după ce o luase înapoi. Powała asculta cu luare-aminte şi uimirea, mânia, groaza şi mila i se perindau cu schimbul pe chip. În sfârşit, când Zbyszko termină, îi făgădui:

—Am să-i povestesc asta şi regelui, stăpânul nostru! Şi aşa are să-i reproşeze maestrului răpirea micului Jaśko de Kretkow şi să ceară pedepsirea tâlharilor. Şi l-au furat numai pentru că este bogat şi vor răscumpărare. La ei nu înseamnă nimic să ridici mâna asupra unui copil.

Aici căzu puţin pe gânduri, apoi îşi urmă vorba parcă de unul singur:

—Nesătulă seminţie, mai rea decât turcii şi tătarii. Fiindcă în sufletul lor, ei se tem şi de rege, şi de noi, cu toate acestea nu se pot abţine de la jafuri şi omucideri. Năvălesc prin sate, măcelăresc ţăranii, îneacă pescarii, prind copiii ca lupii. Ce-ar face dacă nu s-ar teme!... Maestrul trimite scrisori pe la curţile străine împotriva

regelui, iar în faţă îl linguşeşte, pentru că înţelege mai bine decât alţii puterea noastră. Dar o să se umple paharul până la urmă!

Şi iarăşi tăcu o clipă, apoi îşi puse mâinile pe umerii lui Zbyszko.

—Am să-i spun regelui, repetă, căci în inima lui mânia fierbe în clocot şi fii sigur că cei vinovaţi de suferinţa ta îşi vor primi pedeapsa cuvenită.

—Domnia Ta, dintre aceştia nu mai trăieşte nici unul, răspunse Zbyszko.

Iar Powała se uită la el cu bunăvoinţă şi prietenie:

—Bătu-te-ar să te bată! Se vede că nu laşi nimic de la tine. Numai lui Lichtenstein nu i-ai plătit, că ştiu că n-ai mai putut. I-am jurat şi noi răzbunare la Cracovia, dar pentru asta e nevoie să aşteptăm războiul, fiindcă el nu poate lupta fără învoirea maestrului, care are nevoie de mintea lui, pentru care îl trimite mereu pe la diferite curţi, aşa că n-o să-i îngăduie cu una cu două.

—Mai întâi trebuie să-mi răscumpăr unchiul.

—Aşa-i… De altfel, am şi întrebat de Lichtenstein. Nu se află aici şi nu va veni nici la Raciąz, deoarece a fost trimis după arcaşi la regele Angliei. Cât despre unchiul tău, să nu te doară capul. Când regele sau prinţesa de aici vor rosti un singur cuvânt, maestrul n-o să le permită să se târguiască nici cu răscumpărarea.

—Cu atât mai mult că am un ostatic însemnat, pe cavalerul de Lorche, care este dintr-o familie avută şi respectată printre ei. Ar fi şi el bucuros să ţi se închine, Domnia Ta, şi să te cunoască, fiindcă nimeni nu-i admiră ca el pe cavalerii vestiţi.

Spunând acestea, îi făcu semn lui de Lorche, care se afla în apropiere, iar acesta, întrebând mai înainte cu cine vorbeşte Zbyszko, veni repede, întrucât ardea într-adevăr

de dorinţa de a cunoaşte un cavaler atât de faimos ca Powała.

Aşadar, când Zbyszko îl prezentă, geldrianul se înclină cu eleganţă şi spuse:

—Domnia Ta, onoarea de a-ţi strânge mâna ar putea fi întrecută doar de aceea de a lupta cu Domnia Ta în arenă sau în bătălie.

La acestea, puternicul cavaler de Taczew zâmbi, deoarece pe lângă măruntul şi firavul de Lorche, părea cât un munte, şi răspunse:

—Eu mă bucur că o să ne întâlnim numai la un pahar cu băutură şi să dea Dumnezeu să nu fie niciodată altfel.

De Lorche şovăi puţin, apoi rosti cu oarecare timiditate:

—Dacă totuşi, nobile cavaler, ai vrea să susţii că jupâniţa Agnieszka de Długolas nu este cea mai frumoasă şi cea mai virtuoasă din lume… Ar fi o mare onoare pentru mine… să mă împotrivesc şi să…

Aici, se opri şi îl privi în ochi pe Powała cu respect, ba chiar cu admiraţie, dar atent şi ager totodată.

Acesta, însă, deoarece ştia că l-ar fi strivit ca pe o nucă între două degete, ori pentru că avea un suflet foarte bun şi vesel, izbucni într-un râs cu hohote şi zise:

—Odinioară, eu i-am jurat credinţă prinţesei Burgundiei, care era pe atunci cu zece ani mai mare ca mine; aşa că, dacă Domnia Ta ai vrea să spui că prinţesa mea nu este mai în vârstă decât jupâniţă Agnieszka, ar trebui să încălecăm numai-decât…

Auzind acestea, de Lorche privi o clipă mirat la cavalerul de Taczew, după care faţa începu să-i tremure şi izbucni în sfârşit într-un râs nestăpânit.

Iar Powała se aplecă, îi înconjură şoldurile cu braţul, îl ridică deodată de la pământ şi începu să-l legene cu atâta uşurinţă, de parcă de Lorche era un sugar.

—*Pax! Pax!* rosti, cum zice episcopul Kropidlo… Îmi

placi, cavalere şi – pe viul Dumnezeu! – n-o să ne batem pentru nici o femeie.

După aceea, îl strânse în braţe şi îl lăsă jos, pentru că la intrarea în curte, răsunară dintr-odată trâmbiţele şi intrară prinţul Ziemowit de Płock cu soţia.

—Familia princiară de aici soseşte la rege şi la prinţul Janusz, îi şopti Powała lui Zbyszko, întrucât deşi ospăţul are loc la staroste, tot în Płock este, aşa că ei sunt gazdele. Hai cu mine la prinţesă, fiindcă o cunoşti de la Cracovia, când te-a ajutat înaintea regelui.

Şi luându-l de mână, îl conduse prin curte. În urma prinţului şi a prinţesei mergeau curtenii şi jupâniţele, cu toţii, având în vedere prezenţa regelui, foarte frumos îmbrăcaţi, încât toată curtea părea înflorită. Apropiindu-se cu Powała, Zbyszko privea de departe chipurile cu speranţa că va găsi vreo cunoştinţă şi deodată mai că se opri locului de uimire.

Pentru că imediat după prinţesă zări, într-adevăr, o figură cunoscută, dar atât de serioasă, de frumoasă şi de semeaţă, că se gândi dacă nu cumva îl înşeală ochii.

—Jagienka să fie sau fiica prinţului de Płock?

Dar era Jagienka Zych de Zgorzelice, deoarece atunci când li se întâlniră privirile, îi zâmbi cu prietenie şi milă totodată, apoi păli puţin şi coborându-şi pleoapele, stătea în eşarfa-i aurie peste părul negru şi în strălucirea orbitoare a frumuseţii, înaltă, tristă şi minunată, semănând parcă nu numai cu o prinţesă, ci chiar cu o regină.

Capitolul XXXI

ZBYSZKO SE ÎNCLINĂ ADÂNC ÎNAINTEA prinţesei de Płock şi-i oferi serviciile lui, dar ea nu-l recunoscu în prima clipă, pentru că nu-l mai văzuse de multă vreme. Abia după ce-i

spuse cum îl cheamă, rosti:

—Adevărat! Iar eu credeam că eşti cineva de la curtea regelui. Zbyszko de Bogdaniec! Păi cum! A fost aici la noi unchiul Domniei Tale, bătrânul cavaler de Bogdaniec, şi îmi aduc aminte că şi mie, şi jupâniţelor mele le şiroiau lacrimile pe obraji când ne-a povestit despre Domnia Ta. Ţi-ai găsit soţia, unde este acum?

—Mi-a murit, milostivă stăpână…

—O, Iisuse milostiv! Nu mai spune, că mă podidesc lacrimile. Singura mângâiere e că hălăduieşte în cer, iar Domnia Ta eşti tânăr. Dumnezeule atotputernic, ce făptură slabă mai e şi femeia. Dar în cer totul se răsplăteşte şi acolo ai s-o găseşti. Bătrânul cavaler de Bogdaniec este aici cu Domnia Ta?

—Nu este, pentru că l-au luat teutonii în robie; mă duc să-l răscumpăr.

—Nici el n-a avut noroc. Părea un om cu mintea ageră, care cunoştea toate obiceiurile. După ce-l răscumperi, să treceţi şi pe la noi. Vom fi bucuroşi de oaspeţi, fiindcă află de la mine că nici el de minte şi nici Domnia Ta de frumuseţe nu duceţi lipsă.

—Aşa o să facem, stăpână milostivă, cu atât mai mult că şi acum am venit aici să rog pe Luminăţia Ta să pui o vorbă bună pentru mine.

—Bine. Vino mâine, înainte de a pleca la vânătoare, o să-mi găsesc timp…

O întrerupse din nou sunetul trâmbiţelor şi al tobelor care vesteau sosirea prinţului Janusz de Mazowsze şi a prinţesei. Deoarece Zbyszko stătea cu prinţesa de Płock la intrare, prinţesa Anna Danuta îl văzu dintr-odată şi se apropie numaidecât de el, fără să mai ia în seamă plecăciunile starostelui.

Tânărului i se sfâşie iarăşi inima văzând-o, îngenunche

deci înaintea ei şi îmbrăţişându-i genunchii, aşteptă în tăcere, iar ea se aplecă şi luându-i capul în mâini, vărsă lacrimă după lacrimă pe păru-i bălai, întocmai ca o mamă care plânge nenorocirea propriului copil.

Şi spre marea uimire a curtenilor şi a oaspeţilor, plânse aşa îndelung repetând: „O, Iisuse, Iisuse milostiv!” după care îi făcu semn lui Zbyszko să se ridice din genunchi şi zise:

—O plâng pe ea, pe Danuśka mea, şi te plâng şi pe Domnia Ta. Dumnezeu a orânduit ca suferinţele şi lacrimile tale să nu folosească la nimic. Dar vorbeşte-mi despre ea şi despre moartea ei, că de te-aş asculta toată noaptea, tot nu mi-ar fi de ajuns.

Şi îl luă la o parte, aşa cum îl luase mai înainte cavalerul de Taczew. Aceia dintre oaspeţi care nu-l cunoşteau pe Zbyszko, începură să întrebe cine este şi ce a făcut, astfel că un răstimp vorbiră cu toţii numai despre el, despre Danusia şi despre Jurand. Se interesară, de asemenea, şi solii cavalerilor teutoni, Frydrych von Wenden, comturul de Toruń, trimis în întâmpinarea regelui, şi Jan von Schonfeld, comturul de Osteroda. Cel din urmă, neamţ, dar de neam din Silezia, ştiind bine polona, întrebă cu uşurinţă despre ce este vorba, şi ascultându-i spusele lui Jaśko de Zabierz, un curtean al prinţului Janusz, adăugă:

—Danveld şi de Löwe erau bănuiţi şi de maestru că se ocupau cu magia neagră.

După care, îşi dădu îndată seama că asemenea istorisiri puteau să arunce asupra întregului Ordin, o umbră neprielnică, aşa cum se întâmplase cândva cu templierii, şi spuse repede:

—Aşa cel puţin se spune prin poveşti, dar nu-i adevărat, fiindcă printre noi nu sunt amatori de basme.

Dar cavalerul de Taczew, care se afla în apropiere, răspunse:

—Cui nu i-a plăcut creştinarea Lituaniei, aceluia poate

să nu-i placă nici crucea.

—Noi purtăm crucea pe mantii, interveni Schonfeld cu mândrie.

La care Powała:

—Ar trebui s-o purtaţi în inimă.

În acest timp, trâmbiţele răsunară cu şi mai multă putere şi sosi regele, şi împreună cu el arhiepiscopul de Gniezno, episcopul Cracoviei, episcopul de Płock, castelanul de Cracovia şi alţi câţiva dregători şi curteni, printre care erau şi Zyndram de Maszkowice, cu blazonul Soarele, şi tânărul cneaz Jamont, mâna dreaptă a regelui. Monarhul se schimbase prea puţin de când îl văzuse Zbyszko. Avea obrajii la fel de rumeni, acelaşi păr lung, pe care şi-l aşeza după ureche şi aceiaşi ochi săgetători. Lui Zbyszko i se păru doar că era mai grav şi mai măreţ, ca şi când se simţea mai sigur pe tronul la care voise să renunţe imediat după moartea reginei, neştiind dacă se va putea menţine pe el, şi parcă mai conştient acum de puterea-i nemăsurată. Cei doi prinţi mazovieni îşi ocupară îndată locurile din dreapta şi din stânga lui; înainte veniră şi se înclinară solii nemţi, iar de jur împrejur se rânduiră dregătorii şi curtenii mai de vază. Zidurile care mărgineau curtea se cutremurau de strigătele ce nu mai conteneau, de sunetul trâmbiţelor şi bubuitul tobelor.

Când în cele din urmă se aşternu liniştea, solul teuton von Wenden începu să spună ceva despre treburile Ordinului, dar regele, când îşi dădu seama după câteva cuvinte spre ce se îndrepta vorbitorul, dădu nerăbdător din mână şi rosti cu glasul lui gros şi răsunător:

—Mai bine-ai tăcea! Am venit aici să ne bucurăm, aşa că preferăm mâncarea şi băutura în locul pergamentelor tale.

Dar zâmbi cu bunăvoinţă, rostind aceste cuvinte, nevrând ca teutonul să creadă că i-a vorbit cu mânie, şi adăugă:

—Despre treburile noastre o să vorbesc cu maestrul la

Raciąz.

Apoi către prinţul Ziemowit:

—Iar mâine mergem să vânăm în pădure, nu?

Întrebarea era totodată şi un semn că în această seară nu vrea să mai discute şi altceva, ci numai despre vânătoarea care-i plăcea cu adevărat şi pentru care venise cu bucurie în Mazowsze, întrucât Mała şi Wielkopolska[1] aveau mai puţine păduri, iar în unele ţinuturi erau atât de des populate, încât nu mai erau deloc.

Aşadar, chipurile se înveseliră, deoarece se ştia că regele, atunci când discuta despre vânătoare, era şi vesel, şi nespus de îngăduitor. Prinţul Ziemowit începu deci să povestească unde şi ce animale o să vâneze, iar prinţul Janusz trimise pe unul dintre curteni să-i aducă din oraş pe cei doi „apărători” ai lui, care scoteau zimbrii de coarne din bungeturi şi le frângeau oasele urşilor, vrând să îi arate regelui.

Zbyszko îşi dorea foarte mult să i se închine regelui, dar n-avea cum să ajungă la el. Doar de departe, cneazul Jamont, uitând se pare răspunsul răstit pe care tânărul cavaler i-l dăduse odată la Cracovia, îi făcu un semn prietenesc din cap, dându-i de înţeles să se apropie de el la momentul potrivit. Dar în clipa aceea, o mână îi atinse braţul tânărului cavaler şi un glas trist şi dulce îi şopti:

—Zbyszko…

Tânărul se întoarse şi o văzu înaintea lui pe Jagienka. Ocupat mai înainte s-o întâmpine pe prinţesa Ziemowit, apoi cu discuţia cu prinţesa Anna Danuta, nu se putuse apropia până atunci de fată, aşa că ea însăşi, folosindu-se de învălmăşeala produsă de venirea regelui, venise la el.

—Zbyszko, repetă, să te mângâie Dumnezeu şi Maica Precista.

—Să te răsplătească Dumnezeu, răspunse cavalerul.

Şi privi cu recunoştinţă în ochii ei albaştri, care în clipa aceea parcă se acoperiră de rouă. Apoi stătură aşa în

1 Mała–Wielkopolska = Mica–Marea Polonie: provincii poloneze.

tăcere unul în faţa celuilalt, fiindcă, deşi ea venise la el ca o soră tristă şi bună, i se părea în măreţia ei regească şi în veşmintele de curte atât de schimbată faţă de Jagienka de altădată, că la început nu îndrăzni să-i mai spună: tu, ca odinioară la Zgorzelice şi la Bogdaniec. Ea, însă, credea că după ultimele cuvinte pe care i le spusese, nu mai poate adăuga nimic.

Pe feţele amândurora se răsfrânse încurcătura. Dar tocmai atunci se iscă vânzoleală în curte, fiindcă regele se aşeza la masă. Prinţesa Januszowa se apropie din nou de Zbyszko şi-i zise:

—Pentru noi amândoi o să fie un ospăţ trist, dar slujeşte-mă ca mai de mult.

Tânărul cavaler fu nevoit să se depărteze de Jagienka şi după ce oaspeţii se aşezară, se duse în spatele prinţesei, ca să-i schimbe talerele şi să-i toarne apă şi vin. Slujind-o, se uita fără să vrea din când în când spre Jagienka; fiind jupâniţa prinţesei de Płock, şedea alături de ea, şi la fel de întâmplător era silit să-i admire frumuseţea. În aceşti câţiva ani, Jagienka se dezvoltase de minune, dar o schimbase totuşi nu atât statura, cât seriozitatea care îi lipsea înainte cu desăvârşire. Mai de mult, când în cojocel şi cu frunze în părul zburlit gonea călare prin pădure, puteai s-o iei drept o ţărancă frumoasă, acum, însă, de la prima aruncătură de ochi vedeai în ea o jupâniţă de neam ales şi cu sânge albastru – atâta linişte i se aşternuse pe faţă. Zbyszko mai băgă de seamă că îi dispăruse veselia de odinioară, dar asta nu-l miră prea mult, căci ştia de moarta lui Zych. Cel mai mult îl uimi parcă măreţia ei, şi la început avu impresia că îmbrăcămintea îi împrumută această înfăţişare. Aşa că se uită pe rând când la eşarfa aurie, care-i înconjura fruntea albă ca zăpada, şi părul negru care-i cădea în două cozi pe umeri, când la veşmântul albastru, strâns pe talie şi tivit cu dungă purpurie, sub care se desena statura semeaţă şi pieptul feciorelnic, şi îşi spuse: „Este o adevărată prinţesă!” Dar după aceea, văzu că nu numai îmbrăcămintea o schimba atâta şi chiar dacă

ar fi pus pe ea un pieptar, tot nu s-ar fi putut purta cu ea atât de slobod şi de îndrăzneţ ca mai de mult.

Observă, în sfârşit, că mai mulţi tineri, ba chiar şi cavaleri mai în vârstă se uită la ea cu lăcomie, iar odată când îi schimba talerul prinţesei, îl văzu pe de Lorche cu ochii pironiţi pe ea şi la această privelişte simţi că se supără pe el. Cavalerul din Geldria fu văzut stând aşa, cu privirile pierdute, şi de prinţesa Anna Danuta care, recunoscându-l dintr-odată, se miră:

—Ia uite-l şi pe de Lorche! Mai mult ca sigur că e îndrăgostit iarăşi de cineva, că prea nu mai are ochi pentru nimeni.

După care, se aplecă puţin peste masă şi uitându-se într-o parte spre Jagienka, se minună.

—Adevărat că celelalte lumânările se sting pe lângă făclia asta.

Zbyszko se simţea atras de Jagienka, întrucât i se părea ca o rudă la care ţinea şi ghicea în ea cea mai potrivită fiinţă pentru a-i împărtăşi tristeţea. În inima nimănui nu va găsi mai multă milă decât într-a ei, dar în seara aceea nu putu să-i mai vorbească, fiindcă trebuia s-o slujească pe prinţesă, iar în al doilea rând, pentru că în tot timpul ospăţului guzlarii îngânau felurite cântece sau trâmbiţele răsunau atât de tare, că până şi cei care şedeau unii lângă alţii, abia se mai auzeau. Cele două prinţese şi împreună cu ele femeile celelalte se ridicară de la masă mai devreme decât regele, prinţii şi cavalerii care obişnuiau să petreacă la un pahar până noaptea târziu. Jagienka, pentru că ducea perna de pe scaunul prinţesei, n-avea nici ea cum să rămână, aşa că plecă şi ea, zâmbindu-i încă o dată la plecare lui Zbyszko şi făcându-i semn din cap.

Abia târziu, înainte de a se lumina de ziuă, tânărul cavaler, de Lorche şi cei doi scutieri se întoarseră la han. O vreme, merseră adânciţi în gânduri, dar când nu mai aveau mult până acasă, de Lorche începu să-i spună ceva scutierului său, un pomeranian care ştia bine polona, iar

acesta îi spuse lui Zbyszko:

—Stăpânul meu ar vrea să te întrebe ceva, Domnia Ta.

—Prea bine, acceptă Zbyszko.

Atunci, ceilalţi mai vorbiră o clipă între ei, după care, pomeranianul, zâmbind puţin pe sub mustaţă, zise iarăşi:

—Stăpânul meu vrea să te întrebe dacă e sigur că jupâniţa cu care ai stat de vorbă Domnia Ta înainte de ospăţ, este o muritoare, sau e o sfântă ori un înger?

—Spune-i stăpânului tău, răspunse Zbyszko începând să-şi piardă răbdarea, că m-a întrebat şi pe mine mai de mult, aşa că sunt foarte mirat. Cum se poate una ca asta: la Spychów mi-a spus că va pleca la curtea prinţului Witold din pricina frumuseţii lituaniencelor, pe urmă a vrut să se ducă din aceeaşi cauză la Płock, aici chiar astăzi voia să-l provoace la duel pe cavalerul de Taczew pentru Agnieszka de Długolas, iar acum se gândeşte deja la alta. Oare asta-i statornicia şi credinţa lui de cavaler?

De Lorche ascultă acest răspuns din gura pomeranianului său, oftă adânc, privi un moment la cerul nopţii, care pălea şi răspunse la reproşurile lui Zbyszko după cum urmează:

—Ai dreptate. N-am nici statornicie, nici credinţă, pentru că sunt un om plin de păcate şi nevrednic să port pintenii de cavaler. Cât despre jupâniţă Agnieszka de Długolas, este adevărat că i-am jurat credinţă şi poate că Dumnezeu mă va ajuta să-mi ţin legământul, dar o să vezi şi tu, când o să te impresionez povestindu-ţi cât de rău s-a purtat cu mine în castelul de la Czersk.

Aici, oftă din nou, privi iarăşi la cerul a cărui zare dinspre răsărit albea tot mai mult şi aşteptând ca pomeranianul să-i traducă vorbele, îşi urmă gândul:

—Mi-a spus că duşmanul ei este un vrăjitor ce locuieşte într-un turn în pădure, care trimite în fiecare an un balaur la ea, iar acela se apropie în fiecare primăvară

de zidurile de la Czersk şi o pândeşte vrând să pună mâna pe ea. La care, când am auzit, i-am declarat numaidecât că voi lupta cu balaurul. Of, ascultă ce-am să-ţi spun mai departe: când m-am dus la locul arătat, am văzut monstrul uriaş aşteptându-mă nemişcat şi bucuria mi-a inundat sufletul, fiindcă m-am gândit că fie am să mor, fie o să scap fecioara din botul scârbos şi am să mă umplu de o faimă nepieritoare. Dar când am atacat monstrul cu suliţa, ce crezi că am văzut? Un sac mare de paie pe nişte beţe de lemn, cu coada de frânghie! Şi m-am acoperit de batjocura oamenilor, iar pe urmă, am fost nevoit să chem la luptă doi cavaleri mazovieni care mi-au vătămat un plămân. Aşa s-a purtat cu mine aceea pe care am adorat-o şi numai pe ea voiam s-o iubesc…

Traducându-i cuvintele, pomeranianul îşi umfla obrajii cu limba pe care şi-o muşca să nu izbucnească în râs, iar Zbyszko ar fi râs şi el altădată cu siguranţă, dar pentru că durerea şi nenorocirea alungaseră veselia din sufletul lui, răspunse cu seriozitate:

—Poate că a făcut-o din joacă, nu din răutate.

—De aceea am iertat-o şi eu, răspunse de Lorche, şi cea mai bună dovadă o ai în aceea că am vrut să lupt cu cavalerul de Taczew pentru frumuseţea şi virtutea ei.

—Asta să n-o faci, rosti şi mai serios Zbyszko.

—Eu ştiu că asta înseamnă moartea, dar mai bine să mă răpună decât să trăiesc mereu în tristeţe şi suferinţă…

—Cavalerului Powała nu-i stă mintea la astfel de lucruri. Mai bine vin-o mâine cu mine şi împrieteneşte-te cu el.

—Aşa o să şi fac, pentru că m-a strâns la pieptul lui, dar mâine el o să se ducă la vânătoare cu regele.

—Atunci, o să mergem de dimineaţă. Regelui îi place vânătoarea, dar nu dispreţuieşte nici odihna, iar astăzi a

petrecut până târziu.

Aşa şi procedară, dar în zadar, întrucât cehul care se grăbise să plece la castel înaintea lor, ca să se vadă cu Jagienka, îi anunţă că Powała nu dormise acasă în această noapte, ci în odăile regelui. Dezamăgirea le fu răsplătită, pentru că se întâlniră cu prinţul Janusz, iar acesta le propuse să se alăture alaiului său, aşa că puteau să ia parte la vânătoare. În drumul spre pădure, Zbyszko găsi prilejul să discute şi cu cneazul Jamont care-i dădu o veste bună.

—Ajutându-l pe rege să se dezbrace la culcare, îi spuse, i-am adus aminte de tine şi întâmplarea de la Cracovia. Şi pentru că era de faţă, cavalerul Powała s-a folosit de prilej, spunându-i că teutonii ţi-au luat unchiul în robie şi l-a rugat pe rege să-l ceară. Regele, care-i grozav de supărat pe ei pentru răpirea micului Jaśko de Krętkow şi pentru alte încălcări, s-a mâniat şi mai rău. „N-ar trebui să-i întâmpin cu vorbă bună, zice, ci cu suliţa! Cu suliţa!” Powała a mai pus şi el gaz pe foc înadins. Aşa că dimineaţa, când solii teutoni aşteptau la poartă, regele nici nu s-a uitat la ei, deşi s-au ploconit până la pământ. Ei n-o să-i mai smulgă acum promisiunea că nu-l va ajuta pe cneazul Witold şi nu vor şti ce să facă. Dar tu să fii sigur că regele nu va uita de unchiul tău şi o să-l strângă cu uşa pe maestru.

Şi astfel îi bucură inima micul cneaz Jamont, dar şi mai mult îl bucură Jagienka; însoţind-o pe prinţesa Ziemowit în pădure, îşi dădu silinţa să călărească lângă Zbyszko. În timpul vânătorii, fiecare mergea cu cine voia, aşa că perechile se alegeau după bunul plac şi nu se apropiau prea mult, ca să poată discuta în linişte. Jagienka aflase dinainte de la ceh de robia lui Maćko şi nu pierduse vremea. La rugămintea ei, prinţesa îi dăduse o scrisoare către maestru, iar în afară de asta, îl făcuse şi pe comturul de Toruń, von Wende, să pomenească de el în scrisoarea în

care da seama de ce se întâmplă la Płock. Se lăudase el însuşi faţă de prinţesă că adăugase: „vrând să-l îmbuneze pe rege, nu trebuie să-i facă greutăţi în această privinţă”. Iar maestrul era foarte interesat acum să-l îmbuneze cât se poate de mult pe marele monarh, ca să-şi îndrepte toate forţele fără grijă împotriva lui Witold, cu care într-adevăr Ordinul nu fusese în stare să se descurce până acum.

—Şi aşa, am făcut tot ce-am putut, având grijă să nu se tărăgăneze lucrurile, sfârşi Jagienka, ştiind că regele nevrând să-şi asculte sora în treburile importante, se va strădui să-i facă pe voie cel puţin în cele mărunte, de aceea nădăjduiesc că toate vor merge bine.

—Dacă n-aş avea de-a face cu nişte oameni atât de înşelători, răspunse Zbyszko, m-aş fi grăbit să le duc răscumpărarea şi cu asta basta. Cu ei, însă, mi s-ar putea întâmpla şi mie ce i s-a întâmplat şi lui Tolima, să-mi ia şi banii şi să mă arunce într-o temniţă, în caz că nu mă apără cineva foarte puternic.

—Înţeleg, răspunse Jagienka.

—Acum, Domnia Ta le înţelegi pe toate, observă Zbyszko, şi o să-ţi fiu recunoscător cât oi trăi.

Înălţându-şi spre el ochii buni şi trişti, îl întrebă:

—De ce nu-mi zici: tu, doar ne cunoaştem de mici.

—Nu ştiu, răspunse cu sinceritate. Parcă nu-mi vine bine… iar Domnia Ta nu mai eşti gâgâlicea de altădată, acum eşti altfel… ceva…

Şi nu ştiu să continue comparaţia, dar ea îi întrerupse strădania şi zise:

—Am şi eu cu câţiva ani mai mult… Iar nemţii l-au omorât şi pe tatăl meu în Silezia.

—Adevărat! întări Zbyszko. Dumnezeu să-i dea lumină veşnică!

Un răstimp merseră tăcuţi unul lângă altul, îngânduraţi şi parcă ascultând freamătul pinilor, după care ea întrebă

din nou:

—Şi după răscumpărarea lui Maćko, ai de gând să rămâi prin părţile astea?

Zbyszko privi oarecum mirat la ea, deoarece până acum se lăsase pradă gândurilor mohorâte şi nu se gândise câtuşi de puţin la ce-o să facă mai târziu. De aceea, îşi ridică ochii spre cer, căzând parcă pe gânduri, apoi răspunse:

—Nu ştiu! Iisuse milostiv, de unde să ştiu eu? Ştiu doar că ori încotro voi călători, suferinţa se va ţine scai de mine. Ehei, grea viaţă!... O să-mi răscumpăr unchiul, iar după aceea cred că o să mă duc la Witold, să-mi îndeplinesc jurământul împotriva teutonilor, sau să mor.

La acestea, ochii fetei se înceţoşară şi aplecându-se puţin spre tânăr începu să-i vorbească încet, rugându-se parcă:

—Să nu mori, să nu mori!

Tăcură din nou şi merseră aşa până când Zbyszko, aproape de zidurile oraşului, se scutură de gândurile apăsătoare şi spuse:

—Dar Domnia Ta... dar tu, o să rămâi aici la curte?

—Nicidecum, răspunse. Mi-e urât fără frăţiorii mei şi fără Zgorzelice. Cztan şi Wilk cred că s-au căsătorit şi chiar dacă n-au făcut-o, acum nu mă mai tem de ei.

—Să dea Dumnezeu ca unchiul Maćko să se întoarcă la Zgorzelice. Este un prieten atât de bun, încât poţi să contezi în toate pe el. Dar nici tu să nu-l uiţi...

—Îţi făgăduiesc cu sfinţenie! Voi fi ca şi copilul lui...

Şi după aceste cuvinte, Jagienka izbucni în plâns, fiindcă inima i se umpluse de tristeţe.

*

A doua zi, Powała de Taczew veni la hanul lui Zbyszko şi-i spuse:

—După Sfânta Cuminecătură, regele va pleca la Raciąź

să se întâlnească acolo cu marele maestru, iar tu vei face parte dintre cavalerii regelui şi ai să mergi cu noi.

Zbyszko mai că roşi de bucurie la auzul acestor cuvinte, fiindcă alegerea lui printre cavalerii regelui nu numai că avea să-l ferească de trădările şi capcanele teutonilor, dar îl acoperea şi de faimă. Din suită mai făceau parte şi Zawisza Czarny, şi fraţii lui: Farurej şi Kruczek, şi însuşi Powała, şi Krzon de Koziegłowy, şi Stach de Charbimowice, şi Paszko Złodziej, şi Lis de Targowisko şi mulţi alţii, luptători care se acoperiseră de slavă în ţară şi în străinătate. Regele Jagiełło lua cu sine o suită atât de puţin numeroasă, deoarece unii rămăseseră acasă, iar alţii plecaseră să făptuiască isprăvi cavalereşti prin ţări îndepărtate de peste mare. Era sigur, însă, că şi cu aceştia putea să ajungă şi la Malborg fără să se teamă de înşelătoriile teutonilor, căci în caz de primejdie ar fi putut să dărâme zidurile cu umerii lor puternici şi să-i deschidă drum printre nemţi. Inima tânără a lui Zbyszko putea să se umple de mândrie că va avea asemenea tovarăşi de drum.

Astfel că, la început, Zbyszko uită şi de jalea lui şi strângându-i mâinile lui Powała de Taczew, îi spuse cu bucurie:

—Asta ţi-o datorez numai Domniei Tale!

—În parte mie, răspunse Powała, în parte prinţesei Ziemowit, dar cel mai mult stăpânului nostru milostiv, căruia du-te să-i îmbrăţişezi picioarele, ca să nu te creadă nerecunoscător.

—Sunt gata să-mi dau viaţa pentru el, aşa să-mi ajute Dumnezeu! strigă Zbyszko.

Capitolul XXXII

Întâlnirea de la Raciąż, o insulă de pe Vistula, unde

regele se duse de Sfânta Cuminecătură, fu de rău augur şi nu conduse la o împăcare şi o rezolvare a tuturor treburilor, precum aceea care avea să aibă loc peste doi ani şi la care regele avea să recapete pământul Dobrzynului, zălogit teutonilor prin trădare de Opolczyk[1] odată cu Bobrowniki. Jagiełło veni mâniat de ticăloşia teutonilor care-l învinuiseră pe nedrept pe la curţile apusene şi chiar la Roma. Maestrul nu voia să negocieze Dobrzynul şi o făcea înadins; atât el însuşi, cât şi alţi dregători călugări le repetau polonezilor în fiecare zi: „Nu vrem război nici cu voi, nici cu Lituania, dar Samogiţia este a noastră, pentru că ne-a dat-o chiar Witold. Promiteţi că nu-l veţi ajuta, şi războiul cu el se va sfârşi mai repede, iar atunci va fi timpul să discutăm despre Dobrzyn şi o să vă facem multe înlesniri". Dar sfetnicii regelui, având mintea ageră şi încercată şi cunoscând minciunile teutonilor nu se lăsau păcăliţi: „Când o să creşteţi în putere, o să vă sporească şi semeţia, îi răspundeau maestrului. Ziceţi că n-aveţi nimic cu Lituania, dar vreţi să-l înscăunaţi pe Skirgiełło la Wilno. Dar pe viul Dumnezeu! asta-i moştenirea lui Jagiełło, singurul care hotărăşte pe cine să pună prinţ în Lituania, de aceea înfrânaţi-vă, ca marele nostru rege să nu vă pedepsească!" La care maestrul zicea că, dacă regele este adevăratul stăpân al Lituaniei, să-i poruncească lui Witold să nu pornească războiul şi să-i întoarcă Ordinului Samogiţia, căci altminteri Ordinul se vede silit să-l lovească pe Witold acolo unde-l poate ajunge şi răni. Şi în acest fel, discuţiile se tărăgănau de dimineaţa până seara asemenea unui drum care se învârteşte în cerc. Regele, nevrând să-şi asume nici o obligaţie, îşi pierdea tot mai mult răbdarea şi-i spunea maestrului că dacă Samogiţia ar fi fost fericită sub stăpânirea teutonilor, Witold n-ar fi mişcat nici un deget, pentru că n-ar fi găsit nici un pretext şi nici o

1 Władysław Opolczyk (m. 1401) – prinţ de Opole din 1356. În 1396, Władysław Jagiełło îi ia înapoi Dobrzynul şi-l sileşte să i se supună. Prinţul îl lăsase zălog nemţilor mai înainte.

pricină. Maestrul, care era un om liniştit şi îşi dădea mai bine seama decât ceilalţi fraţi de puterea lui Jagiełło, se străduia să-l îmblânzească pe rege şi prefăcându-se că nu aude murmurele câtorva comturi înflăcăraţi şi trufaşi, nu se arăta zgârcit cu vorbele de laudă, câteodată făcând apel chiar la umilinţă. Dar pentru că până şi cu aceste prilejuri se făceau auzite ameninţări înşelătoare, nu se ajungea la nimic. Negocierile pentru lucruri importante se iroseau repede şi încă de a doua zi începură să discute numai despre treburile mai mărunte. Regele învinui cu asprime Ordinul pentru întreţinerea cetelor de tâlhari, pentru năvălirile şi jafurile de la hotar, pentru răpirea fiicei lui Jurand şi a micului Jaśko de Krętkow, pentru uciderea ţăranilor şi a pescarilor. Maestrul negă totul, căutând să scape; jură că el nu ştia nimic şi îi reproşă şi el că nu numai Witold, dar chiar şi cavalerii polonezi îi ajutau pe samogiţienii păgâni împotriva Crucii, dându-l drept pildă pe Maćko de Bogdaniec. Din fericire, regele aflase de la Powała ce căutau cavalerii de Bogdaniec în Samogiţia şi ştia ce să răspundă, cu atât mai uşor cu cât în suita lui era şi Zbyszko, iar în cea a maestrului cei doi von Baden care veniseră în speranţa că poate vor lupta în arenă cu polonezii.

Dar nu avură parte nici de asta. Teutonii voiau ca, în caz că îşi îndeplineau scopurile, să-l poftească pe rege la Toruń şi acolo să organizeze în cinstea lui ospeţe şi întreceri cavalereşti, dar având în vedere eşecul negocierilor, care stârniseră doar nemulţumirea şi mânia ambelor părţi, lipseau până şi amatorii de petreceri. Doar pe de lături, în orele dimineţii, cavalerii se întreceau reciproc în putere şi îndemânare, dar, cum zicea veselul cneaz Jamont, şi de astă dată nemţii au luat-o peste nas, deoarece Powała de Taczew se arătă mai puternic în braţ decât Arnold von Baden, Dobek de Oleśnica învinse la lupta cu suliţa, iar Lis de Targowisko îi întrecu pe toţi la săritura peste cai. Cu acest prilej, Zbyszko se înţelese cu Arnold von Baden în privinţa răscumpărării. De Lorche

care, graf fiind şi deschizând dintr-o familie însemnată, privea de sus la Arnold, se împotrivi, spunând că ia totul asupra lui. Zbyszko era totuşi de părere că onoarea de cavaler îl sileşte să plătească atâtea grivne, câte făgăduise; de aceea, cu toate că însuşi Arnold voia să mai scadă din preţ, îi refuză pe amândoi.

Arnold von Baden era un om simplu, a cărui cea mai mare însuşire era puterea uriaşă a braţului, cam prostănac şi cam lacom de bani, dar aproape cumsecade. Lui îi lipsea viclenia teutonă şi de aceea nu-i ascunse lui Zbyszko de ce vrea să mai scadă din preţ: „Nu se va ajunge la o înţelegere între rege şi maestru, dar un schimb de ostatici va avea loc şi în această împrejurare îţi vei putea lua unchiul pe degeaba. Eu prefer ceva decât nimic, fiindcă punga mea este întotdeauna goală şi nu o dată abia îmi ajunge pentru trei stacane de bere, iar eu nu mă mulţumesc decât cu cel puţin cinci-şase!” Zbyszko, însă, se supără pe el pentru aceste cuvinte: „Îţi plătesc, fiindcă mi-am dat cuvântul de cavaler, dar nu vreau mai ieftin, ca să ştii şi tu că atât valorăm”. La acestea, Arnold îl îmbrăţişă, iar cavalerii polonezi şi nemţi îl lăudară spunându-i: „Merită, într-adevăr, dacă poartă atât de tânăr pintenii de cavaler, se vede că ţine la onoarea lui”.

În acest timp, regele se înţelese de bună seamă cu maestrul să facă schimb de ostatici, prilej cu care ieşiră la iveală lucruri ciudate, despre care episcopii şi dregătorii aveau să scrie mai târziu scrisori papei şi pe la curţile celelalte: în mâinile polonezilor erau o mulţime de ostatici, dar era vorba de bărbaţi maturi, în puterea vârstei, prinşi în luptele şi încăierările de la hotar. În schimb, cei aflaţi în temniţele teutonilor erau în majoritate femei şi copii, luaţi captivi în atacurile din timpul nopţii şi pentru răscumpărare. Însuşi papa de la Roma atrase atenţia asupra acestei situaţii şi cu toată iscusinţa lui Jan von Felde, procuratorul teuton în Capitala Apostolică, îşi exprimă mânia şi revolta împotriva Ordinului.

Cât despre Maćko, se iviră destule greutăţi.

Într-adevăr, maestrul nu le făcu decât de formă, ca să sporească însemnătatea fiecărei concesii. Susţinu deci că un cavaler creştin care luptase alături de samogiţieni împotriva Ordinului, ar trebui osândit la moarte. Degeaba sfetnicii regelui depănară din nou tot ce ştiau despre Jurand şi fiica lui, despre nedreptăţile strigătoare la cer pe care şi le îngăduiseră slugile Ordinului faţă de cei doi şi faţă de cavalerii de Bogdaniec. Drept răspuns, maestrul pronunţă printr-o întâmplare ciudată aproape aceleaşi cuvinte, pe care i le spusese cândva prinţesa Alexandra Ziemowit bătrânului cavaler de Bogdaniec:

—Pe voi vă socotiţi mieluşei, iar pe noi lupi. În timp ce din aceşti patru lupi care au luat parte la răpirea fetei lui Jurand, nu mai trăieşte nici unul, mieluşeii zburdă în siguranţă prin lume.

Şi acesta era adevărul, dar cavalerul de Taczew, de faţă la discuţii, răspunse cu privire la acest „adevăr” cu o întrebare:

—Aşa este, dar a fost ucis vreunul prin trădare? Oare cei care au pierit, n-au pierit cu toţii cu paloşele în mână?

Maestrul nu mai avu ce să răspundă, iar când mai observă că regele începe să se încrunte şi să fulgere din ochi, cedă degrabă, nevrând să-l facă să izbucnească pe aprigul monarh. Hotărârâ după aceea că fiecare parte va trimite soli să ia ostaticii. Din partea polonă fură numiţi în acest scop Zyndram de Maszkowice, care voia să vadă de aproape puterea teutonilor, şi cavalerul Powała, şi împreună cu ei Zbyszko de Bogdaniec.

Lui Zbyszko îi făcu acest serviciu cneazul Jamont. Îl convinsese pe rege, gândind că astfel tânărul îşi va vedea unchiul mai repede şi îl va aduce fără primejdie, dacă va merge după el în calitate de trimis al regelui. Regele nu-i refuzase rugămintea micului cneaz, care din pricina veseliei, bunătăţii şi a frumuseţii lui era îndrăgit de toată curtea; nu ceruse niciodată nimic pentru el. Zbyszko îi mulţumi din tot sufletul, deoarece acum era sigur că-l va

scoate pe Maćko din mâinile teutonilor.

—O să te vadă mulţi zavistnici, că stai alături de rege, dar aşa este drept, pentru că tu foloseşti încrederea monarhului pentru binele oamenilor, iar o inimă mai bună ca a ta, cred că nu mai are nimeni.

—E bine în apropierea regelui, interveni un boiernaş, dar eu aş prefera câmpul de luptă cu teutonii, şi pe Domnia Ta te invidiez că te-ai şi bătut cu ei.

Apoi mai adăugă:

—Comturul de Toruń, von Wenden, a venit ieri, iar astă-seară o să vă duceţi să înnoptaţi la el împreună cu maestrul şi suita lui.

—Iar după aceea, la Malborg.

—Iar după aceea, la Malborg.

Aici, cneazul Jamont începu să râdă:

—O să fie un drum scurt, dar cam acru, pentru că teutonii n-au câştigat nimic de la rege, şi nici de la Witold nu vor avea vreo bucurie. A adunat toată puterea lituaniană şi pleacă în Samogiţia.

—Dacă-l sprijină regele, o să fie un război mare.

—Pentru asta se roagă lui Dumnezeu toţi cavalerii noştri. Dar chiar dacă regele ar pregeta să pornească războiul cel mare, gândindu-se că se va vărsa mult sânge creştinesc, îl va ajuta pe Witold cu grâne şi bani, şi dintre cavalerii polonezi unii tot vor pleca la el.

—De bună seamă, răspunse Zbyszko. Poate chiar pentru asta Ordinul îi va declara război regelui.

—Ei, nu! se împotrivi cneazul, câtă vreme va fi în viaţă maestrul de acum, asta nu se va întâmpla.

Şi avea dreptate. Zbyszko îl ştia pe maestru mai de mult, dar acum, pe drumul spre Malborg, însoţindu-i pe Zyndram de Maszkowice şi pe Powała, va putea să vadă mai multe şi să-l cunoască mai bine. Această călătorie îl

întări în convingerea că marele maestru Konrad von Jungingen nu era un om ticăloşit şi rău. Era silit adesea să se arate nedrept, fiindcă tot Ordinul se întemeia pe fărădelege. Trebuia să se poarte strâmb, căci tot Ordinul era întocmit pe strâmbătate. Trebuia să mintă, întrucât minciuna o moştenise odată cu însemnele măiestriei şi de când era mic s-a învăţat să le socotească doar o iscusinţă politică. Dar n-a fost un om crud, s-a temut de judecata lui Dumnezeu şi, pe cât i-a stat în putinţă, a ţinut în frâu trufia şi răutatea acelor dregători călugări, care-l împingeau înadins la război cu puterea lui Jagiełło. Cu toate acestea, a fost un om slab. Ordinul s-a obişnuit de secole întregi să pândească bunul altuia, să jefuiască, să ia cu anasâna sau prin înşelăciune pământurile învecinate, încât Konrad nu numai că n-a ştiut să strunească această foame hrăpăreaţă, dar fără să vrea, prin forţa inerţiei, s-a lăsat dus de val şi s-a străduit s-o astâmpere. Erau destul de îndepărtate timpurile lui Winrych von Kniprode, timpurile disciplinei de fier, cu care Ordinul stârnea admiraţia lumii întregi. Încă din vremea maestrului dinaintea lui Jungingen, Konrad Walenrod, Ordinul se îmbăta cu puterea-i mereu crescândă, pe care n-au izbutit s-o slăbească înfrângerile trecătoare, se ameţea cu slava, succesul şi sângele omenesc, încât s-au lărgit cătuşele care-l ţineau în putere şi unitate. Maestrul a respectat, cât a putut, legile şi dreptatea, cât a putut, a îmblânzit personal mâna de fier a Ordinului, care-i apăsa pe ţărani, orăşeni şi chiar şi pe clerici şi şlahta feudală din ţinuturile teutone, aşa că în apropiere de Malborg, câte un ţăran sau orăşean putea să se laude nu numai cu avutul lui, ci şi cu bogăţia lui. Pe când în ţinuturile mai îndepărtate, samavolnicia, asprimea şi destrăbălarea comturilor călcau în picioare legile, sporeau asuprirea şi hoţiile, storceau cu ajutorul dărilor pe cont propriu sau şi fără vreun pretext aparent ultima para, storceau lacrimi, deseori sângele, astfel că în regiuni întregi domneau gemetele, sărăcia şi plângerile. Chiar dacă binele Ordinului cerea uneori o mai

mare blândeţe – ca în Samogiţia –, asemenea nevoi se iroseau prin nesupunerea comturilor şi cruzimea lor înnăscută. Aşadar, Konrad von Jungingen se simţea precum un surugiu care, mânând nişte cai nărăvaşi, a scăpat hăţurile din mâini şi a lăsat căruţa în voia sorţii. Deseori îi stăpâneau sufletul presimţiri rele sau îi veneau în minte vorbele prorociei: „Am făcut din ei albinele necesităţii şi i-am statornicit la marginea ţărilor creştine, dar s-au ridicat împotriva mea. Fiindcă nu se îngrijesc de suflet şi n-au milă de trupurile acestui popor, care din rătăcire s-a întors întru credinţa catolică şi către mine. Şi au făcut din el sclav, neînvăţându-l poruncile lui Dumnezeu şi, lipsindu-l de Sfintele Daruri, îl condamnă la chinuri diavoleşti şi mai mari decât atunci când era păgân. Pornesc războaie doar pentru a-şi satisface lăcomia. De aceea, va veni timpul când dinţii le vor fi smulşi şi le va fi tăiată mâna dreaptă, iar piciorul drept le va şchiopăta, ca să-şi recunoască păcatele lor”.

Maestrul ştia că acele învinuiri pe care Glasul tainic le arăta teutonilor în revelaţia Sfintei Brygida erau îndreptăţite, înţelegea că o clădire ridicată pe pământ străin şi pe nedreptatea altuia, rezemată pe minciună, înşelăciune şi asprime nu poate dura mult. Se temea că, udată ani întregi cu sânge şi lacrimi, se va nărui din prima lovitură a braţului polonez; presimţea că şi căruţa trasă de caii speriaţi, trebuie să sfârşească în prăpastie, aşa că se străduia ca cel puţin ceasul judecăţii, al mâniei, al înfrângerii şi al sărăciei să vină cât mai târziu. Din această pricină, cu toată slăbiciunea lui, într-o singură direcţie a opus o rezistenţă neclintită sfetnicilor săi trufaşi şi obraznici: n-a îngăduit lupta cu Polonia. În zadar i-au reproşat teama şi nătângia, comturii de la hotar l-au împins în zadar din răsputeri la război. El, când focul era gata să izbucnească s-a retras întotdeauna în ultima clipă, iar după aceea i-a mulţumit lui Dumnezeu la Malborg că a reuşit să oprească paloşul ridicat deasupra capului Ordinului.

Dar ştia că trebuie să se ajungă la asta. Aşa că ideea că Ordinul nu se întemeiază pe legea lui Dumnezeu, ci pe fărădelege şi minciună şi presimţirea zilei apropiate a pierzaniei a făcut din el unul dintre cei mai nefericiţi oameni de pe lume. Şi-ar fi dat negreşit viaţa şi sângele, dacă ar fi putut fi altfel şi dacă timpul i-ar fi permis să întoarcă lucrurile pe făgaşul cel drept, dar simţea că nu mai e cu putinţă! Să apuce pe alt drum, ar fi însemnat să dea înapoi foştilor proprietari ţinuturi întregi, mănoase, bogate şi cotropite de Ordin de cine ştie când, iar odată cu ele o mulţime de oraşe tot atât de bogate ca şi Gdańsk. Şi nu numai atât! Asta însemna să renunţe la Samogiţia, să renunţe la năvălirile asupra Lituaniei, să bage paloşul în teacă, în sfârşit, să părăsească aceste ţinuturi, în care Ordinul nu mai avea pe cine converti, şi să se stabilească iarăşi în Palestina sau în vreuna din insulele greceşti, ca să apere acolo Crucea de adevăraţii sarazini. Dar asta era cu neputinţă, căci ar fi fost totuna cu osândirea Ordinului la pierzanie. Cine l-ar fi urmat şi care maestru ar fi putut cere una ca asta? Sufletul şi viaţa lui Konrad von Jungingen erau acoperite de umbră, dar pe omul care ar fi venit cu un astfel de sfat, el l-ar fi socotit cel dintâi drept un om cu mintea rătăcită într-o odaie întunecoasă. Trebuia să meargă mai departe, tot mai departe, până în ziua în care Dumnezeu îi va hotărî sfârşitul. Mergea deci, dar cufundat în grijă şi tristeţe. Părul din barbă şi de la tâmple îi încărunţise, iar ochii ageri cândva i se acoperiseră până la jumătate sub pleoapele îngreunate. Zbyszko nu văzuse niciodată vreun zâmbet pe această faţă. Obrazul maestrului nu era ameninţător şi nici măcar nouros, era doar parcă numai obosit de o suferinţă tăcută. În armură, cu crucea pe piept, în mijlocul căruia era într-un pătrat vulturul negru, îmbrăcat în mantia largă, albă, împodobită la fel cu o cruce, dădea impresia de gravitate, măreţie şi tristeţe. Odinioară, Konrad era vesel şi-i plăceau glumele, şi nici acum nu lipsea de la ospeţele impunătoare, de la spectacole şi turniruri – dimpotrivă, chiar el le organiza –,

dar nici în îmbulzeala cavalerilor strălucitori care veneau în ospeţie la Malborg, nici în înghesuiala bucuroasă, în sunetul trâmbiţelor şi scrâşnetul armelor, nici în faţa cupei pline cu vin de Malmazia nu se înveselea niciodată. Atunci când totul în jurul lui părea să respire putere, strălucire, bogăţie nemăsurată, forţă de neînfrânt, când solii împăratului şi ai celorlalţi regi apuseni strigau cu înflăcărare că Ordinul face cât toate regatele şi puterea întregii lumi, el era singurul care nu se amăgea cu iluzii, amintindu-şi cuvintele ameninţătoare revelate Sfintei Brygida: „Va veni vremea când li se vor smulge dinţii şi le va fi tăiată mâna dreaptă, iar piciorul drept va şchiopăta, ca să-şi recunoască păcatele”.

Capitolul XXXIII

MERSERĂ PE UN DRUM ZVÂNTAT PRIN Chelmźa până la Grundziądz, unde se opriră o noapte şi o zi, deoarece marele maestru avea de judecat acolo un proces pentru pescuit între starostele teuton al castelului şi şlahta din împrejurimi, ale cărei pământuri se întindeau până la Vistula. De acolo plutiră pe râu cu vasele teutone până la Malborg. Zyndram de Maszkowice, Powała de Taczew şi Zbyszko se aflară tot timpul alături de maestru, care era curios să ştie ce impresie va face asupra lui Zyndram puterea teutonă văzută de aproape. Îl interesa, întrucât Zyndram de Maszkowice nu era numai un cavaler viteaz şi neîntrecut în dueluri, ci şi un războinic neobişnuit de iscusit. În tot regatul nu mai era nimeni atât de priceput în conducerea oştilor, în desfăşurare detaşamentelor pentru bătălie, în construirea şi dărâmarea castelelor, în ridicarea podurilor peste râurile largi, în ale „armatei”, adică în armamentul diferitelor popoare şi în modul de a lupta. Maestrul, ştiind că în sfatul regelui depindeau multe de părerea acestui bărbat, credea că dacă izbuteşte să-l

înfricoşeze mărimea bogăţiilor şi a oştilor teutone, războiul se va mai amâna multă vreme. Înainte de toate, însăşi vederea Malborgului putea să umple de teamă inima oricărui polonez, întrucât cu acea fortăreaţă, socotind Castelul Înalt, Mijlociu şi Turnurile din afara zidurilor, nu se putea compara nici pe departe nici una de pe lume[1]. Plutind pe Nogat, cavalerii zăriră de departe turnurile puternice care se desenau pe cer. Ziua era luminoasă şi transparentă, aşa că se vedeau foarte bine, iar după un timp, când vasele se apropiară, începură să strălucească şi mai puternic vârfurile bisericii din Castelul Înalt şi zidurile uriaşe ce se înălţau unele peste altele, în parte de culoarea cărămizilor – cele mai multe, însă, acoperite cu tencuiala aceea faimoasă cenuşiu-alburie, pe care ştiau s-o facă numai zidarii teutoni. Mărimea lor întrecea tot ce văzuseră cavalerii polonezi în viaţa lor. Părea că acolo clădirile cresc unele peste altele, alcătuind în locul coborât din natură parcă un munte al cărui vârf era Castelul Vechi, iar laturile – cel Mijlociu şi Turnurile largi de apărare. Acest cuib uriaş al călugărilor înarmaţi împrăştia o forţă atât de neobişnuită, că până şi faţa lungă şi mai totdeauna mohorâtă a maestrului se mai însenină puţin la această privelişte.

— *Ex luto Marienburg* – Marienburg este din pământ, spuse adresându-i-se lui Zyndram, dar acest pământ nu poate fi sfărâmat de puterea omenească.

Zyndram nu răspunse şi cuprinse în tăcere cu privirea toate turnurile şi mărimea zidurilor întărite cu contraforturi solide.

Iar Konrad von Jungingen adăugă după o clipă de tăcere:

— Domnia Ta, care te pricepi la fortăreţe, despre aceasta ce spui?

— Fortăreaţa nu poate fi cucerită, răspunse parcă

1 La ruinarea deplină a Malborgului a condus Frederik al II-lea, regele Prusiei, după căderea Poloniei (n. ed. poloneze).

îngândurat cavalerul polonez, dar...

—Dar ce? Ce-i mai lipseşte?

—Dar orice fortăreaţă îşi poate schimba stăpânul.

Maestrul îşi încruntă sprâncenele.

—Ce vrei să spui?

—Că ochii omului nu pot vedea căile ascunse ale Domnului.

Şi iarăşi privi pe gânduri la ziduri, iar Zbyszko, căruia Powała îi traduse răspunsul cum trebuie, se uită la el cu admiraţie şi recunoştinţă.

În acest moment, îl izbi asemănarea dintre Zyndram şi Skirwoiłło, căpetenia samogiţienilor. Amândoi aveau capete uriaşe, înfipte parcă între umerii largi, piepturi la fel de puternice şi aceleaşi picioare încovoiate. În acest timp, maestrul, nevrând ca ultimul cuvânt să-l aibă cavalerul polonez, reluă:

—Se spune că Marienburgul nostru este mai mare de şase ori decât Wawelul.

—Acolo, pe stâncă, nu este atâta loc ca aici, la câmpie, răspunse de Maszkowice, dar inima, mi se pare că este mai mare la noi la Wawel.

Konrad ridică sprâncenele mirat:

—Nu înţeleg.

—Păi, care-i inima oricărui castel, dacă nu biserica? Iar catedrala noastră este cât trei din acestea.

Şi rostind aceste cuvinte, arătă la biserica nu prea mare a castelului, pe al cărei prezbiteriu strălucea pe fundalul auriu imaginea uriaşă în mozaic a Preasfintei Fecioare.

Maestrul nu fu mulţumit nici de astă dată de întorsătura discuţiei.

—Răspunsurile Domniei Tale sunt repezi, dar ciudate, aprecie.

În acelaşi timp, ajunseră. Se vede că straja teutonă, excelentă, prevenise oraşul şi castelul de venirea marelui

maestru, fiindcă la punctul de trecere aşteptau, afară de câţiva fraţi, trâmbiţaşii oraşului, care-i cântau de obicei marelui maestru în timp ce trecea apa. De partea cealaltă, aşteptau caii pregătiţi, pe care încălecând îndată; alaiul străbătu oraşul şi, prin Poarta Suedeză de lângă Turnul Vrăbiilor, intră în Turnul de Apărare. La poartă, îl întâmpinară pe maestru: marele comtur Wilhelm von Helfenstein, care mai purta doar titlul, deoarece de câteva luni îndatoririle lui le îndeplinea de fapt Kuno Lichtenstein, trimis acum în Anglia; iar mai departe: marele hospitalier, ruda lui Kuno, Konrad Lichtenstein, marele şambelan Rumpenheim şi marele ajutor de vistiernic Burghard von Wolecke, şi în sfârşit micul comtur, administratorul atelierelor şi al castelului. Afară de aceşti dregători, se mai aflau acolo zece-cincisprezece fraţi călugări care aveau în grijă treburile bisericeşti din Prusia şi asupreau din greu mănăstirile şi clericii, silindu-i să presteze munci la drumuri şi la spartul gheţii, şi împreună cu ei o grămadă de fraţi laici, cavaleri fără obligaţii canonice. Staturile lor uriaşe şi puternice (cei prea firavi nu erau primiţi), umerii largi, bărbile cârlionţate şi privirile crunte îi făceau să semene mai degrabă cu nişte cavaleri tâlhari, nemţi hrăpăreţi, decât cu nişte călugări. În ochi li se citea curajul, semeţia şi trufia nemăsurată. Ei nu ţineau la Konrad, pentru că se temea de războiul cu Jagiełło; nu o dată, la sfat îi reproşau deschis teama, îl desenau pe ziduri şi le şopteau bufonilor să-l ia în râs pe faţă. Cu toate acestea, la vederea lui, îşi plecau capetele cu umilinţă prefăcută, mai ales că maestrul se afla înconjurat de cavaleri străini, şi se buluceau să-i ţină scara şi zăbala calului.

După ce descălecă, maestrul îl întrebă numaidecât pe Helfenstein:

—Sunt veşti noi de la Werner von Tettingen?

Werner von Tettingen, ca mare mareşal, altfel spus căpetenia forţelor armate teutone, era atunci în campanie împotriva samogiţienilor şi a lui Witold.

—Noutăţi însemnate nu sunt, răspunse Helfenstein, dar avem pagube. Păgânii au dat foc la aşezările de lângă Ragneta şi orăşelelor de lângă alte castele.

—Nădăjduiesc că Dumnezeu ne va ajuta să le zdrobim răutatea şi încrâncenarea într-o bătălie hotărâtoare, răspunse maestrul.

Şi spunând acestea, îşi înălţă ochii, iar buzele i se mişcară o clipă, îngânând rugăciunea pe care o rostea pentru izbânda oştilor teutone.

După care, arătă spre cavalerii polonezi şi zise:

—Aceştia sunt solii regelui polonez: cavalerul de Maszkowice, cavalerul de Taczew şi cavalerul de Bogdaniec, care au venit cu noi pentru schimbul prinşilor. Comturul castelului să le arate încăperile de oaspeţi, să-i primească, şi să-i omenească aşa cum se cuvine.

La aceste cuvinte, fraţii-cavaleri începură să se uite curioşi la soli, mai ales la Powała de Taczew, al cărui nume de luptător vestit era cunoscut unora. Pe cei care nu auziseră de faptele lui la curtea Burgundiei, în Cehia şi la Cracovia, îi uimi cu statura uriaşă şi armăsarul lui de luptă de o mărime atât de neobişnuită, încât celor care vizitaseră în tinereţe Pământul Sfânt şi Egiptul, le aduse aminte de cămile şi de elefanţi.

Câţiva îl recunoscură şi pe Zbyszko, care luptase cândva în arenă la Malborg şi aceştia îl întâmpinară cu destulă bună-voinţă, amintindu-şi că puternicul şi mult respectatul de călugării Ordinului frate al maestrului, Ulryk von Jungingen, îi arătase prietenie şi simpatie. Cea mai puţină atenţie şi admiraţie stârni cel care în viitorul apropiat avea să fie cel mai straşnic nimicitor al Ordinului, adică Zyndram de Maszkowice, deoarece când descălecă de pe cal, din pricină că era îndesat şi avea umerii înalţi, părea aproape cocoşat. Braţele lui prea lungi şi picioarele strâmbe treziră zâmbete pe feţele fraţilor mai tineri. Unul dintre ei, un glumeţ cunoscut, se apropie chiar de el, vrând

să-i vorbească, dar privindu-l în ochi pe cavalerul de Maszkowice, îi pieri pofta şi se depărtă în tăcere.

În acest timp, comturul castelului luă musafirii şi-i duse cu sine. Intrară mai întâi într-o curte nu prea mare, în care afară de palestră, magazia de vechituri şi atelierul de şei, se afla capela Sfântului Mikołaj, după care pe podul cu acelaşi nume păşiră în Turnul de Apărare propriu-zis. Comturul îi conduse un răstimp printre zidurile puternice, păzite ici şi colo de turnuri mai mari şi mai mici. Zyndram de Maszkowice se uita la toate cu luare-aminte, iar călăuza, fie şi neîntrebată, îi arăta cu plăcere diferite clădiri, ca şi când voia ca oaspeţii să vadă totul cât mai amănunţit.

—Această clădire grozavă pe care Domniile Voastre o vedeţi înainte pe partea stângă, le spuse, adăposteşte grajdurile noastre. Suntem nişte călugări săraci, dar oamenii vorbesc că prin alte locuri nici cavalerii nu stau cum stau caii la noi.

—Lumea nu vorbeşte despre sărăcia Domniilor Voastre, răspunse Powała, dar aici trebuie să fie ceva mai mult decât grajdurile, deoarece clădirea e foarte înaltă, iar caii doar nu-i urcaţi pe scări.

—Deasupra grajdurilor, care se află jos şi în care au loc patru sute de cai, răspunse comturul castelului, sunt hambarele cu grâne pentru cel puţin zece ani. Nu vom fi asediaţi niciodată, dar dacă am fi, n-o să ne cucerească prin foame.

Spunând acestea, se întoarse spre dreapta şi iarăşi pe un pod intre Turnul Sfântului Wawrzyniec şi cel al Platoşei îi conduse în altă curte, uriaşă, din mijlocul Turnului de Apărare.

—Luaţi seama, Domniile Voastre, zise neamţul, că tot ce vedeţi spre miazănoapte, deşi cu ajutorul lui Dumnezeu

nu poate fi cucerit, este doar *Vorburg*[1] şi fortificaţia nu se poate compara nici cu Castelul Mijlociu, spre care mergem, şi cu atât mai puţin cu cel înalt.

Într-adevăr, un şanţ de apărare şi un pod coborât, separate, despărţeau Castelul Mijlociu de curte şi abia în poarta castelului, care se afla mult mai sus, cavalerii, întorcându-se, cum îi sfătui comturul, putură să îmbrăţişeze cu ochii întreg pătratul uriaş numit Turnul de Apărare. Acolo, clădirile se înălţau una lângă alta, astfel că lui Zyndram i se părea că vede înaintea lui un oraş întreg. Acolo se aflau rezerve uriaşe de lemne stivuite în grămezi mari cât casa, grămezi de ghiulele de piatră ce se înălţau ca nişte piramide, cimitire, bolniţe, depozite. Puţin mai la o parte, alături de eleşteul din mijloc, se ridicau zidurile puternice, roşii, ale „templului”, adică ale magaziei în care era sala de mese pentru cei năimiţi şi pentru slujitori. La poalele valului de apărare dinspre miazănoapte se zăreau alte grajduri pentru caii cavalerilor şi cei de rasă. De-a lungul scocului morii se înălţau cazărmile scutierilor şi ale mercenarilor, iar în partea opusă a pătratului, locuinţele pentru tot felul de cinovnici, apoi iarăşi depozite, hambare, brutării, croitorii, turnătorii, un arsenal mare – aşa-numit Karwan –, temniţa, o armurărie părăsită, fiecare clădire atât de bine apărată, încât puteai lupta în ea ca într-o întăritură separată, şi toate înconjurate de ziduri şi o mulţime de turnuri de apărare, iar dincolo de acestea, de şanţuri şi palisade uriaşe; mai departe, spre apus, curgea apa galbenă a râului Nogat, spre miazănoapte şi răsărit lucea oglinda iazului uriaş, iar spre miazăzi se înălţau şi mai puternic întărite Castelul Mijlociu şi Castelul înalt.

Un cuib ameninţător care emana o putere neînduplecată şi în care se concentrau cele mai mari două forţe de pe lume: bisericească şi cea a paloşului. Oricine se împotrivea uneia, era nimicit de cealaltă. Cine ridica braţul împotriva lor, îşi atrăgea asupra lui învinuirea ţărilor

1 Vorburg – fortificaţie exterioară (lb. germ.).

creştine că se ridică împotriva Crucii.

Şi numaidecât cavalerii din toate părţile îi săreau în ajutor. În acest cuib, mişunau încontinuu meseriaşi şi oameni înarmaţi, asemenea albinelor într-un stup. În faţa clădirilor, la punctele de trecere, la porţi şi prin ateliere, pretutindeni era un du-te vino ca la iarmaroc. Ecoul răspândea până departe loviturile de ciocan şi daltă care ciopleau ghiulele de piatră, uruitul morilor şi al pivelor, nechezatul cailor, scrâşnetul armurilor şi al armelor, sunetul trâmbiţelor şi al fluierelor, chemările şi poruncile. În curţile acelea auzeai toate limbile pământului şi puteai să întâlneşti oşteni de toate naţiile: pe iscusiţii arcaşi englezi, care străpungeau de la o sută de paşi porumbelul legat în vârful unui stâlp şi ale căror săgeţi treceau prin platoşe ca prin postav, şi pe vajnicii pedestraşi elveţieni, care luptau cu paloşele pentru două mâini, şi pe vitejii danezi, mâncăi şi băutori fără măsură, şi pe cavalerii francezi, înclinaţi deopotrivă spre râs şi spre gâlceavă, şi pe mândrii şlahtici spanioli, şi pe chipeşii cavaleri italieni, cei mai îndemânatici spadasini înveşmântaţi în mătăsuri şi catifele, iar la luptă în armuri bătute la Veneţia, Neapole şi Florenţa, şi pe cavalerii burgunzi, şi frizieni şi, în sfârşit, pe nemţii din toate landurile germane. Printre ei se învârteau „mantiile albe” în roluri de gazde şi de conducători. „Turnul plin cu aur”, mai exact o încăpere separată, construită în Castelul Înalt lângă locuinţa maestrului, umplută de jos până sus cu bani şi lingouri de metal preţios, îi îngăduia Ordinului să-şi primească oaspeţii bine şi să năimească mercenari, pe care îi trimiteau de aici în campanii şi pe la toate castelele la dispoziţia primarilor, a starostilor şi a comturilor. În acest fel, puterea paloşului şi a bisericii însemnau aici bogăţii nemăsurate şi totodată o ordine de fier; chiar dacă, slăbită întrucâtva prin diferite provincii de semeţia şi îmbătarea cu propria mărire, ea se păstra la Malborg prin puterea obişnuinţei. Monarhii veneau aici nu numai să lupte cu păgânii sau să împrumute bani, ci şi să deprindă arta

conducerii, cavalerii să înveţe meşteşugul războiului. Deoarece nicăieri în lume nu ştia nimeni să conducă şi să lupte ca Ordinul. Când venise odinioară în aceste părţi, afară de împrejurimile restrânse şi de câteva castele dăruite de un prinţ polonez imprudent, nu poseda nici o palmă de pământ, acum, însă, stăpânea un ţinut mai mare decât multe regate, bogat în câmpuri mănoase, oraşe puternice şi castele de necucerit. Stăpânea şi veghea precum păianjenul prin plasa-i întinsă, ale cărei fire le ţine sub el. De aici, din acest Castel Înalt, de la maestru şi de la mantiile albe se răspândeau în toate părţile poruncile prin slujitorii-gonaci, către şlahta înfeudată, către sfaturile oraşelor, burgrafi, primari, ajutoarele acestora şi căpeteniile oştilor mercenare, iar ce hotăra şi năştea aici gândul şi voinţa, îndeplineau acolo sute şi mii de mâini de fier. Aici se scurgeau banii din toată ţara, grânele, tot felul de provizii, dările de la clerul ce gemea sub jugul greu şi de la celelalte mănăstiri, la care Ordinul nu privea cu ochi buni; de aici îşi întindeau, în sfârşit, braţele hrăpăreţe spre toate ţările şi popoarele.

Numeroase neamuri prusiene care vorbeau limba lituaniană fuseseră şterse de pe suprafaţa pământului. Lituania simţise până nu de mult călcâiul de fier al teutonilor apăsându-i pieptul atât de cumplit, încât la fiecare răsuflare i se împuţina sângele din inimă; Polonia, deşi învingătoare în bătălia înfricoşătoare de la Płowce, pierduse totuşi în vremea lui Łokietek ţinuturile ei de pe malul stâng al Vistulei odată cu oraşele Gdańsk, Tczew, Gniew şi Świeć. Ordinul cavalerilor din Livonia[1] îşi dorea să ocupe ţinuturile ruseşti, astfel că, alături de cavalerii teutoni, au alcătuit primul val uriaş al mării nemţeşti care s-a revărsat tot mai mult peste ţările slave.

Când, deodată, soarele teutonilor a apus. Lituania a fost creştinată de Polonia, iar pe tronul de la Cracovia a urcat Jagiełło prin căsătoria cu frumoasa regină Jadwiga. E

1 Ordinul cavalerilor spadei – înfiinţat în 1202 şi unit în 1237 cu cavalerii teutoni.

drept, Ordinul n-a pierdut nici un ţinut, nici un castel, dar a simţit că împotriva puterii lui a apărut altă putere şi a pierdut motivul pentru care se afla în Prusia. După creştinarea Lituaniei, se vedeau siliţi să se întoarcă în Palestina şi să păzească pelerinii care se duceau la locurile sfinte. Dar asta însemna să renunţe la bogăţii, putere, oraşe şi regate întregi. Aşadar, cuprins de spaimă şi turbare, Ordinul a început să se zvârcolească asemenea unui balaur în şoldul căruia s-a înfipt o suliţă. Maestrul Konrad se temea să pună totul pe o aruncătură de zaruri şi tremura la gândul războiului cu marele rege, stăpânitorul ţinuturilor polone, lituaniene şi rutene, pe care Olgierd le smulsese dintre colţii tătarilor. Cu toate acestea, cei mai mulţi cavaleri teutoni îl îndemnau la război, simţind că trebuie să dea o bătălie pe viaţă şi pe moarte; atâta vreme cât puterea nu-i fusese ştirbită, faima nu-i pălise, lumea întreagă i-ar fi sărit în ajutor şi fulgerele Papei nu ar fi căzut asupra cuibului lor, pentru care lucrul cel mai însemnat era acum nu răspândirea creştinismului, ci tocmai menţinerea păgânismului.

Şi în acest timp, în faţa celorlalte popoare şi pe la curţile străine îi acuzau pe Jagiełło şi pe lituanieni că primiseră botezul doar de formă. Susţineau că n-aveau cum să facă într-un an ceea ce nu izbutise să facă secole la rând paloşul Ordinului. Regii şi cavalerii erau asmuţiţi împotriva Poloniei şi a stăpânitorului ei ca împotriva sprijinitorilor şi apărătorilor păgânătăţii, iar aceste glasuri, care doar la Roma nu erau crezute, se răspândeau prin lume şi-i atrăgeau la Malborg pe principii, grafii şi cavalerii de la miazăzi şi din Apus. Ordinul câştiga astfel încredere şi se simţea în putere. Marienburgul, cu castelele şi turnurile sale de apărare, orbea oamenii cu puterea lui mai mult ca oricând, orbeau bogăţiile şi ordinea înşelătoare, iar Ordinul întreg părea mai puternic şi mai rezistent decât oricând. Şi nici unul dintre principi, nici unul dintre cavalerii veniţi în ospeţie, nimeni dintre teutoni, afară de maestru, nu înţelegea că odată cu

creştinarea Lituaniei se întâmplase ceva, ca şi când aceste valuri ale Nogatului, care apărau dintr-o parte fortăreaţa, începuseră să-i ude pe tăcute şi fără încetare zidurile. Nimeni nu pricepea că în acest trup uriaş, mai rămăsese doar puterea, dar îi dispăruse sufletul; cuiva care venise de curând şi privea la acel *ex luto Marienburg*, la zidurile şi turnurile acelea, la crucile negre de la porţi, la clădiri şi la veşminte, aceluia îi venea în minte înainte de toate că nici porţile iadului nu pot distruge această capitală a crucii de la miazănoapte.

Cu aceleaşi gânduri se uitau la ea nu numai Powała de Taczew şi Zbyszko, care mai fusese aici şi înainte, dar şi mult mai agerul decât ei Zyndram de Maszkowice. Şi el, când privea acum la acest furnicar de oşteni, cuprins în rama turnurilor şi a zidurilor uriaşe, chipul i se posomora, iar în minte îi reveniră cuvintele semeţe cu care cândva teutonii îl amenințaseră pe regele Kazimierz:

„Puterea noastră este mai mare, şi dacă nu te supui, o să te urmărim cu paloşele noastre până la Cracovia”.

Deocamdată, însă, comturul castelului îi călăuzi pe cavaleri mai departe până la Castelul Mijlociu, în a cărui aripă răsăriteană se aflau încăperile oaspeţilor.

Capitolul XXXIV

MAĆKO ŞI ZBYSZKO SE STRÂNSERĂ ÎN BRAŢE multă vreme, întrucât ţinuseră întotdeauna unul la celălalt, iar în anii din urmă isprăvile şi necazurile comune sporiseră şi mai mult această legătură. Bătrânul cavaler ghici de cum se uită la nepotul său că Danusia nu mai este pe lume, aşa că nu-l mai întrebă nimic, mulţumindu-se să-l ţină în braţe pe tânăr şi vrând să arate prin această îmbrăţişase că nu rămăsese cu totul orfan şi mai are totuşi lângă el un suflet de om, gata să-i împărtăşească suferinţa.

Abia când tristeţea şi suferinţa li se mai ostoiră odată cu lacrimile, Maćko îl întrebă după un răstimp mai lung de tăcere:

—Ţi-au răpit-o din nou sau ţi-a murit în braţe?

—A murit în braţele mele aproape de Spychów, răspunse tânărul.

Şi se porni să-i povestească ce şi cum a fost, întrerupându-şi istorisirea cu suspine şi oftaturi, iar Maćko îl ascultă cu luare-aminte, oftând şi el, şi la sfârşit începu iarăşi să-l întrebe:

—Dar Jurand mai trăieşte?

—Pe Jurand l-am lăsat în viaţă, dar n-o mai duce mult şi mai mult ca sigur că n-o să-l mai văd.

—Atunci, poate că era mai bine să nu mai pleci.

—Cum era să te las aici pe Domnia Ta?

—Câteva săptămâni mai devreme sau mai târziu, e totuna.

Dar Zbyszko se uită la el şi spuse:

—Şi aşa, cred că te-ai îmbolnăvit aici! Eşti numai piele şi os.

—Fiindcă, deşi soarele pripeşte şi aici, în temniţă e frig întotdeauna şi umezeala e grozavă, pentru că fortăreaţa este înconjurată de apă. Credeam că o să mucezesc cu totul. Nici să mai răsuflu nu prea mai am cu ce, şi din toate pricinile astea mi s-a redeschis rana, aia, când mi-a ieşit vârful săgeţii numai cu untură de castor de la Bogdaniec.

—Mi-aduc aminte, zise Zbyszko, fiindcă am fost şi eu cu Jagienka după castor. Şi câinii ăştia te-au ţinut aici în temniţă?

Maćko dădu din cap şi răspunse:

—Ca să spun adevărul, nu m-au primit prea bucuroşi, aşa că n-am dus-o prea bine. Sunt foarte îndârjiţi împotriva lui Witold şi a samogiţienilor, dar pe cei care îi ajută sunt şi mai supăraţi. Degeaba le-am spus de ce ne-am dus la samogiţieni. Ar fi vrut să-mi taie capul, şi dacă n-au făcut-o, a fost numai pentru că le-a părut rău de

răscumpărare; cum ştii şi tu, ţin la bani chiar mai mult decât la răzbunare, iar în al doilea rând, au vrut să aibă în mână dovada că regele Poloniei le trimite ajutor păgânilor. Pentru că noi, cei care am fost acolo, ştim că bieţii samogiţieni vor să primească botezul, dar nu din mâinile lor, însă teutonii se prefac că habar nu au şi se plâng împotriva lor pe la toate curţile, şi odată cu ei şi împotriva regelui nostru.

Aici, pe Maćko îl apucă tusea, aşa că trebui să se oprească o clipă şi abia după ce-şi recăpătă răsuflarea, continuă:

—Poate că mi-aş fi pierdut minţile în temniţă. Este adevărat că a intervenit pentru mine şi Arnold von Baden, care se gândea şi el tot la răscumpărare. Dar pe el nu-l ascultă nimeni, şi l-au poreclit „ursul”. Din fericire, de Lorche a auzit de mine de la Arnold şi a făcut mare gălăgie. Nu ştiu dacă ţi-a spus despre asta, pentru că el preferă să-şi ascundă faptele bune… Ei îl respectă foarte mult, fiindcă un de Lorche a avut odată dregătorii înalte în Ordin, iar ăsta este un bogat dintr-un neam cunoscut. Le-a spus atunci că el este ostaticul nostru şi dacă mi-ar tăia capul ori m-aş îmbolnăvi de foame şi umezeală, i-ai tăia şi tu capul lui. I-a ameninţat pe sfetnici că va povesti pe la curţile apusene cum se poartă teutonii cu cavalerii învestiţi. Aşa că s-au speriat şi m-au dus la lazaret, unde şi aerul şi mâncarea sunt mai bune.

—N-am să iau nici o para de la de Lorche, aşa să-mi ajute Dumnezeu!

—E plăcut să iei de la vrăjmaş, iar pe prieten să-l ierţi de datorie, încuviinţă Maćko, dar de vreme ce regele a fost de acord cu schimbul prinşilor, nici tu nu trebuie să mai plăteşti pentru mine.

—Bine, dar cuvântul nostru de cavaler? întrebă

Zbyszko. Învoiala-i învoială, dar Arnold ar putea să ne facă de ruşine.

Auzind acestea, Maćko se îngrijoră, se gândi puţin şi întrebă:

—Dar am putea să mai scădem din preţ?

—Noi l-am stabilit. Oare acum valorăm mai puţin?

Maćko căzu şi mai adânc pe gânduri, dar în ochi i se citea admiraţia şi parcă o şi mai mare dragoste pentru Zbyszko.

—Se vede că ţine la onoarea lui!... Aşa s-a născut, mormăi ca pentru sine.

Şi începu să ofteze. Zbyszko crezu că-i părea rău după banii pe care trebuia să-i plătească lui von Baden, aşa că-l linişti.

—Unchiule, ştii doar şi Domnia Ta că avem bani destui, numai viaţa să ne fie mai bună.

—O să te ajute Dumnezeu! îi spuse mişcat bătrânul cavaler. Că eu, n-o să mai întârzii mult pe lumea asta.

—Ce vorbeşti, unchiule! O să te faci bine, doar vântul să te bată puţin.

—Vântul? Vântul îndoaie copacul tânăr, dar pe cel bătrân îl frânge.

—Oho, nu ţi-au putrezit oasele şi Domnia Ta mai ai mult până la bătrâneţe. Nu te întrista.

—Dacă tu ai fi vesel, aş râde şi eu. Dar mai am şi altă pricină ca să fiu mâhnit, şi la drept vorbind, nu numai eu, ci noi toţi.

—Ce mai e? întrebă Zbyszko.

—Mai ţii minte că te-am dojenit în tabără la Skirwoiłło pentru că ai lăudat puterea teutonă? La câmp deschis, sunt un popor tare, dar de aproape abia aici m-am uitat bine la câinii ăştia!...

Maćko, parcă de teamă să nu-l audă cineva, coborî

glasul.

—Abia acum văd că tu ai avut dreptate, nu eu. Dumnezeu să ne apere, ce forţă grozavă, ce putere! Pe cavalerii noştri îi furnică braţele şi vor să se repeadă cât mai curând asupra nemţilor, dar nu ştiu că pe teutoni îi ajută şi îi vor ajuta toate popoarele şi toţi monarhii, că ei au mai mulţi bani, că instruirea lor e mai bună, castelele mai puternice şi armele de luptă la fel. Dumnezeu să ne apere!… Şi pe la noi, şi aici se zvoneşte că trebuie să se ajungă la un mare război, dar când se va ajunge, Dumnezeu să aibă milă de regatul şi poporul nostru!

Aici, îşi luă capul cărunt în mâini, îşi sprijini coatele pe genunchi şi tăcu.

Dar Zbyszko îi răspunse:

—Păi, vezi, Domnia Ta? În lupta în doi, nu puţini dintr-ai noştri sunt mai puternici ca ei, dar când e vorba de un război mare, ţi-ai dat seama şi singur.

—Păi cum, mi-am dat! Să dea Dumnezeu să înţeleagă şi solii regelui, mai ales cavalerul de Maszkowice.

—L-am văzut posomorându-se. E un mare războinic şi se spune că nimeni nu se pricepe mai bine la război ca el.

—Dacă-i adevărat, atunci cred că nu va fi.

—Dacă teutonii o să vadă că sunt mai puternici, tocmai că va fi. Şi vă spun adevărul: n-are decât să fie albă sau neagră, că aşa nu mai putem trăi…

Şi la rândul lui, Zbyszko, strivit parcă de propria nefericire şi de cea a tuturor, îşi lăsă capul pe piept, iar Maćko zise:

—Păcat de un regat atât de grozav, dar mă tem ca Dumnezeu să nu ne pedepsească pentru semeţia noastră. Îţi aduci aminte cum cavalerii, în faţa capelei de la Wawel înainte de slujbă, atunci când trebuia să-ţi taie capul şi nu ţi l-au tăiat, l-au provocat la luptă chiar pe Timur Şchiopul,

care stăpâneşte patruzeci de ţări şi a făcut un munte din capetele oamenilor… Nu le mai ajungeau teutonii! Ar fi vrut să se bată cu toată lumea, şi asta înseamnă jignirea lui Dumnezeu.

La această amintire, Zbyszko îşi înfipse mâinile în păru-i bălai, fiindcă dintr-odată îl cuprinsese o jale grozavă şi strigă:

—Dar pe mine cine m-a scăpat atunci de securea călăului, dacă nu ea? O, Iisuse! Danuśka mea!… O, Iisuse! …

Şi începu să-şi smulgă părul şi să-şi muşte pumnii cu care voia să-şi înăbuşe suspinele, atât de adânc îi răscolise inima durerea.

—Omule, teme-te de Dumnezeu!… Încetează! îl certă Maćko. Ce rost are? Stăpâneşte-te şi taci!…

Dar Zbyszko nu putu să se liniştească multă vreme şi îşi veni în fire abia când Maćko, care era într-adevăr încă bolnav, se clătină pe picioare şi căzu pe laviţă cu mintea întunecată. Atunci tânărul îl întinse pe pat, îi dădu să bea vinul pe care i-l trimisese comturul castelului şi-l veghe până când bătrânul cavaler adormi.

A doua zi se treziră târziu, mai vioi şi odihniţi.

—Ei, spuse Maćko, cred că încă nu mi-a venit ceasul şi numai să mă bată puţin vântul, că am să şi încalec.

—Solii vor mai rămâne câteva zile, răspunse Zbyszko, pentru că vin la ei tot mai mulţi oameni să-i roage pentru prinşii luaţi ostatici în Mazowsze sau în Wielkopolska ca tâlhari, dar noi putem pleca atunci când vrei şi când te simţi în putere.

În această clipă, intră Hlawa.

—Nu ştii ce fac solii acolo? îl întrebă bătrânul cavaler.

—Vizitează Castelul Înalt şi biserica, răspunse cehul. Îi călăuzeşte însuşi comturul castelului, iar după aceea se vor duce la trapezăria cea mare să mănânce, unde sunteţi

poftiţi şi Luminăţiile Voastre.

—Şi tu ce-ai făcut de azi-dimineaţă?

—M-am uitat la pedestrimea mercenară a nemţilor, pe care căpeteniile o instruiau, şi am comparat-o cu a noastră din Cehia.

—O mai ţii minte pe cea cehă?

—Eram un băietan când m-a prins cavalerul Zych de Zgorzelice, dar mi-o amintesc bine, fiindcă mi-au plăcut de mic asemenea lucruri.

—Ei şi?

—Şi nimic! Pedestrimea teutonă este puternică şi bine instruită, dar parcă sunt nişte boi, iar cehii noştri nişte lupi. Dacă s-ar ajunge la ceva, ştiţi şi Domniile Voastre: boii nu mănâncă lupi, dar lupilor le plac foarte mult boii.

—Adevărat, spuse Maćko, care se vedea că ştia el ceva, cine se atinge de ai voştri, sare înapoi ca înţepat de arici.

—În bătălie, un cavaler călare ţine piept la zece pedestraşi, zise Zbyszko.

—Iar Marienburgul poate fi cucerit numai de pedestraşi, adăugă scutierul.

Şi cu acestea luă sfârşit discuţia despre pedestrime, întrucât Maćko, urmându-şi firul gândurilor, spuse:

—Ascultă, Hlawa, astăzi după ce o să mănânc şi o să mă simt mai în putere, o să plecăm.

—Unde? se interesă cehul.

—Bineînţeles că la Mazowsze. La Spychów, zise Zbyszko.

—Şi o să rămânem acolo?…

La acestea, Maćko îi aruncă lui Zbyszko o privire întrebătoare, fiindcă nu discutaseră între ei ce vor face mai departe.

Poate că tânărul avea un plan gata făcut, dar nu voia să-şi întristeze unchiul, aşa că răspunse evaziv:

—Mai întâi trebuie să te însănătoşeşti, Domnia Ta.

—Şi după aceea ce facem?

—După aceea? O să te întorci la Bogdaniec. Ştiu cât ţii la Bogdaniec.

—Şi tu?

—Şi eu ţin.

—Nu te îndemn să nu te duci la Jurand, rosti Maćko încet, că dacă moare, trebuie să-l îngropăm cum se cuvine, dar tu ascultă la mine, fiindcă eşti mai tânăr şi nu poţi să ai mintea mea. Nefericit pământ mai e şi Spychówul acesta. Ai avut parte de bine numai prin alte părţi, pe când acolo n-ai întâmpinat decât supărare mare şi necazuri.

—Spui adevărul, întări Zbyszko, dar acolo e îngropată Danusia.

—Nu mai vorbi! strigă Maćko de teamă ca Zbyszko să nu fie iarăşi cuprins de o durere neaşteptată ca ieri.

Dar pe chipul tânărului se răsfrânseră doar îndoioşarea şi tristeţea.

—O să avem timp să ne sfătuim, spuse după o clipă. La Płock, şi aşa tot va trebui să te odihneşti.

—Acolo, Luminăţia Ta n-o să duci lipsă de îngrijire, interveni Hlawa.

—Chiar aşa! adeveri Zbyszko, ştii că acolo este şi Jagienka? Este jupâniţă la curtea prinţesei Ziemowit. Ei, trebuie să ştii, că doar Domnia Ta ai dus-o acolo. A fost şi la Spychów. Mă şi mir că nu mi-ai spus nimic despre ea la Skirwoiłło.

—Nu numai că a fost la Spychów, dar fără ea Jurand ar fi pipăit drumul cu toiagul sau ar fi murit pe undeva. Am adus-o la Płock după ce l-a moştenit pe abate şi nu ţi-am adus aminte de ea, fiindcă dacă-ţi spuneam, ar fi fost totuna, Atunci, bietul de tine, nu mai luai seama la nimic.

—Ea ţine grozav la Domnia Ta, spuse Zbyszko. Slavă Domnului că n-a mai fost nevoie de niscaiva scrisori, dar ea a făcut rost de ele pentru Domnia Ta de la prinţesă şi de la solii teutoni.

—Dumnezeu s-o binecuvânteze, că o fată mai bună ca ea nu se află pe lume! se bucură Maćko.

Discuţia le fu întreruptă de intrarea lui Zyndram de Maszkowice şi de Powała de Taczew, care auzind că lui Maćko i se făcuse rău ieri, veniseră să-l viziteze.

—Lăudat fie Iisus Cristos! rosti Zyndram păşind peste prag. Cum îţi este astăzi, Domnia Ta?

—Mulţumesc lui Dumnezeu! Binişor! Zbyszko zice că după ce mă va bate puţin vântul, mă voi simţi foarte bine.

—Şi de ce să nu fie aşa?... O să fie! Toate vor fi bune, se amestecă Powała.

—M-am odihnit destul de bine! răspunse Maćko. Nu aşa ca Domniile Voastre care, după cum am auzit, v-aţi sculat de dimineaţă.

—Mai înainte au venit la noi oamenii de aici să ne spună numele prinşilor, zise Zyndram, apoi am vizitat gospodăria teutonilor: Turnurile şi amândouă castelele.

—Şi gospodăria, şi castelele sunt grozave! mormăi Maćko, posomorât.

—Sigur că sunt grozave. La biserică au şi podoabe arăbeşti, despre care teutonii povesteau că le-au învăţat de la sarazinii din Sicilia, iar în castele sunt încăperi deosebite, aşezate pe câte un stâlp sau pe mai mulţi. O să vezi şi Domnia Ta trapezăria mare. Peste tot întăriturile sunt straşnice, cum nu se mai află nicăieri. Nici o ghiulea de piatră, oricât de mare ar fi, nu dărâmă asemenea ziduri. E drept, mai mare dragul să priveşti...

Zyndram era atât de vesel când povestea, încât Maćko se uită mirat la el şi-l întrebă:

—Dar bogăţiile şi rânduiala, oştirea şi musafirii le-aţi văzut?

—Ne-au arătat totul chipurile din ospitalitate, dar în fond, ca să ne descurajeze.

—Da, şi?

—Cu ajutorul lui Dumnezeu, de va fi război, o să-i alungăm hăt peste munţi şi peste mări, acolo de unde au venit.

Maćko, uitând într-o clipită de boală, mai că zvâcni în picioare de uimire:

—Cum aşa, Domnia Ta? exclamă. Se spune că ai mintea ageră… că mie mai că mi-a venit rău, când le-am văzut puterea… Pentru Dumnezeu, după ce vezi?

Aici, se întoarse spre nepot:

—Zbyszko, porunceşte să pună pe masă vinul pe care ni l-au adus. Luaţi loc, Luminăţiile Voastre, şi vorbiţi, fiindcă nici un doftor n-o să găsească un leac mai bun ca acesta pentru boala mea.

Zbyszko, la rândul lui foarte curios, aduse el însuşi urciorul cu vin şi paharele, după care se aşezară în jurul mesei şi de Maszkowice începu să vorbească astfel:

—Întăriturile nu înseamnă nimic, pentru că ce-i făcut de mâna omului, tot de ea poate fi şi dărâmat. Ştiţi ce ţine cărămizile legate una de alta? Varul! Dar pe oameni? Dragostea.

—Pe rănile Mântuitorului, Domnia Ta, îţi curge numai miere din gură, strigă Maćko.

Iar Zyndram se bucură în inima lui de această laudă şi urmă:

—Dintre oamenii de aici, unul are ostatic la noi un frate, altul un fiu, ăsta o rudă, ăla un ginere ori pe altcineva. Comturii de la hotar le poruncesc să vină la noi să tâlhărească, aşa că nu puţini sunt răpuşi sau prinşi de ai

noştri. Şi pentru că oamenii au aflat de schimbul de ostatici convenit între rege şi maestru, s-au grăbit să vină la noi cu noaptea în cap să ne dea numele prinşilor, pe care pisarul nostru le-a scris. Cel dintâi a fost un dogar de pe aici, un orăşean bogat, neamţ cu casă în Malborg, care la sfârşit ne-a spus: „Aş putea să-i fiu de folos regelui şi regatului vostru şi altfel, nu i-aş da numai averea, ci şi capul”. Am refuzat, gândind că e vreo iudă. Dar după aceea, vine un preot de lângă Oliwa, se roagă pentru fratele lui şi ne spune: „Este adevărat, Domnia Ta, că veţi porni cu război asupra stăpânilor noştri prusieni? Pentru că aici, tot poporul, când rosteşte: «Vie împărăţia Ta», se gândeşte la regele Poloniei”. Pe urmă a fost vorba de doi fii de şlahtici, vasali de lângă Sztum; apoi au mai venit negustori din Gdańsk, meseriaşi, a fost unul care toarnă clopote la Kwidzyn, au fost o grămadă de oameni şi toţi ne-au spus acelaşi lucru.

Aici, Zyndram se opri, se ridică, cercetă dacă nu asculta cineva la uşă şi întorcându-se, sfârşi cu glasul coborât:

—Am întrebat şi eu de multe şi de toate. În toată Prusia, teutonii sunt urâţi de preoţi, şlahtici, orăşeni şi ţărani. Şi-i urăşte nu numai acest popor care vorbeşte limba noastră sau pe cea prusiană, dar până şi nemţii. Cine trebuie să-i slujească, îi slujeşte de nevoie, dar şi ciuma le este mai dragă decât teutonul. Asta e…

—Da, dar ce legătură are asta cu puterea teutonă? întrebă Maćko neliniştit.

Zyndram îşi mângâie fruntea lată cu mâna, se gândi un răstimp, căutând parcă o comparaţie, şi la urmă zâmbi şi întrebă:

—Domnia Ta ai luptat vreodată în arenă?

—Fără îndoială şi nu numai o dată, răspunse Maćko.

—Şi ce crezi? Nu cade de pe cal de la prima izbitură cavalerul, fie el şi cel mai puternic, care are chinga de la şa şi de la scări tăiată?

—Negreşit!

—Păi, vezi: Ordinul este un astfel de cavaler.

—Pentru Dumnezeu! strigă Zbyszko. Nici într-o carte nu citeşti mai bine!

Mişcat, Maćko rosti cu glasul puţin tremurător:

—Să te răsplătească Dumnezeu. Domnia Ta, cred că armurierul trebuie să facă un coif anume pentru capul Domniei Tale, că unul de-a gata nu există nicăieri.

Capitolul XXXV

MAĆKO ŞI ZBYSZKO VOIAU SĂ PLECE numaidecât de la Malborg, dar în ziua când Zyndram de Maszkowice le întremase sufletele, nu plecară, deoarece la Castelul Înalt avu loc un prânz, apoi o cină în cinstea solilor şi a oaspeţilor, la care Zbyszko fusese poftit ca un cavaler al regelui, iar pe lângă el şi Maćko. Mai puţini oaspeţi participară la prânzul din marea trapezărie splendidă, luminată de zece ferestre, a cărei boltă se sprijinea, printr-o artă mai rar întâlnită, pe o singură coloană. Afară de cavalerii regelui, se aşezară la masă dintre străini doar un singur graf din Suabia şi unul din Burgundia, care, deşi supus al unor stăpânitori puternici, venise să împrumute bani de la Ordin în numele lor. Dintre localnici, alături de maestru, luară parte la prânz patru dregători socotiţi stâlpii Ordinului, adică marele comtur, mai marele milelor, şambelanul şi ajutorul de vistiernic. Al cincilea stâlp, mareşalul, era plecat în campania împotriva lui Witold.

Cu toate că Ordinul depusese jurământul sărăciei, se mânca din talere de aur şi argint şi se bea vin de Malmazia, întrucât maestrul voia să-i uimească pe solii polonezi. Dar pe lângă mulţimea felurilor de mâncare şi a

băuturilor, oaspeţii se simţeau stingheriţi întrucâtva din cauza greutăţilor de vorbire şi a gravităţii cu care trebuiau să se poarte. Cina, în schimb, din uriaşa trapeză mănăstirească (Convents Remter), fu mult mai veselă, deoarece veniră tot sfatul şi toţi oaspeţii care nu plecaseră încă împotriva lui Witold cu oastea mareşalului. Veselia nu fu întreruptă de nici o dispută sau gâlceavă. Într-adevăr, cavalerii străini, prevăzând că vor trebui să lupte odată şi odată cu polonezii, nu-i priveau cu ochi buni, dar teutonii le spuseseră dinainte că trebuie să-şi păstreze liniştea şi-i rugaseră foarte mult să nu-şi piardă cumpătul, temându-se să nu jignească în persoana solilor pe rege şi întreg regatul. Dar chiar şi în această situaţie se arătă reaua-voinţă a Ordinului, fiindcă îşi preveniră ospeţii împotriva impulsivităţii polonezilor: „când sunt afumaţi, pentru orice vorbă mai aspră, sunt gata să-ţi smulgă barba sau să înfigă cuţitul în tine”. De aceea, mai târziu oaspeţii rămaseră miraţi de blândeţea şi a lui Powała de Taczew, şi a lui Zyndram de Maszkowice, iar cei mai mintoşi, bănuiră că nu obiceiurile poloneze sunt grosolane, ci limbile teutonilor erau rele şi otrăvite.

Câte unii, obişnuiţi cu petrecerile pline de fast de la curţile elegante din Apus, n-aveau nici o idee prea grozavă despre obiceiurile aceloraşi teutoni, deoarece la acest ospăţ se adusese o orchestră mult prea zgomotoasă, la care se adăugau cântecele necioplite ale trubadurilor, glumele nesărate ale bufonilor, ţopăiturile urşilor şi ale fetelor desculţe. Iar când se mirară de prezenţa femeilor la Castelul Înalt, părea că se renunţase de mult la această interdicţie şi însuşi marele Winrych Kniprode dansase aici la vremea lui cu frumoasa Maria von Alfleben. Fraţii îi lămuriră că, într-adevăr, femeile n-au voie să locuiască la Castel, dar pot veni la trapeză la ospeţe, şi că anul trecut soţia prinţului Witold, care locuise în Pulberăria pregătită regeşte în Turnul de Apărare, venea în fiecare zi aici să joace „dame”, ale cărei piese de aur i se dăruiau în fiecare seară.

Se jucară şi acum nu numai „dame” şi şah, dar şi zaruri; mai mult chiar decât se discută, din cauza orchestrei sau a cântecelor care acopereau totul. Totuşi, în hărmălaia generală se mai întâmplau şi momente de linişte şi Zyndram de Maszkowice, folosindu-se de o asemenea clipă, prefăcându-se că nu ştie nimic, îl întrebă pe marele maestru dacă supuşii din toate ţinuturile ţin foarte mult la Ordin.

Konrad von Jungingen răspunse:

—Cine ţine la Cruce, trebuie să ţină şi la Ordin.

Răspunsul le plăcu şi călugărilor, şi oaspeţilor, aşa că începură să-l laude, iar el, bucurându-se, îşi urmă vorba:

—Cine-i prieten cu noi, aceluia îi este bine sub noi, dar pentru duşman n-avem decât două mijloace.

—Care sunt acestea? întrebă cavalerul polonez.

—Poate că Domnia Ta nu ştii că eu cobor din odăile mele în această trapeză printr-o scară din zid, iar lângă scara asta se află o încăpere boltită în care, dacă te-aş conduce acolo, ai cunoaşte primul mijloc.

—Chiar aşa! strigară fraţii.

Iar cavalerul de Maszkowice ghici că maestrul vorbeşte de acel „turn” plin cu aur, cu care se lăudau teutonii, aşa încât cumpăni puţin şi răspunse:

—Odinioară, ehei, foarte de mult, un împărat neamţ i-a arătat unui trimis de-al nostru care se numea Skarbek, o asemenea comoară şi i-a spus: „Eu am cu ce să-l bat pe stăpânul tău!” Iar Skarbek i-a aruncat un inel de aur şi i-a răspuns: „Poftim, aurul la aur trage, noi polonezii preferăm fierul…” Şi ştii, Luminăţia Ta ce-a fost pe urmă? Pe urmă a fost Hundsfeld…

—Ce înseamnă Hundsfeld? întrebară zece-cincisprezece cavaleri deodată.

—Este numele unui câmp de bătălie, răspunse Zyndram liniştit, unde nimeni n-a fost în stare să-i

îngroape pe nemţi, aşa că până la urmă i-au îngropat câinii.

Atât cavalerii, cât şi fraţii călugări se tulburară auzind acest răspuns şi nu mai ştiură ce să zică, iar Zyndram de Maszkowice adăugă ca un fel de încheiere:

—Cu aurul nu faci nimic împotriva fierului.

—Păi cum! strigă maestrul, al doilea mijloc al nostru e fierul. Domnia Ta ai văzut în Turnul de Apărare atelierele de armurărie. Acolo, bat ciocanele ziua şi noaptea, iar platoşe şi paloşe ca ale noastre nu mai sunt pe lume.

Dar la acestea, Powała de Taczew întinse mâna spre mijlocul mesei, luă un tesac lung de un cot şi mai lat de o jumătate de palmă, care slujea la tăierea cărnii, îl răsuci cu uşurinţă ca pe un pergament, îl ridică în sus, în aşa fel ca să-l vadă cu toţii, apoi i-l dădu maestrului.

—Dacă şi paloşele sunt tot din fier din ăsta, spuse, n-o să faceţi mare lucru cu ele.

Şi zâmbi bucuros de sine, iar clericii şi laicii aproape că se ridicară de pe locurile lor şi se strânseră grămadă în jurul marelui maestru, după care îşi trecură unul altuia tesacul răsucit în formă de trâmbiţă, dar tăcură cu toţii, încremeniţi de atâta putere.

—Pe capul Sfântului Liboriusz! strigă maestrul în cele din urmă, ai mâini de fier, Domnia Ta.

Iar graful din Burgundia adăugă:

—Ba chiar mai tari decât fierul. A răsucit tesacul de parcă a fost din ceară.

—Nici măcar nu i s-au îmbujorat obrajii! strigă unul dintre fraţi.

—Pentru că, răspunse Powała, poporul nostru este simplu, nu are atâta bogăţie şi o viaţă atât de uşoară, cum văd aici, dar e vânjos.

Acum se apropiară de el cavalerii italieni şi francezi şi începură să-i vorbească în limba lor răsunătoare, despre

care bătrânul Maćko spunea că sună ca şi când ai lovi două talgere de zinc. Îi admirară puterea, iar el ciocni cu ei şi răspunse:

—Pe la noi se fac de multe ori asemenea lucruri pe la ospeţe, ba, se întâmplă ca uneori să-l răsucească şi vreo fată, dacă tesacul este mai mic.

Dar nemţii, cărora le plăcea să se laude faţă de străini cu statura şi puterea lor, se ruşinară şi-i cuprinse mânia, aşa că bătrânul Helfenstein se porni să strige din celălalt capăt al mesei:

—Ruşine nouă! Frate Arnold von Baden, arată-le că nici oasele noastre nu sunt făcute din lumânările de la biserică! Daţi-i un tesac!

Slujitorii îi aduseră îndată tesacul şi-l puseră înaintea lui Arnold, dar el, fie că se pierdu cu firea în faţa atâtor martori, fie că avea mai puţină putere în mâini, îl îndoi doar pe jumătate, dar nu fu în stare să-l răsucească.

Aşa că nu puţini dintre oaspeţii străini, cărora teutonii le şoptiseră de multe ori că la iarnă va izbucni războiul cu regele Jagiełło, căzură adânc pe gânduri şi îşi amintiră în această clipă că în ţara asta iarna este foarte geroasă şi că poate ar fi mai bine să se întoarcă acasă cât mai au timp, sub cerul mai blând al castelului natal.

Şi era ciudat, deoarece asemenea gânduri începură să le treacă prin minte în luna iulie, când era vreme frumoasă şi călduri mari.

Capitolul XXXVI

La Płock, Zbyszko şi Maćko nu mai găsiră pe nimeni la curte, fiindcă prinţul şi prinţesa, împreună cu cei opt copii ai lor, plecaseră în vizită la Czersk, unde-i poftise prinţesa Anna Danuta. Despre Jagienka aflară de la episcop că avea să rămână la Spychów alături de Jurand până la moartea

lui. Aceste veşti le erau la îndemână, pentru că şi ei voiau să treacă pe la Spychów. Maćko ridică în slăvi bunătatea Jagienkăi, care preferase să se ducă la un muribund, deşi nu-i era nici măcar rudă, în locul petrecerilor de la Czersk, unde nu aveau cum să ducă lipsă de jocuri şi distracţii.

—Poate că a făcut asta şi pentru ca să nu se încrucişeze pe drum cu noi, îşi dădu cu părerea bătrânul cavaler. N-am mai văzut-o de mult şi mă bucur s-o întâlnesc, fiindcă ştiu că şi ea ţine la mine. Cred că a mai crescut mult şi trebuie să fie şi mai frumoasă ca înainte.

La care Zbyszko:

—S-a schimbat grozav. Frumoasă a fost întotdeauna, dar mi-o aminteam ca pe o fată simplă, iar acum… e potrivită şi pentru încăperile regale.

—Atât ţi s-a părut de schimbată? Neamul ei, Jastrzębiec de la Zgorzelice, e tare vechi şi în timp de război au deviza „La nuntă!”

Urmă o clipă de tăcere, apoi bătrânul cavaler, continuă iarăşi:

—Vrea să se întoarcă la Zgorzelice, cum ţi-am mai spus.

—Pe mine m-a mirat şi plecarea ei de acolo.

—A vrut să-l îngrijească pe abatele bolnav, de care n-avea cine să vadă. Pe lângă asta, se mai temea de Cztan şi de Wilk, şi chiar eu i-am spus că fraţii ei vor fi mai în siguranţă fără ea decât cu ea.

—Aşa e, n-aveau cum să năpăstuiască nişte orfani.

Maćko se îngândură.

—Dar acolo nu s-au răzbunat oare pe mine că am adus-o încoace, iar din Bogdaniec o mai fi rămas ceva întreg, Dumnezeu ştie? Nu ştiu nici dacă, întorcându-mă, voi mai fi în stare să mă apăr. Ei sunt tineri şi puternici, iar eu sunt bătrân.

—Ei, asta s-o spui Domnia Ta unuia care nu te cunoaşte, răspunse Zbyszko.

De bună seamă, Maćko nu vorbea prea serios, căci se gândea la altceva, dar deocamdată dădu numai din mână.

—Dacă nu m-aş fi îmbolnăvit la Malborg, treacă-meargă! continuă. Dar o să mai vorbim despre asta la Spychów.

Şi a doua zi după popasul de o noapte la Płock, porniră spre Spychów.

Zilele erau luminoase, drumul uscat, uşor şi lipsit de primejdie, fiindcă din cauza ultimelor negocieri, teutonii opriseră jafurile de la hotar. De altfel, cei doi cavaleri făceau parte dintre călătorii de care tâlharii era mai bine să se ţină departe, decât să-i atace, aşa că merseră repede şi a cincea zi după plecarea de la Płock, ajunseră fără greutate, într-o dimineaţă, la Spychów. Jagienka, care se legase de Maćko ca de cel mai bun prieten din lume, îl întâmpină aproape ca pe un tată, iar el, deşi nu se pierdea cu firea din orice, se înduioşă totuşi de bunăvoinţa fetei îndrăgite şi când, ceva mai târziu, Zbyszko, după ce întrebă de Jurand, se duse la el şi la răposata lui, bătrânul cavaler răsuflă adânc şi spuse:

—Ehei, pe cine Dumnezeu a vrut s-o ia, a luat-o, iar pe cine a vrut s-o lase, a lăsat-o, dar socotesc că s-a sfârşit cu truda şi călătoriile noastre pe unde a înţărcat dracu' copiii.

Iar după o clipă, adăugă:

—Hm, pe unde nu ne-a purtat Dumnezeu în anii din urmă!

—Dar pe Domnia Ta te-a ocrotit mâna Domnului, răspunse Jagienka.

—Adevărat, m-a ocrotit, deşi sincer vorbind, e timpul să mă duc acasă.

—Trebuie să mai rămânem aici cât trăieşte Jurand, zise fata.

—Dar ce se întâmplă cu el?

—Se uită în sus şi râde; cred că vede raiul, iar acolo pe Danuśka.

—Tu ai grijă de el?

—Am, dar preotul Kaleb zice că şi îngerii au grijă de el. Ieri, gospodina de aici a văzut doi.

—Lumea vorbeşte, spuse Maćko, că şlahticului îi stă cel mai bine să moară pe câmpul de luptă, dar aşa cum se stinge Jurand, e bine şi în pat.

—Nu mănâncă şi nu bea nimic, râde doar întruna, adăugă Jagienka.

—Hai la el. Zbyszko trebuie să fie şi el acolo.

Dar Zbyszko zăbovise puţin la Jurand, care nu mai recunoştea pe nimeni, şi se dusese la sicriul Danusiei în criptă. Stătu aici până când veni bătrânul Tolima să-l cheme la masă. În timp ce ieşea, observă la lumina torţei că pe sicriu erau o mulţime de cununiţe de albăstrele şi de gălbenele, iar împrejur podeaua de lut era curată şi presărată cu obligeană, calcea calului şi flori de tei, care răspândeau arome de miere. Inima i se umplu de duioşie şi întrebă:

—Cine aduce flori la sicriu?

—Jupâniţa de Zgorzelice, răspunse Tolima.

Tânărul cavaler nu zise nimic, dar puţin mai târziu, când o văzu pe Jagienka, îi căzu la picioare, i le îmbrăţişă şi strigă:

—Dumnezeu să te răsplătească pentru bunătatea ta şi florile Danuśkăi.

Şi spunând acestea, izbucni în hohote de plâns, iar ea îi luă capul în mâini, ca o soră care vrea să-şi mângâie fratele mai mic, şi spuse:

—Of, dragă Zbyszko, cât aş vrea să te liniştesc mai mult!

După care, lacrimile începură să i se scurgă din ochi.

Capitolul XXXVII

JURAND ÎŞI DĂDU SUFLETUL DUPĂ CÂTEVA ZILE. O săptămână întreagă preotul Kaleb făcu slujbe lângă trupul fără viaţă, care nu începu să putrezească, aşa că toţi văzură în asta o minune a lui Dumnezeu, şi o săptămână întreagă se perindară oaspeţii pe la Spychów. După aceea, urmară zile de linişte, cum se întâmplă de obicei după înmormântări. Zbyszko se ducea deseori în criptă, iar uneori cu arbaleta în pădure, deşi nu trăgea cu săgeţi în animale şi mergea aşa, ca să uite de el, până într-o seară, când intră în odaia în care se aflau fetele împreună cu Maćko şi Hlawa şi spuse pe neaşteptate.

—Ascultaţi ce vreau să vă spun! Tristeţea nu foloseşte nimănui, de aceea este mai bine să vă întoarceţi la Bogdaniec şi la Zgorzelice decât să staţi aici.

Se aşternu tăcerea şi toţi înţeleseră că vor discuta lucruri însemnate, astfel că Maćko spuse într-un târziu:

—E mai bine pentru noi, dar e mai bine şi pentru tine.

Zbyszko scutură din cap.

—Nu! răspunse, o să mă întorc şi eu la Bogdaniec cu voia lui Dumnezeu, dar acum am alt drum de făcut.

—Mde! strigă Maćko. Eu am spus că s-a sfârşit, dar se vede că nu s-a sfârşit! Zbyszko, ai frică de Dumnezeu!

—Doar ştii că am jurat.

—Asta-i pricina? Dacă Danuśka nu mai este, nu mai sunt nici jurămintele tale. Moartea ei te-a dezlegat de ele.

—M-ar fi dezlegat moartea mea, dar nu a ei. Eu I-am jurat lui Dumnezeu pe onoarea mea de cavaler! Domnia Ta ce vrei să fac? Am jurat pe onoarea mea de cavaler!

Fiecare cuvânt despre onoarea de cavaler făcea o impresie aproape magică asupra lui Maćko. În viaţă, afară

de poruncile lui Dumnezeu şi ale bisericii, nu se mai condusese decât după alte câteva principii, de la care nu se abătuse niciodată.

—Eu nu te îndemn să nu-ţi respecţi jurământul, îi răspunse.

—Dar ce vrei să-mi spui?

—Vreau să-ţi spun că eşti încă tânăr şi ai destul timp pentru toate. Acum, hai cu noi; te odihneşti, scapi de jale şi durere, şi pe urmă o să pleci unde pofteşti.

—Domnia Ta, îţi mărturisesc ca la spovedanie, îi destăinui Zbyszko. Călăresc, vezi şi Domnia Ta, ori de câte ori e nevoie, vorbesc, mănânc şi beau ca oricare om, dar îţi spun sincer că înlăuntrul meu, în sufletul meu, nu sunt în stare de nimic. În mine nu există nimic, afară de durere şi lacrimi amare care-mi curg singure din ochi.

—Atunci, printre străini îţi va fi şi mai rău.

—Nu cred! se împotrivi Zbyszko. Dumnezeu mă vede, la Bogdaniec mi-aş pierde minţile. Dacă-ţi spun că nu pot, nu pot! Am nevoie de război, pentru că în luptă uiţi mai uşor. Simt că dacă-mi voi îndeplini legământul, voi putea să-i spun acelui suflet mântuit îndată: am împlinit tot ce ţi-am promis, şi abia atunci mă va elibera. Înainte, însă, nu! N-o să mă ţii nici legat la Bogdaniec…

După aceste cuvinte, în odaie se lăsă tăcerea şi se mai auzea doar zbârnâitul muştelor ce zburau pe sub tavan.

—Decât să înnebunească la Bogdaniec, mai bine să plece, rosti într-un târziu Jagienka.

Maćko îşi puse amândouă mâinile după ceafă, cum avea obiceiul în momentele de cumpănă, apoi oftă adânc şi spuse:

—Ei, Dumnezeule atotputernic!…

Iar Jagienka îşi continuă vorba:

—Zbyszko, jură că dacă Dumnezeu te va păstra în

viaţă, n-o să rămâi acolo şi o să te întorci aici la noi.

—De ce să nu mă întorc? O să mai trec şi pe la Spychów, dar n-am să rămân aici.

—Pentru că, urmă fata cu glasul mai încet, dacă te gândeşti la sicriu, o să ţi-l aducem la Krześnia…

—Jagus! Nu se mai putu abţine să nu răbufnească Zbyszko.

Şi, mişcat până la lacrimi, îi căzu recunoscător la picioare.

Capitolul XXXVIII

BĂTRÂNUL CAVALER ŢINEA NEAPĂRAT să-l însoţească pe Zbyszko până la oastea prinţului Witold, dar acesta nu acceptă în ruptul capului. Se încăpăţână să plece singur, fără însoţitori, fără care de povară, doar cu trei slujitori călare, dintre care unul avea să ducă proviziile, al doilea armura şi veşmintele, iar al treilea pieile de urs pentru dormit. În zadar Jagienka şi Maćko îl implorară să-l ia cu sine măcar pe Hlawa, scutierul care făcuse dovada puterii şi credinţei sale. O ţinu una şi bună, spunând că trebuie să uite de durerea care-l macină, iar prezenţa scutierului i-ar fi adus aminte tocmai de tot ce fusese şi trecuse.

Dar încă înainte de plecarea lui, avură loc discuţii aprinse, legate de viitorul Spychówului. Maćko îl sfătui să vândă proprietatea. Susţinu că este o moşie nefericită care nu adusese nimănui nimic, afară de nenorociri şi suferinţă. La Spychów, erau tot felul de bogăţii, începând cu banii şi sfârşind cu armurile, caii, veşmintele, cojoacele, pieile scumpe, lucrurile de preţ şi cirezile, aşa că Maćko îşi dorea în sufletul lui ca toată această avuţie să ajute reşedinţa de la Bogdaniec, care-i era cea mai dragă dintre

toate celelalte moşii. Se sfătuiră deci îndelung, dar Zbyszko nu acceptă nicidecum să vândă.

—Cum aş putea eu, întrebă, să-i vând osemintele lui Jurand? Aşa o să-l răsplătesc pentru tot binele pe care mi l-a făcut?

—Ţi-am făgăduit să-ţi aducem acolo sicriul Danusiei, răspunse Maćko, am putea să-l aducem şi pe al lui Jurand.

—Nu se poate! Aici e cu părinţii lui, iar la Krześnia i-ar fi urât singur. Dacă o luaţi pe Danusia, îl veţi despărţi de copila lui, iar dacă-l aduceţi şi pe el, vor rămâne singuri părinţii lui.

—Pentru că tu uiţi că Jurand îi vede în fiecare zi pe toţi în rai, iar părintele Kaleb zice că el se află în rai, răspunse bătrânul cavaler.

Dar preotul Kaleb, care-i ţinea partea lui Zbyszko spuse:

—Sufletul este în rai, dar trupul este pe pământ până în ziua Judecăţii de apoi.

Maćko meditä puţin şi urmându-şi firul gândurilor, adăugă:

—Da, dar cred că Jurand n-o să-i vadă şi pe cei care n-au fost mântuiţi, altfel nu se poate.

—Ce rost are să discutăm noi sentinţa dumnezeiască! răspunse Zbyszko. Ferească Dumnezeu să aduci un om străin să stăpânească peste sfintele oseminte. Mai bine îi las pe toţi aici şi nu mai vând Spychów, de-ar fi să-mi ofere şi un principat pe el.

După aceste cuvinte, Maćko înţelese că n-are ce face, fiindcă îi cunoştea încăpăţânarea nepotului şi i-o admira ca pe tot ce ţinea de firea tânărului.

Aşadar, după o clipă, zise:

—Mi-o spune un om fără experienţă, dar are dreptate.

Şi se posomorî, fiindcă totuşi nu ştia ce să facă.

Dar Jagienka, care tăcuse până atunci, propuse altceva:

—Dacă s-ar găsi un om cumsecade care să administreze sau să ia în arendă Spychów, ar fi cum nu se poate mai bine. Ar fi grozav să-l ia cineva în arendă, pentru că n-aţi mai avea nici o grijă şi ar veni şi ceva bani. Ce ziceţi de Tolima?... E bătrân şi se pricepe mai mult la război decât la gospodărie, dar mai este şi părintele Kaleb? ...

—Dragă jupâniţă! răspunse preotul Kaleb, şi eu, şi Tolima avem nevoie mai mult de pământul care să ne acopere, decât de cel pe care mergem.

Şi spunând acestea, se întoarse spre Tolima:

—Aşa-i, bătrâne?

Tolima îşi făcu mâna pâlnie la urechea ascuţită şi întrebă:

—Despre ce este vorba? Iar când i se repetă mai tare, zise:

—Vorbă sfântă. Eu nu sunt bun pentru gospodărie! Baltagul ară mai adânc decât plugul... Mai degrabă mi-aş răzbuna stăpânul şi pe copila lui.

Şi întinse mâinile slabe şi vânoase, cu degetele încovoiate ca ghearele unei păsări de pradă, după care, îndreptându-şi capul ca un bot de lup către Maćko şi Zbyszko, adăugă:

—Domniile Voastre, luaţi-mă să lupt împotriva nemţilor, asta-i slujba mea!

Şi avea dreptate. Îl ajutase destul pe Jurand să-şi strângă averea, dar numai cu prada de război, nu cu gospodăria.

Deci Jagienka care în tot acest răstimp chibzuise ce să mai spună, adăugă iarăşi:

—Aici ar fi nevoie de un om tânăr şi fără frică, fiindcă hotarul teuton nu e departe; unul care nu numai să nu se ascundă de nemţi, ba chiar să-i şi caute. Iată de ce cred că unul ca Hlawa ar fi tocmai potrivit...

—Ia uitaţi-vă ce ne mai sfătuieşte! se minună Maćko, căruia, deşi ţinea la Jagienka, nu-i plăcea ca în astfel de treburi să se amestece o femeie, şi încă una nemăritată.

Dar cehul se ridică de pe laviţa pe care şedea şi zise:

—Dumnezeu mi-e martor că aş prefera să merg la război cu stăpânul Zbyszko, pentru că am dezbrăcat deja câţiva nemţi şi s-ar mai putea întâmpla... Dar dacă tot trebuie să rămân, aş rămâne aici... Tolima îmi este prieten şi el mă ştie... Hotarul teuton este aproape, ei şi? Tocmai asta e! De ce e nevoie să mă tem eu de ei, n-au decât să se teamă ei de mine. Să mă ferească Dumnezeu să vă nedreptăţesc cu ceva în gospodărie în folosul meu. Stăpâna să pună mărturie pentru mine, că ştie că aş prefera să mor de o sută de ori decât să-i arăt ochii mincinoşi... La gospodărie mă pricep atât cât am învăţat la Zgorzelice, dar socotesc că aici trebuie să trudesc mai mult cu baltagul şi paloşul, decât cu plugul. Şi îmi convine şi mie, deşi, da... mă rog, să rămân aici...

—Atunci ce? îl grăbi Zbyszko. De ce mai stai la îndoială?

Hlawa se tulbură şi se bâlbâi mai departe:

—Dar dacă stăpâna va pleca, o să plece şi toţi ceilalţi. Fie luptă, fie gospodărie, tot e bine, dar să trudesc singur... fără nici un ajutor. Mi s-ar urî grozav fără stăpână şi fără... asta, cum tocmai voiam să spun... şi cum stăpâna n-a mers singură prin lume... cum să nu mă ajute şi pe mine nimeni... ştiu eu!...

—Ce vrea să zică flăcăul ăsta? întrebă Maćko.

—Ai mintea ageră, Domnia Ta, şi încă nu ţi-ai dat seama, răspunse Jagienka.

—Cum aşa?

În loc să-i răspundă, fata i se adresă scutierului:

—Dar dacă ar rămâne şi Anula aici cu tine, te-ai

descurca?

La acestea, cehul se prăpăstui la picioarele ei, de se ridică praful din podea.

—M-aş descurca şi în iad cu ea! strigă, îmbrăţişându-i picioarele.

Auzind acest strigăt, Zbyszko se uită uluit la scutier, întrucât nu ştia şi nu ghicise nimic mai înainte, iar Maćko se mira şi el că o femeie înseamnă atât de mult în viaţa omului, întrucât cu ea sau fără ea, un lucru poate să izbândească sau dimpotrivă.

—Dumnezeu e milostiv, mormăi, că pe mine nu mă mai interesează.

Cu toate acestea, Jagienka, întorcându-se din nou spre Hlawa, spuse:

—Atunci, trebuie să aflăm dacă Anula se descurcă şi ea cu tine.

Şi o chemă pe Sieciechowna, iar aceasta veni ştiind sau ghicind se vede despre ce este vorba, fiindcă intră acoperindu-şi ochii cu braţul şi capul plecat, astfel că i se mai vedea numai cărarea din părul pe care o rază de soare îl făcea şi mai strălucitor. Mai întâi, se opri în prag, apoi se repezi la Jagienka, îi căzu la picioare şi îşi ascunse faţa în faldurile rochiei.

Cehul îngenunche şi el alături de ea şi o rugă pe Jagienka:

—Binecuvântează-ne, stăpână.

Capitolul XXXIX

A DOUA ZI, SOSI ŞI CLIPA PLECĂRII LUI ZBYSZKO. El şedea într-o şa înaltă pe un cal mare de luptă, iar toţi ceilalţi se adunaseră în jurul lui. Jagienka, stând lângă scară, îşi înălţa în tăcere spre tânăr ochii ei albaştri şi trişti, vrând

parcă să-şi sature privirea cu vederea lui. Maćko împreună cu preotul Kaleb se aflau lângă cealaltă scară, iar aproape de ei, scutierul şi Anulka. El îşi întorcea capul când într-o parte, când în cealaltă, schimbând cu fiecare puţine cuvinte, cum se spun de obicei înainte de a pleca într-o călătorie lungă: „Rămâneţi sănătoşi!” „Dumnezeu să te călăuzească!” „E timpul!” „Ehei, e timpul!” îşi luase rămas-bun mai înainte de la toţi şi de la Jagienka, căreia îi îmbrăţişase genunchii, mulţumindu-i pentru bunăvoinţă. Iar acum, când privea la ea de pe şaua înaltă de cavaler, dorea să-i mai spună încă un cuvânt bun, căci ochii ei ridicaţi şi faţa îi spuneau atât de limpede: „Să te întorci!” că i se umplea inima de recunoştinţă.

Şi ca şi când i-ar fi răspuns la vorbirea ei mută, îi zise:

—Jagus, tu îmi eşti ca o soră bună… Să ştii!… Altceva nu vreau să-ţi mai spun!

—Ştiu. Să te răsplătească Dumnezeu.

—Să ai grijă şi de unchiul.

—Şi tu să-ţi aduci aminte.

—Sigur, am să mă întorc, dacă nu voi pieri.

—Să nu pieri.

Odată, la Płock, când îi pomenise de campanie, îi spusese la fel: „Să nu pieri!” dar acum aceste cuvinte îi ieşiră mai din adâncul sufletului şi poate pentru a-şi ascunde lacrimile, se aplecă astfel că fruntea ei atinse o clipă genunchiul lui Zbyszko.

În acest timp, slujitorii călare care ţineau caii de povară, gata de drum, începură să cânte:

Inel, inel de aur,
În veci nu se pierde,
Corbul fetei i-l aduse,
De pe câmpul verde.

—La drum! porunci Zbyszko.

—La drum.

—Dumnezeu să te călăuzească! Maică Preasfântă!…

Copitele tropăiră pe podul coborât, unul dintre cai nechează prelung, ceilalţi începură să sforăie şi ceata porni.

Dar Jagienka, Maćko, Tolima şi cehul cu soţia lui şi slujitorii care rămâneau la Spychów, ieşiră pe pod şi se uitară după cei care plecau. Preotul Kaleb făcu semnul crucii asupra lor multă vreme, iar când dispărură după tufişurile înalte de arin, rosti:

—Semnul acesta îi va feri de rău.

Iar Maćko adăugă.

—Sigur, dar e bine că şi caii au sforăit grozav la plecare.

*

Dar nici ei nu mai rămaseră multă vreme la Spychów. După două săptămâni, bătrânul cavaler sfârşi toate treburile cu cehul care rămase ca arendaş, iar el însuşi, în fruntea unui şir de care înconjurate de slujitori înarmaţi, porni cu Jagienka spre Bogdaniec. Preotul Kaleb şi bătrânul Tolima nu priveau prea mulţumiţi la acele care, pentru că, la drept vorbind, Maćko cam prădase Spychów, dar fiindcă Zbyszko îi dăduse puteri depline, nimeni nu cutezase să i se împotrivească. De altfel, ar fi luat şi mai mult, dacă nu l-ar fi ţinut de rău Jagienka, cu care se cam certase într-adevăr, dojenind-o pentru „mintea de femeie”, dar pe care o ascultase totuşi aproape în toate.

Nu luară, însă, sicriul Danusiei, deoarece atâta vreme cât Spychów nu fusese vândut, Zbyszko preferase ca ea să rămână cu părinţii ei.

Luară, în schimb, o mulţime de bani şi tot felul de bogăţii, în cea mai mare parte prădate cândva de la nemţi în numeroase bătălii, pe care Jurand le purtase cu ei. De aceea, Maćko, privind acum la carele de povară acoperite cu rogojini, se bucura în sufletul lui la gândul cum va ajuta şi va orândui totul la Bogdaniec. Această bucurie îi era otrăvită de teama că Zbyszko s-ar putea să fie răpus, dar

cunoscând îndemânarea cavalerească a tânărului, nu-şi pierdea totuşi nădejdea că va reveni sănătos şi se gândea cu plăcere la acest moment.

—Poate că Dumnezeu a vrut aşa, îşi spuse, ca mai întâi să capete Zbyszko Spychów, iar după aceea Moczydofy şi tot ce a rămas de la abate? Numai să se întoarcă şi el cu bine şi am să-i ridic la Bogdaniec un castel; atunci să vedem?…

Aici, îşi aduse aminte că Cztan şi Wilk de Brzozowa mai mult ca sigur că nu-l vor primi prea bine şi va trebui să lupte cu ei, dar nu se îngrijora, aşa cum un cal bătrân nu se îngrijorează când trebuie să meargă la bătălie. Se înzdrăvenise de-a binelea, simţea putere în oase şi ştia că acestor bătăuşi, ameninţători într-adevăr, dar care nu aveau nici o pregătire, le va veni de hac. E drept, altceva îi spusese nu de mult lui Zbyszko, dar îi vorbise astfel doar pentru a-l convinge să se întoarcă.

„Ehei! Eu sunt ştiuca, iar ei porcuşorii, se gândi, mai bine să nu se apropie de mine pe la cap!”

În schimb, îl neliniştea altceva: Dumnezeu ştie când o să se întoarcă Zbyszko, iar afară de asta o socoteşte pe Jagienka numai ca pe o soră. Dacă şi fata se va uita la el tot ca la un frate şi nu va mai vrea să-i aştepte întoarcerea nesigură?

Aşa că se întoarse către ea şi-i zise:

—Ascultă, Jagna, nu-ţi vorbesc de Cztan şi de Wilk, pentru că sunt nişte necioplţi şi nu ţi se potrivesc. Tu eşti acum o jupâniţă de la curte!… Dar pe lângă că ţi-a venit vremea!… Răposatul Zych încă îmi spunea că simţi voinţa lui Dumnezeu şi asta acum câţiva ani… De, ştiu şi eu! Se vorbeşte că dacă o fată se simte prea strânsă cu cununiţa, îşi caută şi singură pe cineva care să i-o ia de pe cap… Se înţelege că nu poate fi nici Cztan, nici Wilk… Dar tu ce crezi?

—Ce vrei să mă întrebi, Domnia Ta?

—Nu te căsătoreşti şi tu cu cineva?

—Eu?… Eu o să mă fac călugăriţă.

—Nu mai spune prostii! Şi dacă se întoarce Zbyszko?

Dar ea scutură din cap:

—Mă duc la mănăstire.

—Ei, şi dacă te-ar îndrăgi? Dacă te-ar implora?

La acestea, copila îşi întoarse faţa îmbujorată spre câmpuri, dar vântul, care bătea tocmai dinspre câmpuri, îi aduse lui Maćko un răspuns abia şoptit:

—Atunci, nu mă mai duc la mănăstire.

Capitolul XL

Zăboviră o vreme la Płock, ca să pună rânduială în testamentul abatelui, iar după ce făcură rost de documentele doveditoare, porniră mai departe fără să se odihnească prea mult pe drumul care era uşor şi fără primejdii, deoarece căldura mare uscase noroaiele, îngustase râurile, iar drumurile largi treceau printr-un ţinut liniştit, locuit de oameni buni şi ospitalieri. Totuşi, de la Sieradz, prudentul Maćko repezi un slujitor la Zgorzelice să vestească sosirea lui şi a Jagienkăi, drept care Jaśko, fratele Jagienkăi le veni în întâmpinare până la jumătatea drumului în fruntea a douăzeci de argaţi înarmaţi şi-i conduse până acasă.

Întâlnirea prilejui multă bucurie, bineţe şi strigăte, Jaśko semănase întotdeauna cu Jagienka ca două picături de apă, dar o întrecuse în înălţime. Era un flăcău pe cinste: îndrăzneţ, vesel ca răposatul Zych, de la care moştenise pofta de a cânta mereu şi vioi ca o scânteie. Simţea că are o vârstă, putere şi se socotea bărbat, fiindcă îşi conducea slujitorii ca o căpetenie adevărată, iar ei îi îndeplineau fiecare poruncă într-o clipită, temându-se de prestigiul şi autoritatea lui.

Maćko şi Jagienka rămaseră uimiţi, iar el se miră cu mare bucurie de frumuseţea şi obiceiurile alese ale surorii lui, pe care n-o mai văzuse de mult. Le spuse că tocmai se pregătea să se ducă la ea şi puţin a lipsit ca să nu-l găsească acasă, pentru că şi aşa avea nevoie să vadă lumea, să aibă de-a face cu oamenii, să deprindă îndeletnicirile de cavaler şi ici şi colo să găsească ocazia de a lupta cu călătorii mai de soi.

—Să cunoşti lumea şi obiceiurile oamenilor, îi spuse Maćko, e un lucru bun, fiindcă te învaţă cum să te porţi în orice împrejurare, ce să spui şi îţi sporeşte înţelepciunea înnăscută. Cât despre luptă, e mai bine să-ţi spun eu că eşti prea tânăr pentru asta, decât vreun cavaler străin, care n-ar ezita să te ia în râs.

—După râs, ar şi plânge, îi răspunse Jaśko, dacă nu el, atunci soţia şi copiii lui.

Şi privi cu îndrăzneală înainte, de parcă voia să le spună tuturor cavalerilor rătăcitori de pe lume: „Pregătiţi-vă de moarte”. Dar bătrânul cavaler de Bogdaniec îl întrebă:

—Dar Cztan şi Wilk v-au lăsat în pace? Fiindcă ei se uitau cu ochi lacomi la Jagienka.

—Ei, Wilk a fost ucis în Silezia. Voia să cucerească acolo un castel nemţesc şi l-a cucerit, dar pentru că l-au doborât de pe ziduri cu o bârnă, şi-a dat ultima suflare după două zile.

—Păcat de el. A fost şi tatăl lui în Silezia să se bată cu nemţii care ne asupresc poporul acolo şi a adus multă pradă… Cel mai rău e să asediezi castele, pentru că nici armura şi nici iscusinţa cavalerească nu te ajută la nimic. Să dea Dumnezeu ca Witold să nu asedieze castele, ci să lupte cu teutonii la câmp deschis… Şi Cztan? Ce se mai aude despre el?

Jaśko începu să râdă:

—Cztan s-a însurat! A luat de soţie pe fiica unui ţăran din Wysoki Brzeg vestită pentru frumuseţea ei. Hei, nu e numai frumoasă, ci şi descurcăreaţă, deoarece lui Cztan nu puţini preferă să-i lase calea liberă, iar ea îl bate peste botu-i păros şi îl duce de nas ca pe un urs în lanţ.

Bătrânul cavaler se înveseli auzind acestea.

—Ia uite la ea, toate femeile sunt la fel! Jagienka, şi tu o să fii tot aşa! Slavă Domnului că n-aţi avut necazuri cu aceşti doi bătăuşi, că mă şi mir cum de nu şi-au vărsat mânia asupra aşezării de la Bogdaniec.

—Cztan a vrut, dar Wilk, care era mai cu minte, nu l-a lăsat. A venit la noi la Zgorzelice să întrebe ce s-a întâmplat cu Jagienka. I-am spus că a plecat să-l moştenească pe abate. Iar el zice: „Păi mie de ce nu mi-a spus Maćko nimic? La care eu: „Păi ce, Jagienka e a ta, ca să-ţi dea ţie socoteală?” şi el, după o clipă de gândire: „Este adevărat că nu este a mea”. Şi cum avea mintea ageră, se vede că şi-a dat seama numaidecât că pe Domnia Ta şi pe mine ne va câştiga de partea lui, dacă va apăra Bogdaniec împotriva lui Cztan. S-au bătut în duel la Ławica, lângă Piasków şi s-au vătămai unul pe celălalt, apoi s-au îmbătat de moarte, cum făceau de obicei.

—Luminează-i, Doamne, sufletul lui Wilk! se rugă Maćko.

Şi răsuflă adânc, bucuros că nu va găsi la Bogdaniec alte pagube afară de cele pricinuite de absenţa lui.

Într-adevăr, nu găsi; din contră, cirezile crescuseră, iar de la cele câteva iepe avea mânji de doi ani, unii neobişnuit de mari şi de puternici ca şi armăsarii frizieni de luptă. Paguba se adeveri doar în fuga câtorva prinşi, care puteau să se ducă doar în Silezia, iar acolo tâlharii cavaleri, nemţi sau germanizaţi, se purtau mai rău cu ei decât şlahticii polonezi. Casa uriaşă, bătrână, se aplecase mult într-o parte. Podelele crăpaseră, pereţii şi tavanele se

strâmbaseră, iar grinzile de zadă, vechi de peste două sute de ani, începuseră să putrezească. În toate odăile locuite cândva de neamul Grindină de la Bogdaniec, curgea apa în timpul ploilor torenţiale de vară. Acoperişul se găurise şi pe alocuri crescuse muşchi verde şi roşcat. Toată casa parcă intrase în pământ şi arăta ca o ciupercă uriaşă, dar mucegăită.

—Dacă era îngrijită, ar mai fi durat, pentru că a început să se strice nu prea de mult, îi spuse Maćko bătrânului pădurar Kondrat, care supraveghease aşezarea în lipsa stăpânilor.

Iar după o clipă:

—Eu aş fi stat în ea până la moarte, dar Zbyszko vrea castel.

—Pentru Dumnezeu! Castel?

—Păi cum?

Era gândul preferat al bătrânului să ridice un castel pentru Zbyszko şi copiii lui. Ştia că un şlahtic care nu mai locuieşte într-un conac obişnuit, ci în spatele unui şanţ de apărare cu palisadă şi turn de strajă, de unde priveşte împrejurimile, până şi vecinii „îl socotesc drept cineva” şi-i este mai uşor să se gândească la vreo dregătorie. Pentru el, Maćko nu-şi mai dorea aproape nimic, dar pentru Zbyszko şi fiii lui nu se mulţumea cu puţin, mai ales acum când averea le crescuse atât de mult.

„Nu-i mai rămâne decât s-o ia şi pe Jagienka, se gândea, şi odată cu ea Moczydoły şi moştenirea de la abate. N-ar mai fi nimeni ca noi prin împrejurimi; dac-ar da Dumnezeu!”

Dar toate acestea depindeau de întoarcerea lui Zbyszko, un lucru nu prea sigur, ce ţinea de vrerea lui Dumnezeu. De aceea, Maćko îşi spuse că acum ar fi cel mai bine să-l aibă pe Dumnezeu de partea lui şi nu numai să nu-l stârnească împotriva lui, ci să-l şi câştige cumva. În acest sens, nu se arătă zgârcit nici la ceară, nici la danii şi nici la vânat, cu biserica din Krześnia, iar într-o seară veni

la Zgorzelice şi-i spuse Jagienkăi:

—Mâine mă duc la Cracovia, la mormântul sfintei noastre regine Jadwiga.

Fata sări speriată de pe laviţă.

—Ai primit vreo veste nouă?

—N-am primit nici o veste, fiindcă nici n-aveam cum. Dar nu mai ţii minte că atunci când am bolit din cauza vârfului de săgeată înfipt în şold, pentru care tu şi Zbyszko v-aţi dus după castori, am jurat că dacă Dumnezeu îmi redă sănătatea, o să mă duc la mormântul ei? M-au lăudat cu toţii foarte mult pentru această dorinţă. Sigur, Dumnezeu are destui slujitori sfinţi, dar nu orice sfânt înseamnă cât stăpâna noastră, pe care nu vreau s-o supăr, mai ales că este vorba şi de Zbyszko.

—Adevărat! întări Jagienka, numai să te întorci din această călătorie lungă…

—Tocmai! Mai bine să le fac pe toate deodată, iar pe urmă să stau liniştit acasă până la întoarcerea lui Zbyszko. Regina noastră să-i ia apărarea faţă de Domnul Iisus şi nici zece nemţi nu vor fi în stare să-l răpună, dacă are o platoşă ca lumea… Pe urmă, pot să-mi văd de treabă şi să-mi construiesc castelul.

—Da’ ştiu că nu-ţi vine să stai locului!

—Păi dar, am încă destulă putere. Şi-ţi mai spun încă ceva. Jaśko, căruia îi arde de ducă, să meargă cu mine. Eu sunt om cu experienţă şi pot să-l ţin în frâu. Iar dacă se întâmplă ceva, ştii doar că băiatul are mâncărime în braţe, nu mă dau în lături să şi lupt, şi călare, şi pe jos, cu paloşul sau cu securea…

—Ştiu prea bine! Nimeni n-o să-l păzească mai bine ca Domnia Ta.

—Mă gândesc, însă, că nu se cuvine să mă bat, fiindcă

atâta vreme cât trăia regina, Cracovia era plină de cavaleri străini care voiau să-i admire frumuseţea, dar acum preferă să se îndrepte spre Malborg, pentru că acolo sunt mai mari butoaiele cu vin de Malmazia.

—Da, doar avem o regină nouă.

Maćko îşi schimonosi faţa şi dădu din mână:

—Am văzut-o! şi nu mai spun nimic, înţelegi.

Dar după un răstimp, adăugă:

—Peste trei sau patru săptămâni o să fim înapoi.

Aşa se şi întâmplă. Numai că bătrânul cavaler îl puse pe Jaśko să jure pe onoarea de cavaler şi pe capul Sfântului Jerzy, că nu se va încăpăţâna să se mai ducă în altă parte şi abia după aceea plecară.

Ajunseră la Cracovia fără nici o primejdie, întrucât ţara era liniştită, iar de orice atacuri ale prinţişorilor germanizaţi de la hotar şi ale tâlharilor cavaleri îi feri spaima de puterea regatului şi vitejia locuitorilor. După îndeplinirea jurământului, ajutaţi de Powała de Taczew şi micul cneaz Jamont, ajunseră la curtea regală. Maćko credea că şi la curte, şi pe la dregători îl vor întreba de teutoni, ca pe un om care îi cunoscuse îndeaproape. Dar după discuţia cu cancelarul şi spătarul de Cracovia, se convinse cu uimire că ei ştiu nu mai puţine, ci dimpotrivă, chiar mai multe despre teutoni decât el. Ştiau totul până în cele mai mici amănunte despre ce se petrecea la Malborg şi în alte cetăţi oricât de îndepărtate. Ştiau ce porunci sunt, unde şi câţi oşteni sunt, câte tunuri, cât timp le trebuie să adune oastea, ce intenţii au teutonii în caz de război. Ştiau până şi despre fiecare comtur, dacă este un om viforos şi iute la mânie, dacă este cumpănit, şi totul era descris cu atâta grijă, ca şi când războiul avea să izbucnească nu mai departe de mâine.

Bătrânul cavaler se bucură mult în inima lui, întrucât înţelese că se pregătesc pentru războiul acela mai cu sârg şi mai cu minte la Cracovia decât la Malborg. „Domnul Iisus ne-a dat tot atâta sau chiar mai multă vitejie, îşi

spuse Maćko, dar mai multă înţelepciune şi iscusinţă în orice caz”. Şi aşa era pe atunci. Află în curând de unde provin aceste ştiri: le furnizau chiar locuitorii din Prusia, oameni din toate ţările, atât polonezi, cât şi nemţii. Ordinul izbutise să stârnească împotriva lui atâta ură, că în Prusia aşteptau cu toţii ca pe o mântuire sosirea oştilor lui Jagiełło.

Maćko îşi aduse aminte ce spusese atunci la Malborg Zyndram de Maszkowice şi începu să repete în gând:

—Asta ştiu că are cap, nu glumă!

Şi îşi reaminti fiecare cuvânt al lui, iar o dată se folosi chiar de mintea lui, deoarece când se întâmplă ca tânărul Jaśko să-l întrebe despre teutoni, îi zise:

—Sunt puternici, netrebnicii, dar tu ce crezi? Nu cade din şa şi un cavaler oricât de puternic, dacă are chinga şi scările tăiate?

—Cade, cu drept cuvânt! răspunse tânărul.

—Păi, vezi? strigă Maćko cu glas tunător. Aici am vrut să te aduc.

—De ce?

—Fiindcă Ordinul este un astfel de cavaler!

Iar după un moment, adăugă:

—N-ai grijă, aşa ceva n-o să auzi de la oricine!

Şi, când flăcăul nu înţelese bine ce vrea să spună, începu să-i povestească despre ce este vorba, uită totuşi să mai adauge că nu el născocise această comparaţie, ci mintea cuprinzătoare a cavalerului Zyndram de Maszkowice.

Capitolul XLI

La Cracovia nu zăboviră prea mult şi ar fi întârziat şi mai puţin, dacă n-ar fi fost rugămintea lui Jaśko, care voia să vadă oamenii şi oraşul, fiindcă totul i se părea un vis

minunat. Totuşi, bătrânul cavaler se grăbea să ajungă mai repede acasă, la secerat, astfel că nu ajutară prea mult rugăminţile flăcăului şi la Sfânta Maria Mare, fură înapoi, unul la Bogdaniec, celălalt la Zgorzelice, lângă sora lui.

De atunci, viaţa începu să li se scurgă destul de monoton, ocupaţi cum erau cu munca în gospodărie şi obişnuitele treburi săteşti. Pe câmpia de la Zgorzelice şi îndeosebi la Moczydoły, zestrea Jagienkăi, recolta fu foarte bună, dar la Bogdaniec, din cauza anului uscat, grânele nu crescuseră prea bine, aşa că le strânseră fără greutate. Acolo, era mai puţin pământ arabil, fiindcă moşia se afla lângă pădure, iar din pricină că stăpânii lipsiseră multă vreme, până şi tarlaua despădurită de abate fusese lăsată pârloagă din nou. Bătrânul cavaler, deşi simţitor la orice pierdere, nu se necăji prea mult de astă dată, întrucât cu bani puteai face uşor ordine în toate, numai să ai pentru cine să trudeşti. Şi tocmai această îndoială îi otrăvea acum munca şi zilele. De bună seamă, nu se lăsă pe tânjală; se scula dis-de-dimineaţă, se ducea la cirezile de vite, supraveghea munca la câmp şi la pădure, găsi locul pentru castel şi pregăti materialul de construcţie, dar când după o zi obositoare, soarele se topea în razele aurii şi roşietice ale amurgului, nu o dată îl apuca un dor nespus, amestecat cu o nelinişte pe care nu le mai încercase niciodată. „Eu alerg aici, mă străduiesc, îşi spunea, iar acolo flăcăul meu poate că zace pe undeva pe câmp, străpuns de suliţă şi lupii îi clănţăne din dinţi, în loc de prohod”. La acest gând, i se strângea inima de dragoste şi de durere. Atunci, asculta cu luare-aminte să audă vreun tropot care să-i anunţe venirea zilnică a Jagienkăi, fiindcă prefăcându-se vesel faţă de ea, se înveselea şi el cu adevărat, întremându-şi astfel sufletul.

Iar ea venea în fiecare zi, de obicei spre seară, cu arbaleta şi suliţa lângă şa, ca să aibă cu ce se apăra la întoarcere. Nu era cu putinţă, dar s-ar fi putut întâmpla să-l găsească odată pe Zbyszko acasă, pentru că Maćko nu cuteza să-l aştepte să vină mai devreme de un an sau un an

şi jumătate. Se pare că în sufletul ei fata nutrea şi această nădejde, deoarece nu mai venea ca mai de mult, într-o cămaşă strânsă cu o panglică, într-un pieptar întors pe dos şi cu frunze prinse în părul răvăşit. Acum, avea cosiţa împletită frumos şi pieptul bombat, acoperit de postav de Sieradz. Maćko îi ieşea înainte şi prima ei întrebare era totdeauna parcă scrisă de cineva: „Ei, ce-i?” iar primul lui răspuns: „Ei, nimic!” apoi o însoţea în odaie şi tăifăsuiau la gura sobei despre Zbyszko, despre Lituania, despre teutoni şi despre război, mereu şi mereu acelaşi lucruri, şi niciodată nici unul dintre ei nu se sătura să asculte; dimpotrivă.

Şi astfel se scurseră luni întregi. Se întâmpla ca uneori să vină şi el la Zgorzelice, dar de cele mai multe ori venea ea la Bogdaniec. Totuşi, câteodată, când prin împrejurimi se petreceau întâmplări de năprasnă sau în timpul împerecherii urşilor, când fiarele mai în vârstă umblau înnebunite după ursoaice şi atacau oamenii, Maćko o conducea pe fată acasă. Bine înarmat, bătrânul cavaler nu se temea de nici un animal sălbatic; era mai primejdios el pentru ele, decât ele pentru el. Călăreau atunci scară lângă scară şi deseori bungeturile pădurii răsunau ameninţător, dar ei, uitând de toate, câte puteau să li se întâmple, discutau numai despre Zbyszko: Unde se află? Ce face? Învinsese sau va învinge curând atâţia teutoni câţi le jurase Danusiei şi mamei ei răposate, şi dacă o să se întoarcă repede acasă? Jagienka îi punea cu aceste prilejuri lui Maćko întrebări pe care i le mai pusese de o sută de ori, iar el îi răspundea de fiecare dată cu atâta grijă şi seriozitate, de parcă le auzea pentru prima oară.

—Domnia Ta zici, îl întreba, că bătălia la câmp deschis nu este chiar atât de primejdioasă pentru un cavaler, precum cucerirea castelelor?

—Păi, vezi şi tu ce i s-a întâmplat lui Wilk! De un buştean rostogolit de pe valul înalt nu te apară nici o armură, pe când la câmp deschis, orice cavaler bine

instruit, poate să lupte şi cu zece inşi.

—Zbyszko are armură bună?

—Are chiar mai multe, dar cea mai bună este cea pe care a cucerit-o de la un frizian, pentru că este făcută la Neapole. Acum un an, îi era cam largă lui Zbyszko, dar acum este tocmai bună.

—Pe asta n-o străpunge nici o armă, nu-i aşa?

—Ce-i făcut de mâna omului, tot de ea poate fi şi distrus. O armură de Neapole, poate fi străpunsă de un paloş meşterit tot acolo sau de săgeţile englezilor.

—Săgeţile englezilor? continuă să-l descoasă Jagienka.

—Păi nu ţi-am spus? Nu există arcaşi mai buni ca ei în toată lumea… poate doar mazurienii din pădure, dar nici ei n-au arbalete atât de bune. O arbaletă englezească străpunge de la o sută de paşi cea mai bună armură. Am văzut cu ochii mei la Wilno. Şi nici unul nu-şi greşeşte ţinta, ba câte unul îţi nimereşte şi porumbelul din zbor.

—A, feciorii de păgâni! Şi cum v-aţi descurcat cu ei?

—N-am avut încotro, i-am atacat numaidecât! Feciorii de câini mânuiesc bine şi baltagul, dar în lupta de aproape sunt mai buni ai noştri.

—V-a ferit braţul lui Dumnezeu, iar acum o să-l ferească şi pe Zbyszko.

—Aşa zic şi eu de multe ori: „Doamne, dacă ne-ai creat şi ne-ai aşezat la Bogdaniec, acum ai grijă să nu pierim!” Hm, asta-i treaba lui Dumnezeu. Ca să vorbim drept, nu-i uşor lucru să ai grijă de toată lumea şi să nu uiţi nimic, dar în primul rând, omul trebuie să-i aducă şi el aminte, să nu se zgârcească prea mult faţă de Biserică, iar în al doilea, mintea omului nu-i mintea Domnului…

Astfel stăteau de vorbă, dându-şi curaj şi speranţă unul altuia. Şi în acest timp, zilele, săptămânile şi lunile se

scurgeau una după alta. Toamna avu loc gâlceava dintre Maćko şi Wilk de Brzozowa. Era o ceartă mai veche între Wilk şi abate pentru hotarul unei păduri pe care abatele, luând în arendă Bogdaniec, o defrişase şi şi-o însuşise. Atunci, el îi provocase la duel pe cei doi Wilk cu suliţa sau cu paloşele lungi, dar aceştia nu voiseră să se bată cu o persoană duhovnicească, iar la judecată nu câştigaseră nimic. Acum, bătrânul Wilk îşi ceruse pământul, dar Maćko, care nu se lăcomea la nimic mai mult ca la pământ, lăsându-se dus de firea-i iute, şi îndemnat şi de gândul că orzul se face foarte bine pe tarlaua defrişată, nici nu vru să audă de una ca asta. Ar fi ajuns negreşit la judecată, dacă nu s-ar fi întâlnit din întâmplare la parohul din Krześnia. Acolo, când la sfârşitul unei discuţii aprige bătrânul Wilk spuse: „înainte de a ne judeca oamenii, să ne judece Dumnezeu, care-mi va răzbuna nedreptatea lovind în neamul Domniei Tale”, îndârjitul Maćko se muie, păşi, amuţi o clipă, apoi îi vorbi astfel vecinului său pus pe ceartă:

—Ascultă-mă, Domnia Ta, nu eu am început-o, ci abatele. Dumnezeu ştie cine are dreptate, dar dacă vrei să-l blestemi pe Zbyszko, ia-ţi pământul înapoi, iar lui Zbyszko să-i dea Dumnezeu sănătate şi noroc, aşa cum îl rog să-ţi dea şi Domniei Tale din toată inima.

Şi-i întinse mâna, iar potrivnicul, cunoscându-l din alte vremuri, se miră nespus, întrucât nu se aşteptase ca în această inimă ce părea neînduplecată, să sălăşluiască atâta dragoste pentru nepotul lui, a cărui soartă îl preocupa acum. Multă vreme nu fu în stare să rostească un cuvânt, până când, bucuros de asemenea întorsătură a lucrurilor, parohul din Krześnia făcu semnul crucii asupra lor şi zise:

—Dacă-i aşa, asta-i altceva! Nu era vorba de câştig, fiindcă eu sunt bătrân şi nu mai am cui să las averea, ci de dreptate. Cine se ia cu mine bine, îi mai dau şi de la mine. Iar pe nepotul dumitale, să-l binecuvânteze Dumnezeu, ca

la bătrâneţe să nu plângi şi Domnia Ta după el, cum plâng eu după al meu…

Şi se aruncară unul în braţele celuilalt, iar după aceea se încontrară multă vreme cine să ia pădurea. În cele din urmă, Maćko se lăsă înduplecat, de vreme ce Wilk tot e singur pe lume şi n-are cui să-şi lase averea.

După care îl pofti pe bătrân la Bogdaniec, unde îl omeni din belşug cu mâncare şi băutură, pentru că şi el era foarte bucuros. Îl bucura şi speranţa că orzul va creşte de minune acolo, dar şi gândul că înlăturase nemulţumirea lui Dumnezeu în ce-l privea pe Zbyszko.

„Numai să se întoarcă şi n-o să ducă lipsă de pământ şi avuţie!” se gândea.

Jagienka era şi ea tot atât de bucuroasă de împăcarea lor.

—Acum, spuse după ce ascultă cele întâmplate, dacă Domnul Iisus, milostivul, va voi să arate că-i este mai dragă pacea decât spada, trebuie să-l aducă sănătos acasă pe Zbyszko.

La aceasta, chipul lui Maćko se lumină, de parcă ar fi căzut asupra lui o rază de soare.

—Aşa cred şi eu! zise. Dumnezeu este atotputernic, aşa este, sunt însă mijloace potrivite… numai că trebuie să-ţi umble mintea…

—Domniei Tale nu ţi-a lipsit niciodată viclenia, răspunse fata, ridicându-şi ochii spre cer.

Şi după un răstimp, gândindu-se parcă la ceva, urmă iarăşi:

—Da’ ştiu că ţii la Zbyszko ăsta al Domniei Tale!

—Cine n-ar ţine! răspunse bătrânul cavaler. Dar tu, vrei să spui că-l urăşti?

Jagienka nu răspunse nimic, dar cum sta pe laviţă alături de Maćko, se apropie şi mai mult de el şi întorcându-şi capul, începu să-l înghiontească uşor cu cotul:

—Dă-mi pace, Domnia Ta, ce vină am eu?

Capitolul XLII

TOTUŞI, RĂZBOIUL PENTRU SAMOGIŢIA dintre cavalerii teutoni şi Witold îi preocupa prea mult pe oamenii din regat, ca să nu se întrebe despre desfăşurarea lui. Unii erau siguri că-i va veni în ajutor vărului şi expediţia împotriva teutonilor va avea loc în curând. Cavalerii şi-o doreau cu ardoare, iar prin toate aşezările şlahticilor umbla zvonul că şi un mare număr dintre stăpânii de la Cracovia care făceau parte din sfatul regelui înclină spre război, socotind că trebuie să sfârşească odată cu acest vrăjmaş care nu se mulţumise niciodată cu ce era al lui şi se gândea la bunul altuia chiar şi atunci când se temea de puterea vecinului. Dar Maćko, care era un om cu scaun la cap şi văzuse şi ştia multe, nu credea într-un război apropiat şi le spunea şi acum tânărului Jaśko de Zgorzelice şi altor vecini pe care-i întâlnea la Krześnia:

—Cât trăieşte maestrul Konrad, nu va fi nimic, fiindcă el este mai înţelept decât alţii şi ştie că n-ar fi un război obişnuit, ci cum s-ar zice: „moartea ta sau a mea”. Şi cunoscând puterea regelui, el nu va îngădui una ca asta.

—Da, dar dacă regele îi va declara război cel dintâi? întrebau vecinii.

Maćko, însă, clătina din cap:

—Vedeţi voi… eu am judecat de aproape şi am înţeles multe. Dacă regele s-ar trage dintr-un neam cu regii noştri de demult, creştin de veacuri întregi, poate că le-ar declara el cel dintâi război nemţilor. Dar Władysław Jagiełło (nu vreau să-i ştirbesc onoarea, pentru că este un stăpân bun, pe care să ni-l ţină Dumnezeu sănătos), până l-am ales noi rege, era mare prinţ de Lituania şi păgân;

abia s-a creştinat, şi nemţii latră prin lume că sufletul lui este încă păgân. De aceea, îi este peste mână să pornească cel dintâi războiul şi să verse sânge creştinesc. Din care pricină nici lui Witold nu-i va sări în ajutor, deşi-l furnică braţele, pentru că mai ştiu şi că-i urăşte pe teutoni ca pe lepră.

Cu astfel de vorbe, Maćko îşi câştiga faima de om cu mintea ageră, care izbuteşte să înfăţişeze limpede orice lucru. La Krześnia se adunau în fiecare duminică după slujbă în jurul lui, iar de la un timp devenise un obicei ca unul sau altul dintre vecini, auzind vreo noutate, venea la Bogdaniec să-i explice bătrânul cavaler ceea ce şlahticii obişnuiţi nu puteau pricepe. El îi primea pe toţi cu plăcere şi discuta cu fiecare, iar când se sătura de vorbă, nu uita niciodată să-i spună astfel la despărţire:

—Vă miraţi de mintea mea, dar când va da Dumnezeu şi se va întoarce Zbyszko, abia atunci o să vedeţi ce-mi poate capul! El ar merita să facă parte şi din sfatul regelui, atât e de mintos şi de isteţ.

Şi convingându-şi oaspeţii, se convinse în cele din urmă şi pe sine şi totodată şi pe Jagienka. Când sosi primăvara, abia mai puteau sta în casă. Se întoarseră rândunelele, se întoarseră berzele; cristeii începură să cânte prin luncă, prepeliţele să se audă prin grânele verzi; şi mai înainte veniseră, însă, cârdurile de cocori şi lişiţe. Numai Zbyszko nu se întorcea. Dar în timp ce păsările veneau dinspre miazăzi, pe aripile viforului de miazănoapte sosiră veşti despre război. Se vorbea despre bătălii şi numeroase încăierări, în care iscusitul Witold aci învingea, aci era înfrânt; se vorbea despre mari nenorociri produse printre nemţi de iarnă şi boli. Până când se răspândi în toată ţara vestea îmbucurătoare că viteazul fiu al lui Kiejstut cucerise Nowe Kowno, adică Gotteswerder, nemailăsând piatră peste piatră. Când auzi această veste, Maćko încălecă şi se duse degrabă la Zgorzelice.

—Ha! exclamă, cunosc locurile astea. Acolo i-am bătut straşnic pe teutoni cu Zbyszko şi Skirwoiłło. Acolo l-am luat prins şi pe cavalerul de Lorche. A dat Dumnezeu şi s-au poticnit nemţii, întrucât castelul nu putea fi cucerit.

Jagienka auzise înainte de venirea lui Maćko despre Nowe Kowno, ba auzise chiar ceva mai mult, anume că Witold începuse negocierile de pace. Această ultimă veste o interesa chiar mai mult decât cea dinainte, fiindcă dacă s-ar fi făcut pace, Zbyszko, dacă ar mai fi fost în viaţă, ar fi trebuit să se întoarcă acasă.

Aşa că începu să-l întrebe pe bătrânul cavaler dacă un asemenea lucru este vrednic de crezare, iar acesta îi răspunse:

—Cu Witold orice este cu putinţă, pentru că este un om foarte diferit de ceilalţi şi cel mai viclean dintre stăpânitorii creştini. Când are nevoie să-şi întindă stăpânirea spre Rutenia, face pace cu nemţii, iar după ce sfârşeşte acolo ce voise să facă, iar îi ia de chică pe nemţi! Nu pot s-o scoată la capăt nici cu el, nici cu nefericita asta de Samogiţie. O dată le-o ia, a doua oară le-o dă înapoi şi nu numai că le-o dă înapoi, dar chiar el îi ajută s-o asuprească. Printre noi, ba şi în Lituania sunt unii care i-o iau în nume de rău că se joacă astfel cu sângele acestei seminţii... Şi eu, la drept vorbind, aş socoti o ruşine, dacă n-ar fi Witold... Pentru că mai zic şi astfel: dar dacă el este mai deştept ca mine şi ştie ce face? Am auzit chiar de la Skirwoiłło că el face să coacă veşnic puroiul din această ţară în trupul teutonilor, în aşa fel că să nu se vindece niciodată... Mamele din Samogiţia vor naşte mereu, iar de sânge nu-i păcat, numai să nu curgă degeaba.

—Pe mine mă interesează numai dacă Zbyszko o să se întoarcă.

—Cum o vrea Dumnezeu, draga mea, numai s-o spui

într-un ceas bun.

Dar se mai scurseră câteva luni. Veniră veşti că s-ar fi făcut pace; grânele se îngălbeniră, spicele se îngreunară, tarlalele semănate cu hrişcă se făcură ruginii de-a binelea, dar despre Zbyszko nu se auzea nimic.

În cele din urmă, după primul seceriş, Maćko nu se mai putu abţine şi anunţă că va pleca la Spychów, să afle veşti din acele locuri mai apropiate de Lituania şi să vadă cum gospodăreşte cehul.

Jagienka se încăpăţână să meargă cu el, dar el nu vru s-o ia, aşa că începură certurile care durară o săptămână întreagă. Până când, într-o seară, când se hârjoneau la Zgorzelice, în curte intră ca o vijelie călărind pe deşelate un flăcăiaş desculţ de la Bogdaniec, fără pălărie pe ciuful cânepiu, şi le strigă din faţa prispei, unde şedeau:

—S-a întors tânărul stăpân!

Zbyszko se întorsese într-adevăr, dar părea cam ciudat; era nu numai slăbit, ars de adierile câmpului şi tras la faţă, dar şi indiferent la toate şi scump la vorbă. Cehul şi soţia, care veniseră odată cu el, vorbeau şi pentru el, şi pentru sine. Le spuse deci că tânărul cavaler izbândise se vede în campania lui, deoarece la Spychów, depusese pe sicriele Danusiei şi al mamei ei un braţ întreg de pene de păun şi de struţ. Adusese de asemenea cu el cai şi armuri, din care două erau cu adevărat preţioase, deşi îndoite de multe lovituri de paloş şi secure. Maćko ardea de curiozitate să afle chiar din gura nepotului în amănunt despre toate acestea, dar tânărul dădu doar din mână şi răspunse în doi peri, iar a treia zi se îmbolnăvi şi trebui să se întindă în pat. Se arătă că avea şoldul stâng străpuns şi două coaste rupte care, prost oblojite, îl „împiedicau” să meargă şi să răsufle. Reveniră, în acelaşi timp, şi durerile pe care le suferise mai demult după lupta cu bourul, iar călătoria până la Spychów îl vlăguise cu totul. Toate acestea nu erau prea grave, fiindcă era tânăr şi puternic ca un stejar, dar deocamdată simţea că nu mai are putere, de parcă toată truda pe care o suportase, abia acum i se lăsase în oase.

La început, Maćko se gândi că după două sau trei zile de odihnă la pat o să treacă totul, dar lucrurile se petrecură pe dos. Se dovediră fără folos toate unsorile şi ierburile pe care i le prescrise un cioban din partea locului, toate fierturile trimise de Jagienka şi de preotul din Krześnia. Zbyszko era tot mai slab, din ce în ce mai neputincios şi tot mai trist.

—Ce ai? Poate vrei ceva? îl întreba bătrânul cavaler.

—Nu vreau nimic, îmi e totuna, răspundea Zbyszko.

Şi în acest fel zilele treceau una după alta. Jagienka, gândindu-se că s-ar putea să fie ceva mai rău decât o moleşeală obişnuită şi că tânărul are vreo taină care îl apasă, îl rugă pe Maćko să-l mai întrebe o dată ce-ar putea fi.

Maćko îi îndeplini dorinţa fără să şovăie, dar cumpănind un răstimp, spuse:

—Şi dacă el ar prefera să-ţi spună ţie? Că de plăcut, se vede că te place, deoarece ori de câte ori intri în odaie, te urmăreşte cu ochii.

—Ai văzut Domnia Ta? întrebă Jagienka.

—Dacă-ţi spun că te urmăreşte, atunci te urmăreşte. Iar când nu eşti acolo, se uită mereu la uşă. Întreabă-l tu.

Şi deocamdată rămase aşa. Totuşi, se arătă că Jagienka nu ştie şi nu îndrăzneşte. Abia când trebui s-o facă, înţelese că s-ar cuveni să-i vorbească despre Danusia şi despre dragostea lui Zbyszko pentru răposată, iar aceste lucruri nu voiau să-i iasă din gură.

—Domnia Ta eşti mai viclean, îi spuse lui Maćko, eşti mai isteţ şi ai mai multă experienţă; vorbeşte-i, Domnia Ta, eu nu pot.

Aşadar, Maćko, vrând-nevrând, îşi luă inima în dinţi şi într-o dimineaţă, când Zbyszko părea ceva mai vioi decât de obicei, începu vorba după cum urmează:

—Hlawa mi-a spus că ai adus la Spychów o legătură întreagă de pene de păun şi le-ai pus în criptă.

Fără să-şi dezlipească privirile de la tavanul la care se uita întins cu faţa în sus, Zbyszko dădu doar din cap în semn de încuviinţare.

—Ei, te-a ajutat Dumnezeu, că şi la război găseşti mai uşor oşteni decât cavaleri… Oşteni poţi să omori câţi vrei, pe când cavalerii sunt mai rari… Parcă ţi s-au aşezat singuri sub paloş?

—Pe unii i-am provocat la luptă pe pământ bătătorit, iar o dată m-au înconjurat în bătălie, răspunse alene tânărul.

—Ai adus şi pradă destulă…

—O parte mi-a dăruit-o cneazul Witold.

—Tot atât de darnic este?

Zbyszko înclină iarăşi din cap, neavând chef de vorbă.

Dar Maćko nu se dădu bătut şi hotărî să treacă la fapte.

—Spune-mi sincer, îl rugă. Cred că atunci când ai pus penele pe sicriu te-ai simţit foarte uşurat?… Omul se bucură întotdeauna când îşi îndeplineşte jurământul… Te bucuri, nu-i aşa?

Zbyszko îşi întoarse privirile de la tavan spre Maćko şi răspunse parcă uimit întrucâtva:

—Câtuşi de puţin.

—Cum aşa? Teme-te de Dumnezeu! Eu am crezut că după ce vei bucura sufletele acelea din cer, totul se va sfârşi.

Tânărul închise o clipă ochii îngândurat şi răspunse într-un târziu.

—Se vede că sufletului omenesc nu-i foloseşte la nimic sângele vărsat.

Se aşternu o clipă de tăcere.

—Atunci, de ce te-ai mai dus la război? îl întrebă Maćko.

—De ce? răspunse puţin înviorat Zbyszko. M-am gândit şi eu că mă va uşura! Am crezut că şi Danuśka, şi eu ne

vom bucura… Dar pe urmă, m-am mirat şi eu. Am ieşit din criptă şi mi-a fost tot atât de greu ca şi înainte. Se vede că aşa este, sufletele mântuite n-au nevoie de sângele vărsat.

—Trebuie să ţi-o fi spus cineva, fiindcă nu cred că ai născocit-o tu însuţi.

—Eu însumi mi-am dat seama, pentru că lumea nu mi s-a părut mai veselă decât înainte. Doar părintele Kaleb mi-a confirmat-o.

—Să ucizi vrăjmaşul în război, nu-i nici un păcat, ba e chiar lucru de laudă, iar aceştia sunt doar duşmanii seminţiei noastre.

—Nici eu nu cred că e păcat şi nu-mi pare rău de ei.

—Numai de Danuśka?

—Aşa-i: cum îmi aduc aminte de ea, mă şi apucă jalea. Dar e voia lui Dumnezeu! Ei îi este mai bine în grădina lui, deja m-am obişnuit cu asta.

—Atunci, de ce mai eşti trist? Ce-ţi mai trebuie?

—Ştiu şi eu…

—De odihnă nu duci lipsă, iar de slăbiciune o să scapi curând. Du-te la baie, scaldă-te, bea o carafă de mied să năduşeşti şi gata!

—Da şi?

—O să te cuprindă veselia de îndată.

—De unde s-o iau? În mine, n-o găsesc, iar de împrumutat, nu vrea nimeni să mi-o împrumute.

—Pentru că tu ascunzi ceva!

Zbyszko ridică din umeri.

—Nu sunt vesel, dar nici nu ascund nimic.

O spuse cu atâta sinceritate, încât Maćko renunţă la bănuiala lui şi începu să-şi mângâie părul cu mâna, cum obişnuia să facă atunci când se gândea intens la ceva, şi în sfârşit, zise:

—Atunci, o să-ţi spun eu ce-ţi lipseşte: pe una nici n-ai

sfârşit-o, iar pe cealaltă încă n-ai început-o, înţelegi?

—Nu prea, dar poate fi! răspunse tânărul.

Şi se întinse ca un om pe care-l cuprinde somnul.

Totuşi, Maćko era sigur că ghicise adevăratul motiv şi se bucura grozav că nu are de ce să fie neliniştit. Căpătă şi mai multă încredere în judecata proprie şi îşi spuse în sinea lui: „Nu mă mai mir că lumea vine să-mi ceară sfatul!”

Iar când după această discuţie, în aceeaşi seară, veni Jagienka, nici nu coborî bine de pe cal, că-i şi spuse ce-i lipseşte lui Zbyszko.

Tânăra descălecă într-o clipă şi se porni să-l întrebe:

—Ei, ce e, ce-i lipseşte? Spune-mi şi mie!

—Chiar tu ai leacul care-i trebuie.

—Eu? Ce leac?

Iar el o luă de mijloc şi începu să-i şoptească ceva la ureche, dar nu prea mult, fiindcă se depărtă ca opărită de el şi ascunzându-şi faţa îmbujorată între pătura de la cal şi şaua înaltă, strigă:

—Lasă-mă în pace! Eşti un nesuferit!

—Pe Dumnezeul meu, că spun adevărul, spuse Maćko, răzând.

Capitolul XLIII

BĂTRÂNUL MAĆKO GHICISE BINE, dar numai pe jumătate. Zbyszko sfârşise într-adevăr cu totul prima parte din viaţă. De fiecare dată când şi-o amintea pe Danusia, îi părea rău, dar el însuşi spunea că ei trebuie să-i fie mai bine în palatul ceresc decât îi fusese în cel al prinţului. Se învăţase cu gândul că nu mai e pe lume, se obişnuise cu el şi socotea că nu poate fi altfel. Cândva, la Cracovia, admirase foarte mult la ferestrele bisericilor, tăiate în sticlă şi prinse în rame de plumb, diferite figuri ale sfintelor fecioare,

colorate, strălucind în soare, iar acum şi-o închipuia la fel şi pe Danusia. O vedea albastră, transparentă, din profil, cu braţele încrucişate, ochii înălţaţi şi cântând la lăută printre alţi cântăreţi mântuiţi ai lui Dumnezeu, care-i cântă Maicii Domnului şi Fiului Ei. Nu mai avea nimic pământesc în ea şi devenise asemenea unui duh curat şi aerian că uneori, când şi-o amintea cum o slujea pe prinţesă la conacul din pădure, râdea, vorbea cu ceilalţi de la masă, era cuprins parcă de uimire, că putea fi chiar ea. Încă din timpul campaniei, alături de Witold, când era preocupat de treburile războiului, nu-i mai era dor de răposata lui, aşa cum îşi doreşte soţul soţia, ci se gândea doar aşa cum se gândeşte un om cuvios la patroana lui. În acest fel, iubirea lui, pierzând treptat elementele pământeşti, se preschimba tot mai mult doar într-o amintire dulce, albastră asemenea cerului şi pur şi simplu dumnezeiască.

Dacă ar fi fost un om firav la trup şi cu o gândire mai adâncă, ar fi devenit călugăr şi în viaţa liniştită de la mănăstire ar fi păstrat ca pe ceva sfânt acea amintire albăstrie până în clipa în care spiritul zboară din cătuşele trupeşti în văzduhul nemărginit ca o pasăre din colivie. Dar el abia începea al treizecilea an din viaţă şi storcea sucul dintr-o ramură strânsă în pumn, tăind răsuflarea calului strâns între genunchi. Era cum erau pe atunci şlahticii şi ţăranii care, dacă nu mureau în copilărie sau nu deveneau preoţi, necunoscând limitele şi măsura în avânturile trupeşti şi în putere, fie că se apucau de jafuri, destrăbălare şi beţie, fie că, însurându-se de tineri, când se vestea vreun război, se înrolau cu douăzeci şi patru de feciori fiecare sau chiar mai mulţi fii puternici ca nişte mistreţi.

Dar el nu ştia că este aşa, cu atât mai puţin că la început se îmbolnăvise. Totuşi, treptat, coastele rău lipite îi crescură la loc, alcătuind doar o umflătură foarte mică într-o parte, care nu-l împiedica deloc şi pe care o ascundea nu numai platoşa, ci şi veşmântul obişnuit. Vlăguirea îi trecea. Părul bălai şi bogat, tăiat în semn de

doliu după Danusia, îi crescuse iarăşi până la jumătatea spinării. Îi reveni şi frumuseţea obişnuită de altădată. Cu câţiva ani în urmă, când mergea să moară la Cracovia de mâna călăului, arăta ca un copil de casă dintr-un neam mare, iar acum era şi mai frumos, un adevărat fiu de rege, cu spate, piept şi umeri de uriaş şi faţă de fecioară. Puterea şi viaţa clocoteau în el ca într-o găleată pusă la foc şi, sporite de curăţenie, odihnă îndelungată, îi alergau prin vene ca o flacără. Neştiind ce este, el se credea mereu bolnav şi îşi petrecea timpul în pat, bucuros că Maćko şi Jagienka îl păzesc, îndeplinindu-i orice dorinţă. Uneori, avea impresia că se simte tot atât de bine ca în rai, alteori, mai ales când nu era Jagienka lângă el, se simţea rău, mâhnit şi nu-l mulţumea nimic. Atunci îl apucau căscatul, poftele, fierbinţeala şi-l vestea pe Maćko că atunci când îi va trece boala, va porni iarăşi în lume împotriva nemţilor, a tătarilor sau a altor sălbatici, numai să scape de viaţa care-l apăsa îngrozitor. Iar Maćko, în loc să se împotrivească, înclina din cap, îi dădea dreptate şi în acest timp trimitea după Jagienka, după venirea căreia se topeau numaidecât gândurile lui Zbyszko la alte campanii şi războaie, aşa cum se topesc zăpezile când le pripeşte soarele de primăvară.

Iar ea se grăbea să vină îndată la fiecare chemare şi din propria voinţă, deoarece îl îndrăgise pe Zbyszko cu toate puterile sufletului şi ale inimii. În timpul şederii ei la curtea episcopului şi a prinţului de la Płock, văzuse cavaleri, tot atât de frumoşi, tot atât de faimoşi în putere şi bărbăţie, care nu o dată îngenuncheaseră înaintea ei jurându-i credinţă până la moarte, dar ăsta era alesul ei, pe ăsta îl iubea din copilărie cu prima dragoste, iar nenorocirile prin care trecuse, îi sporiseră dragostea atât de mult, încât îi era mai drag şi de o sută de ori mai scump nu numai decât toţi cavalerii, dar şi decât toţi principii de pe pământ. Acum, când îi revenea sănătatea, devenea din zi în zi mai chipeş, iubirea ei se preschimbă aproape în uitare de sine şi-i acoperi întreaga lume.

Cu toate acestea, n-o recunoştea nici faţă de ea însăşi, iar de Zbyszko o ascundea cum putea mai bine de teamă să n-o dispreţuiască din nou. Până şi faţă de Maćko, cu cât era mai de mult înclinată spre mărturisiri, cu atât se arăta acum mai prudentă şi mai tăcută. Putea s-o trădeze doar atenţia pe care o dovedea în îngrijirea lui Zbyszko, dar până şi în această îngrijire se străduia să păstreze aparenţele şi în acest scop i se adresă odată lui Zbyszko cu viclenie:

—Dacă îţi port puţin de grijă, o fac numai din prietenie pentru Maćko, dar tu ce-ai crezut la început? Ia spune!

Şi chipurile îndreptându-şi părul de pe frunte, îşi acoperi faţa cu palma şi începu să se uite la el printre degete, iar el, surprins de întrebarea neaşteptată, roşi ca o fecioară şi îi răspunse abia după un răstimp:

—N-am crezut nimic. Tu acum eşti alta.

Urmă o clipă de tăcere.

—Alta? se miră în sfârşit fata cu un glas coborât şi moale. Ei, sigur că sunt alta. Dar că nu te pot suferi deloc, Doamne fereşte, n-aş putea să zic.

—Să te răsplătească Dumnezeu şi pentru asta, răspunse Zbyszko.

Şi de atunci se simţiră bine împreună, numai că se arătau puţin stângaci unul faţă de celălalt, nu prea le era la îndemână. Câteodată, putea să pară că amândoi una vorbesc şi la alta se gândesc. Se cufundau în tăcere. Întins pe pat, Zbyszko o urmărea cu privirile, cum zicea Maćko, oriunde se ducea, fiindcă mai ales atunci i se părea atât de frumoasă, încât nu se mai sătura s-o vadă. Erau şi momente când privirile li se întâlneau deodată, iar atunci obrajii li se învăpăiau şi pieptul bombat al fetei urca şi cobora parcă mai repede, iar inima îşi grăbea şi ea bătaia, parcă aşteptând să-l audă spunând ceva, de ce i se topeşte şi i se inundă sufletul. Dar Zbyszko tăcea, pentru că îşi pierduse îndrăzneala de demult şi se temea să n-o sperie cu vreun cuvânt nepotrivit, şi cu toate acestea, contrar

celor ce vedea cu ochii lui, el însuşi se convingea că ea îi arăta doar prietenia unei surori din bună-voinţă faţă de Maćko.

Şi odată începu să discute cu Maćko despre asta. Se străduia să vorbească liniştit, ba chiar indiferent şi nici nu-şi dădu seama cum cuvintele lui semănau tot mai mult cu o plângere pe jumătate amară, pe jumătate tristă. Maćko, însă, îl ascultă cu răbdare, iar în cele din urmă, rosti doar câteva cuvinte:

—Prost mai eşti!

Şi ieşi din odaie.

Dar în curte, începu să-şi frece palmele şi să-şi lovească pulpele de bucurie.

„Hm! îşi spuse, atunci când puteai s-o cumperi ieftin, nici nu voiai să te uiţi la ea, acum n-ai decât să te îndopi cu teamă, dacă eşti prost. Eu am să construiesc castelul, iar tu linge-te pe buze în acest timp. N-o să-ţi spun nimic şi n-o să-ţi iau albeaţa de pe ochi, de-ai necheza mai tare decât toţi caii din Bogdaniec. Când vreascurile stau pe cărbuni, acolo şi aşa mai devreme sau mai târziu răbufneşte flacăra, dar eu n-o să suflu peste jar, fiindcă nu mai cred că e nevoie”.

Şi nu numai că nu sufla, dar se şi împotrivea lui Zbyszko şi-l aţâţa ca un bătrân pezevenchi care se joacă bucuros cu un tânăr fără experienţă. Aşadar, odată, când Zbyszko îi repetă iarăşi că va pleca într-o campanie îndepărtată, ca să scape de viaţa asta apăsătoare, îi spuse:

—Câtă vreme nu-ţi creştea nimic sub nas, te mai sfătuiam, dar acum, faci ce te taie capul. Dacă vrei neapărat să te încrezi în mintea ta şi să pleci, atunci pleacă.

Zbyszko mai că zvâcni de uimire şi se aşeză în pat în capul oaselor.

—Cum adică? Nici măcar nu te mai împotriveşti?

—De ce să mă împotrivesc? Îmi pare, însă, grozav de rău de neam, care s-ar pierde odată cu tine, dar poate că

s-ar găsi vreun leac şi pentru asta.

—Ce leac? întrebă Zbyszko neliniştit.

—Ce leac? Ei, ce rost are să mai vorbim că anii mi s-au înmulţit, dar am destulă putere şi în oase. La Jagienka s-ar uita vreun ţăran mai tânăr, dar pentru că am fost prieten cu tatăl ei, cine ştie…

—Ai fost prieten cu tatăl ei, răspunse Zbyszko, dar cu mine n-ai fost niciodată binevoitor, niciodată, niciodată!…

Şi se întrerupse, pentru că începu să-i tremure bărbia, iar Maćko zise:

—Păi, dacă vrei neapărat să mori, ce mai pot să fac?

—Bine! N-ai decât să faci ce vrei, dar eu am să plec chiar azi în lume!

—Eşti un prost! repetă Maćko.

Şi iarăşi ieşi din odaie să supravegheze ţăranii, pe cei de la Bogdaniec, ca şi pe cei împrumutaţi de la Zgorzelice şi Moczydoły de Jagienka, ca să-l ajute la săpatul şanţului de apărare, care avea să înconjoare castelul.

Capitolul XLIV

ÎNTR-ADEVĂR, ZBYSZKO NU-ŞI DUSE ameninţarea la îndeplinire şi nu plecă, în schimb, după ce mai trecu o săptămână, se însănătoşi de-a binelea şi nu mai putu să stea la pat. Maćko îi spuse că acum se cuvine să se ducă la Zgorzelice şi să-i mulţumească Jagienkăi pentru îngrijirea pe care i-o arătase, aşa că într-o bună zi, după ce se îmbăie bine, se hotărî să se ducă fără întârziere. În acest scop, porunci să i se scoată din cufăr veşmintele frumoase, să le schimbe pe cele purtate de obicei, apoi îşi aranjă părul. Aceasta era, însă, o îndeletnicire nu prea uşoară şi de durată, şi asta nu numai din pricina părului des al lui Zbyszko, care-i cădea până la jumătatea spinării. În viaţa

de zi cu zi, cavalerii purtau părul într-o plasă de forma unei ciuperci, care mai avea şi o parte bună, că în timpul campaniilor, coiful nu-i strângea prea tare, în schimb, la tot felul de sărbători, nunţi sau când mergeau în vizită prin case, unde se aflau jupâniţe, îl aranjau în bucle frumos răsucite, pe care adesea le ungeau cu albuş de ou, ca să capete strălucire şi să se întărească. Aşa voia să se aranjeze şi Zbyszko. Dar cele două femei chemate dintre slujitoare, neobişnuite cu asemenea treabă, nu erau în stare să se descurce. Uscat şi zburlit după baie, părul nu voia să se onduleze şi stătea ca ţepii de arici, asemenea unei streşini prost potrivite la acoperiş. Nu ajutară la nimic nici pieptenii din corn de bou, dobândiţi de la frizieni, nici măcar ţesala, după care una dintre femei se duse la grajduri. În cele din urmă, Zbyszko începu să-şi piardă răbdarea şi să se înfurie, când deodată intră în odaie Maćko însoţit de Jagienka care venise între timp pe neaşteptate.

—Lăudat fie Iisus Cristos! îi dădu bineţe fata.

—În vecii vecilor! răspunse Zbyszko cu faţa luminată. Ce minune! Noi tocmai voiam să plecăm la Zgorzelice, iar tu veneai încoace!

Şi ochii îi străluciră de bucurie, fiindcă ori de câte ori o vedea, i se lumina sufletul, de parcă vedea soarele răsărind.

Iar Jagienka, zărind femeile încurcate cu pieptenii în mână, ţesala de pe laviţa de lângă Zbyszko şi ciuful răvăşit, începu să râdă.

—Ia te uită ce mai şomoiog de paie! se minună arătându-şi dinţii albi de sub buzele frumoase de coral. Ţi-ar sta numai bine în postaţa de cânepă sau în livada de vişini, ca să sperii păsările.

El, însă, se încruntă şi răspunse:

—Voiam să venim la Zgorzelice, dar acolo nu ţi-ar fi fost la îndemână să batjocoreşti un oaspete, pe când aici,

poţi să râzi de mine cât vrei, cum faci întotdeauna cu bucurie.

—Eu mă bucur să râd de tine? întrebă fata uimită. Ei, Doamne, Dumnezeule! Păi eu am venit să vă poftesc la cină, şi nu râd de tine, ci de femeile astea, pentru că eu m-aş descurca numaidecât.

—N-ai face nici tu nimic!

—Dar lui Jaśko cine i-l face?

—Jasiek ţi-e frate, răspunse Zbyszko.

—Aşa este!…

Aici bătrânul şi experimentatul Maćko, se hotărî să le vină în ajutor.

—În marile familii, spuse, când cavalerului proaspăt învestit îi creşte la loc părul tuns, i-l aranjează sora lui, iar bărbatului soţia; dar mai este şi obiceiul ca atunci când cavalerul n-are nici soră, nici soţie, îl ajută fetele de şlahtici, chiar dacă nu sunt rude.

—Există cu adevărat un asemenea obicei? întrebă Jagienka lăsându-şi ochii în jos.

—Nu numai pe la casele şlahticilor, dar chiar şi prin castele, ba şi la curtea regelui, răspunse Maćko.

După care, li se adresă femeilor:

—Duceţi-vă în odaia slujitorilor, dacă nu sunteţi bune de nimic!

—Atunci, măcar să-mi aducă apă fiartă, adăugă fata.

Maćko ieşi odată cu femeile, chipurile, ca să nu întârzie prea mult, şi în curând aduseră apa fiartă şi după ce o lăsară la îndemână, tinerii rămaseră singuri. Jagienka, muind mai întâi prosopul, începu să-i ude bine părul lui Zbyszko, iar când îl descurcă şi-l întinse, luă un pieptene şi se aşeză pe laviţă lângă tânăr ca să-şi ducă treaba la bun sfârşit.

Şi şedeau aşa, unul lângă celălalt, amândoi peste măsură de frumoşi şi nespus de îndrăgostiţi, dar puţin

stângaci şi tăcuţi. Jagienka începu în sfârşit să-i aranjeze părul bălai, iar el îi simţea apropierea braţelor ridicate, mâinile, şi se înfiora din cap până-n picioare, stăpânindu-se cu toată puterea voinţei să n-o ia în braţe şi să n-o strângă la piept din toate puterile.

În tăcerea din jur li se auzea răsuflarea grăbită.

—Poate că eşti bolnav? îl întrebă fata după o clipă. Ce ai?

—Nimic! răspunse tânărul cavaler.

—Parcă răsufli greu.

—Şi tu răsufli tot aşa…

Tăcerea se aşternu din nou. Obrajii Jagienkăi înfloriră ca doi trandafiri, deoarece simţea că Zbyszko nu-şi dezlipea nici o clipă privirile de pe faţa ei, aşa că vrând să-şi ascundă încurcătura, îl întrebă iarăşi:

—De ce te uiţi aşa la mine?

—Ai ceva împotrivă?

—Nu, dar întrebam şi eu.

—Jagienka?

—Ce-i…

Zbyszko trase aer în piept, oftă, îşi mişcă buzele, pregătindu-se parcă pentru o discuţie mai lungă, dar se vede că n-avea încă destul curaj, căci repetă din nou:

—Jagienka?

—Ce-i?

—Aş vrea să-ţi spun ceva, dar parcă mi-e frică…

—Nu te teme. Eu sunt o fată simplă, nu vreun balaur…

—Sigur că nu eşti balaur! Dar pentru că unchiul Maćko zice că vrea să te ia!…

—Păi vrea, dar nu pentru el.

Şi tăcu, înfricoşată parcă de propriile cuvinte.

—Pentru Dumnezeu, Jagus dragă… Şi tu ce zici? întrebă Zbyszko.

Fetei i se umplură deodată ochii de lacrimi, buzele

frumoase începură să-i tremure, iar glasul îi coborî atât de mult, încât Zbyszko abia putu să desluşească ce zice:

—Tătuca şi abatele voiau şi ei… iar eu, ştii şi tu!…

La aceste cuvinte, bucuria răbufni în inimă ca o vâlvătaie, aşa că o luă în braţe, o ridică în sus ca pe un pai şi începu să strige în neştire:

—Jagus! Jagus! Comoara mea! Soarele meu! Hei! Hei! …

Şi striga atât de tare că bătrânul Maćko, crezând că s-a întâmplat ceva neobişnuit, dădu buzna înăuntru. Abia când o văzu pe Jagienka în braţele lui Zbyszko, rămase uimit că totul se petrecuse atât de repede şi strigă:

—În numele Tatălui şi al Fiului! Stăpâneşte-te, băiete!

Dar Zbyszko se repezi la el, o lăsă jos pe Jagienka, şi vrură să îngenuncheze amândoi, dar înainte de a apuca s-o facă, îi cuprinse în braţele-i osoase şi-i strânse din toate puterile la piept.

—Lăudat fie!… spuse. Ştiam eu că aşa se va termina, dar ce bucurie mi-aţi făcut! Dumnezeu să vă binecuvânteze! Acum, voi putea să mor mai uşor… Fata e aur curat… Faţă de Dumnezeu şi de oameni! Adevărat! Acum, fie ce-o fi, când am ajuns să trăiesc asemenea bucurie… Dumnezeu m-a încercat, dar tot El m-a şi mângâiat. Trebuie să mergem la Zgorzelice să-i spunem şi lui Jaśko. Ehei, dacă ar mai fi trăit bătrânul Zych!… Şi abatele… Dar cum să le ţin locul la amândoi, că la drept vorbind, aşa îmi sunteţi de dragi, că mi-e şi ruşine să spun.

Şi cu toate că avea inima oţelită, era atât de mişcat, că parcă-l strângea ceva în gât, aşa că îl mai sărută o dată pe Zbyszko, apoi pe amândoi obrajii pe Jagienka şi îngăimând pe jumătate printre lacrimi: „Mied, nu fată!” plecă la grajduri să poruncească să pună şeile pe cai.

După ce ieşi, se împletici de bucurie printre florile de lumânărică ce creşteau dinaintea casei şi începu să se uite la lujerele lor întunecate, înconjurate de frunze galbene, ca

un om ameţit de băutură.

—Mă rog! Sunteţi o grămadă – rosti –, cu ajutorul lui Dumnezeu, boabele de Grindină de la Bogdaniec vor fi şi mai multe.

Apoi, în drum spre grajd, începu să mormăie din nou şi să numere:

—Bogdaniec, averea abatelui, Spychów, Moczydoły… Dumnezeu ştie întotdeauna ce vrea, o să-i vină şi vremea bătrânului Wilk, că şi Brzozowa merită s-o cumpărăm… Luncile sunt grozave!…

În acest timp, Jagienka şi Zbyszko ieşiră şi ei înaintea casei, bucuroşi, fericiţi, luminoşi ca soarele.

—Unchiule! strigă Zbyszko de departe.

Bătrânul se întoarse spre el, îşi desfăcu braţele şi începu să strige ca în pădure:

—E-hei! Veniţi încoace!

Capitolul XLV

Ei locuiau la Moczydoły, iar bătrânul Maćko le înălţa castelul la Bogdaniec. Îl zidea cu migală, întrucât voia ca temelia să fie din piatră şi var, iar turnul de strajă din cărămidă care se găsea greu prin împrejurimi. În primul an, săpă şanţurile, lucru destul de uşor, întrucât colina pe care avea să stea castelul mai fusese săpată cândva, poate în vremurile păgâne, aşa că trebuia doar să cureţe râpele de copaci şi tufişurile de măceş, care crescuseră, apoi să le întărească şi să le adâncească atât cât era nevoie. În timpul săpăturilor, descoperi un izvor bogat, care umplu în scurt timp şanţul de apărare, aşa că Maćko fu nevoit să facă o scurgere pentru prisosul de apă. După aceea, pe valul de apărare ridică o palisadă şi începu să strângă materiale de construcţie pentru castel, trunchiuri de stejari atât de groase, încât abia le cuprindeau trei ţărani,

şi de zadă care să nu putrezească nici sub tencuiala de lut şi nici sub cea de mărăcini. De ridicarea pereţilor, cu tot ajutorul neîntrerupt al ţăranilor din Zgorzelice şi Moczydoły, se apucă abia după un an, dar lucră cu sârg mai ales pentru că Jagienka născu mai înainte doi gemeni. Cerul se deschise atunci în faţa bătrânului cavaler, fiindcă acum avea pentru cine să trudească, să se străduiască şi ştia că neamul Grindină nu va pieri, iar Potcoava Tocită se va mai spăla de multe ori în sângele vrăjmaşilor.

Gemenii fură botezaţi: Maćko şi Jaśko. „Flăcăi zdraveni, zise bătrânul, alţii ca ei nu mai găseşti în tot regatul, şi încă n-a venit seara”. Şi-i îndrăgi dintr-odată cu o dragoste nespusă, iar la mama lor ţinea ca la ochii din cap. Cine o lăuda de faţă cu el, putea să dobândească orice. Oamenii erau cu adevărat invidioşi până şi pe Zbyszko şi o vorbeau de bine nu numai pentru foloasele ce i le aducea, deoarece strălucea prin împrejurimi cum străluceşte cea mai frumoasă floare de pe luncă. Îi adusese soţului o zestre mare, dar chiar mai mult decât atâta, fiindcă îi dăruise o mare iubire şi o frumuseţe care orbea ochii oamenilor; cu purtările ei alese şi curajul ei se putea mândri şi un cavaler. Nu însemna nimic pentru ea ca abia după câteva zile de lehuzie să se apuce de gospodărie, apoi să meargă cu soţul la vânătoare sau să se repeadă dimineaţa călare de la Moczydoły la Bogdaniec, iar înainte de amiază să se întoarcă la Jaśko şi la Maćko. Prin urmare, bărbatul o iubea mai mult decât orice pe lume, ţinea la ea bătrânul Maćko şi la fel slujitorii, cu care se purta bine, iar la Krześnia, când intra duminica în biserică, o întâmpinau murmure de admiraţie. Mai vechiul ei curtezan, Cztan de Rogów, căsătorit cu fiica unui ţăran, care după slujbă bea la crâşmă cu bătrânul Wilk de Brzozowa, spunea ciocnind cu el: „M-am bătut de multe ori pentru ea cu fiul Domniei Tale şi voiam să ne căsătorim cu ea, dar asta era ca şi când am fi vrut să luăm Luna de pe cer”.

Alţii, în schimb, recunoşteau că una ca ea puteai să cauţi şi la curtea regelui din Cracovia. Fiindcă, pe lângă

bogăţie, frumuseţe şi obiceiuri alese, mai era admirată şi pentru prospeţimea şi puterea ei. Recunoşteau cu toţii într-un glas că „asta-i o femeie care-ţi prijoane ursul în pădure cu suliţa, iar alunele nu mai trebuie să le spargă, e destul să le rânduiască pe laviţă şi să se aşeze deodată pe ele ca să se sfărâme ca sub piatra morii”. Astfel o ridicau în slăvi şi în parohia Krześnia, şi prin satele învecinate şi chiar în Sieradz, reşedinţa voievodului. Invidiindu-l pe Zbyszko de Bogdaniec, nu se mirau totuşi că o luase de soţie, deoarece se răsfrângea asupra ei şi faima lui de războinic, mai mare decât a oricui prin împrejurimi.

Tinerii săteni şi şlahticii îşi povesteau unii altora multe isprăvi despre nemţii pe care-i lăsase fără platoşe în bătăliile de sub conducerea lui Witold şi în duelurile pe pământ bătătorit. Se spunea că nu-i scăpase nici unul, că la Malborg doborâse doisprezece războinici de pe cai, printre alţii pe fratele maestrului, Ulryk, în sfârşit, că era în stare să se înfrunte chiar cu cavalerii de la Cracovia, şi până şi neînvinsul Zawisza Czarny îi era un prieten binevoitor.

Câte unii nu voiau să creadă asemenea povestiri neobişnuite, dar şi aceştia, când era vorba ca ţinutul să aleagă pe cineva care să-i reprezinte pe cavalerii polonezi într-o luptă cu cavalerii străini, îl preferau pe Zbyszko şi abia după aceea pe părosul Cztan de Rogów şi alţi găligani din partea locului, care în ceea ce priveşte instruirea cavalerilor, erau departe de tânărul moşier de la Bogdaniec.

Avuţia însemnată, ca şi faima de cavaler, îi câştigaseră şi respectul oamenilor. Pentru că, dacă primise Moczydoły ca zestre de la Jagienka şi o mare avere de la abate, asta nu era meritul lui, căci el dobândise dinainte Spychów laolaltă cu bogăţiile adunate de Jurand, iar printre oameni se şoptea de asemenea că prăzile dobândite de cavalerii de Bogdaniec în armuri, cai, veşminte şi giuvaieruri i-ar fi ajuns să cumpere încă trei sau patru sate.

În toate acestea, lumea vedea mărinimia lui Dumnezeu

ce se abătuse asupra neamului Grindină cu blazonul Potcoava Tocită, neam decăzut până nu de mult şi care, afară de Bogdaniec, nu mai rămăsese cu nimic, iar acum se ridica din nou deasupra multora din partea locului.

„Fiindcă la Bogdaniec, după incendiu, nu mai rămăsese decât casa cocoşată, se vorbea, şi moşia, din lipsa mâinii de lucru, fuseseră siliţi s-o arendeze unei rude, iar acum îşi zidesc un castel”. Era şi multă admiraţie, dar având în vedere că o însoţea şi simţământul natural că întreg poporul merge înainte spre avuţie nemăsurată, fiindcă asta era rânduiala lucrurilor şi din voinţa lui Dumnezeu, această admiraţie nu era ştirbită de zavistie. Din contră, ţinutul era mândru de cele ce se petreceau la Bogdaniec. Era o dovadă convingătoare unde putea duce braţul puternic al unui şlahtic, alături de o inimă bărbată şi dorinţa de vitejie cavalerească. La vederea lor, nu puţini se simţeau strâmtoraţi în locurile lor de naştere şi pentru că în apropiere se aflau în puterea vrăjmaşului bogăţii şi pământuri nemărginite, socoteau că le pot dobândi uşor pentru binele lor şi al regatului. Şi acest surplus de energie, pe care-l simţeau marile familii, se transmitea întregii societăţi, asemenea apei în clocot dintr-un vas, care trebuie să se reverse undeva. Dregătorii puternici de la Cracovia şi regele care iubea pacea, izbutiseră până la o vreme să stăpânească această putere şi să amâne mulţi ani războiul cu duşmanul de veacuri, dar nici o forţă omenească nu era în stare să înăbuşe cu totul şi nici să oprească acest avânt ce irumpea spre măreţie în sufletele tuturor.

Capitolul XLVI

MAĆKO AJUNSE SĂ-ŞI TRĂIASCĂ ZILELE fericite ale vieţii. Nu o dată le spunea şi vecinilor că a dobândit mai mult decât se aştepta. Chiar bătrâneţea nu-i albise decât părul de pe cap şi din barbă, dar nu-i vătămase până acum nici puterea, nici sănătatea. Avea inima plină de o veselie atât

de mare, pe care n-o mai încercase până acum. Faţa-i aspră odinioară îi devenea din ce în ce mai blajină, iar ochii îi râdeau spre oameni luminaţi de un zâmbet bun. În sufletul lui, era convins că tot răul luase sfârşit odată pentru totdeauna şi nici o grijă, nici un necaz nu-i va mai tulbura pârâiaşul luminos al zilelor vieţii, care se scurgeau atât de liniştit. Să lupte până la bătrâneţe, la bătrâneţe să se apuce de gospodărie şi să mărească averea pentru nepoţi, asta fusese întotdeauna cea mai mare dorinţă a lui şi iată că totul se îndeplinise de minune. Gospodăria mergea foarte bine. Pădurile erau tăiate în mare parte; tarlalele defrişate şi semănate înverzeau în fiecare primăvară cu peria grânelor; vitele se înmulţiseră; pe lunci erau patruzeci de iepe cu mânji, pe care bătrânul şlahtic le vedea în fiecare zi; turmele de oi şi cirezile de vite păşteau pe păşuni prin crânguri; Bogdaniec se schimbase cu totul; dintr-o aşezare părăginită, devenise un sat populat şi bogat, iar cine se apropia de el, era de-a dreptul uluit de turnul de strajă ce se vedea de departe şi de pereţii încă neînnegriţi ai castelului care luceau auriu în soare şi purpuriu în amurg.

Astfel că în inima lui, Maćko se bucura de vite, de gospodărie, de viaţa bună şi nu se împotrivea când oamenii ziceau că are mână cu noroc. La un an după gemeni, mai veni pe lume încă un băiat, pe care Jagienka, în amintirea şi cinstea tatălui ei, îl boteză Zych. Maćko îl primi cu bucurie şi nu se îngrijoră câtuşi de puţin că, dacă avea să meargă tot aşa şi mai departe, averea adunată cu atâta greutate şi pricepere, se va fărâmiţa: „Că noi ce aveam? îi spuse într-o bună zi lui Zbyszko. Nimic! Şi ne-a dat Dumnezeu destul. Bătrânul Pakosz de Sułislawice are un singur sat şi douăzeci şi doi de băieţi şi nu moare de foame. Nu sunt destule pământuri în regat şi în Lituania? Nu se află tot atâtea sate şi castele în mâinile câinilor teutoni? Ehei! Numai să vrea Iisus! N-ar fi rău, că acolo castelele sunt toate din cărămidă roşie, din care milostivul nostru rege ar face palate pentru castelani”. Şi ar fi un

lucru de mare însemnătate, fiindcă Ordinul a ajuns doar în culmea puterii sale, iar prin bogăţie, putere şi mărimea oştilor instruite a întrecut toate regatele apusene, şi totuşi acest cavaler în vârstă se gândea la castelele teutonilor ca la viitoare reşedinţe ale nepoţilor săi. Sigur că erau destui în regatul lui Jagiełło care gândeau la fel, nu numai pentru că acestea fuseseră cândva pământuri polone, iar acum le ocupa Ordinul, ci şi în virtutea acelei forţe puternice, care răbufnind în sufletul poporului, îşi căuta ieşire în toate părţile.

Abia în al patrulea an, numărând de la căsătoria lui Zbyszko, castelul era înălţat, dar şi asta cu ajutorul mâinii de lucru nu numai de la Zgorzelice, Moczydoły, dar şi a vecinilor, mai ales a bătrânului Wilk de Brzozowa, care rămânând singur pe lume după moartea fiului, se împrieteni la cataramă cu Maćko, iar după aceea îşi întoarse inima către Zbyszko şi Jagienka. Maćko împodobi încăperile cu pradă de război luată de el şi de Zbyszko sau moştenită de la Jurand de Spychów, adăugă la aceasta bogăţiile abatelui şi tot ce luase Jagienka de acasă, aduse ferestre de sticlă de la Sieradz şi aranjă splendid reşedinţa. Zbyszko, soţia şi copiii se mutară totuşi la castel abia în al cincilea an, când şi celelalte acareturi, precum grajdurile, ocoalele, bucătăria şi baia erau sfârşite, şi odată cu ele şi pivniţele de sub pământ, pe care bătrânul le făcu din piatră şi var, ca să dureze la nesfârşit. El, însă, nu se mută la castel; preferă să rămână în casa veche, iar la toate rugăminţile lui Zbyszko şi ale Jagienkăi răspunse negativ, lămurindu-le astfel lucrurile:

—O să mor aici, unde m-am născut. Vedeţi voi, în timpul războiului familiilor Grzymala şi Nałęcz, Bogdaniec a ars din temelii, toate clădirile, toate casele, ba până şi gardurile, dar casa mare a rămas. Lumea zicea că n-a vrut să ardă din cauza muşchiului de pe acoperiş, dar eu cred că a fost la mijloc şi voia lui Dumnezeu, că să ne întoarcem şi să creştem iarăşi aici. În timpul războaielor, m-am plâns

nu o dată că nu avem unde să ne mai întoarcem, dar n-aveam dreptate întru totul, pentru că e adevărat că nu aveam ce să gospodărim şi ce să băgăm în gură, dar aveam unde să ne ascundem. Cu voi, cei tineri, e altceva, dar eu socotesc că, de vreme ce ne-a lăsat casa veche, nu mi se cade nici mie s-o părăsesc.

Şi rămase. Îi plăcea totuşi să vină pe la castel, să-i admire măreţia şi splendoarea în comparaţie cu vechea reşedinţă şi totodată să-i vadă pe Zbyszko, pe Jagienka şi nepoţii. Tot ce vedea acolo era în mare parte opera lui şi îl cuprindeau mândria şi admiraţia. Mai trecea câteodată pe la el bătrânul Wilk, ca să mai schimbe o vorbă la gura sobei, sau se ducea el cu acelaşi scop pe la Brzozowa, aşa că o dată se apucă să-i spună ce gândeşte el despre „noile rânduieli”.

—Ştii, Domnia Ta! Viaţa mi se pare minunată uneori. Pentru că se ştie doar că Zbyszko a fost şi la Cracovia în castelul regelui (mai să-şi piardă capul acolo), şi în Mazowsze, şi la Malborg, şi la prinţul Janusz, iar Jagienka crescuse şi ea în îndestulare, dar nu avuseseră castelul propriu… Acum, însă au, ca şi când nu ar fi trăit niciodată altfel… Umblă, îţi spun Domniei Tale, prin încăperi, umblă şi le dau porunci slujitorilor, iar când obosesc, se odihnesc. Un adevărat castelan şi soţia lui! Au şi o încăpere în care iau masa cu pădurarii şi slujitorii, iar în ea jilţuri mai înalte pentru el şi pentru ea, ceilalţi, însă, stau mai jos şi aşteaptă ca stăpânii să îşi umple bine talerele. E un obicei de la Curte ca omul să-şi aducă aminte că nu sunt nu ştiu ce mari stăpâni, ci doar nepotul şi soţia lui, care-i sărută mâna bătrânului şi-l aşează pe locul de frunte, numindu-l binefăcătorul lor.

—Tocmai de aceea îi binecuvântează şi Domnul Iisus, observă bătrânul Wilk.

După care, clătinând trist din cap, mai bău o înghiţitură de mied, scormoni cărbunii cu vătraiul şi zise:

—Iar băiatul meu s-a prăpădit!

—Voia lui Dumnezeu.

—Păi dar! Cei mai mari, că aveam cinci, au murit mai înainte. Ştii doar şi Domnia Ta. Voia Domnului, cum zici. Dar ăsta era cel mai puternic. Un Wilk adevărat, şi dacă nu murea, poate că ar fi stat şi el acum în castelul lui.

—Aş fi preferat să se fi prăpădit Cztan.

—Care Cztan! Chipurile îţi duce piatra de moară în spinare, dar de câte ori nu l-a vătămat al meu! Al meu avea pregătire de cavaler, iar pe Cztan îl altoieşte nevasta peste bot, pentru că deşi este un om puternic, e un prostănac.

—Ehei, dar cu coada în sus! acceptă Maćko.

Şi cu acest prilej, ridică în slăvi nu numai pregătirea de cavaler, dar şi mintea lui Zbyszko care la Malborg luptase cu cavalerii cei mai buni în arenă, „iar cu principii îi turuie gura întruna, ca şi când ar sparge alune”. Îi lăudă şi mintea limpede, şi îndemânarea în gospodărie, fără de care castelul ar irosi repede averea. Nevrând totuşi ca bătrânul Wilk să creadă ceva asemănător, sfârşi cu glasul coborât:

—Ei, din mila lui Dumnezeu avem de toate îndestul, mai mult decât ştie lumea, dar să nu mai spui la nimeni.

Totuşi, oamenii ghiceau, ştiau şi îşi povesteau unul altuia până la exagerare, mai ales despre bogăţiile pe care cei de la Bogdaniec le aduseseră de la Spychów. Se spunea că aduseseră banii din Mazowsze în butoiaşe. Odată, Maćko îi împrumută cu bani pe câţiva moşieri avuţi din Koniecpole, lucru care întări şi mai mult convingerea celor din jur în legătură cu „comorile” lui. Din această pricină, importanţa celor de la Bogdaniec crescu simţitor, ca şi respectul oamenilor, aşa că la castel oaspeţii nu lipseau niciodată. Cu toate că era destul de zgârcit la pungă, Maćko nu privea cu ochi răi această risipă, întrucât ştia că

astfel creşte şi fala neamului.

Îndeosebi botezurile erau bogate, iar o dată pe an, după Sfânta Maria Mică, Zbyszko dădea un ospăţ mare pentru vecini, la care veneau şi femeile şlahticilor să privească la întrecerile cavalereşti, să-i asculte pe guzlari şi să joace cu tinerii cavaleri la lumina torţelor până dimineaţa. Atunci îşi sătura ochii şi se bucura în inima lui bătrânul Maćko cu vederea lui Zbyszko şi a Jagienkăi, care arătau ca nişte mari boieri şi stăpâni. Zbyszko se maturizase şi parcă mai crescuse. Pe lângă statura lui puternică şi semeaţă, faţa îi părea şi acum prea tânără, iar când îşi prindea părul des cu o panglică de purpură şi se îmbrăca în veşmântul impunător, cusut cu fir de argint şi de aur, nu numai Maćko, ci şi destui şlahtici îşi spuneau în sinea lor: „Pentru Dumnezeu! Este un adevărat prinţ care stă în castelul său”. Iar înaintea Jagienkăi îngenuncheau nu o dată cavalerii învăţaţi cu obiceiurile apusene, rugând-o să le fie stăpâna gândurilor, atâta strălucire, sănătate, tinereţe, putere şi farmec răspândea în jurul ei. Însuşi bătrânul moşier de Koniecpole, care era voievod de Sieradz, rămânea uimit la vederea ei, comparând-o cu aurora dimineţii, ba chiar şi cu soarele, „care dă lumină lumii şi încălzeşte până şi oasele bătrâne, umplându-le de fierbinţeală”.

Capitolul XLVII

Cu toate acestea, în al cincilea an, când în toate satele domnea o rânduială neobişnuită şi când deasupra turnului de strajă fâlfâia steagul cu Potcoava Tocită, iar Jagienka aduse pe lume cu bine al patrulea fecior, pe care-l numiră Jurand, bătrânul Maćko îi spuse odată lui Zbyszko:

—Toate merg bine şi dacă Domnul Iisus s-ar mai uita o dată spre noi, aş putea muri liniştit.

Zbyszko se uită nedumerit la el şi după un răstimp, întrebă:

—Cred că Domnia Ta vorbeşti despre războiul cu teutonii, fiindcă de ce altceva ai mai avea nevoie?

—Îţi spun ce ţi-am mai spus şi altădată, răspunse Maćko, câtă vreme trăieşte maestrul Konrad, nu va fi război.

—Ei, doar n-o să trăiască nici el veşnic?

—Dar nici eu, şi de aceea mă gândesc la altceva.

—La ce te gândeşti?

—Ei, mai bine să nu-ţi spun. Acum, mă pregătesc să plec la Spychów şi s-ar putea să-i vizitez şi pe prinţii de la Płock şi de la Czersk.

Zbyszko nu fu prea mirat de această veste, întrucât în anii din urmă, bătrânul Maćko fusese de câteva ori la Spychów, aşa că se mulţumi să-l întrebe:

—O să stai mult?

—Mai mult decât de obicei, fiindcă o să mă opresc la Płock.

Într-adevăr, după o săptămână, Maćko plecă, luând cu el câteva care şi o platoşă bună „pentru cazul când aş fi nevoit să lupt în arenă”. La plecare, îi preveni că poate va întârzia mai mult decât de obicei şi într-adevăr zăbovi mai mult, pentru că vreo jumătate de an nu avură nici o ştire de la el. Zbyszko începu să se îngrijoreze şi în cele din urmă repezi un olăcar la Spychów, dar acesta se întâlni cu Maćko dincolo de Sieradz şi se întoarseră împreună.

Bătrânul cavaler sosi parcă posomorât, dar după ce-l întrebă pe Zbyszko despre tot ce se întâmplase în timpul absenţei sale, şi liniştit că totul mergea bine, se mai însenină puţin, apoi aduse singur vorba despre călătoria lui:

—Ştii că am fost la Malborg?

—La Malborg?

—Păi unde altundeva?

Zbyszko îl privi mirat un răstimp, după care se lovi cu palma pe genunchi şi zise:

—Pe viul Dumnezeu! Am uitat de tot.

—Tu eşti liber să uiţi, fiindcă ţi-ai îndeplinit jurământul, răspunse Maćko, dar să nu dea Dumnezeu să uit eu de jurământul şi de onoarea mea. Noi n-avem obiceiul să lăsăm ceva neterminat şi să mă ajute Sfânta Cruce să trăiesc până când voi îndeplini ce-am făgăduit.

Aici, chipul lui Maćko se mohorî şi deveni atât de ameninţător şi îndârjit, cum nu-l mai văzuse Zbyszko de pe vremea când luptaseră cu Witold şi Skirwoiłło cu teutonii.

—Ei şi? întrebă. Acum, ai sfârşit?

—Nu, pentru că n-a acceptat provocarea.

—Din ce pricină?

—A ajuns mare comtur.

—Kuno Lichtenstein a ajuns mare comtur?

—Ei, na! S-ar putea să-l aleagă şi mare maestru. Cine ştie! Dar el se socoteşte şi acum deopotrivă cu prinţii. Se vorbeşte că el conduce totul şi răspunde de toate treburile Ordinului, iar maestrul nu face nimic fără să-l întrebe. Cum să coboare un astfel de om până la tine? Te faci doar de râsul lumii.

—Şi-au bătut joc şi de Domnia Ta? întrebă Zbyszko, ai cărui ochi începură să scânteieze de mânie.

—A râs de mine doar prinţesa Alexandra la Płock: „Du-te, mi-a zis, şi provoacă-l pe împăratul roman! Pe el (chipurile pe Lichtenstein), după câte ştiu, l-au provocat şi Zawisza Czarny, şi Powała, şi Paszko de Biskupice, şi nici măcar acestor bărbaţi nu le-a răspuns nimic, pentru că nu poate. Nu-i lipseşte curajul, dar este călugăr şi zice că are o dregătorie atât de însemnată, încât nu-şi pierde vremea cu astfel de lucruri; mai mult s-ar înjosi primind asemenea provocări, decât dacă nu le-ar lua în seamă”. Aşa mi-a spus

prinţesa.

—Şi Domnia Ta ce i-ai răspuns?

—M-am supărat grozav, dar i-am răspuns că şi aşa tot trebuie să mă duc la Malborg, ca să le pot spune lui Dumnezeu şi oamenilor: „Ce-a stat în puterea mea, am făcut!” Am rugat-o pe prinţesă să născocească vreo solie şi să-mi dea o scrisoare până la Malborg, întrucât ştiam că altfel nu scap viu din această vizuină de lupi. În sinea mea, mi-am spus aşa: „N-a răspuns la chemările lui Zawisza, Powała şi Paszko, dar dacă am să-i smulg barba şi mustăţile de faţă cu maestrul şi ceilalţi comturi, poate că nu mă va refuza”.

—Bătu-te-ar norocul! exclamă Zbyszko cu înflăcărare.

—Cum? se miră bătrânul cavaler. Orice boală are un leac, numai să ai capul pe umeri. Dar aici Domnul Iisus nu m-a ajutat, fiindcă nu l-am găsit la Malborg. Mi-au spus că a fost trimis cu solie la Witold. Nu ştiam ce să fac: să-l aştept sau să mă duc după el. Îmi era teamă să nu mă încrucişez cu el pe drum: Dar pentru că pe maestru şi pe marele şambelan îi cunoşteam mai de mult, le-am mărturisit de ce venisem, iar ei au strigat că asta nu se poate.

—De ce?

—Din acelaşi motiv pe care mi l-a explicat şi prinţesa la Płock. Iar maestrul a mai spus: „Ce ai zice despre mine dacă aş primi provocarea oricărui cavaler din Mazowsze sau din Polonia?” Mă rog, avea şi el dreptate, pentru că astfel n-ar mai fi fost de mult pe lume. Şi el, şi şambelanul au rămas foarte miraţi şi au povestit ce auziseră la cină. Îţi spun, parcă a suflat cineva într-un stup! Mai ales dintre străini s-a ales un grup: „Kuno, strigau, nu poate, dar noi putem!” Atunci, am ales trei cavaleri, vrând să lupt cu ei

pe rând, dar maestrul, după multe rugăminţi, mi-a îngăduit doar cu unul dintre ei, poreclit Lichtenstein, care era şi rudă cu Kuno.

—Da şi? strigă Zbyszko.

—Ei, i-am adus armura, dar e atât de crăpată, încât n-ar da nimeni nici o para pe ea.

—Teme-te de Dumnezeu, atunci ţi-ai respectat jurământul!

—La început, m-am bucurat şi eu, gândind la fel ca tine, dar după aceea, mi-am zis: „Nu! Nu-i acelaşi lucru!” Şi nu mai am linişte, căci dacă totuşi nu-i acelaşi lucru?

Dar Zbyszko încercă să-l liniştească.

—Domnia Ta mă cunoşti şi pe mine şi ştii că nu mă joc cu astfel de lucruri, dar dacă mi s-ar fi întâmplat şi mie la fel, aş fi liniştit. Ba, îţi mai spun că şi cei mai mari cavaleri de la Cracovia ar fi de părerea mea. Chiar Zawisza, care ştie cel mai bine ce înseamnă onoarea de cavaler, nu va spune altceva.

—Aşa crezi? întrebă Maćko, încă nesigur.

—Păi, gândeşte-te şi Domnia Ta: ei sunt cavaleri faimoşi în toată lumea şi l-au provocat, dar nici unul n-a izbutit nici măcar ce-ai izbutit Domnia Ta. I-ai jurat moartea lui Lichtenstein şi ai răpus unul.

—E cu putinţă, se înmuie bătrânul Maćko.

Iar Zbyszko, care era interesat de treburile cavalereşti, întrebă:

—Spune-mi, însă: era tânăr sau bătrân? şi cum aţi luptat, călare sau pe jos?

—Avea vreo treizeci şi cinci de ani şi o barbă până la brâu, am luptat călare, Dumnezeu m-a ajutat şi l-am lovit cu suliţa, dar pe urmă am luptat şi cu paloşul. Îi curgea atâta sânge din gură, încât toată barba era ca un ţurţur de gheaţă.

—Şi te mai plângeai cândva că îmbătrâneşti?

—Fiindcă după ce încalec sau îmi desfac picioarele, mă ţin bine, dar în şa şi cu armura pe mine, nu mai pot sări.

—Domnia Ta i-ai fi venit de hac şi lui Kuno.

Bătrânul dădu dispreţuitor din mână în semn că i-ar fi fost mult mai uşor cu acesta, după care se duseră să vadă platoşa cucerită, pe care Maćko o luase cu el doar ca semn al biruinţei, altminteri, îndoită şi crăpată, nemaiavând nici o valoare.

Numai şoldarele şi genuncherele erau întregi şi lucrate cu multă măiestrie.

—Aş fi preferat să fie ale lui Kuno, regretă Maćko mohorât.

La care Zbyszko:

—Dumnezeu ştie cum este mai bine. Dacă ajunge maestru, la Kuno n-o să mai poţi ajunge decât în vreo mare bătălie.

—Am tras şi eu cu urechea la ce vorbeşte lumea, răspunse Maćko. Unii zic că după Konrad va urma Kuno, iar alţii că Ulryk, fratele lui Konrad.

—Şi eu cred la fel, şi ştii de ce? Kuno are mai multă minte şi e mai viclean, iar Ulryk mai impulsiv. Este un cavaler destoinic care îşi respectă cuvântul dat, dar mai că se înfioară de frică la gândul războiului cu noi. Se mai vorbeşte că după ce va ajunge maestru, o să înceapă o vânzoleală, cum n-a mai fost pe lume. Iar despre Konrad se spune că adesea îl apucă ameţeala. Odată i-a venit rău şi de faţă cu mine. Hei, vom trăi şi vom vedea!

—Să dea Dumnezeu! Dar mai sunt niscaiva neînţelegeri cu regatul?

—Cele vechi şi cele noi. Teutonul tot teuton rămâne. Deşi ştie că eşti mai puternic şi e rău să se pună cu tine în poară, încearcă mereu să-ţi ia ce-i al tău, fiindcă nu poate

altfel.

—Ei cred că Ordinul este mai puternic decât toate regatele.

—Nu toţi, dar destul de mulţi, iar printre aceştia şi Ulryk. La drept vorbind este o putere înfricoşătoare.

—Îţi aduci aminte ce-a spus Zyndram de Maszkowice?

—Cum de nu, dar acolo e din an în an tot mai rău. Nici fratele nu te omeneşte cum m-au omenit ei pe mine, când nu ne vedea nici un teuton. La toţi li s-a făcut lehamite de ei.

—Atunci n-o să mai aşteptăm mult!

—Mult sau puţin, rosti Maćko.

Şi după ce stătu o clipă pe gânduri, adăugă:

—Acum, însă, musai să ne apucăm de treabă, să înmulţim averea, ca să luptăm cu vrednicie pe câmpul de bătaie.

Capitolul XLVIII

Maestrul Konrad muri totuşi abia după un an. Jaśko de Zgorzelice, fratele Jagienkăi, care auzi cel dintâi la Sieradz vestea morţii lui şi a alegerii lui Ulryk von Jungingen, o aduse primul la Bogdaniec, unde, ca şi în toate aşezările şlahticilor, cutremură adânc sufletele şi inimile. „Urmează vremuri cum n-au mai fost până acum”, rosti solemn bătrânul Maćko, iar Jagienka aduse mai întâi toţi copiii înaintea lui Zbyszko şi începu să-şi ia rămas-bun de la el, ca şi când aveau să plece chiar a doua zi. Maćko şi Zbyszko ştiau într-adevăr că războiul nu se porneşte netam-nesam, cum se aprinde focul în cămin, credeau totuşi cel puţin că se va ajunge la el, şi începură să se pregătească. Aleseră caii, platoşele, instruiră în

meşteşugul războiului scutierii, slujitorii, primarii din sate, puşi după legea nemţească şi obligaţi să se prezinte călare la campanie, şi pe şlahticii mai săraci, pe ţărani, cei din urmă alăturându-se cu sârg celor mai avuţi. La fel se întâmpla şi prin celelalte conace, pretutindeni băteau ciocanele în fierării, peste tot se curăţau vechile armuri, se ungeau cu unsoare topită arcurile şi curelele, se strângeau roţile la căruţe, se făceau rezerve de provizii de crupe şi carne afumată. La biserică, duminica şi în zilele de sărbătoare oamenii întrebau de noutăţi şi se întristau când auzeau veşti de pace, deoarece fiecare purta în suflet simţământul adânc că odată şi odată trebuie să termine cu acest vrăjmaş al întregului popor, căci regatul nu va înflori cu putere, pace şi trudă până când, după cuvintele Sfintei Brygida, nu li se vor smulge dinţii teutonilor şi nu li se va tăia mâna dreaptă.

La Krześnia, însă, oamenii se adunau îndeosebi în jurul lui Maćko şi Zbyszko, care cunoşteau Ordinul şi războiul cu nemţii. Voiau să afle de la ei nu numai noutăţile, ci şi mijloacele de luptă împotriva nemţilor: cum să-i bată cel mai bine, cum au obiceiul să lupte, în ce îi întrec pe polonezi, în ce sunt mai prejos şi dacă după frângerea suliţelor, e mai uşor să le spargi armurile cu securea sau cu paloşul.

Ei erau într-adevăr pricepuţi în astfel de lucruri, aşa că erau ascultaţi cu luare-aminte, cu atât mai mult cu cât toţi erau convinşi că acest război nu va fi uşor, că vor trebui să-şi măsoare puterile cu cei mai buni cavaleri din toate ţările şi să nu se mulţumească să învingă duşmanul doar ici şi colo, ci s-o facă temeinic sau să piară cu toţii. Ţăranii liberi vorbeau deci între ei: „Dacă trebuie, n-avem încotro, moartea lor sau moartea noastră”. Şi generaţia care purta în sufletul ei simţământul măreţiei viitoare nu era descurajată – din contră, i se sporea înflăcărarea zi de zi şi ceas de ceas, fără laude deşarte şi trufie, ci mai degrabă cu o îndârjire concentrată şi o gravitate pregătită pentru a înfrunta moartea.

—E scrisă moartea noastră sau a lor.

Dar deocamdată, timpul trecea, lucrurile tărăgănau şi războiul întârzia. Se vorbea de bună seamă despre neînţelegeri între regele Władysław şi Ordin, se amintea încă de ţinutul Dobrzynului, deşi acesta fusese răscumpărat de ani de zile şi despre disputele de la hotar, despre o aşezare, Drezdenko, de care mulţi auzeau acum pentru prima dată în viaţă, pentru care erau pretenţii de amândouă părţile, dar război nu era. Unii începură chiar să nu mai creadă că va mai fi, pentru că discuţii existaseră dintotdeauna, dar totul se sfârşea de obicei cu adunări, negocieri şi schimburi de solii. La un moment dat, se răspândi vestea că şi acum veniseră soli teutoni la Cracovia, iar cei polonezi purceseră la Malborg. Începu să se vorbească de mijlocirea regelui Cehiei şi al Ungariei, ba chiar a Papei însuşi. Departe de Cracovia, nu se ştia nimic precis, aşa că ştirile de tot felul, adesea chiar ciudate şi neînţelese, circulau printre oameni, dar război nu era.

În cele din urmă, nici măcar Maćko, în amintirea căruia se perindaseră nu puţine ameninţări cu războiul şi negocieri, nu mai ştia ce să creadă despre toate acestea, şi plecă la Cracovia, ca să afle ceva mai sigur. Nu zăbovi multă vreme acolo, pentru că a şasea săptămână se întoarse cu faţa înseninată. Când la Krześnia şlahticii îl înconjurară dornici să afle noutăţile, le răspunse cu o întrebare:

—Dar vârfurile suliţelor şi baltagele le-aţi ascuţit?

—Cum adică? Pe rănile Mântuitorului! Ce noutăţi sunt? Pe cine ai văzut, Domnia Ta? strigară din toate părţile.

—Pe cine am văzut? Pe Zyndram de Maszkowice! Iar ce noutăţi sunt? Asemenea, că veţi pune şeile pe cai.

—Pentru Dumnezeu! Cum adică? Spune odată, Domnia Ta!

—Aţi auzit de Drezdenko?

—Sigur că am auzit. Dar micul castel n-are pământ mai

mult decât aici la Bogdaniec.

—E o pricină măruntă pentru un război, nu-i aşa?

—Sigur că e măruntă; au fost ele şi mai mari, dar tot n-au fost urmate de nimic.

—Dar ştiţi ce vorbă mi-a spus Zyndram de Maszkowice în legătură cu Drezdenko?

—Spune mai repede, Domnia Ta, că ne ard cuşmele de curiozitate!

—Mi-a spus cele ce urmează: „Mergea un orb pe un drum şi s-a împiedicat de o piatră. A căzut pentru că era orb, dar motivul era piatra”. Drezdenko este o astfel de piatră.

—Cum aşa, Domnia Ta? Ordinul este încă în picioare.

—Nu pricepeţi? Atunci, o să vă spun altfel: când paharul este prea plin, ajunge o picătură ca să se verse.

Aşa că înflăcărarea cavalerilor crescu atât de mult, că Maćko fu nevoit să-i strunească, fiindcă voiau să încalece numaidecât şi să plece la Sieradz.

—Fiţi pregătiţi, îi îndemnă, dar mai aveţi răbdare. N-o să ne uite nici pe noi.

Aşa că aşteptară pregătiţi, dar aşteptară multă vreme, atât de mult, că unii începură să se îndoiască. Maćko, însă, nu se mai îndoia, deoarece aşa cum venirea păsărilor anunţă primăvară, aşa şi el, cum era un om cu experienţă, ştia să vadă din diferite semne că se apropie războiul şi încă unul mare.

Aşadar, mai întâi avură loc vânători în toate pădurile regale, atât de mari cum nici cei mai vârstnici nu-şi aminteau să mai fi fost vreodată. Se strânseră deci mii de hăitaşi care să înconjoare animalele, şi căzură cirezi întregi de zimbri, bouri, cerbi, mistreţi şi alt vânat mai mic. Pădurile fumegau săptămâni şi luni întregi, iar la fum se afuma carnea sărată, apoi era trimisă în oraşele voievodale, iar de acolo în depozitele din Płock. Era

limpede că era vorba de rezerve pentru oştiri mari. Maćko ştia bine ce să creadă despre aceasta, pentru că asemenea vânători se organizau de fiecare dată de Witold înaintea oricărei campanii în Lituania. Dar mai erau şi alte semne. Ţăranii începură să fugă cu grămada „de la nemţi”, în regat şi în Mazowsze. Cehul care se ocupa de gospodăria de la Spychów în Mazowsze trimise de acolo vreo cincisprezece mazurieni care se ascunseseră la el după ce fugiseră din Prusia. Oamenii aceştia se rugară să li se permită să ia parte la război ca „pedestraşi”, întrucât voiau să se răzbune pe teutonii pe care-i urau din tot sufletul. Mai spuneau că unele sate de la graniţa cu Prusia aproape că se pustiiseră cu totul, întrucât ţăranii se mutaseră cu nevestele şi copiii în principatele din Mazowsze. Teutonii îi spânzurau într-adevăr pe fugarii prinşi, dar poporul nefericit nu putea fi oprit de nimic şi nu puţini preferau moartea decât sub jugul greu al nemţilor. După aceea, începură să mişune prin toată ţara „cerşetorii” din Prusia. Se îndreptau cu toţii spre Cracovia. Veneau de la Gdańsk, de la Malborg, de la Toruń, până şi din îndepărtatul Królewiec, din toate oraşele prusiene şi din toate feudele cavalerilor. Printre ei nu erau numai cerşetori, dar şi paracliseri, organişti, diferiţi slujitori de pe la mănăstiri, ba chiar clerici şi preoţi. Se credea că răspândesc veşti despre tot ce se întâmplă în Prusia: despre pregătirile de război, despre întărirea castelelor, despre garnizoane, oştile de mercenari şi oaspeţi. Se vorbea în şoaptă că voievozii din oraşele voievodale, iar la Cracovia sfetnicii regelui se închideau cu ei ceasuri întregi, ascultându-i şi notându-le veştile.

Unii se întorceau pe furiş în Prusia, apoi apăreau din nou în regat. De la Cracovia veneau ştiri că regele şi sfetnicii află de la ei tot ce fac cavalerii teutoni.

La Malborg, se petrecea totul dimpotrivă. Un duhovnic, fugit din această cetate de scaun, se opri la moşierii Koniecpolski şi le povesti că maestrul Ulryk şi alţi teutoni nu sunt îngrijoraţi de veştile din Polonia şi că sunt siguri că

vor învinge şi vor doborî dintr-o singură lovitură întreg regatul pentru totdeauna, „în aşa fel ca să nu mai rămână nici o urmă”. Repetă cu acest prilej cuvintele maestrului rostite la un ospăţ de la Malborg. „Cu cât vor fi mai mulţi, cu atât se vor ieftini cojoacele în Prusia.” Se pregăteau deci de război cu bucurie, încrezători în puterea lor şi în ajutorul pe care-l vor primi din toate ţările, chiar din cele mai depărtate.

Dar cu toate aceste semne prevestitoare de război, pregătirile şi strădania lor, războiul nu venea atât de repede, cum îşi doreau oamenii. Tânărului stăpân de la Bogdaniec „i se urâse” să stea acasă. Totul era gata de mult, sufletul îi irumpea spre slavă şi la luptă, de aceea fiecare zi de întârziere îl apăsa şi de aceea îi făcea reproşuri unchiului său, ca şi când războiul sau pacea depindeau de el.

— Domnia Ta ai făgăduit că va fi sigur, îi spuse, şi când colo, nici vorbă!

— Deştept mai eşti, dar nu îndestul! Tu nu vezi ce se întâmplă?

— Şi dacă regele va cădea de acord în ultimul ceas? Se vorbeşte doar că el nu doreşte războiul.

— Pentru că nu-l doreşte, dar cine a strigat, dacă nu el: „Parcă n-aş fi fost rege când le-am îngăduit să ia Drezdenko”, şi nemţii au luat Drezdenko şi-l ţin şi acum. Ba, regele nu vrea să verse sânge creştinesc, dar sfetnicii care au mintea ageră, simţind că puterea polonă este mai mare, îi pun la zid pe nemţi şi eu îţi spun aşa că, dacă nu era Drezdenko, s-ar fi găsit altceva.

— Fiindcă am auzit că încă maestrul Kondrat a luat Drezdenko, iar el se temea de rege.

— Se temea, fiindcă ştia mai bine puterea polonă, dar nici el nu s-a priceput să ţină în frâu lăcomia călugărilor. La Cracovia, mi s-a spus aşa: bătrânul von Ost, stăpânul de

la Drezdenko, în timp ce teutonii luau în stăpânire Nowa Marchia, el îi făcea temenele ca un vasal regelui, pentru că pământul a fost dintotdeauna al Poloniei, aşadar, voia să-i aparţină regatului. Dar teutonii l-au poftit la Malborg, l-au îmbătat cu vin şi i-au smuls un zapis. Atunci, regele şi-a pierdut şi ultima picătură de răbdare.

—Adevărat că putea să şi-o piardă, strigă Zbyszko.

Dar Maćko zise:

—Asta-i cum zicea Zyndram de Maszkowice. Drezdenko este numai piatra de care se împiedică şi cade un orb.

—Şi ce se va întâmpla, dacă nemţii vor da Drezdenko înapoi?

—Atunci se va găsi o altă piatră. Dar teutonul n-o să dea înapoi ce-a înghiţit odată, poate numai dacă-i spinteci burta, lucru pe care să dea Dumnezeu să-l facem cât mai repede.

—Nu! strigă Zbyszko întărit în sufletul lui. Kondrat poate că l-ar fi dat, dar Ulryk nu. E un cavaler adevărat, fără nici o prihană, dar e grozav de viforos.

Astfel se ciondăneau între ei, iar în acest timp, întâmplările se rostogoleau precum pietrele lovite pe cărările înguste ale munţilor de piciorul trecătorului, din ce în ce mai repede spre prăpastie.

Deodată, se răspândi în toată ţara vestea că teutonii năvăliseră şi jefuiseră Sankok, o veche aşezare polonă zălogită cavalerilor ioaniţi. Noul maestru Ulryk, care, când veniseră solii polonezi să-l firitisească pentru alegerea lui, plecase înadins de la Malborg şi care din prima clipă a conducerii lui poruncise ca în legăturile cu regele şi Polonia să se folosească limba germană în locul celei latine, arăta în sfârşit cine este. Stăpânii de la Cracovia, care îndemnau pe ascuns la război, înţeleseră că el îndemna cu voce tare şi nu numai atât, dar şi orbeşte şi cu

o asemenea cutezanţă pe care nu şi-o îngăduiseră niciodată maeştrii faţă de poporul polonez, nici măcar atunci când puterea lor era într-adevăr mai mare, iar a regatului mai mică decât acum.

Totuşi, sfetnicii Ordinului, mai înţelepţi şi mai îndemânatici decât Ulryk, care-l cunoşteau pe Witold, se străduiau să-l câştige cu daruri şi laude care întreceau atât de mult măsura, încât altele asemănătoare mai puteau fi căutate poate numai în acele timpuri când împăraţilor romani li se ridicau temple şi altare încă din timpul vieţii. „Doi sunt binefăcătorii Ordinului, îi spuneau solii teutoni înlocuitorului lui Jagiełło, cel dintâi este Dumnezeu, iar al doilea Witold; de aceea, sunt sfinte orice dorinţă şi orice cuvânt al lui Witold pentru teutoni”. Şi îl implorau să le ţină lor parte în legătură cu aşezarea Drezdenko, socotind că atunci când, ca supus al regelui, va primi să-l judece pe mai marele lui, înjosindu-l astfel, bunele lor relaţii se vor rupe pentru totdeauna, în orice caz pentru un timp mai lung. Dar pentru că sfetnicii ştiau tot ce se petrece la Malborg, regele îl alese şi el ca arbitru tot pe Witold.

Şi Ordinul îşi regretă alegerea. Dregătorii teutoni, cărora li se părea că-l cunosc pe marele prinţ, nu-l cunoşteau totuşi prea bine, deoarece Witold nu numai că le dădu Drezdenko polonezilor, dar văzând şi ghicind totodată cum trebuie să se sfârşească judecata, răzvrăti iarăşi Samogiţia şi arătându-i Ordinului o faţă tot mai ameninţătoare, începu s-o ajute cu oameni, arme şi grâne trimise din pământurile mănoase ale Poloniei.

Când se întâmplară toate acestea, toţi locuitorii regatului uriaş înţeleseră că bătuse ceasul hotărâtor. Într-adevăr, bătuse.

Într-o zi, la Bogdaniec, când bătrânul Maćko, Zbyszko şi Jagienka şedeau la poarta castelului profitând de vremea frumoasă şi de căldură, apăru deodată pe un cal înspumat un necunoscut, opri în faţa porţii, zvârli ceva ca o cununiţă împletită din răchită şi salcie la picioarele cavalerilor şi strigând: „Chemare la arme!” goni mai departe.

Săriră cu toţii drept în picioare cu sufletul la gură. Faţa lui Maćko deveni ameninţătoare şi gravă. Zbyszko se duse îndată să repeadă un scutier cu vestea mai departe, după care reveni cu ochii înflăcăraţi şi strigă:

—Război! În sfârşit, a dat Dumnezeu! E război!

—Şi încă unul cum n-am mai văzut! adăugă Maćko serios.

Apoi chemă slujitorii care se strânseră cât ai bate din palme în jurul stăpânilor.

—Sunaţi din corn în turnul de strajă în cele patru părţi ale lumii, iar alţii să dea fuga să cheme şoltuzii. Scoateţi caii din grajd şi înhămaţi-i la căruţe. Numaidecât!

Şi glasul îi mai stăruia în aer, când slujitorii se răspândiră în toate părţile să îndeplinească poruncile, care nu erau prea grele, deoarece totul era pregătit dinainte: oamenii, căruţele, caii, armele, platoşele şi proviziile, numai să încaleci şi să pleci.

Mai înainte, Zbyszko îl întrebă pe Maćko:

—Domnia Ta, nu rămâi acasă?

—Eu? Ce-ţi mai trece prin minte?

—După lege, poţi s-o faci, eşti un om în vârstă şi ar avea şi cine să aibă grijă de Jagienka şi de copii.

—Ei, ascultă la mine: mi-a albit păru-n cap de când aştept ceasul ăsta.

Era destul să priveşti la obrazul lui neînduplecat şi rece, ca să-ţi dai seama că nu se va lăsa convins cu una, cu două. De altminteri, la şaptezeci de ani, era un om încă în putere, ca un stejar; mâinile i se mişcau repede în încheieturi, iar securea şuiera prin aer. E adevărat, nu mai putea sări pe cal îmbrăcat în armură, dar şi destui tineri, mai ales prin familiile de cavaleri din Apus, nu erau în stare s-o facă. În schimb, avea o uriaşă experienţă de cavaler şi unul mai bun ca el nu se găsea prin împrejurimi.

Era limpede că nici Jagienka nu se temea să rămână singură, fiindcă auzind vorbele soţului, se ridică şi

sărutându-i mâna, spuse:

—Mie să nu-mi porţi de grijă, Zbyszko, iar castelul e destul de puternic. Cât despre mine, ştii că nu sunt prea sperioasă şi mânuiesc destul de bine arbaleta şi suliţa. N-avem timp să ne gândim la asta, când trebuie să apărăm regatul. Iar aici, o să aibă Dumnezeu grijă de noi.

Şi deodată ochii i se umplură de lacrimi care se scurseră în picături mari pe obrajii trandafirii. Aşa că arătând spre grupul de copii, rosti cu glasul tremurător:

—Ehei, dacă n-ar fi drăcuşorii ăia, te-aş ruga în genunchi până te-aş convinge să mă iei şi pe mine la război!

—Jagus! strigă Zbyszko luând-o în braţe.

Ea îi încolăci gâtul cu braţele şi începu să-i repete din toate puterile:

—Numai să te întorci la mine, comoara mea dragă…

—Aşa că mulţumeşte-i lui Dumnezeu că ţi-a dat o astfel de soţie! adăugă Maćko.

Şi după un ceas, luară steagul de pe turnul de strajă, în semn că stăpânii nu erau acasă. Zbyszko şi Maćko hotărâră ca Jagienka şi copiii să-i conducă până la Sieradz, aşa că după o masă bogată, plecară cu toţii împreună cu oamenii şi căruţele.

Ziua era luminoasă, fără vânt. Pădurile parcă încremeniseră în tăcere. Cirezile de pe câmpuri şi păşuni se bucurau şi ele de odihna de la amiază, rumegând încet iarba, parcă îngândurate. Dar unde şi unde pe drum, din cauza aerului uscat, se înălţau fuioare de pulbere aurie, peste care parcă străluceau în razele soarelui focuri nemărginite. Zbyszko i le arătă soţiei şi copiilor, spunându-le:

—Ştiţi ce se mişcă acolo deasupra pulberii? Sunt vârfurile suliţelor şi ale săgeţilor. Se vede că peste tot a ajuns „chemarea” şi poporul se adună din toate părţile.

Aşa şi era. Nu departe de hotarul de la Bogdaniec, îl

întâlniră pe fratele Jagienkăi, tânărul Jaśko de Zgorzelice, care, ca un şlahtic destul de avut, pornise cu trei suliţe şi douăzeci de oameni.

Curând, după aceea, la răspântie, apăru venind spre ei în norii de praf chipul lui Cztan de Rogów, care nu era de bună seamă prietenul cavalerilor de Bogdaniec, dar acum strigă de departe: „Hai împotriva câinilor!” şi înclinându-li-se binevoitor, galopă mai departe în norul cenuşiu. Îl întâlniră, de asemenea, şi pe bătrânul Wilk de Brzozowa. Capul începuse să-i tremure de bătrâneţe, dar se ducea şi el să răzbune moartea fiului pe care i-l uciseseră nemţii în Silezia.

Şi pe măsură ce se apropiau de Sieradz, drumurile erau tot mai des acoperite de vălătuci de praf, iar când în depărtare se arătară turnurile oraşului, pretutindeni mişunau cavalerii, şoltuzi şi slujitori înarmaţi de la oraş, care se îndreptau cu toţii la locul de strânsură. Văzând deci acest popor numeros, proaspăt şi puternic, neînduplecat în luptă şi mai rezistent decât altele la greutăţi, zloată, frig şi tot felul de lipsuri, inima bătrânului Maćko se întări, prevăzând biruinţa.

Capitolul XLIX

ÎN SFÂRŞIT, RĂZBOIUL IZBUCNI, NU PREA BOGAT în bătălii la început, în schimb, de rău augur pentru polonezi. Înainte de sosirea oştilor polone, cavalerii teutoni cuceriră Bobrowniki, făcură una cu pământul Złotoryja şi ocupară din nou nefericitul ţinut al Dobrzynului, recâştigat cu atâta trudă cu puţin înainte. Dar mijlocirea cehă şi maghiară stinseră pentru o vreme această furtună de năprasnă. Urmă un armistiţiu, în timpul căruia Wacław, regele Cehiei, avea să judece neînţelegerile dintre Polonia şi Ordin.

Nu încetară, însă, adunarea oştilor şi apropierea lor una de alta în timpul lunilor de iarnă şi de primăvară, iar

când cumpăratul rege ceh pronunţă sentinţa în favoarea Ordinului, războiul trebui să înceapă din nou.

Între timp, sosi vara şi odată cu ea „noroadele” lui Witold. După trecerea apei la Czerwieńsk, amândouă oştile se uniră şi cu steagurile prinţilor mazovieni. De cealaltă parte, în tabăra de la Świec, se strânseseră o sută de mii de nemţi îmbrăcaţi în fier. Regele vru să treacă Drwęca şi s-o apuce pe un drum mai scurt spre Malborg, dar când trecerea râului se arătă cu neputinţă, se întoarse de la Kurzętnik către Działów şi după distrugerea castelului teuton Dąbrówna, adică Gilgenburg, îşi aşeză tabăra tot acolo.

Atât el, cât şi dregătorii polonezi şi lituanieni ştiau că ciocnirea hotărâtoare avea să urmeze curând, nimeni însă nu credea că avea să se ajungă la ea mai devreme de câteva zile. Se presupunea că maestrul, aţinându-i calea regelui, va vrea să-şi lase oştenii să se odihnească, păstrându-i astfel proaspeţi pentru bătălie. În acest timp, oştile regale se opriseră să înnopteze la Dąbrówna. Cucerirea acestei fortăreţe, deşi fără poruncă, ba chiar împotriva voinţei sfatului de război, întări inima regelui şi a lui Witold, întrucât acest castel era puternic, înconjurat de un lac, cu ziduri groase şi o garnizoană întărită. Şi totuşi, cavalerii polonezi îl cuceriră aproape cât ai bate din palme, cu o înflăcărare atât de mare, că înainte de sosirea întregii tabere, din oraş şi castel nu mai rămăseseră decât dărâmături şi cenuşă, printre care sălbaticii luptători ai lui Witold şi tătarii conduşi de Saladyn îi ciopârţiră pe ultimii luptători nemţi ce se apărau cu disperare.

Cu toate acestea, incendiul nu dură prea mult, fiindcă ploaia scurtă dar torenţială îl stinse repede. Toată noaptea de paisprezece spre cincisprezece iulie fu ciudat de schimbătoare. Vijelia aducea o furtună după alta. Uneori, cerul părea să se aprindă întreg de fulgere şi tunetele se rostogoleau cu duruit înfricoşător între răsărit şi apus. Trăsnetele dese umpleau văzduhul cu miros de pucioasă, apoi răpăitul ploii acoperea din nou celelalte zgomote.

Pentru ca pe urmă vântul să alunge norii şi printre zdrenţele lor să se vadă stelele şi Luna mare, luminoasă. Abia după miezul nopţii se mai linişti puţin, astfel că puteau fi aprinse cel puţin focurile. Într-adevăr, în aceeaşi clipă străluciră mii şi mii în tabăra polono-lituaniană. Luptătorii îşi uscau la căldura lor veşmintele ude şi cântau cântece de război.

Regele veghea şi el, deoarece într-o casă aşezată în vecinătatea taberelor, unde se adăpostise de furtună, se ţinea sfatul de război, care discuta despre cucerirea Gilgenburgului. Întrucât la asalt luase parte şi steagul din Sieradz, fusese chemat să dea seamă şi căpetenia lui, Jakub de Koniecpole, împreună cu ceilalţi, ca să explice de ce au cucerit oraşul fără poruncă şi n-au încetat atacul, deşi regele le-a trimis pe aghiotantul său însoţit de câţiva slujitori.

Din această pricină, voievodul neştiind sigur dacă va avea parte de o dojană sau chiar de pedeapsă, luase cu sine vreo cincisprezece cavaleri mai de seamă, iar printre ei pe bătrânul Maćko şi pe Zbyszko drept martori că aghiotantul a ajuns la ei abia când urcaseră pe zidurile castelului, în timpul când se încleştaseră în luptă cu garnizoana. Iar cât priveşte atacarea castelului: „E greu să întrebi de orice, când oştile se întind pe câteva mile împrejur”. Fiind trimis înainte, a înţeles că are datoria să înlăture toate piedicile din calea oştirii şi să-l bată pe duşman oriunde-l întâlneşte. Ascultând, aşadar, aceste cuvinte, regele, prinţul Witold şi sfetnicii, care se bucurau în inima lor de cele întâmplate, nu numai că nu-l mustrară pe voievod şi pe oştenii din Sieradz pentru fapta lor, ci din contră, le lăudară vitejia că „învinseseră atât de repede castelul şi garnizoana lui”. Maćko şi Zbyszko avură prilejul să se uite cât poftesc la cele mai luminate minţi din regat, fiindcă afară de rege şi de prinţii mazovieni, se mai găseau acolo cele două căpetenii ale tuturor oştenilor: Witold, care-i conducea pe lituanieni, samogiţieni, ruteni, basarabeni, moldoveni şi tătari, şi Zyndram de

Maszkowice, cu blazonul „Ca Soarele”, spătarul de Cracovia, cel mai bun îndrumător al oştilor polone, care-i întrecea pe toţi în cunoaşterea treburilor războiului. Afară de ei, mai erau la acest sfat luptători vestiţi şi oameni politici. Castelanul de Cracovia, Krystyn de Ostrów, şi voievodul de Cracovia, Jaśko de Tarnów, şi cel de Poznań, Sędziwój de Ostroróg, şi cel de Sandomierz, Mikołaj de Michałowice, şi preotul de la biserica Sf. Florian şi totodată vicecancelarul Mikołaj Trąba, şi mareşalul regatului Zbigniew de Brzezie, şi Piotr Szafraniec, ajutorul cămăraşului de Cracovia şi în sfârşit Ziemowit, fiul lui Ziemowit, prinţul de Płock, singurul tânăr printre ei, dar ciudat de „iscusit în război”, a cărui părere se bucura de mare trecere la rege.

Iar în încăperea învecinată aşteptau, la îndemână, în caz de întrebare să răspundă cu un sfat bun, cei mai mari cavaleri, a căror faimă se răspândise în toată Polonia şi peste graniţă: aşadar, Maćko şi Zbyszko îi văzură acolo pe Zawisza Czarny de Sulima şi pe fratele lui, Farurej, şi pe Skarbek Abdank de Gory, şi pe Dobek de Oleśnica, cel care doborâse din şa la vremea lui, la Toruń, doisprezece cavaleri nemţi, şi pe uriaşul Paszko Złodziej de Biskupice, şi pe Powała de Taczew, care le era un prieten binevoitor, şi pe Krzon de Koziegłowy, şi pe Marcin de Wrocimowice, care purta marea flamură a regatului, şi pe Florian Jelitczyk de Korytnica, şi pe vajnicul în lupta de aproape Lis de Targowisko, şi pe Staszek de Charbimowice, care în armura completă putea să sară peste doi cai mari.

Mai erau şi mulţi alţi cavaleri, stegari din diferite ţinuturi şi din Mazowsze, care erau numiţi astfel pentru că luptau în primele rânduri. Dar cunoscuţii, mai ales Powała, îi întâmpinară cu bucurie pe Maćko şi pe Zbyszko şi începură să vorbească despre vremurile şi isprăvile de altădată.

—Hei! îi spuse de Taczew lui Zbyszko. Tu ai avut multe de îndurat de pe urma teutonilor, dar cred că acum o să ai timp să le plăteşti pentru toate.

—O să le plătesc fie şi cu sânge, aşa cum o s-o facem toţi! răspunse Zbyszko.

—Ştii că Kuno de Lichtenstein este acum mare comtur? întrebă Paszko Złodziej de Biskupice.

—Ştiu, şi ştie şi unchiul meu.

—Să dea Dumnezeu să-l întâlnesc, îl întrerupse Maćko, pentru că eu am o treabă separată cu el.

—Da! Doar l-am provocat şi noi la duel, răspunse Powała, dar a răspuns că funcţia nu-i îngăduie să se bată în duel. Ei, acum o să-i îngăduie.

La acestea, Zawisza, care vorbea întotdeauna cu mare seriozitate, spuse:

—O să fie al cui i l-o dărui Dumnezeu.

Zbyszko, însă, îi înfăţişă numai din curiozitate lui Zawisza numaidecât, problema unchiului, întrebându-l dacă Maćko nu şi-a îndeplinit jurământul bătându-se cu o rudă a lui Lichtenstein care s-a oferit să-l înlocuiască, şi pe acesta l-a ucis. Şi toţi încuviinţară, afară doar de Maćko, deşi se bucurase şi el că nu se făcuse de ruşine.

—Aş fi totuşi mai sigur de mântuire, dacă l-aş întâlni pe Kuno însuşi! o ţinu morţiş.

Iar după aceea, începură să vorbească despre asedierea Gilgenburgului şi despre viitoarea mare bătălie, la care se aşteptau curând, fiindcă maestrul nu mai avea altceva de făcut decât să le taie drumul.

Dar tocmai când îşi bătea capul peste câte zile avea să aibă loc, se apropie de ei un cavaler slab şi deşirat, îmbrăcat într-o tunică roşie de postav, cu o cipilică de aceeaşi culoare pe cap, şi desfăcându-şi mâinile rosti cu un glas molatic, aproape femeiesc:

—Sănătate, cavalere de Bogdaniec!

—De Lorche! exclamă Zbyszko, tu eşti?

Şi îl înşfăcă în braţe, întrucât păstrase o amintire frumoasă despre el, iar când se sărutară ca nişte prieteni apropiaţi, începu să-l întrebe cu bucurie:

—Eşti şi tu aici, de partea noastră?

—Poate că mulţi cavaleri de Geldria se află de partea cealaltă, răspunse de Lorche, dar eu sunt dator să-l slujesc pe stăpânul meu, prinţul Janusz din partea feudei Długolas.

—Tu i-ai moştenit averea lui Mikołaj de Długolas?

—Întocmai, pentru că după moartea lui Mikołaj şi a fiului său, care a fost răpus la Bobrowniki, Długolasul i-a revenit minunatei Jagienka, soţia şi stăpâna mea de cinci ani.

—Pentru Dumnezeu! strigă Zbyszko, cum ai ajuns la asta?

Dar de Lorche, salutându-l pe bătrânul Maćko, zise:

—Vechiul vostru scutier, Głowacz, mi-a spus că vă găsesc aici, iar acum aşteaptă la mine în cort şi se îngrijeşte de cină. E cam departe, de bună seamă, la celălalt capăt al taberei, dar călare ajungem mai repede, aşa că haideţi cu mine.

După care, întorcându-se către Powała, pe care-l cunoscuse mai demult la Płock, adăugă:

—Şi Domnia Ta, nobile domn. Ar fi o fericire şi o onoare pentru mine.

—Bine, răspunse Powała. E plăcut să stai la taifas cu prieteni, iar pe drum o să vedem tabăra.

Aşadar ieşiră, ca să încalece şi să plece. Mai înainte totuşi, slujitorul lui de Lorche le aruncă pe umeri pelerinele pe care se vede că le adusese înadins. Acesta, apropiindu-se de Zbyszko, îi sărută mâna şi spuse:

—Plecăciune şi onoare, Domnia Ta. Eu sunt fostul slujitor al Domniei Tale, dar pe întuneric nu poţi să mă recunoşti. Îl mai ţii minte pe Sanderus?

—Dumnezeule mare! strigă Zbyszko.

Şi pentru o clipă, reînviară în el amintirile mâhnirilor, ale suferinţelor şi ale nenorocirii de demult, la fel ca acum

câteva săptămâni când, după unirea oştilor regale cu steagurile prinţilor mazovieni, se întâlnise după o lungă despărţire cu vechiul său scutier Hlawa.

Aşa că zise:

—Sanderus! Hei! îmi aduc aminte şi de vremurile acelea de demult, şi de tine! Ce-ai mai făcut de atunci şi pe unde ai mai fost? Nu mai vinzi relicve?

—Nu, stăpâne. Până astă-primăvară am fost duhovnic la Długolas, dar pentru că răposatul meu tată se ocupa cu meşteşugul războiului, când a izbucnit războiul, mi s-a urât cu arama din clopotele bisericii şi mi s-a trezit dragostea de fier şi de oţel.

—Ce-mi aud urechile! exclamă Zbyszko, care şi-l putea închipui cu greu pe Sanderus luptând cu paloşul, suliţa sau securea.

El, însă, îl întrerupse ţinându-i scara:

—Acum un an, din porunca episcopului de Płock, am fost în ţinuturile prusiene, aducând astfel foloase însemnate, dar o să-ţi povestesc asta mai târziu; iar acum încalecă, Domnia Ta, pe cal, fiindcă graful acela ceh, căruia îi ziceţi Hlawa, vă aşteaptă cu cina în corturile stăpânului meu.

Astfel că Zbyszko încălecă şi apropiindu-se de cavalerul de Lorche, merse lângă el, ca să discute în voie, întrucât era curios ce mai făcuse.

—Sunt grozav de bucuros, îi spuse, că eşti de partea noastră, dar mă mir, fiindcă ştiu că slujeai la teutoni.

—Slujesc aceia care primesc soldă, răspunse de Lorche, dar eu n-am luat. Nu. Eu am venit printre teutoni doar pentru a căuta aventuri şi a dobândi centura de cavaler, pe care, după cum ştii, am căpătat-o din mâinile unui prinţ polonez. Şi petrecându-mi mulţi ani în aceste ţări, am cunoscut de care parte se află dreptatea, iar după

ce m-am căsătorit şi m-am stabilit aici, cum puteam să lupt împotriva voastră? Acum, eu sunt din partea locului şi vezi şi tu cât de bine v-am învăţat limba. Pe a mea, chiar am şi uitat-o puţin.

—Şi averea ta din Geldria? Cum am auzit, tu eşti rudă cu stăpânitorul de acolo şi ai destule castele şi moşii.

—Moştenirea mea i-am lăsat-o rudei mele, Fulko de Lorche, care mi-a plătit-o. Acum cinci ani, am fost în Geldria şi am adus tot felul de bogăţii de acolo, cu care m-am şi răscumpărat în Mazowsze.

—Şi cum de s-a întâmplat să te căsătoreşti cu Jagienka de Długolas?

—Ah! răspunse de Lorche, cine poate înţelege o femeie? M-a luat în bătaie de joc întotdeauna, dar când m-am săturat şi i-am mărturisit că voi pleca de jale în Asia şi n-am să mă mai întorc niciodată, a izbucnit în lacrimi pe neaşteptate şi mi-a spus: „Atunci eu am să mă fac călugăriţă”. I-am căzut la picioare pentru aceste cuvinte şi după două săptămâni episcopul de Płock ne-a cununat la biserică.

—Copii nu ai? îl întrebă Zbyszko.

—După război, Jagienka se va duce la mormântul reginei voastre Jadwiga, ca să-i ceară binecuvântarea, răspunse de Lorche oftând.

—Bine. Se spune că acesta este un mijloc sigur şi în astfel de treburi nu există patroană mai bună decât regina sfântă. Lupta hotărâtoarea va avea loc peste câteva zile, iar după aceea va fi pace.

—Aşa-i.

—Dar teutonii mai mult ca sigur că te socotesc trădător.

—Nu! spuse de Lorche. Ştii şi tu cât ţin eu la onoarea

de cavaler. Sanderus a fost cu recomandările episcopului de Płock la Malborg, aşa că i-am trimis prin el o scrisoare maestrului Ulryk, în care am renunţat la slujbă şi i-am înfăţişat pricinile pentru care sunt de partea voastră.

—Ha! Sanderus! se miră Zbyszko. Mi-a spus că i s-a urât cu bronzul din clopote şi a început să ţină la fier, ceea ce mi se pare ciudat, pentru că a avut întotdeauna inimă de iepure.

Iar cavalerul de Lorche începu să râdă:

—Sanderus are de-a face cu oţelul sau cu fierul în măsura în care ne bărbiereşte pe mine şi pe scutierii mei.

—Aşa? întrebă Zbyszko înveselit.

Un răstimp merseră în tăcere, după care de Lorche îşi înălţă ochii spre cer şi zise:

—V-am poftit la cină, dar până ajungem se face dimineaţă.

—Luna încă luminează, răspunse Zbyszko. Să mergem.

Ajungându-i pe Maćko şi pe Powała, călăriră mai departe împreună toţi patru pe drumul din tabără, care se deschidea întotdeauna la porunca mai-marilor între corturi şi focuri, ca să aibă trecerea liberă. Vrând să ajungă la al doilea capăt al taberei, unde se aflau steagurile mazoviene, fură nevoiţi să-l străbată de-a lungul.

—De când există Polonia, aprecie Maćko, n-a mai văzut atâta oaste, pentru că s-au adunat oşteni din toate ţările lumii.

—Nici un alt rege nu mai are una la fel, răspunse de Lorche, fiindcă nici unul nu mai stăpâneşte o ţară atât de mare.

Iar bătrânul cavaler i se adresă lui Powała de Taczew:

—Câte steaguri zici, Domnia Ta, că au venit cu prinţul Witold?

—Patruzeci, răspunse Powała. Polonezi de-ai noştri şi mazurieni, sunt cincizeci, dar îmbrăcate altfel decât ale lui

Witold, pentru că la el uneori slujesc şi câteva mii de oameni sub aceeaşi flamură. Ha! Am auzit că maestrul a zis că aceşti glotaşi sunt mai buni la lingură decât la paloş, dar dă Doamne s-o fi spus într-un ceas rău, întrucât cred că suliţele lituanienilor o să se înroşească în sângele teutonilor.

—Cei pe lângă care trecem acum, cine sunt? întrebă de Lorche.

—Ăştia sunt tătarii; i-a adus vasalul lui Witold, Saladyn.

—Sunt buni de bătălie?

—Lituanienii se pricep să lupte cu ei şi i-au supus în cea mai mare parte, aşa au fost siliţi să vină la războiul ăsta. Dar cavalerii apuseni se descurcă greu cu ei, fiindcă atunci când fug, sunt mai primejdioşi decât în luptă.

—Să ne uităm mai de aproape la ei, propuse de Lorche.

Şi se îndreptară către focurile înconjurate de oameni cu umerii goi, îmbrăcaţi, cu toată vremea de vară, în cojoace cu lâna în afară. Cea mai mare parte dintre ei dormeau pe pământul gol sau pe paie ude, care împrăştiau aburi de căldură, dar mulţi şedeau pe vine lângă focurile aprinse; unii îşi scurtau ceasurile nopţii îngânând pe nas cântece sălbatice şi ţinând isonul fluierelor din oase de cal, ceea ce făcea un zgomot ciudat şi neplăcut; alţii aveau tobiţe sau strune întinse pe corzile arcurilor. Câte unii înfulecau bucăţi de carne fumegândă abia luate de pe foc, pe care suflau cu buzele ţuguiate, vineţii. Arătau atât de sălbatici şi ameninţători, încât puteau fi luaţi mai degrabă drept nişte monştri fioroşi ai pădurii, decât nişte oameni. Fumurile focurilor usturau ochii din cauza grăsimii de cal şi de oaie, care se topea pe cărbuni, iar în afară de asta, în jur se răspândea un miros greu de păr pârlit, cojoace încălzite, piei abia jupuite şi de sânge. Din cealaltă parte întunecată a drumului, unde stau caii, venea un damf puternic de sudoare. Cele câteva sute de iepe ţinute la îndemână pentru deplasări scurte şi apropiate, păscând

iarba de sub picioare, se muşcau între ele, nechezând asurzitor şi sforăind. Herghelegii le potoleau cu strigăte şi lovituri de vână de bou.

Era primejdios să te avânţi de unul singur printre ei, deoarece erau foarte sălbatici şi hrăpăreţi. Nu departe de ei, se aflau cetele nu mai puţin fioroase ale basarabenilor cu coarne pe cap, ale moldovenilor pletoşi ce purtau, în loc de platoşe, scânduri desenate stângaci pe piept şi pe spate cu strigoi, schelete sau animale; mai încolo sârbii, a căror tabără, adormită acum, răsuna ziua, la popasuri, ca o lăută uriaşă, de atâtea fluiere, balalaice şi tot felul de alte instrumente muzicale.

Focurile străluceau, iar pe cerul presărat cu norii împrăştiaţi de vântul puternic lumina o Lună mare, în razele căreia cavalerii noştri priveau tabăra. Dincolo de sârbi, se aflau bieţii samogiţieni. Nemţii vărsaseră râuri de sânge şi totuşi, la fiecare chemare a lui Witold se ridicau din nou la luptă. Şi acum, parcă presimţind că nenorocirile se vor încheia odată pentru totdeauna în curând, veniseră aici însufleţiţi de acelaşi Skirwoiłło, al cărui nume îi umplea pe nemţi de turbare şi groază. Focurile samogiţiene se învecinau cu cele ale lituanienilor, întrucât erau acelaşi popor, aceleaşi obiceiuri şi aceeaşi limbă.

La intrarea în tabăra lituaniană, o privelişte mohorâtă izbi ochii cavalerilor. Pe o spânzurătoare întocmită din trunchiuri de copac, atârnau două trupuri omeneşti, pe care vântul le legăna, le răsucea şi le împingea cu atâta putere, încât stinghiile spânzurătorii scârţâiau jalnic. La vederea trupurilor, caii se ridicară în două picioare şi cavalerii îşi făcură cuvioşi semnul crucii, iar după ce trecură, Powała spuse:

—Cneazul Witold era împreună cu regele, alături de care eram şi eu, când au fost aduşi aceşti vinovaţi. Mai înainte, episcopii şi cavalerii noştri se plânseseră că Lituania se războieşte cu prea multă asprime şi nu cruţă nici bisericile. Aşadar, când i-au adus (şi erau oameni de

vază, dar care încălcaseră sfintele taine), cneazul s-a umplut de furie, încât îţi era frică să te uiţi la el, şi le-a poruncit să-i spânzure. Aşa că bieţii oameni au trebuit să-şi ridice singuri spânzurătoarea şi să-şi pună laţul de gât, îndemnându-se unul pe celălalt. „Hai, mai repede, că se supără prinţul şi mai rău!” Şi spaima i-a cuprins pe toţi tătarii şi lituanienii, fiindcă ei se tem mai mult de prinţ decât de moarte.

—Ţin minte, spuse Zbyszko, că atunci la Cracovia, când regele s-a supărat pe mine din cauza lui Lichtenstein, micul cneaz Jamont care era aghiotantul regelui, m-a sfătuit să mă spânzur numaidecât. Şi îmi dădea acest sfat cu gânduri bune, cu toate că l-aş fi provocat la luptă pe pământ bătătorit, dacă, după cum ştiţi, n-ar fi trebuit să-mi taie capul.

—Cneazul Jamont a învăţat deja obiceiurile cavalereşti, răspunse Powała.

Tot vorbind în acest fel, trecură prin tabăra lituaniană şi cele trei polcuri rutene, dintre care cel mai numeros era cel de la Smoleńsk, şi intrară în tabăra polonă. Acolo se aflau cele cincizeci de steaguri, miezul şi totodată fruntea întregii oştiri. Platoşele erau aici mai bune, caii mai mari, cavalerii mai instruiţi, cu nimic mai prejos decât cei din Apus. Prin puterea braţelor, rezistenţa la foame, frig şi greutăţi, aceşti moşieri din Wielko şi Malapolska îi întreceau pe cei din Apus, mai grijulii cu viaţa mai uşoară. Obiceiul lor era mai simplu, platoşele mai grosolan bătute, dar erau mai căliţi, iar dispreţul lor faţă de moarte şi îndârjirea în luptă o admiraseră cândva cavalerii francezi şi englezi veniţi de departe.

De Lorche, care cunoştea cavalerii polonezi demult, spuse şi el:

—Aici se află toată puterea şi nădejdea noastră. Îmi aduc aminte că la Malborg se plângeau adesea că în

bătălia cu voi trebuie să răscumperi fiecare palmă de pământ cu un râu de sânge.

—Sângele va curge şi acum ca un râu, răspunse Maćko. Pentru că nici Ordinul n-a strâns niciodată până acum o asemenea putere.

Iar la acestea Powała:

—Cavalerul Korzbog, care-i ducea maestrului scrisorile regelui, spunea că teutonii zic că nici împăratul roman şi nici un rege n-au atâta putere, iar Ordinul ar putea cuceri toate regatele.

—Da, dar noi suntem şi mai mulţi! fu de părere Zbyszko.

—Ei, însă, socotesc că oastea lui Witold e mai prejos – pentru că oamenii sunt înarmaţi de mântuială –, şi se sparge de la prima ciocnire, ca o oală de pământ lovită cu ciocanul. Dacă este adevărat sau nu, asta nu mai ştiu.

—Şi da, şi nu! interveni mintosul Maćko. Eu şi Zbyszko îi cunoaştem, fiindcă am luptat împreună. Aşa-i, platoşa lor e mai proastă şi caii lor mai mărunţi, de aceea se întâmplă adesea să cedeze sub izbitura cavalerilor, dar au inimile tot atât de viteze sau şi mai cutezătoare decât nemţii.

—O să se vadă în curând, spuse Powała. Regelui îi dau mereu lacrimile la gândul că se va vărsa atâta sânge creştinesc şi ar dori până în ultima clipă să încheie o pace dreaptă, dar trufia teutonă nu va îngădui una ca asta.

—Chiar aşa! Eu îi cunosc pe teutoni şi toţi îi cunoaştem, întări Maćko. Dumnezeu a şi aşezat greutăţile pe cântarul pe care va pune sângele nostru şi al vrăjmaşilor seminţiei noastre.

Mai aveau puţin până la steagurile mazoviene, între care se ridicau corturile cavalerului de Lorche, când deodată, în mijlocul drumului văzură o mulţime de oameni strânşi la un loc şi uitându-se la cer.

—Staţi acolo! porunci un glas din mijlocul adunăturii.

—Cine vorbeşte şi ce faceţi aici? întrebă Powała.

—Parohul din Kłobuck. Dar voi cine sunteţi?

—Powała de Taczew, cavalerii de Bogdaniec şi de Lorche.

—Aha, Domnia Ta eşti, rosti preotul cu glas tainic, apropiindu-se de calul lui Powała. Uită-te, Domnia Ta, la Lună şi vezi ce se petrece pe ea. E o noapte bună de vrăjit, o noapte a minunilor!

Cavalerii îşi înălţară capetele şi începură să privească la Lună, care pălise şi ea aproape de scăpătat.

—Nu pot să desluşesc nimic! spuse Powała. Voi ce vedeţi?

—Un călugăr cu glugă se luptă cu un rege cu coroane pe cap! Uitaţi-vă, acolo! În numele Tatălui şi al Fiului, şi al Duhului Sfânt! Oho, cu câtă înverşunare se vânzolesc... Doamne, ai milă de noi păcătoşii!

Împrejur se aşternu tăcerea, fiindcă îşi reţinură cu toţii răsuflarea în piept.

—Uitaţi-vă, uitaţi-vă! striga preotul.

—Adevărat, parcă este ceva! spuse Maćko.

—Adevărat! e adevărat! întăriră alţii.

—Ha! regele l-a trântit pe călugăr! exclamă preotul din Klobuck deodată, a pus piciorul pe pieptul lui! Lăudat fie Iisus Cristos!

—În vecii vecilor!

În aceeaşi clipă, un nor negru acoperi Luna şi noaptea se întunecă. Doar razele focurilor tremurau ca nişte panglici sângerii de-a curmezişul drumului.

Cavalerii porniră mai departe, iar când se depărtară de mulţime, Powała întrebă:

—Voi aţi văzut ceva?

—La început, nimic, răspunse Maćko, dar pe urmă i-am

văzut bine şi pe rege, şi pe călugăr.

—Şi eu.

—Şi eu.

—E un semn de la Dumnezeu, se bucură Powała. Hm, cu toate lacrimile regelui nostru, înăuntru nu se va vedea nimic.

—Iar bătălia va fi cum nu-şi mai aminteşte nimeni să fi fost, rosti Maćko.

Şi îşi continuară drumul în tăcere, cu inimile pline de bucurie şi solemne.

Dar când mai aveau puţin până la cortul cavalerului de Lorche, se iscă iarăşi vijelia cu atâta putere, încât împrăştie într-o clipită focurile mazurienilor. Văzduhul se umplu de mii de torţe, aşchii aprinse, scântei şi vălătuci de fum.

—Ehei, suflă grozav! constată Zbyszko, trăgându-şi pelerina pe care vântul i-o urcase în cap.

—În vijelie parcă se aud gemete şi hohote de plâns.

—În curând, se revarsă zorile, dar nimeni nu ştie ce-i va aduce ziua de azi, adăugă de Lorche.

Capitolul L

SPRE DIMINEAŢĂ, VIJELIA NU NUMAI CĂ nu încetă, dar se înteţi şi mai mult, aşa că nici vorbă să mai poată desface cortul în care regele se obişnuise de la începutul campaniei să asculte zilnic trei slujbe sfinte. În sfârşit, veni în fugă Witold, rugându-l şi implorându-l să mai amâne slujbele pentru o vreme mai potrivită în adâncul pădurii şi să nu oprească înaintarea. Dorinţa îi fu ascultată, deoarece nici nu se putea face astfel.

La răsăritul soarelui oştile porniră ca o lavină, urmate de uriaşa tabără de căruţe. După un ceas de mers, vântul

se mai potoli puţin, astfel că putură să se desfăşoare flamurile. Şi atunci, câmpurile, cât puteai cuprinde cu vederea, parcă se acoperită cu flori multicolore. Nici un ochi nu putea să cuprindă toată oştirea şi această pădure de steaguri diferite, sub care polcurile mergeau înainte. În faţă era deci ţinutul Cracoviei sub un steag roşu cu vulturul alb cu coroanaş era cel mai însemnat steag al întregului regat, marea flamură pentru toată oastea. Îl purta Marcin de Wrocimowice, cu blazonul „Jumătate de capră”, un cavaler puternic şi slăvit în lume. După el mergeau detaşamentele de gardă ale curţii, unul având deasupra crucea dublă a Lituaniei, celălalt Pogoń (cu două braţe înarmate). Iar sub semnul Sfântului Jerzy, înainta detaşamentul puternic al mercenarilor şi al voluntarilor străini, alcătuit mai mult din cehi şi moravi. Mulţi dintre aceştia veniseră la acest război, pentru că şi polcul patruzeci şi nouă era format numai din ei. Erau din popor, mai ales la pedestraşi, care-i urmau pe suliţaşi, fioroşi, stângaci, dar învăţaţi cu lupta şi atât de înverşunaţi, că orice alţi pedestraşi, când se ciocneau de ei, săreau cât mai repede înapoi, ca un câine înţepat de arici. Securi, coase, topoare şi mai ales îmblăcie de fier erau armele lor cu care arătau înfricoşători. Se înrolau în slujba oricui îi plătea, întrucât elementul lor natural erau războiul, jaful şi măcelul.

Nu departe de moravi şi cehi mergeau sub flamurile lor şaisprezece steaguri ale ţinuturilor polone, între acestea unul de Przemyśl, unul de Lwów şi unul de Halicz, şi trei de Podolia, iar în urma lor, pedestrimea aceloraşi ţinuturi, cei mai mulţi înarmaţi cu suliţe şi coase. Prinţii din Mazowsze, Janusz şi Ziemowit, conduceau polcurile douăzeci şi unu, doi şi trei. Apoi veneau steagurile episcopilor, urmate de ale şlahticilor, în număr de douăzeci şi două. Deci ale lui Jaśko de Tarnów, Jędrek de Tęczyn, Spytko Leliwa şi Krzon de Ostrów, şi al lui Mikołaj de Michałów, şi al lui Zbigniew de Brzeź, şi al lui Krzon de Koziegłowy, şi al lui Kuba de Koniecpole, şi al lui Jaśko

Ligęza, şi al lui Kmita, şi al lui Zaklika, iar în afară de ele, cel al familiilor Gryfit şi Bobowski, şi Koźle Rogi, şi ale multor altora care în bătălii se adunau sub un blazon comun cu aceeaşi deviză.

Şi astfel înflorea pământul sub ele, cum înfloresc luncile primăvara. Mergea un val de cai, un val de oameni, deasupra o pădure de suliţe cu steguleţe colorate ca nişte flori mai mici, iar în spate, în nori de praf, pedestrimea oraşelor şi ţăranii. Ştiau că merg la o luptă cumplită, dar ştiau că „trebuie”, aşadar păşeau cu inimă bărbată.

La aripa dreaptă înaintau cetele lui Witold sub steaguri de diferite culori, dar cu aceeaşi înfăţişare a blazonului lituanian Pogonia. Nici o privire nu putea cuprinde toate steagurile, fiindcă se desfăşurau printre câmpuri şi păduri pe o lărgime mai mare decât o milă germană.

Înainte de amiază, când oştile ajunseră în apropierea satelor Logelan şi Tannenberg, se opriră la marginea pădurii. Locul părea bun pentru odihnă şi ferit de orice atac neaşteptat, deoarece din stânga îl scălda lacul Dąbrowski, din dreapta lacul Lubeń, iar înaintea oştirii se deschidea o suprafaţă de o milă de câmp. În mijlocul acelei întinderi care se înălţa lin spre apus, înverzeau luncile Grünwald, iar puţin mai departe înnegreau acoperişurile de paie şi ogoarele triste de la Tannenberg. Duşmanul care ar fi coborât spre pădure ar fi fost uşor de observat, dar nu era aşteptat să atace mai devreme de ziua următoare. De altminteri, oastea se oprise aici numai pentru popas, dar pentru că omul priceput în treburile războiului, Zyndram de Maszkowice, păstra ordinea de luptă chiar în timpul marşului, se oprise în aşa fel ca în fiecare clipă să fie gata de bătălie. Din porunca lui, fuseseră trimişi îndată gonaci pe cai repezi hăt! înainte către Grünwald, Tannenberg şi mai departe să cerceteze împrejurimile, iar în acest timp, pentru regele care nu voia să renunţe la îndatoririle religioase, întinseră pe malul înalt al lacului Lubeń un cort-capelă, ca să poată asculta sfânta slujbă.

Jagiełło, Witold, prinţii mazovieni şi sfatul de război se

duseră la cort. În faţa lui, se adunaseră cavalerii de frunte, ca să se încredinţeze lui Dumnezeu înaintea zilei hotărâtoare, nu să privească la rege. Şi îl văzură mergând în straiul cenuşiu de tabără, cu chipul grav, pe care se aşternuse vizibil o grijă grea. Anii îi schimbaseră prea puţin făptura şi nu-i brăzdaseră cu riduri obrazul şi nu-i albiseră nici părul pe care şi-l aşeza şi acum la fel cu o mişcare iute după ureche, ca atunci când Zbyszko îl văzuse pentru prima dată la Cracovia. Dar mergea parcă aplecat sub povara unei răspunderi mari, cufundat parcă într-o mare tristeţe. Printre oşteni se spunea că regele plânge mereu pentru sângele creştinesc care avea să fie vărsat şi aşa era într-adevăr. Jagiełło era scârbit de război, mai ales cu oamenii care purtau pe mantii şi pe steagurile lor crucea, şi dorea pacea din tot sufletul. În zadar dregătorii polonezi, ba chiar şi mijlocitorii maghiari, Ścibor şi Gara, îi înfăţişaseră trufia şi semeţia teutonă cu care se împăuna maestrul Ulryk, gata să provoace la luptă întreaga lume; degeaba propriul lui sol, Piotr Korzbóg, jura pe Crucea lui Iisus şi pe peştii de pe blazonul lui că Ordinul nu vrea să audă de pace, şi că singurul care-l îndemna la pace, graful von Wenden – comtur de Gniewo –, fusese batjocorit şi jignit de ceilalţi. Regele mai trăgea nădejde că duşmanul va recunoaşte dreptatea cererilor lui, va cruţa sângele omenesc şi va încheia înfricoşătoarea gâlceavă cu un tratat cinstit.

Astfel că şi acum se duse să se roage pentru asta la capelă, întrucât sufletul lui simplu şi bun era chinuit de o nelinişte uriaşă. Mai demult, Jagiełło năvălise cu focul şi sabia în ţinuturile teutone, dar o făcuse ca un prinţ păgân din Lituania, pe când acum, când era regele Poloniei şi creştin, şi vedea satele arzând, cenuşă, sânge şi lacrimi, îl înfiora teama de mânia dumnezeiască, mai ales că acesta nu era decât începutul războiului. Dacă măcar s-ar fi putut sfârşi acum! Dar uite că azi-mâine popoarele se vor izbi şi pământul se va înmuia de sânge. Sigur, duşmanul nu are dreptate, totuşi poartă crucea pe mantii şi îl apără relicve

atât de mari şi de sfinte, încât gândul se retrage înfricoşat dinaintea lor. În toată oştirea, lumea se gândea la ei cu teamă şi nu de vârfurile săgeţilor, nu de paloşe, nu de baltage, ci de aceste oseminte sfinte se temeau polonezii în primul rând. „Cum vom putea ridica mâna asupra maestrului, se întrebau cavalerii care nu ştiau ce e frica, devreme ce pe platoşa lui se află o raclă cu oseminte sfinte şi lemn din crucea Mântuitorului!” Este adevărat că Witold ardea de nerăbdare să se războiască, şi se grăbea spre bătălie, dar inima cuvioasă a regelui încremenea pur şi simplu la amintirea acelor puteri cereşti, cu care Ordinul îşi ascundea fărădelegile.

Capitolul LI

TOCMAI CÂND PREOTUL BARTOSZ DIN Kłobuck sfârşi o slujbă, iar parohul din Kalisz avea să înceapă în curând pe a doua, şi regele ieşise înaintea cortului să-şi mai dezmorţească puţin picioarele de atâta stat în genunchi, când pe un cal înspumat năvăli ca o furtună şlahticul Hanko Ostojczyk şi înainte de a sări din şa, strigă:

—Stăpâne milostiv, vin nemţii!

La aceste cuvinte, cavalerii se ridicară, regele se schimbă la faţă, tăcu o clipă, după care întrebă:

—Lăudat fie Iisus Cristos! Unde i-ai văzut şi câte steaguri sunt?

—Am văzut un steag lângă Grünwald, răspunse gâfâit Hanko, dar în spatele colinei se ridicau nori de pulbere, ca şi când s-ar fi apropiat mai mulţi.

—Lăudat fie Iisus Cristos! repetă regele.

Dar deodată, Witold, căruia îi urcase sângele în obraji de la primul cuvânt al lui Hanko şi ochii începuseră să-i scânteieze ca doi cărbuni, se întoarse către curteni şi porunci:

—Renunţăm la a doua slujbă şi aduceţi-mi calul!

Regele îi puse o mână pe umăr şi spuse:

—Du-te tu, frate, iar eu rămân să ascult şi a doua slujbă.

Aşa că Witold şi Zyndram de Maszkowice încălecată pe cai, dar tocmai în clipa aceea, când se întoarseră spre tabere, sosi al doilea gonaci, şlahticul Piotr Osza de Włostów şi începu să strige de departe:

—Nemţii! Nemţii! Am văzut două steaguri!

—Pe cai! răsunară glasuri printre curteni şi cavaleri.

Dar Piotr mai vorbea încă, atunci când se auzi iarăşi un tropot şi veni al treilea gonaci, iar după el al patrulea, al cincilea şi al şaselea: cu toţii văzuseră steagurile nemţeşti venind din ce în ce mai multe. Nu mai era nici o îndoială că întreaga oaste teutonă aţine calea celei regale.

Cavalerii se răspândiră într-o clipită la steagurile lor. Lângă cortul-capelă, mai rămase cu regele numai o mână de curteni, prelaţi şi copii de casă. Dar în acel moment, se auzi clopoţelul în semn că parohul din Kalisz începe a doua slujbă, aşa că Jagiełło îşi întinse braţele, îşi împreună pios mâinile şi înălţându-şi ochii spre cer, porni cu pasul rar spre cort.

Dar când după sfârşitul slujbei ieşi din nou înaintea cortului, putu să se convingă cu propriii ochi că gonacii spuseseră adevărul, căci la marginile văii largi, care se ridica tot mai sus, înnegrea ceva, ca şi când o pădure crescuse deodată pe câmpul pustiu, iar deasupra acestei păduri se înălţa şi făcea ape-ape în soare curcubeul flamurilor. Şi mai departe, hăt! dincolo de Grünwald şi Tannenberg, se ridica spre cer un nor uriaş de pulbere. Regele îmbrăţişă cu privirea tot acest orizont ameninţător, apoi întorcându-se către preotul ajutor de cancelar Mikołaj, îl întrebă:

—Ce patron avem astăzi?

—E ziua răspândirii apostolilor, răspunse preotul ajutor de cancelar.

Şi regele oftă:

—Aşadar, ziua Apostolilor va fi ultima din viaţa multor creştini, care se vor întâlni astăzi pe acest câmp.

Şi arătă cu mâna spre întinderea pustie, în mijlocul căreia, la jumătatea drumului către Tannenberg, se înălţau doar câţiva stejari seculari.

Totuşi, în acest timp, îi aduseră calul, iar în depărtare se arătară şaizeci de suliţaşi, pe care Zyndram de Maszkowice îi trimisese ca gardă personală a regelui.

*

Garda regală o conducea Aleksander, fiul mai mic al prinţului de Płock şi fratele aceluia care, dăruit cu o înclinare specială pentru lupte, făcea parte din sfatul de război. Al doilea loc după el îl deţinea nepotul lituanian al monarhului, Zygmunt Korybut, un tânăr în care se puneau speranţe mari, dar un spirit neliniştit. Printre cavaleri, cei mai cunoscuţi erau: Jaśko Mązyk de Dąbrowa, un adevărat uriaş aproape de statura lui Paszko de Biskupice, şi tot atât de puternic ca Zawisza Czarny, Źóława, un baron ceh, mărunt şi slab, dar foarte sprinten, vestit la curtea Cehiei şi a Ungariei pentru duelurile lui, în care răpusese peste zece cavaleri austrieci, şi al doilea ceh, Sokół, arcaş neîntrecut, şi wielkopolonezul Bieniasz Wierusz, şi Piotr Mediolański, şi boiernaşul lituanian Sienko de Pohost, al cărui tată, Piotr, comanda un steag din Smoleńsk, şi ruda regelui, cneazul Fieduszko, şi cneazul Jamont, şi ceilalţi cavaleri polonezi „aleşi din alte mii”, care juraseră cu toţii să-l apere pe rege până la ultima picătură de sânge şi să-l ferească de orice primejdie. Legaţi nemijlocit de persoana regelui erau preotul ajutor de cancelar Mikołaj şi secretarul Zbyszko de Oleśnica, un tinerel învăţat, îndemânatic în arta cititului şi a scrisului, dar tot atât de puternic asemenea unui mistreţ. Armura stăpânului era vegheată de trei scutieri: Czajka de Nowy Dwór, Mikołaj de Morawica şi Daniłko, un rutean care avea grijă de arcul şi tolba cu săgeţi. Suita regelui era completată cu vreo cincisprezece curteni care, pe caii lor iuţi, aveau să ducă

poruncile către steaguri.

Scutierii îl îmbrăcară pe rege în armura strălucitoare, scumpă, după care îi aduseră, de asemenea „ales din alte mii”, armăsarul roib, care sforăia pe nări de bun augur de sub fruntarul de oţel şi, umplând văzduhul cu nechezatul lui, se ridica puţin în două picioare ca o pasăre care vrea să se înalţe în zbor. Regele, când simţi calul sub el şi suliţa în mână, se schimbă numaidecât. Mâhnirea îi dispăru de pe obraz, ochii mici, negri începură să-i strălucească, iar pe chip îi apăru rumeneala; totul se petrecu într-o clipită, fiindcă atunci când preotul ajutor de cancelar începu să-şi ia rămas-bun de la el, făcând semnul crucii asupra lui, deveni iarăşi grav şi îşi înclină cu umilinţă capul acoperit de coiful de argint.

*

Între timp, oştirea teutonă, coborând încet de pe câmpia în pantă, trecu de Grünwald, de Tannenberg şi se opri în formaţie de luptă la jumătatea câmpului. De jos, din tabăra polonă, se vedea foarte bine lavina cailor şi cavalerilor uriaşi în armuri de fier. Privirile mai agere deosebeau, în măsura în care îngăduia vântul ce flutura steagurile, diferitele semne cusute pe ele, precum cruci, vulturi, grifoni, paloşe, coifuri, miei, capete de zimbri şi urşi.

Bătrânul Maćko şi Zbyszko, care luptând şi mai înainte cu teutonii le cunoşteau oştile şi blazoanele, le arătau celor din Sieradz cele două steaguri ale maestrului, în care slujeau floarea şi aleşii cavalerilor, flamura întregului Ordin, purtat de Frydrich von Wallenrod, şi cea a Sfântului Jerzy, cu crucea roşie pe un câmp alb, şi multe altele. Nu cunoşteau, în schimb, însemnele diferite ale oaspeţilor străini, care veniseră cu miile din toate părţile lumii: din Austria, din Bavaria, din Suabia, din Elveţia, dintre faimoşii cavaleri ai Burgundiei, din bogata Flandră, din însorita Franţă, despre ai cărei cavaleri povestea cândva Maćko că şi atunci când se află la pământ rostesc mereu cuvinte vitejeşti, din Anglia de peste mare, patria arcaşilor

grozavi, şi chiar din îndepărtata Spanie, unde, luptând mereu cu sarazinii, înfloriseră mai mult ca în alte ţări bărbăţia şi onoarea.

Iar vajnicilor şlahtici de lângă Sieradz, din Koniecpole, din Krześnia, din Bogdaniec, Rogów şi Brzozowa, ca şi din celelalte ţinuturi polone, începu să le clocotească sângele în vine la gândul că în curând vor trebui să se încleşteze pe viaţă şi pe moarte cu nemţii şi cu toţi aceşti cavaleri străluciţi. Feţele celor mai vârstnici deveniră grave şi aspre, deoarece aceştia ştiau cât de grea şi cumplită le va fi truda. În schimb, inimile tinerilor începură să chivnească aşa cum chivnesc câinii de vânătoare ţinuţi în lanţuri, când văd de departe fiara sălbatică. De aceea, unii, strângând mai puternic în pumni suliţele, mânerele paloşelor şi ale baltagelor, îşi ridicau caii în două picioare ca pentru a-şi lua avânt, alţii se învăpăiară la faţă, mai puţini începură să răsufle mai repede, de parcă li se strâmtaseră platoşele. Totuşi războinicii cu experienţă îi domoleau, spunându-le: „N-o să pierdeţi prilejul şi o să ajungă pentru toţi, să dea Dumnezeu să nu fie prea mult”.

Teutonii, însă, privind de sus la valea împădurită, vedeau la marginea copacilor numai zece-cincisprezece steaguri polone şi nu puteau fi siguri, dacă asta era toată oştirea regală. De bună seamă, spre stânga, în jurul lacului, se zăreau de asemenea grupurile cenuşii ale luptătorilor, iar prin tufărişuri parcă luceau vârfuri de suliţe, un fel de lănci uşoare folosite de lituanieni. Putea fi, însă, şi un grup mai mare de polonezi. Abia fugarii din cuceritul Gilgenburg, dintre care aduseră vreo cincisprezece înaintea maestrului, recunoscură că în faţa lor se află întreaga oaste polono-lituaniană.

Dar degeaba vorbiră despre puterea lor. Maestrul Ulryk nu voia să le dea crezare, deoarece de la începutul acestui război credea numai ce-i convenea şi-i prevestea biruinţa lui. Nu trimisese iscoade şi gonaci, socotind că şi fără asta trebuie să se ajungă la o luptă hotărâtoare, iar acea bătălie nu se poate încheia altfel decât prin

înfrângerea vrăjmaşului. Încrezător în puterea pe care nici unul dintre maeştri n-o mai condusese până atunci la luptă, îşi dispreţuia potrivnicul, iar când comturul de Gniewo, care răspândise iscoade cu de la sine putere, îi dovedi că oştirea lui Jagiełło este mai numeroasă, îi răspunse:

—Ce oştire mai e şi asta? Doar cu polonezii va trebui să ne opintim puţin, căci restul, chiar dacă sunt mai mulţi, nu sunt buni de nimic, mânuind mai cu râvnă lingura, decât armele.

Şi tinzând cu toate forţele spre bătălie, era cuprins acum de o mare înflăcărare, când se trezi deodată înaintea duşmanului, iar la vederea marelui steag al întregului regat, a cărui flamură o zăriră pe fondul întunecat al pădurii, nu se mai putu îndoi că înaintea lui se afla marea oaste a duşmanului.

Dar pe polonezii care stăteau la marginea pădurii şi în pădure n-aveau cum să-i atace, întrucât cavalerii erau năprasnici numai la câmp deschis; nu le plăcea şi nu se pricepeau să lupte printre copaci.

Se întruniră deci la un sfat scurt în jurul maestrului, să chibzuiască în ce fel ar putea atrage vrăjmaşul din tufişuri.

—Pe Sfântul Jerzy! strigă maestrul. Am mers două mile fără odihnă, şi soarele dogoreşte, iar trupurile năduşesc grozav sub armură. N-o să aşteptăm aici până când va avea chef duşmanul să iasă din pădure.

La acestea, graful Wende, un bărbat statornic ca vârstă şi înţelept, propuse:

—Este adevărat că mi-au luat cuvintele în râs tocmai aceia care o vor lua la sănătoasa de pe acest câmp, unde eu o să pier (aici privi la Wemer von Tettingen), dar eu tot am să spun ce-mi poruncesc conştiinţa şi dragostea de Ordin. Polonezii nu duc lipsă de curaj, dar, după câte cunosc, regele aşteaptă şi acum solie de pace.

Werner von Tettingen nu răspunse nimic,

mulţumindu-se să izbucnească într-un râs dispreţuitor, dar nici maestrului nu-i plăcură cuvintele lui Wende, aşa că zise:

—Mai e timp oare să ne gândim acum la pace? Altceva trebuie să hotărâm.

—Totdeauna este timp pentru opera lui Dumnezeu, răspunse von Wende.

Dar cumplitul comtur de Czluchów, Henryk, care jurase că va porunci să se poarte înaintea lui două paloşe scoase din teacă până când le va mânji în sânge polonez, îşi întoarse spre maestru faţa grasă şi asudată şi strigă cu mare mânie:

—Mi-e mai dragă moartea decât ruşinea! Şi cu toate că sunt singur, cu paloşele astea voi ataca oştirea polonă!

Ulryk îşi încruntă puţin sprânceana.

—Vorbeşti împotriva ascultării, îl dojeni.

Apoi către comturi:

—Să ne sfătuim cum să-l scoatem pe duşman din pădure.

Se vorbi în fel şi chip, până când le plăcu şi comturilor, şi oaspeţilor de vază părerea lui Gersdorf, ca să trimită doi heralzi la rege cu vestea că maestrul îi trimite două paloşe şi-i provoacă pe polonezi la luptă pe viaţă şi pe moarte, iar dacă n-au loc destul, îşi va retrage puţin oastea, ca să aibă de ajuns.

*

Regele tocmai cobora de pe malul lacului, îndreptându-se spre aripa stângă a steagurilor polone, unde avea să învestească mai mulţi cavaleri, când deodată, i se dădu de ştire că doi heralzi coboară dinspre oastea teutonă.

Inima lui Władysław se umplu de speranţă.

—Poate că ne propun o pace dreaptă!

—Să dea Dumnezeu, răspunseră prelaţii.

Regele trimise după Witold, dar acesta, ocupat cu

pregătirea oştirii, nu putu veni, astfel că între timp heralzii se apropiară încet de tabără.

În lumina puternică a soarelui, îi vedeau de minune apropiindu-se pe cai uriaşi, acoperiţi cu valtrapuri; unul avea pe scut vulturul negru imperial pe un câmp auriu, celălalt, care era heraldul prinţului de Szczecin, un grifon pe câmp alb. Rândurile se desfăcură înaintea lor, iar ei, descălecând, se opriră după o clipă în faţa regelui şi înclinându-se pentru a-i arăta cinstea cuvenită, îşi îndepliniră astfel solia.

—Maestrul Ulryk, spuse primul herald, te provoacă pe Măria Ta şi pe prinţul Witold la o luptă pe viaţă şi pe moarte, şi ca să vă stârnească bărbăţia, care se pare că vă lipseşte, vă trimite aceste două paloşe.

Spunând acestea, puse paloşele la picioarele regelui. Jaśko Mąźyk de Dąbrowa îi traduse regelui cuvintele lui, dar abia apucă să sfârşească şi ieşi înainte al doilea herald cu grifonul pe scut şi vorbi astfel:

—Maestrul Ulryk a poruncit să vă dăm de ştire, că dacă n-aveţi destul câmp de luptă, îşi retrage oastea şi vă face loc, ca să nu muceziţi prin tufişuri.

Jaśko Mąźyk traduse din nou şi se lăsă tăcerea, doar cavalerii din suita regelui începură să scrâşnească din dinţi faţă de asemenea obrăznicie şi înjosire.

Ultimele speranţe ale lui Jagiełło se împrăştiară ca fumul. Se aşteptase la o solie de negociere şi pace, şi când colo primise una de trufie şi sfidare.

Aşadar, înălţându-şi ochii înlăcrimaţi, răspunse astfel:

—Paloşe avem destule, dar le primesc şi pe acestea ca semn al izbânzii pe care Dumnezeu mi-o trimite prin mâinile voastre. Iar câmpul de luptă, tot El îl va hotărî. Dreptăţii Lui mă adresez, plângându-mă de ticăloşia şi trufia voastră, amin.

Şi două lacrimi mari îi şiroiră pe obrajii arşi de soare.

În acest timp, glasurile cavalerilor din suită începură să

strige:

—Nemţii se retrag. Părăsesc câmpul de bătaie!

Heralzii plecară şi după o clipă îi văzură iarăşi urcând panta pe caii lor uriaşi şi strălucitori în lumina soarelui şi mătăsurile pe care le îmbrăcaseră peste armuri.

Oştile polone ieşiră din pădure şi tufişuri în formaţii strânse de luptă. În frunte se afla aşa-zisul detaşament de elită, alcătuit din cei mai straşnici cavaleri, urmat de corpul principal, de pedestrime şi mercenari. Se formară în acest fel între detaşamente două uliţe lungi pe care goneau Zyndram de Maszkowice şi Witold. Cel din urmă fără coif pe cap, într-o armură bine făcută, asemănător cu o stea prevestitoare de nenorociri sau cu o flacără alungată de vânt.

Cavalerii trăgeau aer în piept şi se aşezau mai bine în şa.

Bătălia era gata să înceapă.

*

Maestrul privea în acest timp la oştile regelui, care ieşeau din pădure.

Se uită îndelung la mărimea lor, la aripile desfăcute ca la o pasăre uriaşă, la curcubeul fâlfâind în vânt al flamurilor şi deodată inima i se strânse de un simţământ necunoscut, apăsător. Poate că văzu cu ochii sufletului grămezile de leşuri şi râurile de sânge. Netemându-se de oameni, poate că se temea de Dumnezeu, care ţinea acolo sus, în ceruri, balanţa biruinţei.

Pentru întâia dată îi trecu prin minte cât de groaznică era această zi, şi pentru prima dată simţi cât de nemăsurată era răspunderea pe care şi-o luase pe umeri.

Aşa că faţa îi păli, buzele începură să-i tremure, iar din ochi începură să-i curgă lacrimi bogate. Comturii se uitau cu uimire la căpetenia lor.

—Ce ai, Luminăţia Ta? îl întrebă graful Wende.

—Într-adevăr, asta-i vreme potrivită pentru lacrimi! glumi asprul Henryk, comturul de Człuchów.

Iar marele comtur Kuno Lichtenstein îşi umflă buzele şi rosti:

—Am să te mustrez pe faţă, maestre, pentru că s-ar cuveni să îmbărbătezi inimile cavalerilor, în loc să le micşorezi curajul. Nu aşa te-am cunoscut.

Maestrului, însă, în ciuda tuturor străduinţelor, lacrimile continuau să i se scurgă pe barba neagră, de parcă înăuntrul lui plângea altcineva.

În sfârşit, se stăpâni puţin şi, îndreptându-şi privirile aspre asupra comturilor, strigă:

—La steaguri!

Se repeziră, aşadar, fiecare la al lui, fiindcă porunca fusese apăsată, iar el întinse mâna către scutier şi-i spuse:

—Dă-mi coiful.

*

Inimile băteau ca nişte ciocane în piepturile celor două oştiri, dar trâmbiţele întârziau să dea semnalul de luptă.

Se aşternu poate cea mai grea clipă de aşteptare, mai grea decât însăşi bătălia. Pe câmpie, între nemţi şi oştirea regală, se înălţau spre Tannenberg câţiva stejari seculari, în care urcaseră ţăranii din partea locului, ca să privească la încleştarea acestor oştiri atât de uriaşe, cum nu mai văzuse lumea din vremuri de demult. Afară de acest crâng, tot locul era gol, cenuşiu, înfricoşător, asemănător cu o stepă moartă. Doar vântul se preumbla pe această întindere deasupra căreia se înălţa încet moartea. Ochii cavalerilor se întorceau fără voie către acest câmp tăcut. Norii care alergau pe cer acopereau din când în când soarele, iar atunci peste tot se aşternea o mohoreală de moarte.

Deodată se iscă vântul. Fremătă în pădure, rupse mii de frunze; coborî pe întindere, înşfăcă firele uscate de iarbă, ridică nori de pulbere şi zvârli totul în ochii oştilor teutone. În aceeaşi clipă, cutremură văzduhul glasul ascuţit de corn, bucium, fluiere şi întreaga aripă lituaniană zvâcni în sus ca un stol uriaş de păsări care-şi ia zborul.

Porniră dintr-odată în goană, cum aveau obiceiul. Cu gâturile întinse şi urechile ciulite, caii goneau înainte din toate puterile; mânuind paloşele şi suliţele, călăreţii zburau cu un strigăt uriaş împotriva aripii stângi a teutonilor.

Maestrul se afla tocmai acolo. Emoţia îi trecuse, iar din ochi, în loc de lacrimi, îi scăpărau scântei. Văzând mohoreala lituaniană dezlănţuită, se întoarse către Frydrych von Wallenrod, care comanda în această parte, şi-i spuse:

—Witold a început cel dintâi. Începeţi şi voi, în numele Domnului!

Şi cu un gest al braţului drept, puse în mişcare paisprezece steaguri de cavaleri în fier.

—*Gott mit uns!* strigă Wallenrod.

Coborându-şi suliţele, steagurile porniră la început la pas. Dar aşa cum stânca rostogolită de sus îşi măreşte tot mai mult avântul, aşa şi ele: de la pas trecură la trap, apoi la galop, gonind înfricoşătoare, nestăpânite, ca o lavină care trebuie să măture şi să distrugă tot ce întâlneşte în cale.

Pământul gemea şi se îndoia sub ei.

*

Bătălia avea să se încingă dintr-o clipă în alta şi să se întindă pe toată linia, aşa că steagurile polone începură să cânte vechiul cântec de luptă al Sfântului Wojciech. O sută de mii de capete acoperite de fier şi o sută de mii de perechi de ochi se înălţară spre cer, iar din o sută de mii de piepturi se porni un singur glas uriaş, asemănător cu tunetul ceresc:

Născătoare de Dumnezeu, fecioară,
De Dumnezeu slăvită Maryja!
Ocrotitoare a Fiului Tău,
Maică Precestă, Maryja,
Împlineşte şi ajută-ne nouă...
Kirie eleison!...

Şi dintr-odată, puterea coborî în oasele lor, iar inimile fură gata de moarte. Era, însă, o forţă atât de nemărginită în aceste glasuri şi în acest cântec, de parcă într-adevăr tunetele se porniră să duruie pe cer. Suliţele începură să tremure în mâinile cavalerilor, începură să tremure flamurile şi steguleţele, se cutremură văzduhul, se legănară crengile din pădure, iar ecourile trezite începură să răsune prin adâncuri şi să strige, repetând parcă lacurilor, luncilor jilave şi întregului pământ cât e de lung şi de lat:

Împlineşte şi ajută-ne nouă.
Kirie eleison!...

Iar ei cântau mai departe:

Făptura-Ţi înviată, Doamne,
Glasu-i ascultă şi gându-i umple,
Ascultă-i ruga ce-o purtăm,
Şi dă-ne nouă, Te rugăm,
O viaţ-a Domnului
Şi grădina raiului.
Kirie eleison!...

Ecoul repetă drept răspuns: „Kirie eleison!” iar în acest timp, la aripa dreaptă se porni lupta îndârjită ce se apropia tot mai mult de mijloc.

Trosnete, nechezat de cai, răcnetele înfiorătoare ale bărbaţilor se amestecară cu cântecul. Dar la răstimpuri, strigătele conteneau, ca şi când acelor oameni li se tăia răsuflarea, şi într-una din aceste întreruperi, se mai putură auzi încă odată glasurile temătoare:

Adame, tu, omul lui Dumnezeu,
Stai la sfat cu Tatăl tău,
Copiii ţi-i chiverniseşti,

Unde îngerii domnesc!
Bucurie,
Fericire.
Vederea Lui fără oprire...
Kirie eleison!

Şi iarăşi ecoul se prăpăstui peste pădure: *„Kirie eleison!”* Strigătele de pe marginea dreaptă se înteţiră şi mai mult, dar nimeni nu putea să vadă şi să înţeleagă ce se petrece acolo, fiindcă maestrul Ulryk, care privea bătălia de sus, aruncă în clipa aceea asupra polonezilor douăzeci de steaguri conduse de Lichtenstein.

De aceea, la steagul polonez de elită, în care erau cei mai viteji cavaleri, căzu ca un trăsnet Zyndram de Maszkowice şi arătând cu vârful paloşului bulucul de nemţi care se apropia răcni atât de puternic, încât caii din primele rânduri se ridicară pe picioarele dinapoi:

—Pe ei! Loveşte!

Aşadar, cavalerii, aplecându-se pe grumazul cailor şi îndreptându-şi suliţele înainte, porniră.

*

Dar Lituania se îndoi sub năvala înfricoşătoare a nemţilor. Primele rânduri, cele mai bine înarmate, alcătuite din boieri mai răsăriţi, fură culcate la pământ. Cele următoare se încleştară cu turbare cu teutonii, dar nici o bărbăţie, nici o rezistenţă, nici o putere omenească nu mai putea să-i scape de la pierzanie şi de la înfrângere. Şi cum putea fi altfel, când de o parte luptau cavaleri în armuri de oţel şi pe cai apăraţi cu plăci de fier, de cealaltă poporeni, într-adevăr bine făcuţi şi puternici, dar pe cai mărunţi şi acoperiţi cu piei?... Zadarnic mai încerca lituanianul încăpăţânat să ajungă la pielea neamţului. Suliţele, paloşele, vârfurile spadelor, ghioagele ghintuite cu cremene sau cu cuie se izbeau de tablele de fier ca de o stâncă ori de zidurile castelelor. Greutatea oamenilor şi a cailor strivea pâlcurile nefericite ale lui Witold, pe care le tăiau paloşele şi securile, le împungeau şi le zdrobeau

oasele halebardele, le călcau copitele cailor. Cneazul Witold degeaba arunca în această prăpastie a morţii noi cete de luptători, zadarnică era rezistenţa, nu mai foloseau la nimic îndârjirea, dispreţul faţă de moarte şi râurile de sânge! Dădură bir cu fugiţii mai întâi tătarii, basarabenii, muntenii şi în curând peretele lituanian crăpă şi panica sălbatică îi cuprinse toţi oştenii.

O parte mai mare fugiră spre lacul Lubeń, iar în urma lor porniră în goană principalele forţe nemţeşti, secerând cu atâta râvnă, încât tot malul se acoperi de leşuri.

A doua parte a oştilor lui Witold, mai mică, în care se aflau şi cele trei polcuri din Smoleńsk, se retrase către aripa poloneză, urmărită de şase steaguri de teutoni şi, pe urmă, şi de cei care se întorceau din luptă. Dar oştenii din Smoleńsk, mai bine înarmaţi, se opuseră şi ei cu mai multă dârzenie. Bătălia se preschimbă în măcel. Pâraie de sânge curgeau la fiecare pas, acoperind aproape fiecare palmă de pământ. Unul dintre polcurile din Smoleńsk fu zdrobit până la ultimul om. Celelalte două se apărau cu disperare şi turbare. Dar nemţii învingători nu puteau fi opriţi de nimic. Unele dintre steagurile lor erau cuprinse parcă de nebunia luptei. Cavaleri izolaţi, împungându-şi caii cu pintenii şi ridicându-i în două picioare, se aruncau cu securea ridicată în învălmăşeala duşmanului. Loviturile paloşelor şi ale halebardelor păreau supraomeneşti, lava de oameni, împingând, călcând şi zdrobind caii şi cavalerii din Smoleńsk, ajunse în cele din urmă într-o latură a principalului polc polonez, deoarece amândouă luptau de peste un ceas cu teutonii conduşi de Kuno Lichtenstein.

*

De astă dată, lui Kuno nu-i mai merse atât de uşor, întrucât armele, caii şi instruirea luptătorilor erau sensibil egale. „Pădurea” lăncilor polone îi întâmpină pe teutoni, respingându-i chiar, mai ales că primele îi atacară cele trei steaguri faimoase, cel din Cracovia, cel de urmărire, condus de Jędrek de Brochwice, şi cel de curteni, în frunte cu Powała de Taczew. Cu toate acestea, bătălia se încinse

cu adevărat abia atunci când, după frângerea lăncilor, puseră mâna pe paloşe şi baltage. Scutul se lovea de scut, bărbatul se încleşta cu bărbat, caii se prăbuşeau, flamurile şi însemnele se amestecau, sub loviturile paloşelor şi ale baltagelor crăpau coifurile, umărarele, pavezele, fierul se mânjea de sânge, se prăvăleau vitejii din şei ca pinii retezaţi. Aceia dintre cavalerii teutoni care cunoscuseră bătăliile cu polonezii încă de la Wilno, ştiau cât de „necioplit” şi de „încăpăţânat” este acest popor, dar cei mai noi şi oaspeţii străini fură cuprinşi dintr-odată de o uimire asemănătoare cu spaima. Nu puţini îşi struneau caii fără să vrea, priveau nesigur în faţa lor şi înainte de a se hotărî ce să facă, piereau de lovitura braţului polonez. Şi aşa cum grindina bate nemilos din norul arămiu, în lanul de secară, tot atât de dese cădeau şi loviturile cumplite, răpăiau paloşele, securile, baltagele, fără încetare şi fără milă, răsunau ca în fierărie tablele de fier, moartea stingea vieţile precum viforul, gemetele se smulgeau din piepturi, ochii îşi pierdeau lumina, iar capetele palide ale tinerilor se cufundau în noaptea veşnică.

Zburau în sus scântei iscate de fier, aşchii de lemn din cozile suliţelor şi ale flamurilor, pene de păun şi de struţ. Copitele armăsarilor alunecau pe platoşele însângerate căzute pe jos şi peste trupurile cailor ucişi. Cine se prăbuşea rănit, era zdrobit de potcoave.

Dar nu căzuse încă nici unul dintre cavalerii polonezi de vază. Înaintau îmbulziţi şi învălmăşiţi, strigând numele patronilor sau deviza neamului, cum înaintează focul prin stepa uscată, mistuind tufişurile şi iarba. Acolo, Lis de Targowisko îl înşfăcă cel dintâi pe viteazul comtur de Osterode, Gamrat, care, pierzându-şi scutul, îşi făcu ghemotoc mantia albă în jurul braţului, apărându-se astfel de lovituri.

Cu ascuţişul paloşului, Lis îi tăie mantia şi umărarul, retezându-i braţul de la subsuoară, iar cu a doua împunsătură îi străpunse abdomenul, de se auzi scrâşnetul vârfului lovit de şira spinării. Oamenii din Osterode răcniră

de spaimă la vederea morţii căpeteniei, dar Lis se repezi printre ei asemenea vulturului printre cocoare, iar când Staszko de Charbimowice şi Domrat de Kobylany îi săriră în ajutor, toţi trei curăţiră locul împrejur, cum scutură ursul boabele din tecile de mazăre tânără când ajunge în lan.

Tot acolo, Paszko Złodziej de Biskupice îl răpuse pe faimosul frate al Ordinului, Kuno Adelsbach. Kuno, când văzu înaintea lui un uriaş cu securea însângerată în mână, pe care odată cu sângele se lipiseră şi şuviţe de păr omenesc, se temu în inima lui şi vru să se dea prins. Dar Paszko, neauzindu-l în larma de nedescris, se ridică în scări şi-i despică ţeasta odată cu coiful de oţel, ca şi când cineva ar fi tăiat un măr în două jumătăţi, îndată după aceea, îi stinse din viaţă pe Loch de Meklemburg şi Klingenstein, şi pe suabul Helmsdorf dintr-un puternic neam de grafi, şi pe Limpach de Moguncja, şi pe Nachterwitz tot de Moguncja, până când nemţii începură să se retragă înfricoşaţi dinaintea lui la stânga şi la dreapta, în timp ce el izbea în ei ca într-un perete ce se prăbuşeşte şi mereu îl vedeau cum se ridică în şa pentru lovitură, apoi urma strălucirea toporului şi încă un coif teuton cădea printre cai.

În acelaşi loc, puternicul Jędrzej de Brochowice, frângându-şi paloşul în capul unui cavaler, care avea o bufniţă pe scut şi o vizieră bătută în formă de cap de bufniţă, îl apucă de braţ, i-l frânse şi smulgându-i spada, îl ucise numaidecât. Tot el îl luă în robie şi pe cavalerul Dynheim, pe care văzându-l fără coif, îi păru rău să-l omoare, întrucât acesta era aproape încă un copil. Îl lăsă deci scutierilor săi neavând cum să ghicească, atunci, că îşi lua astfel pe viitorul ginere, pentru că tânărul cavaler s-a căsătorit mai târziu cu fiica lui şi a rămas pentru totdeauna în Polonia.

Acum atacară nemţii cu furie, vrând să-l smulgă înapoi pe tânărul Dynheim, care provenea dintr-un neam puternic de grafi de pe Rin, dar cavalerii-stegari: Sumik de

Nadbroże şi cei doi fraţi de Płomykowo, şi Dobko de Ochiw, şi Zych Pikno, le ţinură piept, cum îl opreşte leul pe taur, şi îi respinseră spre steagul Sfântul Jerzy, lăţind printre ei moartea şi distrugerea.

Iar cu cavalerii oaspeţi se încleştă steagul regal de curte, pe care-l conducea Ciołek de Żelechów. Acolo, Powała de Taczew, având o putere supraomenească, dobora oameni şi cai, zdrobea coifuri de fier ca pe nişte coji de ouă, se repezea de unul singur asupra unor grupuri întregi, iar pe lângă el luptau Leszko de Goraj, al doilea Powała de Wyhucz, şi Mścisław de Skrzynne, şi cei doi cehi: Sokół şi Zbysławek. Aici, lupta dură mai mult, fiindcă în acest singur steag loviră trei – teutone –, dar când pâlcul douăzeci şi şapte al lui Jaśko de Tarnow îi veni în ajutor, forţele deveniră mai mult sau mai puţin egale, şi nemţii fură respinşi la aproape o jumătate de aruncătură de săgeată de arbaletă de la locul primei izbiri.

Dar şi mai departe îi împinse steagul cracovian, pe care-l comanda însuşi Zyndram, în fruntea căruia printre stegari mergea cel mai înspăimântător dintre toţi polonezii, Zawisza Czarny cu blazonul Sulima. Alături trudeau: fratele lui, Farurej, şi Florian Jelitczyk de Korytnica, şi Skarbek de Góry, şi tocmai acel faimos Lis de Targowisko, şi Paszko Złodziej, şi Jan Naałcz, şi Stach de Charbimowice. De braţul cumplit al lui Zawisza pieriră mulţi bărbaţi viteji, de parcă în această armură neagră le ieşea în întâmpinare însăşi moartea, iar el lupta cu sprânceana încruntată şi nările strânse, liniştit, atent, ca şi când făcea o treabă obişnuită; la răstimpuri, ridica scutul, respingea lovitura, dar fiecărei străluciri a paloşului său îi răspundea un răcnet al unui războinic răpus, iar el nici măcar nu se uita şi mergea înainte ca un nor negru din care se slobozeau mereu trăsnete.

Steagul din Poznań, având ca însemn vulturul fără coroană, lupta şi el pe viaţă şi pe moarte, iar cel al arhiepiscopului şi cele trei mazoviene se luau la întrecere cu el. Dar şi toate celelalte îşi slujeau drept pildă de

bărbăţie unul altuia. În cel din Sieradz, tânărul Zbyszko de Bogdaniec se arunca asemenea unui mistreţ în cea mai mare îmbulzeală, iar alături de el se afla vajnicul Maćko, luptând cumpănit, cum lupta lupul care altminteri nu poate muşca de moarte.

Îl căuta pretutindeni cu ochii pe Kuno Lichtenstein, dar neputându-l zări pe el în învălmăşeală, îi observă pe alţii care purtau haine mai strălucitoare şi nefericit era orice cavaler care avea nenorocul să-l întâlnească. Nu departe de cei doi cavaleri de Bogdaniec, se zvârcolea ameninţătorul Cztan de Rogów. Îi spărseseră coiful de la prima ciocnire, aşa că lupta acum cu capul gol, speriindu-i pe nemţi cu faţa lui păroasă mânjită de sânge; aveau impresia că nu vedeau un om, ci vreun monstru al pădurii.

Cu toate acestea, sute, iar după aceea mii de cavaleri din amândouă părţile acoperiră pământul, până când, sub loviturile polonezilor îndârjiţi, năvala teutonă începu să se clatine. Deodată, se petrecu ceva ce putea să schimbe într-o clipă soarta bătăliei.

Întorcându-se din urmărirea lituanienilor, îmbătate de victorie şi înflăcărate, steagurile nemţeşti loviră în coasta aripii poloneze.

Socotind că toate oştile regale sunt sfărâmate şi bătălia câştigată hotărâtor, se întorceau în grupuri mari învălmăşite, strigând şi cântând, când observară deodată înaintea lor măcelul îngrozitor şi pe polonezii aproape biruitori înconjurând detaşamentele teutone.

Coborându-şi capetele, cavalerii nemţi priviră uluiţi la cele ce se întâmplă, apoi, aşa cum se afla, fiecare înfigea pintenii în burta calului şi se avânta în iureşul luptei.

Şi astfel, atacară grămadă după grămadă, până când mii de teutoni se prăpăstuiră asupra steagurilor polone istovite de luptă. Nemţii strigară de bucurie, când văzură ajutorul care le sosea, şi înflăcărarea lor spori. O luptă încrâncenată se încinse pe toată linia, pământul se scurgea în râuri de sânge, cerul se înnora şi duruiră tunete surde, ca şi când însuşi Dumnezeu voia să se amestece printre

luptători.

Dar izbânda începu să încline de partea nemţilor... În rândurile polone sta să se işte învălmăşeala; teutonii începură să intoneze cântecul de triumf:

„Christ ist erstanden!...”[1]

. . . . . .

Se întâmplă, însă, deodată ceva şi mai cumplit.

Un teuton căzut pe jos sfârtecă burta calului, pe care călărea Marcin de Wrocimowice. Acesta ţinea marea flamură sfântă a întregii oştiri cu vulturul încoronat. Calul şi călăreţul se prăbuşiră în acelaşi timp.

Într-o clipită, sute de braţe de fier se întinseră după ea, iar din toate piepturile teutone se smulse un răcnet de bucurie. Li se părea tuturor că acesta era sfârşitul, că frica şi panica îi vor cuprinde acum pe polonezi, că va veni ceasul înfrângerii, al uciderii şi al măcelului, că-i vor urmări pe fugari şi-i vor ucide până la unul.

Dar îi aştepta o dezamăgire sângeroasă.

Oştirea polonă strigă într-adevăr cu disperare, ca un singur bărbat, la vederea flamurii care cădea, dar în acest strigăt şi în această disperare nu era frică, ci încrâncenare. Parcă un foc viu căzu asupra armurilor. Se repeziră ca nişte lei dezlănţuiţi spre acel loc cei mai destoinici bărbaţi din amândouă oştirile, de credeai că în jurul flamurii s-a iscat furtuna. Oameni şi cai se bulucirăîntr-un vârtej monstruos în care se iţeau braţe lovind, scrâşneau paloşe, vâjâiau baltage, hârşcăituri de fier lovit de oţel, zgomote, gemete, şi ţipetele bărbaţilor înjunghiaţi se uneau într-o larmă asurzitoare, cumplită, de parcă osândiţi cerşeau milă din adâncul iadului. Se ridicară nori de praf, din care ieşeau doar cai orbiţi de spaimă fără călăreţi, cu ochi însângeraţi şi coama zburlită sălbatic.

Dar nu dură prea mult. Nici un teuton nu scăpă cu viaţa din această furtună şi după o clipă flutura iarăşi deasupra oştilor polone flamura recucerită. Vântul o mişca, o desfăşura şi înflorea minunată asemenea unei flori

1 Cristos a înviat! (lb. germ.)

uriaşe, ca semn al speranţei şi ca semn al mâniei dumnezeieşti pentru teutoni şi al biruinţei pentru cavalerii polonezi.

Întreaga oaste o întâmpină cu un strigăt de triumf şi porni cu atâta încrâncenare asupra nemţilor, ca şi când fiecare steag îşi îndoise puterile şi numărul oştenilor.

Iar teutonii, izbiţi fără cruţare şi fără odihna necesară măcar pentru a-şi trage sufletul, împinşi din toate părţile şi loviţi de paloşe, securi, baltage şi măciuci, începură din nou să se clatine şi să dea înapoi. Ici şi colo, se auziră glasuri cerşind îndurare. Ici şi colo, ieşea din vânzoleală câte un cavaler străin cu faţa albită de frică şi uimire şi fugea în neştire, încotro îl ducea calul. Cele mai multe dintre mantiile albe, pe care le purtau fraţii călugări, zăceau pe jos.

Aşa că o nelinişte apăsătoare cuprinse inimile căpeteniilor teutone, fiindcă înţeleseră că toată scăparea lor este numai în maestru, care aşteptase pregătit până acum în fruntea a şaisprezece steaguri de rezervă.

El însuşi, privind de sus la bătălie, înţelese şi el că sosise clipa şi îşi porni polcurile de fier, cum porneşte vijelia norul greu de grindină aducătoare de pagubă.

Dar mai devreme, înaintea celei de a treia linii polone, care nu participase la luptă până atunci, se ivi pe un cal în galop Zyndram de Maszkowice, cel care urmărea întreaga desfăşurare a bătăliei.

Se aflau acolo printre pedestraşii polonezi câteva roate de cehi năimiţi. Una dintre ele se clătina încă dinaintea luptei, dar ruşinată la timp, rămăsese pe loc şi lepădându-se de căpetenia ei, ardea acum de dorinţa de a-şi răsplăti clipa de slăbiciune prin vitejie. Dar forţele principale erau alcătuite din polcurile polone de călărime uşoară, fără platoşe, ale ţăranilor fără pământ, din pedestrimea orăşenească şi ţăranii liberi, înarmaţi cu suliţe, lănci şi coase cu tăişurile în prelungirea cozii.

—Fiţi gata! Fiţi gata! strigă Zyndram de Maszkowice cu glas de tunet, gonind ca un fulger de-a lungul

rândurilor.

—Fiţi gata! repetară căpeteniile mai mici, Aşadar, înţelegând că vine şi vremea lor, rezemară cozile de la suliţe, îmblăcie şi coase în pământ şi făcându-şi semnul sfintei cruci, începură să-şi scuipe în palmele uriaşe, muncite.

Şi scuipatul lor de rău augur se făcu auzit de-a lungul întregii linii, după care fiecare îşi luă arma în mână şi trase aer în piept. În clipa aceea, se apropie de Zyndram un copil de casă cu poruncă de la rege şi-i şopti ceva la ureche cu glasul gâfâit, iar el, întorcându-se către pedestrime, făcu un semn cu paloşul şi strigă:

—Înainte!

—Înainte! Toţi odată! Ţine pasul! se auziră poruncile căpeteniilor.

—Pe ei! Asupra feciorilor de câini! Pe ei!

Porniră. Ca să păstreze pasul egal şi să nu strice rândurile, începură să repete toţi deodată:

—Să-nă-toa-să-eşti-Ma-rie-De-gra-ţie-pli-nă-Dom-nul-e-cu-Ti-ne!...

Şi mergeau ca un puhoi. Mergeau polcurile mercenare şi slujitorii de la oraş, ţăranii din Malopolska şi Wielkopolska, şi silezienii care înainte de război se adăpostiseră în regat, şi mazurienii de lângă Ełk, care plecaseră din pricina teutonilor.

Văzduhul se lumină şi soarele străluci pe tot câmpul în vârfurile suliţelor şi în coase.

Până când ajunseră.

—Loveşte! răsună porunca.

—Ehei!

Şi icni fiecare ca un tăietor de lemne, când ridică toporul prima dată, apoi începu să lovească pe cât îl ţineau puterile.

Larma şi strigătele urcau până la cer.

*

Regele care privea întreaga bătălie de pe un loc înalt, trimitea copii de casă, şi mai că răguşise împărţind poruncile. Când văzu, în sfârşit, că întreaga oaste trudeşte, începu şi el să-şi dorească să ia parte la luptă.

Curtenii nu-i îngăduiră, temându-se pentru persoana sacră a regelui. Źóława apucă frâul calului şi cu toate că regele îl lovi cu suliţa peste mână, nu-l lăsă. Alţii îi aţinură de asemenea calea, rugându-l, implorându-l şi explicându-i că şi aşa nu mai schimbă soarta bătăliei.

Iată, însă, că o mare primejdie îl ameninţa pe rege şi toată suita lui.

Maestrul, urmând pilda celor întorşi după urmărirea lituanienilor şi vrând să-i surprindă şi el pe polonezi dintr-o parte, făcu un ocol, în urma căruia cele şaisprezece steaguri de elită ale lui trebuiau să treacă nu prea departe de colina pe care se afla Jagiełło.

Îşi dădură seama de primejdie, dar nu mai aveau timp să se retragă. Strânseră doar flamura regală şi totodată pisarul regal Zbigniew de Oleśnica se repezi în goana calului spre cel mai apropiat steag, care tocmai se pregătea să-l întâmpine pe vrăjmaş şi pe care îl conducea cavalerul Mikołaj Kiełbasa.

—Regele este înconjurat. Ajutor! strigă Zbigniew.

Dar Kiełbasa, pierzându-şi coiful mai înainte, îşi smulse tichia udă de sudoare din cap şi arătându-i-o gonaciului, strigă cu mare mânie:

—Uită-te şi Domnia Ta dacă ne pierdem vremea! Nu vezi, oare, că norul acela vine tocmai asupra noastră şi că astfel l-am îndrepta asupra regelui; aşa că pleacă de aici, că bag sabia în tine.

Şi uitând cu cine vorbeşte, gâfâind şi purtat de mânie, se pregătea să se arunce asupra gonaciului care, văzând cu cine are de-a face, şi pentru că bătrânul războinic mai avea şi dreptate, se întoarse repede la rege şi-i repetă ce auzise.

Aşa că straja regală înaintă ca un zid să-l apere pe rege

cu propriile piepturi. Totuşi, de astă dată regele nu se mai lăsă convins şi porni în primele rânduri. Dar abia se aşezară în formaţie, că nemţii erau atât de aproape că li se desluşeau foarte bine blazoanele. Vederea lor ar fi putut înfiora şi cele mai curajoase inimi, pentru că erau într-adevăr numai floarea cavalerilor. Îmbrăcaţi în armuri scumpe, pe cai uriaşi ca nişte bouri, neobosiţi în luptă, la care nu luaseră parte până acum, odihniţi, veneau ca uraganul, cu zgomot şi duruit mare, fâlfâind din flamuri şi steguleţe, iar însuşi marele maestru zbura înaintea lor în mantia-i albă care, desfăcută de vânt, semăna cu aripile uriaşe ale unui vultur.

Maestrul trecu de suita regelui, grăbind către lupta principală, fiindcă ce însemna pentru el o mână de cavaleri care stăteau la o parte, printre care nu-l văzuse şi nu-l recunoscuse pe rege. Dar dintr-unul din steaguri se desprinse un teuton uriaş şi fie că-l recunoscuse pe Jagiełło, fie că-l atrăsese armura argintie a regelui, sau, în sfârşit, vrând să-şi arate curajul de cavaler, îşi plecă în jos capul, îşi îndreptă suliţa spre rege şi porni drept spre el.

Regele împunse calul cu pintenii şi înainte de a izbuti să-l oprească, se repezi de asemenea spre el. Şi s-ar fi ciocnit fără îndoială de moarte, dacă n-ar fi fost acelaşi Zbigniew de Oleśnica, tânărul secretar al regelui, tot pe atât de priceput la latină ca şi în meşteşugul de cavaler. Acesta, având o frântură de suliţă în mână, veni dintr-o parte asupra neamţului şi trăsnindu-l în moalele capului, îi sparse coiful şi-l doborî la pământ. În aceeaşi clipă, însuşi regele îl lovi cu vârful suliţei în fruntea descoperită şi binevoi să-l ucidă cu propria mână.

Astfel pieri vestitul cavaler teuton Dypold Kikieritz von Dieber. Calul lui îl prinse cneazul Jamont, iar el zăcea rănit de moarte în mantia-i albă peste armura de oţel cu cingătoare aurită. Ochii i se acoperiseră de albeaţă, dar picioarele îi mai scurmară o vreme pământul, până când cea mai mare alinătoare omenească, moartea, îi cufundă mintea în negură, liniştindu-l pentru totdeauna.

Cavalerii din steagul de Chełmno săriră să-şi răzbune tovarăşul, dar maestrul însuşi le aţinu calea strigând: *„Herum! Herum!”*[1], alungându-i acolo, unde aveau să hotărască soarta acelei zile sângeroase, adică în lupta principală.

Şi iarăşi se petrecu un lucru ciudat. Mikołaj Kiełbasa, care se afla cel mai aproape dinspre câmp, îi recunoscu într-adevăr pe vrăjmaşi, dar în pulberea iscată nu-i recunoscură celelalte steaguri polone şi crezând că sunt lituanienii care se întorc la luptă, nu se grăbiră să-i întâmpine.

Abia atunci se repezi înainte Dobko de Oleśnica, aţinându-i calea marelui maestru care gonea în frunte şi recunoscându-l după mantie, după scut şi după cutiuţa de aur în care îşi păstra relicva sfântă pe armură. Dar cavalerul polonez nu cuteză să lovească în crucifix cu suliţa, deşi îl întrecea cu mult în putere pe maestru, aşa că acesta îi ridică vârful în sus, răni puţin calul, după care se încrucişară, făcură un ocol şi fiecare se întoarse către ai săi.

—Sunt nemţii! Maestrul în persoană! strigă Dobko.

Auzind aceasta, steagurile polone porniră dintr-odată la galop. Cel dintâi izbi cu ai lui Mikołaj Kielbasa şi iarăşi se încinse bătălia.

Dar fie că războinicii din ţinutul Chełmno, printre care se găseau şi destui polonezi, nu loviră cu toată încrederea, fie că încrâncenarea polonezilor nu mai putea fi oprită de nimic, destul că acest nou atac nu mai avu rezultatul la care se aştepta maestrul. Socotea că aceasta va fi ultima lovitură dată puterii regale; văzu, însă, în curând că polonezii sunt cei care răzbesc, merg înainte, lovesc, prind parcă într-un cleşte de fier aceste pâlcuri, în timp ce cavalerii lui mai degrabă se apără, decât atacă.

În zadar îi îndemna cu glasul, degeaba îi împingea cu paloşul la luptă. Se apărau într-adevăr şi se apărau

---

1 Înapoi! Înapoi! (lb. germ.)

puternic, dar nu mai aveau avântul şi înflăcărarea care cuprind o oştire victorioasă şi care îmbărbăta inimile polone. În armurile îndoite, în sânge, în răni şi cu armele ştirbite, în pieptul fără glas, cavalerii polonezi se avântau uitând de sine asupra celor mai dese grupuri de nemţi, iar aceştia începură să-şi strunească fugarii şi să se uite înapoi, vrând parcă să ştie dacă nu se închisese cercul de fier, care-i strângea tot mai cumplit, şi cedau treptat, dar mereu vrând parcă să iasă din vânzoleala de moarte. Deodată, dinspre pădure răsunară alte strigăte. Era tocmai Zyndram de Maszkowice care-i aducea pe ţăranii liberi în luptă. Coasele hârşcăiră îndată pe fierul lovit, platoşele răsunară sub loviturile îmblăcielor, trupurile se prăbuşeau tot mai dese, sângele curgea şiroaie pe pământul bătătorit şi bătălia se preschimba într-o flacără nemărginită, deoarece nemţii, dându-şi seama că scăparea lor mai era doar în paloş, începură să se apere cu disperare.

Şi se vânzoliră astfel nesiguri de izbândă până când trâmbele uriaşe de praf se ridicară dintr-odată pe partea dreaptă a bătăliei.

—Lituania se întoarce! bubuiră de bucurie glasurile polone.

Aşa şi era. Lituanienii pe care era mai uşor să-i împrăştii decât să-i învingi, se întorceau acum şi cu strigăte neomeneşti goneau ca viforul pe caii lor iuţi la luptă.

Atunci, câţiva comturi în frunte cu Werner von Tettingen, se repeziră spre maestru.

—Scapă-te, stăpâne! strigă comturul de Elbląg. Salvează-te pe tine şi Ordinul, până nu se închide cercul.

Dar cavalerul Ulryk privi posomorât la el şi ridicându-şi braţul spre cer, strigă:

—Ferească Dumnezeu, ca eu să părăsesc acest câmp pe care au murit atâţia!

Şi strigându-şi oamenii să-l urmeze, se aruncă în vârtejul bătăliei. În acest timp, ajunseră şi lituanienii şi se

iscă o asemenea învălmăşeală şi frământare, că ochiul omenesc nu mai putea desluşi nimic.

Maestrul, lovit de vârful unei suliţe lituaniene în gură şi rănit de două ori la faţă, mai respinse o vreme loviturile cu mâna-i amorţită; în cele din urmă, împuns în grumaz, se prăvăli ca un stejar la pământ. Furnicarul luptătorilor îmbrăcaţi în piei de animale îl acoperi cu totul.

*

Werner Tettingen, cu câteva steaguri, o luă la fugă, dar în jurul tuturor celor rămase se închise cercul de fier al oştilor regale. Bătălia se transformă în măcel şi o înfrângere teutonă nemaiauzită, încât în toată istoria omenirii puţine au mai fost de acest fel. Nicicând în timpurile creştine, de la luptele romanilor şi ale goţilor cu Atila şi ale lui Carol Martel cu arabii, n-au mai luptat între ele oştiri atât de puternice. Acum, însă, una dintre ele zăcea la pământ asemenea unui lan de grâu secerat. Steagurile aduse de maestru în luptă se predară. Cei din Chełmno înfipseră cozile flamurilor în pământ. Alţi cavaleri nemţi descălecau în semn că preferă robia şi îngenuncheau pe pământul plin de sânge. Întreg steagul Sfântului Jerzy, în care slujeau oaspeţii străini, făcu acelaşi lucru odată cu căpetenia lui.

Dar lupta continua, deoarece multe steaguri teutone preferau să moară, decât să cerşească îndurarea şi robia. Nemţii se strânseră acum după obiceiul lor în război într-un cerc uriaş şi se apărau cum se apără o turmă de mistreţi, când îi înconjoară haita de lupi. Inelul polono-lituanian încingea acel cerc cum încinge şarpele trupul unui viţel şi se strângea tot mai mult. Şi iarăşi zburară braţe, bătură îmblăciele, scrâşniră coasele, tăiară paloşele, împunseră suliţele, retezară securile. Nemţii erau doborâţi ca o pădure, dar ei mureau în tăcere, mohorâţi, uriaşi, neînfricaţi.

Unii, ridicându-şi vizierele, îşi luau rămas-bun, dându-şi sărutul din urmă înainte de a muri; sau se aruncau orbeşte în fierberea luptei cuprinşi parcă de nebunie, alţii luptau

ca prin somn, alţii, în sfârşit, se omorau unii pe alţii, înfigându-şi pumnalul în gât ori, aruncându-şi colierele, se rugau de tovarăşii lor: „împunge!”

Îndârjirea polonă sparse în curând marele cerc în peste zece grupuri mai mici şi atunci din nou le fu mai uşor cavalerilor să se furişeze câte unul. Dar, în mare, şi aceste grupuri luptau cu îndârjire şi disperare.

Puţini erau cei care îngenuncheau cerând îndurare, iar când avântul polonezilor împrăştie în cele din urmă şi grupurile mai mici, chiar şi cavalerii izolaţi nu mai voiau să se predea vii în mâinile învingătorilor. Pentru Ordin şi pentru toţi cavalerii apuseni era ziua celei mai mari înfrângeri, dar şi a celei mai mari izbânzi. Sub uriaşul Arnold von Baden, înconjurat de pedestrimea ţăranilor, crescuse un adevărat val de trupuri polone, iar el, puternic şi neînvins, stătea deasupra lui asemenea unui stâlp de hotar îngropat în movilă, şi cine se apropia de el la o lungime de paloş, murea ca lovit de trăsnet.

Dădu peste el, în sfârşit, însuşi Zawisza Czarny cu blazonul Sulima, dar văzând un cavaler fără cal şi nevrând să-l lovească împotriva legii cavalereşti, descălecă şi el şi începu să strige de departe:

—Întoarce capul, cavalere, şi dă-te prins sau luptă-te cu mine!

Arnold se întoarse şi, recunoscându-l pe Zawisza după armura neagră şi după blazonul Sulima de pe scut, îşi spuse în gând:

„Vine moartea şi a bătut şi ceasul meu, pentru că lui nu-i scapă nimeni viu. Dacă l-aş învinge, aş câştiga o faimă nemuritoare şi poate că aş scăpa şi cu viaţă”.

Gândind acestea, se repezi spre el şi se încleştară ca două vifore pe pământul acoperit de trupuri. Dar Zawisza îi întrecea atât de mult pe toţi în putere, încât erau lipsiţi de noroc părinţii ai căror copii se întâlneau în luptă cu el. Într-adevăr, lovitura paloşului său sparse ca pe un vas de lut coiful lui Arnold şi viteazul căzu cu capul despicat în două...

*

Henryk, comturul de Czluchów, şi totodată cel mai mare duşman al neamului polonez, care jurase că va purta două paloşe înaintea lui până când le va înmuia pe amândouă în sânge polonez, se strecura acum pe furiş de pe câmpul de bătaie, cum se furişează vulpea din cercul vânătorilor, când deodată îi aţinu drumul Zbyszko de Bogdaniec. Comturul strigă văzând ridicat deasupra lui paloşul: *Erbarme dich meiner!* (cruţă-mă) şi îşi încrucişă mâinile de frică, ceea ce auzind tânărul cavaler nu mai izbuti într-adevăr să-şi oprească avântul braţului, dar reuşi măcar să-l răsucească şi lovi cu latul faţa grasă şi îmbrobonată de sudoare a comturului. Şi-l lăsă apoi în seama scutierului care, punându-i laţul de gât, îl târî ca pe un bou acolo unde-i strângeau pe toţi prinşii.

*

Iar bătrânul Maćko îl căuta mereu pe Kuno Lichtenstein pe câmpul de luptă, şi soarta norocoasă în această zi pentru toţi polonezii i-l dădu pe mână în nişte tufişuri, unde se ascunsese o ceată de cavaleri rămaşi în viaţă. Razele soarelui care se răsfrângeau în armurile lor le trădă prezenţa. Căzură cu toţii în genunchi şi se predară numaidecât, dar Maćko, aflând că marele comtur al Ordinului se află printre prinşi, porunci să fie adus la el şi scoţându-şi coiful de pe cap, îl întrebă:

—Kuno Lichtenstein, mă recunoşti?

Încruntându-şi sprâncenele şi aţintindu-şi privirea pe faţa lui Maćko, teutonul răspunse după o clipă:

—Te-am văzut la curtea din Płock.

—Nu, răspunse Maćko, m-ai văzut mai înainte! M-ai văzut la Cracovia, când te-am implorat pentru viaţa nepotului meu, care pentru atacul lui nesăbuit asupra ta, a fost osândit să i se taie capul. Atunci I-am jurat lui Dumnezeu pe onoarea de cavaler că o să te găsesc şi o să lupt cu tine pe viaţă şi pe moarte.

—Ştiu, răspunse Lichtenstein şi îşi umflă buzele cu

mândrie, deşi păli totodată puternic, dar acum sunt ostaticul tău şi te-ai umple de ruşine dacă ai ridica paloşul asupra mea.

La acestea, faţa lui Maćko se subţie ameninţător, semănând întru totul cu un bot de lup.

—Kuno Lichtenstein, rosti, n-am să ridic paloşul asupra unui om neînarmat, dar am să-ţi spun că dacă nu vrei să te lupţi cu mine, am să poruncesc să te spânzure ca pe un câine.

—N-am de ales, în gardă! strigă marele comtur.

—Pe moarte, nu pe robie, îl mai preveni încă o dată Maćko.

—Până la moarte.

Şi după o clipă, se încleştară în faţa cavalerilor teutoni şi polonezi. Mai tânăr şi mai îndemânatic era Kuno, dar Maćko îşi întrecea atât de mult potrivnicul în puterea braţelor şi a picioarelor, încât cât ai clipi din ochi îl culcă la pământ şi-i apăsă abdomenul cu piciorul.

Ochii comturului ieşiră din orbite de spaimă.

—Iartă-mă! gemu vărsând sânge înspumat pe gură.

—Nu! răspunse încrâncenat Maćko.

Şi punându-i pumnalul la gât, împunse de două ori, aşa că potrivnicul horcăi înspăimântător; un val de sânge îi ţâşni din gură şi fiorii morţii îi cutremurară trupul, după care se încordă şi marea alinătoare a cavalerilor îl linişti pentru totdeauna.

*

Bătălia se schimbă în măcel şi urmărire. Cine nu voia să se predea, pierea. Multe bătălii şi încăierări aveau loc pe lume în acele vremuri, dar nimeni dintre cei vii nu-şi mai amintea un masacru atât de înfricoşător. Se prăbuşea la picioarele marelui rege nu numai Ordinul cavalerilor teutoni, dar şi întreaga Germanie ce-i ajuta cu cei mai buni dintre războinici pe cei din „prima strajă” teutonă de la hotar, care intra tot mai adânc în trupul slavilor.

Din şapte sute de „mantii albe” care conduceau această revărsare teutonă, mai rămăseseră doar cincisprezece. Peste patruzeci de mii de trupuri zăceau cufundate în somnul cel veşnic pe câmpul de luptă.

Tot felul de flamuri, care la amiază mai fâlfâiau peste numeroasa oştire teutonă, căzură toate în mâinile însângerate şi biruitoare ale polonezilor. N-a mai rămas nici una şi iată că acum le aruncau cavalerii polonezi şi lituanieni la picioarele lui Jagiełło care, încălţându-şi pios ochii spre cer, repeta cu glasul mişcat: „Aşa a vrut Dumnezeu!” Fu adus înaintea regelui mai marele ostaticilor de vază. Abdank Skarbek de Góry îl aduse pe prinţul Kazimierz de Szczecin, Trocnowski, un cavaler ceh, pe prinţul Konrad de Oleśnica, iar Przedpelko Kopidłowski, cu blazonul Dryja, pe Jerzy Gersdorf, aproape fără cunoştinţă, care-i conducea pe toţi cavalerii străini din steagul Sfântul Jerzy.

Douăzeci şi două de noroade luaseră parte la această luptă a Ordinului împotriva polonezilor, iar acum pisarii regali îi scriau pe prinşii care, îngenunchind înaintea Măriei Sale, cereau milă şi dreptul de a se întoarce acasă după plata răscumpărării.

Întreaga oştire teutonă încetase să mai existe. Urmăritorii polonezi puseseră mâna şi pe uriaşa tabără teutonă, iar în ea, afară de răniţi, un număr foarte mare de care încărcate cu lanţuri pentru polonezi şi cu vin pentru ospăţul de după izbândă.

*

Soarele cobora spre asfinţit. O ploaie scurtă şi torenţială potoli praful. Regele, Witold şi Zyndram de Maszkowice tocmai se pregăteau să coboare pe câmpul de luptă, când fură aduse trupurile căpeteniilor ucise. Lituanienii aduseră, străpuns de suliţe, acoperit de pulbere şi de sânge, trupul marelui maestru Ulryk von Jungingen şi-l lăsară înaintea regelui, iar acesta oftă cu părere de rău şi privind la leşul întins pe spate, pe pământ, rosti:

—Iată-l pe cel care, încă astăzi, credea că este cel mai mare dintre stăpânitorii acestei lumi.

După care lacrimile începură să-i curgă ca nişte perle pe obraji şi după o clipă continuă:

—A murit, însă, ca un viteaz, de aceea îi vom lăuda bărbăţia şi-l vom cinsti cu o înmormântare creştinească.

Şi dădu îndată poruncă să fie spălat trupul în lac, îmbrăcat apoi în veşminte de sărbătoare şi acoperit, până când îi va fi gata sicriul, cu mantia de călugăr.

Între timp, se aduceau mereu alte şi alte trupuri, pe care le recunoşteau prinşii. Fu adus marele comtur Kuno Lichtenstein, cu gâtul tăiat cumplit de pumnal, şi mareşalul Ordinului, Frydrych Wallenrod, şi marele şambelan, graful Albert Szwarcberg, şi marele vistier Tomasz Mercheim, şi graful Wende, răpus de mâna lui Powała de Taczew, şi peste şase sute de comturi cunoscuţi şi fraţi. Slujitorii îi aşezau unul lângă altul, iar ei zăceau ca nişte trunchiuri retezate, cu faţa spre cer, albă ca şi mantiile, cu ochii sticloşi, deschişi, în care se stinseseră mânia, mândria, turbarea luptei şi spaima.

Peste capetele lor fură înfipte flamurile cucerite, toate! Adierile serii înfăşurau şi desfăşurau cu schimbul pânzele ce legănau parcă somnul celor căzuţi. De departe, sub aura zării, se vedeau pâlcurile lituaniene care aduceau tunurile cucerite, folosite pentru prima dată de nemţi în lupta de câmp, dar care nu produseseră nici o pagubă învingătorilor.

Pe colină, în jurul regelui, se strânseseră cei mai mari dintre cavaleri şi răsuflând greu, se uitau la aceste flamuri şi la trupurile ce zăceau la picioarele lor, cum se uită secerătorii osteniţi la grâul secerat şi legat în snopi. Fusese o zi grea şi recolta cumplită, dar iată că sosea seara măreaţă, de bucurie a lui Dumnezeu.

O fericire neţărmurită lumina chipurile învingătorilor, fiindcă înţelegeau cu toţii că aceasta era seara care punea capăt nu numai sărăciei şi nevoilor zilei de astăzi, ci unor

secole întregi.

Iar regele, deşi îşi dădea seama de proporţiile nenorocirii, privea parcă uimit înainte şi într-un târziu întrebă:

—Oare întregul Ordin zace aici?

Ajutorul de cancelar Mikołaj, care ştia prevestirile Sfintei Brygida, spuse:

—A sosit vremea să li se smulgă dinţii şi să li se taie braţul drept!…

Apoi ridică mâna şi făcu semnul crucii nu numai asupra celor ce zăceau mai aproape, dar şi asupra întregului câmp dintre Grünwald şi Tannenberg. În strălucirile puternice ale aurei şi aerul curăţat de ploaie se vedea ca-n palmă câmpul de luptă uriaş, aburind, sângerând, presărat cu frânturi de suliţe, căruţe, halebarde, mormane de trupuri de cai şi oameni, printre care se înălţau ţepene, mâini, picioare, copite… Câmpul acesta jalnic al morţii, cu miile de leşuri, se întindea mai departe decât puteai cuprinde cu privirea.

Slujitorii trebăluiau în acest cimitir nemărginit, adunând armele şi dezbrăcând trupurile de platoşe.

Iar sus, pe bolta trandafirie, se învălătuceau şi se roteau stoluri de ciori, corbi şi vulturi, croncănind şi bucurându-se la vederea prăzii.

Dar nu numai Ordinul cavalerilor teutoni, care-şi încălcase jurămintele, zăcea răpus la picioarele regelui, ci întreaga putere germană, ce inundase până acum nefericitele pământuri slave, se sfărâmase în această zi a ispăşirii de piepturile polone.

*

Aşadar ţie, trecut mare şi sfânt, şi ţie, sânge jertfit, vi se cuvin slava şi cinstirea tuturor timpurilor.

Capitolul LII

MAĆKO ŞI ZBYSZKO SE ÎNTOARSERĂ la Bogdaniec. Bătrânul cavaler o mai duse încă multă vreme, iar Zbyszko ajunse să trăiască sănătos şi în putere clipa fericită, când pe o poartă ieşea din Malborg cu lacrimi în ochi maestrul teuton, iar pe cealaltă intra în fruntea oştirii voievodul polonez, ca să ia în stăpânire, în numele regelui şi al regatului, oraşul şi tot ţinutul până la valurile sinilii ale Balticii.

Sfârşit

Henryk Sienkiewicz

CAVALERII TEUTONI

[...] Bătălia de la Grünwald, spre care se îndreaptă toate firele naraţiunii, este pregătită cu răbdare şi conştiinciozitate, relaţiile dintre polonezi şi lituanieni, pe de o parte, şi cavalerii Ordinului teuton, pe de alta, evoluând inexorabil spre această soluţie de extremă. [...]

Înfrângerea cavalerilor crucii în lupta de la Grünwald în 1410, una dintre cele mai mari bătălii ale Evului Mediu, întruneşte, în sfera finalităţii imediate, lecţia unui simbol plin de învăţăminte care prevesteşte insuccesul oricărei politici de deznaţionalizare a poporului polonez, indiferent de argumentele şi mijloacele întrebuinţate.

Stan Velea